אור הפרשה

זמש במדבר

באור בדרך סוד ורמז על התורה

אור הפרשה

והוא באור פרשיות התורה לאור הקבלה

ולאור גדולי מאורי הקבלה ומהם

- ספר ה**זוהר הקדוש** ומפרשיו בעיקר הרב משה זכותא זללה״ה
- ביאור **הרמב״ן** על התורה.
- ביאור **הרקאנטי** על התורה לרבי מנחם מרקאנטי
- **צרור המור** לרבי אברהם סבע זללה״ה.
- כתבי **האר״י הקדוש** – כגון: שער הפסוקים, ליקוטי תורה ועוד.
- **תורה אור** למוהר״ר מאיר פאפירש זללה״ה.
- **מגיד מישרים** לרבי יוסף קארו זללה״ה.
- ספר **ציוני** עה״ת לרב ציוני מנחם בן מאיר זללה״ה.
- **שפתי כהן** לרבי מרדכי הכהן מגורי האר״י הקדוש.
- ספר **שעת רצון** לרבי שלמה בן יהודה הכהן זללה״ה
- **אור החיים** לרבי חיים בן עטר הקדוש
- **עמק המלך** לרבי נפתלי הרץ בכרך זללה״ה.
- ספרים נוספים מתורתם של אדמו״רי החסידות.

אשר לקטתי, שזרתי רקחתי והגיתי בחמלת ד׳ עלי אליהו בן א״א חיים כלפון.

©

כל הזכויות שמורות

למו״ל חלפון אליהו בן חיים

מותר להעתיק שלא לצרכים מסחריים

לרכישת עותק מודפס 0525446529

או esh24101955@gmail.com

יצא לאור

נוף אילון תשע״ה

בס״ד

הקדמה

במה אקדם ד״ז ברצוני להודות לבורא עולם, רוקע הארץ וצאצאיה, נותן נשמה לעם עליה ורוח להולכים בה שזיכני ללמוד תורתו תורת אמת וחיי עולם נטע בי זו תורת משה וזיכני להיות שתול על פלגי מים ולראות ברכה בעמלי עמל התורה.

מודה אני ל**אדמו״ר רבי אברהם שמחה אשלג שליט״א** שפתח לפני את שערי הסוד ובסבלנות ומסירות רבה הצליח להאיר עיני ולעורר אותי על הלימודים החשובים של תורת הסוד המועילים לאדם בזה ובבא.

מודה אני לאשתי נ״ב תמ״א **יהודית טל שחר** מב״ת שנטלה על עצמה את עול ניהול הבית ונתנה לי אפשרות להתעמק וללון באהלה של תורה.

אני שולח ברכה לכל המתנדבים בעם שלקחו על עצמם חלק מההוצאה הכספית של הוצאת הספר, ישלם ד׳ פעלם ותהי משכורתם שלימה מאת ד׳.

ברגעים בו נחתם הספר עלתה לגנזי מרום נשמתו הטהורה של אחי היקר איש החסד **רפאל** בן פנינה ביום ששי י״א סיון תשע״ה יהי הלימוד בספרים אלו לעילוי נשמתו ולנשמת אשתו **גילת** פריידא חוה בת רבקה ז״ל.

עוד ברצוני לבקש שהלימוד בספרים יהיה לעילוי נשמות הורי **חיים ופנינה** כלפון ודודי היקר **יוסף** תמם בן כיריא שנפטר ביום כ״ג שבט תשע״א.

מבוא

ערכה של מילה

אין לך מילה שאין מאחריה רבבות עולמות ואין סוף רעיונות. כל התורה שמותיו של הקב״ה וזו מטרת כתיבת הספר להראות כיצד כל מילה בתורה נחרזת ונקשרת ונארגת על השם המיוחד הוי״ה ב״ה. לספר זה קדם המילון העברי הקבלי הקושר כל מילה לספירה. כעת עלה כל המידע לאתר ״**ויקיקבלה**״ שהוא מילון המכיל כ 6,100 ערכים. בחומש בראשית הדגמתי את כחו של המילון במילה ״ארץ״ אם הייתי מביא סימוכין לכל מילה ומילה היה החיבור על התורה משתרע על פני 12 כרכים או יותר ועלות ההדפסה הייתה מעל כוחי. לא סימנתי בספר מילים להן יש ערך באתר כי רבות הן ואיני חפץ להטריח את הקורא המתחיל בסבך העיונים הקשים של הקבלה מחד ועל המעיינים אני סומך שהם יחפשו במילון חיפוש מחיפוש. בספר זה נחרזו המילים למשפטים ולרעיונות המבוססים על תורת הסוד. לא אסתיר שהמידע על כל מילה כבר דנו בו גדולי עולם מימות הרשב״י ואילך. בספר **שערי אורה** שנכתב על ידי הרב יוסף ג׳יקטיליא זללה״ה נעשה נסיון ראשון לכנס את המידע בנושא זה. אחריו בא הרמ״ק בספר **פרדס רימונים** בשער כ״ג ואחריו תלמידי האר״י הקדוש כמו רבי משה זכותא זללה״ה בספרו **ערכי הכינוים** רבי מאיר פאפירש זללה״ה בספרו **מאורי אור** ספר שהרב הבן איש חי זללה״ה הרבה להשתמש. כמו כן הרב יעקב צבי יולס זללה״ה בעל מחבר ספר ״מלא הרועים״ על הש״ס כתב את ספר **קהלת יעקב** ובו ליקט ורקח את רוב המידע עד דורו. הרב יחיאל מינכן הלפרין זללה״ה בעל ״סדר הדורות״ חיבר גם הוא את **ערכי הכינויים** וכן האדמו״ר הרה״ג האלקי אליעזר צבי ספרין מקאמרנה זצוק״ל חיבר **אור עינים** ב׳ ספרים בנושא זה ניתן לראותם באתר היברובוקס.

אופן כתיבת הביאור

לאחר לימוד מאמרי הזוהר וספרים שצוינו לעיל נגשתי לביאור פסוקי התורה באופן שיתאימו לערכי הקבלה מחד ולכללי הקבלה מאידך והם ייצרו מארג רציף קבלי שמובן למי שטעם מעט מחכמת הקבלה. כתיבה כזו ניתן למצוא בסידור ״תפילה למשה״ של הרמ״ק שמשם רכשתי את הכלים לכתיבת באור ספר תהלים. בשונה מספר תהלים ושיר השירים בחיבור זה הובאו בעיקר המסקנות ללא הדיון הארוך והמייגע שאותו ניתן למצוא באתר **ויקיקבלה. www.vikikabballa.wiki.co.il**

אני מחלה פני א-ל שיזכני שספרי זה יעלה על שלחן מלכים, מאן מלכי רבנן, ונזכה שעל ידי עיסוק בתורת הרשב״י נזכה לביאת משיח צדקנו בבאכי״ר.

במדבר

פרק א

(א) וַיְדַבֵּר יְדוָד אֶל מֹשֶׁה בְּמִדְבַּר סִינַי בְּאֹהֶל מוֹעֵד בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִית בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית לְצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵאמֹר:(ב) שְׂאוּ אֶת רֹאשׁ כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שֵׁמוֹת כָּל זָכָר לְגֻלְגְּלֹתָם:(ג) מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה כֹּל יֹצֵא צָבָא בְּיִשְׂרָאֵל תִּפְקְדוּ אֹתָם לְצִבְאֹתָם אַתָּה וְאַהֲרֹן:(ד) וְאִתְּכֶם יִהְיוּ אִישׁ אִישׁ לַמַּטֶּה אִישׁ רֹאשׁ לְבֵית אֲבֹתָיו הוּא:(ה) וְאֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר יַעַמְדוּ אִתְּכֶם לִרְאוּבֵן אֱלִיצוּר בֶּן שְׁדֵיאוּר:(ו) לְשִׁמְעוֹן שְׁלֻמִיאֵל בֶּן צוּרִישַׁדָּי:(ז) לִיהוּדָה נַחְשׁוֹן בֶּן עַמִּינָדָב:(ח) לְיִשָּׂשכָר נְתַנְאֵל בֶּן צוּעָר:(ט) לִזְבוּלֻן אֱלִיאָב בֶּן חֵלֹן:(י) לִבְנֵי יוֹסֵף לְאֶפְרַיִם אֱלִישָׁמָע בֶּן עַמִּיהוּד לִמְנַשֶּׁה גַּמְלִיאֵל בֶּן פְּדָהצוּר:(יא) לְבִנְיָמִן אֲבִידָן בֶּן גִּדְעֹנִי:(יב) לְדָן אֲחִיעֶזֶר בֶּן עַמִּישַׁדָּי:(יג) לְאָשֵׁר פַּגְעִיאֵל בֶּן עָכְרָן:(יד) לְגָד אֶלְיָסָף בֶּן דְּעוּאֵל:(טו) לְנַפְתָּלִי אֲחִירַע בֶּן עֵינָן:(טז) אֵלֶּה קְרִיאֵי \{קְרוּאֵי\} הָעֵדָה נְשִׂיאֵי מַטּוֹת אֲבוֹתָם רָאשֵׁי אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל הֵם:(יז) וַיִּקַּח מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֵת הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר נִקְבוּ בְּשֵׁמוֹת:(יח) וְאֵת כָּל הָעֵדָה הִקְהִילוּ בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי וַיִּתְיַלְּדוּ עַל מִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שֵׁמוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה לְגֻלְגְּלֹתָם:(יט) כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְדוָד אֶת מֹשֶׁה וַיִּפְקְדֵם בְּמִדְבַּר סִינָי.

וידבר[1] חו״ג **ידוד** דאבא נמשכים **אל משה** בינה [2] ומשם נמשך השפע לתו״מ וזה הוא **במדבר סיני** לאחר קבלת התורה שהיא בתפארת **באהל מועד** והקמת המשכן.

---

[1] **צרור המור** – הנה דברי הרב בפרק א פסוק א ״**וידבר ה׳ אל משה במדבר סיני באהל מועד באחד לחדש השני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים** וגו׳. רז״ל נתנו טעם למה כתב בכאן כל אלו הסימנים. [במדבר סיני, באהל מועד, באיזה שנה, בכמה לחדש. ואמרו, משל למלך שנשא אשה ולא כתב לה כתובה, גרשה ולא כתב לה זמן, וכן לשניה וכן לשלישית. לימים מצא עניה בת טובים, אמר אין זו כראשונות. עמד וכתב לה כתובה וכתב לה זמן, כמו שכתב באסתר ותלקח אסתר בחדש פלוני וגו׳. הנה המשל והנמשל מפורש במאמר. כי כשהש״י ברא העולם היה לתכלית ישראל, וכל הגוים כאין נגדו. ולכן בבריאת העולם ודור המבול ודור הפלגה לא הזכיר בהם יום וחדש ושנה, אלא ביום עשות ה׳ אלהים (בראשית ב, ד), וכשגרשם ועקרם מן העולם, לא כתב אלא ביום הזה נבקעו כל מעינות תהום (שם ז, יא), לפי שלא היו חשובים לפניו]. וזה דומה למה שאמרו ביישובי יעקב. משל למרגלית שנפלה בין החול וכו׳, כי האדם לא היה רוצה למשמש בחול אלא בשביל המרגלית. וכן לא היה צריך להזכיר כל אלו הדורות אלא בשביל אברהם יצחק ויעקב, וכשבא לדבר בהם האריך בהם. וכן היו דור המבול ודור הפלגה וסדומיים, שהיו נשים שלא בכתובה. וכשהש״י מצא ענייה בת טובים, ענייה מן התורה ענייה מן המצות. בת טובים, בת אברהם יצחק ויעקב. אמר שאין ראוי לעשות לה כמו לראשונות, אלא לתת לה מוהר ומתן. ולכתוב לה כתובה, היא התורה. ולכתוב בה זמן, כאומרו בחדש השלישי לצאת בנ״י (שמות יט, א), ולכן האריך בכאן וכתב באיזה מקום, במדבר סיני. באיזה חדש, בחדש השני. באיזו שנה, בשנה השנית. לפי שתכלית בריאת העולם לא היה אלא בשביל ישראל.

ואעפ״י שכל זה מפורש, יש לראות ולטעום בחיך זה המאמר. כי ידוע כי בנתינת התורה קנו כל ישראל כל השלמויות שחסרו אומות העולם, לפי שלא רצו לקבל התורה. וא״כ אחר שקבלו התורה, כבר כתב להם הש״י כתובה וזמן. ונתן להם מוהר ומתן, בעשיית משכן ומקדש ומזבח לכפר על עונותיהם. ומה חסר הכתוב שלא אמר, שהמתין לכתוב הכתובה בכאן, ולומר באיזה מקום ובאיזה חדש ובאיזו שנה. אבל הרצון בזה, כי אעפ״י שהש״י נתן להם תורה ומצות ומשכן וכלים, עדיין לא הגיעו לתכלית המבוקש אצלם, כי תכלית נתינת התורה והמשכן היה לכפרת העונות. אבל כשהש״י נתן להם תורתו, ירד בצבאות שלו ובד׳ מחנות שכינה, כאמרו (תהלים סח, יג) מלאכי צבאות ידודון ידודון ונות בית וגו׳. והד׳ מחנות היו סדורות כסדר ד׳ דגלים, כאומרם מיכא״ל מימין, גבריא״ל משמאל, מלפניו נוריא״ל, מאחריו רפא״ל. בענין שכשראו ישראל זה, נתאוו ואמרו להתדבק בש״ית ולהתדמות אליו בארבע מחנות ובד׳ דגלים, בענין שבזה ישיגו הדיבוק האלהי וחפצו ורצונו. באופן שנראה להם שאחר שקבלו התורה והמשכן, לא היו שלמים בשלימות האמיתי. ולכן היו מתאוים שישלים להם הש״י מאויים וחפצם, בענין הדגלים הרמוזים בד׳ מחנות שכינה ובד׳ אותיות של שמו. כאומרו נרננה בישועתך ובשם אלהינו נדגול ימלא ה׳ כל משאלותיך (שם כ, ו), שרמז בזה, שכמו שהש״י מלא משאלות ישראל בענין הדגלים שהתאוו להם מיום מתן תורה, כן ימלא הש״י משאלותיו לעומד ביום צרה.

והנה זה הסוד גלה לנו שר הרזים בשיר השירים בכמה מקומות, ואמר הביאני המלך חדריו (שה״ש א, ד), הביאני אל בית היין ודגלו עלי אהבה (שם ב, ד), לרמוז שהש״י מביאם אל חדרי התורה וסודותיה הנרמזים ביין, כאומרו נכנס יין יצא סוד (עירובין סה.), זהו סוד ה׳ ליראיו (תהלים כה, יד), וכשראה שהש״י ירד עם רבבות שלו דגול מרבבה, כאומרו ואתא מרבבות קדש (דברים לג, ב), נכנסה סוד האהבה בלבם והאחדות. כי סוד ד׳ מחנות שכינה, הם סוד של דל״ת אח״ד. וזהו ודגלו עלי אהבה (שה״ש ב, ד-ה), כי מצד דגלו נכנסה בלבי אהבתו. ולכן סמכוני באשישות, וסייעוני כמי

שמבקש עזר עליו. ולפי שענין הדגלים הוא דבר גדול, זכו ישראל לקבל פני דיוקנו של השם ולהכירו. ולזה אמר במקום אחר דודי צח ואדום דגול מרבבה (שם ה, י), כי בהר סיני הכירו מעלת טהרתו שהיה דגול ורשום ברבבה שלו. כאומרם ז״ל אות היא בצבאות שלו. ראשו כתם פז. וכל הענין שהשיגו שם.

ובמקום אחר הורה שמעלת הדגלים הייתה למעלה מכל המעלות. ואמר (שם ו, ד) יפה את רעיתי כתרצה, שזה רמז בקרבנות, שנאמר בהם לרצון להם (שמות כח, לח), וזהו כתרצה, שאתם מתרצים לפני בקרבנות. נאוה כירושלם. זה רמז על מעלת המשכן שהוא במקום ירושלם. איומה כנדגלות. זה רמז על הדגלים, שמצד הדגלים נדבקו בשם ה׳ והכירו דמותו, באופן שהדגלים הם למעלה משאר המעלות. ולכן אמר שלמה מיד (שה״ש ו, י) מי זאת הנשקפה כמו שחר. ביציאת מצרים, לפי שקנו קצת מדות מגונות שחורות כעורב. יפה כלבנה, בנתינת התורה. ברה כחמה, בקרבנות המקדש שהם כפרת האף והחמה. איומה כנדגלות. זהו כסדור הדגלים שראו במעמד הר סיני, ונתאוו להתדמות ליוצרם.

ולפי שזהו התכלית האמיתי והחשק המבוקש מצד ישראל. וכל מה שהשיגו ישראל בנתינת התורה ובמשכן ובמזבח לכפרת העונות או משאר המעלות, לא היה בעיניהם לכלום בערך השגת מעלת הדגלים, שבו הכירו דמות יוצרם ונתאוו לאותם דגלים. ולפי שעד היום לא השיגו זאת המעלה, ועכשיו רצה הש״י לבשרם בזאת המעלה ולמלאת שאלתם בסדור ד׳ דגלים כנגד ד׳ מחנות שכינה. כתב בכאן בתחלת הספר ואמר במדבר סיני בא הל מועד בח דש השני. ורצה לפרש בכאן המקום והחדש והשנה, מה שלא כתב עד היום, לפי שלא היה להם זאת המעלה. ולכן אמר במדבר סיני באהל מועד. כי עד היום היה להם מעלת המקום שניתן בו התורה, אבל עדיין לא היה להם אהל מועד. ואע״פ שהיה להם אהל מועד, עדיין לא היה להם עד שהוקם בא׳ בניסן, כי בא׳ בניסן הוקם המשכן ובא׳ באייר מנאן, וצוה עליהם בדגלים. ולכן אמר בכאן במדבר סיני, להורות מעלת המקום הנבחר שקנו בו זאת המעלה הגדולה.

ולכן אמר במדרש שיר השירים (שהש״ר ג, ו), מי זאת עולה מן המדבר (שה״ש ג, ו), סליקה מן המדבר, עלייה מן המדבר, תורה מן המדבר, משכן מהמדבר, כהונה ומלכות מן המדבר, דגלים מן המדבר. בענין שזאת היא השמחה השלימה. ועליה רמז שלמה באומרו, צאנה וראנה בנות ציון במלך שלמה וגו׳ ביום חתונתו (שם ג, יא), ולכן אמר (שם ג, ו-ז) מי זאת עולה מן המדבר וגו׳ הנה מטתו שלשלמה, הרמוזה כנגד מחנה שכינה. וזהו שסמך אפריון עשה לו המלך שלמה (שם ג, ט-י), שזה רמז על המקדש. ולהורות על מעלת הדגלים, אמר מרכבו ארגמן. שזה רמז על סוד המרכבה של ד׳ מחנות שכינה, שהם כלולים במלת ארגמן, כמאמרם ז״ל, ראשי תיבות **א**וריא״ל **ר**פא״ל **ג**בריא״ל **מ**יכא״ל **א**וריא״ל. שהם ד׳ חיות הנושאות המרכבה, כי **א**וריא״ל **ו**נוריא״ל הם דבר אחד. תוכו רצוף אהבה. שזה רמז שמתוך נתינת התורה שראו הדגלים של מעלה, נכנסה אהבת הדגלים בלבם, כאומרו ודגלו עלי אהבה (שם ב, ד). וא״כ צאנה וראנה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו וכו׳ ביום חתונתו, זו שמחת מ״ת. וביום שמחת לבו, זו חנוכת הדגלים שהיה למעלה מכל המעלות ומכל העטרות.

ובמדרש הנעלם אמרו מי זאת עולה מן המדבר (שם ג, ו-י), על הנפש מי זאת עולה מן הגוף החרב הדומה למדבר. ובפי׳ שיר השירים פירשתי שאמר כן, כשראה ענייני העוה״ז והמניעות המשיגות לנפש מצד הגוף. אמר מי זאת עולה מן המדבר, מי זאת הנפש העולה מן העוה״ז. מקוטרת מור ולבונה, ממעשים טובים. אחר שידוע שמטתו שלשלמה, שהיה חכם הרזים. ששים גבורים סביב לה מפחד בלילות, שהוא פחד גהינם הדומה ללילה. אבל שלמה עשה תיקון לזה, והוא שעשה בהמ״ק לכפר העונות, וזהו אפריון עשה לו המלך שלמה מעצי הלבנון, ללבן עונותיהם של ישראל. ולפי שהש״י ברא עולמו בחסד, לזה עמודיו עשה כסף, שהוא רחמים. רפידתו זהב, כי כן צריך העולם קצת מדת הדין, כאומרו (קהלת ג, יד) והאלהים עשה שיראו מלפניו, ושם הארכתי בזה.

והעולה לנו מזה כי לפי שמעלת הדגלים היתה מעלה גדולה להתדבק ולהתדמות להש״י, חמדו אותה ישראל מיום מ״ת כשראו סדור הדגלים בד׳ מחנות של מעלה. ולכן הש״י השלים עצת מלאכיו ומלא תאותם, וצוה להם בזאת הפרשה ענין הדגלים לדמותם לו ית׳, משום בא ליטהר מסייעים אותו (שבת קד.), ולפי שהוא ראש כל המעלות, וכתר תורה תלוי בסוד הדגלים, בסוד ד׳ מחנות השכינה, ובסוד ד׳ אותיות של שם, כתב בזאת הפרשה במדבר סיני באהל מועד באחד לחדש השני. להודיענו באיזה מקום ובאיזה חדש ובאיזה שנה, מה שלא כתב עד כאן. כי זאת הכתובה האמיתית בזמן מיוחד ובמקום מיוחד, ובמוהר ובמתן מיוחד של מעלת הדגלים, כמו שהזכיר באסתר ותלקח אסתר וגו׳ (אסתר ב, טז).

פסוק ב ולהורות על מעלת ישראל בענין הדגלים, אמר בכאן **שאו את ראש כל עדת בני ישראל**, לשון מעלה ונשיאות. כאומרם במדרש נתתי לכם עלוי ותלוי ראש ודמיתי אתכם בי׳. כמו שכתוב (דה״א כט, יא) לך ה׳ הממלכה והמתנשא לכל לראש. וזה מובן במה שאמרנו, כי ישראל ביום מ״ת נשאו עיניהם לשמים, וראו איך היה הש״י מסובב בד׳ מחנות שכינה ובארבעה דגלים, ונסתכלו בשכלם ובדעתם לעיין בענין המרכבה ובסוד הדגלים. והש״י הסכים על ידם ודמה אותם לו, ואמר שאו את ראש כל עדת בני ישראל, אחר שהם נשאו עיניהם וראשם להסתכל בדיוקני, ראוי לי לרומם ולגדל ראשם, כמו שכתוב בי והמתנשא לכל לראש.

פסוק ד ולכן להורות על מעלת המספר. צוה שיעמדו עם משה ואהרן י״ב נשיאים, איש אחד למטה. לפי שהם אחוזים בסוד המרכבה, בי״ב חותמות, וי״ב גבולי אלכסון, ובי״ב חדשי השנה. וכל זה רמוז בד׳ מחנות שכינה ובד׳ דגלים של מטה, שהולכות כנגדן לארבע רוחות העולם. בענין שבזה א״א לשבטי ישראל שיכלו, כאומרו כי אעשה כלה וגו׳ (ירמי׳ ל, יא), ואמרו בתעניות כי כארבע רוחות השמים פירשתי אתכם (זכריה ב, י), אילימא דבדרינהו לד׳ רוחי עלמא, כי בד׳ רוחות השמים מבעי ליה, מאי כד׳ רוחות. אלא כשם שאי אפשר לעולם בלא רוחות, כך א״א לעולם בלא ישראל. וכל זה מכח ד׳ מחנות וארבע דגלים שהולכים לארבע רוחות העולם.

---

[2] דעת האר׳י הקדוש בשער הפסוקים פרשת שמיני, היא ששורש נשמת **משה** רבנו ע״ה היא מאבא ואמא באופן הבא: והנה **משה**, משתי בחי׳ אלו דבוקות יחד, שהם, פנים דאימא שהם קס״א, ואחוריים דאבא המליאים שהם קפ״ד. ושניהם בגימטריא משה.

המשכן מייצג את ספירת המלכות וכידוע היא נבנית מהגבורות וזה הוא **באחד לחדש השני** הוא אייר כי אייר גימ׳ דא גבורה **בשנה[3] השנית** שנה גימ׳ ספירה, שנית נדרש בזוהר (במדבר קי״ז ע״ב) על היסוד **לצאתם מארץ מצרים** לאחר שיצאו מאחיזת הקלי׳ **לאמר** הייתה להם נשיאות ראש ועליה ממדרגה למדרגה: ראשית יצאו מאחיזת הקלי׳ במצרים ועלו אל המלכות ואכלו לחם עוני, אחר כך מלו עצמם ובכך תקנו את היסוד, קבלו תורה והגיעו לספירת התפארת וקבלו מן לחם מן השמים. כעת בא הציווי למנות את בני ישראל ולדעת את חילות ד׳ יתברך.

בספר הזוהר הקדוש (ויקרא קיז ע״א) שאלו מדוע הכפילות **במדבר סיני באהל מועד**? על שאלה זו עונה הזוהר הבא ומתמצית דבריו עולה שהעולם לאחר קבלת התורה והקמת המשכן הגיע למצב אידיאלי ולזה רומז ״במדבר סיני״ זו קבלת התורה ו״באהל מועד״ זה הקמת המשכן והנה דברי הזוהר: ״כיון דאורייתא ומשכנא אתוקמו, בעא קודשא בריך הוא למפקד חילוי דאורייתא, כמה חיילין אינון

---

[3] רקאנטי: **הרקאנטי** את באורו על הפרשה: **וידבר יי׳ אל משה במדבר סיני באוהל מועד** וגו׳. נתעוררו רבותינו ז״ל בספר הזוהר [במדבר קי״ז א׳] על אמרו **במדבר סיני באהל מועד** וכו׳ למה הוצרך לכל הביאורים האלו. כי לא דבר ריק הוא אמר שם עלמא לא אשתלים עד דקבילו ישראל אורייתא בטורא דסיני ואיתוקם משכנא. <תרגום - העולם לא נשלם עד שקבלו ישראל תורה בהר סיני והוקם המשכן>. כדין אתקיימו עלמין ואיתבסמו עלאין ותתאין. <אז נתקיימו העולמות והתבשמו עליונים ותחתונים>. כיון דאורייתא ומשכנא אתקיימו בעא קודשא בריך היא למיפקד מילוי דאורייתא. <כיון שהוקמו התורה והמשכן רצה הקב״ה לספור חיילות התורה>. כמה חיילין אינון דאורייתא כמה חיילין אינון דמשכנא. <כמה צבאות הם בתורה כמה צבאות הם במשכן>. תא חזי כל מלה דבעי לאתיישבה לדוכתיה לא מתיישבא עד דמדכר בפומא ואתמני עלה. <בוא וראה כל דבר שצריך להתיישב במקומו אינו מתישב עד שנזכר בפה ונתמנה עליו>. אוף הכא בעי קודשא בריך הוא למיפקד חיילין דאורייתא וחיילין דמשכנא. <אף כאן רצה הקב״ה לספור חיילות של התורה והחיילות של המשכן>. וכולהו הוו כחד ולא מתפרשא דא מן דא כולהו כגוונא דלעילא. <וכולם הם כאחד ואינם נפרדים זה מזה הכל כעין של מעלה>. דהא אורייתא ומשכנא לא מתפרשי דא מן דא ואזלי כחדא. <שהרי תורה ומשכן אינם נפרדים זה מזה והולכים יחד>. ובגיני כך חייליהון עיילין בחושבנא לאישתמודע גבייהו בר אינון אחרנין דלית להו חושבנא. <ומשום זה צבאותיהם עולים בחשבון שיהיו נודעים אצלם חוץ מאלו האחרים שאין להם חשבון>. ובגיני כך כתיב וידבר יי׳ אל משה במדבר סיני באהל מועד. <ומשום זה כתוב ״וידבר יי׳ אל משה במדבר סיני באהל מועד״>. אי במדבר סיני אמאי באהל מועד ואי באהל מועד אמאי במדבר סיני. <אם במדבר סיני למה אהל מועד ואם באהל מועד למה במדבר סיני (היה מספיק לכתוב רק אחד מהם)>. אלא חד לאורייתא וחד למשכנא. <אלא אחד לתורה ואחד למשכן>. בהאי ובהאי באחד לחדש השני בשנה השנית כולא חד. <ובזה ובזה היו באחד לחדש השני בשנה השנית והכל אחד>. והאי איקרי חדש זיו רמז להוא ירחא ושתא דשמשא נהיר לסיהרא. <וחדש זה נקרא חדש זיו רמז לחדש ההוא ושנת החמה המאיר ללבנה>. דהא כדין עלמין כולהו אשתכחו בשלימו. <כי אז נמצאים כל העולמות בשלמות>. תא חזי לא אשתכח בהו מניינא בישראל דאיתברכאן ביה בר האי. <בוא וראה לא נמצא מנין בישראל שיתברכו ממנו כמנין הזה>. דהא מניינא לאתברכא הוה. <כי מנין הזה להתברך היה>. מניינא לאשלמא שלימותא דעלמין הוה. <והיה להשלים שלמות העולמות>. ובאתר דברכאן נפקין אתמנון. <ובמקום שהברכות יוצאות ממנו>. דכתיב באחד לחדש השני דאיהו זיוא וברכאן דעלמא דמניה נפיק זיוא לעלמא. <שכתוב ״באחד לחדש השני״ שהוא זיו של ברכות העולם שממנו יוצא זיו לעולם>. ועל דא איקרי חדש זיו דזיוא דכולא נפק מיניה. <ועל כן נקרא חדש זיו כי זיו הכל יוצא ממנו>. ועל דא כתיב יברכך יי׳ מציון וכולא חד מלה. <ועל כן כתוב ״יברכך יי׳ מציון״ (תהלים קלד׳ ג׳) והכל דבר אחד>. וכתיב כי שם צוה יי׳ את הברכה חיים עד העולם. <וכתוב ״כי שם צוה יי׳ את הברכה חיים עד העולם״ (שם)>. לצאתם מארץ מצרים לאשתמודעא דכד ישראל נפקו ממצרים בחדש הראשון הוה. <״לצאתם מארץ מצרים״ מודיענו שכאשר ישראל יצאו ממצרים בחדש הראשון היה>. והנה לפי כוונתם מדבר סיני ואהל מועד הם רמז להקב״ה ולשכינת עוזו. מדבר סיני רמז למדת רחמים כי שם נתנה תורה שבכתב. ואהל מועד רמז למדת הדין הנקראת כך כי היא ביתה ובה שוכן כענין כי אני יי׳ שוכן בתוך בני ישראל ובאמצעותה הקב״ה מדבר עם הנביאים שנאמר וידבר יי׳ מאהל מועד לאמר. כי כל מי שמדבר עמו ע״י אהל זה מדבר עמו ותרגום אהל משכנא הוא סוד השכינה. וענין מועד מלשון בית וועד וזימון כלומר שהשי״ת מזומן בו תמיד והוא בית הוועד שלו מלשון ונועדתי לך שם והיא הייתה הולכת במשכן לפני מחנה ישראל שנאמר מי זאת עולה מן המדבר כתימרות עשן (שה״ש ד׳ ו׳) דימה השכינה ההולכת לפני מחנה ישראל לתימרות עשן שהוא מתמר ועולה כך השכינה מתעלה לקבל מן הכחות אשר לפניה ואמר כתימרות עשן כי עיקר קבלתה מן האש הגדולה מקוטרת מור ולבונה מקבלת אצילות ושפע מן המור ולבונה והרמז לזרועות עולם. וקראה זאת כד״א כי מאיש לוקחה זאת ובעבור כי השכינה היתה שרויה בתוכם על כן עשו משכנה כתיקון המרכבה עליונה ותקנו לה ארבע דגלים רמז לארבע מחנות שכינה והסימן מרכבו ארגמ״ן (שה״ש ג׳ י׳) א׳וריאל, ר׳פאל, ג׳בריאל, מ׳יכאל, נ׳וריאל. רמז שהיא רוכבת על ד׳ חיות המרכבה שנאמר היא מתהלכת בין החיות (יחזקאל א׳ יג׳) מלת היא רומזת שהאש היסודי שולט עליו אבל הכהנים שבאו ממידת החסד לא נמנו והרמז לכל זה אלה פקודי המשכן וגו׳ והבן כל זה ומפני שמידותיהן של לוים חלוקים משל ישראל לכך נמנו בשני מניינים:

דאורייתא, כמה חיילין אינון דמשכנא. תא חזי, כל מלה דבעי לאתיישבא בדוכתיה, לא מתיישבא עד דאדכר בפומא, ואתמני עלה. אוף הכא, בעא קודשא בריך הוא למפקד חיילין דאורייתא, וחיילין דמשכנא, וכלהו הוו כחד, ולא מתפרשי דא מן דא, כלא כגוונא דלעילא, דהא אורייתא ומשכנא לא מתפרשי דא מן דא ואזלין כחדא. ובגין כך חייליהון עאלין בחושבנא, לאשתמודעא גבייהו, בר אינון אחרנין דלית לון חושבנא. ובגין כך כתיב, **וידבר יהו״ה אל משה במדבר סיני באהל מועד**, אי באהל מועד, אמאי במדבר סיני, אלא חד לאורייתא, וחד למשכנא, והאי והאי **באחד לחדש השני בשנה השנית**, וכלא חד, והאי אקרי (מ״א ו לז) חדש זיו, רמז להההוא ירחא ושתא דנהיר לסיהרא, דהא כדין עלמין כלהו אשתכחו בשלימו. **לצאתם מארץ מצרים**, לאשתמודעא, דהא כד נפקו ישראל ממצרים, בחדש הראשון הווה.

שאו את ראש כל עדת בני ישראל למשפחתם לבית אבתם במספר שמות כל זכר לגלגלתם מה סיבת המניין כאן? הנה לפי ספר עץ הדעת טוב למהרח״ו הסיבה פשוטה כי היו צריכים לקנות קרבנות ונמנו כאן על ידי בקע לכל גולגלת ובכסף הזה קנו קרבנות. שאלה נוספת היא כיצד עלה המניין 603550 והמניין בפרשת פקודי (שמות לח, כו) בדיוק נמרץ? על כך עונה רבנו בעל ה**אור החיים הקדוש**[4] במניין הזה לא נמנו הלויים (עיין לקמן פסוק מז) ובהשגחה מיוחדת בדיוק באי אייר בתמ״ט הגיעו למנין שהיו בפרשת פקודי.

---

[4] אור החיים

שאו את ראש וגו׳ צריך לדעת מספר זה למה, ורש״י ז״ל הביא דברי המדרש שאמרו כי כשבא להשרות שכינתו בתוכם חזר למנותם עד כאן וזה לא יספיק ליישוב הפשט, כי היה לו למנותם קודם חודש ניסן לא אחר כך, גם בהפלגת זמן חודש ימים.

ונראה לי בהקדים לחקור זאת, כי במספר שאחר העגל שהוא מספר שבפרשת פקודי באו לכלל חשבון שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים שיש במספר זה נוסף על מספר יוצאי מצרים, שלשת אלפים וחמש מאות [וחמשים] בהמשך זמן ששה חדשים, הגם שכילה בהם העגל בג׳ מיני מיתות, מגפה, חרב בני לוי, השקאת אפר העגל, ובמספר שלפנינו שהוא אחר ששה חדשים אחרים ממספר הב׳ רואני שלא הוסיפו על מספר הקודם לו אפילו אחד. והדבר כמעט זר למאוד שלא הוסיפו, ש**איך יתכן שבהמשך זמן זה לא יבואו מהם לכלל עשרים**, ומה גם שלא אירע להם חסרון, ונוסף שהיו עסוקים במלאכת המשכן: ויגדל הקושיא לפי מה שאמרו בפסיקתא וז״ל ויהיו כל הפקודים וגו׳, ולהלן הוא אומר בקע וגו׳ לשש מאות אלף וגו׳ למדנו שכל זמן שהיו ישראל עסוקין במלאכת המשכן לא חסרה מהם נפש אחת עד כאן דבריהם ז״ל לפי הנראה רחוקים, שהלא אדרבא בהשכיל על דבר, אנו רואים שחסרו יותר ממה שחסרו במעשה העגל, הגם שלא היו עסוקים במלאכת המשכן.

אכן לפי מה שעלה בידינו שכל שבט לוי שוקלים שקלים (עי׳ שקלים פ״א מ״ג) אין קושיא, כי במספר שבפרשת פקודי היו הלוים בכלל המספר, אבל במספר שלפנינו לא נכנסו הלוים, ומעתה הרי שהוסיפו כל מספר הלוים, ולזה אמר בסמוך למספר (להלן פסוק מז) והלוים וגו׳ לא התפקדו (בתוך בני ישראל) [בתוכם], ולא היה צריך לומר שהנני רואה שלא התפקדו במספר הקודם:

והן אמת אם אמר הכתוב כאשר צוה ה׳ כמו שאמר הכתוב אחר פרשת הדגלים, הייתי אומר כי בא להשמיענו שקיימו מאמר ה׳ שצוה שלא יפקדו אותם, וממה שלא אמר אלא והלוים וגו׳ לא התפקדו בתוכם, הרי זה מראה באצבע, כי נתכוון לומר אל תתמה על מספר שהוא בשוה למספר הקודם בלא תוספת והלוים וגו׳ לא התפקדו, והרי לפניך היתרון:

ופירוש דברי הפסיקתא יציץ וזרח, כי מה שמצינו חשבון עצום כזה ששוה במספר שני לשלפנים, זה יגיד כי הן הנה שהיו במספר הראשון, ובששה חדשים שבין שני המספרות לא נעדר מהם אחד, והנוספין במספר מלאו חסרון מספר הלוים שהיו בכלל המספר הראשון ולא בכלל המספר השני.

ולזה נתחכם ה׳ לומר למשה לשאת את ראש בני ישראל ביום אחד לחודש השני וגו׳, בכיוון שהיה זמן שהגיע המספר למספר הראשון, לבד הלוים, להעירך במה שאמר בפסיקתא שהמספר עצמו האחד היה כמספר השני, ולא מת אחד ונכנס אחר במקומו. והטעם לצד שהיו עסוקים במלאכת המשכן, על דרך ואתם הדבקים בה׳ אלהיכם חיים כולכם (דברים ד ד), ונוכל לומר גם לדברי המדרש שהביא רש״י, שכשבא להשרות שכינתו בתוכם וכו׳, שבחר בזמן זה לטעם הנזכר:

מטרת המניין לפי רש״י כדי להשרות את השכינה על בני ישראל ואינה שורה אלא על המיוחסים לכן אמר ״למשפחותם״ למרות שלא נזכר מנין המשפחות אבל מנו אותם מהאדם הפרטי דרך בית אב ומשפחה ושבט. המילה ״עדת״ לדעת המלבי״ם באה לאמר שתמנה אותם כאשר הזקנים בראש ולזה יכון תואר ״עדת״. ועוד סיבה מנו אותם כאן כדי לדעת מי יכול לצאת למלחמה. וזה הוא **מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא בישראל תפקדו אתם לצבאתם אתה ואהרן** מה טעם מגיל עשרים? אומרים שאז הוא בן להקב״ה כמובא בסבא דמשפטים ״בר נש מבן עשרים שנה אקרי בן לקודשא בריך הוא, כמו שאמר בן הייתי לאבי (זוהר שמות דף צ״ח ע״א). ובספר הבהיר שאז עונשים בבי״ג של מעלה. ורבי יצחק דמן עכו אומר שאז נשלם יוד שבו כי יוד גימ׳ 20. ואז נקרא איש (עץ הדעת טוב). ואני הקטן מביא נופך עשרים גימ׳ 620 כמנין כתר כדלקמן:

ע 70 ש 300 ר 200 י 10 ם 40 = 620

ואתכם יהיו איש איש למטה איש ראש לבית אבתיו הוא לסייע בספירה. וכי משה רבנו זקוק לעזרה והלא שכינה עימו אלא אומר בעל צרור המור הרב סבע זללה״ה שיש כאן טעם כמוס כדי להיות דומים למרכבה העליונה. ראה דבריו בסוף המאמר. עוד ראיתי להביא רעיון מספר ״ידי משה״ מהחכם השלם והכולל רבי משה אלמושנינו זללה״ה ששאל מדוע צריך לסיכום של כל רוח ושל כל מחנה ישראל הרי אנו יכולים לחשב זאת בעצמנו והשיב שיש כאן סוד כמוס ולא פירט. ונראה לבאר את דברי קודשו כך: מחנה ישראל היה תמונה מקבילה לדגלי המרכבה. סיכומים הינם בחינת ספירת המלכות, יש מלכות פרטית כגון מלכות דכתר ויש מלכות כללית ויש מלכות הדבוקה לז״א בגבו ולכן באו הסיכומים שאלו בחינת המלכות. בני ישראל מושרשים בספירת המלכות שהיא השכינה שנבנית בהדרגה עם הקמת הראש של בני ישראל. **ואלה שמות האנשים אשר יעמדו אתכם** אלו נשיאי השבט **לראובן אליצור בן שדיאור׃(ו) לשמעון שלמיאל בן צורישדי׃(ז) ליהודה נחשון בן עמינדב׃(ח) ליששכר נתנאל בן צוער׃(ט) לזבולן אליאב בן חלן׃(י) לבני יוסף לאפרים אלישמע בן עמיהוד למנשה גמליאל בן פדהצור׃(יא) לבנימן אבידן בן גדעני׃(יב) לדן אחיעזר בן עמישדי׃(יג) לאשר פגעיאל בן עכרן׃(יד) לגד אליסף בן דעואל׃(טו) לנפתלי אחירע בן עינן׃(טז) אלה קריאי \{קרואי\} העדה נשיאי מטות אבותם ראשי אלפי ישראל הם׃(יז) ויקח משה ואהרן את האנשים האלה אשר נקבו בשמות׃(יח) ואת כל העדה הקהילו באחד לחדש השני ויתילדו על משפחתם לבית אבתם במספר שמות מבן עשרים שנה ומעלה לגלגלתם׃(יט) כאשר צוה ידוד את משה ויפקדם במדבר סיני׃**

(מח) וַיְדַבֵּר יְדוָד אֶל משֶׁה לֵאמֹר׃(מט) אַךְ אֶת מַטֵּה לֵוִי לֹא תִפְקֹד וְאֶת רֹאשָׁם לֹא תִשָּׂא בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃(נ) וְאַתָּה הַפְקֵד אֶת הַלְוִיִּם עַל מִשְׁכַּן הָעֵדֻת וְעַל כָּל כֵּלָיו וְעַל כָּל אֲשֶׁר לוֹ הֵמָּה יִשְׂאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת כָּל כֵּלָיו וְהֵם יְשָׁרְתֻהוּ וְסָבִיב לַמִּשְׁכָּן יַחֲנוּ׃(נא) וּבִנְסֹעַ הַמִּשְׁכָּן יוֹרִידוּ אֹתוֹ הַלְוִיִּם וּבַחֲנֹת הַמִּשְׁכָּן יָקִימוּ אֹתוֹ הַלְוִיִּם וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת׃(נב) וְחָנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ עַל מַחֲנֵהוּ וְאִישׁ עַל דִּגְלוֹ לְצִבְאֹתָם׃(נג) וְהַלְוִיִּם יַחֲנוּ סָבִיב לְמִשְׁכַּן הָעֵדֻת וְלֹא יִהְיֶה קֶצֶף עַל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְשָׁמְרוּ הַלְוִיִּם

אֶת מִשְׁמֶרֶת מִשְׁכַּן הָעֵדוּת׃(נד) וַיַּעֲשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְדוָד אֶת מֹשֶׁה כֵּן עָשׂוּ׃

וידבר ידוד אל משה לאמר, פתח באך שהוא לשון מיעוט כי את שבט לוי אומר שלא יפקוד ולמה? שבט לוי הוא מצד הגבורות ששורשם בבינה שבה שם אהי"ה גימ' **אך את מטה לוי לא תפקד** סוד הפקידה ידוע **ואת ראשם לא תשא בתוך בני ישראל** כי בני ישראל הם י"ב שבטים ואחוזים במלכות ואילו הלויים נבדלו לעבודת השם ולהם מחנה לויה **ואתה הפקד את הלוים** מלשון הפקדתי שומרים דהיינו מינוי הלווים לעבודתם **על משכן העדת ועל כל כליו ועל כל אשר לו המה ישאו את המשכן ואת כל כליו והם ישרתהו וסביב למשכן יחנו** בסוד אור מקיף סביב למשכן.

כתב הרקאנאטי זללה"ה **ואתה הפקד את הלוים על משכן העדות ועל כל כליו** וגו'. כבר ידעת כי הלוים הם ממדת הגבורה ועל כן הם סביב משכן השכינה שנאמר ששים גבורים סביב לה (שה"ש ג' ז') זהו (ש)אמרו **והלוים יחנו סביב למשכן העדות ולא יהיה קצף על עדת בני ישראל** ומכאן תבין סוד שמירת המקדש שצוה י"י יתברך לכהנים וללוים כי גם לכהנים צוה **ואתה ובניך אתך לפני אהל העדות** מפני כחות הטומאה אשר סביבותיה שנאמר כשושנה בין החוחים (שה"ש ב' ב') וצריך לשמור שלא יכנסו לפנים זהו שנאמר מי חכם וישמור אלה ויתבוננו חסדי י"י (תהלים קז' מג'). וכבר ידעת פירוש אלה ועל כן צריך שמירה והבן זה מאד.

ובנסע המשכן יורידו אתו הלוים ובחנת המשכן יקימו אתו הלוים כבר ידעת מה הוא משכן ושהוא נבנה מהגבורות ולכן הלויים שהם הגבורות יקימו אותו **והזר הקרב יומת. וחנו בני ישראל איש על מחנהו ואיש על דגלו לצבאתם** על חניית בני ישראל והסודות הנפלאים ראה בריש פרק ב'. **והלוים יחנו סביב** אמרנו שהלויים מהגבורות ושורשם מהבינה שבה שם ס"ג ועם י' אותיות השם והכולל גימ' **סביב** ובזה הם בונים את **למשכן העדת** המלכות הנקראת "מלכות שמים" שעם התיבות והכולל גימ' **משכן העדת** וכשהיא שמורה מהקלי' אז **ולא יהיה קצף על עדת בני ישראל** ואמר **ושמרו הלוים את משמרת משכן העדות** שכן המלכות צריכה שמירה. **ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ידוד את משה כן עשו** הזכיר כאן שתי עשיות האחת שלא ערערו על מעמד הלויים בשמירה והב' שלא ערערו על מיקומם במשכן. (שפתי כהן וצרור המור).

פרק ב

(א) וַיְדַבֵּר יְדוָד אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן לֵאמֹר׃(ב) אִישׁ עַל דִּגְלוֹ בְּאֹתֹת לְבֵית אֲבֹתָם יַחֲנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִנֶּגֶד סָבִיב לְאֹהֶל מוֹעֵד יַחֲנוּ׃(ג) וְהַחֹנִים קֵדְמָה מִזְרָחָה דֶּגֶל מַחֲנֵה יְהוּדָה לְצִבְאֹתָם וְנָשִׂיא לִבְנֵי יְהוּדָה נַחְשׁוֹן בֶּן עַמִּינָדָב׃(ד) וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם אַרְבָּעָה וְשִׁבְעִים אֶלֶף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת׃(ה) וְהַחֹנִים עָלָיו מַטֵּה יִשָּׂשכָר וְנָשִׂיא לִבְנֵי יִשָּׂשכָר נְתַנְאֵל בֶּן צוּעָר׃(ו) וּצְבָאוֹ וּפְקֻדָיו אַרְבָּעָה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת׃(ז) מַטֵּה זְבוּלֻן וְנָשִׂיא לִבְנֵי זְבוּלֻן אֱלִיאָב בֶּן חֵלֹן׃(ח) וּצְבָאוֹ וּפְקֻדָיו שִׁבְעָה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת׃(ט) כָּל הַפְּקֻדִים לְמַחֲנֵה יְהוּדָה מְאַת אֶלֶף וּשְׁמֹנִים אֶלֶף וְשֵׁשֶׁת אֲלָפִים וְאַרְבַּע מֵאוֹת לְצִבְאֹתָם רִאשֹׁנָה יִסָּעוּ׃

הקדמה - סדר חניית בני ישראל התבאר בארוכה במאמרי הזוהר הנקראים מאמר הדגלים וסודות ורזי דרזין צפונים בכל מילה מהפרשה[5]. כאן נבאר את הכתובים בדרך סוד.

---

[5] כתב בספר **תורה אור** למהר"מ פאפירש ז"ל - פרשת במדבר - **איש על דגלו באתת** - והנה הפאות תחלתן מן המזרח כמהלך השמש, ואחריו הדרום ואחריו המערב ואחריו הצפון, ושמו דגל יהודה במזרח, כי הוא נוסע בראשונה שהוא הנגיד, כמו שציווה ה' יהודה יעלה בתחלה, וראובן בדרום לכבוד הבכורה, והנה שני הדגלים הסמוכים היו ללאה עם בכור שפחתה הנולד על ברכיה, ודגל אחד לבני רחל במערב, ודגל בני השפחות בצפון אחרונים, ועוד ראיתי במדרש (במדבר רבה ב, ט) וכשם שברא הקב"ה ארבע רוחות בעולם כך סבב לכסאו ארבע חיות, ולמעלה מכלן כסא הכבוד, וכנגדן סדר הקב"ה הדגלים למשה, אמר לו מזרח שממנו יוצא אור לעולם יהא כנגדו יהודה שהוא בעל מלוכה, ועליו ישכר שהוא בעל תורה, ועליו מטה זבולן שהוא בעל עשירות, כמה דכתיב (בראשית מט) זבולון לחוף ימים ישכן, כמו שנאמר (דברים לג) כי שפע ימים ינקו, יסעו בראשונה, כמו שנאמר (מיכה ב) ויעבר מלכם לפניהם וה' בראשם, דרום טללי ברכה וגשמי ברכה יוצאין ממנו לעולם יהא כנגדו ראובן שהוא בעל תשובה, והתשובה מדה טובה ורחמיו של הקב"ה באין לעולם בשעה שעושין תשובה, ועליו גד שהוא בעל גבורה, ראובן בתשובה וגד בגבורה ושמעון באמצע לכפר עליו, ושניים יסעו, שהתשובה היא שניה לתורה, מערב אוצרות שלג ואוצרות ברד וקור וחום, וכנגדן אפרים ומנשה ובנימן, ושכינה לעולם במערב בגבול בנימן שנאמר (דברים לג) לבנימן אמר ידיד ה' ישכון לבטח עליו, ושלישים יסעו, נאה לתורה ולתשובה גבורה כדי שיתגבר אדם בתורה ויתגבר על יצרו, צפון משם החשך יוצא לעולם, וכנגדו שבט דן למה שהוא החשיך העולם בע"ג שעשה ירבעם שנאמר (מלכים א יב) ואת האחד נתן בדן, ועליו שבט אשר להאיר את החשך, שנאמר (דברים לג) וטובל בשמן רגלו, ועליו שבט נפתלי שהוא בעל ברכה, לאחרונה יסעו, שכל מי שעובד ע"ג הולך לאחור ולא לפנים, ועוד דורשים שם כנגד ארבע מחנות המלאכים וכו', שם במדרש שהיה הכל בחכמה וכבוד וגדולה לישראל, ולכך יזכיר הכתוב הכל בפרט:

מ"ש כמהלך השמש וכו'. פירוש כי מזרח יסבור הרב כאן כסברת הזוהר [ח"א פו ע"א] ת"ת מזרח שמש, ואח"כ מוליך לימין מכריע כלם חסד מזרחית דרומית, ואח"כ דרומית מערבית, כי השמש סובב הדרום ושוקע במערב, כמ"ש [קהלת א] הולך אל דרום, ואחר ששקע במערב סובב פאת צפונית בלילה ויוצא במזרח שנית, נמצא דמערבית צפונית ואח"כ צפונית מזרחית, נמצא קשור ת"ת מזרח בחסד, וחסד במלכות, ומלכות בגבורה, וגבורה בת"ת, ד' דרועין וגופא ושכינתא בינייהו:

ובזה תבין ג"כ דברי המדרש שהביא, ד' דגלים ד' חיות ח"ג נ"ה וכסא [הכבוד] מלכות אהל מועד, וז"ש מזרח ממנו אור יוצא, בסוד כי שמש ומגן ה', כי הת"ת [נוטה] כלפי ימין, ולכן שם יהודה בעל מלוכה, ת"ת בעל השכינה הנקרא מלך, והיהודה בו אותיות הויה [זוה"ק ח"א פט ע"א וח"ב קד ע"א], ובצדו ישכר בעל תורה, ת"ת תורה שבכתב, ועמו זבלון בעל העושר, כי ת"ת נקרא עשיר שמח בחלקו, והמלכות נקראת עניה, וז"ס וה' בראשה, מכלל דיהודה הנוסע בראשונה מרכבה לת"ת שם הויה:

דרום טללי ברכה, חסד אגלי טל, חסד דשרי בפום אמא, ושם ראובן, כמש"כ ימין פשוטה לקבל שבים, וכתב הרב כי הימין הזו חסד דבינה, ולמתק דינו היה גד עמו שהוא בגד, ונזכר בו .... בזוהר [ח"ב קד ע"א], וכן שמעון שם עון לכפר עליו, וז"ס מזוג הרוחות חום הדרום וכו' כנזכר אצלינו בדרוש טנת"א [ע"ח שער ה פרק ו], כי רוח דגבורה בכלי החסד, וכן א"ל צפון דין חשך, והם כינויי גבורה, ושם עמו אשר נפתלי כבעלי הרחמים, כי אשר בעל שמן מאיר החשך וטובל בשמן רגלו, ונפתלי בעל ברכה, [דברים לג] מבורכת ה' ארצו, הפך הקללות המיוחסות לצד צפון:

מערב אוצרות שלג, כל זה מצד המלכות שבמערב, דינא דמלכותא דינא, [איוב לז] לשלג יאמר הוא ארץ, וכן ברד סוד אש מתלקחת בתוך הגבורות, וקור טבע הנקבה עפר קר ויבש, וחום מצד אש אוכל האש [יומא כא ע"ב] אש נופפת, וכך אז"ל [ב"ב כה ע"א] שכינה במערב, ונקראת מערב דתמן אתערבו נהורין עילאין ודוק:

כתב ה**רקאנטי** זללה"ה פ' בחוקותי: **איש על דגלו באותות לבית אבותם**. כבר הודעתיך כי כל העניינים התחתונים הם נגדיים לעליונים וכפי העשייה למטה כך נעשה למעלה. וסוד ארבעה דגלים להורות כבוד למעלה מכבוד כמו שנבאר בגזירת האל. הנה ישראל נחלקו לארבעה דגלים ובכל דגל שלשה שבטים ובין כלם שנים עשר שבטי יה ובשבעים נפש ירדו אבותינו מצרימה וכשנעלה הסדר הזה ממדרגה למדרגה עד ה' יתברך נאמר כי ארבעה דגלים הם כנגד:

- ארבעה יסודות
- וארבעה מחנות שכינה
- וד' חיות הנושאות המרכבה
- וכשנעלה עוד למעלה נאמר כי כל אלו כנגד ארבע מדות שיש בהקב"ה חס"ד גבור"ה תפאר"ת מלכו"ת

זהו שנאמר ודגלו עלי אהבה (שה"ש ב' ד') רמז לארבעה דגלים ומחנה שכינה באמצען כעין של מעלה כי ציורי המשכן היו דוגמת כבודו של הקב"ה ואמרו חכמי המחקר כי הקב"ה יתעלה ויתברך ברא דמות בארץ בארבע יסודות בדמות אדם ממש והם מיכא"ל גבריא"ל אוריא"ל רפא"ל. מיכא"ל יסוד המים ומתאחד במים העליונים מימי החסד כי הוא הכהן הגדול של מעלה שהוא המכפר כי בחסד יכופר עון (משלי טז' ו') ועל כן הוא בימין. גבריא"ל כנגד יסוד האש הגדולה ועל כן הוא בשמאל והוא שר צבא של מעלה. אוריא"ל לפניו כנגד יסוד הרוח ומשם אורה יוצאה בעולם כי הוא במזרח. רפאל במערב כנגד יסוד העפר ואמרו חכמים כי הוא ממונה על העפר הדבוק מתחת כסא הכבוד הנקרא חומר ראשון וכשנעלה עוד למעלה נאמר כי אלו ארבעה מחנות שכינה נשפעין מן הארבעה מדות שזכרנו. מיכאל מן

החסד. גבריאל מן הגבורה. אוריאל מן התפארת. רפאל מן השכינה. והכתוב רמזם בפירוש כי יש לכסף מוצא ומקום לזהב יזוקו (איוב כח׳ א׳) כמו שפירש הרב הגדול בפירוש איוב. והחכם רבי עזרא בפירוש שיר השירים. ומה שעלה בידינו כי מחנה יהודה ויסוד הרוח ומחנה אוריאל וחיה ששמה אדם הם במזרח ומתאחדין במדת התפארת הנקראת מזרח. דגל מחנה ראובן ויסוד המים ומחנה מיכאל וחיה ששמה אריה כלם בדרום ומתאחדים במדת החסד הנקראת ימין. דגל מחנה דן ויסוד האש ומחנה גבריאל וחיה ששמה שור כולן בצפון ומתאחדין במדת הגבורה. דגל מחנה אפרים ויסוד העפר ומחנה רפאל וחיה ששמה נשר כולן במערב ומתאחדין במלכות. ועל כן דגל מחנה אפרים היה הפחות שבכולן כי הוא סוד הדל״ת רבתי שבאחד והנה לך טעם מפני מה יהודה במזרח כי הוא היה בעל תשובה כידוע בדברי רז״ל וידוע כי התשובה משכנה במזרח שנאמר השמים כסאי (ישעיה סו׳ א׳) כי הם דברי התשובה שקדמה לעולם. ראובן בדרום כי היה איש החסד שפתח בהצלת אחיו שנאמר וישמע ראובן ויצלהו מידם. אפרים במערב כי השכינה במערב וכתיב בך יברך ישראל וכבר פירשתי. דן בצפון שנאמר יהי דן נחש עלי דרך וכתיב מצפון תפתח הרעה (ירמיה א׳ יד׳) זהו טעם הנראה לי׃

ספר הזוהר [במדבר ק״כ א׳] דגל מחנה אפרים ימה ואיהו בין צפון לדרום. <באור׃ תרגום - דגל מחנה אפרים ימה והוא בין צפון לדרום>. דרום ראובן מסיטרא חד דכתיב דגל מחנה ראובן תימנה. <באור׃ דרום הוא ראובן מצד אחד שכתוב ״דגל מחנה ראובן תימנה״>. צפון דן מסיטרא אחרא דכתיב דגל מחנה דן צפונה. <באור׃ צפון הוא דן מצד האחר שכתוב ״דגל מחנה דן צפונה״>. אפרים בין דא לדא אישתכח מערב דאיהו אפרים בין צפון לדרום כולא כגוונא דלעילא. <באור׃ אפרים הוא בין זה לזה נמצא המערב שהוא אפרים שהוא בין צפון לדרום הכל כעין שלמעלה>. אמנם הרב הגדול ז״ל כתב והנה הפאות תחלתן מן המזרח כמהלך השמש ואחריו הדרום ואחריו המערב ואחריו הצפון. ושמו דגל יהודה במזרח שהוא נודע בראשונה שהוא הנגיד כמו שצוה השי״ת (שופטים א׳ ב׳) יהודה יעלה בתחלה וראובן בדרום לכבוד הבכורה. והנה שני הדגלים היו ללאה עם בכור שפחתה הנולד על ברכיה ודגל אחד לבני רחל במערב ודגל בני הלחינות בצפון אחרונים. ועוד ראיתי במדרש שכשם שברא הקב״ה את העולם כך טיכס לכסאו ד׳ חיות ולמעלה מכולן כסא הכבוד וכנגדן סידר הקב״ה הדגלים למשה אמר מזרח שממנו אור יוצא לעולם יהא כנגדו יהודה שהוא בעל מלוכה ועליו יששכר שהוא בעל תורה ועליו מטה זבולון שהוא בעל עושר כמה דאת אמר זבולון לחוף ימים ישכון וגו׳ ראשונה יסעו. דרום טללי ברכה וגשמי ברכה יוצאים ממנו לעולם יהא כנגדו ראובן שהוא בעל תשובה והתשובה מדה טובה ורחמיו של הקב״ה באין לעולם בשעה שעושין תשובה ועליו גד שהוא בעל גבורה ראובן בתשובה וגד בגבורה שמעון באמצע לכפר עליו ושניים יסעו פירוש התשובה היא שנייה לתורה. מערב אוצרות שלג ואוצרות ברד וקור וחום וכנגדו אפרים ובנימין ומנשה ושכינה לעולם במערב בגבול בנימין שנאמר ולבנימין אמר ידיד י״י ישכון לבטח עליו (דברים לג׳ יב׳) ושלישים יסעו (במדבר ב׳ כד׳) נאה לתורה ולתשובה גבורה כדי שיתגבר אדם בתורה ויתגבר על יצרו. צפון משם חשך יוצא לעולם וכנגדו שבט דן למה שהחשיך העולם בעבודה זרה שעשה ירבעם שנאמר ואת האחד נתן בדן (מלכים א׳ יב׳ כט׳) ועליו מטה אשר להאיר החשך שנאמר וטובל בשמן רגלו. ועליו נפתלי שהוא בעל ברכה לאחרונה יסעו שכל מי שעובד עבודה זרה הולך לאחור ולא לפנים. ועוד דורשים כבר ארבע מחנות מלאכים וכו׳ עכ״ל שם במדרש שהיה הכל בחכמה וכבוד וגדולה לישראל ולכך יזכיר הכל בפרט׃

ספר הזוהר [במדבר קי״ח ב׳] איש על דגלו באותות. <באור׃ תרגום - ״איש על דגלו באותות״>. אילין ארבע משריין דכנסת ישראל. <באור׃ אלו הם ארבע מחנות של כנסת ישראל>. באינון תריסר שבטים לתתא כולא כגוונא דלעילא. <באור׃ באלה י״ב שבטים למטה הכל כעין שלמעלה>. כתיב ששם עלו שבטים שבטי יה אינון תריסר תחומין דלתתא. <באור׃ כתוב ״ששם עלו שבטים שבטי יה״ אלו הם י״ב גבולין שלמטה>. שבטי י״ה הא אוקמוה בגין די״ה עדות לישראל. <באור׃ ״שבטי י״ה״ העמידוהו בשביל שי״ה עדות לישראל>. ועל דא הראובני השמעוני י״ה בכל חד וחד. <באור׃ ועל כן כתוב ״הראובני״ ״השמעוני״ בתוספת י״ה בכל אחד ואחד> אבל ודאי הכי הוא. <באור׃ אבל ודאי כך הוא>. דהא אילנא עילאה קדישא בהו איתחם בתחומיה כתיב ודמות פניהם פני אדם. <באור׃ כי האילן העליון הקדוש בהם נתחם בתחומם שכתוב ״ודמות פניהם פני אדם״>. דיוקנא דאדם אתכליל בכולהו ואפין הוו לד׳ סטרין דעלמא. <באור׃ דמות אדם כלולה בכולם ופנים היו לד׳ רוחות העולם>. ומתפרשן בדיוקניהון וכולהו כלילן ביה באדם. <באור׃ ונבדלים בצורתם וכולם כלולות בו באדם>. מיכאל בימינא גבריאל בשמאלא אוריאל לקדמייהו רפאל לבתרייהו שכינתא עלייהו. <באור׃ מיכאל בימין גבריאל בשמאל אוריאל לפניהם רפאל לאחוריהם השכינה מעליהם>. תרין מכאן ותרין מכאן והיא באמצעיתא. <באור׃ שנים מכאן ושנים מכאן והיא באמצע>. כגוונא דא בארעא לתתא תרין מכאן ותרין מכאן והיא ביניייהו. <באור׃ כעין זה בארץ שלמטה שנים מכאן ושנים מכאן והיא באמצע>. כיון דנטלין תרין דגלין מה כתיב ונסע אהל מועד מחנה הלוים בתוך המחנות. <באור׃ כיון שנסעו ב׳ דגלים מה כתוב ״ונסע אהל מועד מחנה הלוים בתוך המחנות״>. ולבתר אינון תרין אחרנין ארבע משריין אינון לארבע סיטרי עלמא ואשתכח תריסר. <באור׃ ולאחר מכן אלו שני האחרים (אפרים ודן) שהם ד׳ מחנות לד׳ רוחות העולם ונמצאים י״ב>. אוף הכי לתתא כגוונא דלעילא. <באור׃ כן גם למטה כעין למעלה>. ונסע בראשונה דגל מחנה יהודה לקבל משרייא דאוריאל. <באור׃ ״ונסע בראשונה דגל מחנה יהודה״ שהוא כנגד מחנה אוריאל>. מחנה ראובן לקבל משרייא דמיכאל. <באור׃ מחנה ראובן לנגד מחנה של מיכאל>. דא לדרום ודא למזרח. <באור׃ ראובן לדרום ויהודה למזרח>. מזבח הכי נמי דרומית מזרחית. <באור׃ וההזאה שעל המזבח היתה גם כך דרומית מזרחית תחילה>. מחנה דן לצפון מחנה אפרים ימה. <באור׃ מחנה דן לצפון מחנה אפרים ימה>. מחנה דן לקבל משרייא דגבריאל מחנה אפרים מערב לקבל משרייא דרפאל. <באור׃ מחנה דן לנגד מחנה של גבריאל מחנה אפרים למערב לנגד מחנה של רפאל>. מזבח הכי נמי צפונית מערבית. <באור׃ ובמזבח גם כן צפונית מערבית>. כולא אחיד דא בדא עד דסלקא כולא ומתאחד בשמא קדישא דהוא שירותא דכולא. <באור׃ הכל אחוז זה בזה עד שהכל עולה ומתאחד בשם הקדוש שהוא תחילת הכל>. עילאה דכולא קדישא דכולא כולא אתכליל ביה. <באור׃ עליון על הכל קדושת הכל שהכל נכלל בו>. י׳ מזרח הוא שירותא דנהורא אזיל ושאט ואפיק לדרום. <באור׃ י׳ דהוי״ה דז״א היא מזרח והיא התחלת האור הולך ומשוטט ומוציא הדרום>. ודרום נפיק ותלייא בשירותא דמזרח. <באור׃ ודרום יוצא ותלוי בתחילת המזרח>. ה׳ דרום מינה נפיק דרום דעייל. <באור׃ ה׳ היא דרום ממנה יוצא הדרום של מעלה>. י׳ בשירותא דמזרח ואפיק ליה. <באור׃ י׳ נכנסת בתחילת המזרח ומוציאה את החסד>. ומן ה׳ תליא דרום וצפון וההוא דביניייהו. <באור׃ ומן ה׳ תלוים דרום וצפון ואותו שביניהם>. י׳ מזרח ה׳ דרום וצפון תלייא ביה. <באור׃ י׳ מזרח ה׳ דרום וצפון תלוים בו>. ו׳ באמצעיתא ודא הוא בן דכר. <באור׃ ו׳ באמצע וזה הוא בן זכר>. בגיני כך איהו בין צפון לדרום. <באור׃ ומשום כך הוא בין דרום לצפון>. ועל דא תנינן מאן דיהיב מטתו בין צפון לדרום הויין להו בנים זכרים. <באור׃ ועל כן למדנו מי שנותן מיטתו בין צפון לדרום יהיו לו בנים זכרים>. דהא בן דכר איהו בין צפון לדרום. <באור׃ כי בן זכר הזה שהוא תפארת הוא בין צפון לדרום>. ה׳ עילאה בין צפון לדרום תלייא ובן דכר בינייהו ברזא דא. <באור׃ ה׳ עליונה בין צפון לדרום תלויה ובן הזכר ביניהם בסוד זה>. ה׳ בתראה במערב ועל דא דרום אחיד במזרח דאיהו שירותא דשמשא

(א) **וידבר** חו״ג **ידוד** דאבא נמשכים **אל משה** בינה **ואל אהרן** חסד והם **לאמר** עולים לאו״א (ב) **איש** ת״ת נסמך ונבנה **על דגלו** דגל זה שפע הבינה ומילוי שם סג עולה גימ׳ דגל ובונה את התפארת ולכן כתיב **דגלו** דגל הבונה את ו וכן את ה**באתת** מלכות הם תו״מ נקראים אותות השמים ואמר **לבית אבתם** אלו חו״ב בינה בית וחכמה אבא **יחנו** יתנו חן ל**בני ישראל** זו״ן **ומנגד** בעשיה לכל הנפשות החונות **סביב לאהל מועד** זו מלכות דאצילות **יחנו**. **והחנים קדמה מזרחה** זו ספירת התפארת והיא נבנית ממילוי סג העולה גימ׳ **דגל** והיא נקראת **מחנה יהודה** ואמר **לצבאתם** כלומר מול מחנה יהודה הגשמי יש מחנה יהודה רוחני **ונשיא לבני יהודה נחשון בן עמינדב:(ד) וצבאו ופקדיהם ארבעה ושבעים אלף ושש מאות**. (ה) **והחנים עליו** הספירה הסמוכה לתפארת **מטה ישששכר** נצח **ונשיא לבני ישששכר נתנאל בן צוער:(ו) וצבאו ופקדיו ארבעה וחמשים אלף וארבע מאות.** (ז) **מטה זבולן** הוד **ונשיא לבני זבולן אליאב בן חלן:(ח) וצבאו ופקדיו שבעה וחמשים אלף וארבע מאות.** (ט) **כל הפקדים למחנה יהודה מאת אלף ושמנים אלף ושש אלפים וארבע מאות לצבאתם ראשנה יסעו**.

(י) **דגל מחנה ראובן** ראובן בחכמה והרוצה להחכים **תימנה** ידרים וכנגדם בשמים **לצבאתם** צבא מלאכים **ונשיא לבני ראובן אליצור בן שדיאור** (יא) וצבאו ופקדיו ששה וארבעים אלף וחמש מאות. (יב) **והחונם עליו מטה שמעון** שמעון בבינה **ונשיא לבני שמעון שלמיאל בן צורישדי:(יג) וצבאו ופקדיהם תשעה וחמשים אלף ושלש מאות.** (יד)**ומטה גד** גד מלשון נגיד ונפיק וזו הדעת **ונשיא לבני גד אליסף בן רעואל:** הדעת משפיע לחסד ונשפע מג״ר שם נמצא המצח והרצון. (טו) **וצבאו ופקדיהם חמשה וארבעים אלף ושש מאות וחמשים.** (טז) **כל הפקדים למחנה ראובן מאת אלף ואחד וחמשים אלף וארבע מאות וחמשים לצבאתם ושנים יסעו**.

ותלייא ביה. <באור: ה׳ אחרונה היא במערב ועל כן דרום נאחז במזרח שהוא התחלת השמש ותלוי בו>. ועל דא תניין מסיטרא דאבא אחיד ותליא חסד עילאה. <באור: ועל כן למדנו מצד אבא שהוא י׳ נאחז ותלוי חסד עליון>. מסיטרא דאמא תליא גבורה. <באור: מצד אמא שהיא ה׳ תלויה גבורה>. כגוונא דא אחיד כלא דא בדא. <באור: כעין זה נאחז הכל זה בזה>. זויין דמזבח ה״נ איסתחרן. <באור: הקרנות של המזבח מסובבים גם כן כך>. לקרן דרומית מזרחית דדרום תוקפיה במזרח דאיהו שירותא דשמשא. <באור: ובא לו לקרן דרומית מזרחית כי הדרום חיזוקו הוא מזרח שהוא תחלת השמש>. ותוקפא דשמשא לא תלייא אלא בשירותא. <באור: וכחו של השמש אינו תלוי אלא בתחילתו>. מזרחית צפונית. <באור: אחר כך בא לקרן מזרחית צפונית>. כיון דדרום נטיל תוקפיה במזרח איהו אנהיר לצפון. <באור: כי אחר שהדרום קבל חזקתו של המזרח האיר לצפון>. וצפון אתכליל בדרום דהא שמאלא אתכליל בימינא. <באור: והצפון נכלל בדרום כי השמאל נכלל בימין>. צפונית מערבית. <באור: ואחר כך בא לו לקרן צפונית מערבית>. דהא מערב דאיהי ה׳ בתראה נטלא מצפון. <באור: כי המערב שהוא ה׳ אחרונה נוטל מצפון>. ועל דא צפון אזיל למערב. <באור: ועל כן הצפון הולך למערב>. מערבית דרומית. <באור: ואחר כך בא לו לקרן מערבית דרומית>. היא אזלא לאתאחדא בדרום כמה דדרום תלייא במזרח. <באור: שהיא הולכת להתחבר בדרום כמו שהדרום תלוי במזרח>. ותוקפיה נטיל בשירותא. <באור: ועל כן החיזוק שלו נוטל תחילה>. ה״נ מערב אזלא לאתחבקא בדרום. <באור: גם כן המערב כך הוא הולך להתחבק בדרום>. ההי״ד וימינו תחבקני וימינו דא דרום. <באור: זה שכתוב ״וימינו תחבקני״ וימין זה דרום>. בגיני כך ינקא בתרי סטרי מצפון ומדרום. <באור: משום זה היא יונקת מב׳ הצדדים מצפון ומדרום>. הדא הוא דכתיב שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני שמאלו דא הוא צפון וימינו תחבקני דא הוא דרום. <באור: זה שכתוב ״שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני״ שמאלו זה צפון וימינו זה דרום>. הנה שביארנו סוד הד׳ דגלים כולם אמנם היות לכל דגל ג׳ שבטים לרמוז לשלשה אבות העליונים ובין כולם הם שנים עשר רמז לשנים עשר גבולי אלכסונין. גם מסוד שבעים נפש פירשתי במקומו. ובפרקי ר׳ אליעזר הגדול ז״ל ד׳ כחות של מלאכי השרת מקלסין לפני הקב״ה מחנה הראשון של מיכאל על ימינו מחנה שנייה של גבריאל על שמאלו. מחנה ג׳ של אוריאל מלפניו מחנה רביעית של רפאל לאחוריו ושכינתו של הקב״ה באמצע והוא יושב על כסא רם ונשא וכסאו גבוה ותלוי למעלה באויר ומראית כבודו כעין החשמלה ועטרה נתון על ראשו וכתר שם המפורש על מצחו חציו אש וחציו ברד מימינו חיים ומשמאלו מות ושבט של אש נתון בידו ופרוכת פרוסה לפניו שבעה מלאכים שנבראו תחלה משרתים לפניו לפנים מן הפרוכת. והבן אמרו כעין החשמלה ולא כעין החשמל כי הרמז למראית כבודו היא מדת הדין של מטה. ואמר מימינו חיים ומשמאלו מות הרמז לזרועות עולם זהו חציו אש וחציו ברד רמז למים מרוח ואש ממים:

בני ישראל הם בחינת התפארת ואילו הכהנים בחסד והלויים בגבורה. כאן כתוב (יז) **ונסע אהל מועד מחנה הלוים בתוך המחנת** סדר החניה הינו מחנה ישראל מחוץ לוי באמצע וכהן במחנה שכינה. **כאשר יחנו** כאשר ספירה נשפעת אין היא משפיעה. חניה זה מצב של קבלת שפע ונסיעה זה מצב של השפעה **כן יסעו** באותו סדר שהספירות קבלו שפע כך הם משפיעות אותו **איש על ידו לדגליהם**.

(יח) **דגל מחנה אפרים** זו המלכות **לצבאתם ימה** המלכות נקראת ים ושכינה במערב **ונשיא לבני אפרים אלישמע בן עמיהוד** ואמר (יט) **וצבאו ופקדיהם ארבעים אלף וחמש מאות**

(כ) **ועליו מטה מנשה ונשיא לבני מנשה גמליאל בן פדהצור:** (כא) **וצבאו ופקדיהם שנים ושלשים אלף ומאתים.** (כב) **ומטה בנימן** זו בחינת יסוד דנוק' **ונשיא לבני בנימן אבידן בן גדעני**׃(כג) **וצבאו ופקדיהם חמשה ושלשים אלף וארבע מאות:** (כד) **כל הפקדים למחנה אפרים מאת אלף ושמנת אלפים ומאה לצבאתם ושלשים יסעו.** (כה) **דגל מחנה דן** גבורה ולכן הוא **צפנה** כי צפון רומז לגבורות **לצבאתם ונשיא לבני דן אחיעזר בן עמישדי׃(כו) וצבאו ופקדיהם שנים וששים אלף ושבע מאות:** (כז) **והחנים עליו מטה אשר ונשיא לבני אשר פגעיאל בן עכרן: (כח) וצבאו ופקדיהם אחד וארבעים אלף וחמש מאות: (כט) ומטה נפתלי ונשיא לבני נפתלי אחירע בן עינן׃(ל) וצבאו ופקדיהם שלשה וחמשים אלף וארבע מאות: (לא) כל הפקדים למחנה דן מאת אלף ושבעה וחמשים אלף ושש מאות לאחרנה יסעו לדגליהם: (לב) אלה פקודי בני ישראל לבית אבתם כל פקודי המחנת לצבאתם שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים׃(לג) והלוים לא התפקדו בתוך בני ישראל כאשר צוה ידוד את משה׃(לד) ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ידוד את משה כן חנו לדגליהם וכן נסעו איש למשפחתיו על בית אבתיו׃**

פרק ג

(א) וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת אַהֲרֹן וּמֹשֶׁה בְּיוֹם דִּבֶּר יְדוָד אֶת מֹשֶׁה בְּהַר סִינָי׃(ב) וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי אַהֲרֹן הַבְּכֹר נָדָב וַאֲבִיהוּא אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר׃(ג) אֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים הַמְּשִׁחִים אֲשֶׁר מִלֵּא יָדָם לְכַהֵן׃(ד) וַיָּמָת נָדָב וַאֲבִיהוּא לִפְנֵי יְדוָד בְּהַקְרִבָם אֵשׁ זָרָה לִפְנֵי יְדוָד בְּמִדְבַּר סִינָי וּבָנִים לֹא הָיוּ לָהֶם וַיְכַהֵן אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר עַל פְּנֵי אַהֲרֹן אֲבִיהֶם׃(ה) וַיְדַבֵּר יְדוָד אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר׃(ו) הַקְרֵב אֶת מַטֵּה לֵוִי וְהַעֲמַדְתָּ אֹתוֹ לִפְנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֵן וְשֵׁרְתוּ אֹתוֹ׃(ז) וְשָׁמְרוּ אֶת מִשְׁמַרְתּוֹ וְאֶת מִשְׁמֶרֶת כָּל הָעֵדָה לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד לַעֲבֹד אֶת עֲבֹדַת הַמִּשְׁכָּן׃(ח) וְשָׁמְרוּ אֶת כָּל כְּלֵי אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת מִשְׁמֶרֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲבֹד אֶת עֲבֹדַת הַמִּשְׁכָּן׃(ט) וְנָתַתָּה אֶת הַלְוִיִּם לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו נְתוּנִם נְתוּנִם הֵמָּה לוֹ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃(י) וְאֶת אַהֲרֹן וְאֶת בָּנָיו תִּפְקֹד וְשָׁמְרוּ אֶת כְּהֻנָּתָם וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת׃

ואלה תולדת אהרן ומשה הפסוק פותח בתולדות אהרן ומשה ואינו מונה אלא את בני אהרן ולזה כתבו רש"י וכן כתב השל"ה הקדוש (ספר במדבר דברים - דרך חיים תוכחות מוסר פרשת במדבר) "ואלה תולדות אהרן ומשה" מלמד שכל המלמד בן

חבירו תורה כאלו ילדו (סנהדרין יט, ב). ולא תאמר כאלו ילדו ולא ילדו ממש, כי אדרבה הוא ילדו בעצמו, כי אביו ואמו נתנו לו הגוף, והרב משפיע בו נשמה, כי התורה נשמותיהן של ישראל, כאשר הארכתי בזה במקום אחר. על כן אשרי מי שעושה כן, ולומד ומלמד בן חבירו תורה, ובחנם אז שכרו כפול״. ע״כ. ברם אין זה פשט הפסוק אלא **דרש** הפסוק. ובדרך פשט כתב הרמב״ן ״ועל דרך ה**פשט**, כי טעם ״תולדות אהרן ומשה״, לומר שהיו בני אהרן כהנים משוחים נבדלים מן השבט להיותם קדש קדשים, ותולדות משה משפחת העמרמי אשר יזכיר למטה (פסוק כז), כי אין בעמרמי זולתי בני משה נמנים בלוים וזה כענין שכתוב (דברי הימים א כג יג יד) בני עמרם אהרן ומשה ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים ומשה איש האלהים בניו יקראו על שבט הלוי והדרש סמכוהו מפני שלא פירש ״ואלה שמות בני משה״ כאשר עשה בבני אהרן, לרמוז כי בני אהרן גם הם תולדות למשה מפני שלמדם תורה, כי התורה תפרש ותרמוז.

ובדרך רמז: את מילת תולדות תירגם יונב״ע יחוסי כלומר סדר היחוס של משה ואהרן ומכאן נצא לראות את סדר היחוס. נקדים ונאמר שהפסוק פותח במילת **ואלה** גימ׳ מ״ב ויש לנו שם מ״ב של אנא בכח שיש בו מ״ב אותיות ובכן מסתבר ששם מ״ב הוא גימ׳ של סדר היחוס של משה ואהרן כזה:

אבגיתצ 506 קרעשטנ 729 נגדיכש 387 בטרצתג 704 יגלפזק 230 שקוצית 906 סה״כ ע״ה 3463

וכן ״ואלו יחוסי תולדות אהרן ומשה בני עמרם בני קהת בני לוי בני יעקוב בני יצחק בני אברהם״ גימ׳ 3463

דרך **סוד**: ידוע שמשה הוא אחוריים של אבא קפ״ד ופנים של אימא קס״א ואהרן ע״ב קפ״ד פנים ואחור של אבא ואמר הכתוב **ואלה** דהיינו אל שזו מידת החסד ו׳ =תת ה=מלכות הם **תולדות** של **אהרן ומשה** או״א. **ביום דבר ידוד את משה בהר סיני** כלל אומר לנו הרשב״ם ״כל מקום שנאמר בהר סיני זהו קודם שהוקם המשכן אבל משנבנה אהל מועד לא נאמר אלא במדבר סיני״ וכאן זה היה ביום ו׳ סיון בתמ״ח קודם הקמת המשכן. רש״י בדרכו אומר שמאז שמרע״ה עלה לשמים וקיבל תורה ולימדה לבני אהרן נקראו בניו. ובזה מיושב לנו למה הזכיר אהרן קודם משה כי בתחילה היו בני אהרן ואח״כ כשלמדו תורה ממשה נקראו בניו.

ובדרך סוד: **ביום דיבר**, דיבר גימ׳ גבורה והיינו כאשר גבורות אימא נמשכו לז״ת **ד׳** הוא התפארת והוא בחינת יום **את משה** ונבואת משה הגם שבאה מהתפארת היא מגיעה למשה דרך המלכות הנקראת **בהר סיני** הר סיני זו המלכות בעת קבלת מוחין דע״ב ס״ג גימ׳ סיני ע״ה ואותיות. עוד, במלכות יש ה״ג שהם חמש הויות כמניין סיני. בדרך רמז קבלי ניתן למצוא במילים ״בהר סיני״ גם את הבינה כי ב״פ הר סיני עולה י״פ בינה.

ואלה שמות בני אהרן הבכר נדב ואביהוא[6] אלעזר ואיתמר. אלה שמות בני אהרן הכהנים המשחים אשר מלא ידם לכהן מדוע צריך להזכיר ענין זה כאן? עונה רבנו

---

[6] כתב רבי אברהם אזולאי בספרו חסד לאברהם - מעין ד - נהר נו - "לבאר סוד אליהו ופנחס ונשמתם. דע, כי כשחטא אדם הראשון נשרו אבריו, רצה לומר, כי כל אותם חלקי הנשמות הכלולות בו קודם החטא כולם נסתלקו ונשרו ממנו ונפלו אל עומקי הקליפות, זה בכה וזה בכה. אמנם חנוך נטל כל החלק הראוי לו מנר"נ דבי"ע וגם נטל חלק הנשמה דאצילות דאדם הראשון כנ"ל, אמנם חלק הנפש דאצילות נשאר באדם הראשון פורח עליו ולא נסתלק, וכאשר הוליד את קין והבל אז נטל קין והבל אותה הנפש דאצילות עם כל השאר המגיע להם מחלק בי"ע. ודע כי בנפש הזאת יש אור מקיף ופנימי, והנה נדב ואביהו הבאים משורש קין הנה הם לקחו סוד אור מקיף של נפש דאצילות. ואמנם אליהו שהוא פנחס נטל אח"כ זה וגם הפנימי וכו'. ודע כי פנחס בא מב' ניצוצות א' משורש יוסף שפטפט ביצרו, וניצוץ ב' מיתרו שפיטם עגלים. והסוד כי להיות יוסף סוד היסוד אשר כל הנשמות והחסדים והגבורות מתערבים ובאים שם, לכן יש מציאות להתערב משורש אחר עם השורש של יוסף ואין תמיה בזה. ודע כי חלק יתרו היה מחלק נפש פנימי דאצילות הרי שהיה פנחס כלול משניהם. והנה אח"כ כאשר מתו נדב ואביהו בסיבת החטא אז נתעברו בפנחס מחמת אותו החלק שלו שהיה מיתרו שהוא קין.

המגיד שהתגלה לרבי יוסף קארו גילה לו סוד על נדב ואביהו וכך כתוב בספר מגיד מישרים: פרשת פנחס - "אור לשבת כ"ד לתמוז חזק וגומ' הדבק בי ובתורתי וכו' הלא בעניינא דהויתון עסקי בפנחס הוא אליהו דאיפכא איבעי ליה למימ' אליהו הוא פנחס ותו אמאי לא אמרינן פנחס הוא נדב ואביהו. ותו כיון דמשה לא אצטריך למיתי לעלמא אלא לאשלמא לישראל אמאי אתא בהבל. ותו דרשב"י אמר מי עלה שמים וירד היינו אליהו דהוא מלאכא. אבל רזא דמילתא דאליהו רמיז לשמ' דהויה דהא תלת אתוון ביה וא"ל היינו ה' בתראה דמשום דהיא בתו של אברהם אבינו ע"ה אתקרייא אל והיא לעילא מיו"ד למרמז דהיתה לראש פינה ופינחס מלא אית בי' חמש אתוון ובחילוף אלפא ביתות מתחלפי באתוון דאליהו ומשום הכי איקרי פנחס הוא אליהו כלומר שמא דפנחס הוא מתחלף באתוון דאליהו דלא אדכרו נדב ואביהו משום דמרוב קדושתייהו נתעלמו דהא אינון ברזא דאורה דראה הקב"ה שאין העול' כדאי להשתמש בו וגנזו לצדיקים לעתי' לבוא והיינו דכתיב על פני אהרן אביהם כלומר אדבקו בדרגא דלעילא מאפי אבוהון דאבוהון הוה איש חסד ואינון הוו מתדבקין לעילא מיניה. ומשה נהי דאתא לאשלמ' לישראל בזמנא בתרייתא כד אתא בש"ת זיכה לעלמא לאלפא להון ייחוד' דקב"ה ובתר דאסתלק איהו אתא אנוש ובזימניה הוחל לקרוא בשם ה'. אשתכח דבההוא זמנא זיכה נמי לבני עלמא.

כתב בספר קהלת יעקב - ערך שמ - "שמשון הגבור היה גלגול נדב בן אהרן, וזה שאמרו רז"ל (קהלת רבה פרשה א' אות ח') בדן זה שמשון, בדן אותיות נדב, ולפי שנדב לא רצה ליקח אשה, לכך נענש שמשון בהיותו טוחן בבית האסורים נשי פלשתים, חסד לאברהם מעין ה' נהר כ"ה, וכן כתב הרב בליקוטי נביאים (שער הגלגולים הקדמה ל"ו). בספר הכוונת כתב שהיה גלגול נדב ואביהו שלא רצו לישא אשה הוצרך לישא בת נכר, ולפי שהיו שתויי יין לכך היה נזיר שמשון.

כתב הארי הקדוש בשער הגלגולים - הקדמה יד - הקדמה קטנה בענין הגלגולים: דע, כי אע"פ שתמצא כתוב אצלינו במקומות רבים, כי פלוני נתגלגל בפלוני, ואחר כך בפלוני וכו', אל תטעה לומר כי הנשמה הראשונה עצמה, היא המתגלגלת תמיד. אבל הענין הוא, כי הנה כמה שרשים לאין קץ נתחלקו נשמות בני אדם, ובשרש אחד מהם יש כמה נצוצות נשמות לאין קץ, ובכל גלגול וגלגול נתקנים קצת נצוצות מהם, ואותם נצוצות שלא נתקנו, חוזרים להתגלגל להתקן. ואותם שכבר נתקנו, אינם מתגלגלים, אמנם עולים ועומדים במדרגה הראויה להם: ובזה תבין מה שהודעתיך בענין נדב ואביהו, כמה פעמים נתגלגלו, וכמו שנתבאר בפסוק ויהי נא פי שנים ברוחך אלי, כי נדב ואביהו היו תחלה באליהו ז"ל, ואח"כ היו באלישע, מלבד כמה גלגולים. והענין הוא, כי נדב ואביהו הם שרש נשמה אחת, ותלויים בהם נשמות נצוצות פרטיות לאין קץ, ובכל גלגול היו נתקנים כמה נצוצות וחלקי השרש ההוא, ואותם נצוצות שעדיין לא נתקנו, הם היו אשר בקש אלישע ליקחם מן אליהו. כי אותם שנתקנו עלו במדרגתם הראוי להם. ולהיות כי אלישע היה מעורב בשתי בחי', כי אע"פ שעיקר נצוץ נשמתו היה משרש יוסף הצדיק כמבואר אצלנו, עכ"ז היה מעורב משרש נדב ואביהו, שהם מבחי' קי"ץ. וכמו שהודענוך כי נקרא אלישע, להורות כי בקין כתיב ואל קין ואל מנחתו לא שעה מפני חטאו, ובאלישע שנתקן חטאו של קין, נקרא אלישע, כי הקב"ה שעה לו, וקבלו. ואותיות לא שעה, נהפכו ונעטו אל"י שע"ה. ובעבור כי היה לו אותו הנצוץ מן שרש קין בתחלה, לכן רצה שגם אלו הנצוצות של נדב ואביהוא, שיתחברו עמו, כמש"ה ויהי נא פי שנים ברוחך אלי, וזכה להם, מחמת אותו נצוץ של קין שהיה בו מתחלה כנזכר. ומזה תקיש ותבין לכל הגלגולים שבעולם, כי אין הראשונים ממש אותם המתגלגלים, אלא הם בחי' נצוצות שלהם שלא נתקנו בתחלה:

עוד כתב הארי הקדוש בספר ליקוטי תורה - פרשת ויקרא - "אלעזר ואיתמר הם מנו"ה דאבא, אלעזר מנצח ואיתמר מהוד ונדב ואביהו מנו"ה דאמא, נדב מנצח ואביהו מהוד. והנה אע"פ שבג' קוין אלו אנו אומרים כי קו הימין גדול מכולם לפי שהדעת למטה במעלה מהחכמה וא"כ גם הנצח היה ראוי להיות גדול מהיסוד וא"כ היה ראוי להיות אלעזר (ואיתמר) למעלה ממשה. אך התשובה כי אדרבא לא די שהוא קטן ממשה ואהרן אלא שהוא בבחינה אחת יותר קטן מנדב ואביהו ואע"פ שאלעזר ואיתמר מאבא והם מאמא לכן אמר בזוהר שנדב שקול מכלם ואביהו שקול יותר מאלעזר ואיתמר. והטעם דע כי הלא נודע כי נה"י דאבא הם מלובשים תוך נה"י דאמא ואמנם בז"א מראשו עד רגליו תמיד מלובשים נ"ה דאבא תוך נ"ה דאמא אמנם יסוד אבא אינו מתלבש תוך יסוד דאמא אלא עד חזה דז"א ומשם ואילך הוא מגולה ועכ"ז הארות החו"ג דיסוד אמא חופפין ומלבישין עליו ונמצא כי נ"ה דאבא סתומים מאד ואין אור יוצא מהם כלל אם לא ע"י נ"ה דאמא, נמצא לא די כי יסוד אבא הוא גדול מהם להיותו עליהם אלא שגם נ"ה דאמא גדולים מהם כי הם מגולים ומאירים אע"פ שהם עצמן גדולים עכ"ז אור היוצא מהם והנשמות הנמשכות משם הם יותר סתומות ויש להם הארה מועטת ממה שיש לנשמות הבאים מנ"ה דאמא ולכן היה נו"א גדולי' מאלעזר ואיתמר ולא די כ"ז אלא שכמעט בבחינ' א' היו גדולים מאהרן אביהם וממשה כי הם סתומים בתוך הבינ' והם מגולים וז"ש משה לאהרן הם גדולים ממני וממך כמארז"ל:

כתב בספר קהלת יעקב - ערך נד - **נדב ואביהוא** בחינת רוח נפש ואהרן בחינת נשמה, כן כתב בתיקונים דף קל"ז ע"א, עוד כתב שם שהן בחינת נצח הוד, וכן כתבתי לקמן בשם הרב שהן בחינת נצח הוד דאמא:

״אור החיים״ הקדוש לומר לך שלא נמשחו אלא אלו ומכאן הכהונה עברה למי שנולד מהם. ובדרך סוד, שמן המשחה[7] בהערה כתבנו שמי שנמשח בו היה מתארך והיינו היה מקבל מוחין דאריך וזה מה שתירגמו כאן האונקלוס והיונב״ע ״דאתרביאו״ וכוונת הכתוב לומר שהגם שהיו בני אהרן ומשה הם השיגו קומה רוחנית כמותם. **וימת נדב ואביהוא לפני ידוד בהקרבם אש זרה לפני ידוד במדבר סיני ובנים לא היו להם** עיין בהערה[8] חטא נדב ואביהוא **ויכהן אלעזר ואיתמר על**

נדב ואביהוא היה בהן נשמת קין שהיה נצח הוד דאדם הראשון, ובחינת נצח הוד היא תרין פלגא דגופא, ולטענה זו לא נשאו נשים הרב בליקוטים (ויקרא דרוש נדב ואביהוא), ובליקוטי תורה בראשית (בדרוש הארוך השני) כתב שהן בחינת ב׳ גבורות דנצח הוד, אך היה אז הדעת למטה בין הכתפיים, והיה סמוכים אל הדעת, וכשעלה הדעת למעלה לראש נתעלה נצח הוד אל חסד וגבורה, נמצא הם גם כן בחינת חסד וגבורה:

ב׳ נדב ואביהוא היה בהן בחינת נפש דאדם הראשון, וזה שאמרו אנחנו טמאים לנפש אדם דייקא, והם היה נושאי נדב ואביהוא מישאל ואלצפן כדאיתא במסכת סוכה (כ״ה.) כן כתב הרב ז״ל (ליקוטי תורה ויקרא):

ג׳ נדב ואביהוא הן בחינת נצח הוד דאמא שמגולה, ואלעזר ואיתמר הן בחינת נצח הוד דאבא המכוסים, על כן היה נדה ואביהוא שקולין יותר מאלעזר ואיתמר שאורותיהן מגולים, ונדב הוא מנצח דאמא והוא מובחר יותר מאביהוא שהוא בהוד דאמא, על כן נדב שקול כנגד כולם, כמו שאמר בזוהר פרשת אחרי מות נ״ו ע״ב, ועיין במקדש מלך שם:

ד׳ יש בחינת מותא רברבא רחמנא ליצלן ואתברי ביום ב׳ והפחותים מעשרים שנה, ועל ידי מיתת נדב ואביהוא שהיו פחותים מעשרים אתבטל מותא זוטרא דא, מגלה עמוקות ואתחנן אופן צ׳:

ה׳ פינחס זכה להכניע כת מלאכי חבלה שנקרא אף, על ידי נשמת נדב אביהו שהן גימטריא אף, מגלה עמוקות אופן קל״ז:

ו׳ יוחני וממרא דקליפה היו נגד נדב ואביהוא דקדושה, ויוחני וממרא הן החרטומי מצרים בני דבלעם, ובזוהר (כי תשא קצ״א.) קורא אותם יוניס ויומברס:

ז׳ נדב ואביהוא וכן השרופים שבעדת קרח וכן המרגלים נענשו על ידי המדה הנקרא הוד, כן כתב בספר התמונה:

[7] שמן מורה על חכמה. **שמן המשחה** כתב בספר קהלת יעקב ערך שמ- **שמן המשחה** כתב ברעיא מהימנא כאשר תקבל המלכות השפע שנקרא שמן מצד החסד נקרא שמן המשחה, כי תרגום משח רבות והוא לשון גדולה שהוא חסד, ויש לומר שמן המשחה על ידי כלילת ב׳ תיבות גימטריא עשר פעמים חסד ול׳ אותיות, וזהו כשמקבלת י׳ פעמים חסד וי׳ ספירות דחסד רעיא מהימנא שם:

שמן המשחה על ידי שמן המשחה נעשה הכהן בריה חדשה, ילקוט ישעיה:

ב׳ כל מי שנמשח משמן המשחה אף על פי שהוא קצר נעשה אריך, וראיה משאול וכו׳, שנעשה משכמו ולמעלה גבוה מכל עם, מדרש תנחומא פרשת אמור (ילקוט שמעוני שמואל רמז קכ״ז):

[8] מפרשי הפשט הלכו זה בכה וזה בכה ואת תמצית הדברים כתב בבאור ״אבי העזרי״ ממפרשי הראב״ע במילים א״ש זר״ה כלומר:

א=אשה לא היתה להם.

ש=שתויי יין.

ז=אמרו מתי ימותו ז׳קנים אלו ונירש את מקומם או שעברו על ״לא תעלו עליו קטרת ז׳רה. ז׳נו עיניהם מן השכינה.

ר=ר׳צון הבורא להקדש שנאמר ״ונקדש בכבודי״.

ה=הורו הלכה בפני משה רבן.

שיטת **הארי הקדוש** - לפי מפרשי הפשט הם חטאו. ברם לפי פירוש הארי הקדוש טעות גדולה לייחס להם חטא והם חטאו בעודף צדיקות כלומר שרצו לייחד קוב״ה ושכינתי׳ פב״פ כבר בהיותם במדבר והזמן לא התאים והנה לשונו: ״ראיתי לבאר כאן, ענין משה ואהרן נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר, ושאר בני ישראל, אשר היו בדור ההוא. כבר הודעתיך בפסוק וראית את אחורי, כי נה״י דאבא מלובשים תוך נה״י דאימא, ובתוך כל אחד מהם, יש בהם ג׳ אורות דמוחין דז״א, שהם חב״ד, מצד אבא, בנה״י דאבא. וחב״ד מצד אימא, בנה״י דאימא. ונה״י דאבא תוך נה״י דאימא, וכלם תוך גופא דזעיר. והנה נתבאר אצלינו בדרוש הרפ״ח ניצוצין, איך יש כמה אחוריים לאחוריים וכמה פנים לפנים. וביארנו, כי הפנים מעולים מן האחוריים, והאחוריים הפשוטים, מעולים מן האחוריים המליאים. והנה הפנים של יסוד אבא, היא הוי״ה דמלוי יודי״ן, העולה ע״ב. ואחוריים הפשוטים, הם ג״כ ע״ב, והאחוריים מליאים הם בגימטריא קפ״ד. אמנם הפנים של יסוד דאימא, הוא שם אהי״ה דמלוי יודי״ן, ועולה קס״א. והאחוריים הפשוטים, הם בגי׳ מ״ד. והאחוריים המליאים, הם בגימטרי׳ תקמ״ד. הנה נודע, כי בהיות יסוד דאבא תוך יסוד דאימא, נמצא כי הפנים דיסוד דאימא, סובבים על אחוריים דיסוד דאבא, והם דבוקים יחד: והנה משה, משתי בחי׳ אלו דבוקות יחד, שהם, פנים דאימא שהם קס״א, ואחוריים דאבא המליאים שהם קפ״ד. ושניהם בגימטריא משה. כי נודע

שהאחוריים היותר חיצונים דיסוד דאבא, שהם קפ״ד, הם הדבוקים עם הפנים דיסוד דאימא, ומשניהם שורש נשמת מרע״ה. ובבחי׳ אחוריים של אבא שהם קפ״ד, נאמר לו, (שמות ל״ג כ״ב) וראית את אחורי, כי שם שרשו, ולא בבחי׳ הפנים דיסוד דאבא. ובבחי׳ הפנים של יסוד דאימא, אמרו בס״ה שמשה זכה לבינה, לפי שלא זכה אל הפנים דיסוד דאבא. ואמנם אין זה אלא בבחינתם למטה, בהיותם מתלבשים תוך ז״א, ולא בבחינתם למעלה במקומם עצמם. ולכן נקרא משה איש האלהים, בעלה דמטרוניתא, כי הנה הוא בבחי׳ אחורי היסוד של אבא, ופני היסוד של אימא, בהיותם למטה בסוד הדעת דז״א, הנקרא בעלה דמטרוניתא: אמנם אהרן, הוא מבחי׳ שתי אחוריים הפשוטים והמלאים דיסוד דאבא, והם ע״ב קפ״ד, שהם בגימטריא אהרן. וגם זה בבחינתם למטה, ברישא דזעיר כנזכר, וזהו טעם, היות אהרן כהן, איש החסד, לפי שכל בחינתו מיסוד דאבא בלבד. אבל משה, יש לו ב׳ שרשים, אחד באבא, ואחד באימא. גם לטעם זה אמרו בס״ה, כי אהרן נקרא שושבינא דמטרוניתא. והענין הוא במה שהודעתיך, בפסוק (משלי ג׳ ט״ו) ה׳ בחכמה יסד ארץ, כי כל תיקון הנקבה הוא ע״י אבא, והוא ענין אהרן, כי הוא יסוד דאבא כנזכר, והוא מכונן אותה, ולכן נקרא שושבינא דמטרוניתא. ואמנם אם נעריך ערך משה ואהרן, איזה מהם יוחר עליון, יש בחי׳ שמשה גדול מאהרן, לפי שמשה יש בו בחי׳ פנים דאימא. משא״כ באהרן, שכלו בחי׳ אחוריים. ובבחי׳ אחרת, אהרן גדול ממשה, לפי שיש לו אחוריים הפשוטים דע״ב דיסוד דאבא, שהם גדולים מאחוריים המליאים דקפ״ד שלקח משה: ואמנם יש עוד בחי׳ שלישית מכרעת האמת, והיא, כי אין או״א כזו״ן, כי ז״א אחוריים שלו מעולים מן הפנים של נוקביה. אבל או״א, כחדא נפקי וכחדא שריין, ושניהם שוים, ואין ביניהם רק הפרש יתרון מעט, כמו שביארנו על מ״ש באדרת האזינו ועכ״ד אבא טמיר וגניז יתיר וע״ש. ונמצא, כי כיון שמשה יש לו פנים דאימא, הוא יותר מעולה מן אהרן כפי האמת: ובזה נתבאר היטב, ענין פסוק (שמות ו׳ כ״ו) הוא אהרן ומשה, הוא משה ואהרן. כי לפעמים מקדים אהרן למשה, כפי הבחי׳ הראשונה. ופעמים מקדים משה לאהרן, כפי הבחי׳ השנית. וזו היא העיקר כנזכר. והנה נתבאר, איך משה ואהרן הם אחים, כי הם נשרשים ביסוד דאבא: והנה אלעזר ואיתמר, שניהם מנו״ה דאבא, שנתלבשו בנו״ה דאימא, תוך שני קוים דזעיר, ימין ושמאל, שהם חו״ב שבו. ואלעזר מן הנצח, ואיתמר מן הוד. ונדב ואביהוא, שניהם מנו״ה דאימא, אשר תוך שני קוי דז״א כנזכר. ונדב מן הנצח, ואביהוא מן הוד: והנה אם נעריך עתה ערך כלם, נמצא, כי בבחי׳ אחת הם מעולים נדב ואביהוא מן משה ואהרן ואלעזר ואיתמר, לפי שכיון שנה״י דאבא מתלבשים תוך נה״י דאימא, אורותיהם מכוסים בתוכם, ואעפ״י שבבחי׳ עצמם הם גדולים נה״י דאבא מנה״י דאימא, אמנם ההארות היוצאות מתוך נה״י דאבא, והנשמות הנמשכים משם, הם הארות מועטות ההארה מן היוצאות מנה״י דאימא המגולים, ומקבלים הארותיהם בגלוי גמור. ובפרט, כי אף גם ההארות ההם הנמשכות מנה״י דאבא, אינם יוצאות לחוץ, אלא עד שיעברו דרך נה״י דאימא, המלבישים אותם. כמבואר אצלינו איך יש עירוב לנשמות היוצאות מנה״י דאבא, עם נשמות היוצאות מנה״י דאימא. ונמצא, כי נדב ואביהוא, גדולים מאלעזר ואיתמר, לסיבה הנז׳. ולא די זה, אלא אף גם גדולים הם בבחי׳ זה על משה ואהרן, לפי שגם היסוד דאבא מלובש תוך יסוד דאימא כנזכר. ואעפ״י שמן החזה ולמטה מתגלה היסוד דאבא לגמרי כנודע, עכ״ז, גם שם יש אורות החו״ג דיסוד דאימא, המתגלים למטה מן החזה, מקיפים וסובבים על היסוד דאבא: וז״ס מ״ש בזוהר בפרשת אחרי מות על פסוק הבכור נדב ואביהוא, דפסיק טעמא בתר הבכור נדב, לרמוז, כי הבכור והגדול במעלה, הוא נדב, דשקיל ככלהו תלתא. ואביהוא שקיל כתרווייהו, אלעזר, ואיתמר. ובתר כן, אלעזר ואיתמר. והטעם הוא, כי נדב הוא מן הנצח, ולכן גדול מאביהוא, שהוא מן ההוד. ושניהם, מנצח הוד דאימא. ולכן גדולים על אלעזר ואיתמר, שהם נצח הוד דאבא: גם בחי׳ מעלתם על משה ואהרן, נרמז בדברי רז״ל בפסוק בקרובי אקדש, שאמר משה לאהרן, עתה ידעתי שנדב ואביהוא גדול ממני וממך, ואז וידום אהרן, בשומעו יתר מעלתם. ואמנם יש לארבעתם יתרון עליהם, שהם מאורות דאבא, ואלו מאורות דאימא. ובפרט משה ואהרן, שהם מן היסוד דאבא, שלפעמים מתגלה, והוא בהתפשטותו למטה מן החזה כנז׳ ובפרט משה, שיש לו בחי׳ פנים דיסוד דאימא כנז״ל: והנה מטעם זה ג״כ יתבאר, כי אעפ״י שהנצח הוא קו ימין, אשר ממנו אלעזר, לא מפני זה יהיה גדול ממשה ואהרן, שהם מן היסוד, שהוא קו אמצעי, כנודע שהדעת הוא למטה מן החכמה. והטעם הוא, כי נצח והוד דאבא, אין להם גילוי כלל, ותמיד אורותיהם סתומים תוך נו״ה דאימא. אבל היסוד דאבא, הנה אינו בכסוי אלא עד החזה לבד, ומשם ואילך מתגלה לגמרי: והנה בני ישראל, יש בהם ב׳ בחי׳, האחת היא דור המדבר, היוצאים מן לאה אשת יעקב, כנז״ל בדרוש ב׳, שבפסוק ויקם מלך חדש וכו׳. השנית היא, שאר ישראל היוצאים מן רחל אשת ישראל, הנקראים בית ישראל, כי אין בית אלא אשה. ואלו נקראים בית ישראל כמש״ה ואחיכם כל בית ישראל יבכו את השריפה וכו׳: ודע, כי פעם אחרת שמעתי ממורי ז״ל, בענין נדב ואביהוא, ענין אחר, ויובן עם מה שביארתי בפרשת בראשית, בענין חטאו של אדה״ר, איך לא נשארו בו אלא הנשמות, הנקראות חלתו של עולם, והורישם לקין והבל בניו, כאשר הולידם. ושם נתבאר, איך ב׳ הכתרים של שני הגבורות, שהם מתפשטות בנו״ה דז״א, מהם נולד קין. והנה התחלת תקון הטוב של קין, היה בנדב ואביהוא: וזה סוד היותם נקרא בספר הזוהר, תרי פלגי גופא, דלא איתנסיבו, והם חשובים נפש א׳ בלבד, ולכן יכלו להתעבר שניהם יחד בפינחס, כשהרג את זמרי כנודע. והוא, כי נו״ה הם נקרא תרי פלגי גופא. גם ז״ס מ״ש בזוהר פרשת ויצא, בסתרי תורה, וז״ל, ויגע בכף יריכו, דא נדב ואביהוא, לרמוז כי הם ביריכיו דז״א, בנו״ה שבו כנזכר. ולכאורה נראה סותר הנז״ל, שאמר שהם נו״ה עצמם דאימא, והמסתכל יבין שהכל אחד: ועתה נבא לבאור הכתובים, הנה נודע, כי כל תיקון ובנין פרצוף רחל נוקבא דז״א, אינו אלא ע״י אורות דאימא, והנה נדב ואביהוא הם מאורות דאימא כנזכר, ולכן חשבו לתקנה על ידיהם. ובפרט במה שביארנו בפסוק אנחנו טמאים לנפש אדם, כי נדב ואביהוא הם עצמם נפש אדה״ר, מאותם הנשמות שנשארו בו אחר שחטא כנזכר, והם בחי׳ נפש דאצילות, ורצו לתקן חטאו של אדה״ר, ע״י תקון המלכות, הנקראת נפש כנודע: ונודע במש״ה (משלי כ״ז ט׳) שמן וקטורת ישמח לב, כי מוחין דאימא נקראים קטורת, ודאבא נקראים שמן. ואז רצו להקטיר קטורת, כדי להמשיך מוחין דאימא בנוקבא, ועל ידי כן תחזור פב״פ להזדווג עם זעיר. וזהו לשון קטרת, לשון התקשרות הנוקבא בבעלה. ונודע, כי המוחין דאימא, הבקראים קטרת, מלובשים תוך נה״י דאימא, שהם בחי׳ הכלים. והם ג׳ אהי״ה, דיודי״ן, ואלפי״ן, וההי״ן. שהם בגי׳ מחת״ה ע״ה. וז״ס, ויקחו בני אהרן נדב ואביהוא איש מחתתו, שהוא בחי׳ לבושי נו״ה דאימא, וישימו עליה קטרת, שהם המוחין שבתוכם, והקריבוה אל המזבח, היא רחל נוקבא דזעיר. וזהו מה שדייק באמרו בני אהרן, שנראה מיותר. אבל כיון לתת טעם לסברתם זו, כי להיותם בחי׳ נו״ה, שהם נקראים בכל מקום בשם בנים כנודע, לכן חשבו שעל ידיהם יתוקן זה, כי אין המלכות נתקנת אלא מנה״י דז״א: ואמנם טעו בענין זה, כנודע במה שביארנו בפרשת תזריע, בענין הצרעת, כי כאשר המוחין דאימא מאירים בנקבה, קודם שיכנסו מוחין דאבא בז״א, אז יש אל החיצונים אחיזה, בהארתה היוצאת לחוץ, ומשם נעשים, שאת, או ספחת, או בהרת. שהם ג׳ נשים נכריות וזרות של הקליפות. ולכן היו צריכות לשתף עמהם במעשה התקון ההוא, את אהרן אביהם, או עם משה, או עם אלעזר ואיתמר, שהם מבחי׳ מוחין דאבא כנז״ל. וע״י השתתפותם, יוכלו הם לתקן את הנקבה, אשר עיקר תקונה הם ממוחין דאימא כנז״ל. ולכן בהיותם לבדם, גרמו ששלטו החיצונים, הנקראים אש זרה, והיא בחי׳ אשה זרה, הנז״ל במלת שאת, או ספחת, או בהרת, ואז נענשו ומתו: ובזו יצדקו דברי מאמר רז״ל, ומאמרי הזוהר במדרשים, בענין חטאם של נדב ואביהוא מה היה. כי האומר שחטאו באש זרה, כבר נתבאר עניינו. והאומר

פני אהרן אביהם שנכנסו תחת אביהם ממש וענין זה רמוז במדרש על פסוק "הפשט את אהרן את בגדיו וכו'.

וידבר ידוד אל משה לאמר **הקרב את מטה לוי** שהוא מידת הגבורה **והעמדת אתו לפני אהרן הכהן** שזו מידת החסד **ושרתו אתו** דהיינו כהן לוי וישראל הם חג"ת ומצאתי רמז נאה במילת כהן. הלווים היו מתחילים לעבוד בגיל 25 ומסיימים בגיל 50 סימן לדבר "כהן" כה ן ואמר **ושמרו את משמרתו ואת משמרת כל העדה לפני אהל מועד לעבד את עבדת המשכן** ענין השמירה הוא במלכות הבנויה מהגבורות והלויים שהם מצד הגבורות היו השומרים. מכאן נבין מדוע אם השומר משורר או ההפך היו חייבים מיתה (ערכין י"א ע"ב) כי הם החליפו את הגבורות בחסדים. **ושמרו את כל כלי אהל מועד** כאשר נשאו את הכלים היו עוטפים את כלי אהל מועד בבגדי השרד שהיו בחינת מלכות לכלים וזה הוא ושמרו וכן **ואת משמרת בני ישראל לעבד את עבדת המשכן** שהיו שומרים במשכן וכן מחנה שכינה היה ממצע בין מחנה שכינה ומחנה ישראל. וזה הוא **ונתתה את הלוים לאהרן ולבניו נתונם נתונם המה לו מאת בני ישראל** ואמר **ואת אהרן ואת בניו תפקד ושמרו את כהנתם** היינו קדושתם העליונה **והזר הקרב** שאינו כהן **יומת**. עוד נראה שהזר היינו הקלי' היו מתרחקים ובורחים בהופיע אור הג"ר שנמצא על הכהנים. דהיינו אם נאמר שישראל זה נפש לוי רוח וכהן נשמה כהן גדול חיה הרי שאור הנשמה והחיה היה מגרש את הקלי' וזה הוא **והזר הקרב יומת**.

(יא) וַיְדַבֵּר יְדוָֹד אֶל משֶׁה לֵאמֹר׃(יב) וַאֲנִי הִנֵּה לָקַחְתִּי אֶת הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תַּחַת כָּל בְּכוֹר פֶּטֶר רֶחֶם מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לִי הַלְוִיִּם׃(יג) כִּי לִי כָּל בְּכוֹר בְּיוֹם הַכֹּתִי כָל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הִקְדַּשְׁתִּי לִי כָל בְּכוֹר בְּיִשְׂרָאֵל מֵאָדָם עַד בְּהֵמָה לִי יִהְיוּ אֲנִי יְדוָֹד׃

שחטאו על שלא נטלו עצה מאביהם, והאומר שחטאו על שנהגו שררה בימי משה רבם, גם זה מובן עם הנזכר, שאלולי שנשתתפו עמהם, לא שלטה אשה זרה במעשיהם. והאומר שחטאו, לפי שלא נשאו אשה, הענין הוא שאימא היא אשת אבא, והיו צריכים בתחלה לזווג ולהשיא את אבא עם אימא, להמשיך המוחין דמצד אבא כנזכר, ולא עשו כן, אלא הם לבדם עשו המעשה הזה, כאלו הם עצמם בחי' אבא שהוא זכר, ואין עמהם נקבה. והאומר ששתו יין נסך, הענין הוא במה שידעת סוד היין נסך, שהם המוחין והגבורות דאימא, הנקראים יין, וצריכים שמור מן החיצונים. והם גרמו שנסכוהו החיצונים, ואש זרה כנזכר׃ הגהה א"ש, קשה לי פורתא מלת נסך, כי באותו זמן עדיין לא נאסר אפילו יינם של עכו"ם עד מדין, כנודע׃ גם בזה תבין, נקוד טעם למטה, במלת אשר לא צוה אותם, תרי טעמי. והענין הוא, כי נו"ה הם תרין וי"ן כנודע, והם כצורת תרי טעמי הסמוכים זה לזה. ולפי שנדב ואביהוא היו משם, וחטאו שלא נצטוו על ככה, לכן ננקד שם תרי טעמי. וכשמוע אהרן את כל הטעמים האלו, כתיב וידום אהרן׃ **כללו של דבר, אל יחשוב אדם טעות מפורסמת כזה, שנדב ואביהוא הקריבו אש זרה ממש ח"ו, כי מי שהיו שקולים כמשה ואהרן, ואמר הקב"ה עליהם בקרובי אקדש, אין לייחס להם טעות גדולה כזו, שאין לייחסה לתינוק הדיוט אחד**׃ אבל העניין הוא, במה שהודעתיך בענין חטאו של אדה"ר, ובעניין אותם ארבעה חכמים שנכנסו לפרדס, ושלשתם נענשו. כי כל כוונתם הייתה בתכלית החשיבות, שכלם בהיותם ראשי בני ישראל, השתדלו לתקן פגם המלכות מן החיצונים, ולזווגה עם בעלה, ולא היה יכולת בידם, וטעו במעשיהם, ונענשו בשוגג. כמ"ש בפרשת פקודי ד"ר ע"א׃ וז"ס מ"ש בתיקונים, כי ההוא חויא אענש לכל צדיקייא, דהוו משתדלי למיסב ברתא דמלכא, דיתבא בריש ההוא מגדלא וכו'. וכמו שהודעתיך בדרוש המרגלים, ובפסוק ויקם מלך חדש. ובדרוש עון הסלע, בפרשת חקת, כי גם משה טעה, ולא יכול לתקן את המלכות כפי צרכה. גם ז"ס מה שנתבאר בזוהר פרשת נח, ובמדרשי חז"ל כי הקב"ה נתן חכמה, לאדם, ולנח, ולג' האבות, ולמשה, וכלם טעו בחכמתם. ועד"ז הוא בנדב ואביהוא, שכונתם היתה לשם שמים, כי היו גדולי הדור, ושטנא נצח שטעו במעשיהם, וע"כ נתאחז בהם אשה זרה, לא שח"ו הם עצמם הקריבוה, וזכור ענין זה׃ והנה צוה משה לאהרן ולאלעזר ואיתמר ראשיכם אל תפרעו וכו', ורמז באומרו בניו, שהוא מיותר, כדי לומר טעם לדבר, והוא, כי הנה הם בניו, וכמו שהוא מאורות דאבא, גם הם כמוהו בניו מיוחסים אליו. גם רמז אל מש"ל בנדב ואביהוא, שקראם בני אהרן, להיותם בחי' נו"ה, הנקראים בנים, וז"ש בניו, כלומר, כי הם נו"ה דאבא, הנקרא בנים, ולכן ראשיכם אל תפרעו וגו', כי שמן משחת ה' עליכם, הם סוד מוחין דאבא, הנקרא שמן, משום דאיהו בחשאי, כנז"ל על פסוק שמן וקטרת ישמח לב, וכיון שאתם משם, אל תבכו עליהם, כי הם בחי' אורות דאימא, ואין זה חסרון לאורות דאבא, כי אינו צריך להם. ואם תנהגו אבילות, יורה ח"ו פגם במוחין דאבא, מה שאינו כן׃

וידבר ידוד אל משה לאמר, ואני היינו הוא ובית דינו **הנה לקחתי את הלוים** שהיא מידת הגבורה **מתוך בני ישראל תחת כל בכור פטר רחם מבני ישראל** הסביר כאן הרקאנטי זללה"ה כיון שבכורי ישראל נצלו ממכת בכורות שהייתה ממידת הדין כעת הם בחלק מידת הדין ולכן פדו את הבכורות בלויים כי הם חלק מידת הדין ולכן **והיו לי הלוים**, והטעם **כי לי כל בכור ביום הכתי כל בכור בארץ מצרים הקדשתי לי כל בכור בישראל מאדם עד בהמה לי יהיו** וכבר ידעת מה באור **אני ידוד**. הזכיר כאן גם את הבהמות שגם הם נצלו ממות במכת הבכורות שנאמר (שמות יב, כט) "וכל בכור בהמה".

(יד) וַיְדַבֵּר יְדוָד אֶל מֹשֶׁה בְּמִדְבַּר סִינָי לֵאמֹר׃(טו) פְּקֹד אֶת בְּנֵי לֵוִי לְבֵית אֲבֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם כָּל זָכָר מִבֶּן חֹדֶשׁ וָמַעְלָה תִּפְקְדֵם׃(טז) וַיִּפְקֹד אֹתָם מֹשֶׁה עַל פִּי יְדוָד כַּאֲשֶׁר נִצְוָה׃(יז) וַיִּהְיוּ אֵלֶּה בְּנֵי לֵוִי בִּשְׁמֹתָם גֵּרְשׁוֹן וּקְהָת וּמְרָרִי׃(יח) וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי גֵרְשׁוֹן לְמִשְׁפְּחֹתָם לִבְנִי וְשִׁמְעִי׃(יט) וּבְנֵי קְהָת לְמִשְׁפְּחֹתָם עַמְרָם וְיִצְהָר חֶבְרוֹן וְעֻזִּיאֵל׃(כ) וּבְנֵי מְרָרִי לְמִשְׁפְּחֹתָם מַחְלִי וּמוּשִׁי אֵלֶּה הֵם מִשְׁפְּחֹת הַלֵּוִי לְבֵית אֲבֹתָם׃(כא) לְגֵרְשׁוֹן מִשְׁפַּחַת הַלִּבְנִי וּמִשְׁפַּחַת הַשִּׁמְעִי אֵלֶּה הֵם מִשְׁפְּחֹת הַגֵּרְשֻׁנִּי׃(כב) פְּקֻדֵיהֶם בְּמִסְפַּר כָּל זָכָר מִבֶּן חֹדֶשׁ וָמָעְלָה פְּקֻדֵיהֶם שִׁבְעַת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃(כג) מִשְׁפְּחֹת הַגֵּרְשֻׁנִּי אַחֲרֵי הַמִּשְׁכָּן יַחֲנוּ יָמָּה׃(כד) וְנִשִׂיא בֵית אָב לַגֵּרְשֻׁנִּי אֶלְיָסָף בֶּן לָאֵל׃(כה) וּמִשְׁמֶרֶת בְּנֵי גֵרְשׁוֹן בְּאֹהֶל מוֹעֵד הַמִּשְׁכָּן וְהָאֹהֶל מִכְסֵהוּ וּמָסַךְ פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד׃(כו) וְקַלְעֵי הֶחָצֵר וְאֶת מָסַךְ פֶּתַח הֶחָצֵר אֲשֶׁר עַל הַמִּשְׁכָּן וְעַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב וְאֶת מֵיתָרָיו לְכָל עֲבֹדָתוֹ׃(כז) וְלִקְהָת מִשְׁפַּחַת הָעַמְרָמִי וּמִשְׁפַּחַת הַיִּצְהָרִי וּמִשְׁפַּחַת הַחֶבְרֹנִי וּמִשְׁפַּחַת הָעuzִּיאֵלִי אֵלֶּה הֵם מִשְׁפְּחֹת הַקְּהָתִי׃(כח) בְּמִסְפַּר כָּל זָכָר מִבֶּן חֹדֶשׁ וָמָעְלָה שְׁמֹנַת אֲלָפִים וְשֵׁשׁ מֵאוֹת שֹׁמְרֵי מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ׃(כט) מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי קְהָת יַחֲנוּ עַל יֶרֶךְ הַמִּשְׁכָּן תֵּימָנָה׃(ל) וְנִשִׂיא בֵית אָב לְמִשְׁפְּחֹת הַקְּהָתִי אֱלִיצָפָן בֶּן עuzִּיאֵל׃(לא) וּמִשְׁמַרְתָּם הָאָרֹן וְהַשֻּׁלְחָן וְהַמְּנֹרָה וְהַמִּזְבְּחֹת וּכְלֵי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר יְשָׁרְתוּ בָּהֶם וְהַמָּסָךְ וְכָל עֲבֹדָתוֹ׃(לב) וְנָשִׂיא נְשִׂיאֵי הַלֵּוִי אֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן פְּקֻדַּת שֹׁמְרֵי מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ׃(לג) לִמְרָרִי מִשְׁפַּחַת הַמַּחְלִי וּמִשְׁפַּחַת הַמּוּשִׁי אֵלֶּה הֵם מִשְׁפְּחֹת מְרָרִי׃(לד) וּפְקֻדֵיהֶם בְּמִסְפַּר כָּל זָכָר מִבֶּן חֹדֶשׁ וָמָעְלָה שֵׁשֶׁת אֲלָפִים וּמָאתָיִם׃(לה) וְנִשִׂיא בֵית אָב לְמִשְׁפְּחֹת מְרָרִי צוּרִיאֵל בֶּן אֲבִיחָיִל עַל יֶרֶךְ הַמִּשְׁכָּן יַחֲנוּ צָפֹנָה׃(לו) וּפְקֻדַּת מִשְׁמֶרֶת בְּנֵי מְרָרִי קַרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן וּבְרִיחָיו וְעַמֻּדָיו וַאֲדָנָיו וְכָל כֵּלָיו וְכָל עֲבֹדָתוֹ׃(לז) וְעַמּוּדֵי הֶחָצֵר סָבִיב וַאֲדָנֵיהֶם וְיִתֵדֹתָם וּמֵיתְרֵיהֶם׃(לח) וְהַנִּים לִפְנֵי הַמִּשְׁכָּן קֵדְמָה לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד מִזְרָחָה מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּבָנָיו שֹׁמְרִים מִשְׁמֶרֶת הַמִּקְדָּשׁ לְמִשְׁמֶרֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת׃(לט) כָּל פְּקוּדֵי הַלְוִיִּם אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל פִּי יְדוָד לְמִשְׁפְּחֹתָם כָּל זָכָר מִבֶּן חֹדֶשׁ וָמָעְלָה שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים אָלֶף׃

וידבר חו"ג **דידוד** בינה נמשכים **אל משה** הבינה עד **במדבר** המלכות של ספירת **סיני** בינה והיא נקראת תבונה והיא **לאמר** עולה לאבא. **פקד** כל ענין פקידה הוא במלכות הנקראת **את** והיא **בני לוי** נבנית מהגבורות שהם הלויים והיא יש בה שם ב"ן ולכן תקרא **בני לוי** וכתב רבנו האר"י הקדוש בשער הפסוקים - פרשת נשא "דע, כי כללות שבט לוי, הם בחי' ה' גבורות, הנקרא עיטרא דגבורה, חלק הנוקבא" כלומר אלו

הגבורות הניתנות למלכות. ואמר **לבית אבתם למשפחתם כל זכר מבן חדש ומעלה תפקדם** מדוע הלויים נמנו מבן חודש ובני ישראל מגיל עשרים שנה? הרשב״ם וכן רבנו יוסף בכור שור ועוד אומרים כיון שהלויים פדו את הבכורות בבני ישראל ואלו באו לכלל פדיון מגיל 30 יום לכן נמנו הלויים מגיל זה. ונראה כי המלכות נקראת לבנה לכן הם נמנים מבן חדש. עוד העירו כאן המפרשים כיצד יתכן ששבט לוי יהיה הדל ביותר באוכלוסין? רוב המפרשים תרצו כיון שלא עבדו בפרך לא התקיים ״כן ירבה וכן יפרוץ״ ובספר צרור המור הוסיף ואמר בעבור היותם תלמידי חכמים וקיימו ״אשר פריו יתן בעתו״ היינו עת ו׳ לילי שבתות לכן מספרם היה נמוך. עוד היו שהקשו ממה שכתוב בגמרא שמנין 22273 היו 300 לויים ומכאן הקושיה שיחס בכור למשפחה בישראל גבוה מיחס בכור למשפחה של הלויים מחד, ואילו בסה״כ שבט לוי היה דל באוכלוסין. ותירצו מה שתירצו. עוד קשה מדוע נאמר כאן ״לבית אבתם למשפחתם״ ובמפקד בני ישראל נאמר (במדבר א, ב) **למשפחתם לבית אבתם**? תירוץ על ראה ראה בסוף מאמר זה בדברי רבנו הארי הקדוש.

ויפקד אתם משה על פי ידוד כאשר צוה ואמר **ויהיו אלה בני לוי בשמתם גרשון וקהת ומררי** עיין מררי שהובאו שם דברי הרב בקיצור כך: ג׳ משפחות הלוים גרשון קהת מררי, קהת מה׳ גבורות דדעת דנוקבא, גרשון מה׳ גבורות דגופא דנוקבא, מררי ה׳ גבורות דיסוד דנוקבא (מהרב ז״ל)

וכעת מונה את ה״ג דגופא דנוק׳ **ואלה שמות בני גרשון למשפחתם לבני ושמעי** רמז יש כאן שהרי הגוף מחבר בין הבינה והמלכות שהרי קי״ל גופא עמודא דאמצעיתא היינו תפארת וזה אומרו **לבני** היינו שהתפארת מחוברת אל המלכות הנקראת ב״ן ומצד שני **שמעי** כי השמיעה בבינה.

וכעת ה״ג דדעת דנוק׳ **ובני קהת למשפחתם עמרם ויצהר חברון ועזיאל** בדעת חו״ב וכן יש חסדים דדעת וגבורות דדעת לפי זה עמרם הוא חכמה דדעת יצהר בינה חברון חסדים עזיאל גבורות.

וכעת ה״ג ביסוד דנוק׳ **ובני מררי למשפחתם מחלי ומושי אלה הם משפחת הלוי לבית אבתם** היסוד משפיע למלכות דרך קו ימין או קו שמאל קו ימין נקרא **מושי** כי הוא משפיע למלכות הנקראת שם את שפע התפארת הרמוז באות ו׳ ואת שפע כל י״ס הרמוז באות י׳ ואילו מחלי זה שפע הבא למלכות מקו שמאל.

לגרשון משפחת הלבני ומשפחת השמעי אלה הם משפחת הגרשני, פקדיהם במספר כל זכר מבן חדש ומעלה פקדיהם שבעת אלפים וחמש מאות כאמור משפחת הגרשוני ממשיכה את שפע הבינה למלכות ואמר שהיו שבעת אלפים וחמש מאות רמז לז״ת דחכמה שהיא באלפים בסוד ואאלפך חכמה וחמש מאות זו הבינה שעליה נאמר עץ החיים מהלך חמש מאות שנה. תפקיד בני גרשון במשכן היה לשאת את היריעות וזו בחינת המלכות הנקראת שכינה והיא נמצאת במערב ולכן **משפחת הגרשני אחרי המשכן יחנו ימה** ואמר **ונשיא בית אב לגרשני אליסף בן לאל** גם שמו מורה על המשכת השפע למלכות הנקראת אסף אל יסף מורה על המשכת החסדים הנקראים אל אל המלכות הנקראת כאמור אסף ואמר בן לאל וזה ברור. **ומשמרת** כיון שהלויים מהגבורות נאמר בהם תמיד לשון שמירה **בני גרשון באהל מועד המשכן והאהל מכסהו ומסך פתח אהל מועד, וקלעי החצר ואת מסך פתח החצר אשר על המשכן ועל המזבח סביב ואת מיתריו לכל עבדתו.**

כאמור בני קהת אלו ה״ג שבדעת הנוק׳ וידוע שנשים דעתן קלה כלומר יש להן מוחין דע״ב ס״ג גימ׳ קלה ולכן אמר **ולקהת** לקה ת המלכות קלה והיא אות ת׳ כי היא אחרונה בספירות **משפחת העמרמי ומשפחת היצהרי ומשפחת החברני ומשפחת העזיאלי אלה הם משפחת הקהתי** כאמור לעיל. **במספר כל זכר מבן חדש ומעלה שמנת אלפים ושש מאות** מאה פעמים שם אלקים מספר מאה מורה על הבינה כי היא במאות ושם אלקים גם רומז אליה כי היא נקראת **אלקים חיים שמרי משמרת הקדש** כאמור לגבי ענין השמירה. **משפחת בני קהת יחנו על ירך המשכן תימנה** צד החסד. **ונשיא בית אב למשפחת הקהתי אליצפן בן עזיאל** שמו מורה על החסד הנקרא **אלי** צפן רומז לכך שהוא צפון בנה״י דבינה כי כאן מדובר על הדעת ואמר **בן עזיאל** היינו בן הבינה היא הנותנת עז. **ומשמרתם הארן** עיין ארון **והשלחן והמנרה והמזבחת** עיין מזבח הזהב ומזבח העולה **וכלי הקדש אשר ישרתו בהם והמסך וכל עבדתו**. ואמר **ונשיא נשיאי הלוי אלעזר בן אהרן הכהן פקדת שמרי משמרת הקדש**.

כעת לה״ג ביסוד דנוק׳ **למררי משפחת המחלי ומשפחת המושי אלה הם משפחת מררי** כאמור לעיל.**ופקדיהם במספר כל זכר מבן חדש ומעלה ששת אלפים ומאתים** כי היסוד כונס אליו את שפע הו״ק ולכן מספר ששת **ומספר** אלפים **מורה על החכמה ומספר מאתיים מורה על בינה ותבונה שכל אחת נחשבת למאה וכל זה נמשך אל המלכות.** ונשיא בית אב למשפחת מררי צוריאל בן אביחיל על ירך המשכן יחנו צפנה **צד הגבורות.** ופקדת משמרת בני מררי קרשי המשכן ובריחיו ועמדיו ואדניו וכל כליו וכל עבדתו. ועמדי החצר סביב ואדניהם ויתדתם ומיתריהם **כל הכלים הללו הם מעמידים את המשכן וכן הגבורות מעמידים את המלכות.**

והחנים לפני המשכן קדמה לפני אהל מועד מזרחה צד התפארת משה ואהרן ובניו שמרים משמרת המקדש למשמרת בני ישראל והזר הקרב יומת. כל פקודי הלוים אשר פקד משה ואהרן על פי ידוד למשפחתם כל זכר מבן חדש ומעלה שנים ועשרים אלף **אלו כ״ב אותיות שבמלכות ולכן היא נקראת את כי יש בה את כל אותיות מא׳ עד ת׳ וזה הוא סוד** וישכב **היינו שהז״א הנקראת תורה שבכתב נותן בה את כ״ב אותיותיו.**

דברי רבנו האר״י הקדוש זללה״ה - כתב הרב **בשער הפסוקים** - פרשת נשא - סימן ד׳

נשא את ראש בני גרשון גם הם לבית וגו׳. דע, כי כללות שבט לוי, הם בחי׳ ה׳ גבורות, הנקרא עיטרא דגבורה, חלק הנוק׳, וזהו טעם מ״ש בפרשת במדבר, ואת ראשם לא תשא בתוך בני ישראל, כי אלו בחי׳ הגבורות, שהם לצורך הנקבה. אבל צריך שתדע, כי הם בבחינתם תוך זעיר, קודם שינתנו בנוקבא. ולכן הם זכרים, כי אחר שינתנו בנוקבא, אז הם גבורות נקבות, נשים ולא אנשים, וכמבואר אצלינו באורך בפרשת בראשית, בפסוק והאדם ידע את חוה אשתו ותהר ותלד את קין.

והנה לכמה בחי׳ מתחלקות גבורות אלו ואלו, הם ב׳ בחינות, וכל אחת נחלקת לג׳ בחי׳, הבחי׳ הא׳, יש בה ג׳ מציאיות, הא׳ היא עיטרא דגבורה, הכוללת ה׳ גבורות, ועומדת בבחי׳ מוח הדעת שבנקבה. הב׳, היא בחי ה׳ גבורות, המתפשטות עוד בגוף

שלה, מחסד שבה עד הוד שבה. הג׳, בחי׳ כללות המתקבץ מהם, והם הנקראים חמש גבורות של מ״ן, אשר ביסוד שבה.

והבחי׳ הב׳, יש בה ג׳ בחי׳ אחרות, האחת היא, בחי׳ ה׳ גבורות הניתנים לה בעת תיקון פרצופה ויצירתה, והם ניתנים בה לצורך בנין גופה ועצמותה ממש. הב׳, היא ה׳ גבורות הראשונות, הנתנות לה אחר שכבר נתקן גופה לגמרי, ואז נותנם ז״א ביסוד שבה, ע״י זווג שמזדווג בה בביאה ראשונה לעשותה כלי. הג׳, היא בחי׳ ה׳ גבורות חדשות, שנותנם ביסוד שבה, ע״י זווג שמזדווג בה אח״כ, בכל עת שמזדווג, נותן בה ה׳ גבורות חדשות, מחודשות בכל זווג וזווג, כמבואר אצלינו באורך בפרשת וירא, בדרוש יצחק וחבקוק ובנימין, וע״ש. והנה ג׳ משפחות הלוי, שהם, גרשון, וקהת, ומררי, הם ג׳ בחי׳ הנז״ל, אבל איני זוכר, אם הם ג׳ בחי׳ שבבחי׳ הראשונה. או ג׳ בחי׳ שבבחי׳ הב׳. והנה גרשו״ן, בגימטריא קס״ת הסופר, והם בחי׳ ה׳ גבורות מנצפ״ך, העולים בגימטריא פ״ר. והנה הם אותיות כפולות, ולכן הם בגימטריא קס״ת, כמנין פ״ר פ״ר. והרי, כי גרשון הוא בחי׳ אחת מהשלשה הנז״ל, והוא כולל ה׳ גבורות המתפשטות בגופא דנוקבא. ונודע, כי הה׳ גבורות יורדות במרוצה אל היסוד דנוקבא, ומשם חוזרים לעלות בסוד אור חוזר מלמטה למעלה, עד כתר שבה, בכל פרצוף שלה ע״ד החסדים היורדים ביסוד דז״א, וחוזרים לעלות בו בסוד אור חוזר. גם נתבאר אצלינו, כי ג׳ גבורות הראשונות שבנוקבא, הם מכוסים, וב׳ גבורות תחתונים לבד דנו״ה שבה, הם המגולות, ואלו לבדם הם העולות למעלה להיותם מגולות.

וז״ס **נשא את ראש בני גרשון**, ונזכר בחי׳ מניינם בשם נשיאות ראש, להורות, ענין נשיאותם ועלייתם למעלה, כדי להאיר כנזכר. גם לטעם זה לא נמנו, אלא אותם שהם מבן שלשים שנה ומעלה, שהם אותם שהם מבחי׳ שלשה גבורות העליונות המכוסים, וכל אחד כלולה מעשר, הם שלשים שנה, ואלו לבדם הם הצריכות הארה להאיר בהם, ולכן אל תמנה, אלא מבן שלשים שנה ומעלה. ואמנם לפי שכללות הגבורות, הם ה׳ גבורות, ולכן תמנה ג״כ אותם שהם עד בחי׳ חמשים שנה, כי הם מצטרפות יחד.

ואמרו **למשפחותם לבית אבותם** הוא, כי הנה ב׳ נקבות הם, שנבנות מה׳ גבורות, והם, לאה, ורחל, כנודע, כי כל בנין הנקבה, נעשה מן הגבורות והתחיל בלאה, הנקראת בית אבותם, כי אין בית אלא אשה, והיא בית עליונה, לאה, שלוקחת ההארות כמנין אבתם חסר ו׳, והם ענין ד׳ אלפי״ן של ד׳ אהי״ה, שהם בגימטריא מד״ת, כמנין אבת״ם חסר ו׳ ע״ה, כמו שהודעתיך בפסוק (תהלים ט״ל ה׳) הודיעני ה׳ קצי, שהיא רחל. ומדת ימי מה היא, שהיא לאה, וכמו שהודעתיך בביאור ק״ש דשחרית דחול וע״ש. וכנגד רחל, אמר למשפחותם. והענין הוא, כי תחלק שם זה לשנים, ויהיה למ״ש פחות״ם, והם בחי׳ רחל, המקבלת אורות עליונים. והענין הוא, כי רחל יש בה י״ס, ובכל ספירה שבה, יש בה הויה אחת דב״ן דההי״ן, בסוד (ש״א א׳ ח׳) הלא אנכי טוב לך מעשרה בנים כנזכר שם. והנה עשרה פעמים ב״ן, הם בגימטריא תק״ך, ועם כללות העשרה הויו״ת, הרי תק״ל, ואח״כ תכלול הה׳, שהם ה׳ חסדים, עם הה׳ שהם גבורות, הרי תקל״ה. או אם תחבר תק״ל הנזכר עם הנקבה עצמה, הנקרא ה׳ אחרונה של ההוי״ה כנודע, יהיה תקל״ה, כמנין פחות״ם ע״ה, והיא בחי׳ רחל עצמה. אמנם מספר האורות שלוקחת, הם ש״ע נהורין, כמנין למ״ש, וזהו למ״ש פחות״ם.

וענין ש״ע נהורין אלו הוא, כי נודע שבפנים עליונים דז״א, יש בהן ש״ע נהורין, כמבואר בפרשת חיי שרה, בפסוק ואלה ימי שני חיי אברהם וגו׳, ושם נתבאר איך הם נמשכים דרך קו ישר למטה עד היסוד דז״א, ואז נקרא שלום. וסודו, כי היסוד הוא ו׳ זעירא, וכשיורדין בו ש״ע נהורין, נעשה שע״ו, כמנין שלו״ם, שלם ו׳. וכבר ידעת, שם כי כל בחי׳ נהורין הם חסדים, ולכן הם יורדים ביסוד, ולכן (בראשית ט״ל ו׳) ויהי יוסף יפה תואר ויפה מראה, מהארת ש״ע נהורין אלו.

וז״ס מ״ש חז״ל, הדרת פנים זקן, כי מי שיש לו בחי׳ יסוד הנקרא יוסף, יש לו זקן, ויש לו הדרת פנים כנזכר, שהם ש״ע נהורין. אבל הסריס שחסר ממנו היסוד, אין לו הדרת פנים, ואין לו זקן. ואמנם אחר שנמשכו ביוסף, שהוא היסוד, אז עוברים משם דרך אחוריו אל רחל אשר שם, ואז כתיב בה, (בראשית כ״ט י״ז) ורחל היתה יפת תואר ויפת מראה. משא״כ בלאה העליונה, שלא נזכר בה יופי, ונקראת לבית אבותם, וזו נקראת למשפחותם.

ובני מררי, גם הם בחי׳ ה׳ גבורות, אבל הם בחינות ה׳ גבורות דמ״ן שיש ביסוד הנקבה. ולכן נקראים מררי, לשון מרירות הדינין שיש בהם, להיותם גבורות היותר תחתונות שבה. ולכן מררי בגימטריא ת״ן, כמנין ה׳ פעמים מי״ם, שהם ה׳ גבורות, שכל אחת נקראת מים נקבות. גם לטעם זה לא נאמר בהם לשון נשיאות ראש, אלא בני מררי תפקוד אותם, לפי שאלו הגבורות הקשים והמרים שהם ביסוד שלה, אינם עולות ממטה למעלה, כי ימררו לאותם שלמעלה. אבל בני גרשום, שהם התפשטות גופא, נזכר בהם נשיאות ראש:

ובני קהת, שכחתי עניינם ואפשר שהם ה׳ גבורות שבדעת הנקבה, ולכן קהת קודם במעלה לגרשון, כנלע״ד חיים. והנה שינוי שיש בגרשון לקהת ומררי, כי בו נאמר לבית אבותם, ואח״כ למשפחותם. ובהם, נאמר להפך. הטעם הוא, לפי שבני גרשון, הם הגבורות שיורדות וחוזרות לעלות ממטה למעלה כנזכר, ואין הארתם ניכרת, עד אחר שעלו למעלה, וההארה היוצאת מהם, הוא אחר שעלו. וא״כ נמצא, כי תחלה ניתן האור ללאה הנקראת בית אבותם, ואח״כ לרחל הנקראת למשפחותם. משא״כ בקהת ומררי:

(מ) וַיֹּאמֶר יְדוָד אֶל משֶׁה פְּקֹד כָּל בְּכֹר זָכָר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִבֶּן חֹדֶשׁ וָמָעְלָה וְשָׂא אֵת מִסְפַּר שְׁמֹתָם:(מא) וְלָקַחְתָּ אֶת הַלְוִיִּם לִי אֲנִי יְדוָד תַּחַת כָּל בְּכֹר בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֵת בְּהֵמַת הַלְוִיִּם תַּחַת כָּל בְּכוֹר בִּבְהֵמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:(מב) וַיִּפְקֹד משֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְדוָד אֹתוֹ אֵת כָּל בְּכוֹר בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל:(מג) וַיְהִי כָל בְּכוֹר זָכָר בְּמִסְפַּר שֵׁמֹת מִבֶּן חֹדֶשׁ וָמַעְלָה לִפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים אֶלֶף שְׁלֹשָׁה וְשִׁבְעִים וּמָאתָיִם:(מד) וַיְדַבֵּר יְדוָד אֶל משֶׁה לֵאמֹר:(מה) קַח אֶת הַלְוִיִּם תַּחַת כָּל בְּכוֹר בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶת בְּהֵמַת הַלְוִיִּם תַּחַת בְּהֶמְתָּם וְהָיוּ לִי הַלְוִיִּם אֲנִי יְדוָד:(מו) וְאֵת פְּדוּיֵי הַשְּׁלֹשָׁה וְהַשִּׁבְעִים וְהַמָּאתָיִם הָעֹדְפִים עַל הַלְוִיִּם מִבְּכוֹר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:(מז) וְלָקַחְתָּ חֲמֵשֶׁת חֲמֵשֶׁת שְׁקָלִים לַגֻּלְגֹּלֶת בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ תִּקַּח עֶשְׂרִים גֵּרָה הַשָּׁקֶל:(מח) וְנָתַתָּה הַכֶּסֶף לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו פִּדוּיֵי הָעֹדְפִים בָּהֶם:(מט) וַיִּקַּח משֶׁה אֵת כֶּסֶף הַפְּדִיִּים מֵאֵת הָעֹדְפִים עַל פִּדוּיֵי הַלְוִיִּם:(נ) מֵאֵת בְּכוֹר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָקַח אֶת הַכֶּסֶף חֲמִשָּׁה וְשִׁשִּׁים וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וָאֶלֶף בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ:(נא) וַיִּתֵּן משֶׁה אֶת כֶּסֶף הַפְּדֻיִם לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו עַל פִּי יְדוָד כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְדוָד אֶת משֶׁה:

פרק ד

(א) וַיְדַבֵּר יְדוָד אֶל משֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן לֵאמֹר׃(ב) נָשֹׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי קְהָת מִתּוֹךְ בְּנֵי לֵוִי
לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם׃(ג) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה וְעַד בֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל בָּא
לַצָּבָא לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד׃(ד) זֹאת עֲבֹדַת בְּנֵי קְהָת בְּאֹהֶל מוֹעֵד קֹדֶשׁ
הַקָּדָשִׁים׃(ה) וּבָא אַהֲרֹן וּבָנָיו בִּנְסֹעַ הַמַּחֲנֶה וְהוֹרִדוּ אֵת פָּרֹכֶת הַמָּסָךְ וְכִסּוּ בָהּ אֵת
אֲרֹן הָעֵדֻת׃(ו) וְנָתְנוּ עָלָיו כְּסוּי עוֹר תַּחַשׁ וּפָרְשׂוּ בֶגֶד כְּלִיל תְּכֵלֶת מִלְמָעְלָה וְשָׂמוּ
בַּדָּיו׃(ז) וְעַל שֻׁלְחַן הַפָּנִים יִפְרְשׂוּ בֶּגֶד תְּכֵלֶת וְנָתְנוּ עָלָיו אֶת הַקְּעָרֹת וְאֶת הַכַּפֹּת וְאֶת
הַמְנַקִּיֹּת וְאֵת קְשׂוֹת הַנָּסֶךְ וְלֶחֶם הַתָּמִיד עָלָיו יִהְיֶה׃(ח) וּפָרְשׂוּ עֲלֵיהֶם בֶּגֶד תּוֹלַעַת
שָׁנִי וְכִסּוּ אֹתוֹ בְּמִכְסֵה עוֹר תָּחַשׁ וְשָׂמוּ אֶת בַּדָּיו׃(ט) וְלָקְחוּ בֶּגֶד תְּכֵלֶת וְכִסּוּ אֶת מְנֹרַת
הַמָּאוֹר וְאֶת נֵרֹתֶיהָ וְאֶת מַלְקָחֶיהָ וְאֶת מַחְתֹּתֶיהָ וְאֵת כָּל כְּלֵי שַׁמְנָהּ אֲשֶׁר יְשָׁרְתוּ לָהּ
בָּהֶם׃(י) וְנָתְנוּ אֹתָהּ וְאֶת כָּל כֵּלֶיהָ אֶל מִכְסֵה עוֹר תָּחַשׁ וְנָתְנוּ עַל הַמּוֹט׃(יא) וְעַל
מִזְבַּח הַזָּהָב יִפְרְשׂוּ בֶּגֶד תְּכֵלֶת וְכִסּוּ אֹתוֹ בְּמִכְסֵה עוֹר תָּחַשׁ וְשָׂמוּ אֶת בַּדָּיו׃(יב) וְלָקְחוּ
אֶת כָּל כְּלֵי הַשָּׁרֵת אֲשֶׁר יְשָׁרְתוּ בָם בַּקֹּדֶשׁ וְנָתְנוּ אֶל בֶּגֶד תְּכֵלֶת וְכִסּוּ אוֹתָם בְּמִכְסֵה
עוֹר תָּחַשׁ וְנָתְנוּ עַל הַמּוֹט׃(יג) וְדִשְּׁנוּ אֶת הַמִּזְבֵּחַ וּפָרְשׂוּ עָלָיו בֶּגֶד אַרְגָּמָן׃(יד) וְנָתְנוּ
עָלָיו אֶת כָּל כֵּלָיו אֲשֶׁר יְשָׁרְתוּ עָלָיו בָּהֶם אֶת הַמַּחְתֹּת אֶת הַמִּזְלָגֹת וְאֶת הַיָּעִים וְאֶת
הַמִּזְרָקֹת כֹּל כְּלֵי הַמִּזְבֵּחַ וּפָרְשׂוּ עָלָיו כְּסוּי עוֹר תַּחַשׁ וְשָׂמוּ בַדָּיו׃(טו) וְכִלָּה אַהֲרֹן
וּבָנָיו לְכַסֹּת אֶת הַקֹּדֶשׁ וְאֶת כָּל כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ בִּנְסֹעַ הַמַּחֲנֶה וְאַחֲרֵי כֵן יָבֹאוּ בְנֵי קְהָת
לָשֵׂאת וְלֹא יִגְּעוּ אֶל הַקֹּדֶשׁ וָמֵתוּ אֵלֶּה מַשָּׂא בְנֵי קְהָת בְּאֹהֶל מוֹעֵד׃ (טז) וּפְקֻדַּת
אֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן שֶׁמֶן הַמָּאוֹר וּקְטֹרֶת הַסַּמִּים וּמִנְחַת הַתָּמִיד וְשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה
פְּקֻדַּת כָּל הַמִּשְׁכָּן וְכֹל אֲשֶׁר בּוֹ בְּקֹדֶשׁ וּבְכֵלָיו׃(יז) וַיְדַבֵּר יְדוָד אֶל משֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן
לֵאמֹר׃(יח) אַל תַּכְרִיתוּ אֶת שֵׁבֶט מִשְׁפְּחֹת הַקְּהָתִי מִתּוֹךְ הַלְוִיִּם׃(יט) וְזֹאת עֲשׂוּ לָהֶם
וְחְיוּ וְלֹא יָמֻתוּ בְּגִשְׁתָּם אֶת קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים אַהֲרֹן וּבָנָיו יָבֹאוּ וְשָׂמוּ אוֹתָם אִישׁ אִישׁ עַל
עֲבֹדָתוֹ וְאֶל מַשָּׂאוֹ׃(כ) וְלֹא יָבֹאוּ לִרְאוֹת כְּבַלַּע אֶת הַקֹּדֶשׁ וָמֵתוּ׃

נשא

(כא) וַיְדַבֵּר יְדוָד אֶל משֶׁה לֵאמֹר׃(כב) נָשֹׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי גֵרְשׁוֹן גַּם הֵם לְבֵית אֲבֹתָם
לְמִשְׁפְּחֹתָם׃(כג) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה עַד בֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה תִּפְקֹד אוֹתָם כָּל הַבָּא
לִצְבֹא צָבָא לַעֲבֹד עֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד׃(כד) זֹאת עֲבֹדַת מִשְׁפְּחֹת הַגֵּרְשֻׁנִּי לַעֲבֹד
וּלְמַשָּׂא׃(כה) וְנָשְׂאוּ אֶת יְרִיעֹת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת אֹהֶל מוֹעֵד מִכְסֵהוּ וּמִכְסֵה הַתַּחַשׁ אֲשֶׁר
עָלָיו מִלְמָעְלָה וְאֶת מָסַךְ פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד׃(כו) וְאֵת קַלְעֵי הֶחָצֵר וְאֶת מָסַךְ פֶּתַח שַׁעַר
הֶחָצֵר אֲשֶׁר עַל הַמִּשְׁכָּן וְעַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב וְאֶת מֵיתְרֵיהֶם וְאֶת כָּל כְּלֵי עֲבֹדָתָם וְאֵת כָּל
אֲשֶׁר יֵעָשֶׂה לָהֶם וְעָבָדוּ׃(כז) עַל פִּי אַהֲרֹן וּבָנָיו תִּהְיֶה כָּל עֲבֹדַת בְּנֵי הַגֵּרְשֻׁנִּי לְכָל
מַשָּׂאָם וּלְכָל עֲבֹדָתָם וּפְקַדְתֶּם עֲלֵהֶם בְּמִשְׁמֶרֶת אֵת כָּל מַשָּׂאָם׃(כח) זֹאת עֲבֹדַת
מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי הַגֵּרְשֻׁנִּי בְּאֹהֶל מוֹעֵד וּמִשְׁמַרְתָּם בְּיַד אִיתָמָר בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן׃(כט) בְּנֵי
מְרָרִי לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם תִּפְקֹד אֹתָם׃(ל) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה וְעַד בֶּן
חֲמִשִּׁים שָׁנָה תִּפְקְדֵם כָּל הַבָּא לַצָּבָא לַעֲבֹד אֶת עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד׃(לא) וְזֹאת מִשְׁמֶרֶת
מַשָּׂאָם לְכָל עֲבֹדָתָם בְּאֹהֶל מוֹעֵד קַרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן וּבְרִיחָיו וְעַמּוּדָיו וַאֲדָנָיו׃(לב) וְעַמּוּדֵי
הֶחָצֵר סָבִיב וַאֲדָנֵיהֶם וִיתֵדֹתָם וּמֵיתְרֵיהֶם לְכָל כֵּלֵיהֶם וּלְכָל עֲבֹדָתָם וּבְשֵׁמֹת תִּפְקְדוּ
אֶת כְּלֵי מִשְׁמֶרֶת מַשָּׂאָם׃(לג) זֹאת עֲבֹדַת מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי מְרָרִי לְכָל עֲבֹדָתָם בְּאֹהֶל מוֹעֵד

בְּיַד אִיתָמָר בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן׃(לד) וַיִּפְקֹד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּנְשִׂיאֵי הָעֵדָה אֶת בְּנֵי הַקְּהָתִי לְמִשְׁפְּחֹתָם וּלְבֵית אֲבֹתָם׃(לה) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה וְעַד בֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל הַבָּא לַצָּבָא לַעֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד׃(לו) וַיִּהְיוּ פְקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפְּחֹתָם אַלְפַּיִם שְׁבַע מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים׃(לז) אֵלֶּה פְּקוּדֵי מִשְׁפְּחֹת הַקְּהָתִי כָּל הָעֹבֵד בְּאֹהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל פִּי יְדֹוָד בְּיַד מֹשֶׁה׃(לח) וּפְקוּדֵי בְּנֵי גֵרְשׂוֹן לְמִשְׁפְּחֹתָם וּלְבֵית אֲבֹתָם׃(לט) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה וְעַד בֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל הַבָּא לַצָּבָא לַעֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד׃(מ) וַיִּהְיוּ פְקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם אַלְפַּיִם וְשֵׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים׃(מא) אֵלֶּה פְּקוּדֵי מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי גֵרְשׂוֹן כָּל הָעֹבֵד בְּאֹהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל פִּי יְדֹוָד׃(מב) וּפְקוּדֵי מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי מְרָרִי לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם׃(מג) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה וְעַד בֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל הַבָּא לַצָּבָא לַעֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד׃(מד) וַיִּהְיוּ פְקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפְּחֹתָם שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וּמָאתָיִם׃(מה) אֵלֶּה פְּקוּדֵי מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי מְרָרִי אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל פִּי יְדֹוָד בְּיַד מֹשֶׁה׃(מו) כָּל הַפְּקֻדִים אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּנְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַלְוִיִּם לְמִשְׁפְּחֹתָם וּלְבֵית אֲבֹתָם׃(מז) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה וְעַד בֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל הַבָּא לַעֲבֹד עֲבֹדַת עֲבֹדָה וַעֲבֹדַת מַשָּׂא בְּאֹהֶל מוֹעֵד׃(מח) וַיִּהְיוּ פְקֻדֵיהֶם שְׁמֹנַת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וּשְׁמֹנִים׃(מט) עַל פִּי יְדֹוָד פָּקַד אוֹתָם בְּיַד מֹשֶׁה אִישׁ אִישׁ עַל עֲבֹדָתוֹ וְעַל מַשָּׂאוֹ וּפְקֻדָיו אֲשֶׁר צִוָּה יְדֹוָד אֶת מֹשֶׁה׃

פרק ה

(א) וַיְדַבֵּר יְדֹוָד אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר׃(ב) צַו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וִישַׁלְּחוּ מִן הַמַּחֲנֶה כָּל צָרוּעַ וְכָל זָב וְכֹל טָמֵא לָנָפֶשׁ׃(ג) מִזָּכָר עַד נְקֵבָה תְּשַׁלֵּחוּ אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה תְּשַׁלְּחוּם וְלֹא יְטַמְּאוּ אֶת מַחֲנֵיהֶם אֲשֶׁר אֲנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָם׃(ד) וַיַּעֲשׂוּ כֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיְשַׁלְּחוּ אוֹתָם אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְדֹוָד אֶל מֹשֶׁה כֵּן עָשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃

וידבר ידוד אל משה לאמר, **צו** מיד ולזרוז את זו השכינה השוכנת בתוך בני ישראל **וישלחו מן המחנה כל צרוע** זה שלקה בנגע צרעת **וכל זב וכל טמא לנפש**. **מזכר עד נקבה תשלחו אל מחוץ למחנה תשלחום ולא יטמאו את מחניהם אשר אני שכן בתוכם. ויעשו כן בני ישראל וישלחו אותם אל מחוץ למחנה כאשר דבר ידוד אל משה כן עשו בני ישראל**.

הסיבות לנגעים - כתוב בזוהר (ויקרא דף רו ע״א) ״עד דהוו אזלי, אמר רבי אבא, הא תנינן על חד סרי מלין נגעין אתיין על בני נשא, ואלין אינון: על עבודה זרה, ועל קללת השם, ועל גלוי עריות, ועל גניבה, ועל לשון הרע, ועל עדות שקר, ועל דיינא דמקלקל ית דינא, ועל שבועת שוא, ועל דאעל בתחומא דחבריה, ועל דמחשב מחשבין בישין, ועל דמשלח מדנים בין אחים, ואית אמרי אף על עינא בישא.

וכלהו תנינן במתניתא, עבודה זרה מנין, דכתיב (שמות לב כה) וירא משה את העם כי פרוע הוא כי פרעה אהרן, מאי כי פרוע הוא, דאלקו בצרעת, כתיב הכא כי פרוע הוא, וכתיב התם (ויקרא יג מה) והצרוע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרומים, וראשו יהיה פרוע:

ועל קללת השם, דכתיב (ש״א יז מו) היום הזה יסגרך יהו״ה בידי, וכתיב (ויקרא יג ה) והסגירו הכהן. אמר רבי אבא, מלה דא לא אתיישבא, ואצטריך לעיינא ביה, אמר

רבי אלעזר, הכי הוא ודאי, פלשתי דא קריב לייחוסא דדוד הוה, וברה דערפה הוה, והיינו דכתיב (ש״א יז כג) ממערכות פלשתים, אל תקרי ממערכות, אלא ממערות פלשתים, דשוייוה לאמיה כמערתא דא, וכיון דכתיב (שם פסוק מג) ויקלל הפלשתי את דוד באלהיו, אסתכל ביה דוד בעינא בישא, ובכל אתר דהוה מסתכל בעינא בישא, כל זיני צרעת אתמשכן מעיניה דדוד. והכי הוה ביואב, כיון דאסתכל ביה דוד בעינא בישא, מה כתיב (ש״ב ג כט) ולא יכרת מבית יואב זב ומצורע וגו׳. והכא בפלשתי דא, כיון שקלל את השם, אסתכל ביה בעינא בישא, וחמא במצחיה דאצטרע, מיד (ש״א יז מט) ותטבע האבן במצחו, ואתדבקת הצרעת במצחו, וכלא הוה, אשתקעת עינא בישא דצרעת במצחו, ואשתקעת אבנא ממש במצחו, ודאי מצורע הוה.

רשע חייבא על הגנבה, דכתיב (זכריה ה ד) הוצאתיה נאם יהו״ה צבאות ובאה אל בית הגנב וגו׳, וכלתו ואת עציו ואת אבניו, מאן הוא מלה דמכלה עצים ואבנים, דא צרעת, דכתיב (ויקרא יד מה) ונתץ את הבית את אבניו ואת עציו:

על לשון הרע, דכתיב (במדבר יב א) ותדבר מרים ואהרן במשה וגו׳, וכתיב (שם י) ויפן אהרן אל מרים והנה מצורעת:

על עדות שקר, בגין דסהידו ישראל שקר, ואמרו (שמות לב ד) אלה אלהיך ישראל, בקל תקיף, דכתיב (שם פסוק יז) קול מלחמה במחנה, בגין דא (במדבר ה ד) וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וגו׳:

על דיין דמקלקל דינא, דכתיב (ישעיה ה כד) כאכול קש לשון אש וחשש וגו׳, ופרחם כאבק יעלה וגו׳, מאי טעמא, כי מאסו את תורת יהו״ה צבאות, ואין פרחם אלא צרעת, דכתיב (ויקרא יג יב) ואם פרוח תפרח הצרעת:

על דעאל בתחומא דחבריה מנין, מעוזיהו, דעאל בתחומא דכהונה, דכתיב (ד״ה ב כו) והצרעת זרחה במצחו:

ועל דמשלח מדנים בין אחים, דכתיב (בראשית יב יז) וינגע יהו״ה את פרעה, דאיהו שלח מדנים בין אברהם ושרה:

ועל עינא בישא, כמה דאתמר, וכלהו הוו ביה בההוא רשע דבלעם. תא חזי מה כתיב, פתורה אשר על הנהר, מאי על הנהר, דיהב **עינא בישא** על ההוא נהר, דקיימא בהו בישראל, דכתיב (ישעיה סו יב) הנני נוטה אליה כנהר שלום, והוא אתא בההוא פתורא, ואגרי בהו. אמר רבי אבא, כל הני מלין הוו ודאי בבלעם, אבל גלוי עריות מנין, דכתיב (במדבר לא טז) הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם למסר מעל ביהו״ה וגו׳, הא הכא עבודה זרה **וגלוי עריות**. **סהדותא דשקרא**, דכתיב ויודע דעת עליון, ודעת בהמתו לא הוה ידע. **קלקל ית דינא**, דכתיב לכה איעצך, דהא בדינא קיימא, ויהב עיטא בישא לאבאשא, וסטא מן דינא, ואמליך בישין עלייהו. **עאל בתחומא דלאו דיליה**, דכתיב ואעל פר ואיל במזבח, וכתיב את שבעת המזבחות ערכתי. **משלח מדנים בין אחים**, בין ישראל לאביהם שבשמים. **לשון הרע**, לא הוה בעלמא כגיניה. **קללת השם**, דכתיב ואנכי אקרה כה, וכלהו הוו ביה. **עינא בישא**, כמה דאתמר, וכלא על ההוא נהר דישראל, יהב עינוי לאתגרא ביה:

כתב בספר הציוני - **וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב** וגומר אמרו חז״ל כי בעמדם על הר סיני היו שלמים בלתי מום כד עבדו עגלא פרחה בהם צרעת וזיבה וכל מום.

וכתבו חכמי המחקר טעם שילוח זה מספיק למבין ואמרו כי הראות באויר הדבר ובכל החולים הנדבקים. יזיקו מאד לרואים ומסתכלים בהם וידביקם ולכן יסגר המצורע וישב בדד וכן זב וזבה הקרובים לעניין צרעת והביאו מופתים אמתיים על זה ועל דרך הסוד. שיתנהגו בקדושה ובטהרה כי כבוד אל יתברך שוכן בקרב מחניהם מספיק למבין. ע״כ. ואם תתבונן בהלכות המצורע תראה שההרחקה מהמחנה איננה בידוד כפי שחושב ההמון אלא רוחני גרידא שהרי אמרו האיש כיצד רואים אותו? כעוזק בין הגפנים וכו׳ שנאמר ״לכל מראה עיני הכהן״ הרי שאם היתה צרעת בבית שחיו אינו נטמא והיכן הבידוד? אלא ודאי שהכל רוחני.

כתב בספר הרקאנטי זללה״ה - **צו את בני ישראל וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש מזכר עד נקבה תשלחו** וגו׳. המצווה הזאת פשטה ידוע כי הוא לכבוד השכינה השרויה בתוכם זהו **אשר אני שוכן בתוכם** וידעת פירוש אני. עוד יש לפרש שהוזהרו ישראל באזהרה זו שלא יכניסו כחות הטומאה בהיכל הקדש כמה דאת אמר **לא תביא אתנן זונה** וכתיב **ותבאו ותטמאו את ארצי ונחלתי שמתם לתועבה.**

(ה) וַיְדַבֵּר יְדוָד אֶל משֶׁה לֵאמֹר׃(ו) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יַעֲשׂוּ מִכָּל חַטֹּאת הָאָדָם לִמְעֹל מַעַל בַּידוָד וְאָשְׁמָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא׃(ז) וְהִתְוַדּוּ אֶת חַטָּאתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ וְהֵשִׁיב אֶת אֲשָׁמוֹ בְּרֹאשׁוֹ וַחֲמִישִׁתוֹ יֹסֵף עָלָיו וְנָתַן לַאֲשֶׁר אָשַׁם לוֹ׃(ח) וְאִם אֵין לָאִישׁ גֹּאֵל לְהָשִׁיב הָאָשָׁם אֵלָיו הָאָשָׁם הַמּוּשָׁב לַידוָד לַכֹּהֵן מִלְּבַד אֵיל הַכִּפֻּרִים אֲשֶׁר יְכַפֶּר בּוֹ עָלָיו׃(ט) וְכָל תְּרוּמָה לְכָל קָדְשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יַקְרִיבוּ לַכֹּהֵן לוֹ יִהְיֶה׃(י) וְאִישׁ אֶת קָדָשָׁיו לוֹ יִהְיוּ אִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן לַכֹּהֵן לוֹ יִהְיֶה.

(יא) וַיְדַבֵּר יְדוָד אֶל משֶׁה לֵאמֹר׃(יב) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ כִּי תִשְׂטֶה אִשְׁתּוֹ וּמָעֲלָה בּוֹ מָעַל׃(יג) וְשָׁכַב אִישׁ אֹתָהּ שִׁכְבַת זֶרַע וְנֶעְלַם מֵעֵינֵי אִישָׁהּ וְנִסְתְּרָה וְהִיא נִטְמָאָה וְעֵד אֵין בָּהּ וְהִוא לֹא נִתְפָּשָׂה׃(יד) וְעָבַר עָלָיו רוּחַ קִנְאָה וְקִנֵּא אֶת אִשְׁתּוֹ וְהִוא נִטְמָאָה אוֹ עָבַר עָלָיו רוּחַ קִנְאָה וְקִנֵּא אֶת אִשְׁתּוֹ וְהִיא לֹא נִטְמָאָה׃(טו) וְהֵבִיא הָאִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ אֶל הַכֹּהֵן וְהֵבִיא אֶת קָרְבָּנָהּ עָלֶיהָ עֶשְׂרֹת הָאֵיפָה קֶמַח שְׂעֹרִים לֹא יִצֹק עָלָיו שֶׁמֶן וְלֹא יִתֵּן עָלָיו לְבֹנָה כִּי מִנְחַת קְנָאֹת הוּא מִנְחַת זִכָּרוֹן מַזְכֶּרֶת עָוֹן׃(טז) וְהִקְרִיב אֹתָהּ הַכֹּהֵן וְהֶעֱמָדָהּ לִפְנֵי יְדוָד׃(יז) וְלָקַח הַכֹּהֵן מַיִם קְדֹשִׁים בִּכְלִי חָרֶשׂ וּמִן הֶעָפָר אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּקַרְקַע הַמִּשְׁכָּן יִקַּח הַכֹּהֵן וְנָתַן אֶל הַמָּיִם׃(יח) וְהֶעֱמִיד הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה לִפְנֵי יְדוָד וּפָרַע אֶת רֹאשׁ הָאִשָּׁה וְנָתַן עַל כַּפֶּיהָ אֶת מִנְחַת הַזִּכָּרוֹן מִנְחַת קְנָאֹת הִוא וּבְיַד הַכֹּהֵן יִהְיוּ מֵי הַמָּרִים הַמְאָרֲרִים׃(יט) וְהִשְׁבִּיעַ אֹתָהּ הַכֹּהֵן וְאָמַר אֶל הָאִשָּׁה אִם לֹא שָׁכַב אִישׁ אֹתָךְ וְאִם לֹא שָׂטִית טֻמְאָה תַּחַת אִישֵׁךְ הִנָּקִי מִמֵּי הַמָּרִים הַמְאָרֲרִים הָאֵלֶּה׃(כ) וְאַתְּ כִּי שָׂטִית תַּחַת אִישֵׁךְ וְכִי נִטְמֵאת וַיִּתֵּן אִישׁ בָּךְ אֶת שְׁכָבְתּוֹ מִבַּלְעֲדֵי אִישֵׁךְ׃(כא) וְהִשְׁבִּיעַ הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה בִּשְׁבֻעַת הָאָלָה וְאָמַר הַכֹּהֵן לָאִשָּׁה יִתֵּן יְדוָד אוֹתָךְ לְאָלָה וְלִשְׁבֻעָה בְּתוֹךְ עַמֵּךְ בְּתֵת יְדוָד אֶת יְרֵכֵךְ נֹפֶלֶת וְאֶת בִּטְנֵךְ צָבָה׃(כב) וּבָאוּ הַמַּיִם הַמְאָרֲרִים הָאֵלֶּה בְּמֵעַיִךְ לַצְבּוֹת בֶּטֶן וְלַנְפִּל יָרֵךְ וְאָמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן׃(כג) וְכָתַב אֶת הָאָלֹת הָאֵלֶּה הַכֹּהֵן בַּסֵּפֶר וּמָחָה אֶל מֵי הַמָּרִים׃(כד) וְהִשְׁקָה אֶת הָאִשָּׁה אֶת מֵי הַמָּרִים הַמְאָרֲרִים וּבָאוּ בָהּ הַמַּיִם הַמְאָרֲרִים לְמָרִים׃(כה) וְלָקַח הַכֹּהֵן מִיַּד הָאִשָּׁה אֶת מִנְחַת הַקְּנָאֹת וְהֵנִיף

אֶת הַמִּנְחָה לִפְנֵי יְדֹוָד וְהִקְרִיב אֹתָהּ אֶל הַמִּזְבֵּחַ׃(כו) וְקָמַץ הַכֹּהֵן מִן הַמִּנְחָה אֶת אֲזְכָּרָתָהּ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה וְאַחַר יַשְׁקֶה אֶת הָאִשָּׁה אֶת הַמָּיִם׃(כז) וְהִשְׁקָהּ אֶת הַמַּיִם וְהָיְתָה אִם נִטְמְאָה וַתִּמְעֹל מַעַל בְּאִישָׁהּ וּבָאוּ בָהּ הַמַּיִם הַמְאָרְרִים לְמָרִים וְצָבְתָה בִטְנָהּ וְנָפְלָה יְרֵכָהּ וְהָיְתָה הָאִשָּׁה לְאָלָה בְּקֶרֶב עַמָּהּ׃(כח) וְאִם לֹא נִטְמְאָה הָאִשָּׁה וּטְהֹרָה הִוא וְנִקְּתָה וְנִזְרְעָה זָרַע׃(כט) זֹאת תּוֹרַת הַקְּנָאֹת אֲשֶׁר תִּשְׂטֶה אִשָּׁה תַּחַת אִישָׁהּ וְנִטְמָאָה׃(ל) אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר תַּעֲבֹר עָלָיו רוּחַ קִנְאָה וְקִנֵּא אֶת אִשְׁתּוֹ וְהֶעֱמִיד אֶת הָאִשָּׁה לִפְנֵי יְדֹוָד וְעָשָׂה לָהּ הַכֹּהֵן אֵת כָּל הַתּוֹרָה הַזֹּאת׃(לא) וְנִקָּה הָאִישׁ מֵעָוֹן וְהָאִשָּׁה הַהִוא תִּשָּׂא אֶת עֲוֹנָהּ׃

וידבר ידוד אל משה לאמר, דבר אלו ההלכות הקשות של דיני הסוטה **אל בני ישראל** האחוזים בכנ״י **ואמרת אלהם** תשבח אותם באמרך אליהם דינים אלו לכם ולא לאומות העולם מפאת חשיבותכם **איש איש[9] כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל**

---

[9] זוהר נשא דף קכ״ד ע״א - **איש איש כי תשטה אשתו וגו׳.** מאי האי לגבי האי. אלא כמה דכתיב, למעול מעל בייי. רבי אלעזר אמר, איש איש, מאי איש איש דהא בחד סגי, אלא הא אוקמוה. אבל איש איש, משמע איש דאיהו איש, וקיים קרא דכתיב (משלי ה, טו) שתה מים מבורך וגו׳, כדין הוא איש בעלמא, איש לגבי אתתיה. ומעלה בו מעל, הא בחד סגי אמאי תרי, אלא חד לעילא וחד לתתא, חד לכנסת ישראל וחד לבעלה. בגין כך **והביא האיש את אשתו.** אמאי **אל הכהן**, רזא דמלה בגין דכהנא שושבינא איהו דמטרוניתא. הכא אית לאסתכלא, הא כתיב (ויקרא א, ה) ושחט את בן הבקר. ושחט אחרא ולאו כהנא, דכהנא אסיר ליה בדינא, בגין דלא יפגים ההוא אתר דאחיד ביה, ואת אמרת **והביא האיש את אשתו אל הכהן**, למידן דינהא. אלא ודאי כהנא לדא חזי בגין דאיהו שושבינא למטרוניתא, וכל נשי עלמא מתברכן (ני״א אתאחדת) בכ״י, וע״ד אתתא דלתתא מתברכא בשבע ברכות דאחידת בה בכנסת ישראל, וכהנא קאים לאתקנא מלי דמטרוניתא ולעיינא בכל מה דאצטריך, בגין כך כהנא לדא ולא לאחרא. ואי תימא דאיהו עביד דינא לאו הכי, אלא לאסגאה שלמא בעלמא קא אשתדל בהאי ולאסגאה חסד. דאי ההיא אתתא אשתכחא זכאה, כהנא אסגי שלמא בהו, ולא עוד אלא דמתעברא בברא דכר ואתעביד שלמא על ידיה. ואי לא אשתכחת זכאה, איהו לא עביד דינא, אלא ההוא שמא קדישא דאיהי קא משקרת ביה הוא עביד דינא והוא בדיק לה. תא חזי כהנא לא עייל גרמיה להאי, אלא כד היא יהבת גרמה קמיה לחפאה (ני״א לזכאה) (דף קכ״ד ע״ב) זמנא ותרין שאיל לה, כיון דאיהי בעיא לאשתכחא זכאה כדין כהנא עביד עובדא בגין לאסגאה שלמא. כהנא כתב שמא קדישא חד זמנא בארח מישר, לבתר כתב ליה למפרע. אתוון (ני״א סריטין) טריסין בטהירין, דינא בדינא רחמי ברחמי, רחמי בדינא ודינא ברחמי. אשתכח זכאה אתוון רחמי אשתכחו ודינין סלקין, לא אשתכחת כדקא יאות רחמי סלקין ודינין אשתארו וכדין דינא אתעביד. רבי אלעזר פתח ואמר, (שמות טו, כג) ויבאו מרתה ולא יכלו לשתות מים ממרה כי מרים הם, הא אוקמוה. אמר תוהנא איך בני עלמא לא מסתכלין ולא משתדלין במלין דאורייתא, הכא אית לאסתכלא אמאי כתיב הכא שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו. אבל ודאי רזא דמלה דהכא על מייא הוה, בגין דמצראי הוו אמרי דבנייהו דישראל הוו מנייהו, והוו כמה בישראל דחשדין לאנתתייהו בדא, עד דקב״ה מטא לון להאי אתר ובעא למבדק לון, מה כתיב ויבאו מרתה וגו׳. ויצעק אל יי׳ וגו׳, אמר קב״ה למשה, משה מה את בעי הא כמה חבילין קיימין גבייכו הכא, ואנא בעינא למבדק הכא נשיהון דישראל, כתוב שמא קדישא ורמי למייא ויבדקון כלהון נשי וגוברין ולא ישתאר לעז על בני, ועד דיבדקון כלהו הכא לא אשרי שמי עלייהו. מיד ויורהו יי׳ עץ וישלך אל המים, דא שמא קדישא ההוא דהוה כותב כהנא למבדק נשיהון דישראל, כדין שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו. ואי תימא נשיהון דישראל יאות, אינון אמאי, אלא אוף אינון בעיין דלא אסתאבו בנשיהון דמצראי, ונשיהון דישראל לא אסתאבו במצראי כל אינון שנין דהוו בינייהו, וכלהו נפקו גוברין ונוקבין זכאין, ואשתכחו זרעא דישראל קדישין זכאין, כדין (דף קכ״ה ע״א) קב״ה אשרי שמיה בינייהו, ועל דא על מיא ודאי שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו, אוף הכא במיא בדיק כהנא לאתתא ובשמא קדישא׃

והנה פירוש הרמ״ז על הזוהר׃ **מאי האי לגבי האי**, כי היה די שיאמר כי תשטה אשתו ושכב איש אותה, ומאי שייכות למעלה. והשיב כמה דכתיב וכו׳, ירצה שהכוונה להסמיכה לפרשה דלעיל למעול מעל בה׳, שהוא הנשבע על שקר שחוטא בשם ה׳, אף זו חוטאה נגדו, ולכן ס״ת כי׳ תשטה׳ אשתו׳ ומעלה׳ הוא שם הוי״ה, וגם כן סופה להשבע לשקר ולמעול מעל בה׳. בחד סגי, דאי למה שאמרו רז״ל (במדבר רבא ט, ב) שפוגמת גם בה׳ איש מלחמה, די במה שנאמר ומעלה בו מעל וכנזכר. איש דאיהו איש, ירצה שכוונתו ורצונו להמשיך נשמה קדושה בזווגו, וזה מיסוד הנוק׳ שתחילתו בור׃

ושחט אחרא, אע״ג דאמרינן (זבחים יב׃) שחיטה כשרה בזר, דמשמע דסתמא נעשית בכהן אלא שהיא כשרה בזר, מכל מקום סבירא ליה לרבי אלעזר שהוא מצוה, והכי מוכח ממתניתין דפ״ה [מ״ו] דפסחים, שחט ישראל וקבל הכהן. ואפילו במצורע תנינן בפרק בתרא [מ״ח] דנגעים, בא לו אצל האשם וסמך שתי ידיו עליו ושחטו וקבלו שני כהנים את דמו. והטעם לזה שאעפ״י שהשחיטה היא הכנה לקרבן, מכל מקום רוב הדם הנשפך יוצא לחוץ ויש בו אחיזה לחיצונים, מה שאין כן בדם המתקבל בכלי שנקרב לקדושה ומתקן את הנפש. וגם לפי הפשט כל הוצאת נפש הוא פעולת דין. ואת אמרת והביא וגו׳, שבודאי חושדה למזנה והוא מביאה להעשות בה דין, ואין זה כדאי לכהן פן יפגום מקור שורשו שהוא החסד, ואם יפעל דין ימשיך דינים על החסדים׃

מתברכן בכנסת ישראל, שכל אחת מהן מושרשת במלכות וכשהיא מקבלת שפע יגיע חלק לכל הנשים. בשבע ברכות, בספר הכוונות דף ר״ה ב׳ פירשתי שהשתי ראשונות הם בשני יסודות דאימא ודאבא שהם בת״ת זעיר והחמש האחרות הם בתנהי״ם דזעיר שמהם כל בנין רחל כנודע. דאחידת בה וכו׳, ירצה שכח וסגולת השבע ברכות גורמים לה

אחיזה פרטית בכל כנסת ישראל, כמו שהברכות הם בכל קומתה, מה שאין כן קודם נישואיה שאז אין אחיזה אלא לפי בחינת נשמתה אם בחסד ואם בגבורה וכו׳. לאתקנא מלי דמטרוניתא, נלע״ד לדייק שתחילה וסוף אמר מטרוניתא ובאמצע אמר כנסת ישראל. והענין לעד״ן שמטרוניתא סודה בכתר מלכות, שכל עצמו לא נעשה כי אם מן החסד המאיר בת״ת כידוע ליודעים (ע״ח של״ה פ״ד נג, א). אי נמי ירמוז לכח״ב שלה שבהם מאירים ג׳ חסדים, וכן כהן מלא כ״ף ה״ה נו״ן גי׳ ר״ו, ג׳ פעמים חס״ד, והכהן המוכתר בכתר כהונה עיקר סגולתו להאיר בכח״ב שלה, ולכח״ב שהוא הראש שלה קורא מטרוניתא ולכל הפרצוף קורא כנסת ישראל:

לאסגאה שלמא, וכמו שאמרו רז״ל (שבת קטז, א ועוד) לשים שלום בין איש לאשתו. ולאסגאה חסד, שיתרבו החסדים ויתפשטו בכל כנסת ישראל, ואל זה היתה כוונתו העיקרית, ולכן היתה הפעולה במים שסתמן בחסד. אסגי שלמא בהו, באיש ואשתו, ואפשר שהוא מברך אותם. דמתעברא בברא דכר, שבריבוי החסדים מתרבים זכרים בעולם. ואתעביד שלמא על ידוי, כלומר שלכן היתה הפעולה על ידו ועל ידי הלוי כי אין לו כח לזה. ההוא שמא קדישא, ואעפ״י שהן ב׳ הויות אינו אומר אינון שמהן, משום שהדין עושה ההויה ההפוכה כדלקמן, ולכן נאמר (ה, כא) בתת ה׳ את ירכך וגו׳, ולא אמר תפול ירכך ותצבה בטנך, שהיתה קללה מאת הכהן, ודוק היטב שכמו שנאמר בסמוך ב׳ הויות היו, אחת ישרה ואחת בהיפוך, וזה היא השניה שהיא השולחת הקללה, ומה שאמר (ה, כא) יתן ה׳ אותך לאלה, כוונתו על הישרה, ורוצה לומר [יעזוב] שתהיה לאלה, כלומר יעזוב שלא תאחז במשפט מדת חסדו לשלא יעשה דין אלא החסד יסתלק וכדלקמן. ובזה תדייק כי היה נראה שיקדים בתחילה בתת ה׳ את ירכך וגו׳ ואחר כך יתן לאלה, שכך הוא הסדר שאחרי העשות העונש ישאר השכר ממנו, אלא הטעם כי אם לא יסתלק החסד לא יוכל הדין לפעול, וכמו שמצינו (בראשית יח, לג) ואברהם שב למקומו, ואחר כך (יט, א) ויבואו שני המלאכים סדומה:

ת״ח כהנא לא עייל וכו׳, זהו סיום ענין הדרוש שאמר שעיקר כוונת הכהן היה לטובה, ומוכיחו מכח הקדמת דבריו לפתותה שתודה ולא תשתה ולא תמות ושתעשה לכבוד השם הגדול שלא ימחה בעבורה, ואם היא עומדת חזקה בדבריה ואומרת שהיא לא נטמאה ואין לה פחד שתמות כי טהורה היא, אז האדם רואה לעיניים ודאי יחשוב שהיא טהורה כי קשה להאמין שהאשה שמטבעה רכת הלבב תתאמץ כל כך, ואם כן בסברה זו הכהן מתחיל לפעול המעשים עד שמנוולה ומיגעה כדי שתודה, ואם היא סובלת הכל נראים הדברים שהיא נקיה. ואפשר לומר שגם בקצת דבריו היה מכוין לטובה באומרו (ה, כב) ובאו המים האלה במעיך לצבות וגו׳, שיוכל (נ״א שכלם) להתבאר שתתעבר שאז הבטן נפוחה, ולנפיל ירך, בשעת הלידה, וכדתנן (אהלות פ״ז מ״ד) שמשנפתח הקבר אין פנאי להלך. ובזה יתיישב מלבד האמור בגמרא (סוטה ט:) שבתחילה הקדימה הירך לבטן מפני שהיא הקללה, ואחר כך הקדים הבטן לירך לרמוז לברכה. ולא היה אומרו בפירוש, שמא אעפ״י שהיתה טהורה תרצה לשתות כדי שתלד או ירוח לה:

(דף קכ״ד ע״ב) **שמא קדישא חד זמנא**, להוריד השפע להיטיב לה אם זכתה. לבתר כתיב ליה למפרע, לעורר הדין אם חטאה, והוא צירוף הוי״ה. ואם תשכיל בצירופי יה״ו תמצא שהראשון הוא בחסד, יהו״ה, היינו יה״ו משפיע בה׳ אחרונה, והשני בגבורה הו״י משפיע בה׳ אחרונה כנזכר בסוד הלולב (פע״ח פ״ב ופ״ג. שה״כ דרוש ה.). וזהו (שמות ט, ג) יד יהו״ה הוי״ה, והוא יד הכהן ויד האשה (סוטה פ״ג מ״א, וכהן מניח ידו מתחתיה ומניפה) המחוברות להניף כעין יד אחת. ועוד נלע״ד כי הוי״ה הישרה ה״ס ת״ת דזעיר וההפוכה להעלות שם המלכות, ועל דרך האמור בזקיפת הויה שבעמידה (פע״ח פ״י), עי״ש. ואמנם הוי״ה הראשונה (נ״א הישרה) בת״ת י״ה או״א ששם שני יסודיהם ו״ה ת״ת ושורש המלכות אשר שם, והוי״ה היינו ה׳ עולה לגבי ו׳, ושם י״ה שני יסודות. אי נמי ונכון ה׳ עולה לו׳ וי״ה שני מוחין שלה ח״ב, וכעין מ״ש בכוונת שמע בשם והי״ה אם שמוע (פע״ח שער התפילין פט״ז בדרך הג׳. שה״כ דרוש א.) אתוון סריטין בטהירין, פי׳ אותיות הכתוב למפרע היה מכוין שאותן אותיות הן חקוקות בלבנינות של ד׳ אותיות הוי״ה הישרה כזה קטו), וטהירין, ר״ל צחים, דהיינו לובן חלל האותיות. וסוד הענין שהיה עושה יחוד מופלא בתוך ת״ת דזעיר דהיינו גבורה דאי׳ בברתא, ה׳ ה׳, דינא בדינא. ואחר כך רחמי ברחמי, שהוא רחמי אבא בברא י׳ ו׳, שעיקר הכוונה היה לכוין בלמפרע בב׳ הויות. ואחר כך דינא ברחמי, ה׳ ו׳. ולבסוף רחמי בדינא, י׳ ה׳. ולעד״ן ששורש זעיר הוא באבא, חכמה כ״ח מ״ה, ושורש רחל באי׳, בינה ב״ן י״ה, וזהו ענין שתי החלוקות הראשונות ה״ה ו״י, שזו״ן מופרשים (נ״א מושרשים) ומעוררים או״א. ועוד ידוע (משלי ג, יט) ה׳ בחכמה יסד ארץ וגו׳, וזהו ענין שתי האחרונות, אלא שהן הפך הכתוב בפסוק, מפני שכל הכוונה באור חוזר. אתוון רחמי אשתכחו וכו׳, משמע מאומרו אתוון רחמי ולא סגי ליה לומר רחמי אשתכחו, נראה שאעפ״י שהיה מוחק לגמרי כל האותיות, מכל מקום אם היתה זכאה, היו חוזרות להראות במגילה אותיות הוי״ה הכתובה ביושר. מצאתי כתוב וז״ל, וסי׳ (שמות ט, ג) הנה יד יהו״ה הוי״ה (דינא בדינא ה׳ בה׳, רחמי ברחמי ו׳ בי׳, רחמי בדינא י׳ בה׳, דינא ברחמי ו׳). ע״כ.

הרקאנטי זללה״ה - **דבר אל בני ישראל לאמר איש איש כי תשטה אשתו** וגו׳. טעם פרשת הסוטה וסודה פירשוה רבותינו ז״ל בספר הזוהר [נשא קכ״ד א׳] כמו שנפרש בגזירת האל. ונתעוררו רבותינו ז״ל על סמיכת פרשה זו לפרשה של מעלה ואמרו מאי האי לגבי האי. <תרגום - מה לפרשת סוטה אצל פרשת מעילה>. אלא כמה דכתיב למעול מעל ביי׳. <אלא כמו שכתוב שם ״למעול מעל ביי״ כתוב גם כאן ״ומעלה בו מעל״>. ור׳ אלעזר אמר איש איש. <ורבי אלעזר אמר ״איש איש״>. מאי איש איש דהא בחד סגי. <מדוע פעמים איש איש באחד היה די>. אלא הא אוקמוה. <אלא כבר העמידוהו>. אבל איש איש משמע איש דאיהו איש וקיים קרא דכתיב שתה מים מבורך ונוזלים מתוך בארו. <אבל איש איש פירושו איש שהוא איש שקיים הכתוב (משלי ה׳ טו׳) ״שתה מים מבורך ונוזלים מתוך כדו״ (שלא נתן עינו באשה אחרת)>. כדין הוא איש בעלמא איש לגבי אתתא. <אז הוא איש בעולם איש אל אשתו>. כוונת המאמר הזה כמו שאמרו רבותינו ז״ל בזמן שהאיש מנוקה מעון המים בודקין את אשתו אין האיש מנוקה מעון אין המים בודקין את אשתו. ומעלה בו מעל הא בחד סגיא אמאי תרי. <״ומעלה בו מעל״ הרי באחד היה די למה ב׳ פעמים ״מעל״>. אלא חד לעילא וחד לתתא חד לכנסת ישראל וחד לבעלה. <אלא אחד למעלה ואחד למטה אחד לכנסת ישראל ואחד לבעלה>. בגיני כך והביא האיש את אשתו אל הכהן. <משום זה ״והביא האיש את אשתו אל הכהן״>. אמאי אל הכהן. <למה אל הכהן ולא לשופט>. רזא דמלה בגין דכהנא שושבינא איהו דמטרוניתא. <סוד הדבר הוא משום שהכהן שושבינה של המלכה>. הכא אית לאיסתכלא הא כתיב ושחט את בן הבקר לפני יי׳. <כאן יש להסתכל הרי כתוב ״ושחט את בן הבקר לפני יי״>. ושחט אחרא ולא כהנא. <ושחט דהיינו אחר ולא הכהן>. דכהנא אסיר ליה בדינא בגין דלא יפגם ההוא אתרא דאחיד ביה. <משום שהכהן אסור לו לפעול בדין כדי שלא יפגם אותו מקום שהכהן אחוז בו>. ואת אמרת והביא האיש את אשתו אל הכהן למידן דינהא. <ואתה אומר ״והביא איש את אשתו אל הכהן״ לדון הדין שלה>. אלא ודאי כהנא לדא בגין דאיהו שושבינא דמטרוניתא. <אלא ודאי רק הכהן ראוי לזה משום שהוא

שושבינה של המלכה>. וכל נשי עלמא מתברכן בכנסת ישראל. <וכל נשי העולם מתברכים מכנסת ישראל>. וכהנא קאים לאתקנא מילין דמטרוניתא ולעיינא בכל מה דאיצטריכא. <והכהן עומד לתקן דברי המלכה שהיא המלכות ולעיין בכל מה שהיא צריכה>. בגיני כך כהנא לדא ולא אחרא. <משום זה רק הכהן ראוי לזה ולא אחר>. ואי תימא דאיהו עביד דינא לא הכי דהא לאסגאה שלמא קא אשתדל בהאי ולאסגאה חסד. <ואם תאמר שהכהן עושה דין אינו כן אלא כדי להרבות שלום הוא משתדל בזה ולהגדיל החסד>. דאי ההיא איתתא אשתכחת זכאה כהנא אסגי שלמא בהו. <כי אם האשה ההיא נמצאת נקיה הכהן מרבה שלום בהם>. ולא עוד אלא דמתעברא בברא דכר ואיתעביד שלמא על ידוי. <ולא עוד אלא שמתעברת בבן זכר ונעשה שלום על ידו>. ואי לא אשתכחת זכאה איהו לא עביד דינא. <ואם אינה נמצאת נקיה אין הכהן עושה דין>. אלא איהו שמא קדישא דאיהי קא משקרת ביה ההוא עביד דינא וההוא בדיק לה. <אלא שם הקדוש ההוא שהיא שיקרה בו הוא עושה דין והוא בודק אותה>. ותא חזי כהנא לא עייל גרמיה להאי אלא כד היא יהבת גרמה קמיה לזכאה. <בוא וראה הכהן לא הכניס עצמו לזה אלא כשהיא נותנת עצמה לפניו להשקותה כדי שתזכה>. זמנא ותרי שאיל לה כיון דאיהי בעייא לאשכחא זכאה כדין כהנא עביד עובדא בגין לאסגאה שלמא. <פעם ושתים שואל אותה וכיון שהיא רוצה להמצא נקיה אז עושה הכהן מעשה כדי להרבות השלום>.

והביא את קרבנה עליה עשירית האיפה. אמר עליה כי הקרבן בא בשבילה וזהו קרבנה לשמה עשירית האיפה. כבר ידעת סוד עשירית האיפה. וטעם היותה קמח שעורים שתהיה סערת יי״י חימה יוצאה וסער מתחולל על ראש רשעים יחול (ירמיה כג׳ יט׳) כענין צליל לחם שעורים (שופטים ז׳ יג׳) הנאמר בגדעון ומזה הטעם הוא קמח ולא סולת. ויש מפרשים כי הקמח רומז ליסוד עולם ועל כן כתוב הוא בלשון זכר. וטעם לא יצוק עליו שמן מפורש בכתוב כי מנחת קנאות היא ואפשר כי הוא טעם גם להיותה שעורים כי מנחת קנאות הוא ולשון קנאות מלשון אל קנא וזהו מזכרת עון מעוררת העון. והנה הקרבן הזה מתעלה למדת הדין זהו מאמרם בסוטה כשם שמעשיה מעשה בהמה כך קרבנה מאכל בהמה והבן זה מפסוק אדם ובהמה תושיע יי״י (תהלים לו׳ ז׳):

ולקח הכהן מים קדושים בכלי חרש וגו׳. הטעם בלקיחת המים והעפר בסוד מי אפר הפרה כי הצורך במים שאם תהיה נקייה יתגברו מימי החסד ותתעבר מכחן וזהו מים קדושים והצורך בעפר כי אם תהיה טמאה תתגבר מדת הדין עליה לדונה. וזהו שאומר אשר יהיה בקרקע המשכן הרמז למ״ח (למי חטאת) שהיה בסוף המרכבה עליונה וטעם כלי חרס ידוע מפסוק וכלי חרס אשר תבושל בו ישבר כי אין לה טהרה רק בשבירה:

ספר הזוהר [נשא קכ״ה א׳] במיין בדיק כהנא לאיתתא ובשמא קדישא. <תרגום - במים בדק הכהן את האשה ובשם הקדוש>. ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן. <״ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן״>. מאן העפר הא תנינן כתיב והכל היה מן העפר והכל שב אל העפר. <מהו העפר הרי למדנו כתוב ״הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר״>. הכל היה מן העפר אפילו גלגל חמה כל שכן בני נשא דאישתכחו מיניה. <הכל היה מן העפר אפילו גלגל חמה כל שכן אדם שנמצא ממנו>. אמר רבי יוסי אילו כתיב ומן העפר ולא יתיר הוה אמינא הכי. <אמר רבי יוסי אילו היה כתוב ומן העפר ולא יותר הייתי אומר כך (שהפרוש הוא מן העפר שהוא מלכות)>. אבל כיון דכתיב אשר יהיה בקרקע המשכן משמע דאחרא הוא. <אבל כיון שכתוב ״ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן״ משמע שהוא עפר אחר>. אלא כתיב יתן כעפר חרבו. <אלא כתוב ״יתן כעפר חרבו״ (ישעיה מא׳ ב׳)>. אילין מאריהון דתריסין ובלסטראין מארי דדינא קשייא. <אלו בעלי מגינים ובעלי בליסטראות בעלי דין הקשה>. משמע דכתיב בקרקע המשכן דאחידן לתתא. <זה משמע משכתוב בקרקע המשכן הנאחזים למטה>. ועל דא יקח הכהן ונתן אל המים. <ועל כן ״יקח הכהן ונתן אל המים״>. וטעם ופרע ראש האשה רומז אל הענין המכוון להמציא מקום למדת הדין לחול עליה אם היא טמאה כטעם וראשו יהיה פרוע לרוח הטומאה השופעת עליו ולהתרחק ממדה זו אמרו רבותינו ז״ל ופרע את ראש האשה תאנא דבי רבי ישמעאל מכאן אזהרה לבנות ישראל שלא יצאו בפריעת ראש:

מנחת הזכרון מנחת קנאות היא. זהו רמז למה שרמזתי לך למעלה כי הקרבן הזה הוא לה לרחמים אם היא נקייה ועל כן הכתוב קראה מנחת זכרון כד״א ה׳ זכרנו ואם לאו הוא לה לדין וזהו מנחת קנאות וזהו אמרו למעלה הוא. ובכאן היא והבן. מי המרים המאררים עניינם ידוע:

ספר הזוהר [נשא קכ״ה א׳] מי המרים המאררים. <תרגום - ״מי המרים המאררים״>. אילין מי ימא דאינון מרירין. <אלו הם מי הים שהם מרים>. מאי היא. <מה הם>. דא ימא קדישא. <הם הים הקדוש היא המלכות>. בשעתא דאשתכחת דינא קשייא כדין איקרון מי המרים המאררים. <בעת שנמצאת בדין קשה אז נקראים מי המרים המאררים>. ובגיני כך מיא דימא לתתא אינון מרירין. <ומשום זה מי הים התחתון הם מרים>. תא חזי האי ימא קדישא כמה נהרין מתיקין עיילין בגווה. <בוא וראה הים הקדוש הזה כמה נהרות מתוקים נכנסים לתוכו>. ובגין דאיהו דינא דעלמא מימוי מרירן. <ומשום שהוא דין של העולם מימיה מרים>. בגין דאחיד ביה מותא על כל בני עלמא. <משום שאחוז בו המות של כל בני העולם>. ואע״ג דאינהו מרירן כד מתפשטי מתיקין. <ואע״פ שהם מרים כשמתפשטים הם מתוקים>. לזמנין ימא דבלע כל שאר מימין איקרי ימא דקפא. <לפעמים מי הים בולעים כל שאר מימות ונקראים ימא דקפא>. ובלע כל אינון אחרנין ושאיב לון בגויה. <ובלע לכל אלו מימות האחרים ושואב אותם בתוכו>. לזמנין דשרען מיא ונגדאן מההוא ימא כל מה דנגיד לתתאי. <לפעמים נפתחים המים ונמשך מהים ההוא כל מה שנמשך לתחתונים>. ובכמה גווני קיימא הא ימא. <ובכמה אופנים עומד הים ההוא>. המים המאררים בשעתא דאתי חיוייא ואטיל בה זוהמא. <המים המאררים הם נקראים בשעה שבא נחש והטיל זוהמא>. כדין המים המרים המאררים. <אז המים המרים המאררים>. ועל דא כהנא עבד עובדא לתתא ואומי אומאה ואיתעביד דינא. <ועל כן הכהן עשה מעשה למטה והשביע השבועה ונעשה הדין>:

וכתב את האלות האלה וגו׳. הבן מכאן כמה גדולה אהבת בין איש לאשתו שאמרה תורה שימחה שמו על המים כי זיווגן רומז לייחוד דו פרצופין והמשים שלום ביניהם כאילו בונה פלטרין של מעלה. וטעם אמן אמן פירשתי בסדר ויהי בשלח מלת אמן. ורז״ל פירשו טעם הכפל אמן מאיש זה וכו׳. אם אסתאבת אמן אם עתידה לאסתאבא אמן. ואולי יורה לששה קצוות:

ספר הזוהר [נשא קכ״ד ב׳] כהנא כתיב ליה אתוון סריטין דנהירין דינא בדינא ורחמי ברחמי רחמי בדינא ודינא ברחמי. <תרגום - הכהן כותב את השם והאותיות שבמים היו נשרטים ומאירים את הדין בדין ורחמים ברחמים ורחמים בדין ודין ברחמים>. אי אשתכחת זכאה אתוון רחמי אשתארו ודינא סלקין. <אם נמצאת נקיה האותיות של הרחמים נשארים ואותיות הדין מסתלקים>. לא אשתכחת כדקא יאות רחמי סלקין ודינין אישתארון וכדין דינא

איתעביד. <ואם לא נמצאת כראוי אותיות הרחמים עלו ואותיות הדין נשארו ואז נעשה הדין>. וזהו מאמרם בספרי ומחה אל מי המרים מגיד שהכתב עושה המים מרים והבן טעם היות הבדיקה נעשית בענין זה:

ולקח הכהן מיד האשה את מנחת הקנאות וגו׳ **וקמץ הכהן מן המנחה** וגו׳. בתחלה צריך שינתן המנחה ביד האשה ומידה יקחנה הכהן. והכוונה שתסכים למה שהכהן עושה ומקבלת עליה הדין אם נטמאה ועל כן ואמרה האשה אמן אמן. ומכאן תבין עונש במי שמזכה עצמו במה שאין בו ונשבע כמה ענשו גדול ומכאן רמז שאין החרם חל רק בהסכמת הנענש ובמעמדו:

ואם לא נטמאה האשה וטהורה היא וגו׳. הטעם כי מימי החסד פועלים בקרבה והוולד הנוצר הוא דוגמת תפארת ישראל הנאצל מזרועות עולם והנה המים האלו משתנים כמו שמוצאין האשה לדין ולרחמים: ספר הזוהר [נשא קכ״ה א׳ וב׳] תא חזי אי אשתכחת זכאתא אילין מיא עיילין בגווה ואתהפכאן מתיקין ונקאן גרמה. <תרגום - בוא וראה אם נמצאת נקיה אלו המים נכנסים בתוכה ומתהפכים להיות מתוקים ומנקים אותה>. וקיימין בגווה עד דאיתעברה. <ועומדים בתוכה עד שמתעברת>. כיון דמתעברא הוה מתקני משפרי בשפירו לעוברא במעהא ונפיק ברא שפירא נקי בלא מומא בעלמא. <כיון שנתעברה היו המים מייפים ביופי את העובר שבמעיה ויצא בן יפה ונקי מכל בלי שום מום שבעולם>. ואי לא אשתכחת זכאה אינון מיין עיילין בגווה וארחא ריח דזוהמא. <ואם לא נמצאה נקיה המים האלו נכנסין בתוכה והיא מריחה ריח של הזוהמא של הנחש>. ואינון מיין אתהפכאן לחיוייא במעהא במה דקלקלא איתפסת ואיתחזי קלנא לכולא. <והמים האלו מתהפכים לנחש במעיה ובמה שקלקלה נתפסת ונראה חרפתה לכל>. והא אוקמוה חברייא. <וכבר העמידו החברים>. תא חזי כל אינון נשי דעלמא באתרייהו קיימי ועל דא ההוא אתר ממש דאינהו קיימי ביה אתדנו. <בוא וראה כל נשי העולם עומדות ונדונות במקומן ועל כן אותו מקום ממש שהם נמצאים ממנו בה נדונו>. זכאה חולקא דישראל דקב״ה איתרעי בהו ובעי לדכאה להו. <אשרי חלקם של ישראל שהקב״ה רצה בהם ורצה לטהר אותם>:

הציוני - איש איש כי תשטה אשתו וגומר. עשירית האיפה קמח שעורים. טעם השעורים הוא שתהיה סערת השם חימה וסער מתחולל על ראש רשעים יחול שהוא לשון סופה וסערה. לפי שהקמח הוא מצד הע״ט (המלכות) וזאת גרמה לבטל שכרו והברכה מן העולם ולהחזיר העולם לתוהו ראוי שתהיה נמשלת לבהמה שנאמר נמשל כבהמות נדמו. ע״כ קרבנה בא מן מאכל בהמה:

ולא יצוק עליו שמן. כי השמן הוא סימן ברכה והמשכת האור שנאמר כשמן הטוב היורד על זקן אהרן וגומר. וזאת גורמת לבטלת המשכות כמו שאמרו חז״ל העושה מצוה אחת אשריו שהכריע עצמו וכל העולם לכף זכות וכו׳. וכן הלבונה לא הביאה מטעם שיש בו ריח טוב והיא גורמת לבטל ריח הניחוח:

מנחת קנאות היא. כי עד שלא נקרב הקרבן ראוי לומר היא. כי עון זה גורם לסלק השכינ״ה לכן אמר מנחת קנאות. שהקנאה בה. כי היא המקנאה בגלוי הערויות מחמת שהיא מסתלקת על ידם. והקדים הזכרון הרומז לז׳ שהוא הקרבן כמער איש ולויות וזאת מפרדת אלוף והחבורה. אבל בעניין הקרבן יאמר הוא שבזכות הקרבן הקירוב והחבור הקרוב והחבור שלם: (הג״ה) מי סוטה דומה לאורים ותומים כי הנשמה הטהורה אם זינתה שותה מי מרה כי לא שמרה כבוד אצילות השפע מן המקום הטוב אשר ממנה חוצבה ובאו בה המים המאררים מתוקים היו אלא שנשתנו וזה מאמרם ז״ל גדול כחה של תורה שמקרב רחוקים ומרחקת קרובים. ובעבור שהשגה העליונה שהיא הנבואה בא השפע מאורי״ם ותומי״ם לסוטה וכו׳ לפי המפורסם בעבור כי האורי״ם דבר רחוק מן השכל לומר שהאותיות שהיו חקוקין היו מדלגות כן מי סוטה לומר ששם המיוחד שהוא טוב שיעשה היזק. וזה סיבה להעירהו על הנסתר ממה שאמרו רז״ל סוטה לא היתה ולא נברא ר״ל במעשה מפורסם. וא״ת המעשה מב׳ אחיות ששתתה האחת בחלוף אחותה ומן הנשיקה מתה אחותה זהו סיוע לדברינו. ע״ד שכל הדיעות יבואו ויחצבו ממקום אחד ואדם אחד ישים השגת עדן ואחד ישיג השגת גיהנם:

הג״ה אחרת וטעם לקיחת מים ועפר מובן אם נקייה היא יתגברו מימי החס״ד ותתעבר מכחה וזהו מים קדושים בכלי חרס והעפר אם נטמאה ומה״ד גוברת עליה לדונה וזהו למה שאמר בקרקע המשכן הרומז למה״ד שהיא המרכבה. וטעם כלי חרס כטעם וכלי חרס אשר תבשל בו ישבר כי אינו יוצא מידי דפיו לעולם. ופרע ראש האשה. רומז להמציא מקום למה״ד לחול שם אם נטמאה כטעם וראשה יהיה פרוע רוח הטומאה היה שופעת עליו יתרחק ממדה זו. ופרע את ראש האשה. תנא דבי רבי ישמעאל כאן אזהרה לבנות ישראל שלא יצאו בפריעת ראש עכ״ל רוקח:

ונקה האיש מעון. זה הוא סוד חבוט הקבר בידיעה מבוארת די למבין:

כתב בספר **צרור המור** - פסוק יב- וסמך לכאן איש כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל. לפי שלמעלה אמר דין מעילה, כאומרו למעול מעל בה׳ (לעיל ו), שזאת היא מעילה בקדשים שכפר בשלישי שביניהם. כי זאת האשה מועלת בקדשים ג״כ, כאומרם ז״ל איש איש, לרבות של מעלה ה׳ שמו. ולהורות שזאת המעילה היא מעילה גדולה מהראשונה, אמר בכאן ומעלה בו מעל. שתי מעילות, מעילת השם ומעילת הבעל. אבל למעלה אמר למעול מעל בה׳, כאלו לא מעל אלא בה׳ לבדו אחר שהוא על עסקי ממון. אבל בסוטה שהיא עסקי נפשות, אמר מעילה בשם ומעילה בבעל. ולכן אמר ועבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו (פס׳ יד), שמצוה לבעל לקנא את אשתו, אחר שהוא דבר שמנפש ועד בשר יכלה. ולכן אמרו מנחת קנאות (לק׳ יח), היא קנאת המקום וקנאת הבעל. וכן אמר מנחת זכרון, מזכרת עון, להורות שבמנחה זו עולה זכרונה לשמים.

ולקח הכהן מים קדושים. שנתקדשו בכיור, והיו מראות קדושתן באשה זו לגלות נבלותה לעיני מאהביה. וזה פלא גמור שהיו המים קדושים וטובים לכל הגוים, ומתוקים מדבש ונופת צופים. ובבואם בגוף טמא לא היה יכול לסובלם, ומעוררים בו מדוים וכאבים גדולים מנשוא, כדכתיב ובאו בה המים המאררים למרים וצבתה בטנה ונפלה יריכה, ולכן אמר מים קדושים. ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן, לפי שתחלת ברייתו של אדם היתה במים ובעפר. ולפי שזה העפר היה מעפר ארץ ישראל, כדכתיב (בראשית ב, ז) עפר מן האדמה, הידועה, עד שאמרו שצבר עפרו ממקום המקדש לפי שהיה קדוש. לכן צוה בכאן שיקח מעפר המשכן שהוא דומה לעפר המקדש. ונתן אל המים, להשקותה. לראות אם ימצא בגוף זאת האשה עפר קדוש שנבראת ממנו, או אם יש לה עפר אחר טמא ואין בה מעפר ארץ ישראל:

והנה בחינת אלו המים שרשם היתה מעשיית העגל. ולכן אמרו שם וישק את בני ישראל (שמות לב, כ), נתכוון לבודקן כסוטות (ע״ז מד.), ולכן כמו שכתב שם (שמות שם) ויטחן עד אשר דק לעפר, כן אמר בכאן ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן וכמו שאותו עפר של העגל היה עפרות זהב, כדכתיב ויקח את העגל אשר עשו ויטחן עד אשר דק לעפר. כן אמר בכאן ומן העפר ולא אמר מן האדמה, כדכתיב ועפרות זהב לו (איוב כח, ו), וכתיב (קהלת ג, כ) הכל היה מן העפר, ואפילו גלגל חמה. וזאת הקדושה תלויה בארץ ישראל לפי שהיא נקראת ארץ החיים (ישעי׳ לח יא), והיא נקראת אחותי כלה (שה״ש ד, ט), כדכתיב אתי מלבנון כלה (שם ח), ונקראת אשה יראת ה׳ (משלי לא, ל), בסוד אני האשה הנצבת עמכה בזה (ש״א א, כו), והיא נקראת מנחת קנאות, והיא חרב נוקמת נקם ברית לצבות בטן ולנפול ירך (לק׳ כב). והיא נקראת קרקע המשכן, ולכן אמרו אסתר קרקע עולם היתה (מגילה כג ע״ב), עד שלזה צוה להשקות הסוטה מי כיור עם עפר המשכן. וזה הוא סוד הסוטה לפי האמת ולפי הפשט:

ועוד אני סבור לפי הפשט, כי ענין הסוטה באלו המים שנקראו מים המרים. שהאמת כדברי האומר שלא היו משליכים בהם דברים מרים, כי מים קדושים הם. אבל הטעם שהיו מרים לה והיו מצבים בטנה ומפילים ירכה, היה לפי שהיא עברה הברית שכרתה עם בעלה, אחר שנתקדשה לו בכסף ובשטר ובביאה, וזאת היא כעין השבועה שנשבע העבד תחת ירך אברהם אדוניו. וכן בכאן עברה זאת האשה שבועה אחרת של שבעה והיא שבועת האלה, כדכתיב והשביע הכהן את האשה בשבועת האלה (פס׳ כא). והשבועה כבר ידעת שהיא חמורה מאד, כאומרם שבה כלול ארור ונידוי וקללה, כאומרו בכאן בשבועת האלה שהיא שבועה של קללה ושל חרם. וכבר ידעת כי העובר על החרם נכנס בקרבו רוח עועים וכלתו את עציו ואת אבניו. והחרם נכנס בכל רמ״ח אבריו, כי זהו חרם בהפוך אותיות רמ״ח. ואם האדם שב מחטאתו ומתודה ומתחרט וחוזר בו, הש״י מרחם עליו. וזהו חרם, בהפך אותיות, רח״ם ארחמנו נאם ה׳ (ירמי׳ לא, כ). ולכן תמצא בענין עיר הנדחת שכתב שם, ולא ידבק בידך מאומה מן החרם למען ישוב ה׳ מחרון אפו ונתן לך רחמים (דברים יג, יח), כי המועל בחרם הוא לו מצודים וחרמים, ואם נשמר ממנו יהיה לו רחמים במקום חרמים. ולכן אחר שזאת האשה מועלת בחרם ובשבועות האלה, ובאו בה המים המאררים למרים (פס׳ כז), לפי שבאו ונכנסו בה מכח הארור והצר הצורר שנקרא נחש ויצר הרע, ונאמר בו ארור הוא מכל הבהמה (בראשית ג, יד), ונכנס בקרבה עם רוח עועים ועושה זאת האשה חרם, ונכנס המים בקרבה מכח האלה והשבועה שהוא חרם ושבועה, כאומרו בשבועת אלה וצבתה בטנה ונפלה ירכה. וכבר הודעתיך בענין יעקב, דכתיב ביה ותקע כף ירך יעקב (שם לב, כה), שזה בא מצד סמאל שהוא לצד שמאל ואינו מבחין בין צדיק לרשע:

ולפי דעתי כן זה העניין רמוז בנבואת זכריה באומרו (זכריה ה, א-יא) ואשוב ואשא עיני וארא והנה מגלה עפה. כי זה רמז על ענין סוטה, דכתיב בה וכתב הכהן את האלות (לעיל כג), ותמצא בדבריהם ז״ל, נמחקה המגלה מערערים אותה וכו׳. ולכן אמר בכאן מגלה עפה, לפי שמי שעובר על החרם, הוא הולך בארץ עיפתה כמו אופל. ויאמר אלי זאת האלה היוצאת על פני כל הארץ, כי זה רמז על שבועת האלה של הסוטה. כי כל הגונב מזה כמוה לא ינקה, וכל הנשבע מזה כמוה לא ינקה. והגונב עובר על החרם כענין עכן. וזאת האשה גנבה דעת לבעלה, וגנבה זרע ממקום אחר. ואח״כ נשבעה לשקר בשבועת האלה, ולא רצתה להתודות עונה. הוצאתיה נאם ה׳ צבאות זאת המגלה וזאת האלה. ובאה אל בית הגנב ואל בית הנשבע בשמי לשקר ולנה בתוך ביתו וכלתו את עציו ואת אבניו. כאומרם ז״ל, דברים שאין האש מכלה אותם החרם והשבועה מכלה אותם. ואמר ולנה בתוך ביתו, לרמוז שנכנס בתוך גופו של אדם החרם, ורוח הטומאה ורוח עוועים. וכלתו את עציו ואת אבניו, שזה רמז על הירך והבטן שהם יסודות הגוף. ואחר כך בא לפרש יותר כל הנזכר, ואמר שא נא עיניך וראה מה היוצאת הזאת. ר״ל הנזכרת למעלה, כאומרו האלה היוצאת על פני כל הארץ. ויאמר זאת האיפה היוצאת. זה רמז על קרבן הסוטה שהיא איפה שעורים, כדכתיב קמח שעורים (שם טו), והנו רוח סערה ורוח עוועים הנמשך מן השעורה, כאומרו מן הסערה זאת (איוב לח, א), בכל הארץ, כאומרו (שם א, ז) ויאמר ה׳ אל השטן מאין תבא ויאמר משוט בארץ ומהתהלך בה, לעוות אדם בריבו. והנה ככר עופרת נושאת. זה רמז על מה שאמר ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן (לעיל יז), כי מעט עפר שמשליכין במי הסוטה הוא חשוב לה כככר עופרת, לכלותה ולחונקה בהדרוקן. וזאת אשה אחת יושבת בתוך האיפה, זאת היא האשה הארורה שזנתה תחת בעלה. ולפרש יותר, אמר זאת הרשעה וישלך אותה אל תוך האיפה וישלך את אבן העופרת אל פיה. כמו שכתבתי לחונקה ולהורגה בעפר המשכן שהוא העופרת, כי ראוי שתסכר פיה ותאלם אחר שנשבעה לשקר. ואשא עיני וארא והנה שתי נשים יוצאות ורוח בכנפיהם. ולהנה כנפים ככנפי החסידה ותשאנה את האיפה בין הארץ ובין השמים. רמז בזה כי זאת האשה השקיתה יחידה נעשתה שתים. הא׳ האשה הסוטה, והשנית היא אשת זנונים לילית רבתה, שחוזרת לפעמים צורת נשר ולפעמים צורת איש, בלהט החרב המתהפכת. ורוח בכנפיהם, הוא רוח עועים. ולהנה כנפים ככנפי החסידה. זה רמז לאשה המנאפת, כדכתיב החסידה האנפה (ויקרא יא, יט), ואמר אנה הנה מוליכות את האיפה ויאמר אלי לבנות בית בארץ שנער וגו׳. כי שמה ננער הזנות והחנופה וגסות הרוח, כמוזכר בקידושין. הרי לך מפורש שכל זה רמז על פרשת הסוטה:

פסוק כז- ואיך עון הסוטה שמעלה שתי מעילות, בשם בעוברה השבועה והחרם. ומעלה בבעלה, כמו שפירשתי למעלה. וזהו והייתה אם נטמאה ותמעול מעל באישה ובאו בה המים, ואם לא נטמאה האשה ונקתה (לעיל כה). לא כמו שאמר לעיל (זכריה ה, ג) וכל הנשבע מזה כמוה לא ינקה, אלא ונקתה ונזרעה זרע:

וכן רמז בזה באומרו ונקה האיש מעון, כי זה רמז על החשוד. והאשה ההיא תשא את עונה. כמאמרם ז״ל שענתה אמן בגילוי הראש. לפי שאמר בה ופרע את ראש האשה (לעיל יח), וכשהשביעו אותה כתיב וענתה האשה אמן אמן (שם כב), ואמן הוא שם, כאומרם גדול העונה אמן יותר מן המברך (ברכות נג ע״ב), כי המברך אינו אומר אלא שם של ה׳, והעונה אמן עולה צ״א כמנין יהו״ד אלהי״ם. ואחר שענתה אמן בגילוי הראש חטאה, ולכ״א והאשה ההיא תשא את עונה. ולכן יש להזהר שלא לענות אמן ולא לברך בגילוי הראש:

וי״א כי פרשת הסוטה היא רמז על החטא ע״ד המושכל. כי כשירא אדם שיצרו גובר עליו ונפשו הולכת אחר התאוות, ראוי לו להכניעו. וזהו (פס׳ יב-כז) איש איש כי תשטה אשתו. ומה תיקון יש לזה, והביא האיש את אשתו אל הכהן, שזה רמז שילך אצל חכם שהוא ככהן וכמלאך ה׳. והביא את קרבנה עליה, שצריך להתקרב אליו ולהגיד לו כל דבריו וכל עוונותיו. והקריב אותה הכהן והעמידה לפני ה׳, רמז שיקריב החכם לזה האיש וידבר על נפשו הדברים הראוים לו לעבודת השם. ולקח הכהן מים קדושים. זה רמז שצריך החכם להגיד לו ד״ת והמצוה שנקראת מים קדושים, דכתיב הוי כל צמא לכו למים (ישעי׳ נה, א). ומן העפר יתן אל המים. זה רמז שיזכיר בו [לו] יום המיתה, דכתיב כי עפר אתה ואל עפר תשוב (בראשית ג, יט), וזה על דרך שאמר (תהלים ד, ה) רגזו יצריכם ואל תחטאו. אמרו בלבבכם, שיעסקו בתורה. ואם לאו יזכור לו יום המיתה, דכתיב ודומו סלה. והעמיד הכהן את האשה ופרע את ראש האשה, זה רמז שיבזהו אם לא ישמע לד״ת. וזהו וביד הכהן יהיו מי המרים, הם ד״ת המרים כגידים ולבסוף הם מתוקים מדבש. ואם

לא מצאתי במפרשים מדוע כפלה התורה מילת איש. ונראה לענ״ד שאיש ראשון קאי על מקרה שהאשה נחשדה בחנם ואיש שני קאי על אשה שנמצאה סוטה. והבאור הוא שאשה נקראת אשה כי מאיש לוקחה זאת והנה זו מחליפה איש חיל באיש בליעל ולכן נאמר איש איש, ואמר **כי** זו פוגמת בכ׳נסת י׳שראל והיא שטה מבעלה בגלל רוח שטות והיא מחליפה איש באיש. שטה גימ׳ איש עם ג׳ אותיות. **ומעלה ב ו מעל** המעל הוא הקב״ה הנקרא **איש מלחמה** וזה הזוהר בהערות. **ושכב איש אתה שכבת זרע ונעלם מעיני אישה ונסתרה והיא נטמאה ועד אין בה והוא לא נתפשה, ועבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו והוא נטמאה או עבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו והיא לא נטמאה** הקנאה היא כאשר היסוד מתמלא דינים הבאים מצד שמאל מן ההוד. כדי למתק את הדינים **והביא האיש את אשתו אל הכהן** איש החסד **והביא את קרבנה עליה עשירת האיפה קמח שערים** שערה היינו שער ה הפגם הוא במלכות הנקראת שער ונקראת ה אחרונה **לא יצק עליו שמן ולא יתן עליו לבנה כי מנחת קנאת הוא** מנחה לשון נקבה וכתוב הוא לשון זכר כי היא קבלה עליה זכר **מנחת זכרון** כל זכרון ביסוד, היא פגמה ביסוד **מזכרת** הנקרא זכר והיא עשתה **עון**. **והקריב אתה הכהן והעמדה לפני ידוד** לפני ד׳ היינו המלכות בה היא פגמה. **ולקח הכהן מים קדשים בכלי חרש ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן יקח הכהן ונתן אל המים** המשכן שם מקום השכינה והיא השוכנת בתוך בני ישראל ועל איש ואישה שזכו אומרים חכמים שכינה ביניהם וכעת לוקח הכהן מן העפר זו בחינת המלכות קרקע זו המלכות כי אם נוסיף כו לקרקע נקבל גימ׳ מלכות. **והעמיד הכהן את האשה לפני ידוד** זו השכינה שהיא לפני ד׳ **ופרע**[10] **את ראש האשה** מכאן למדו

לא ישמע ובאו בה המים המאררים למרים, כי אחר שלא שמע בד״ת ימות בנפש מרה. וכל הפרשה הולכת על זה הדרך:

[10] כתב בספר **שושן סודות** - אות שעג - סוד יוצאה בשוק וראשה פרוע וכו׳ - דע כי פריעת ראש באשה היא סימן מדת הדין ולא הותר דבר זה אלא לסוטה העומדת בדין וזה דתני דבי רבי ישמעאל ופרע את ראש האשה אזהרה לבנות ישראל שלא ילכו בגילוי הראש וראוי שתדע שאפילו בתוך ביתה יש לה להזהר שלא להראות שער ראשה בחוץ רק לעשות ענינה בחשאי כי שערות האשה הנראות בחץ עושות נזק גדול לבעלה ובניה ובממונה כי פותחת הדין וסוגרת הרחמים.

כתב בספר **עמק המלך** - שער טז - פרק לה - שיער באשה ערווה, וכל אשה שמראה שערותיה, גורמת להיות חס ושלום מדת הדין שריא ביתא, כי שער נוקביה הם דינים קשים. ולכן קמחית אמיה דכהן גדול, דהיינו ר׳ ישמעאל בן אלישע כהן גדול, זכתה להעמיד בנים כהנים גדולים, על שלא הראתה בביתה שערותיה. ובזה כבשה מדת הדין, וזכתה לחסד עילאה של הכהן גדול, כהנא עילאה, שהוא אריך אנפין, שנאמר, ׳כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן שיורד על פי מדותיו כטל חרמון שיורד על הררי ציון כי שם צוה י״י את הברכה חיים עד העולם׳ [תהילים קל״ג ב ג׳] דלתתא, שהוא שער נוקביה ללבנם. כאשר פירשתי בשער הזה, ונגנזה בזה גוון שער נוקביה, שהם דינים והם אדומים לכתחילה, ונתכסה בצעיף לבן, שהוא הארת עתיקא קדישא, שערות אריך שהם לבנים. וזכתה לשמונה כהנים גדולים שהם היו בניה ממש, והם סוד החי׳ שערות שזורות היוצאים מתוך השערות של נוקביה ומקולעות כל אחת משמונה חוטין, שהם ס״ד כנגד ס״ד כנפים שבכל חיה מחיות הקודש.

וגם לאבא יש שמונה תיקונים הנגנזים, שאמרנו במקומו, והוא קרחה בראשו ואין לו שערות, כי מבועי האור שלו מוכרחים להכנס בזעיר ונוקביה, כדפירשנו במקומו. ולעניין זה שלא יראו השערות חוצה, הוא להכרית מקור הקליפות האוחזים מטבורו דזעיר אנפין ולמטה אשר שם יעקב ורחל. ולכן צוה י״י ללווים, להעביר תער על כל בשרם, להכרית מקור הקליפות אשר יניקתם משם, ואז יהיו ׳הלומי רעב ונפוחי כפן׳, והגוים חרוב יחרובו והיו כלא היו. וכן איתא בזוהר פרשת תזריע זוהר גדול דף כ״ב עמוד א׳ וזה לשונו, ׳תאנא כלא הוא בחד מתקלא סלקא, ומשום דדינא תתאי מתאחדן ומתעברין בשערוי, דהאי אקרי דינא קשיא׳ [זוהר ויקרא מ״ח ב׳], רצונו לומר, לפי שקליפת הזכר אוחז בשערות זעיר, נקרא דין קשה, לפיכך צריך מריטה. ׳וכד אתעבר מיניה שערא דרישא אתבסם ודינין דלתתא לא אזדמנו׳ לינק ממנו , הם דינין שלמטה שנעשו מהם הקליפות. ׳ובגין כך אקרי טהור׳, רצונו לומר, כשמריט רישיה דמריה יוצא מיניקת אינון מסאבין ועוקר אותם משורש יניקתם:

בבית מדרשו של רבי ישמעאל כיסוי ראש לאישה (כתובות ע״ב ע״א). מידה כנגד מידה יש כאן, היא פרעה ראשה כדי להתנאות בעיני בועלה כך הכהן פורע ראשה (תרגום יונב״ע). גילוי השיער נותן אחיזה לקלי׳ וכאן הגילוי הוא לפני השכינה שהיא מידת הדין והיא הדנה את האשה. ידוע המעשה עם הרחיד״א זללה״ה באיטליה באחת משרכת דרכיה שנקראה לבא לפני הרב וקרא לפניה פרשת סוטה ובברחה ממנו נפלה במדרגות ומתה וציפו המדרגה בזהב להראות כח הרב ולזרז הנשים שתשמורנה עצמן בטהרה. בדרך רמז ״ראש האישה״ הינו כתר דנוק׳ בו היא מתייחדת עם ז״א וכיון שפגמה בו ממנו ענשה. עוד, אות א׳ של א״שה הינו ראש האשה ואות אלף מורה על אלוף נעוריה בו בגדה. אות א׳ גימ׳ כ״ו כי אות א׳ היא אות ו׳ ותרין יודין וזה הוא אלוף נעוריה. כתב בספר ״שפתי כהן״ על התורה על פי הזוהר (ח״ג קפ״ז) כיון שלא נתנה על לבה מי שהוא למעלה מראשה. **ונתן על כפיה** אלו נצח והוד דידה בהם נכנסים נה״י דידיה **את מנחת הזכרון** הסכימו החכמים שהזכירה[11] ביסוד וכאן הפגם ביסוד הנקרא שלו״ם בי״ת וזו **מנחת קנאת** קנאה גימ׳

וזהו אומרו ׳דכתיב ׳מי יתן טהור מטמא לא אחד׳ [איוב י״ד ד׳], מטמא ודאי, והכא כתיב, ׳ואיש כי ימרט ראשו קרח הוא טהור הוא׳ [ויקרא י״ג מ׳]. ׳ותא חזי, רישא דהאי איש, בוצינא דקרדינותא׳, היא ניצוץ הגבורות, הרומזת להניצוץ השחור המתלכד בשולי המרחשת, וממנו נולד השחרות של השערות והאדמומיות. וזהו אומרו למעלה מזה, ׳תנא מן בוצינא דקרדינותא נפקין תלת מאה ועשרין וחמש ניצוצין, מתגלפין ומתאחדן כחדא בסטרא דגבורה׳ [זוהר ויקרא מ״ח ב׳], בסוד שמאלו תחת לראשי, והם על ראש נוקביה שעליה גבורה זעיר, ושם שכ״ה דינין, של ה׳ פעמים אדנ״י, היפוכו, דינא דמלכותא דינא. וזהו אומרו ׳דאתקרון גבורות וכד עיילין בגופא אקרא אישׁ׳ ולא איש ממש וכן אומר כאן, ׳ותא חזי, רישא דהאי איש בוצינא דקרדינותא, ובגין כך גולגלתא דרישא דהאי סומקא כלא כורדא ושערי סומקא בגו סומקי׳. ולכן אמרו רבותינו ז״ל, ׳האי שחור אדום הוא אלא שלקה [סוכה ל״ג ב׳], והקליפות אוחזין בו, וזהו אומרו ׳ותליין מיניה כתרין תתאין דלתתא דמתערין דינין בעלמא, וכד אתעבר מיניה שערא ואתגליש מחסד עלאה אתבסם כלא ואתקרי על שמיה׳ [שם], ודוק אומרו ׳ואתגלישׁ׳, כמו שפירשנו ׳עד לא גליש למטרוניתא׳:

אמר רבי יהודה אי אתקרי על שמיה קדוש אתקרי׳ כי השערות של אריך אנפין הם הנקראים ׳חסד עלאה׳ המבסמים כלא, והם הנקראים קדוש, לפי שתליין על מקום אבא, הנקרא קודש, אבל בראש אריך אנפין עצמו נקרא קודש קדשים. ולכן תירץ רבי שמעון בר יוחאי עליו השלום ׳לאו הכי דקדוש לא אתקרייא אלא כד תלי שערא׳, ואינם אוחזין בו ׳דקדושה בשערא תלי, דכתיב, ׳קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו׳ [במדבר ו׳ ה׳] והם שערות דנזיר התלויים בקדושת אריך אנפין, ואינם נפגמים כי מובדלים מהדינין בסוד נזיר אלהים הוא. ׳והאי אקרי טהור מסטרא דתליין לתתא מניה, ובגיני כך אתעבר מיניה שערא, ואתדכיא׳, וכשנקצץ אחיזת החיצונים אינו נקרא טמא אלא טהור לבדו, ׳ותא חזי כל מאן דאיהו מסטרא דדינא ודינן מתאחדין ביה׳ כגון שערות זעיר, הם דינים בסוד הוד דאמא, המתפשטת בזעיר בסוד שנאמר ועבד הלוי הוא׳ [במדבר י״ח כ״ג]. ׳ודינין מתאחדין׳ ביה הם דינים של החיצונים, ׳לא אתדכי עד דאתעבר מיניה שערא, ומדאתעבר מיניה שערא אתדכי׳. ׳ואי תימא אדם לאו הכי׳, הכלול ברחמים ודין, זכר ונקיבה, אדם וחוה, חסד ורחמים, דהיינו שם מ״ה העולה אדם, ומילואו [י״ט] כמנין חוה, והוא כלול מדין ורחמים, ופירוש הוא, ואם תרצה תאמר כך, אדם לאו הכי, דהכי הוא שלימותא דכלא, ורחמי אשתכח ביה, בגין כך לאו הכי, דכלהו קדישאן וקדישין אתיחדו ביה:

---

[11] **זכירה** - כתב בספר פרדס רמונים - שער כג פרק ז - **זכירה** כל המפרשים הסכימו היות הזכירה ביסוד כי הוא המזכיר כל הדברים למעלה במקום החיים. וזהו זכרנו לחיים בר״ה וכן זכרון תרועה כשהוא ביום השבת יסוד. וכן היא מלשון אזכרתה לה׳ (ויקרא ו ח), וכמו יזכור כל מנחותיך (תהלים כ). כי הכונה על היסוד הקושר המדות כלם. כדפי׳ הרשב״י ע״ה בתיקונים (תקונא נו דף פ״ז) וז״ל וכל ענפין תמן מתיחדין ומתקשרין ומשלבין ומקבלין דא מן דא וכלא ע״י דצדיק ובלא צדיק לית קורבא ויחודא אלא אחוה וכו׳. הנה בפי׳ שאין קשר ויחוד לספירות כלל אם לא ע״י יסוד. ולשון זכירה הוא לשון קטורת כענין אזכרתה לה׳. וזה כונת דוד באומרו מזמור לדוד להזכיר שפי׳ לקטר ולקשר למלכות עם שאר הספירות ע״י היסוד. וכבר אפשר היות פי׳ זכירה לשון זכר ממש כי ע״י הזכרות שהוא היסוד הוא יחוד כל הספירות כדפי׳. ונתבאר בזהר פרשת ויצא (דף ק״ס.) כי כמו שיש זכירה מצד הזכר בקדושה כך יש זכירה לרעה מצד הקליפה שמאל כדכתיב (תהלים עח לט) ויזכור כי בשר המה. וכמוהם רבים.

כתב בספר קהלת יעקב - ערך זכ - **זכירה** הוא סוד היסוד, וזה שאמר (בראשית ל׳ כ״ב) ויזכור אלהים את רחל דהא בנין במזלא תליין זוהר ויצא קנ״ט ע״ב, ויש לומר כי ביסוד כלול נצח הוד כנודע, זכירה גימטריא נצח הוד יסוד במכוון, זכירה בחינת זיכרון בא מע״ב קס״א גימטריא זכור הרב ז״ל (שער רוח הקודש יחוד ט״ו), ובזה פירשנו מה שאמר בפרשת תשא (שמות ל׳ ט״ז) והיה לבני ישראל לזכרון לפני הוי״ה, שכן השכחה בא מבחינת אחוריים של השם פק״ד קדמי״ת גימטריא תשכח, אבל הזכירה בא מבחינת פנים של השם ע״ב קס״א, ואמות העולם אחוזים באחוריים

יוסף **הוא** כתיב הוא וקרי היא לרמוז על הקלקול עם איש זר **וביד הכהן יהיו**[12] **מי המרים המאררים** כתב הרמב"ן שהייתה שותה וטועמת מים רגילים והיה אם שטתה הפכו בה המים למרים ולמאררים. המרים גימ' רצה כמניין שם אלקים דההין להורות שמידת הדין מתוחה עליה. מאררים ולא ארורים כי היו קדושים ומאררים לאחרים וכן תרגומם מלטטיא ולא ליטיא (שפתי כהן) **(יט) והשביע אתה** כבר ידעת שהשבועה במלכות הנקראת את והיא ה' אחרונה ושם מקום הפגם **הכהן ואמר אל האשה אם לא שכב איש אתך ואם לא שטית טמאה תחת אישך הנקי** אמרו חכמים אם נקיה היא משבחת ויולדת לבנים וכו' ואם לאו חנקי **ממי המרים המאררים האלה:(כ) ואת כי שטית תחת אישך וכי נטמאת ויתן איש בך את שכבתו מבלעדי אישך:(כא) והשביע הכהן את האשה בשבעת האלה ואמר הכהן לאשה יתן ידוד אותך לאלה ולשבעה בתוך עמך בתת ידוד את ירכך נפלת** משם החלה לחטוא ועוד אמרו "אין אשה מתקנא אלא בירך חברתה" **ואת בטנך צבה:(כב) ובאו המים המאררים האלה במעיך לצבות בטן ולנפל ירך ואמרה האשה אמן אמן:(כג) וכתב את האלת האלה הכהן בספר ומחה אל מי המרים:(כד) והשקה את האשה את מי המרים המאררים ובאו בה המים המאררים למרים:(כה) ולקח הכהן מיד האשה את מנחת הקנאת והניף את המנחה לפני ידוד והקריב אתה אל המזבח:(כו) וקמץ הכהן מן המנחה את אזכרתה והקטיר המזבחה ואחר ישקה את האשה את המים:(כז) והשקה את המים והיתה אם נטמאה ותמעל מעל באישה ובאו בה המים המאררים למרים וצבתה בטנה ונפלה ירכה והיתה האשה לאלה בקרב עמה:(כח) ואם לא נטמאה האשה וטהרה הוא ונקתה ונזרעה זרע:(כט) זאת תורת הקנאת אשר תשטה אשה תחת אישה ונטמאה:(ל) או איש אשר תעבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו והעמיד את האשה לפני ידוד ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת:(לא) ונקה האיש מעון והאשה ההוא תשא את עונה:**

פירוש נוסף, **וידבר** חו"ג **ידוד** דאבא נמשכים **אל משה** הבינה והיא **לאמר** עולה לאבא. מתוך ייחוד או"א נמשכים **דבר** גבורות כי דיבר גימ' גבורה וכתיב "דיבר..קשות" **אל בני ישראל** בני ישראל אלו זו"ן והם בנים של ישסו"ת **ואמרת אלהם** וכן נמשכים החסדים כי אמירה היא רכה.

מהות חטא הסוטה: בעולם מתוקן האישה חיה עם בעלה כגוף אחד. בראיה הקבלית ספירת המלכות המייצגת את האישה צריכה להיות מחוברת לספירת התפארת. פעמים יש קילקול וספירת המלכות נשלטת על ידי איש זר ובצורה רוחנית השפע האלקי נשפע לבורות נשברים אשר לא יכילון המים ועל זה אומרת התורה **איש** זו התפארת שיש בה את ספירת החסד הנקרא א"ל ואת ספירת התפארת הפרטית וזה שם הוי"ה ב"ה וכן את היסוד שישי בו שם ש"די ר"ת אי"ש (ספר

ולא בפנים, אבל ישראל אחוזים בפנים ועל כן אמר והיה לבני ישראל דייקא לזכרון לפני הוי"ה שבחינת פנים של השם בהם והיה לבני ישראל לזכרון.

[12] כתב כאן **רבנו בחיי** - מנחת קנאות ה"א ו'ביד ה'כהן י'היו. כבר הודעתיך בפרשת הפלגה (בראשית יא, ט) שבכל מקום שתמצא שם המיוחד למפרע הוא רמז למדת הדין, ובאותו ענין שנרמז שם מדת הדין מתוחה, וכבר העירותיך למעלה כי חמישים וארבע תיבות היו כותבים לסוטה שהיו נמחים על המים, שהוא אמצעית שם הכינוי שהיא מדת הדין המתוחה כנגדה:

הבהיר) או **איש** זו ספירת התפארת של המלכות לשניהם יש מלכות לתפארת הכללית יש את העטרה ולתפארת שבמלכות יש את מלכות דמלכות כי עד שם הקילקול יכול להגיע, הקילקול לא מגיע לבינה ואמר **כי תשטה אשתו**[13] האישה של

[13] ספר הקנה – סדר הסוטה על פי הסוד

והי לך סדר הסוטה וכוונותיה. בעלה הולך בב״ד שבעירו ואומר לפניהם אשתי שקנאתי לה שלא תסתר עם פלוני הנה עידי סתירה שנסתרה עמו והיא אומרת טהורה אני, ואיני מגרשה בגט כי אפשר שהאמת אתה וגם יותר אני מאמין בעדים ואני רוצה להשקותה לברר האמת, אז שואלים הב״ד את העדים ושומעים דבריהם ואוסרין אותה עליו ומוסרין לו שני ת״ח לשמרו שלא יבוא עליה כי נאסרה עליו עד השקאתה, ומשלחים אותם לב״ד של שבעים זקנים בירושלים והכוונה היא שהאשה היא דוגמת האשה הרוחנית הנקראת ירושלים רוצה לברר עצמה ולגרש כל טומאה ממנה, ע״כ דנין אותה בירושלים כי בהיות המקדש בע׳ זקנים הוא ההיקף הם שבעה בני בינה כל אחד כלול מעשר אז המקדש טהור ונקי אין שטן ואין פגע רע כי מכלים החוטא ומנקים הטהור ונקתה ונזרעה זרע, וכאשר באו בב״ד הגדול לוקחין אותה ומושיבין אותה לפניהם ומאיימין ומפחדין אותה פחד גדול שלא תשתה והכל שלא בפני בעלה, וכן אומרים לה בתי הרבה יין עושה הרבה שחוק עושה הרבה שכנים רעים עושים ומפתים ועושים רעה ואל תגרמי למחוק שם הגדול שנכתב בקדושה ובטהרה שבים ואומרים לה כמה אנשים גדולים כיהודה שהיה מלך והודה שבא על כלתו ואמנון שהיה בן מלך ובא על אחותו כי יצרם תקף עליהם לפלונית שרה גדולה בת שרים גדולים ותקפה יצרה ונבעלה והודית לפנינו וברכנוה ונתגרשה מבעלה ונשאת לאחר ועמדה עמו זמן וזמנים, ואחרת לא הודית ונמחק שם השם ואח״כ הודית והשקוה על כרחה, כי אחר שנמחק השם אין שומעין לה ונפלה ירכה קודם צאתה מכאן, וכל זה כדי שתודה, אם הודית נותן לה גט ויוצאה בלא כתובה ואין ממיתין אותה על פיה וב׳ עדים לא ראוה בטומאה, ואם מחזקת ואומרת טהורה אני אז מביאין אותה לשער המזרח של עזרה שהוא מכוון כנגד בית קדשי הקדשים ממזרח שהוא הת״ת דחוי הטומאה מהשער ומשם ברירת כנ״י וטהרתה שלא ישתתפו בה כחות הטומאה, ומעלים אותה ממקום למקום כדי ליגעה אולי תודה ואם מחזקת ואומרת טהורה אני מביאין אותה כנגד שער המזרח מבחוץ ומעמידים אותה שם, אם היתה מכוסה בלבנים מכסים אותה בשחורים כי אין יוצא דין מלבנים הרומזים ברחמים היתה מכוסה בנאים מכסים אותה במכוערים וכל תכשיט שעליה מסירים אותו ממנה, ומפני שכתוב ונוסרו כל הנשים ולא תעשנה כזימתה ע״כ כל הנשים הנמצאים שם חייבות לראותה כדי לקחת מוסר ושלא לגרום מחיקת השם, וגם האנשים החפצים לראותה יבואו ויראוה והיא עומדת בפניהם בלא מטפחת ובלא מצנפת על ראשה ובלא שום כבוד ואין מניחן שם שום קרוב או שכן שלה שדעתה מתישבת עליהם, ואומר הכהן בלשון שהיא מכרת אם לא שכב איש אותך ואם לא שטית טומאה תחת אישך הנקי ממי המרים המאררים האלה ואת כי שטית טומאה תחת אישך וכי נטמאת ויתן איש את שכבתו ביך ומבלעדי אישך ובאו המים המאררים האלה במעיך לצבות בטן וגו׳ והיא עונה ואומרת אמן אמן בלשון שהיא מכרת, ואומרים לה הבטן ילקה תחלה ואח״כ הירך שלא יצא שום לעז על המים ואח״כ מביא מגילה של עור בהמה טהורה כי השם אינו נכתב בעור בהמה טמאה כי מה לטמא עם הטהור וכותב השם ככתבו ור׳ מאיר הוא דאמר שאינו כותב אמן אמן, ואח״כ מביאים כלי חרש שלא נעשה בו מלאכה לעולם והכוונה שצריך לחדשה ולתקנה לבעלה ונותן לתוך הכלי חצי לוג מים מן הכיור אשר בו מים קדושים ובחצי לוג שהיה במקדש היה מודדו כי איש ואשה שניהם נקראים לוג שלם מים קדושים מים חיים אין שטן ואין פגע רע אך חצי לוג אין מכבה הדין מלהעשות, ואז נכנס הכהן בהיכל ומקום היה שם אמה על אמה לימין הנכנס בו וטבלא של שיש וטבעת קבוע בה ומגביה הטבלא ולוקח עפר מקרקע המשכן ונותן על פני המים ויהא נראה במים שהעפר מורה מות והמים מורים חיים, ולוקח דבר מר כגון ראש או לענה וכיוצא באלו כענין שנאמר מי המרים לחזור הרחמים לדין, ואח״כ מוחק המגילה לתוכו לשמה ויזהר שלא ישאר מן השם רושם הניכר במגילה ואח״כ בא אליה כהן אחד מכהני עזרה וקורע בגדיה עד שמגלה את לבה ומגלה שער ראשה וסותר מחלפות ראשה ומביא חבל מצרי הוא חבל מכפרי האילן וקושרו למעלה מדדים שלא יפלו בגדים ותמצא ערומה מצד שנקרעו, וחבל מצרי לומר שע״י פעולותיה נעשה מצרי״ת חיצונית מרצי״ת לכנ״י, ואח״כ מביא עשרון קמח שעורים המורה דין ויהיה הקמח משל בעל כענין קלף הגט שהוא של בעלה, ונותן הקמח בסל קטן הרומז בכנ״י שיורד דין הפחד הוא הקמח שעורים בכנ״י שהוא קטן ונותנו על ידה, ואח״כ לוקח הקמח מן הסל למנחה ונותנו לכלי שרת ולא יצוק עליה שמן ולא יתן עליה לבונה כי הם דברים המורים רחמים שלא למתק הדין ונותן העשרון בידה והמים המרים יהיו בכלי וביד הכהן הוא שנאמר וביד הכהן יהיו מי המרים, ואח״כ משקה אותה ואחר ששתתה לוקח כלי השרת שבו המנחה ונותנו על ידה וכהן מניח ידו תחת ידה ויזהר שלא יהיה חציצה בין ידו לידה פן יגרום קיצוץ ביד הכהן ואין לחוש מיצר הרע כי הוא טרוד וחרד בענייניים, ומניפה במזרח כשאר כל התנופות מוליך ומביא מעלה ומוריד כדי לעשות יחוד במנחתה ואחר שהניף מגיש המנחה לקרן דרומית מערבית של מזבח להוריד שפע רחמי החסד אל המערבי היא כנ״י שכן נעשה בכל המנחות של היחיד, ואח״כ קומץ בקומצו והשאר נאכל לכהנים ואם האשה טמאה מיד פניה מוריקות ועיניה בולטות והם אומרים הוציאוה שלא תפרוס נדה ותטמא העזרת נשים, ומוציאים אותה מעזרת נשים ובטנה צבה וירכה נופלת ותמות ובאותה שעה ימות גם הנואף שעל ידו השקוה ויצבה בטנו ויפול ירכו כמו זאת כי תועבת ה׳ גם שניהם, ואם הם טהורים יוצאים והולכים והיא מותרת לבעלה ובאין לה כל הטובות שאמרו במסכת סוטה כי שם בן ד׳ פועל רחמנות ומרחם ונעשה קרוב למעלה ולמטה ואין פירוד בדביקות, ודע שהמגילה וכל ענייני סוטה נעשים ביום ולא בלילה שאם יעשה דינה בלילה ונמצאת טהורה לא תתברך כי ברכה האשה כי אין ברכה בתוקף הלילה הוא הדין הנעשה בלילה, ועל ששם בן ד׳ בודק ומוציא כל חמץ וכל שאור מהבית ע״כ מגלגל הבעל ואומר לאשה אמן מאיש זה אמן מאיש אחר אמן ארוסה אמן נשואה וע״כ אומרת אמן אמן פעמיים ומוריד ההשפעה מחכמה עילאה לחכמה תתאה להיות ההסכמה בכולן. א״ל ר׳ מ״ש הכא מדוד דאמר אמן ואמן בו׳ וכאן בלא ו׳, או דוד לא קרא הפרשה בו״ו קרא חסר ו׳ והוסיפו, ועוד נהי כסוטה היה צריך אמן אמן ב׳ פעמים כי היה משביעה מאיש זה ומאיש אחר והוכרחה, אלא דוד פעמיים למה, אל״ב בעבור שהאשה הזאת גרמה ונמחק שם בן ד׳ שהוא רומז בת״ת מדת יעקב ע״כ היא נשבעת בשם העולה קפ״ו יהו״ה שהוא מלך בו׳ קצוות ועמו ז׳, והנה ההיקף ז׳ בנים בני אם אחת אם הבנים שמחה שכן אמ״ן אמ״ן עולה יעק״ב ע״כ אין צריך בו׳, אבל דוד המלך ע״ה אמר אמן וקרב הבת שהיא כנ״י עם האב שהוא חכמה עילאה ואח״כ היה צריך לכלול גם הבן עמה ע״כ שב ואמר ואמן כי הוא הבן. אל״ב לא ראית שהאשה רואה קבורתה בארץ כשאומרים אמן ונרתעת ואינה משקרת שכן אל״ף מ״ם נו״ן עולה ארץ היינו דכתיב ארץ יראה ושקטה. וא״ל ב׳ ולא ראית שנמסרה ביד מלא״ך כי מלאך בגי׳ אמן. ואל״ב יהו״ה אדנ״י שכן אמן עולה בגי׳ יהו״ה אדנ״י:

ו׳ היינו התפארת **ומעלה בו** ב ו בתפארת **מעל** מעילה היינו שהשפע נמשך למקום שאינו ראוי **ושכב איש אתה שכבת זרע** נמשך שפע לבורות נשברים. חטא זה גורם להסתרת פנים **ונעלם מעיני אישה** הנהגת הפנים נעלמת **ונסתרה** ויש מעבר להנהגה של הסתר פנים **והיא נטמאה** בשליטת ס״מ **ועד אין בה** ואין היא מחוברת ליסוד **והוא לא נתפשה** ואין היא בחיבור אל בעלה. **ועבר עליו רוח קנאה** התפארת מקנא למלכות שנשבתה לזרים **וקנא את אשתו** דהיינו התפארת רוצה שהמלכות תהיה בשליטתו אבל **והוא נטמאה** היא בשבי **או עבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו והיא לא נטמאה** או יתכן שהיא איתו אך לא בחיבור פב״פ. במהלך ההיסטוריה ראינו כיצד יש מצבים בהם המלכות נפלה לקלי׳ כגון בזמן שישראל בגלות מצרים, אדום וישמעאל.

כדי להגיע לייחוד קוב״ה ושכינ׳ יש לקבל מוחין דאו״א ולכן **והביא האיש** תפארת **את** מלכות דמלכות **אשתו** העטרה כדלעיל **אל הכהן** איש החסד **והביא את קרבנה** תפקיד הקרבן לקרב את המלכות שיש בה שם בן אל התפארת. כעת היא בשליטת הקלי׳ אך כעת עם הקרבן יש לה עליה אליו וזה אומרו **עליה** המלכות היא **עשירת** היא עשירית לספירות והיא **האיפה** יש בה דינים ונחשב שהיא אופה. והקרבן **קמח שערים** כי נודע בשערים בעלה והכוונה בזה לייחד אותה איתו. **לא יצק עליו שמן** מוחין דאבא **ולא יתן עליו לבנה** מוחין דאימא **כי מנחת קנאת הוא מנחת זכרון מזכרת עון** אם כן כיצד יהיה התיקון? **והקריב אתה הכהן** אבא **והעמדה** את המלכות **לפני ידוד** התפארת. **ולקח הכהן** הכהן כאן זה אבא והוא ממשיך מתוכו **מים קדשים** אלו חסדים דאבא **בכלי חרש** אל מלכות. זו ממש הבחינה של ״ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן״.

שלבי התיקון - בניית הקומה הרוחנית של המלכות נעשית בשלבים כנגד ג׳ בחינות של מחשבה דיבור ומעשה או כח״ב חג״ת נהי״ם, או עיבור יניקה וגדלות.

תיקון מוחין דעיבור: **ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן** זו בחינת אשת חיל שהיא במשכן, כפי שנאמר בשרה ״הנה באהל״ **יקח הכהן ונתן אל המים** כדי שישאר רושמם במים.

תיקון מוחין דיניקה: **והעמיד** העמידה היא ברגליים הממצעים בין כף הרגל שבקרקע והגוף. **הכהן את האשה לפני ידוד**.

תיקון מוחין דגדלות: **ופרע את ראש האשה** זו בחינת הג״ר.

ונתן על כפיה חו״ג דמלכות **את מנחת הזכרון** קרא כאן למנחה מנחת זכרון כי כעת רוצה הכהן לייחד אישה עם בעלה ולעורר את היסוד הנקרא ״זכרון״ אולם כשאין ליסוד כלי להתחבר בו נקרא **מנחת קנאת** כי קנאה גימ׳ יוסף **הוא** קרי היא כתיב הוא כי ההפסד הוא הן של המלכות והן של התפארת והתיקון הוא בו זמנית לתפארת ולמלכות. **וביד הכהן יהיו מי המרים המאררים** אותם מים קדושים כשאין להם כלי ראוי הם הולכים לקלי׳ ומהם באים המזיקים.

השבועה היא במלכות ושמה מעיד עליה. כאשר רוצה הכהן לחבר את האישה אל המלכות הוא משביע אותה. ואמר **והשביע אתה** זו המלכות הנקראת ״את״ והיא

״ה״ אחרונה **הכהן ואמר אל האשה אם לא שכב איש אתך ואם לא שטית טמאה תחת אישך הנקי ממי המרים המאררים האלה** אם לא שטית הכלים שלך טהורים ולכן המים הקדושים ישביחו אותך ברם **ואת כי שטית תחת אישך וכי נטמאת ויתן איש בך את שכבתו מבלעדי אישך** במקרה זה המים המרים הופכים למאררים. **והשביע הכהן את האשה בשבעת האלה** מה זו אלה? נראה שרצון המאציל כאן שהמלכות תהיה מחוברת לבינה הנקראת לאה אותיות אלה **ואמר הכהן לאשה יתן ידוד אותך לאלה ולשבעה בתוך עמך בתת ידוד את ירכך נפלת ואת בטנך צבה, ובאו המים המאררים האלה במעיך לצבות בטן ולנפל ירך. ואמרה האשה אמן אמן** מקבלת האישה עליה את האלה ואת השבועה להיות מחוברת לתפארת ולבינה. אמן גימ׳ הוי״ה אדנות מצב של אישה עם בעלה.

בפעולת התיקון יש ג׳ שלבים: שתיית המים, הקרבת המנחה והקטרת הקומץ. **וכתב את האלת האלה הכהן בספר ומחה אל מי המרים. והשקה את האשה את מי המרים המאררים ובאו בה המים המאררים למרים**. ברגע שאמרה האישה אמן אמן יש כאן העלאת מ״ן והכנת כלים לקבלת מ״ד. שתיית המים זה קבלת המ״ד דאבא.

ולקח הכהן מיד האשה את מנחת הקנאת והניף את המנחה לפני ידוד והקריב אתה אל המזבח מנחת הקנאות באה על תיקון פגם של הליכת האישה לבעל אחר כפרט, ועבודה זרה של בני ישראל ככלל. הנביא זכריה (פרק ח א-ה) אומר: ״ויהי דבר ידוד צבאות לאמר:כה אמר ידוד צבאות קנאתי לציון קנאה גדולה וחמה גדולה קנאתי לה: כה אמר ידוד שבתי אל ציון ושכנתי בתוך ירושלם ונקראה ירושלם עיר האמת והר ידוד צבאות הר הקדש: כה אמר ידוד צבאות עד ישבו זקנים וזקנות ברחבות ירושלם ואיש משענתו בידו מרב ימים: ורחבות העיר ימלאו ילדים וילדות משחקים ברחבתיה״. קנאת ד׳ מעוררת דין המחולל תהליך תשובה ובסופו ברכה. הקרבת המנחה זו העלאת מ״ן נוספת.

הקטרה: **וקמץ הכהן מן המנחה את אזכרתה והקטיר המזבחה**. ההקטרה זו ג״כ העלאת מ״ן בדרגה גבוהה יותר לרצון על מזבחי לכתר הנקרא רעוא.

ואחר ישקה את האשה את המים. מדוע כתוב שהיא שותה? הרי כבר שתתה[14]. אכן הכתוב מתייחס לשתיה הראשונה ואינה שותה שנית ולמדו מכאן שיש לנסות

---

[14] כתב **רש״י** (פרק ה פסוק כד) ״והשקה את האשה - אין זה סדר המעשה שהרי בתחלה הקריב מנחתה אלא הכתוב מבשרך שכשישקנה יבאו בה למרים.

כתב **רבי יוסף בכור שור** שם ״והשקה את האשה. לפי פשוטו כמו - כדי להשקות את האשה, איאנאכבר״ה [בלע״ז]. דהא לאחר הקטרת המנחה כתיב ״ואחר ישקה את האשה את המים״, ומיהו פליגי בה תנאי - איכא למאן דאמר - משקה ואחר כך מקריב מנחתה, ואיכא למאן דאמר מקריב מנחתה ואחר כך משקה. והאי דכתיב - ״והשקה״ ואחר כך ״ישקה״, דרשי שאם נמחקה המגילה ואחר כך אמרה איני שותה מערערין אותה בעל כרחה, או תודה.

כתב בספר **גור אריה** עמ״ש רש״י ״אין זה סדר המעשה״ כו׳. כלומר, שהרי אחר הקרבת המנחה כתיב (ר׳ פסוק כו) ״והשקה את האשה״, ואתיא כרבי שמעון (סוטה יט.), ורבנן פליגי התם שמשקה ואחר כך מקריב המנחה, ופירש (רש״י) אליבא דרבי שמעון, שכן משמע לשון המקרא (כ״ה בראי״ם).

להשפיע על האישה שתודה ללא שתיה ורק אם אין ברירה משקין אותה. ועוד למדו שהשתיה צריכה להיות במתינות. **והשקה את המים** מוסבר בגמ׳ סוטה שאם נמחקה המגילה ואחר כך אמרה איני שותה כופין אותה ושותה בעל כרחה, או שתודה במעשה **והיתה אם נטמאה ותמעל מעל באישה ובאו בה המים המאררים** המים נהפכו בה **למרים** למרים גימ׳ ש״ך רמז לש״ך דינים וכן שׂוטה גימ׳ ש״ך **וצבתה בטנה** מדוע צבתה בטנה? הפשט ברור והסוד הרי קילקלה במלכות הנקראת אשת חיל ואומרים לה את היית ראויה להיות אשת חיל, וצבתה גימ׳ בה מלכות, בטנה ע״ה גימ׳ בינה זו האם העליונה שגם היא נפגמה מחמתה **ונפלה** וגם הפילה את השורשים עסמ״ב **ירכה** ירכה גימ׳ אב עסמ״ב **והיתה האשה לאלה בקרב עמה. ואם לא נטמאה האשה וטהרה הוא ונקתה ונזרעה זרע. זאת** כל ענין הסוטה הוא סביב המלכות הנקראת ״זאת״ וכאשר היא סוטה זה מעורר את התפארת **תורת** הנקרא תורה **הקנאת** לקנא לה **אשר תשטה אשה תחת אישה ונטמאה. או איש אשר תעבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו והעמיד את האשה לפני ידוד ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת. ונקה האיש מעון והאשה ההוא תשא את עונה**.

פרק ו

(א) וַיְדַבֵּר יְדֹוָד אֶל משֶׁה לֵאמֹר׃(ב) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יַפְלִא לִנְדֹּר נֶדֶר נָזִיר לְהַזִּיר לַידֹוָד׃(ג) מִיַּיִן וְשֵׁכָר יַזִּיר חֹמֶץ יַיִן וְחֹמֶץ שֵׁכָר לֹא יִשְׁתֶּה וְכָל מִשְׁרַת עֲנָבִים לֹא יִשְׁתֶּה וַעֲנָבִים לַחִים וִיבֵשִׁים לֹא יֹאכֵל׃(ד) כֹּל יְמֵי נִזְרוֹ מִכֹּל אֲשֶׁר יֵעָשֶׂה מִגֶּפֶן הַיַּיִן מֵחַרְצַנִּים וְעַד זָג לֹא יֹאכֵל׃(ה) כָּל יְמֵי נֶדֶר נִזְרוֹ תַּעַר לֹא יַעֲבֹר עַל רֹאשׁוֹ עַד מְלֹאת הַיָּמִם אֲשֶׁר יַזִּיר לַידֹוָד קָדֹשׁ יִהְיֶה גַּדֵּל פֶּרַע שְׂעַר רֹאשׁוֹ׃(ו) כָּל יְמֵי הַזִּירוֹ לַידֹוָד עַל נֶפֶשׁ מֵת לֹא יָבֹא׃(ז) לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לְאָחִיו וּלְאַחֹתוֹ לֹא יִטַּמָּא לָהֶם בְּמֹתָם כִּי נֵזֶר אֱלֹהָיו עַל רֹאשׁוֹ׃(ח) כֹּל יְמֵי נִזְרוֹ קָדֹשׁ הוּא לַידֹוָד׃(ט) וְכִי יָמוּת מֵת עָלָיו בְּפֶתַע פִּתְאֹם וְטִמֵּא רֹאשׁ נִזְרוֹ וְגִלַּח רֹאשׁוֹ בְּיוֹם טָהֳרָתוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יְגַלְּחֶנּוּ׃(י) וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יָבִא שְׁתֵּי תֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה אֶל הַכֹּהֵן אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד׃(יא) וְעָשָׂה הַכֹּהֵן אֶחָד לְחַטָּאת וְאֶחָד לְעֹלָה וְכִפֶּר עָלָיו מֵאֲשֶׁר חָטָא עַל הַנָּפֶשׁ וְקִדַּשׁ אֶת רֹאשׁוֹ בַּיּוֹם הַהוּא׃(יב) וְהִזִּיר לַידֹוָד אֶת יְמֵי נִזְרוֹ וְהֵבִיא כֶּבֶשׂ בֶּן שְׁנָתוֹ לְאָשָׁם וְהַיָּמִים הָרִאשֹׁנִים יִפְּלוּ כִּי טָמֵא נִזְרוֹ׃

ידוע מ״ש כאן ראב״ע שלשון ״יפליא״ מוסבר כלשון תימא, בנוהג שבעולם בני אדם נוטים לפרוק מעליהם עול ואילו זה בא ומוסיף עליו חיובים שאינו חייב בהם. בדרך סוד, הפלאה[15] זה כתר והיין אלו גבורות.

הכתב והקבלה ״והשקה את האשה״. אחרי אשר מחה אל מי המרים (כבמקרא המוקדם) ישקנה ואחר כך מקריב מנחתה (כבמקראות שאח״ז), ורש״י שכתב אין זה סדר המעשה אלא מקריב תחלה את מנחתה דלא כהלכתא, דלרבנן דפליגי אר״ש והילכתא כוותייהו, בתחלה משקה ואחר כך מקריב את מנחתה; ודע דבלא זה יש שנויים הרבה בענין סדר מעשה הסוטה בין המקראות לבין המשנה, ומבוארים באר היטב במשנה למלך (פ״ג מסוטה ה״א), וכבר כתב תוס׳ (סוטה י״ז ד״ה דכתיב) דסדר המקרא דוקא, וכל שבא בדברי המשנה דלא כסדר הכתוב בתורה הוא לאו דוקא, ואפילו בדיעבד נמי לא, ודברי הרמב״ם תמוהים בזה שהוא נטה מסדר המשנה ומסדר התורה, ע״ש במ״ל:

[15] **פלא -** כתב בספר פרדס רמונים - שער כג פרק יז - פלא הוא מלשון היפלא מה׳ דבר (בראשית יח יד), שפירושו בתרגום אונקלוס היתכסי. **ועיקרו בכתר** לרמוז אל רוב העלם. וגם החכמה נקרא לפעמים כן. וכן פי׳ בזהר פרשת צו (דף ל״א.) פלא דא חכמתא עלאה דהיא פליאה ואתכסייא מכולא עכ״ל. והטעם מפני שהיא מתדבקת בכתר ומתעלמת עמו וזה שאמר דהיא פליאה פירוש נעלמת בכתר. והנתיבות שבחכמה נקראים פלאות. ויש שפירש מלשון כי יפליא (ויקרא כז ב. במדבר ו ב) שפירושו ענין הבדלה והפרשה. ונקראים הנתיבות כן מפני שהן מופרשים זה מזה ומובדלים

במדבר פרק ו׳ : (יג) **וְזֹאת תּוֹרַת הַנָּזִיר בְּיוֹם מְלֹאת יְמֵי נִזְרוֹ יָבִיא אֹתוֹ אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:(יד) וְהִקְרִיב אֶת קָרְבָּנוֹ לַיהוָה כֶּבֶשׂ בֶּן שְׁנָתוֹ תָּמִים אֶחָד לְעֹלָה וְכַבְשָׂה אַחַת בַּת שְׁנָתָהּ תְּמִימָה לְחַטָּאת וְאַיִל אֶחָד תָּמִים לִשְׁלָמִים:(טו) וְסַל מַצּוֹת סֹלֶת חַלֹּת בְּלוּלֹת בַּשָּׁמֶן וּרְקִיקֵי מַצּוֹת מְשֻׁחִים בַּשָּׁמֶן וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם:(טז) וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה וְעָשָׂה אֶת חַטָּאתוֹ וְאֶת עֹלָתוֹ:(יז) וְאֶת הָאַיִל יַעֲשֶׂה זֶבַח שְׁלָמִים לַיהוָה עַל סַל הַמַּצּוֹת וְעָשָׂה הַכֹּהֵן אֶת מִנְחָתוֹ וְאֶת נִסְכּוֹ:(יח) וְגִלַּח הַנָּזִיר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶת רֹאשׁ נִזְרוֹ וְלָקַח אֶת שְׂעַר רֹאשׁ נִזְרוֹ וְנָתַן עַל הָאֵשׁ אֲשֶׁר תַּחַת זֶבַח הַשְּׁלָמִים:(יט) וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת הַזְּרֹעַ בְּשֵׁלָה מִן הָאַיִל וְחַלַּת מַצָּה אַחַת מִן הַסַּל וּרְקִיק מַצָּה אֶחָד וְנָתַן עַל כַּפֵּי הַנָּזִיר אַחַר הִתְגַּלְּחוֹ אֶת נִזְרוֹ:(כ) וְהֵנִיף אוֹתָם הַכֹּהֵן תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה קֹדֶשׁ הוּא לַכֹּהֵן עַל חֲזֵה הַתְּנוּפָה וְעַל שׁוֹק הַתְּרוּמָה וְאַחַר יִשְׁתֶּה הַנָּזִיר יָיִן:(כא) זֹאת תּוֹרַת הַנָּזִיר אֲשֶׁר יִדֹּר קָרְבָּנוֹ לַיהוָה עַל נִזְרוֹ מִלְבַד אֲשֶׁר תַּשִּׂיג יָדוֹ כְּפִי נִדְרוֹ אֲשֶׁר יִדֹּר כֵּן יַעֲשֶׂה עַל תּוֹרַת נִזְרוֹ** :

וְזֹאת היינו זו״ן כי ו׳ רומז לת״ת וזאת למלכות, לאחר שהיה הנזיר בדרגת אריך והיה פרוש מן השערות הוא חוזר למדרגת ז״א **תּוֹרַת הַנָּזִיר בְּיוֹם מְלֹאת יְמֵי נִזְרוֹ יָבִיא אֹתוֹ** יביא את ו **אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד** המלכות. **וְהִקְרִיב אֶת קָרְבָּנוֹ לַיהוָה כֶּבֶשׂ בֶּן שְׁנָתוֹ תָּמִים אֶחָד לְעֹלָה** כבש היינו ב״פ קס״א הרומז על חסד של הבינה הגם שמינה מתערין דינין היא חסדים **וְכַבְשָׂה אַחַת בַּת שְׁנָתָהּ תְּמִימָה לְחַטָּאת** עוד כבש היינו ב״פ קס״א וסה״כ יש כאן ד״פ קס״א והוא לבוש לד׳ הויות דע״ב שבגולגלתא דאריך אנפין (ליקוטי תורה פרשת ויצא:) לאחר שריצה את הג״ר הוא מביא **וְאַיִל אֶחָד תָּמִים לִשְׁלָמִים** קרבן שלמים הוא בתו״מ והיא גימ׳ יעקב ורחל וזו חזרה להנהגת המשפט **וְסַל מַצּוֹת סֹלֶת** סולת גימ׳ מלכות ומצה אלו מוחין שלה שהם גימ׳ ע״ב ס״ג **חַלֹּת בְּלוּלֹת בַּשָּׁמֶן** שמן אלו המוחין של אבא **וּרְקִיקֵי מַצּוֹת מְשֻׁחִים בַּשָּׁמֶן** רקיק גימ׳

זה מזה. והעקר אצלינו שנקראים כן מפני שהם נעלמים. ובזוהר (בלק דף קצ״ג ע״ב) פירש פלא דא נתיב לא ידעו עיט כו׳ ע״ש. הנה מפני העלמו נקרא פלא. ולפי זה אין לתמוה אם ימצא מי שיקרא למלכות פלא. ויש שקוראים לת״ת פלא, מפני שעולה עד הכתר בסוד הדעת. והכלל בעניינים האלה כי אין פלא אלא מצד הכתר הנקרא אלף:

כתב בספר קהלת יעקב - ערך פל - **פלא** לשון כיסוי ולבוש שאור התחתון מלבוש העליון, זוהר בלק קצ״ג ע״ב:

ב׳ מרומז על בינה אלף בינה זוהר שם:

ג׳ מרומז על יסוד אבא דאיהו נתיב לא ידעו עיט דאמלי לאמא, זוהר שם, פלא ראשי תיבות פני אריה לימין, ושורש החסדים מיסוד החכמה ששם ה׳ חסדים, וזה שאמר (ישעיה כ״ה א׳) אודה שמך כי עשית פלא, שמך גימטריא ה׳ פעמים חסד, וזה שאמר אודה על ה׳ פעמים חסד גימטריא שמך ה׳ פעמים חסד, כי עשית פלא פני אריה לימין, ושם הן הה׳ חסדים ה׳ אצבעות ימין, על כן פלא גימטריא ימין עליו השלום:

ד׳ רומז על כתר שהוא מופלא ומכוסה מכל:

ה׳ יש מי שיקרא למלכות פלא, וכן לתפארת, וכתב הפרדס שהוא בבחינת עלמותן עד הכתר:

ו׳ רומז גם כן על תשובה כמו שכתבתי באות ב׳, שרומז על בינה, ושם סוד התשובה וללבו יבין ושב, ועל כן לבעל תשובה יבוא נסים ונפלאות, והבעלי תשובה יכול לפעול נסים ונפלאות בעולם, וזה שאמר (מיכה ז׳ ט״ו) כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, רצה לומר כפי הבהירות של תשובה כך יהיה הנסים והנפלאות שיפעלו על ידו, והנה הימים של יציאת מצרים הם נ׳ שערי בינה, על כן הוזכר נ׳ פעמים יציאת מצרים בתורה (זוהר יתרו פ״ה ובתיקונים תיקון ו׳ כ״ב.), והנה התשובה נקרא יציאת מצרים שיצאו מהמצריים וגבוליה המציבים לו לדבק באין סוף, ועל זה אמר כי כפי הבהירות יציאת מצרים שהוא התשובה, כפי גודל תשובתך כך אראנו נפלאות, נ׳ פלאות מנ׳ שערי בינה שהתעוררו על ידי התשובה שלו, וכפי הזדככות התשובה שלו כך יהיה עוצם נפלאות שיפעלו על ידו, ועל כן אמר אראנו רצה לומר שהוא יתברך שמו יפרסם אותו בעולם על ידי נפלאות שיפעול, וכמו שאמר במדרש (שמות רבה פרשה ח׳ אות ב׳) על פסוק (ירמיה כ״ג כ״ד) אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו, ועל כן תשובה רומז במלת פלא שעל ידי התשובה יעשה פלא בעולם, וגם פלא ראשי תיבות פתחו לי אחותי, כמו שאמר במדרש (שיר השירים רבה פרשה ה׳ אות ג׳) פתחו לי תשובה כחודה של מחט, ואני אפתח לכם בכדי שיוכלו עגלות וקרנות לעבור:

קודש ולכן הוא משוח ב[שמן]] **וּמִנְחָתָם** אלו מנחות הסולת שהם החסדים **וְנִסְכֵּיהֶם** אלו נסכי היין שהם הגבורות.

וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן איש החסד **לִפְנֵי יְדֹוָד** זו המלכות **וְעָשָׂה אֶת חַטָּאתוֹ וְאֶת עֹלָתוֹ וְאֶת הָאַיִל יַעֲשֶׂה זֶבַח שְׁלָמִים לַידֹוָד עַל סַל הַמַּצּוֹת וְעָשָׂה הַכֹּהֵן אֶת מִנְחָתוֹ וְאֶת נִסְכּוֹ** בקרבנות אלו מוכשר הנזיר לבא אל ההנהגה הרגילה. **וְגִלַּח הַנָּזִיר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד** זו השכינה הנקראת פתח ונקראת אהל מועד ונקראת **אֶת** ושם הוא מגלח את **שְׂאֹר נִזְרוֹ** דרגת אריך שלו **וְלָקַח אֶת שְׂעַר שְׂאֹר נִזְרוֹ וְנָתַן עַל הָאֵשׁ אֲשֶׁר תַּחַת זֶבַח הַשְּׁלָמִים** היינו הוא מבטל את הדרגה בה היה **וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת הַזְּרֹעַ בְּשֵׁלָה מִן הָאַיִל** זה איל השלמים שהוא קומת זו"ן והזרוע היא החסד **וְחַלַּת מַצָּה אַחַת מִן הַסַּל וּרְקִיק מַצָּה אֶחָד וְנָתַן עַל כַּפֵּי הַנָּזִיר אַחַר הִתְגַּלְּחוֹ אֶת נִזְרוֹ** ואחר כך **וְהֵנִיף אוֹתָם הַכֹּהֵן תְּנוּפָה לִפְנֵי יְדֹוָד** זו המלכות ובה התנו פה **קֹדֶשׁ הוּא לַכֹּהֵן עַל חֲזֵה הַתְּנוּפָה וְעַל שׁוֹק הַתְּרוּמָה וְאַחַר יִשְׁתֶּה הַנָּזִיר יָיִן** אין חובה לשתות אלא השתיה הותרה לו **אֶת תּוֹרַת הַנָּזִיר** זאת היא המלכות המקבלת אליה את הנזיר **אֲשֶׁר יִדֹּר** הנזירות היא נדבר והנדרים בבינה ולכן כתוב אשר ידור **קָרְבָּנוֹ לַידֹוָד עַל נִזְרוֹ מִלְּבַד אֲשֶׁר תַּשִּׂיג יָדוֹ כְּפִי נִדְרוֹ אֲשֶׁר יִדֹּר כֵּן יַעֲשֶׂה עַל תּוֹרַת נִזְרוֹ**׃

(כב) וַיְדַבֵּר יְדֹוָד אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר׃(כג) דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן וְאֶל בָּנָיו לֵאמֹר כֹּה תְבָרֲכוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמוֹר לָהֶם׃(כד) יְבָרֶכְךָ יְדֹוָד וְיִשְׁמְרֶךָ׃(כה) יָאֵר יְדֹוָד פָּנָיו אֵלֶיךָ וִיחֻנֶּךָּ׃(כו) יִשָּׂא יְדֹוָד פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיָשֵׂם לְךָ שָׁלוֹם׃(כז) וְשָׂמוּ אֶת שְׁמִי עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲנִי אֲבָרֲכֵם׃

כתב בספר קהלת יעקב - ערך בר - **ברכת כהנים** נראה לי שהוא מבחינת שם ס"ג שמשם המתקת כל הדינין ומשם כל ברכאן יחזרו, והנה בשם ס"ג יש ג' יודין, וכן בברכת כהנים יברכך יאר ישא, ובברכת כהנים ששים אותיות וג' פסוקים הרי ס"ג, ועל כן ברכת כהנים ביום טוב ולא בשבת, כי ביום טוב הוא ס"ג וי' אותיות כמו שכתב הרב ז"ל (פרי עץ חיים שער מקרא קודש פרק א'), מה שאין כן בשבת הוא ע"ב, ועל כן ברכת כהנים דנשיאת כפים בסוד שאו ידיכם קודש שהידים רומזים להגבורות ואנו מעלים אותם אל הבינה, ועל כן בברכת כהנים סמך אותיות כי הבינה הוא סמך כמו שכתבתי בערך סמך, וכן יוצא שם כ"ב מברכת כהנים נגד שם אהיה עם הכולל גימטריא כ"ב והוא בבינה, ועל כן אמרו רז"ל (בראשית רבה פרשה מ"ג אות ח') כי מעקידת יצחק זכו לברכת כהנים, שעל ידי העקידה נתקן שם ס"ג כמו שכתבתי בערך עקידת יצחק ע"ש, ומשם ס"ג באים הברכות האלו ועיין עוד למעלה, ב' יש י"ג מפתחות לברכת העליונות, וי"ב הן נגד י"ב חדשי השנה ונמסרו לי"ב שבטים, ומפתח הי"ג כולל כל הי"ב מפתחות והוא מפתח הפנימי ונמסר לשבט לוי, והוא סוד אורים ותומים וזה שאמר וללוי אמר תומיך ואוריך, והמפתח הפנימי הלזה הוא סוד ברכת כהנים המסור לבני לוי׃

רמבן על התורה

דבר אל אהרן ואל בניו לאמר כה תברכו - כבר הזכרתי בסדר ויהי ביום השמיני (ויקרא ט כב) כי צוה את אהרן לשאת את ידיו אל העם ולברך אותם ביום ההוא,

וכאן צוה לדורות לאהרן ולבניו ופירש הברכה שיברכו אותם. והזכירה בהקמת המשכן, כי שם צוה ה׳ את הברכה חיים עד העולם. וכמו שאמרו רבותינו (סוטה לז ב) במקדש בשם המפורש ובמדינה בכנויו, במקדש היו אומרים אותה ברכה אחת ובגבולין שלש ברכות, כי הברכה במקדש מיוחדת בשם המיוחד. וטעם יברכך ה׳ וישמרך - על דרך האמת, כי הברכה מלמעלה, והשמירה שתשמור אותה, כטעם זכור ושמור. ועוד יאר השם - הגדול את פניו - המביטים בך, וכך אמרו בספרי (נשא מא) ר׳ נתן אומר זה מאור שכינה. ויחנך - שתשא חן בעיניו, כענין שאמרו (ב״ר ט ד) עולמי עולמי הלואי תהא מעלת חן לפני בכל שעה. ועוד ישא השם פניו - אל השמים ממעל וישם לך שלום - הכל בביתך, וכך אמרו בספרי (נשא מב) ר׳ נתן אומר זה שלום מלכות בית דוד. ושמו את שמי - הגדול על בני ישראל, ואני אברכם - כי אני המדבר הנני, ושלום׃

אור החיים הקדוש על במדבר פרק ו פסוק כו

ישא ה׳ פניו אליך וגו׳ פירוש אם סובבו מעשים עד שהבדילו עונותיכם ביניכם ובין אלהיכם, ישא ה׳ המבדיל, וישם לך שלום, פירוש הוא היפך הפירוד. והמשכיל בתיבת שלום, ידע כי הוא זה יסוד עולם המחזיק בעליונים ובתחתונים, והוא כלי המחזיק ברכה כשאין מפריד, וזה הוא סוד ושמו את שמי על בני ישראל, שגמר אומר ואני אברכם׃

זוהר ויקרא -דף קמה ע״ב

דבר אל אהרן ואל בניו לאמר כה תברכו, מאי טעמא, משום דאקרון חסידים, וכתיב וחסידיך יברכוכה. **כה תברכו את בני ישראל אמור להם**, כה תברכו בלשון הקדש, כה תברכו ביראה, כה תברכו בענוה. אמר רבי אבא, כה תברכו, תאנא, האי צדק אתקרי כה, דכל דינין מתערין מכ״ה (נ״א מינה), והיינו דאמר רבי אלעזר, מהו (במדבר יא לג) מכה (ס״א דכה) רבה, כלומר מכה מן ״כה״, וכתיב (שמות ז טז) והנה לא שמעת עד כ״ה, כמה דאגזים משה, וכתיב (שם יז) בזאת תדע כי אני יהו״ה, וכלא חד, וכתיב (שם כג) ולא שת לבו גם לזאת, דזמינא לחרבא ארעיה, ומהאי כה מתערין דינין, ומדאתחבר עמה חסד, אתבסמת. ובגין כך אתמסר דא לכהן דאתי מחסד, בגין דתתברך ותתבסם כה, הדא הוא דכתיב, **כה תברכו**, כלומר אף על גב דהאי כה אשתכחת בדינין, תבסמון לה ותברכון לה, דכתיב כה תברכו את בני ישראל, תברכו בהאי חסד לכ״ה, ותבסמון לה לקבלייהו דישראל, בגין דלא ישתכחון בה דינין, הדא הוא דכתיב, **כה תברכו את בני ישראל**׃

אמור להם, אמרו לא כתיב, אלא אמור, לאפקא משרבו הפריצים דלא מפרסמין מלה, דהא לא אתפקדו לפרסמא שמא, משמע דכתיב אמור להם, אמור סתם. דבר אחר, אמור, כיון דכתיב כה תברכו, אמאי לא כתיב תאמרו, אלא תני רבי יהודה, אמור להם, זכו להם, לא זכו אמור סתם׃

זוהר (ח״ג דף יח ע״א)

תנינן, בשעתא דכהנא שארי לכוונא מלין, ולקרבא קרבנא עלאה, כלא אשתכחו בברכתא ובחדוותא, ימינא שארי לאתערא, שמאלא אתכליל בימינא, וכלא אתאחיד ואתקשר דא בדא, ואתברכן כלהו כחדא, אשתכח דעל ידא דכהנא מתברכאן עלאי ותתאי, והא אוקמוה, ובגין כך בעי לקרבא קרבנא עליה, בגין דיתכפר חוביה׃

זוהר (ח״ג דף קמז ע״א)

תאנא, בההיא שעתא דכהנא פריס ידוי, צריכין עמא למיתב בדחילו באימתא, ולינדע דההיא שעתא עידן רעותא אשתכח בכלהו עלמין, ומתברכן עלאין ותתאין, ולית דינא בכלהו, והוא שעתא דאתגלי סתימא עתיקא דעתיקין בזעיר אנפין, ואשתכח שלמא בכלא׃

זהר חדש פרשת נשא מאמר ברכת כהנים

וידבר ה׳ כו׳, כה תברכו. ת״ח, כיון דש״ץ סיים צלותיה, ואתא לברכא ברכתא דכהני, אצטריך ודאי לכוונא ברעותא דלבא, לברכא ליה לעמא קדישא. די בעובדא ובמילולא, קשיר קשורא דייחודא. וישתכח דעל ידיה מתברכין עילאין ותתאין׃ וכדין בעי ליה ש״ץ למימר, יברכך ה׳ כלפי ההיכל. וישמרך, לאסתכלא לסטרא דימינא דיליה, לאמשכא חוטא דחסד על עמא קדישא בקדמיתא. ולבתר יאמר יאר ה׳, כלפי ההיכל. פניו אליך ויחנך, ויסתכל לסטרא דשמאלא דיליה, לייחדא בימינא. בגין דמקורא דברכתא מסטרא דימינא הוא. וכדין כל סטרא דשמאלא אסתלק, ולא הוייא נזקא כלל. וכדין, ישא ה׳ פניו אליך וישם לך שלום, ודא הוא צלותא שלים׃

הציוני על התורה

כה תברכו בני ישראל וגו׳. כבר העניין ידוע כי האל יתׄ ציוה אהרן ובניו אחריו לדורות לשאת ידיהם ולברך את העם. כי היה הכהן בכוונתו הברכה מתכוין להאציל ולהמשיך הברכה על ישראל מן המקור והיה ראוי זה הכהן מבני אהרן למעלתו וקדושת גזעו אשר בעבורו מתקדש משאר העם והוא סוד כ״ה יהיה זרעך שהוא סוד מלכות וכן כ״ה אמר ה׳ בורא שמים ונוטיהם וגו׳ עד אני ה׳ קראתיך בצדק ואחזק בידיך וגו׳. וכן יאמר ושמו את שמי על בני ישראל ואנ״י אברכם. וכן יאמר על כן לא היה ללוי חלק ונחלה עם אחיו ה׳ הוא נחלתו. וזהו סוד שערי צד״ק שמסר להם יעקב כי מסר כל המפתחות לבניו ושער זה יש לו י״ג מפתחות. י״ב לי״ב חדרים. והמפתח הפנימי שהוא תשלום י״ג מסר אותו ללוי וזהו סוד ברכת כהנים שמשם הברכה מתפשטת ויוצאת לי״ב חדרים לי״ב מפתחות שבכל שבט ושבט וההי״ד כל אלה שבטי ישראל שנים עשר וזאת אשר דבר להם אביהם איש כברכתו בירך אותם. וכאשר בירך את ישראל הודיע כי המפתח שהוא כולל המפתחות הוא מסור ביד לוי. ללוי אמר תמיך ואוריך וגו׳. סוד אורי״ם ותומי״ם הוא סוד כל השערים. ובמדרש של רבי נחוניא בן הקנה איתא שאלו לו תלמידיו למי נושאים כפים א״ל לרום שמים שנאמר תהום נתן קולו רום ידיהו נשא. וכשישראל יודעים שם הנכבד ונושאין כפיהם מיד הם נענים שנאמר אז תקרא וה׳ יענה. אז תקרא וה׳ יענה מיד מאי ניהו אז. ללמד שאין רשות לקרות לאל״ף לבדה אלא ע״י השנים היושבים ראשונה במלכו״ת ועם הא׳ הם ג׳. נשארו ז׳ מאמרות והיינו א״ז שנאמר א״ז ישיר משה וכן בעל הסוד רמזו שנאמר למנצח על השמינית והוא אזב״ו ג״ה וסוד ההגוי באדי״ה ודרשו בו חז״ל שכנורו של דוד ע״ה ח׳ נימין היה לו מספיק למבין. עוד איתא התם במדרש רבי נחוניא ב״ה אמר רבי יוחנן מאי דכתיב והיה כאשר ירים משה את ידו

וגו׳. מלמד שהעולם מתקיים בשביל נשיאות כפים. ועוד איתא תמן במכילתא דר׳ רחומאי מאי טעמא נשיאות כפים ולברך להו בכונה אלא משום דאית בידים י׳ אצבעות הרומזים לי׳ ספירות שבהם נחתמו שמים וארץ ואותן י׳ הם כנגד י׳ דברות ובהם נכלל תרי״ג מצות כאשר בארנו בפרשת וישמע יתרו. וכן איתא התם מאי יברכך ה׳ וישמרך וגו׳ זה שמו של הקב״ה והוא בן י״ב אותיות י״ה וי״ה י״ה י״ה וי״ה מלמד ששמותיו של הקב״ה ג׳ חיילים וכל חיל וחיל דומה לחבירו ושמו כשמו וכולם תומים ביהו״ה היאך תצטרף כ״ד פעמים והיינו חיל אחד יברכך ה׳. גם השני גם השלישי למד שכל חיל ראשיה ושריהם הם כ״ד תצטרף כ״ד ג׳ פעמים ויהיו ע״ב שמותיו של הקב״ה והיינו ע״ב שמות היוצאיפ מן ויס״ע ויב״א וי״ט: הג״ה ומה שעלה בידינו מזה המאמר הנה הוא לך דע כי הג׳ שמות שבברכת כהנים. בכל פסוק שם אחד נקרא שר לחלק הג׳ משם של ע״ב כי בהתחלק השם של ע״ב לג׳ חלקים כנגד ג׳ שמות אשר בו יבואו כ״ד שמות בכל חלק ובעבור שהזכרו ו׳ מלות ברכת כהנים ברכה שמירה אורה חנינה נשיאות שלום ע״כ צריך אתה לכפול כל שם מן הנזכרים ו׳ פעמים ו׳ בכל שם ד׳ אותיות והנה ד׳ פעמים ו׳ כ״ד והם שהזכרנו שהם חיל אחד. עכ״ל מעשה רוקח: והדבר ידוע כי השם של יהו״ה מצורף בי״ב וכל אחד כלול מו׳ קצוות והיינו ע״ב. וכאשר תמנה י׳ בפנים ואחור הרי הוא כ״ד ונמצא שיהו״ה מצורף מתגלגל לע״ב והע״ב הם משולשים על שם ההויות המשולשים היה הוה ויהיה והשאר הם ענפי האילן המתפשטים אנה ואנה. וע״ב משולשים יעלו לחשבון ר״ו זהו הסוד שנקרא השם ארי״ה. נשאר עלי לבאר ולסלת לך סולת נקייה ולהטעימך פת הדראה ממאמרם ז״ל כי במקדש היו הכהנים מברכין את העם בשם המפורש שהוא יהו״ה שם העצם ובגבולין בכנויין אשר הוא א״ד. במקדש אמרו ברכה אחת ובגבולין ג׳ ברכות כי הברכה במקדש מיוחדת לשם המיוחד כי שם היו יודעים לחבר האהל לכן לא ענו אמן במקדש כי השפע היה יורד בלתי המשכה. והיו מזכירין אותו ככתבו ובנקודותיו כאשר אבאר משרבו הפריצים הצנועים מבליעין אותו בנעימת קול אחיה למען לא יאזינו ויבינו ויחריבו ארץ ודריש פנימיות הסוד פקח עיניך וראה ולבך יבין כונת ברכה זו:

יברכך כי הברכה מלמעלה מאת השם הגדול מגולות עליות לגולות תחתיות עד כנסת ישראל שהוא השמיר״ה: יאר ה׳ פניו ר״ל השם הגדול שהם פנים מאירים לשאינם מאירים ויחונך. תשא חן בעיניו הוא החן הגדול המאיר לעולם כעניין שנאמר עולמי עולמים הלואי ותהא מעלת חן לפני כל שעה. ויקרא עולמי עולם השפל בשעה שעושין רצונו של מקום. והאומר שקרא לשכינה עולמי אינם טועים:

ישא כתב **מאירת עינים** ישא רומז לכתר. וישא מלשון סילוק כמו ישא פרעה את ראשך מעליך. ופניו לשון כעס כמו ופנים לא היו לה וגו׳ שהם פנים של זעם שהוא הפחד כלומר ח״כ יסלק מעליך כח הפחד וישם לך לצרכך כח השלום עכ״ל. ישא ה׳ פניו אליך. ע״ד וישא פניו אל השמים ממעל. שהוא השכינ״ה (ס״א הבינה) כי אחרי האיר הפנים ונתייחדו ד״פ ישא ויעלה הע״ט לת״פ אשה לבית בעלה מתזנה מנכסיו ויעלה השכינ״ה לתפארת ישראל וזהו וישם לך שלום. כי השלום שלם בביתו. ויהיו כל המדות האלו נשלמים:

ושמו שמי וגו׳. רצה לומר שמי הגדול ואני אברכם זה כבוד השכינה:

עוד יש דעות רבות וקבלות ישרות בברכת כהנים אשר אין מקומו. ואבאר קבלת נקודות אשר נשתמשו בו בעלי העבודה בכל ברכה הזכירו היודעים שם בן ד׳ אותיות ג׳ פעמים שנמצאו בו. כלם צירוף י״ב והכי הוא בפעולה. עטר״ת זהב גדולה. היא

האבן הראשה. לעולם דגושה. באחרונה לצאת. היא מוצאת. הראשון כולו קמץ אין משביע את הארי והשני חולם בשניה ובשלישית צירי. והשלישי ראשו חיר״ק. ובשנייה חטף ובשלישי חולם. זו צורת הגולם וזה יפעל יפועל. יפעול. ומאשר זכרתי נקוד של שם י״ב אל תשת עלי מאמר כי אלו הנקודות ושאר הנקודות הידועים לבעלי העבודה שחלוצם יעברו לפני ה׳ אלקינו זה אינו כי דע שבשם בן ד׳ אותיות הקדש וכ״ש של י״ב ושל כ״ב ושל מ״ב ושל ע״ב ובשאר שמות הקדש כמה חלופי בצרוף אותיות המתחלפים על עצמם אף בניקוד של כל אחד ואחד מן הצרופים מספרם אין סוף כאשר נודע בחכמת הצרוף כי כדרך שיתחלף הצרוף באותיות ובנקוד כך תתחלף הפעולה הבאה בצרוף זה לפועלה אחרת. וכן הם משתנים לעיתים אפי׳ בצירוף אחד כי יש צרוף או נקוד הפועל בשעה ידועה וכן לחלקים ולשבוע ולחודש ולתקופה אשר לא יפעל לזולתם עוד אמרו בעלי העבודה כי שם של י״ב יוצא מיברכך על פי מסורת המקובלים מאלפא ביתות רבים וסידורם ופרושם לא אכחד כי הם אמרי קדוש. דע שהם ד׳ שמות הראשון אנקתם והשני פסתם והשלישי פספסים. הרביעי דיונסים הנה לך ביאורם. הראשון אנקת תם להוא ששומע אנקתם השני לשון פיסת יד (ס״א שסומך התם). והשלישי ר״ל בפס ידו בקע הים והטביע את מצרים ובפס ידו הציל את ישראל זהו שאמר הכתוב ימינך ה׳ נאדרי בכח ימינך ה׳ תרעץ אויב והרביעי די״ו ניסים. ר״ל הרבה ניסים:

ספר מאור ושמש

כתב הרב בפרשת נשא ד״ה או ״או יאמר יברך ה׳ וישמרך וגו׳ ואגב נבאר גם התרגום אונקלוס מהכתובים אלו יברכינך ה׳ ויטרינך ינהר ה׳ שכינתיה לותך וירחם יתך יקבל ה׳ שכינתיה לותך וכו׳ מה שמתרגם יקבל ה׳ שכינתיה לותך אין לו שחר אמנם הענין הוא שהכהנים בעת שעולים לברך את ישראל צריכים לשום מגמת פניהם לכוין לעורר עליהם הי״ג תיקונים שהזכיר משה בתורה ופעם אחד הזכיר ט׳ תיקונים דזעיר וי״ג וט׳ הן כ״ב וצריכים הכהנים לכוין להמשיך הי״ג תיקונים שיאירו להט׳ תיקונים ולהמשיך אותם על כנסת ישראל וזה ב״ך יברך ישראל רצה לומר על ידי הי״ג תיקונים וט׳ תיקונים שהן עולים כ״ב כמנין ב״ך יברך ישראל והנה מברכת כהנים יוצא השם כ״ב ויש דיעות בין המקובלים מהו השם כ״ב. ודעת המקדש מלך הוא שהשם כ״ב הוא השם הוי״ה ב״ה במילוי אלפין שהוא שם מ״ה עם השם אדני שהמילוי של שם מ״ה הן יו״ד אותיות והמילוי של שם אדני הוא י״ב אותיות ובהצטרף שניהם יחד הן כ״ב ונראה לי שמרומז בברכת כהנים כדעת המקדש מלך הנ״ל כי ״יברכך ׳ה׳ ׳וישמרך הראשי תיבות עולים כ״ו מספר הוי״ה והס״ת עולים מ״ה ירמוז השם הוי״ה של מ״ה שהמילוי שלו הוא יו״ד אותיות ומתיבות יאר עד שלום הן י״ב תיבות רומז לשם אדני שהמילוי שלו הן י״ב אותיות כי הכהנים בשעה שמברכין את העם הן מיחדין הוי״ה אדני שמעלין המלכות להתיחד עם שם מ״ה ובזה נמתקין כל הדינים בשורשם והרחמים מתגברין ונמשך כל מיני ברכות על ישראל מהתיקונים עילאין. וזהו פירוש התרגום ינהר ה׳ שכינתיה רצה לומר שיופיע השכינה עילאה עליך יקבל ה׳ שכינתיה היינו שכינה תתאה שתתעלה ותתיחד עם השם מ״ה ותקבל כל מיני ברכות מהלובן עליון ותשפיע אותם על עם בני ישראל אמן:

שערי צדק - השער הראשון

ואחר שידעת זה דע כי המדה הזאת הנקראת שער״י צד״ק (מלכות) שירש אותם יעקב מסר כל המפתחות שלה ביד בניו, והשער הזה יש לו שלשה עשר מפתחות, שנים עשר לשנים עשר חדרים, ומפתח הפנימית שהוא תשלום שלשה עשר מסר אותו ללוי, וזהו סוד ברכת כהנים שמשם הברכות מתפשטות ויוצאים לשנים עשר חדרים של שנים עשר מפתחות שבכל שבט ושבט, וזהו סוד כל אלה שבטי ישראל שנים עשר וזאת אשר דבר להם אביהם ויברך אותם איש אשר כברכתו בירך אותם, וכשבא משה רבינו עליו השלום ובירך את ישראל הודיע כי מפתח שהוא כולל כל המפתחות הוא מסור ביד שבט לוי, כמו שאמר וללוי אמר תמיך ואוריך לאיש חסידך, סוד אורים ותומים הוא סוד כל השערים, והנני רומז סוד אורה ויעקב איש תם, לפיכך אמר בתורה דבר אל אהרן ואל בניו לאמר כה תברכו את בני ישראל, ושמו שמי על בני ישראל ואני אברכם, ולפיכך אמר הכתוב על כן לא היה ללוי חלק ונחלה עם אחיו ידו״ד הוא נחלתו, ושמור העיקר הגדול הזה כי השם יתברך בודאי נחלתו: ואחר שהודענוך זה דע כי אהל מועד שהוא סוד השכינה שירש יעקב והוא חלקו ונחלתו ירשוה לבניו לנחלה, ועל זה נאמר ונתתי משכני בתוככם והייתי לכם לאלהים, וכתיב השוכן אתם בתוך טומאתם ממש, אשרי העם שככה לו אשרי העם שידו״ד אלהיו:

תולעת יעקב ברכות השחר

כה תברכו אמר להם הקב״ה לכהנים המשיכו הברכה מרום המעלות למדת כה בשביל שיתברכו ישראל בברכותיה, וזהו את בני ישראל (ע״פ זוהר שם קמו, א). ודע כי משלשה פסוקים אלה יוצא שם אחד של כ״ב אותיות שבו היה הכהן מוריד י״ג מדות של רחמים מהמאור העליון מקור ההויה, ותשעה הנכללים במאורות הנתפשות במחשבה, ובהתייחד המאורות הנזכרים האלה אלה באלה היתה הברכה מתפשטת למעלה ולמטה. והנה הפסוקים מתחילים ביו״ד, לרמוז לנו התפוצצות האור אל העשרה הנתפשים בהרהור השכל מהעשרה הבלתי נתפשים בשום הרהור ומחשבה. והנה יברכך למעלה וישמרך למטה, וכן כולם. והנה המאורות האלה היו מתייחדים בכח השם ההוא שזכרנו שהיה הכהן מצרף ומכוין בו בשעת נשיאות כפים (ע״פ זוהר שם ע״ב): ושמו את שמי יתקנו, דכתיב (במדבר ו, כז) ושמו אותם איש איש וגו׳, לתקן בברכתם הכתרים של ימין לימין ושל שמאל לשמאל ולא יטעו בהם כדי שיתברכו עליונים ותחתונים, ואם עושים כן ואני אברכם למי לכהנים (סוטה שם), דכתיב (בראשית כז, כט) מברכיך ברוך וכתיב (שם יב, ג) ואברכה מברכיך, הם מברכים את העם ואני אברכם, ולזה כתיב ושמו ולא כתיב ויאמרו ויזכרו (ע״פ זוהר שם קמז,ב):

ספר שומר מצוה

תבין סוד נשיאות כפים ימין בעשר אצבעות הידים שהן חמש כנגד חמש. וסוד הכהנים חמש שמות הקדש. ה׳ פעמים ה׳ עולה כ״ה ה׳ פעמים כ״ה עולה כהני״ם. והנה ה׳ הוא מורה על הארך הפשוט בקו, וכ״ה מורה על הארך והרחב השווה. ועל כן נאמר כה תברכו, כה ברכות, עשרים וחמש אותיות שסודם יה״י שבו נברא האור, יהי אור ו׳יהי אור שסודם מפורש, כה אור ו׳כה

פרק ז

(א) וַיְהִי בְּיוֹם כַּלּוֹת מֹשֶׁה לְהָקִים אֶת הַמִּשְׁכָּן וַיִּמְשַׁח אֹתוֹ וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ וְאֶת כָּל כֵּלָיו וְאֶת הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת כָּל כֵּלָיו וַיִּמְשָׁחֵם וַיְקַדֵּשׁ אֹתָם:(ב) וַיַּקְרִיבוּ נְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל רָאשֵׁי בֵּית אֲבֹתָם הֵם נְשִׂיאֵי הַמַּטֹּת הֵם הָעֹמְדִים עַל הַפְּקֻדִים:(ג) וַיָּבִיאוּ אֶת קָרְבָּנָם לִפְנֵי יְדֹוָד שֵׁשׁ עֶגְלֹת צָב וּשְׁנֵי עָשָׂר בָּקָר עֲגָלָה עַל שְׁנֵי הַנְּשִׂאִים וְשׁוֹר לְאֶחָד וַיַּקְרִיבוּ אוֹתָם לִפְנֵי הַמִּשְׁכָּן:(ד) וַיֹּאמֶר יְדֹוָד אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:(ה) קַח מֵאִתָּם וְהָיוּ לַעֲבֹד אֶת עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד וְנָתַתָּה אוֹתָם אֶל הַלְוִיִּם אִישׁ כְּפִי עֲבֻדָּתוֹ:(ו) וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת הָעֲגָלֹת וְאֶת הַבָּקָר וַיִּתֵּן אוֹתָם אֶל הַלְוִיִּם:(ז) אֵת שְׁתֵּי הָעֲגָלוֹת וְאֵת אַרְבַּעַת הַבָּקָר נָתַן לִבְנֵי גֵרְשׁוֹן כְּפִי עֲבֻדָּתָם:(ח) וְאֵת אַרְבַּע הָעֲגָלוֹת וְאֵת שְׁמֹנַת הַבָּקָר נָתַן לִבְנֵי מְרָרִי כְּפִי עֲבֻדָּתָם בְּיַד אִיתָמָר בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן:(ט) וְלִבְנֵי קְהָת לֹא נָתָן כִּי עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ עֲלֵהֶם בַּכָּתֵף יִשָּׂאוּ:(י) וַיַּקְרִיבוּ הַנְּשִׂאִים אֵת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ בְּיוֹם הִמָּשַׁח אֹתוֹ וַיַּקְרִיבוּ הַנְּשִׂיאִם אֶת קָרְבָּנָם לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ:(יא) וַיֹּאמֶר יְדֹוָד אֶל מֹשֶׁה נָשִׂיא אֶחָד לַיּוֹם נָשִׂיא אֶחָד לַיּוֹם יַקְרִיבוּ אֶת קָרְבָּנָם לַחֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ׃

ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן הוא יום ראש חודש ניסן ראה ויהי ביום השמיני יום שנטל עשר עטרות. כתוב במדרש רבה (במדבר פרשה יב פסקה ח) "ביום חתונתו **זה אהל מועד** וביום שמחת לבו **זה בית העולמים. ומנין לאהל מועד שחיתונין היו? דכתיב** ביום כלות משה להקים את המשכן **כלת כתיב ביומא דעלת כלתא לגננא. והקשו כולם הרי כתוב** כלות **כיצד המדרש שכתוב** כלת**? וכן במדרש תנחומא נשא פרק כו "בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך וכשבא עליהן ברכן שנא' יברכך ה' וישמרך אימתי ביום שהוקם המשכן ויהי ביום כלות משה כלת כתיב ביום שנכנסה כלה לחופה" וכן בפסיקתא רבתי פרשה ה "דבר אחר יבא דודי לגנו אל תהי קורא כן אלא לגנונו אימתי ויהי ביום כלות משה אמר רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי ביום שנכנסה הכלה לחופתה ויהי ביום כלת משה כלת כתיב" ולכל המדרשים קשה הרי כתוב** כלות**?! על שאלה זו עונה הרב** אור החיים **הקדוש "ביום כלות משה רבותינו ז"ל אמרו (במדב"ר יב ח) כלת כתיב, ורואני כי בס"ת כתובה בוא"ו, ואני אומר כי דברי תורה כאלו וכיוצא באלו אינם נמסרים לכל מרים יד בתופשי התורה, כי יסובב הדבר הכפירה והזלזול בכבוד מורים, ויש לך לדעת כי סדר תורתינו הקדושה ותיבותיה ואותיותיה ספורות מזוקקות, חצובות ממחצב קדוש ונורא, נפלאים המה למכיר בהם, ויותר פליאות נעלמים מעין כל:**

ואעירך גרגיר אחד והוא הלא תמצא כי יש אותיות נרגשות במבטא התיבות א ואינם בכתב, כגון יהושע, כי במבטא ישנו להרגש של אות הוי"ו בין שי"ן לעי"ן ואינה במכתב, וישנה במקום שאינה נרגשת שהיא בין ה"א לשי"ן והערה זאת תכונן דעת משפיל להכיר כי אותיותיה ספורות מזוקקות, ואי אפשר להוסיף אפילו אות אחת, הגם כי תצטרך למבטא הקריאה ותהיה נקראת, הגם שאינה כתובה ותהיה קרי ולא כתיב, וקבעה התורה הוא"ו שלא במקומה להעיר בנסתרות׃

ואולי כי מזה השכילך שנתכוון לצרף שלשה אותיות משמו יתברך בשמו של צדיק, ולסמוך שי"ן ועי"ן להעיר אל ש"ע נהורין, ואם היה מסדר וא"ו במקומה היתה נפסדת הידיעה בדבר כי לא פורש, והנה מביני מערכות האותיות, המה ישכילו משבצותם והם האומרים כי כלת כתיב, והוא"ו היא מושאלת שם בהשאלה, והמשכיל יבין כי הוא סודו של משה, אשר מתיחדת לו, וקיימה בו נקבה תסובב גבר (ירמיה לא כא)׃

וזה שיעור הדברים כלת כתיב, פירוש תיבה זו של כלות זה פירושה קח מהכתוב כלת, כדי שתבין אשר תכוין אליו התיבה, ואות הוא"ו היא בחינת החתן, והוא סוד נעלם וא"ו תוך כלת, והבן ודרשה זו אין אדם דורשה מדעתו, אם לא תקדים ההכרה בדברים על בוריין ואמיתותם, מפי מקבלי תורה וסודותיה ורמזיה:

סיכום דברי הרב המשכן זו הכלה ומרע"ה זה החתן והוא בחינת אות ו'. והם דברי התנא הקדוש רבי יהודה (זוהר שמות דף ה ע"ב) "אמר רבי יהודה, מאי דכתיב (במדבר ז א) **ויהי ביום כלת משה**, כלת כתיב, ביומא דאלת כלה לחופה, ושכינתא דא היא כלה". הכלה זו השכינה השוכנת במשכן. והדברים ברורים יותר בזוהר שמות דף קמ ע"ב "הדא הוא דכתיב (במדבר ז א) ויהי ביום כלת משה, דנחתת **כלת משה** לארעא". וכן בזוהר ויקרא דף ד ע"ב "תא חזי, כד נחתת שכינתא למשכנא, כתיב כלת משה חסר ו', כלת משה ודאי, ואוקמוה, אבל רזא דמלה, כלת משה דא כנסת ישראל, וכלא חד מלה, ולמלכא עלאה אתמר". ובזוהר (ח"ג דף קמח ע"א) "לקחת מתנות באדם, בְּאדם לא כתיב, אלא בַּאדם, הידוע למעלה, וביומא דנחתת שכינתא, ההוא יומא דאתנסבא במשה נחתא, הדא הוא דכתיב כלת משה, כלת משה". ע"כ. באור נוסף מצאתי בדברי המהר"ל מפראג בספרו **גור אריה** על במדבר פרק ז פסוק א "ככלה הנכנסת לחופה. לפי שהמשכן הוא החופה, שהיה נקרא "אהל מועד" להתוועד עם ישראל ולהתחבר עמהם. ואף על גב שבכל הספרים נכתב "כלות" בוי"ו, הכי פירושו, מדכתיב "כלות", ולא כתיב 'ביום כילה להקים המשכן', אלא לדרוש לשון כלה. והא דקאמר 'כלת כתיב', רצה לומר שלא כתיב "כילה", שאז לא נוכל לדרוש לשון כלה, שהרי יש יו"ד בין הכ"ף ובין הלמ"ד. אף על גב שאין היו"ד כתובה, כיון שהחירק הוא במקום היו"ד, כאילו היו"ד כתובה. אבל עכשיו שכתב "כלות", נוכל לדרוש לשון כלה". ע"כ.

וימשח אתו בשמן משחת קדש הוא שמן המשחה **ויקדש אתו ואת כל כליו ואת המזבח ואת כל כליו וימשחם ויקדש אתם** המשיחה אלו אורות אימא והקידוש אורות אבא מדרגות טהור וקדוש.

ויקריבו נשיאי ישראל ראשי בית אבתם הם נשיאי המטת הם העמדים על הפקדים קשה לי, מדוע ריבוי התארים? ועיין רש"י. ופרפרת נאה מצאתי דברי החתם סופר כאן "ועתה ראה דבר פלא קח ר"ת של אבות הנשיאים כגון ע' מע'מינדב אבי נחשון וכן מכולם יעלה תתקכ"ה והוא כמו נשיא"י המט"ת ק' [עולה ג"כ תתקכ"ה], לרמז שהם נשיאי המטת הנמנים במאות וזהו רמז שהנשיאים הללו מלבד שהם נשיאי המטת עוד הם עומדים על פקודי ב"י לכל מספרם הנמנים במנין המאיות, וזהו מרומז ויקרבו נשיאי ישראל ראשי בית אבותם שהי' מקרבים ר"ת של אבתם וידעו מזה כי הם נשיאי המטת העומדים גם על הפקודים כי אז עדיין לא עמדו על הפקדים עד חדש השני. ומ"מ מצאו לרמז הנ"ל רמוז בר"ת אבותם וק"ל. [תק"ס]. ועדיין ק"ל מאי קמ"ל במילת נשאים ראשים עומדים ואולי קמ"ל שהנשיאים הם בחינת י"ב גבולי אלכסון וקמ"ל שהם בג' בחינות, בג"ר, בחג"ת ובנה"י.

ויביאו את קרבנם לפני ידוד שש עגלת צב אמרו שיש להן צורת צב והרמב"ן מבאר שצב היינו התכולה שלהם כמו "בצבים ובפרדות" עי"ש. והפנימיות נראה שעגלה זו המלכות וצב היינו ייחוד זו"ן העולה צ"א וע"ה צב. **ושני עשר בקר** אלו י"ב גבולין **עגלה על שני הנשאים ושור לאחד ויקריבו אותם לפני המשכן**.

ויאמר ידוד אל משה לאמר, **קח מאתם** למה אמר לו הקב״ה קח? לפי שמרע״ה לא היה רוצה לקחת כדפירש רש״י ומדוע? נאמרו על כך מספר פירושים עיין אור החיים ובספורנו. והנה כתב בספר צרור המור ״ומשה לא היה רוצה לקבלם, כי חשב כי ארון נושא נושאיו, עצמו לכ״ש, וכן כל כלי המשכן היו כלי הקדש והם נושאים את עצמם. ואז א״ל השם קח מאתם, כי נמוקם עמם והלכה כמותם. והיו לעבוד את עבודת אהל מועד, לפי שהם קדש. וכלי הקדש ראוי לכפות ולכבוש כל מיני מדות הדין, כאומרו ישוב ירחמנו יכבוש עונותינו (מיכה ז, יט), ואהל מועד לא נעשה אלא לכפר עון העגל ולהבריח המזיקים שנתחברו לישראל, ולכן אמר והיו לעבוד את עבודת אהל מועד. כי מה שהיה עושה אהל מועד היו עושים אלו העגלות, שהיו משימין עליהן כלי המשכן כדי לכופם ולשימם מרמס כטיט כל חוצות, וכלי הקדש עליהם.

והיו לעבד את עבדת אהל מועד והיו כמו וחיו שברגע שקבלן משה הרי שנתן בהם חיות.

ונתתה אותם אל הלוים איש כפי עבדתו הנה של״ה הקדוש כאן ״ונתת אותם אל הלוים (במדבר ז, ה). יש בכאן קושיא גדולה, לויים מאן דכר שמייהו, הלא באותו העת לא נבחרו הלויים, כי לא נבחרו עד שנמנו ישראל, והמנין היה באחד לחדש השני, ואז אמר הקב״ה אך את מטה לוי לא תפקוד כו׳, ומנאם בפני עצמם ובחר בהם וקדשם. וקרבן הנשיאים שש עגלות צב כו׳, היה בחודש הראשון בראש חודש ניסן, כי קרבן נחשון היה בראש חודש ניסן. אלא הענין הוא שהקב״ה רמז למשה רבינו ע״ה שלעתיד יבחר בלויים לעבודת המשכן. והוא כמו פרשת ואתה תצוה ויקחו אליך שמן זית זך כו׳, שפירש רש״י לא כאן מקום הציווי, רק שלעתיד יצוה אותו כמו שכתבתי סוף פרשת אמור, רק שעתה הודיעו מה שצריך להכין. כן היה ענין בלויים שרמז לו הקב״ה שלעתיד יבחרם, והטעם כדי שיכינו הלויים את עצמם, דהיינו שיתעוררו ויטהרו ויקדשו כדי שיהיו מוכנים לקבל הקדושה. ועל דרך שאמרו (יומא לט, א), אדם מקדש עצמו מלמטה מעט מקדשין אותו מלמעלה הרבה. והיו צריכין להכנה, אף שהיו מוכנים מיום הולדם, כמו שאמרו רז״ל (ב״ר צד, ט), למוד היה אותו שבט להיות נמנה מבטן, כן יעקב אבינו קידש את לוי שלא ישא ארונו, על כל זאת היו צריכין להכנה. ראה כמה אדם צריך להכין עצמו תמיד שיתקדש מלמעלה:

השלה הקדוש

כתב השל״ה הקדוש - בספר במדבר דברים - במדבר נשא בהעלותך תורה אור (יב) ״והנה שורש ומקור הכל הוא ד׳ אותיות שם יהו״ה, ומשם נמשך ד׳ חיות הנושאות הכסא, ואחר כך ד׳ מחנות שכינה, הרי י״ב. ואחר כך בעולם הגלגלים י״ב מזלות, ונגד כל זה י״ב שבטים. וכמו שהמזלות הם י״ב, וששה שוקעים וששה עולים, כן היה שש עגלות צב [הגהה, וכן ששה קצוות הם י״ב גבולי אלכסון] וי״ב בקר רומז על זה. נחשון שהוא נשיא הראשון שהקריב בראש חודש ניסן הוא בדוגמת טלה, וכתיב וקרבנו המורה חיבור, כי אין שייך בעצם ראשון בדבר העגול. וקערת כסף רומז לכדור העולם, ק״ל משקלה נגד ק״ל שנה של אדם שהוליד כו׳. עיין ברש״י שכתב הרבה רמזים, וכולם רומזים על תיקון העולם וקיומו על ידי התורה. וכל י״ב נשיאים כל אחד היתה לו כוונה בפני עצמו כמו שתמצא ברבות, על כן מפרש קרבן של כל אחד ואחד בפני עצמו, ולא אמר בקצרה פלוני הקריב גם כן כפלוני. וכל

כוונתם לתיקון קיום העולם, ונגד האבות ואמהות שהם מעמידי העולם. ואז בהוקם המשכן שלמטה במילואו וטובו אז הוקם המשכן של מעלה לעומתו. ובזה מבואר הפסוק זאת חנכת המזבח ביום המשח אותו, קשה, מתחיל בלשון נקיבה זאת חנוכת המזבח, ומסיים בלשון זכר המשח אותו, והיה לו לומר זה חינוך המזבח ביום המשח אותו. אלא המקדש שלמטה מכוון נגד שלמעלה, ומקבל השפעה ממנו כמו אשה מבעלה. ולעתיד יהיה הכל זכר, כמו שאמרו רז״ל בשיר חדש (שמו״ר כג, יא) כי ה׳ יבנה בית, ויוריד את המקדש מלמעלה להעמידו למטה. כמו שכתב הזוהר בפרשת פנחס, שכן היה ראוי להיות כד נפקו ישראל ממצרים, שבקש הקב״ה לנחתא לון מגו שמיה רקיע, רק אח״כ חטאו כו׳, אבל לעתיד יהיה כן׃

הכלל העולה, כל ענין כוונת י״ב נשיאים היה לקיום העולם ותקונו, אף שיהיו נפרדים בכוונתם ובהשגתם כמו שכתבתי. ולכל אחד היה ענין בפני עצמו. מכל מקום כולם נשתוו לכלל ענין הזה. ובזה מתורץ מה שנאמר (במדבר ז, י), זאת חנכת המזבח ביום המשח אותו, וקשה איך אמר שנתחנך ביום המשח, והלא לא נתחנך אלא עד י״ב יום. אלא הענין כולם נמשכו אחר מחשבת נחשון, רק שאין כל הנביאים עולים בסגנון אחד. כמו י״ב צירופי שם הוי״ה, ששרשם שם יהו״ה. וזהו מרומז במדרש רבה (יד, יב) שאמר, בא הכתוב ללמדך שכל השבטים הם שוים וחביבים כולם כאחד לפני הקב״ה, שהעלה עליהם הכתוב כאלו ביום הראשון הקריבו כולם כאחד, לקיים מה שנאמר (שה״ש ד, ז), כולך יפה רעיתי ומום אין בך, עד כאן׃ ואז כראות אהרן שהם חנכו את העולם, והוא במקום אדם ולא חנכו, היה מצטער. כדאיתא במדרש (רש״י עפ״י מד״ר ותנחומא) למה נסמכה פרשת מנורה לחנוכת הנשיאים, לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה דעתו כשלא היה עמהם בחנוכה לא הוא ולא שבטו. אמר ליה הקב״ה, חייך שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומטיב את הנרות בקר וערב, עד כאן לשונו. והקשה הרמב״ן (במדבר ח, ב), למה נחמו בהדלקת הנרות, ולא נחמו בקטרת בקר וערב ששבחו הכתוב (דברים לג, י), ישימו קטורה באפך, ובכל הקרבנות ובמנחת חביתין ובעבודת יום כיפורים שאינה כשירה אלא בו, ונכנס לפני ולפנים וכו׳. והאריך מאוד בקושיא, עיין שם מה שכתב ומה שתירץ. אמנם לפי דרכי היה מבקש חינוך מה שהוא לחינוך העולם. אמר ליה הקב״ה, חייך שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק את הנרות, כי זה רומז לבריאה ראשונה הכוללת כל הבריאות, ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור, לעומת זה המנורה כאור שבעת הימים, ובא הרמז אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. ודברי הרמב״ן שמפרש זה על נרות של חנוכה, גם כן עולה יפה לפי דרכי, כי חנוכה הוא גם כן חנוכת המזבח, וחל כ״ה לחודש כמו הבריאה הנרמזת בתיבת יהי אור, ״יהי׳ עולה ׳כה׳, והארכתי בדרוש חנוכה. ע״כ. עיין בדברי רבנו אור החיים הקדוש שתירץ שענין הדלקת המנורה מידי הוא בחינת חנוכת המזבח בכל יום.

(יב) וַיְהִי הַמַּקְרִיב בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן אֶת קָרְבָּנוֹ נַחְשׁוֹן בֶּן עַמִּינָדָב לְמַטֵּה יְהוּדָה׃(יג) וְקָרְבָּנוֹ קַעֲרַת כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה׃(יד) כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת׃(טו) פַּר אֶחָד בֶּן בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ אֶחָד בֶּן שְׁנָתוֹ לְעֹלָה׃(טז) שְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת׃(יז) וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתּוּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן נַחְשׁוֹן בֶּן עַמִּינָדָב׃

ויהי רק בקרבן נחשון נאמר **ויהי** כי ביום זה מתו נדב ואביהוא וגם היה קטרוג בשמים נגד הקמת המשכן. והנה הקמת המשכן שקולה כבריאת העולם שנאמר שם ״וכלו השמים והארץ״ ונאמר כאן ״ותכל עבודת המשכן״ ואמר **המקריב ביום הראשון את קרבנו נחשון בן עמינדב למטה יהודה** הוא שקפץ לים עד צוארו וממנו לאחר י׳ דורות נולד דוד המלך כמפורש בסוף מגילת רות. ראיתי לרמוז על שמו נחשון, בקרבן הזה שהקריב ומסירות הנפש שעשה בקי״ס הפריד את הנחש מהמלכות וחיבר אותה אל הו׳ וה ן דהיינו אל התפארת והבינה, על ידי הקרבן קרב את הב״ן אל בעלה ועל ידי מסירות נפש חיברם לבינה כך נ״ל בס״ד. **וקרבנו קערת כסף אחת שלשים ומאה משקלה** משקל ק״ל הם ה׳ הויות הנמשכות אל המלכות הנקראת קערה גימ׳ שעה ונקראת שם והיינו מש קל **מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש** ענין המזרק לא התבאר לי דיו אבל מהיותו כסף הרי חסדים ומשקלו שבעים שקל הרי זו״ן ושקל גימ׳ נפש גימ׳ ה״פ פ״ו הרי ה״ג וה״ח וגם מזרק ע״ה גימ׳ חמש לרמוז על חמש חסדים. **שניהם מלאים סלת** כבר אמרנו שסולת גימ׳ מלכות והשמן אלו המוחין ולכן **בלולה בשמן למנחה** מנחה גימ׳ ב״פ בן זו המלכות שיש בה שם ב״ן ויצחק תיקן תפילת מנחה כי יצחק ב״פ מנחה ע״ה. **כף** גימ׳ 100 וזו המלכות שיש בה י״ס ובכל אחת י״ס **אחת** א =כתר ח= ח״ס מחכמה ועד יסוד ת=מלכות שהיא **עשרה** עשירית **זהב** ונבנית מהגבורות שהם זהב אבל **מלאה קטרת** מוחין דאימא כי אימא אוזיפת מנאה לברתא. **פר** גימ׳ מנצפ״ך **אחד** כמו אחת רק כאן הד׳ מורה על המלכות ועל ד׳ זו אמר דהע״ה ארומימך ד׳ כי דלתני״ ונאמר במרע״ה וגם דלה דלה לנו **בן** היא שם ב״ן בקר אלו החסדים הממתקים **איל אחד** גבורות **כבש אחד** חסדים ב״פ קס״א מוחין דאימא **בן שנתו** שנה גימ׳ ספירה בן שנתו גימ׳ ח״פ מיכאל **לעלה** עיין קרבן עולה. **שעיר עזים אחד לחטאת** השעיר רומז על הגבורות ועיין ברמח״ל לקמן. **ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתודים חמשה כבשים בני שנה חמשה זה קרבן נחשון בן עמינדב**.

הרקאנטי - כתב כאן הרב ״ויביאו את קרבנם לפני יי׳ שש עגלות צב ושני עשר בקר וגו׳. ממה שכתבתי בסוד ברכת כהנים תבין כי ראויין היו הנשיאים להביא שש עגלות צב כנגד ששה מלות הנזכרות בברכות כהנים. וי״ב בקר ידוע לי״ב שבטים שהיו כנגד שנים עשר גבולי אלכסון הנקרא שנים עשר צנורות שיש להקב״ה אשר רוח החכמה מתפשטת ומשתלחת בהם אל האבות וכנגדן הזכיר בשיר השירים שנים עשר מיני בשמים בפסוק שלחיך פרדס רמונים והבאים אמריו. ובעבור כי כוונת הקרבן היא להסתפק ממנו כל מדה ומדה על כן הקריבו נשיאי ישראל י״ב עזים וי״ב אלים ושנים עשר כבשים ושנים עשר שעירי עזים רמז לצנורות הנזכרים שהם י״ב. ובקר זבח השלמים עשרים וארבעה פרים הוא החיל השמאלי הנזכר שחפצו בפרים והוא עשרים וארבעה. אלים ששים עתודים ששים כבשים ששים כנגד ששים המה מלכות (שה״ש ו׳ ח׳) ששים גבורים סביב לה (שה״ש ג׳ ז׳) ששים אותיות שבברכת כהנים ששים מסכתות שיהיה המזבח מקבל חלקו מכולן גם היו מביאין כלים מכסף וזהב כד״א תורי זהב נעשה לך עם נקדות הכסף (שה״ש א׳ יא׳) שתהיה כנסת ישראל ששורה במשכן כלולה מן הכל. ומן הנראה קערת כסף לאברהם מזרק ליצחק הכף לרחל הנתונה ליעקב ועל כן משקלה עשרה זהב ומליאה קטרת לייחד המדות בה ועל כן היא מזהב גם קרבנותיהם היו עולה וחטאת ושלמים כנגד שלשה אבות העליונים הכוללים הכל:

הרמח"ל - כתב הרב זללה"ה בפירושו על התורה - ספר במדבר – "**וקרבנו קערת כסף**, כסף דווקא בסוד החסד. "שלשים ומאה משקלה", בסוד ה' הויות העולים ק"ל בסוד הה' חסדים. "מזרק אחד כסף", כסף דווקא בסוד החסד. "שבעים שקל", סוד השקל כבר נאמר שסודו ממש מיתוק הגבורות בחסדים, שקל עולה ת"ל כמספר ה' אלהים. ועוד, שקל הוא חסד ג"כ - ש"ק הוא ת', בסוד ד' יודין דע"ב, ל' - כ"ו כמספר הוי"ה וד' אותיות של השם, ולכך שקל דווקא. והם "שבעים", לפי שבין החסדים ובין הגבורות הם ה' והם ז' בסוד הכוללים, וכל ספירה היא כלולה מעשר, ולכך שבעים דווקא. "בשקל הקדש", שקל סודו בסוד חכמה, ש"ק בסוד ד' יודין דע"ב, ולכך - "קדש". "שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה", המנחה סודה גבורות כידוע, ולמתקם בחסדים היה צריך השמן. ועדיין תיקון אחר צריך שאימא תאיר במלכות. ובסוד זה, "כף אחת", כף היא המלכות, אבל היה צריך זהב וקטורת, כל אלו דברים שהם בסוד אימא, להמשיך הארת אי' על המלכות. וזה סוד ג"כ פר ואיל, הכל להמשיך הארות אימא. פ"ר בסוד מנצפ"ך, אי"ל בסוד מ"א אותיות של אהיה. והיה צריך ג"כ כבש לתיקון היסוד, שעל ידו נעשה הזיווג (וצריך ליתן איזה חלק לחיצונים ג"כ). וכיון שנעשו אלו התיקונים, הס"א נכנעת, וזהו, "שעיר עזים אחד לחטאת". אח"כ, "ולזבח השלמים בקר שנים", השלמים מורים ממש סוד הזיווג בסוד השלום, ולכך "שנים" – זו"ן המזדווגים יחד. "אילם חמשה" וגו', הכל בסוד ה', אלו הם הה' גבורות הנמתקות בה' חסדים.

בהעלותך

פרק ח

(א) וַיְדַבֵּר יְדֹוָד אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃(ב) דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּהַעֲלֹתְךָ אֶת הַנֵּרֹת אֶל מוּל פְּנֵי הַמְּנוֹרָה יָאִירוּ שִׁבְעַת הַנֵּרוֹת׃(ג) וַיַּעַשׂ כֵּן אַהֲרֹן אֶל מוּל פְּנֵי הַמְּנוֹרָה הֶעֱלָה נֵרֹתֶיהָ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְדֹוָד אֶת מֹשֶׁה׃(ד) וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמְּנֹרָה מִקְשָׁה זָהָב עַד יְרֵכָהּ עַד פִּרְחָהּ מִקְשָׁה הִוא כַּמַּרְאֶה אֲשֶׁר הֶרְאָה יְדֹוָד אֶת מֹשֶׁה כֵּן עָשָׂה אֶת הַמְּנֹרָה[16]׃

---

[16] סוד המנורה - כתב בספר **הציוני על התורה** - פרשת תרומה - ועשית מנורת זהב וגומר. **סוד המנורה** יריכה וקנה וגביעיה כפתוריה ו' קני מנורה סוד עמוק מי ימצאנו. ולפי מאמר המקובלים יהיו ו' קנים רומזים לו' ספירות (היינו חגתנה"י) היוצאים מן המנורה (מלכות) שהוא שביעי והוא נר אלקים הנזכר במקומות רבים וחכמי התלמוד קראוהו נר מערבי ונר שבת שהוא שלום בית עדיף. וכולה מקשה אחת. כי ז' נרות אצילות אחד הוא. והיתה בדרום כי אברהם הוא מזרח ויצחק הוא מערב. ויעקב הוא דרום. ועליה יזרח שמ"ש על אבן אחת שבעה עינים. והאור מן השמן הזך רומז להויה הזכה ומשם תצא תורה שנא' מימינו אש דת למו וכבר רמזו ז"ל הרוצה שיחכים ידרים ודע כי לא היה דבר גדול או קטן במעשה המנורה שלא היה בו צורת תבנית מעשם שמים וארץ וסודות עמוקים וסודות מופלאים. וכבר רמזו ז"ל זה במאמרם שנתקשה משה במעשה המנורה עד שהראהו הקב"ה באצבע שנאמר וראה ועשה כתבניתם אשר אתה מראה בהר.

כתב **הרקאנאטי על התורה - פרשת תרומה** - ועשית מנורת זהב וגו'. חכמת המנורה בגביעיה וכפתוריה ופרחיה נעלמה מאוד. ועל כן אמרו רז"ל שנתקשה משה במעשה המנורה. המנורה יש בה ז' קנים שלשה מצד זה ושלשה מצד זה ופני כולם אל האמצעי רמז הוא לשבעה קצוות מקום הקודש ועל כן היו מקשה לרמוז לייחוד הכל כי הכל כח אחד כאשכול שהכל בו שבו ענפים ועלין וזגין וענבים הכל בזמורה אחת והכל מתגדל ומתברך משרש אחד הנטוע במקום נטיעתו. כן כל הז' מדות יונקין ומתברכין משרש אחד ופני כולם אל המקור העליון לבקש מאל אכלם שהוא המקיימם והמעמידם וז' קני המנורה קראם זכריה הנביא ע"ה שבעה אלה עיני יי' כי השגחת העולם על ידיהם והם שבע צורות קדושות שיש לו להקב"ה ואתה רואה כי יש מן ו' הקנים קרובים אל הנר האמצעי זו מזו וכפי קרובם אל קונם הוא

וַיְדַבֵּר חו״ג **יְהוָה** דאבא נמשכים **אֶל-מֹשֶׁה** בינה והיא **לֵאמֹר** עולה אליו ומשם נמשכים **דַּבֵּר** גבורות אבא **אֶל-אַהֲרֹן** חסד דז״א **וְאָמַרְתָּ** וגם הוא עולה **אֵלָיו** אל יו שהם חו״ב הרמוזים באותיות יה שבשם שעם הכולל שזו הדעת הם יו. **בְּהַעֲלֹתְךָ** כאשר אתה מעלה **אֶת הַנֵּרֹת** הספירות על ידי תפילה בכוונה **אֶל-מוּל פְּנֵי הַמְּנוֹרָה** יש לכוון שהכל יעלה לרצון לעתיק ואריך ולשבע תיקוני דיקנא הרמוזים בשבעת הקנים של המנורה **יָאִירוּ שִׁבְעַת הַנֵּרוֹת**ואכן **וַיַּעַשׂ כֵּן אַהֲרֹן** הוא הכהן הגדול חסד דז״א **אֶל-מוּל פְּנֵי הַמְּנוֹרָה** העליונה **הֶעֱלָה נֵרֹתֶיהָ** את הספירות על ידי **כַּאֲשֶׁר** שהעלה את הבינה הנקראת אשר אל הכ׳ הכתר וזהו כ׳ אשר **צִוָּה** גימ׳ מיכאל הוא הכהן הגדול למעלה **יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה**.

מעלתם ובאיברי האדם תבין ענין זה כי כל אבר המתרחק מן האמצע מתמעט גדולו וכמו שיש באדם איברים גדולים וקטנים כן יש באדם העליון מיני חסדים ודינין זה גדול מזה לפי יניקתם מן המעיין הנובע כי האדם התחתון נבנה על צורת אדם העליון והנרות שבכל קנה וקנה רומזים כי הם מקבלין האור והזוהר מן הקנה האמצעי רמז לאמצעי שבז׳ קצוות שהוא עיקר ומעמיד הכל וממנו מתפשט הברכה מן הראשון לשני ומב׳ לג׳ ונקרא נר האמצעי שהוא גוף המנורה ועיקרם נר מערבי מפני שראשו מוטה קצת לצד מערב ויוצא חוץ משורת שאר הקנים וזהו רמז גדול וענין נעלם כחתן היוצא לקראת הכלה ואור שמן הניתן בכל נר ונר שעל ידו דולקים ומאירין רמז למשך הנמשך בהם מאין סוף כי האורה רומזת להשגחת הש״י בתחתונים שהיא ע״י המדות הנזכרות והשמן שבנר האמצעי רמז לקו האמצעי שהוא מעמיד הכל ובו היה מתחיל ובו היה מסיים. ויש דורות שהיו בישראל צדיקים שבימיהם לא כיבה נר מערבי והיה סימן יפה לישראל ועדות לכל באי העולם שהשכינה שורה בישראל:

שלשה גביעים משוקדים וגו׳. ובמנורה ארבעה גביעים. צוה להיות בכל קנה מן הששה שלשה גביעים ובאמצעי ארבעה ובין כולם כ״ב לרמוז לכ״ב אותיות התורה וכ״ב אלף מרכבות שהיו במתן תורה כולן באותה מראה שראה יחזקאל הג׳ גביעים רומזים לג׳ אבות העליונים וצוה לעשותן בצורת גביע כי הם מקבלים ושואבים ממקור העליון להשפיע לאשר תחתם. ובעבור כי כולם כלולים זה בזה צוה לעשות כן בכל קנה וקנה כמו שאמר בעל ספר היצירה א׳ עם כולן וכולן עם א׳ וסימן לדבר חיות המרכבה הפנים שיש בזה יש בזה הכפתור הוא כנגד המכריע השני ועל כן צורתו עגול ופרח היא השושנה שבשיר השירים הכלולה מז׳ קצוות ונקרא בספר הזוהר וורדא קדישא. והנה הג׳ גביעים שבכל קנה וקנה רומזים לג׳ הדסים שבלולב והכפתור והפרח ללולב ואתרוג והבן זה. והגביע הרביעי אשר בקנה האמצעי רמז לתשובה הרוכבת עליהם ואמרו רז״ל בהקומץ רבה נמצאו גביעים כ״ב כפתורים י״א פרחים תשעה. ושים לבך על המספר הזה והסימן יי׳ ב״ם סיני בקדש (תהלים סח׳ חי׳): וכפתור תחת שני הקנים וגו׳. כשתדע סוד המרכבה עליונה תדע כי ראוי להיות כפתור תחת שני הקנים הראשונים רמז למכריע ראשון שהוא תחת זרועות עולם. ותחת שני הקנים השניים כפתור אחד רמז למכריע שני המקבל מנצח והוד הנרמזים בשני קנים השניים הנקראים שני שוקיים שנאמר שוקיו עמודי שש מיוסדים על אדני פז (שה״ש ה׳ טו׳) ר״ל כי הנצחיים שהם השוקיים הם עמודי שש. ר״ל עמודי ו׳ קצוות או עמודי הו׳ הראשון של שם שהיא בגימטריא שש על שהיא סובלה ו׳ שמות הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד יסוד. והשנייה הנחטפת רומז למכריע שני והם מיוסדים ביסוד עולם. על השם הנכבד הנקרא אדני. ואמר פ״ז לרמוז למה שנאמר בספר יצירה נעוץ סופו בתחילתו. כי השם הנכבד הנזכר בא״ד שהוא סוף הבנין ושם אהיה שהוא מקור הכל ותחלתו הוא כנגד פ״ו עם אין סוף יתעלה ויתברך. ענין אחר פ״ז בגימטריא לבנה והוא כח בית דוד סימן לדבר ואמר כפתוריהם וקנותם ממנה יהיו רמז לייחוד הכל:

לפי דעת האר׳י הקדוש סוד המנורה הוא בספירת המלכות והנה דבריו בספר הליקוטים - פרשת תצוה - נודע כי המלכות כי הנה ביארנו איך נופלים ויורדים אלו החסדים במרוצה תוך היסוד, ובכח ההכאה ההיא חוזרים לעלות ממטה, למעלה. והענין הוא, כי הלא אור של הנקבה אינו אור ישר, אלא אור חוזר ממטה למעלה, כי בעת עליתה ממטה למעלה אז יוצאה הארתה לחוץ מאחורי החזה וניתן לנוקבא, ואם לא היה באופן זה, לא היה שום בנין אל הנוקבא כלל. וזהו אומרו כתית למאור, פירוש, כי זתים אלו שהם אלו השני החסדים דנ״ה, הם נכתשים תחלה ביסוד, ולכן כתית מסטרא דצדיק, כנז׳ בזוהר כי שם נכתשים בכח ההכאה והירידה, ושם מתפררין לפירורין רבים, ועי״כ יוצא השמן הראוי אל המנורה, והיא הנוקבא. וז״ש כתית למאור, פי׳, למאור המנורה, וביאר עוד ואמר להעלות נר תמיד, פי׳, כי בנין הנוקבא אי אפשר לעשותו אלא באור חוזר מתתא לעילא כנז׳, ולכך הוצרך להיות כן. ולכן אמר להעלות נר, פירוש, שהנר שהיא המלכות תעלה אור ממטה למעלה, וזהו להעלות.

וכן דעת תלמידו רבי חיים ויטל בספר **עץ הדעת טוב** -

נודע כי המנורה בז׳ נתחיה הוא המלכות הנקראת בת שבע והיא כעין הירח שגופה חשוך וצריכה לקבל אור מהת״ת הנק׳ שמש ואז נק׳ מנורה מאירה כי תחלת מנורה בכלים בלי אור בסוד כי נר מצוה ואח״כ ותורה אור הת״ת הנקרא תורה שבכתב ממשיך אור חליה וזה ע״י מדת החסד הנקרא אהרן הממשיך לה אור מן הת״ת בסוד ויקרא אלהים לאור הוא החסד יום הוא הת״ת וז״ש בהעלותך וכו׳, והנה גם שתראה כי השכינה מתלבשת בתחתונים בסוד והוי ראש לשועלים ובסוד והארץ הדום רגלי הנה כל הי״ס שבה הנכללות בז׳ היכלות כנודע כי ההיכל העליון כלול מג׳ ראשונות שבה ולכן נקרא היכל קודש הקדשים קודש א׳ הקדשים ב׳ הרי ג׳ ואלו הם ז׳ נרות המנורה כולם אחדות גמורה אפילו יריכה שנאמר בהם רגליה יורדות מות בעולם העשיה ונאמר בהם והארץ הדום רגלי ועד פרחה שהם ג׳ ראשונות שבה המתלבשים בעולם הבריאה הנק׳ כסא הכבוד והוא סוד השמים כסאי הכל מקשה היא אחדות וחיבור גמור.

וְזֶה אלו הו״ק כי זה יסוד ואות ״ו״ אלו הו״ק דהיינו כאשר הו״ק מיוחדים עם היסוד המחובר למלכות אז זה נקרא **מַעֲשֵׂה הַמְּנֹרָה** כך היא המנורה שהיא כנגד הנהגת העולם הזה הנהגת המשפט או הנהגת ז״א **מִקְשָׁה זָהָב** הנהגת דין כי ״מלך במשפט יעמיד ארץ״, **עַד-יֵרֶכָהּ עַד פִּרְחָהּ מִקְשָׁה הִוא כַּמַּרְאֶה, אֲשֶׁר הֶרְאָה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה כֵּן עָשָׂה, אֶת הַמְּנֹרָה.**

(ה) וַיְדַבֵּר יְדוָד אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:(ו) קַח אֶת הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְטִהַרְתָּ אֹתָם:(ז) וְכֹה תַּעֲשֶׂה לָהֶם לְטַהֲרָם הַזֵּה עֲלֵיהֶם מֵי חַטָּאת וְהֶעֱבִירוּ תַעַר עַל כָּל בְּשָׂרָם וְכִבְּסוּ בִגְדֵיהֶם וְהִטֶּהָרוּ:(ח) וְלָקְחוּ פַּר בֶּן בָּקָר וּמִנְחָתוֹ סֹלֶת בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן וּפַר שֵׁנִי בֶּן בָּקָר תִּקַּח לְחַטָּאת:(ט) וְהִקְרַבְתָּ אֶת הַלְוִיִּם לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד וְהִקְהַלְתָּ אֶת כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:(י) וְהִקְרַבְתָּ אֶת הַלְוִיִּם לִפְנֵי יְדוָד וְסָמְכוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת יְדֵיהֶם עַל הַלְוִיִּם:(יא) וְהֵנִיף אַהֲרֹן אֶת הַלְוִיִּם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְדוָד מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לַעֲבֹד אֶת עֲבֹדַת יְדוָד:(יב) וְהַלְוִיִּם יִסְמְכוּ אֶת יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁ הַפָּרִים וַעֲשֵׂה אֶת הָאֶחָד חַטָּאת וְאֶת הָאֶחָד עֹלָה לַידוָד לְכַפֵּר עַל הַלְוִיִּם:(יג) וְהַעֲמַדְתָּ אֶת הַלְוִיִּם לִפְנֵי אַהֲרֹן וְלִפְנֵי בָנָיו וְהֵנַפְתָּ אֹתָם תְּנוּפָה לַידוָד:(יד) וְהִבְדַּלְתָּ אֶת הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לִי הַלְוִיִּם׃

וידבר ידוד אל משה לאמר, קַח אֶת הַלְוִיִּם **קח אותם בדברים** מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְטִהַרְתָּ אֹתָם **ולא אמר וקדשת אותם כי יש שתי מדרגות והן קדוש וטהור הקדושה בכהן והטהרה בלוי.** כתב הרקאנטי בפרשה ״**קח את הלוים מתוך בני ישראל וטהרת אותם וכה תעשה להם לטהרם** וגו׳. כאן נבחרו הלויים לעבודתם וכבר ידעת כחם ועל כן הם ממונים על השיר כד״א ״ובלילה שירה עמי״ (תהלים מב׳ ט׳). ובערכין אמרינן תניא אמר רבי כנור של מקדש היה של שבע נימין שנאמר שובע שמחות את פניך (תהלים טז׳ יא׳) אל תקרי שובע אלא שבע של ימות המשיח שמונה שנאמר למנצח על השמינית (תהלים יב׳ א׳) על נימה שמינית של עולם הבא עשר שנאמר עלי עשור ועלי נבל (תהלים צב׳ ד׳) וכן עוד במדרש רבי תנחומא, ילמדנו רבינו כמה נימין היו בכנור שהיו הלוים מנגנין בו? כך שנה רבי יהושע שבע שנאמר ״שובע שמחות את פניך״ אל תיקרי שובע אלא שבע וכן בדוד הוא אומר ״שבע ביום הללתיך״ (תהלים קיט׳ קסד׳) ולימות המשיח נעשין שמונה שנאמר ״למנצח על השמינית״ ולעתיד לבא נעשו עשר שנאמר ״בנבל עשור״ וגו׳ (תהלים לג׳ ב׳).

ופירוש הענין כי בעולם הזה ישיגו החכמים שבעה ספירות וידבק אורן במקדש ובמשכן כמו שרמזנו במנורה ובקצת הקרבנות ולימות המשיח תושג ספירה שמינית וירמזו אותה, ולעולם הבא תהיה ההשגה שלימה לעשר ספירות וירמזו אותן. מזה קצת ראיה שהעולם הבא יהיו בו הנשמות בגוייתן והיא הנקרא תחיית המתים וכבר רמזתי זה. **והנך רואה כי בלוים יזכיר תמיד לשון טהרה וטהרת אותם. וכה תעשה להם לטהרם. אמנם בכהנים יזכיר לשון קדושה ואת אהרן ואת בניו אקדש ובנזיר קדש יהיה**. וסוד הענין כי הקדושה הוא תוספת אצילות מאין סוף יתעלה ויתברך שהוא מקור הקדושה ולכך בנזיר המגדל פרע נאמר קדוש יהיה בתוספת השפעה ממקור האין לכחות הקדושה לאסור להשחיתן. אמנם סוד הטהרה הוא סוד הפסקת רוח הטומאה על כן בקרח כתיב קרח הוא טהור הוא. כי לאחר שהוסרו כחות הטומאה הוא טהור זהו סוד **והעבירו תער על כל בשרם וכבסו בגדיהם והטהרו**. וטעם **וכה תעשה** ידוע מפסוק **כה תברכו** וכו׳ וכבר פירשתי. וסוד **הזה עליהם מי חטאת** כי צריך להזות עליהם אפר ומים חיים מעורבין. ובסוד פרה

אדומה אבאר בגזירת האל. וטעם **והקרבת את הלוים לפני אהל מועד** כי הם לשירות השכינה השורה באהל כד״א **ששים גבורים סביב לה** (שה״ש ג׳ ז׳):

יש ג׳ מדרגות בעם ישראל, כהן לוי וישראל והם בחינת חג״ת והלויים מצד הגבורה ולכן **וְזֹ֣את** זו השכינה הנקראת כה היא **תַּעֲשֶׂ֣ה לָהֶ֗ם לְטַהֲרָם֙ הַזֵּ֣ה עֲלֵיהֶ֔ם מֵ֖י חַטָּ֑את וְהֶֽעֱבִירוּ֙ תַּ֣עַר עַל כָּל בְּשָׂרָ֔ם** הסרת השיער גם באשה כי היא מצד הגבורות כלויים **וְכִבְּס֥וּ בִגְדֵיהֶ֖ם וְהִטֶּהָֽרוּ**

וְלָקְח֣וּ פַ֤ר בֶּן בָּקָר֙ יש כאן רמז לפר דינים הבאים מן החסד כי בקר רומז לחסד **וּמִנְחָתוֹ֙ סֹ֣לֶת בְּלוּלָ֔ה בַּשָּׁ֑מֶן** כבר אמרנו שסולת גימ׳ מלכות והשמן אלו המוחין דחכמה **וּפַ֤ר שֵׁנִי֙ בֶּן בָּקָ֣ר תִּקַּ֔ח לְחַטָּ֑את וְהִקְרַבְתָּ֞ אֶת הַלְוִיִּ֣ם לִפְנֵי֮ אֹ֣הֶל מוֹעֵד֒ וְהִקְהַלְתָּ֞ אֶת כָּל עֲדַ֤ת בְּנֵי֙ יִשְׂרָאֵ֔ל** כיצד נקהלו שם כל בני ישראל? היה כאן נס שמקום מועט החזיק את המרובין. **וְהִקְרַבְתָּ֞ אֶת הַלְוִיִּ֣ם** אל המלכות שהיא בחינת פתח ובחינת אהל מועד והיא **לִפְנֵי֮ יְדֹוָד֒** לפני ז״א **וְסָמְכ֥וּ בְנֵי יִשְׂרָאֵ֛ל אֶת יְדֵיהֶ֖ם עַל הַלְוִיִּֽם. וְהֵנִ֤יף אַהֲרֹן֙** שהוא החסד הוא מניף **אֶת הַלְוִיִּ֔ם תְּנוּפָ֖ה** תנו פה היינו המלכות שהיא **לִפְנֵ֣י יְדֹוָ֑ד מֵאֵ֥ת בְּנֵי֙ יִשְׂרָאֵ֔ל וְהָי֖וּ לַעֲבֹ֥ד אֶת עֲבֹדַ֖ת יְדֹוָֽד** עבודת הלויים במשכן היא השירה ואין שירה אלא בפה. גם שירה היא במלכות ראה ערך שיר והיא ה׳ אחרונה ושירה גימ׳ תפלה שהיא במלכות. **וְהַלְוִיִּ֗ם יִסְמְכ֛וּ אֶת יְדֵיהֶ֖ם עַל רֹ֣אשׁ הַפָּרִ֑ים וַֽעֲשֵׂ֞ה אֶת הָאֶ֣חָד חַטָּ֗את וְאֶת הָאֶחָד֙ עֹלָ֔ה לַידֹוָ֖ד לְכַפֵּ֥ר עַל הַלְוִיִּֽם׃(יג) וְהַעֲמַדְתָּ֞ אֶת הַלְוִיִּ֣ם לִפְנֵי֮ אַהֲרֹן֒ וְלִפְנֵ֣י בָנָ֔יו וְהֵנַפְתָּ֥ אֹתָ֖ם תְּנוּפָ֑ה לַידֹוָֽד׃(יד) וְהִבְדַּלְתָּ֞ אֶת הַלְוִיִּ֣ם מִתּ֔וֹךְ בְּנֵ֖י יִשְׂרָאֵ֑ל וְהָי֥וּ לִ֖י הַלְוִיִּֽם**:

באור הרמח״ל זללה״ה- **קח את הלוים** וגו׳. זה היה למיתוק הגבורות בחסדים. וזהו, **קח את הלוים**, שהם מצד הגבורות, **וטהרת אותם**, מצד החסד, וכמ״ש אח״כ, ״הזה עליהם מי חטאת״. ולמשה נזדמן לו זה התיקון לפי שהיה ממש מבחינה הזאת, משה הוא מצד החסדים, שנאמר בו, ״כי מן המים משיתהו״. וז״ס ששימש ז׳ ימי המלואים, להמשיך הארת הז׳ חסדים למטה. וכשניתנה לו הלויה אז תיקן מדת הגבורה ונכללה בחסד. ולפי שהיה מבחינה הזאת, לו נצטוה זה הענין: ואומר, ״הזה עליהם מי חטאת״, יניקת הס״א היא מן הגבורה כשאינה נכללת בחסד, אבל כשהיא מתחברת בחסד, הס״א נכנעת. ולכך נקראים ״מי חטאת״, שבהזות אלו המים שהם מצד החסד, על הלוים שהם מצד הגבורה, החטאת שהיא הס״א, נכנע. ולפי שהשערות הם דינים והם סותמים ההשפעה, וכדי שלא ימנעו זה התיקון צוה הקב״ה להעבירם, וז״ס, ״והעבירו תער על כל בשרם״. ואומר, ״וכבסו״, כבר ידוע כי נוקבא בשמאלא אתקשרת, וכשהזרוע שמאל אינו ניתקן גם המלכות אינה נתקנת, והס״א אוחזת בה. ולכך עכשיו שנתקן הזרוע שמאל דז״א בסוד הלוים, צריך לתקן המלכות, וזה בסוד כביסת הבגדים. המלכות נקראת בגד, שהיא לבוש לכל הספירות, ובבחינה הזאת שהיא בגד, הס״א אוחזת בה הרבה, שיש לה אחיזה יותר בלבוש מן הגוף, וכל זה בזמן שהזרוע שמאל אינו נתקן, שאז גם המלכות אינה נתקנת. אבל עכשיו שנתקן הזרוע, גם המלכות נתקנת, וז״ס כיבוס הבגדים, שהם ההארות של המלכות הנתקנים ונטהרים מן החיצונים: וצוה הקב״ה שיביאו קרבן מבחינת התיקון עצמו, וזה, ״פר בן בקר״, פר - מצד הדינים כידוע, שפר הוא סוד מנצפ״ך. אבל צוה שיהיה ג״כ **מנחה בלולה בשמן**, שהשמן רומז להארות החסד, וזהו בסוד התיקון שנתקן מיתוק הגבורה בחסד. והיו ב׳ פרים, אחד לעולה, בסוד עליית הקדושה, שכל עליות הקדושה הם על ידי הגבורה המתלהטת באש שלה ועולה למעלה, ואחד לחטאת - להכנעת הס״א. וגם זה היה צריך להיות פר, לפי

ששליטת הס״א היא נמשכת מצד הדין, ולכך עיקר התיקון הוא להכניע אותה, אדרבא בשרשה ממקום יניקתה, שהם סוד הדינים, ולכך הוצרך להיות פר להכנעת הס״א, שפר הוא סוד הדינים, כמ״ש. **והניף אהרן** וגו׳ (ח, יא-יד). הגבורות יש להם ב׳ זמנים, אם הם נשפלות למטה, הקליפות אוחזות בהם, ואם הם מתרוממות, אז אדרבא, הקליפות נכנעים על ידם. וז״ס, ״והיה כאשר ירים משה ידו וגבר״ וגו׳. וזה נמשך - אם החסד מאיר בגבורה או לאו, אם החסד מאיר בה, הגבורות נמתקות ועומדות למעלה, ואם אין החסד מאיר בה, אז הגבורות הם מתקשות בתוקף הדין ונשפלות למטה, והחיצונים מתגברים. וזהו סוד תנופת הלוים על ידי אהרן, להתרוממות הגבורות על ידי אהרן שהוא איש החסד. ״והיו לעבוד את עבודת ה׳״, עבודת ה׳ היא השכינה, והלוים שהם סוד הגבורות, הם הם המתקנים המלכות ושומרים אותה מן החיצונים: **והלוים יסמכו את ידיהם**, הלוים סודם באימא, ולכך להם ניתן לסמוך הידים על הפרים שהם בסוד אי׳ בסוד מנצפ״ך. וג׳ תנופות נאמרו כאן. והסוד הוא, ג׳ מקומות הם שיש לה לגבורה לעלות בהם, א׳ בזרוע שמאל של ו״א, וז״ס התנופה ראשונה, דהיינו להרימה שתשב במקומה. ועוד תנופה ב׳, להרימה במקום יותר גבוה והוא בבינה - שרש הגבורה. עוד תנופה ג׳, להרימה עד גבורה דעתיק - מקום שהגבורה מתבסמת בביסום גמור, שעומדת שם במוח ימין של א״א, הכל להעלות תיקון הגבורה כראוי.

(טו) וְאַחֲרֵי כֵן יָבֹאוּ הַלְוִיִּם לַעֲבֹד אֶת אֹהֶל מוֹעֵד וְטִהַרְתָּ אֹתָם וְהֵנַפְתָּ אֹתָם תְּנוּפָה׃(טז) כִּי נְתֻנִים נְתֻנִים הֵמָּה לִי מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תַּחַת פִּטְרַת כָּל רֶחֶם בְּכוֹר כֹּל מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָקַחְתִּי אֹתָם לִי׃(יז) כִּי לִי כָל בְּכוֹר בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה בְּיוֹם הַכֹּתִי כָל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הִקְדַּשְׁתִּי אֹתָם לִי׃(יח) וָאֶקַּח אֶת הַלְוִיִּם תַּחַת כָּל בְּכוֹר בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃(יט) וָאֶתְּנָה אֶת הַלְוִיִּם נְתֻנִים לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲבֹד אֶת עֲבֹדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֹהֶל מוֹעֵד וּלְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִהְיֶה בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נֶגֶף בְּגֶשֶׁת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל הַקֹּדֶשׁ׃(כ) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְכָל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַלְוִיִּם כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְדֹוָד אֶת מֹשֶׁה לַלְוִיִּם כֵּן עָשׂוּ לָהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃(כא) וַיִּתְחַטְּאוּ הַלְוִיִּם וַיְכַבְּסוּ בִּגְדֵיהֶם וַיָּנֶף אַהֲרֹן אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְדֹוָד וַיְכַפֵּר עֲלֵיהֶם אַהֲרֹן לְטַהֲרָם׃(כב) וְאַחֲרֵי כֵן בָּאוּ הַלְוִיִּם לַעֲבֹד אֶת עֲבֹדָתָם בְּאֹהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי אַהֲרֹן וְלִפְנֵי בָנָיו כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְדֹוָד אֶת מֹשֶׁה עַל הַלְוִיִּם כֵּן עָשׂוּ לָהֶם׃(כג) וַיְדַבֵּר יְדֹוָד אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר׃(כד) זֹאת אֲשֶׁר לַלְוִיִּם מִבֶּן חָמֵשׁ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה יָבוֹא לִצְבֹא צָבָא בַּעֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד׃(כה) וּמִבֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה יָשׁוּב מִצְּבָא הָעֲבֹדָה וְלֹא יַעֲבֹד עוֹד׃(כו) וְשֵׁרֵת אֶת אֶחָיו בְּאֹהֶל מוֹעֵד לִשְׁמֹר מִשְׁמֶרֶת וַעֲבֹדָה לֹא יַעֲבֹד כָּכָה תַּעֲשֶׂה לַלְוִיִּם בְּמִשְׁמְרֹתָם׃

וְאַחֲרֵי כֵן יָבֹאוּ הַלְוִיִּם לַעֲבֹד אֶת אֹהֶל מוֹעֵד העובדים באהל מועד מתקנים את השכינה ולכן צריכים **וְטִהַרְתָּ אֹתָם** טהרה על ידי הזאה שלישי ושביעי (חזקוני) וידוע שמדרגת הלוי טהור והכהן קדוש וכאן בטהרה הם נתקנים לעבודה **וְהֵנַפְתָּ אֹתָם תְּנוּפָה** וכבר ידעת מה היא תנופה היינו תנו פה וזה לתקן אותם להיות עובדי המשכן ומתקני השכינה הנקראת **כִּי** כנסת ישראל והם **נְתֻנִים נְתֻנִים הֵמָּה לִי מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל** כפי שכתבנו בערך והיו לי הלויים **תַּחַת פִּטְרַת כָּל רֶחֶם בְּכוֹר כֹּל מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל** כפי שהסביר הרקאנטי שם שהבכורות נצלו במצרים ממדית הדין ולכן פדו אותם הלויים שהם מצד הגבורות ומידת הדין ולכן **לָקַחְתִּי אֹתָם לִי, כִּי לִי כָל בְּכוֹר בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה בְּיוֹם הַכֹּתִי כָל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הִקְדַּשְׁתִּי אֹתָם לִי, וָאֶקַּח אֶת הַלְוִיִּם תַּחַת כָּל בְּכוֹר בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל, וָאֶתְּנָה אֶת הַלְוִיִּם נְתֻנִים לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו** הטעם כדי להמתיק את הדינים שבלוי על ידי הכללה במידת החסד של הכהנים **מִתּוֹךְ בְּנֵי**

יִשְׂרָאֵל לַעֲמֹד אֶת עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאָהֶל מוֹעֵד וּלְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִהְיֶה בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נֶגֶף בְּגֶשֶׁת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל הַקֹּדֶשׁ רש״י מפנה את תשומת לבנו לכך שבפסוק יש ה״פ בני ישראל ואולי הם ה׳ קומות שבמלכות כחבת״מ ובהם נרנח״י **וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְכָל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַלְוִיִּם כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְדֹוָד אֶת מֹשֶׁה לַלְוִיִּם כֵּן עָשׂוּ לָהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל** ואמר **וַיִּתְחַטְּאוּ הַלְוִיִּם** זו הזאת שלישי ושביעי **וַיְכַבְּסוּ בִּגְדֵיהֶם** זו טבילת הבגדים **וַיָּנֶף אַהֲרֹן אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְדֹוָד** הרי תנופה **וַיְכַפֵּר עֲלֵיהֶם אַהֲרֹן** זו הקרבת הפרים וכל זה היה כדי **לְטַהֲרָם**. ואמר **וְאַחֲרֵי כֵן בָּאוּ הַלְוִיִּם לַעֲמֹד אֶת עֲבֹדָתָם בְּאָהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי אַהֲרֹן וְלִפְנֵי בָנָיו כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְדֹוָד אֶת מֹשֶׁה עַל הַלְוִיִּם כֵּן עָשׂוּ לָהֶם**.

וַיְדַבֵּר יְדֹוָד אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר עיין וידבר ידוד אל משה לאמר **את** וכבר ידעת מה פירוש זאת היא הנקראת כה והיא עולה לבינה הנקראת **אֲשֶׁר** אשר **לַלְוִיִּם מִבֶּן חָמֵשׁ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה יָבוֹא לִצְבֹא צָבָא בַּעֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד וּמִבֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה יָשׁוּב מִצְּבָא הָעֲבֹדָה וְלֹא יַעֲבֹד עוֹד** הרי שגיל הלויים בעבודה הוא מגיל כה הרומזת למלכות ועד נ׳ הרומזת לבינה. **וְשָׁרֵת אֶת אֶחָיו בְּאָהֶל מוֹעֵד לִשְׁמֹר מִשְׁמֶרֶת** פירש רש״י ״לחנות סביב לאהל ולהקים ולהוריד בשעת המסעות **וַעֲבֹדָה לֹא יַעֲבֹד כָּכָה תַּעֲשֶׂה לַלְוִיִּם בְּמִשְׁמְרֹתָם**.

פרק ט

(א) וַיְדַבֵּר יְדֹוָד אֶל מֹשֶׁה בְּמִדְבַּר סִינַי בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית לְצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן לֵאמֹר:(ב) וְיַעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַפָּסַח בְּמוֹעֲדוֹ:(ג) בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם בַּחֹדֶשׁ הַזֶּה בֵּין הָעַרְבַּיִם תַּעֲשׂוּ אֹתוֹ בְּמֹעֲדוֹ כְּכָל חֻקֹּתָיו וּכְכָל מִשְׁפָּטָיו תַּעֲשׂוּ אֹתוֹ:(ד) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשֹׂת הַפָּסַח:(ה) וַיַּעֲשׂוּ אֶת הַפֶּסַח בָּרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בֵּין הָעַרְבַּיִם בְּמִדְבַּר סִינָי כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְדֹוָד אֶת מֹשֶׁה כֵּן עָשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:(ו) וַיְהִי אֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ טְמֵאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם וְלֹא יָכְלוּ לַעֲשֹׂת הַפֶּסַח בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּקְרְבוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וְלִפְנֵי אַהֲרֹן בַּיּוֹם הַהוּא:(ז) וַיֹּאמְרוּ הָאֲנָשִׁים הָהֵמָּה אֵלָיו אֲנַחְנוּ טְמֵאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם לָמָּה נִגָּרַע לְבִלְתִּי הַקְרִיב אֶת קָרְבַּן יְדֹוָד בְּמֹעֲדוֹ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:(ח) וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מֹשֶׁה עִמְדוּ וְאֶשְׁמְעָה מַה יְצַוֶּה יְדֹוָד לָכֶם׃

וידבר חו״ג **דידוד** אבא נמשכים **אל משה** בינה ומשם אל **במדבר סיני** התפארת ומשם אל **בשנה השנית** המלכות (ראה ערך שנה שיש דעות שזו הבינה או התפארת או המלכות. כלל קבע ראב״ע ״כשם שאין חודשים לחמה כך אין שנים ללבנה״ כלומר מהלך החמה קובע את השנה ומהלך הלבנה קובע את החודשים, ולפי זה בדרך סוד, השנה היא בתפארת והחודשים במלכות, אך כאן כתב **בשנה השנית** היינו המלכות שהיא שנית לתפארת, וכל זה כתבתי למתק את ייחוס החודש למלכות, כי בלאו הכי יש הסוברים שהחודשים במלכות עיין ערך שנה) ואמר **לצאתם מארץ מצרים** שאז המלכות יצאה משליטת הקלי׳ כמו שאמר הרב בליקוטי תורה ריש פ׳ שמות, **בחדש הראשון** הוא ניסן הוא חסד דמלכות **לאמר** והיא המלכות עולה אליו. **שיעור הכתוב**: הנה יש כאן המשכה היוצאת מאי״ס ב״ה וב״ש והיא יורדת דרך כל סדר ההשתלשלות, ברם כל זה לא כתוב כאן רק מאבא ולמטה כי תורה נובלות חכמה, והמשכה זו מגיעה עד חסד דמלכות ועביד נייחא לה והיא מתפייסת ועולה.

ובא הציווי **ויעשו** לשון עשיה זו בחינת המלכות בעולמות **בני ישראל** המושרשים במלכות הנקראת את וכן **הפסח** מלכות כי היא ה אחרונה והיא נקראת פסח **במועדו**

והיינו מועד ו' כלומר מעלים אותה אל הו' זה התפארת כעין שנאמר "פסח הוא לד"" שהיא מתייחדת עם התפארת. וכפי שכתוב בזוהר (ויקרא קנב ע"א) "ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו, **מאי** ויעשו**?, אמר רבי יוסי, הא אתמר, כל מאן דאחזי עובדא לתתא כדקא יאות, כאילו עביד ליה לעילא, דהא בגיניה אתער ההוא מלה, כביכול כאילו הוא עביד ליה, והא אתמר** שואל הזוהר, מדוע נקטה כאן התורה ויעשו הרי צריך היה לומר ויקריבו או ויאכלו מה זה ויעשו? ומשיב כשבני ישראל למטה מקריבים את הפסח הרי שכנגדם למעלה הם עושים את המלכות מצד החסד ולכן נקטה כאן התורה לשון ויעשו כמו "ויעש אלקים את הרקיע" (אור החמה). **בארבעה עשר יום** כשהלבנה במילואה והיא הנקראת **בחדש והיא עם היסוד הנקרא** הזה **בין הערבים** כשמתעוררת מידת הדין **תעשו אתו** היינו תייחדו את עם ו היינו זו"ן וזה הוא **במעדו** במועד ו' **ככל חקתיו** כבר ידעת מה זה חק ומה פירוש כל **וככל משפטיו תעשו אתו**. ואמר **וידבר משה** זו המשכת חו"ג מהבינה **אל בני ישראל** מלכות שזו בחינת **לעשת הפסח** עולם עשיה והפסח. **ויעשו את הפסח בראשון** הוא ניסן **בארבעה עשר יום לחדש בין הערבים במדבר סיני ככל אשר צוה ידוד את משה כן עשו בני ישראל** כדלעיל שכל זה הוא תיקון המלכות.

ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם[17] מי היו האנשים? י"א שאלו שטפלו בנדב ואביהוא ורמז לדעה זו בר"ת של מילים נפש אדם ר"ת נ"א כמו נדב אביהוא וראה למטה בדברי הרמ"ז. עוד רמז, כתיב הכא **ויהי** וכתיב התם ויהי ביום השמיני. ראה לקמן את ה**שפתי כהן** שליקט דעות נוספות. **ולא יכלו לעשת הפסח ביום ההוא ויקרבו לפני משה ולפני אהרן ביום ההוא** כפל הפסוק **ביום ההוא** לומר שעמדו לפני משה ביום י"ד בניסן ובקשו שקרבן פסח יקרב עבורם ולערב יאכלוהו וכתב כאן רבי יוסף בכור שור "שהרי אנו טמאים לנפש אדם, ואין אנו צריכים כפרה לאכול בקדשים, שאם היינו זבים ומצורעים [שלא] נטהרו, ולא היינו יכולים לאכול עד למחר לאחר זמן פסח, שכבר עבר זמן אכילת פסח, או שהיה רביעי או חמישי לטהרתינו, שלא נוכל ליטהר עד שיעבור זמן הפסח, - לא היינו מדברים". וזה

---

[17] כתב הרב **שפתי כהן** זללה"ה "**ויהי אנשים אשר היו טמאים**". יש מי שפירש שאלו האנשים הם מישאל ואלצפן שנטמאו בבני אהרן שאמר להם משה קרבו שאו את אחיכם, ולפי דעתו ויהי ביום השמיני הוא שמונה לחודש, יבוא יום שביעי הוא י"ד, ואין שום מפרש שפירש אלא יום השמיני הוא שמונה למילואים והוא יום ראש חודש ניסן שאמר ופתח אוהל מועד תשבו שבעת ימים עד מלאות ימי מלואיכם, וביום השמיני קרא לאהרן שישמש בכהונה גדולה ואותו היום הוא ראש חודש ניסן שנטל עשר עטרות ואחת מהם הוא ראשון לכהונת אהרן, ובו ביום מתו נדב ואביהוא, ואמר משה מדוע לא אכלתם את החטאת על שעיר ראש חודש היה, ואמר אהרן ותקראנה אותי כאלה, שהיה אונן על בניו. ובמגילת תענית שמונה הימים שמתעניים בהם ואומר באחד בניסן מתו בני אהרן. אלא צריך לומר שהיו אנשים אחרים והיו חשובים, כמו שפירש רש"י ז"ל בפסוק (במדבר י"ג, ג') כולם אנשים, כל אנשים שבמקרא לשון חשיבות. ולא נזכר שמם לפי שקרבן ראשון שעשו ישראל במדבר לא היו בכללם, כמו שאמרו למה נגרע וגו'.

ומצאתי במדרש (ספרי פרשה זו י'), אשר היו טמאים מי היו אם נושאי ארונו של יוסף יכולין ליטהר, ואם נושאי ארונו של נדב ואביהוא יכולין ליטהר, שהרי באחד בניסן הוקם המשכן ושני לו שרף אלעזר את הפרה, אלא למי היו טמאים למת מצוה נטמאו, עד כאן. **ויקרבו לפני משה ולפני אהרן** אולי ימצאו להם שום זכות להקריב קרבן פסח, ולפי שאהרן הוא זורק הדם והם היו רוצים שיזרק הדם עליהם אפילו שלא יאכלו הבשר כמו שאמר המדרש (שם) שאמרו לא שאנו צריכין אכילה ושתיה אלא שיזרק עלינו הדם, לזה אמרו לפני אהרן, אבל עיקר האמירה לא היתה אלא למשה שנאמר ויאמרו האנשים ההמה אליו, אלא כמו שאמרנו שהכהן הוא זורק הדם, ואם יהיה הדין עמם מיד יאמר לאהרן לזרוק, לפי שאין שהות ביום ההוא. ויאמרו האנשים ההמה אליו אנחנו, הפסוק הוא מיותר שאין צריך לומר אלא ויאמרו לו, כי כבר אמר ויהי אנשים, ולמה פעם אחרת האנשים, ולמה ההמה, ולמה אליו, ולמה אנחנו, אמרו במדרש (ילקוט רמז תשכ"א) האנשים ההמה בעלי שמות היו, אליו, לא שלחו לו על ידי שליח, אנחנו, יחידים אנחנו שלא היו טמאים לנפש אדם כי אם הם, לנפש אדם, אין בנו לא זבין ולא מצורעין, עד כאן. על פי זה יאמר טמאים לנפש אדם, על נפש לתת מנוח ומרגוע לנפש המת, שכל עוד שלא נקבר הגוף אין לנפש מנוח, אם כן אנו עוסקים בטומאת מצוה לא בטומאת זבין ומצורעין שבא להם הטומאה על ידי עוון, אם כן שכר מצוה מצוה ומצוה גוררת מצוה לא מונעת מצוה. כששמע משה דבריהם אמר עמדו, מאחר שאתם בזריזות לעשות המצוה, עמדו לא תזוזו מכאן. מה יצוה ה' לכם. כדאים אתם שתאמר פרשה זו על ידכם, כמו שאמר המדרש (ילקוט רמז רע"א) ראויה היתה פרשת פסח שני שתאמר על ידי משה אלא שזכו האנשים הטמאים, לזה אמר לכם:

שאמרו **ויאמרו האנשים ההמה אליו אנחנו טמאים לנפש אדם למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ידוד במעדו בתוך בני ישראל** האם זו טענה צודקת? כתב כאן בעל **צרור המור** והנה לפי חכמתם נראה שלא שאלו כהוגן, כי אחר שהיו טמאים איך היו אומרים למה נגרע. ועוד, למה אמרו אנחנו טמאים לנפש אדם. כי לא היה להם לומר אלא אנחנו טמאים למת בנפש, או בנפש, כמו שאמר למשה איש איש כי יהיה טמא לנפש (לק' י). ועוד, למה הוצרך משה לומר עמדו ואשמעה (פס' ח), כי הדין היה ברור שאחר שהיו טמאים לא היו יכולים לעשות את הפסח. אבל שאלתם היתה עמוקה, ולכן נסתפק משה בם. וזה כי הם אמרו אנחנו עסקנו במצוה שצויתנו, קרבו שאו את אחיכם מאת פני הקודש (ויקרא י, ד), וזהו אנחנו טמאים לנפש אדם, מיוחד. ואם כן איך אפשר שבעבור שעסקנו במצוה, נגרע מהקריב קרבן ה' ולא נעשה מצות הפסח. וזהו למה נגרע, כי אין ראוי שהעוסק במצוה יאבד מצוה אחרת. וכשראה ששאלתם ראויה, אמר עמדו ואשמעה.

ועוד תמצא כי בשאלתם רמיזה גדולה והיא עמוקה מאד עד שנסתפק משה בה, וזה גלו באומרם אנחנו טמאים לנפש אדם. וזה כי כבר רמזתי למעלה בהרבה מקומות, כי מיתת בני אהרן היתה בשביל חטא אדם הראשון וקין. ולא היתה השכינה שנסתלקה בשביל חטא אדם יכולה לירד, עד שנדב ואביהוא יפרעו חוב אביהם, שהם היו דומים לו בחכמתו. בענין שבני אהרן לא מתו בשביל חטא ועון, אלא בקרבתם לפני ה' (שם טז, א), ועל שהיו דבקים בה' מכל אדם, כאומרו בקרובי אקדש (שם י, ג). וא"כ אחר שאין עון אין מיתה, ואחר שאין מיתה אין טומאה. וז"ש אנחנו טמאים לנפש אדם, ואין אנחנו טמאים בטומאת מת, אלא לנפש אדם הרמוז, וא"כ למה נגרע. וכשראה משה דבריהם והבין עמקם, נסתפק בדבר ואמר עמדו ואשמעה מה יצוה ה' לכם. כי דינכם מחודש ועמוק, ואין ראוי לדונו אלא יחידו של עולם, אחר שאין מיתה בלא חטא.

אור החיים הקדוש – **למה נגרע** וגו' צריך לדעת טענת האנשים במאמר למה נגרע, הלא טעמם בפיהם יענו אנחנו טמאים, ומה מבקשים ליתן להם תורה חדשה. ואולי כי לצד שנטמאו ברשותו יתברך, בין למאן דאמר טמאי מת מצוה, בין למאן דאמר נושאי ארונו של יוסף (סוכה כה:), חשבו כי ידין ה' אותם כטהורים, וכשם שמצינו (פסחים עז) שיתרצה ה' עשות הפסח בטומאה בציבור, לזה טענו למה נגרע, וכי בשביל שעשו מצוה יהיו נגרעים מקרבן פסח. או ירצה לומר שיעשו לפסח תשלומין כחגיגה שיש לה תשלומין כל ז', שאמרו (חגיגה ט.) חוגג והולך כל הרגל, כמו כן יצו ה' להם שיעשו פסח למחר, והוא מאמר במועדו שהוא מועד הפסח. ואולי כי לזה דקדק הכתוב לומר ביום ההוא, פירוש לדברי האומר יום ז' של טומאתם היה לזה באו ביום ההוא, כדי שיאמר להם לעשותו תשלומין למחר. ולדרך זה אנו מרויחים טעם שה' אמר מצוה זו של פסח שני אחר ששאלו האנשים ההמה, לומר שהגם שיהיו טהורים בתוך ימי הפסח כנדון שלפנינו, אף על פי כן אין לו תשלומין לעשותו בז' ימי הפסח כחגיגה אלא בחודש השני. עוד ירצה אומרו למה נגרע, פירוש כיון שהיה יום ז' לטומאתם טוענים שיכולין לשחוט עליהם פסחיהם, כדרך ששוחטין וזורקין על טמא שרץ כיון שהם נטהרים לערב ואין להם טומאה אלא ביום ההוא, והוא מאמר ביום ההוא, ורבותינו ז"ל אמרו עניינים אחרים, ואלו ואלו דברי אלהים חיים.

ויאמר אלהם משה עמדו ואשמעה מה יצוה ידוד לכם. אשרי מרע"ה שיכול לומר **עמדו ואשמעה** מכאן נעריך את נבואת משה וכתב על בספר שערי אורה - השער

השלישי והרביעי - הספירה השמינית והשביעית "כל הנביאים כולן צריכים לתקן עצמם ולהתכוין לנבואה קודם שתשרה הנבואה עליהם, בין על ידי עצמם בין על ידי מלאך, אבל מרע"ה אינו צריך להכין עצמו לנבואה שהרי הוא מוכן ועומד תמיד, שנאמר עמדו ואשמעה מה יצוה י"י לכם (במדבר ט, ח), ואומר ובבא משה אל אהל מועד לדבר אתו וישמע את הקול מדבר אליו (שם ז, פט).

זוהר - ויקרא (דף קנב ע"ב) **איש איש כי יהיה טמא** וגו', איש איש תרי זמני אמאי, אלא איש דהוא איש, ויתחזי לקבלא נשמתא עלאה, והוא פגים גרמיה, דלא שרייא עלוי שכינתא (ס"א שירותא) (ס"א נשמתא) עלאה, מאי טעמא, בגין דאיהו גרים, והוא מסאב ליה לגרמיה, ועל דא איש איש, איש דיתחזי למהוי איש, והוא מסאב גרמיה, דלא ישרי עלוי קדושה דלעילא. או בדרך רחוקה, דא איהו חד מעשרה דאינון נקודים באורייתא, וכלהו אתיין לאחזאה מלה, מאי בדרך רחוקה, בגין דבר נש דאיהו מסאיב גרמיה מסאבין ליה לעילא, כיון דמסאבין ליה לעילא, הא איהו בדרך רחוקה מההוא אתר וארחא דזרעא דישראל אחידן ביה, הא בדרך רחוקה אחיד, דאתרחק (ני"א מלמקרב) למקרב לכון ולאתקשרא בכון, כמה דאתון מתקשרין. אמר רבי יצחק, והא כתיב **כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחוקה**, דאתחזי תרין מלין, משמע דכתיב **או**, אמר רבי יוסי, כאן עד לא מסאבין ליה, כאן בתר דמסאבין ליה, ומשמע אפילו האי או האי לא ישרי עלוי קדושה דלעילא, ולא יעבדון פסחא בזמנא דישראל עבדין ליה. ואי תימא, הא בירחא תניינא עביד אי לא מתקן גרמיה, לא, אלא כיון דמתדכי ומתקן גרמיה, הא ירחא תניינא למעבד פסחא, מכאן כל בר נש דמדכי גרמיה, מדכאן ליה. דאי תימא דבדרגא עלאה יתיר קאים בירחא תניינא, לאו הכי, דהא ישראל זרעא קדישא דעבדו פסחא בזמניה, נטלו ליה לסיהרא ולשמשא כחד, ומאן דנטיל יסודא בקדמיתא נטיל בניינא, מאי יסודא, לא תימא יסודא עלאה דצדיקא דעלמא, אלא יסודא דאבן טבא, כמה דאת אמר (תהלים קיח כב) אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה, והאי הוא אבן דשארי עליה מאן דשארי.

אמר רבי יהודה, ודאי כלא נטיל אפילו בירחא תניינא, אבל לאו איהו כמאן דנטיל ליה בזמניה, מאי טעמא, דא דנטיל פסחא בזמניה, נטיל מתתא לעילא ולא נחית, בגין דמעלין בקדש ולא מורידין, ודא דנטיל בתר זמניה, נחית מעילא לתתא, בגין כך שוין בכלא, ולא שוין, דדא סליק ולא נחית, ודא נחית ולא סליק, בגין כך מאן דמקרב פסחא בזמניה, שבחא יתיר אית ליה.

זכאין אינון ישראל דזכאן בכלא, דזכאן באורייתא, וכל מאן דזכי באורייתא זכי ליה בשמא קדישא, זכאין אינון ישראל בעלמא דין ובעלמא דאתי.

רעיא מהימנא - זוהר ח"ג דף קנב ע"ב - פקודא למעבד פסח שני, על אינון דלא יכילו, או דאסתאבו במסאבו אחרא, אי רזא דפסח רזא דמהימנותא דישראל עאלין בה שלטא בניסן, וכדין איהו זמנא לחדוה, איך יכלין אלין דלא יכילו או דאסתאבו, למעבד בירחא תניינא, דהא אעבר זמנא. אלא כיון דכנסת ישראל מתעטרא בעטרהא בניסן, לא אתעדיאת כתרהא ועטרהא מינה תלתין יומין, וכל אינון תלתין יומין מן יומא דנפקו ישראל מפסח, יתבא מטרוניתא בעטרהא, וכל חילהא בחדוה, מאן דבעי למחמי למטרוניתא יכיל למחמי, כרוזא כריז, כל מאן דלא יכיל למחמי מטרוניתא, ייתי ויחמי עד לא ינעלון תרעיה, אימתי כרוזא כריז, בארבעה עשר לירחא תניינא, דהא מתמן עד שבעה יומין תרעין פתיחן, מכאן ולהלאה ינעלון תרעי, ועל דא פסח שני, (ע"כ):

פקודא דא שחיטת הפסח בזמנו, ואבתריה פסח ראשון ופסח שני, לאכול אותן כמשפטן, וטמאים להיות נדחים לפסח שני, דאיהו פקודא תליתאה. תנאין ואמוראין, אית בני נשא כחולין דטהרה מסטרא דמיכאל, וכחולין דהקדש כגון בשר קדש ואינון מסטרא דגבריאל, כהן ולוי, ואית בני נשא דאינון כיומין טבין, ואינון קדש קדשים. שכינתא איהי פסח ראשון מימינא, פסח שני משמאלא, פסח ראשון מימינא דתמן חכמ״ה, פסח שני משמאלא דתמן בינה, ובגין דבגבורה מתעברין כל אשין נוכראין, דאינון כקש ותבן לגבי אש דגבורה, טמאים נדחים לפסח שני.

ההבדלים בין פסח לפסח שני

מה בין פסח ראשון לשני? יש הרבה הבדלים. מצאתי בערך פסח את ההבדל הבא: פסח ראשון ושני פסח ראשון הוא בחינת מלכות, ועולה מתתא לעילא עד היסוד, ועולה למעלה מעלה לקבל המוחין, ופסח שני הוא יסוד ונחית מעילא לתתא, זוהר בהעלותך דף קנ״ב ע״ב, ועל כן נאמר בפסח (במדבר ט׳ י״א) על מצות ומרורים יאכלהו, כי המלכות עולה מתתא לעילא מיסוד לתפארת שנקרא מרור כמו שכתב הרב ז״ל (פרי עץ חיים שער חג המצות פרק ז׳), ומשם למצה שהן תרין מוחין חכמה ובינה ע״ב ס״ג גימטריא מצה, ועל כן נאמר (שמות י״ב ט׳) אל תאכלו ממנו נא, ופירוש בליקוטי תורה (טעמי המות ד״ה מצות אל תאכלו ממנו נ״א) ראשי תיבות ׳נעמה ׳אגרת, ולפי מה שכתבתי יובן כי הפסח צריך לאכול עם מצה בכדי להמשיך חכמה ובינה דנוקבא דקדושה, שהוא סוד ע״ב ס״ג גימטריא מצה, ועל כן משה היה מזהיר לבל ימשוך אור לבחינת חכמה ובינה דקליפה, כי זה לעומת זה עשה האלהים והן נקרא נעמה איגרת כמו שכתבתי בערך נעמה ע״ש, וזה שאמר (שמות י״ב מ״ג) ויאמר הוי״ה אל משה ואהרן זאת חוקת הפסח, רמוז בזה סוד הפסח לקשר בחינת מלכות בתפארת שהוא סוד המרור ובחכמה ובינה שהוא סוד המצה, וזה שאמר ויאמר נודע ויאמר הוא מלכות הוי״ה תפארת אל משה בינה ואל אהרן חכמה, כנודע דמשה זכה לבינה, ואהרן הוא חכמה ע״ב קפ״ד גימטריא אהרן, וזה שאמר זאת חוקת הפסח זאת האמור לחבר מלכות שהוא בחינת ויאמר אל תפארת שהוא סוד הוי״ה, ואל חכמה ובינה שהוא סוד משה ואהרן וזהו מצות פסח לאוכלו, על מצות ומרורים שהם סוד תפארת חכמה ובינה, אך כל בן נכר לא יאכל בו לרמוז שלא יהנו ממנו הקליפות כעניין אל תאכלו ממנו נא כנ״ל, שביארנו לבל ימשוך אור לחכמה ובינה דקליפה, וכן כל בן נכר וז׳ אותיות גימטריא דא חכמה ובינה דקליפה.

(ט) וַיְדַבֵּר יְדוָד אֶל משֶׁה לֵאמֹר:(י) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה טָמֵא לָנֶפֶשׁ אוֹ בְּדֶרֶךְ רְחֹקָה לָכֶם אוֹ לְדֹרֹתֵיכֶם וְעָשָׂה פֶּסַח לַידוָד:(יא) בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם בֵּין הָעַרְבַּיִם יַעֲשׂוּ אֹתוֹ עַל מַצּוֹת וּמְרֹרִים יֹאכְלֻהוּ:(יב) לֹא יַשְׁאִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר וְעֶצֶם לֹא יִשְׁבְּרוּ בוֹ כְּכָל חֻקַּת הַפֶּסַח יַעֲשׂוּ אֹתוֹ:(יג) וְהָאִישׁ אֲשֶׁר הוּא טָהוֹר וּבְדֶרֶךְ לֹא הָיָה וְחָדַל לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמֶּיהָ כִּי קָרְבַּן יְדוָד לֹא הִקְרִיב בְּמֹעֲדוֹ חֶטְאוֹ יִשָּׂא הָאִישׁ הַהוּא:(יד) וְכִי יָגוּר אִתְּכֶם גֵּר וְעָשָׂה פֶּסַח לַידוָד כְּחֻקַּת הַפֶּסַח וּכְמִשְׁפָּטוֹ כֵּן יַעֲשֶׂה חֻקָּה אַחַת יִהְיֶה לָכֶם וְלַגֵּר וּלְאֶזְרַח הָאָרֶץ:

וידבר ידוד אל משה לאמר, דבר **אלו ההלכות** אל בני ישראל **המושרשים במלכות** לאמר **עודד אותם ואמור להם אשריכם שזכיתם להלכות אלו שאין לאף אומה ולשון** איש איש כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחקה לכם או לדרתיכם **עיין בזוהר**

שהוא בערך פסח שני ועשה פסח **וכך הוא מייחד את השכינה הנקראת פסח עם בעלה** לידוד **וכתב בזוהר שפסח דורות הוא תיקון המלכות מצד החסד ופסח שני הוא תיקון המלכות מצד הגבורה.**

בחדש השני אייר שהוא גבורה, אייר גימ׳ דא גבורה, ומזלו שור שהוא גבורה **בארבעה עשר יום בין הערבים יעשו אתו** בהתעוררות הגבורה **על מצות ומררים יאכלהו, לא ישאירו ממנו עד בקר** כי הבקר הוא עת החסד **ועצם לא ישברו בו** עיין ערך עצם שיש דיעה שהיא המלכות הנקראת ״עצמם צעצמי״ וכיון שהפסח הוא תיקון המלכות נאמר כאן **ועצם לא ישברו בו** ואמר **ככל חקת הפסח יעשו אתו** דהיינו שגם בפסח שני יש ייחוד זו״ן את ו׳.

והאיש אשר הוא טהור ראוי לייחוד קוב״ה ושכינתיה כבפר בפסח דורות **ובדרך לא היה וחדל לעשות הפסח ונכרתה הנפש ההוא מעמיה** כרת של הנפש דייקא כי תיקון הפסח הוא במלכות ששם מושב הנפש הנקראת **כי** כ׳נסת י׳שראל והיה עליו להקריב **קרבן ידוד** לייחד זו״ן והוא **לא הקריב במעדו** לא ייחוד את המועד עם ו׳ ולכן **חטאו ישא האיש ההוא**.

וכי יגור אתכם גר ועשה פסח לידוד כחקת הפסח וכמשפטו כן יעשה חקה אחת יהיה לכם ולגר ולאזרח הארץ. הגר הינו גר צדק ולכן ראוי כישראל להקריב קרבן פסח.

החינוך - כתב בספר החינוך - מצוה שפ – ״משרשי המצוה, לפי שמצות הפסח הוא אות חזק וברור לכל רואי השמש בחידוש העולם, כי אז בעת ההיא עשה עמנו האל ברוך הוא נסים ונפלאות גדולות ושינה טבע העולם לעיני עמים רבים, וראו כל עמי הארץ כי השגחתו ויכלתו בתחתונים, ואז בעת ההיא האמינו הכל, ויאמינו כל הבאים אחריהם לעולם באמת, שהוא ברוך הוא ברא העולם יש מאין בעת שרצה, והוא העת הידוע, ואף על פי שבריאת היש מן האין הוא דבר נמנע מדרך הטבע, כי כמו כן נמנע לבקוע מצולות ים עד עבור בתוכו עם כבד ביבשה וישובו למקומן, ולהחיות עם גדול ורב ארבעים שנה מלחם היורד מן השמים יום יום, ויתר האותות והמופתים שעשה לנו בעת ההיא שכולן נתחדשו בהפך הטבעים. וענין חידוש העולם הוא העמוד החזק באמונתנו ובתורתנו, כי למאמיני הקדמות אין תורה וחלק לעולם הבא עם ישראל, ידוע הדבר, אין להאריך במפורסם. על כן היה מרצונו ברוך הוא לזכות במצוה זו הנכבדת כל איש מישראל ואל יעכבוהו אונס וריחוק מקום מעשותה, כי אם יקרהו עון שנאנס בחדש הראשון ולא זכה בה עם הקודמין יעשה אותה בחדש השני. ולפי שהוא יסוד גדול בדת, הגיע החיוב גם כן אף על הגר שנתגייר בין פסח ראשון לשני, וכן קטן שהגדיל בין שני הפסחים, שחייבין לעשות פסח שני.

(טו) וּבְיוֹם הָקִים אֶת הַמִּשְׁכָּן כִּסָּה הֶעָנָן אֶת הַמִּשְׁכָּן לְאֹהֶל הָעֵדֻת וּבָעֶרֶב יִהְיֶה עַל הַמִּשְׁכָּן כְּמַרְאֵה אֵשׁ עַד בֹּקֶר׃(טז) כֵּן יִהְיֶה תָּמִיד הֶעָנָן יְכַסֶּנּוּ וּמַרְאֵה אֵשׁ לָיְלָה׃(יז) וּלְפִי הֵעָלוֹת הֶעָנָן מֵעַל הָאֹהֶל וְאַחֲרֵי כֵן יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבִמְקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁכָּן שָׁם הֶעָנָן שָׁם יַחֲנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃(יח) עַל פִּי יְדֹוָד יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל פִּי יְדֹוָד יַחֲנוּ כָּל יְמֵי אֲשֶׁר יִשְׁכֹּן הֶעָנָן עַל הַמִּשְׁכָּן יַחֲנוּ׃(יט) וּבְהַאֲרִיךְ הֶעָנָן עַל הַמִּשְׁכָּן יָמִים רַבִּים וְשָׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת מִשְׁמֶרֶת יְדֹוָד וְלֹא יִסָּעוּ׃(כ) וְיֵשׁ אֲשֶׁר יִהְיֶה הֶעָנָן יָמִים מִסְפָּר עַל הַמִּשְׁכָּן עַל פִּי יְדֹוָד יַחֲנוּ וְעַל פִּי יְדֹוָד יִסָּעוּ׃(כא) וְיֵשׁ אֲשֶׁר יִהְיֶה הֶעָנָן מֵעֶרֶב עַד בֹּקֶר וְנַעֲלָה הֶעָנָן בַּבֹּקֶר וְנָסָעוּ אוֹ יוֹמָם וָלַיְלָה וְנַעֲלָה הֶעָנָן וְנָסָעוּ׃(כב) אוֹ יָמִים אוֹ חֹדֶשׁ אוֹ

יָמִים בְּהַאֲרִיךְ הֶעָנָן עַל הַמִּשְׁכָּן לִשְׁפֹּן עָלָיו יַחֲנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִסָּעוּ וּבְהֵעָלֹתוֹ יִסָּעוּ:(כג) עַל פִּי יְדֹוָד יַחֲנוּ וְעַל פִּי יְדֹוָד יִסָּעוּ אֶת מִשְׁמֶרֶת יְדֹוָד שָׁמָרוּ עַל פִּי יְדֹוָד בְּיַד מֹשֶׁה:

וביום הקים את המשכן כבר ידוע שהמשכן הוא בחינת המלכות והיא הנקראת את והקב״ה הוא הנקרא כאן יום וכאן יש מה שאמר הרשב״י על פסוק ״לא תוסיף קום״ שהקב״ה יקים אותה מעפר וכאן כתוב **וביום היינו הקב״ה הנקרא יום הוא הקים את המשכן והקימה היא על ידי ספירות נו״ה דז״א המחיות את חו״ב דנוק׳, עיין ויהי ביום השמיני, ואמר** כסה הענן את המשכן לאהל העדת **הופעת הענן כאן זו הופעת השכינה וכך קרה במקדש שלמה (ספר מלכים א, ח, י-יג) ״וַיְהִי בְּצֵאת הַכֹּהֲנִים מִן הַקֹּדֶשׁ וְהֶעָנָן מָלֵא אֶת בֵּית יְדֹוָד:וְלֹא יָכְלוּ הַכֹּהֲנִים לַעֲמֹד לְשָׁרֵת מִפְּנֵי הֶעָנָן כִּי מָלֵא כְּבוֹד יְדֹוָד אֶת בֵּית יְדֹוָד:אָז אָמַר שְׁלֹמֹה יְדֹוָד אָמַר לִשְׁכֹּן בָּעֲרָפֶל״ ואמר** כסה **כ סה כ׳תר אדנ׳י היינו שהמלכות קבלה את הכתר שלה ונבנו נה״י שלה. החג״ת שלה נבנו במשכן שילה וכח״ב שלה בבית המקדש.** ובערב **שזו ממשלת הדין** יהיה על המשכן כמראה אש **אלו דיני הנוק׳ הנקראת מראה והיא אש** עד בקר **עד שליטת החסדים.**

כן יהיה תמיד הענן יכסנו ומראה אש לילה כתב הרקאנטי ״טעם זה פירשתי בפסוק ״לא ימיש״ ומשם תשכיל. ברם, חפשתי בספר הרקאנטי ולא מצאתי. ונראה לפענ״ד שהענין הוא שהמלכות מקבל תמיד חסדים וגבורות, חסדים מקו חח״ן וגבורות מקו בג״ה קו חח״ן הוא עמוד הענן וקו בג״ה הוא עמוד האש. וברמז: **עמוד הענן** ע״ה גימ׳ **חכמה, חסד נצח עם ג׳ כוללים, עמוד האש עם ב׳ תיבות גימ׳ בינה גבורה הוד וה״פ שם הוי׳ה העולה ק״ל ונרמז בפסוק (ישעיהו נט, א)״הנה ד׳ רוכב על ע״ב קל ובא מצרים״.** ובא מצרים **ע״ה גימ׳ שכינה עם אותיות שהיא המלכות,** הנה ד **גימ׳ אלקים וזו הגבורה, עב ע״ה גימ׳ ס״ג עם י׳ אותיות וידוע ששם ס״ג הוא בבינה, קל אלו ה׳ הויות, הנה ידוד ר״ת גימ׳ הוד הרי ששני הקוים ימין ושמאל רמוזים בשני העמודים.**

ולפי העלות הענן מעל האהל ואחרי כן יסעו בני ישראל ובמקום אשר ישכן שם הענן שם יחנו בני ישראל הענן מסמל את השכינה כפי שכותב הזוהר (בראשית דף קעו ע״ב) ״ושכינתא הוה אזלא וכלהו ענני יקר בהדה, וכד הוה שכינתא נטלא, הוו נטלין, כמה דכתיב **ולפי העלות הענן מעל האהל ואחרי כן יסעו בני ישראל** וגו׳, וכד איהי סלקא, ההוא עננא סלקא עד לעילא. והיא הנקראת פה וזה הוא **על פי ידוד יסעו בני ישראל ועל פי ידוד יחנו כל ימי אשר ישכן הענן על המשכן יחנו, ובהאריך הענן על המשכן ימים רבים ושמרו בני ישראל את משמרת ידוד ולא יסעו, ויש אשר יהיה הענן ימים מספר על המשכן על פי ידוד יחנו ועל פי ידוד יסעו, ויש אשר יהיה הענן מערב עד בקר ונעלה הענן בבקר ונסעו או יומם ולילה ונעלה הענן ונסעו, או ימים או חדש או ימים בהאריך הענן על המשכן לשכן עליו יחנו בני ישראל ולא יסעו ובהעלתו יסעו, על פי ידוד יחנו ועל פי ידוד יסעו את משמרת ידוד שמרו על פי ידוד ביד משה.** הנה אריכות הלשון לא ברורה כאן. ומצאתי בספר **לשם שבו ואחלמה** – ספר הדע״ה חלק ב - דרוש ד ענף כ סימן ד ״..וכן שמעתי בזה בשם מהרי״צ במהר״ח ז״ל מוולאזין שזהו מה שכתוב על פי ה׳ יסעו בני ישראל ועל פי ה׳ יחנו ובהאריך הענן כו׳ ויש אשר יהיה הענן ימים מספר כו׳ ויש אשר יהיה הענן מערב עד בוקר כו׳ על פי ה׳ יחנו ועל פי ה׳ יסעו. והרי יש בזה לכאורה אריכות דברים הרבה ללא צורך. וגם עיקר הענין מה משמיענו התורה בזה. אך התורה מדבר

בשבחן של ישראל כי הנה כל המדבר כולו היה מקום חושך וצלמות והיה מלא טומאה זוהמא ורע מכל מיני קליפות וחיצונים משכן הס״מ וחיילותיו והיה הליכת ישראל שם כדי לשבור כל תוקפיה וחיליה וכדי לבטלו ולטהר את המקום והיה מתבטל ע״י מכל העולם כולו. ולכן הלכו שם ארבעים שנה שהוא כנגד מספר הארבעים מלקיות כמ״ש בפ׳ תצוה קפ״ד א׳. כי כ״ז הוא תוקפיה וחיליה דהס״מ אשר יש לו אחיזה בזה. והוא בהידין ורגלין. ויונק מכללות החגת״מ הכלול כ״א מעשר והם ארבעים. ולכן הלכו במדבר ארבעים שנה לשבור תוקפיה וחיליה. והנה יש שם במדבר גופה מקומות מחולקים אשר שם הוא יותר מזוהם ויותר טמא והיה הצורך שיתעכבו שם ישראל זמן יותר ארוך לבטלו ולטהר אותן המקומות ג״כ. וכאשר באו ישראל למקומות הללו היה קשה להם מאד והיו מרגישים תיכף חושך וצלמות וכל מיני צער ומצוקה מצרת הייצר והיו נופלים ממדרגתם הרבה ובודאי שהיו רוצים לברוח משם כברוח מהאש ואח״כ כאשר נתעכבו שם וטיהרו את המקום היו רוצים להשאר שם. וזהו שאמר הכתוב על פי ה׳ יחנו ועל פי ה׳ יסעו שלא הסתכלו על עצמם מאומה אלא שהיו עושים רצון ה׳ הן בהחנייה והן בהנסיעה ובהאריך הענן כו׳ והיו רוצים לברוח משם עכ״ז ושמרו בני ישראל את משמרת ה׳ ולא יסעו. ויש אשר יהיה הענן מערב עד בוקר משום שלא היה שם מקום מזוהם כ״כ והרי היו רוצים להתעכב שם עכ״ז ונעלה הענן בבוקר ונסעו. ומדבר הכתוב בשבחן של ישראל שהעמיסו על עצמן כל הטורח והעמל הזה כדי לכוף את יצרם ולכובשו בכל האפשרי והגם שהיה קשה להם מאד עכ״ז את משמרת ה׳ שמרו כו׳. וזה לימוד גדול להאדם לקבל עליו דין שמים במה שנסבב עליו סיבות שונות כמה פעמים אשר ע״י נופל ממדרגתו בהכרח ויש לו נסיונות גדולים מכפיית היצר. כי כל זה הוא מהעבודה המוטל על האדם פעמים באופן זה ופעמים באופן זה פעמים בצער ופעמים ברווח. ועל זה נאמר. קהלת ז׳. ביום טובה היה בטוב. ור״ל לשמור את אותו העת כבבת עיניך. וביום רעה ראה. להתחזק עצמו בכל האפשרי.

פרק י

(א) וַיְדַבֵּר יְדוָד אֶל משֶׁה לֵאמֹר׃(ב) עֲשֵׂה לְךָ שְׁתֵּי חֲצוֹצְרֹת כֶּסֶף מִקְשָׂה תַּעֲשֶׂה אֹתָם וְהָיוּ לְךָ לְמִקְרָא הָעֵדָה וּלְמַסַּע אֶת הַמַּחֲנוֹת׃(ג) וְתָקְעוּ בָהֶן וְנוֹעֲדוּ אֵלֶיךָ כָּל הָעֵדָה אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד׃(ד) וְאִם בְּאַחַת יִתְקָעוּ וְנוֹעֲדוּ אֵלֶיךָ הַנְּשִׂיאִים רָאשֵׁי אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל׃(ה) וּתְקַעְתֶּם תְּרוּעָה וְנָסְעוּ הַמַּחֲנוֹת הַחֹנִים קֵדְמָה׃(ו) וּתְקַעְתֶּם תְּרוּעָה שֵׁנִית וְנָסְעוּ הַמַּחֲנוֹת הַחֹנִים תֵּימָנָה תְּרוּעָה יִתְקְעוּ לְמַסְעֵיהֶם׃(ז) וּבְהַקְהִיל אֶת הַקָּהָל תִּתְקְעוּ וְלֹא תָרִיעוּ׃(ח) וּבְנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים יִתְקְעוּ בַּחֲצֹצְרוֹת וְהָיוּ לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם׃(ט) וְכִי תָבֹאוּ מִלְחָמָה בְּאַרְצְכֶם עַל הַצַּר הַצֹּרֵר אֶתְכֶם וַהֲרֵעֹתֶם בַּחֲצֹצְרֹת וְנִזְכַּרְתֶּם לִפְנֵי יְדוָד אֱלֹהֵיכֶם וְנוֹשַׁעְתֶּם מֵאֹיְבֵיכֶם׃(י) וּבְיוֹם שִׂמְחַתְכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרָאשֵׁי חָדְשֵׁכֶם וּתְקַעְתֶּם בַּחֲצֹצְרֹת עַל עֹלֹתֵיכֶם וְעַל זִבְחֵי שַׁלְמֵיכֶם וְהָיוּ לָכֶם לְזִכָּרוֹן לִפְנֵי אֱלֹהֵיכֶם אֲנִי יְדוָד אֱלֹהֵיכֶם׃

(א) **וידבר** חו״ג של **ידוד** אבא נמשכים **אל משה** הבינה והיא **לאמר** עולה לאבא. ובא הציווי **עשה לך שתי חצוצרת** הם נו״ה דז״א המקבלים מן החסד ולכן אמר שיהיו עשויות מ**כסף** בשליטת אור החסדים **מקשה תעשה אתם** תייחד אותם עם החסדים ועם הגבורה **והיו לך למקרא העדה** ותפקיד החצוצרות שהם נו״ה דז״א ״למקרא

העדה״ להרים ולהעלות את עדת בני ישראל שהם בני מלכים וכנגד ספירת המלכות. **ולמסע את המחנות** הם מלכות והעטרה. **ותקעו בהן** זו הבינה המאירה לחו״ג **ונועדו אליך כל העדה אל פתח אהל מועד** כאשר הבינה מאירה לזו״ן הם עולים אליה לתבונה הנקראת כאן ״פתח אהל מועד״. **ואם באחת יתקעו** ואם תהיה הארה מהכתר **ונועדו אליך הנשיאים ראשי אלפי ישראל** וכך כתוב בתיקו״ז ש״ראשי אלפי ישראל״ הם בכתר. **ותקעתם** הארת החסדים **תרועה** והגבורות **ונסעו המחנות החנים קדמה** אלו האחוזים בתפארת שבמלכות. **ותקעתם תרועה שנית ונסעו המחנות החנים תימנה** זה צד חסד שבמלכות. **תרועה יתקעו למסעיהם** הנה הקיף כאן את התרועה בתקיעה מכאן ומכאן כדי להגביר את החסדים. **ובהקהיל את הקהל** כדי לכנס את כל הקהל יש להרבות בחסדים ולכן **תתקעו ולא תריעו** רק תקיעה הרומזת על החסדים. **ובני אהרן הכהנים** שהם נושאי דגל החסד בעולם שנאמר ״תומיך ואוריך לאיש חסידך״ **יתקעו** תקיעה בחסד **בחצצרות** של כסף הרומז לחסד **והיו לכם לחקת עולם לדרתיכם**.

לעיתים יש דין בעולם **וכי תבאו מלחמה בארצכם על הצר הצרר אתכם והרעתם** כאן יש להריע ולעורר את מידת הדין כנגד האויב **בחצצרת** של כסף דהיינו לעורר דין על האויב ולהגביר חסד על בני ישראל ואז **ונזכרתם** ספירת היסוד עולה למ״ן **לפני ידוד** אל התפארת ואל **אלהיכם** הבינה ואז **ונושעתם** יש תשועה מאמא והיא מרחיקה את **מאיביכם** האויב.

ויש זמן של שמחה ואז **וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשכם ותקעתם** כאן תוקעים כי התקיעה היא מצד החסד **בחצצרת** של הכסף **על עלתיכם ועל זבחי שלמיכם והיו לכם לזכרון לפני אלהיכם** גם כאן ספירת היסוד עולה ומחברת את הספירות **אני** מלכות עם **ידוד** תפארת עם ה**אלהיכם** בינה.

ידוע שדגלי המדבר היו מכוונים כנגד המרכבה העליונה המתוארת בספר יחזקאל פרק א. דגל יהודה היה אריה דגל ראובן אדם דגל אפרים שור ודגל דן נשר וזה מה שראה הנביא (פרק א, י) ״וּדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם וּפְנֵי אַרְיֵה אֶל הַיָּמִין לְאַרְבַּעְתָּם וּפְנֵי שׁוֹר מֵהַשְּׂמֹאול לְאַרְבַּעְתָּן וּפְנֵי נֶשֶׁר לְאַרְבַּעְתָּן״ צבאות ד׳ דהיינו המלאכים ירדו עם בני ישראל למצרים ועלו משם יחד עם בני ישראל הגשמיים. כעת התורה מספרת לנו שכשבני ישראל נוסעים גם צבאות ד׳ נוסעים עמם וזה רשום במילה ״למסעיהם״ שהרי היא יתירה וכך כותב בספר [18] מגלה עמוקות.

---

[18] ספר מגלה עמוקות על התורה - פרשת בהעלותך

כל מה שעושין למטה עושין למעל׳ לכן אמר **יסעו בני ישראל ממדבר סיני למסעיהם** וקשה למסעיהם מיותר גם כי עד השתא לא ידענו שנסעו ממדבר סיני אבל קאי אמקרא שלפני זה בחודש השני נעלה הענן מעל משכן העדות וכי מה הי׳ ענין זה הענן לז״א ויסעו בני ישראל ממדבר סיני מיום שקבלו מהר סיני שאז בא הקב״ה בעב הענן בעבור ישמע העם ואז התאוו ישראל שיהי׳ גם להם דמות דגלים ויהי׳ מרכבתן ג״כ מסודרת עפ״י סידור מרכבה דלעילא וכן הי׳ מאז נסיעת בני ישראל למסעיהם דלעילא דייקא שהם מלאכים שלמעל׳ כי כמו שיש למעל׳ ד׳ מלאכים מד׳ רוחות ובכל רוח יש לכל אחד ב׳ ממונין תחתיו כמבואר בזוהר בזו הפרשה ע״ש באריכות רגלא קדמאה משריא מזיינא אריה מיכאל רשום בפרישו דכלא פירשא לימינא מזרח שירותא בשמשא אזיל במטלנוי בנהירו תרין ממונין תחות ידיה דא יופיאל צדקיאל חד לאורייתא חד למיהך בשוקא וכו׳ הנה בזה אנו רואין שגם ישראל למטה היו ע״ז הדרך כי למטה הי׳ ארי׳ יהודה שמלאכו מיכאל ועל צבאו זבולון וישכר בני זבולון הי׳ למיהך בשוקא (ברכה לב) שמח זבולן בצאתך לכן מלאכו צדקיאל כי זה המלאך ממונה על הפרנסה (תהלים פח) צד״ק לפניו יהלך ויאמרו היודעים רזא דמרכבתא המהלך ביום ג׳ שעה ג׳ על היום יאמר ג״פ צדקיאל ויצליח כי הוא ממונה על הפרנסה כי שם יזבחו זבחי צד״ק וישכר לאורייתא יופיאל הוא שר התור׳ ממונה על קבל״ה מוצא פי י״י בגי׳ יופיאל ועל פיך ישׁ״ק כל עמי י״ופיאל ש״ר ק״בלה וכן אמר בכל א׳ ויסע דגל בני יהודה לצבאותם דגל מחנה ראובן לצבאותם בני דן לצבאותם בני אפרים

(יא) וַיְהִי בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי בְּעֶשְׂרִים בַּחֹדֶשׁ נַעֲלָה הֶעָנָן מֵעַל מִשְׁכַּן הָעֵדֻת. לא מצאתי בדברי המפרשים מי שיפענח את הצופן הקבלי בפסוק. ואפשר שכך הוא: השנה השנית זו ספירת היסוד שהוא שני למלכות, חודש השני ספירת הגבורה, עשרים גימ' כתר. ידוע שכל מקום שנאמרה נסיעה היינו עליה בדרך קווים כלומר מלכות עולה ליסוד, הוד לגבורה וכו'. **(יב) וַיִּסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַסְעֵיהֶם מִמִּדְבַּר סִינָי וַיִּשְׁכֵּן הֶעָנָן בְּמִדְבַּר פָּארָן:(יג) וַיִּסְעוּ בָּרִאשֹׁנָה עַל פִּי יְדֹוָד בְּיַד מֹשֶׁה.** שואל בספר "צרור המור" ועוד הרי כבר נאמר שנסעו מדוע הכפילות? וענה שנסיעה זו היתה ללא מחלוקת משא"כ בשאר הנסיעות.

סדר הנסיעה הינו לפי החניה: מזרח, דרום, מערב צפון וביניהם היו משולבים הלווים. נחלקו בתלמוד ירושלמי מסכת עירובין (דף לג ע"א): "כיצד היו ישראל מהלכין במדבר? רבי חמא בר חנינה ורבי הושעיה, חד אמר כתיבה וחרנה (והאחר) אמר כקורה. מאן דמר כתיבה **כאשר יחנו כן יסעו** מאן דמר כקורה **מאסף לכל המחנות לצבאותם**. מאן דמר כקורה ומה מקיים כתיבה כאשר יחנו כן יסעו מה בחנייתן על פי הדיבור אף בנסיעתן על פי הדיבור ומאן דמר כתיבה מה מקיים כקורה מאסף לכל המחנות לצבאותם לפי שהיה שבטו של דן מרובה באוכלוסין היה נוסע באחרונה. וכל מי שהיה מאבד דבר היה מחזירו לו ה"ד מאסף לכל המחנות לצבאותם.

לפי הסוד: מזרח דרום מערב צפון אלו ספירות תפארת חסד מלכות וגבורה. כתוב בזוהר (בראשית רנט ע"א – השמטות) ת"ח סדרא דדגלים הכי הוא סחרניה ההוא מדבחא דעולה דאקרי משכנא יהודה ודסמיכין ליה במזרח. כלומר חניית בני ישראל והנסיעה הינה כמ"ש בקרבן עולה והנה המשנה במסכת זבחים פרק ה משנה ג - חַטֹּאות הַצִּבּוּר וְהַיָּחִיד. אֵלּוּ הֵן חַטֹּאות הַצִּבּוּר, שְׂעִירֵי רָאשֵׁי חֳדָשִׁים וְשֶׁל מוֹעֲדוֹת, שְׁחִיטָתָן בַּצָּפוֹן, וְקִבּוּל דָּמָן בִּכְלִי שָׁרֵת בַּצָּפוֹן, וְדָמָן טָעוּן אַרְבַּע מַתָּנוֹת עַל אַרְבַּע קְרָנוֹת, כֵּיצַד, עָלָה בַכֶּבֶשׁ וּפָנָה לַסּוֹבֵב, וּבָא לוֹ לְקֶרֶן **דְּרוֹמִית מִזְרָחִית, מִזְרָחִית צְפוֹנִית, צְפוֹנִית מַעֲרָבִית, מַעֲרָבִית דְּרוֹמִית.**

הנה התחיל בדרום מזרח וכו' וכאן ההתחלה מהמזרח. **(יד) וַיִּסַּע דֶּגֶל מַחֲנֵה בְנֵי יְהוּדָה בָּרִאשֹׁנָה לְצִבְאֹתָם וְעַל צְבָאוֹ נַחְשׁוֹן בֶּן עַמִּינָדָב:(טו) וְעַל צְבָא מַטֵּה בְּנֵי יִשָּׂשכָר נְתַנְאֵל בֶּן צוּעָר:(טז) וְעַל צְבָא מַטֵּה בְּנֵי זְבוּלֻן אֱלִיאָב בֶּן חֵלֹן:(יז) וְהוּרַד הַמִּשְׁכָּן וְנָסְעוּ בְּנֵי גֵרְשׁוֹן וּבְנֵי מְרָרִי נֹשְׂאֵי הַמִּשְׁכָּן:**

כתב המהרח"ו זללה"ה בליקוטי תורה פ' נשא שקהת, גרשון ומררי הן ה"ג שבנוק' אלא שקהת בדעת שלה, גרשון בגוף ומררי ביסוד נוק' שלה. עיי"ש. עוד כתוב שם מררי גימ' ה"פ מים שהם ה"ג שבנוק'. מררי שמו מעיד על מרירות, חנה בצפון שזו הגבורה, ואכן עבודתו הייתה משא הברזלים, האדנים וכו' והוא קדם לאחיו כי הוא מכין את המשכן עד בואם. **(יח) וְנָסַע דֶּגֶל מַחֲנֵה רְאוּבֵן לְצִבְאֹתָם וְעַל צְבָאוֹ אֱלִיצוּר בֶּן שְׁדֵיאוּר:(יט) וְעַל צְבָא מַטֵּה בְּנֵי שִׁמְעוֹן שְׁלֻמִיאֵל בֶּן צוּרִישַׁדָּי:(כ) וְעַל צְבָא מַטֵּה בְּנֵי**

לצבאותם עד שאמר בפ' במדבר תפקדו אותם למטה כדמות צבאותם דלעילא וכן בכאן וזה שאמר לבסוף אלה מסעי בני ישראל לצבאותם ויסעו ר"ל כל מסע ומסע שישראל נוסעים הכל הי' ע"פ צבאות שלמעל' כן ג"כ יסעו למטה.

גָּד אֶלְיָסָף בֶּן דְּעוּאֵל׃(כא) וְנָסְעוּ הַקְּהָתִים נֹשְׂאֵי הַמִּקְדָּשׁ וְהֵקִימוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן עַד בֹּאָם׃(כב) וְנָסַע דֶּגֶל מַחֲנֵה בְנֵי אֶפְרַיִם לְצִבְאֹתָם וְעַל צְבָאוֹ אֱלִישָׁמָע בֶּן עַמִּיהוּד׃(כג) וְעַל צְבָא מַטֵּה בְנֵי מְנַשֶּׁה גַּמְלִיאֵל בֶּן פְּדָהצוּר׃(כד) וְעַל צְבָא מַטֵּה בְנֵי בִנְיָמִן אֲבִידָן בֶּן גִּדְעֹנִי׃(כה) וְנָסַע דֶּגֶל מַחֲנֵה בְנֵי דָן מְאַסֵּף לְכָל הַמַּחֲנֹת לְצִבְאֹתָם וְעַל צְבָאוֹ אֲחִיעֶזֶר בֶּן עַמִּישַׁדָּי׃(כו) וְעַל צְבָא מַטֵּה בְנֵי אָשֵׁר פַּגְעִיאֵל בֶּן עָכְרָן׃(כז) וְעַל צְבָא מַטֵּה בְנֵי נַפְתָּלִי אֲחִירַע בֶּן עֵינָן׃(כח) אֵלֶּה מַסְעֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְצִבְאֹתָם וַיִּסָּעוּ׃

(כט) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְחֹבָב בֶּן רְעוּאֵל הַמִּדְיָנִי חֹתֵן מֹשֶׁה נֹסְעִים אֲנַחְנוּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר יְדֹוָד אֹתוֹ אֶתֵּן לָכֶם לְכָה אִתָּנוּ וְהֵטַבְנוּ לָךְ כִּי יְדֹוָד דִּבֶּר טוֹב עַל יִשְׂרָאֵל. שאל בספר שפתי כהן למה משבעה שמות שהיו לו לא קראו כאן אלא בשם חובב, ולמה אמר המדיני ולא אמר שהיה כהן מדין, ולמה אמר כאן חותן משה ולא אמר חותנו, ומה ראה משה שאמר אל נא תעזוב אותנו. אלא אמרו חז״ל במדרש תנחומא (בובר יתרו י״א) שאמר וישלח משה את חותנו וילך לו אל ארצו, אמר לו הקב״ה למשה בני היו בחומר ובלבנים ויתרו היה יושב בביתו בהשקט ובבטחה ובא עתה לראות בשמחתם ובשמחתם לא יתערב זר, לזה שלחו. ואמרו חז״ל (שם) שהלך לגייר בני משפחתו, ועתה שחזר ובא מרוב חיבה, לזה קראו בשם חובב שחיבב התורה ונעשה ריע לאל, והניח מעלתו וכהונתו, לזה לא אמר כהן מדין אלא המדיני כאחד מאנשי מדין, ולזה אמר גם כן חותנו שלא יאמר בשביל מעלה שעשה משה לחותנו בא לזה לא הזכירו בלשון חותנו אלא חותן משה, להודיע איזה חובב הוא, ואמר לו אל נא תעזוב, ואמר לו לא תלך פעם אחרת כמו שעשית שהלכת, ואמר לו כן התנצלות לומר שלא שלחו אלא הוא הלך מדעתו, אבל עתה אל נא תעזוב אותנו, כי כשיראו ישראל שבאת קודם והלכת וגיירת משפחתך ובאת עתה, יתאמת להם שמרוב חיבה באת ותחבב להם התורה, זהו והיית לנו לעינים. **(ל) וַיֹּאמֶר אֵלָיו לֹא אֵלֵךְ כִּי אִם אֶל אַרְצִי וְאֶל מוֹלַדְתִּי אֵלֵךְ׃(לא) וַיֹּאמֶר אַל נָא תַּעֲזֹב אֹתָנוּ כִּי עַל כֵּן יָדַעְתָּ חֲנֹתֵנוּ בַּמִּדְבָּר וְהָיִיתָ לָּנוּ לְעֵינָיִם.** יתרו היה מג׳ יועצי פרעה שהם חב״ד. יתרו חכמה איוב בינה ובלעם דעת ולכן הזכיר כאן עיניים כי הם מצד החכמה. (תיקונים חדשים לרמח״ל זללה״ה תיקון לא) **(לב) וְהָיָה כִּי תֵלֵךְ עִמָּנוּ וְהָיָה הַטּוֹב הַהוּא אֲשֶׁר יֵיטִיב יְדֹוָד עִמָּנוּ וְהֵטַבְנוּ לָךְ.**[19] **(לג) וַיִּסְעוּ מֵהַר יְדֹוָד**[20] כתינוק הבורח מבית הספר (שבת קטז). וזו

---

[19] כתב בספר **מגלה עמוקות** על התורה - פרשת בהעלותך - וזה שאמר לבסוף אלה מסעי בני ישראל לצבאותם ויסעו ר״ל כל מסע ומסע שישראל נוסעים הכל הי׳ ע״פ צבאות שלמעל׳ כן ג״כ יסעו למטה ולכן סמך לזה פ׳ חובב בן רעואל שאמר לו משה הנה נוסעים אנחנו אל המקום אשר אמר י״י אותו אתן לכם הראה משה בחוש הנה רואה אתה בעיניך שאנחנו נוסעים אל המקום העליון מרכבה קדושה שהרי י״י דבר טוב על ישראל כי אנחנו מסיטרא דטוב אך טוב לישראל אבל או״ה מסיטרא דרע והראה לו בחוש מדריגת ישראל שהם במדריגת ת״ת והגרים הם גירי צדק תחת כנפי השכינה ג׳ מדות ת״ת נצ״ח הו״ד יסו״ד ז״ש ויסעו מהר י״י דרך ג׳ ימים.

[20] **צרור המור** - ויסעו מהר ה׳. מכאן התחילו לילך לאחור ולא לפנים, כאומרם זכרונם לברכה כתינוק שבורח מבית הספר. ויסעו מהר ה׳, ולא על פי ה׳. אבל הם נזורו אחור, והיו כפויי טובה ולא זכרו הטובות שהשם עושה עמהם בנסיעתם ובחנייתם. כי ארון השם נוסע לפניהם לתור להם מנוחה, וכן ענן ה׳ עליהם יומם בנסעם מן המחנה (פס׳ לד), וכן טוב שלישי, כי בנסוע הארון היה אומר משה קומה ה׳ ויפוצו אויביך (פס׳ לה), כמו שאומר עורה למה תישן (תהלים מד, כא), וזהו קומה ה׳ ויפוצו אויביך, כי זה היה תכלית החצוצרות כמו שפירשתי למעלה. וכן ובנחה (פס׳ לו), שהיו יגעים מהדרך, יאמר שובה ה׳ רבבות אלפי ישראל, והוא כמו (ישעי׳ ל, טו) בשובה ובנחת תושעון. ובכל זה נזורו אחור והפכו לעורף. וזהו רמוז באלו הנוני״ן הפוכות ומנוזרות, לומר שבכל אלו הטובות נזורו אחור, כמו אלו הנוני״ן המנוזרות:

והטעם ששמו נוני״ן מנוזרות יותר משאר אותיות. נראה לי, לפי שהם כפרו בטובת העננים שהיה ענן ה׳ נוסע לפניהם ומאחריהם ומן הצדדים, וזה היה מהטובות הגדולות שעשה השם עמהם. ואחר שהם היו כפויי טובה בעננים, רצה השם להודיעם עוונם שהיה בענין העננים. ולכן שם לסימן שני נוני״ן של ענן, בענין שישובו אל ה׳, וזהו לך ה׳ החסד כי

פוערנות שאם לא כן היו נכנסים מיד לארץ ישראל (רמב״ן). **דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים וַאֲרוֹן בְּרִית יְדוָֹד נוֹסֵעַ לִפְנֵיהֶם דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים** הם ג׳ בחינות של חשך ענן וערפל **לָתוּר לָהֶם מְנוּחָה[21]. (לד) וַעֲנַן יְדוָֹד עֲלֵיהֶם יוֹמָם בְּנָסְעָם מִן הַמַּחֲנֶה.** שבעה עננים הם (רש״י) וענן זה הינו ספירת החסד שנא׳ יומם יצווה ד׳ חסדו, ענן ההולך עם כל העננים ובו נראים כל העננים (זוהר שמות ר״ג ע״ב) פירוש כל העננים נאצלו דרכו. כתב הרמ״ז שב׳ עניינים אלו דהיינו היות הענן ספירה אחת מהז״ת והאצלת שאר העננים זה מזה רמוזים במילה ״סכה״ כי ב״פ סכה גימ׳ ענן. כאמור בדברי ״עמק המלך״ לעיל ״דרך שלשת ימים״ אלו חשך ענן וערפל ואלו נזכרו בדברי הנביא (ישעיה פרק ד פסוקים ה-ו) ״וּבָרָא יְדוָֹד עַל כָּל מְכוֹן הַר צִיּוֹן וְעַל מִקְרָאֶהָ עָנָן יוֹמָם וְעָשָׁן וְנֹגַהּ אֵשׁ לֶהָבָה לָיְלָה כִּי עַל כָּל כָּבוֹד חֻפָּה. וְסֻכָּה תִּהְיֶה לְצֵל יוֹמָם מֵחֹרֶב וּלְמַחְסֶה וּלְמִסְתּוֹר מִזֶּרֶם וּמִמָּטָר״ וגם כאן רש״י הקדוש מורה לנו דרך באומרו ״ושבע חופות יש כאן: ענן ועשן נוגה אש להבה חופה שכינה״. מומלץ לשמוע את דרשתו הנפלאה של הרב הגאון שבתאי סבתו שליט״א שר הש״ס בהקדמתו למסכת

אתה תשלם לאיש כמעשהו. והם לא שבו אל ה׳, אלא וי הי העם כמ תא וננים (לק׳ יא, א), כי אולי זה היה עון המתאוננים, שאמרו שלא נתפרש בתורה. כי לפי דעתי זה היה עוונם, כי השם היה עושה כל זה לטובתם ולשמחם, ולשמרם לבל יכה אותם שרב ושמש בצל העננים. והם היו קצים בהם ועצבים ואוננים, כמי שהוא אונן ועצב על מת. ולכן שם בחטאם שני נוני״ן של ענן, כמו ששם גם כן הנוני״ן המנוזרות, והוא ויהי העם כמתאוננים. ורבותינו זכרונם לברכה אמרו שאלו הנוני״ן הם כמו סימנים. להורות שאין כאן מקומה של פרשה זו, והפסיק בה כדי להפסיק בין פורענות לפורענות. פורענות הראשונה הוא ויסעו מהר ה׳, כמו שפירשתי והשניה ויהי העם כמתאוננים:

ובמדרש הנעלם אמרו כי אלו הנוני״ן הם רמז לשכינה. ולכן אמרו, נו״ן באשרי יושבי ביתך (תהלים פר׳ קמה) לא איתמר. לפי שהוא רמז לשכינה שהולכת בגלות, ובא דוד וסמכה ברוח הקדש, דכתיב (שם יד) סומך ה׳ לכל הנופלים. ועל זה אמר נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל (עמוס ה, ב), מעצמם בלי עזר השם. כי היא מכובד הצרות אינה יכולה לקום, אבל השם יקים אותה. וזהו ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת (שם ט, יא), ואמרו שם, כי מחבתם של ישראל, השכינה שהוא הנו״ן, הפכה פניה כנגד ישראל ואחוריה אל הארון. ולכן הנו״ן הראשונה ההפוכה הפכה פניה כלפי ישראל ואחריה אל הארון, כזה () ויהי בנסוע הארון, וחתם שובה ה׳ רבבות אלפי ישראל. הרי כאן שהפכה פניה כלפי ישראל ואחוריה אל הארון, ועם כל זה ישראל הקשו עורף ונאצו את ה׳ וחטאו חטאים גדולים:

[21] ספר **עמק המלך** - שער ה - פרק מט - ידוע שהקליפה קדמה לקדושה בכל דבר, ואפילו היכא שאין מקום לחיצונים לאחוז שם, יש בו קליפה טובה. המשל בזה, קליפות הקנה סוכר, טובה עד מאוד, אבל סוף סוף היא קליפה, כמו שאומר הרשב״י ע״ה ׳דא קליפה לדא, ודא מוחא לדא׳. ומצינו שהגיהנם מקיף הגן עדן למעלה, ועל זה נצטער רבי יוחנן ע״ה [עיין ברכות כ״ח ב׳] , שאמר, איני יודע באיזה דרך מוליכין אותי, אם בדרך חיים, ואם במוקשי מות, שהם ל״ב אלפים רבבות נתיבות, הנקראים מוקשי מות, ואם אדם טועה עצמו אל הנתיבות האלה, נשאר בהגיהנם. כי קליפות עמלק הנקראת כלב המנבח וצועק, ויש בזה סימן אל מלאכי משחית של גיהנם הנקראים עון משחית אף וחימה, המרומזים בפסוק, ׳והוא רחום יכפר עון ולא ישחיתו׳ [תהילים ע״ח ל״ח] כשמגיע עת ערב הוא זמן שליטתם, לכן אנו מתפללים על הרשעים שבגיהנם, שלא יתעורר עליהם ׳כל חמתו׳ חס ושלום. **ובדרך חיים הזה יש בו מהלך שלשה ימים חושך ואפילה**, ואם הוא צדיק זוכה, שמגלה אליו אור השכינה ומאיר לו בדרך אפילה הלזה, שנאמר ׳וארון ברית ידו״ד נוסע לפניהם דרך שלשת ימים לתור להם מנוחה׳ [במדבר י׳ ל״ג]. ואם לאו הוא תועה בנתיבות הללו, שנאמר, ״אורח חיים למעלה למשכיל למען סור משאול מטה״ [משלי ט״ו כ״ד], ועל כל פנים הוא מוכרח לילך דרך גיהנם שהוא מהלך ג׳ ימים הנזכרים, שלוקח נשמה צפצופי תשובה, כמו שאמרו רז״ל אצל אלישע אחר, ׳דומה שמתוך תשובה נפטר׳ [ירושלמי חגיגה ט׳ ב׳]. ולוקח גם כאן ניצוצי טהרה עמו למעלה, שנאמר, ׳קטן וגדול שם הוא, ועבד חפשי מאדוניו׳ [איוב ג׳ י״ט] כי מוכרח הוא לילך דרך שם, וכל זה הוא מפני שהרע שומר את הטוב, כדי שלא יעלה מי שאינו ראוי לעלות, לכן הרע מקיף הטוב. וכן האוצרות שבארץ, השמורים לימות המשיח לעתיד לבוא, כאמרם ז״ל, שדים ומזיקים יושבים עליהם ושומרים אותם, וכן כלי בית המקדש ואוצרות ירושלים וכל אוצרי וגנזי חמדה הגנוזים קצתם ביד המלאכים וקצתם ביד מזיקים, כאשר יש על זה ברייתא שמפורש בה הענין הזה באר היטב. ולכן כל משא ומתן הוא בטורח גדול, שנאמר, ׳בזיעת אפך תאכל לחם׳ [בראשית ג׳ י״ט], מפני שהרע קודם אל הטוב, ולכן גם כן על מוצא הכסף והזהב נמצאים שם מהם [מהמזיקים], יושבים על מקום מוצא מטמונית של הכסף והזהב ביותר. והטעם כי כל מקום הרע מקיף הטוב, והרע קודם לשמרו, כמו שנאמר, ׳את הכרובים ואת להט החרב המתהפכת לשמור את דרך עץ החיים׳ [בראשית ג׳ כ״ד], וכל תאות וחשקת משה רבינו ע״ה, היה להסירם משם, כדי שלא תשתכח(ה) תורה וסודותיה מישראל. וכל העולמות הרעים והטמאים יכלו ויתמו מן העולם כרגע יאבדו, ואז נאמר, ׳בלע המות לנצח׳, ועל זה אנו מצפים ומיחלים בתפילה לאלהינו שבשמים, ובפרט בתפילת י״ח. ומלכות זדון של סמאל ורהב וחביריו, מהרה תעקר ותשבר ותמגר ותכניעם במהרה בימינו, ברוך אתה י״י שובר אויבים ומכניע זדים. ועל זה נאמר, ׳ואשמיד פריו ממעל ושרשיו מתחת׳ [עמוס ב׳ ט׳], כי מתחילה יפקוד ה׳ על צבא המרום במרום, ואחר כך על מלכות האדמה. יתברך י״י לעולם אמן ואמן, וברוך י״י לעולם אמן ואמן:

סכה בש״ס המוקלט. **(לה) וַיְהִי בִּנְסֹעַ הָאָרֹן וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קוּמָה יְדֽוָד וְיָפֻצוּ אֹיְבֶיךָ וְיָנֻסוּ מְשַׂנְאֶיךָ מִפָּנֶיךָ.** קומה לשון ציווי כי משה רעיא מהימנא הוא בעלה דמטרוניתא כמ״ש בזוהר הקדוש (בראשית דף קמח ע״א) ״פתח ההוא בר נש ואמר (תהלים קלב ח) קומה יהו״ה למנוחתך אתה וארון עזך, קומה יהו״ה למנוחתך, כמאן דאמר יקום מלכא לבי נייחא דמשכניה. תרין אינון הוו דאמרו קומה יהו״ה, משה ודוד, משה אמר (במדבר י לה) קומה יהו״ה ויפוצו אויביך, ודוד אמר קומה יהו״ה למנוחתך, מאי איכא בינייהו, אלא משה כמאן דפקיד לביתיה קאמר, משה פקיד ליה לאגחא קרבא לקביל שנאוי, דוד זמין ליה לנייחא כמה דמזמין (ליה) למריה, זמין למלכא ולמטרוניתא עמיה, ההי״ד קומה יהו״ה למנוחתך אתה וארון עזך, בגין דלא לאפרשא לון. כהניך ילבשו צדק וחסידיך ירננו, מכאן אוליפנא, דמאן דמזמן למלכא ישני. **(לו) וּבְנֻחֹה יֹאמַר שׁוּבָה יְדֽוָד רִבְבוֹת אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל.** למה כתוב ״ובנחה״? צריך להיות ובנוחו? אמר ראב״ע אותיות אהו״י מתחלפים. בדרך סוד מסביר רבי יצחק דמן עכו זללה״ה בספרו מאירת עינים בפרשת תצוה ״כי ברוב המקומות שתמצא בתיבה ה״א יתירה, כגון כאן וכגון קומה ה׳, שובה ה׳, ובנחה יאמר (במדבר י׳), ראשית תבואתה (ירמיה ב׳), וכיוצא באילו, רומזים לעטרה.

פרק יא

(א) וַיְהִי כל ויהי יש שהוא צער ויש שהוא שמחה וכאן צער כי **הָעָם** הם הערב רב היו ממררים בקול בכי **כְּמִתְאֲנְנִים** [22] ומקוננים על צערם ומצבם **הָרַע** והקטרוג מגיע עד חו״ב **בְּאָזְנֵי יְדֽוָד וַיִּשְׁמַע יְדֽוָד**[23] מאו״א נמשכו דינים ל- **וַיִּחַר אַפּוֹ** תפארת **וַתִּבְעַר בָּם אֵשׁ יְדֽוָד** ולמלכות **וַתֹּאכַל בִּקְצֵה הַמַּחֲנֶה.** ומידת הדין החלה להעניש את העם **(ב) וַיִּצְעַק הָעָם אֶל מֹשֶׁה וַיִּתְפַּלֵּל מֹשֶׁה אֶל יְדֽוָד וַתִּשְׁקַע הָאֵשׁ:(ג) וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא תַּבְעֵרָה כִּי בָעֲרָה בָם אֵשׁ יְדֽוָד:(ד) וְהָאסַפְסֻף אֲשֶׁר בְּקִרְבּוֹ הִתְאַוּוּ תַּאֲוָה וַיָּשֻׁבוּ**

---

[22] **צרור המור** על במדבר פרק יא פסוק א

ולפי דעתי, כי לזה הטעם בעצמו סמך לכאן ויהי העם כמתאוננים. להורות על חטאם שהשם היה עושה כל זה לטובתם, וכביכול היה רוצה יותר בכבודו מבכבוד הארון. ולכן הנוני״ן שהם רמז לשכינה, היו חוזרים אחוריהם אל הארון ופניהם כלפי העם. והם לא רצו בזה, כי אין ראוי לכסיל כבוד ובעטו בה׳ ואמרו לא הוא, והפכו פניהם כלפי הקדש, בענין שיהיו אחוריהם אל היכל ה׳. ולא רצו שיהיו אלו הנוני״ן הפוכים כמו שהן, אלא שיהיו כתובים כהוגן, בענין שיהיו מחזירים האחור לישראל. וזהו ויהי העם כמתאוננים, סדר בחטאם במלת **מתאוננים שני נוני״ן כתובות כהוגן** הפך מהראשונות. לרמוז כי מאסו את ה׳ אשר בקרבם ויפנו אליו עורף ולא פנים, וברחו מהשגת השם ונאצו את ה׳ אשר בקרבם. בענין שיתרחק מהם, ויתקיים רחוק מרשעים ישועה (תהלים קיט, קנה), וזהו כמתאוננים, שהיו אוננים ועצבים באלו הנוני״ן, ומתכוונים למרות פי כבודו ולא היו רוצים לשמוע בקול ה׳. ולכן ברחו ונסעו מהר ה׳, כמו תנוק שבורח מבית הספר כדי שלא לשמוע קול הרב. וזהו רע באזני ה׳. ולא אמר בעיני ה׳ אלא באזני ה׳, כי אוזן שומעת תוכחת מוסר בקרב חכמים תלין (משלי טו, לא), והם לא רצו לשמוע תוכחת מוסר, אלא להתרחק מן השם ולילך אחרי שרירות לבם. ולכן וישמע ה׳ ויחר אפו. מה שמועה שמע כי הם לא אמרו דבר, אבל פירושו שהשם הבין כוונתם. וזהו וישמע ה׳, כמו כי שומע יוסף. ולכן ויחר אפו. הם רצו להתרחק מהשם ושהשם יחזיר להם עורף ולא פנים, וכן עשה. ויחר אפו, שחרה אפו בהם. ותבער בם אש ה׳, היא מדת דינו הקשה ההולכת אחורי הפרגוד הנקראת אחורים. ורמז גם כן בזה כי מהאש יצאו והאש יאכלם. הם ברחו מהתורה שנקראת אש דת (דברים לג, ג), ונפלה בהם אש ה׳ מן השמים. ואמר שבתפלת האש ותשקע האש (פס׳ ב), לפי שיש אש אוכלת אש:

[23] כתב **הגר״א** בבאורו על תקו״ז - תיקון ע ״וכן אזני ה׳ כמ״ש במתאוננים רע באזני ה׳ וכמש״ו מיד וישמע ה׳ ויחר כו׳ ואמר ומאן דמשתמע קליה כו׳ ריחא ותמן סלקין כו׳ וא״ל סליק כו׳ דבור כו׳ תמן סלקין כו׳. **הענין** כי ד׳ דברים הוא בצלותא מחשבה ורעותא וקלא ודבורא על המחשבה עין רואה דמעשים בספר נכתבים וכמ״ש עין רואה ואוזן שומעת וכל כו׳ וכמ״ש וראיתי אני בלבי ולבי ראה הרבה כו׳ ואוזן שומעת הקול ובחוטם רעותא דקרבנין שהן הצלותא דסלקין ביה למוח דשם ניחוח להׄ׳ ופה מקבל הדיבור ועוף השמים הוא באודנין ששם השמים בינה וז״ש כי עוף השמים יוליך את הקול ובעל כנפים שהן השפתים ובעל הכנפים הוא פומא יגיד דבר ואמר ריחא תמן אנשי אמת כו׳. כמ״ש בז״ח שם אנשי אמת בדיוקנא דחוטמא דאיהו רוחא דקודשא ודא תפארת ר״ל דתפארת הוא רוח והוא בחוטם וביה וייצר שם הוי״ה כמש״ל קמ״ד א׳ וא״ו איהו חוטמא מתתקנא באנפין עלייהו אתמר וייצר כו׳ ועמש״ש ופומא מלכות כמש״ל י״ג א׳ וש״מ וראיה מפ״ו אריה דא ראיה כו׳ והפוך כו׳. ואמר בכל אתר ארבעתם כו׳. והן ג״פ ארבעתם דכתיב שם ג׳ הויות אבל באדם לא כתיב דהוא כונל כולן וכולל עתר ג״כ:

וַיִּבְכּוּ גַּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ מִי יַאֲכִלֵנוּ בָּשָׂר׃(ה) זָכַרְנוּ אֶת הַדָּגָה אֲשֶׁר נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חִנָּם אֵת הַקִּשֻּׁאִים וְאֵת הָאֲבַטִּחִים וְאֶת הֶחָצִיר וְאֶת הַבְּצָלִים וְאֶת הַשּׁוּמִים׃(ו) וְעַתָּה נַפְשֵׁנוּ יְבֵשָׁה אֵין כֹּל בִּלְתִּי אֶל הַמָּן עֵינֵינוּ׃(ז) וְהַמָּן כִּזְרַע גַּד הוּא וְעֵינוֹ כְּעֵין הַבְּדֹלַח׃(ח) שָׁטוּ הָעָם וְלָקְטוּ וְטָחֲנוּ בָרֵחַיִם אוֹ דָכוּ בַּמְּכָתֶשׁ וּבִשְּׁלוּ בַּפָּרוּר וְעָשׂוּ אֹתוֹ עֻגוֹת וְהָיָה טַעְמוֹ כְּטַעַם לְשַׁד הַשָּׁמֶן׃(ט) וּבְרֶדֶת הַטַּל עַל הַמַּחֲנֶה לָיְלָה יֵרֵד הַמָּן עָלָיו׃(י) וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה אֶת הָעָם בֹּכֶה לְמִשְׁפְּחֹתָיו אִישׁ לְפֶתַח אָהֳלוֹ וַיִּחַר אַף יְדֹוָד מְאֹד וּבְעֵינֵי מֹשֶׁה רָע׃(יא) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל יְדֹוָד לָמָּה הֲרֵעֹתָ לְעַבְדֶּךָ וְלָמָּה לֹא מָצָתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ לָשׂוּם אֶת מַשָּׂא כָּל הָעָם הַזֶּה עָלָי׃(יב) הֶאָנֹכִי הָרִיתִי אֶת כָּל הָעָם הַזֶּה אִם אָנֹכִי יְלִדְתִּיהוּ כִּי תֹאמַר אֵלַי שָׂאֵהוּ בְחֵיקֶךָ כַּאֲשֶׁר יִשָּׂא הָאֹמֵן אֶת הַיֹּנֵק עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לַאֲבֹתָיו׃(יג) מֵאַיִן לִי בָּשָׂר לָתֵת לְכָל הָעָם הַזֶּה כִּי יִבְכּוּ עָלַי לֵאמֹר תְּנָה לָנוּ בָשָׂר וְנֹאכֵלָה׃(יד) לֹא אוּכַל אָנֹכִי לְבַדִּי לָשֵׂאת אֶת כָּל הָעָם הַזֶּה כִּי כָבֵד מִמֶּנִּי׃(טו) וְאִם כָּכָה אַתְּ עֹשֶׂה לִי הָרְגֵנִי נָא הָרֹג אִם מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ וְאַל אֶרְאֶה בְרָעָתִי׃(טז) וַיֹּאמֶר יְדֹוָד אֶל מֹשֶׁה אֶסְפָה לִי שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָדַעְתָּ כִּי הֵם זִקְנֵי הָעָם וְשֹׁטְרָיו וְלָקַחְתָּ אֹתָם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וְהִתְיַצְּבוּ שָׁם עִמָּךְ׃(יז) וְיָרַדְתִּי וְדִבַּרְתִּי עִמְּךָ שָׁם וְאָצַלְתִּי מִן הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלֶיךָ וְשַׂמְתִּי עֲלֵיהֶם וְנָשְׂאוּ אִתְּךָ בְּמַשָּׂא הָעָם וְלֹא תִשָּׂא אַתָּה לְבַדֶּךָ׃(יח) וְאֶל הָעָם תֹּאמַר הִתְקַדְּשׁוּ לְמָחָר וַאֲכַלְתֶּם בָּשָׂר כִּי בְּכִיתֶם בְּאָזְנֵי יְדֹוָד לֵאמֹר מִי יַאֲכִלֵנוּ בָּשָׂר כִּי טוֹב לָנוּ בְּמִצְרָיִם וְנָתַן יְדֹוָד לָכֶם בָּשָׂר וַאֲכַלְתֶּם׃(יט) לֹא יוֹם אֶחָד תֹּאכְלוּן וְלֹא יוֹמַיִם וְלֹא חֲמִשָּׁה יָמִים וְלֹא עֲשָׂרָה יָמִים וְלֹא עֶשְׂרִים יוֹם׃(כ) עַד חֹדֶשׁ יָמִים עַד אֲשֶׁר יֵצֵא מֵאַפְּכֶם וְהָיָה לָכֶם לְזָרָא יַעַן כִּי מְאַסְתֶּם אֶת יְדֹוָד אֲשֶׁר בְּקִרְבְּכֶם וַתִּבְכּוּ לְפָנָיו לֵאמֹר לָמָּה זֶּה יָצָאנוּ מִמִּצְרָיִם׃(כא) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף רַגְלִי הָעָם אֲשֶׁר אָנֹכִי בְּקִרְבּוֹ וְאַתָּה אָמַרְתָּ בָּשָׂר אֶתֵּן לָהֶם וְאָכְלוּ חֹדֶשׁ יָמִים׃(כב) הֲצֹאן וּבָקָר יִשָּׁחֵט לָהֶם וּמָצָא לָהֶם אִם אֶת כָּל דְּגֵי הַיָּם יֵאָסֵף לָהֶם וּמָצָא לָהֶם׃(כג) וַיֹּאמֶר יְדֹוָד אֶל מֹשֶׁה הֲיַד יְדֹוָד תִּקְצָר עַתָּה תִּרְאֶה הֲיִקְרְךָ דְבָרִי אִם לֹא׃(כד) וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶל הָעָם אֶת דִּבְרֵי יְדֹוָד וַיֶּאֱסֹף שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי הָעָם וַיַּעֲמֵד אֹתָם סָבִיב לָאֹהֶל׃(כה) וַיֵּרֶד יְדֹוָד בֶּעָנָן וַיְדַבֵּר אֵלָיו וַיָּאצֶל מִן הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלָיו וַיִּתֵּן עַל שִׁבְעִים אִישׁ הַזְּקֵנִים וַיְהִי כְּנוֹחַ עֲלֵיהֶם הָרוּחַ וַיִּתְנַבְּאוּ וְלֹא יָסָפוּ׃(כו) וַיִּשָּׁאֲרוּ שְׁנֵי אֲנָשִׁים בַּמַּחֲנֶה שֵׁם הָאֶחָד אֶלְדָּד וְשֵׁם הַשֵּׁנִי מֵידָד וַתָּנַח עֲלֵהֶם הָרוּחַ וְהֵמָּה בַּכְּתֻבִים וְלֹא יָצְאוּ הָאֹהֱלָה וַיִּתְנַבְּאוּ בַּמַּחֲנֶה׃(כז) וַיָּרָץ הַנַּעַר וַיַּגֶּד לְמֹשֶׁה וַיֹּאמַר אֶלְדָּד וּמֵידָד מִתְנַבְּאִים בַּמַּחֲנֶה׃(כח) וַיַּעַן יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן מְשָׁרֵת מֹשֶׁה מִבְּחֻרָיו וַיֹּאמַר אֲדֹנִי מֹשֶׁה כְּלָאֵם׃(כט) וַיֹּאמֶר לוֹ מֹשֶׁה הַמְקַנֵּא אַתָּה לִי וּמִי יִתֵּן כָּל עַם יְדֹוָד נְבִיאִים כִּי יִתֵּן יְדֹוָד אֶת רוּחוֹ עֲלֵיהֶם׃(ל) וַיֵּאָסֵף מֹשֶׁה אֶל הַמַּחֲנֶה הוּא וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל׃(לא) וְרוּחַ נָסַע מֵאֵת יְדֹוָד וַיָּגָז שַׂלְוִים מִן הַיָּם וַיִּטֹּשׁ עַל הַמַּחֲנֶה כְּדֶרֶךְ יוֹם פֹּה וּכְדֶרֶךְ יוֹם פֹּה סָבִיבוֹת הַמַּחֲנֶה וּכְאַמָּתַיִם עַל פְּנֵי הָאָרֶץ׃(לב) וַיָּקָם הָעָם כָּל הַיּוֹם הַהוּא וְכָל הַלַּיְלָה וְכֹל יוֹם הַמָּחֳרָת וַיַּאַסְפוּ אֶת הַשְּׂלָו הַמַּמְעִיט אָסַף עֲשָׂרָה חֳמָרִים וַיִּשְׁטְחוּ לָהֶם שָׁטוֹחַ סְבִיבוֹת הַמַּחֲנֶה׃(לג) הַבָּשָׂר עוֹדֶנּוּ בֵּין שִׁנֵּיהֶם טֶרֶם יִכָּרֵת וְאַף יְדֹוָד חָרָה בָּעָם וַיַּךְ יְדֹוָד בָּעָם מַכָּה רַבָּה מְאֹד׃(לד) וַיִּקְרָא אֶת שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא קִבְרוֹת הַתַּאֲוָה כִּי שָׁם קָבְרוּ אֶת הָעָם הַמִּתְאַוִּים׃(לה) מִקִּבְרוֹת הַתַּאֲוָה נָסְעוּ הָעָם חֲצֵרוֹת וַיִּהְיוּ בַּחֲצֵרוֹת׃

פרק יב

(א) וַתְּדַבֵּר מִרְיָם וְאַהֲרֹן בְּמֹשֶׁה עַל אֹדוֹת הָאִשָּׁה הַכֻּשִׁית אֲשֶׁר לָקָח כִּי אִשָּׁה כֻשִׁית לָקָח׃(ב) וַיֹּאמְרוּ הֲרַק אַךְ בְּמֹשֶׁה דִּבֶּר יְדֹוָד הֲלֹא גַם בָּנוּ דִבֶּר וַיִּשְׁמַע יְדֹוָד׃(ג) וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנָו מְאֹד מִכֹּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה׃(ד) וַיֹּאמֶר יְדֹוָד פִּתְאֹם אֶל מֹשֶׁה וְאֶל

אַהֲרֹן וְאֶל מִרְיָם צְאוּ שְׁלָשְׁתְּכֶם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וַיֵּצְאוּ שְׁלָשְׁתָּם׃(ה) וַיֵּרֶד יְדוָד בְּעַמּוּד עָנָן וַיַּעֲמֹד פֶּתַח הָאֹהֶל וַיִּקְרָא אַהֲרֹן וּמִרְיָם וַיֵּצְאוּ שְׁנֵיהֶם׃(ו) וַיֹּאמֶר שִׁמְעוּ נָא דְּבָרָי אִם יִהְיֶה נְבִיאֲכֶם יְדוָד בַּמַּרְאָה אֵלָיו אֶתְוַדָּע בַּחֲלוֹם אֲדַבֶּר בּוֹ׃(ז) לֹא כֵן עַבְדִּי מֹשֶׁה בְּכָל בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא׃(ח) פֶּה אֶל פֶּה אֲדַבֶּר בּוֹ וּמַרְאֶה וְלֹא בְחִידֹת וּתְמֻנַת יְדוָד יַבִּיט וּמַדּוּעַ לֹא יְרֵאתֶם לְדַבֵּר בְּעַבְדִּי בְמֹשֶׁה׃(ט) וַיִּחַר אַף יְדוָד בָּם וַיֵּלַךְ׃(י) וְהֶעָנָן סָר מֵעַל הָאֹהֶל וְהִנֵּה מִרְיָם מְצֹרַעַת כַּשָּׁלֶג וַיִּפֶן אַהֲרֹן אֶל מִרְיָם וְהִנֵּה מְצֹרָעַת׃(יא) וַיֹּאמֶר אַהֲרֹן אֶל מֹשֶׁה בִּי אֲדֹנִי אַל נָא תָּשֶׁת עָלֵינוּ חַטָּאת אֲשֶׁר נוֹאַלְנוּ וַאֲשֶׁר חָטָאנוּ׃(יב) אַל נָא תְּהִי כַּמֵּת אֲשֶׁר בְּצֵאתוֹ מֵרֶחֶם אִמּוֹ וַיֵּאָכֵל חֲצִי בְשָׂרוֹ׃(יג) וַיִּצְעַק מֹשֶׁה אֶל יְדוָד לֵאמֹר אֵל נָא רְפָא נָא לָהּ׃(יד) וַיֹּאמֶר יְדוָד אֶל מֹשֶׁה וְאָבִיהָ יָרֹק יָרַק בְּפָנֶיהָ הֲלֹא תִכָּלֵם שִׁבְעַת יָמִים תִּסָּגֵר שִׁבְעַת יָמִים מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְאַחַר תֵּאָסֵף׃(טו) וַתִּסָּגֵר מִרְיָם מִחוּץ לַמַּחֲנֶה שִׁבְעַת יָמִים וְהָעָם לֹא נָסַע עַד הֵאָסֵף מִרְיָם׃(טז) וְאַחַר נָסְעוּ הָעָם מֵחֲצֵרוֹת וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַּר פָּארָן׃

שלח

פרק יג

(א) וַיְדַבֵּר יְדוָד אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃(ב) שְׁלַח לְךָ אֲנָשִׁים וְיָתֻרוּ אֶת אֶרֶץ כְּנַעַן אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אֶחָד אִישׁ אֶחָד לְמַטֵּה אֲבֹתָיו תִּשְׁלָחוּ כֹּל נָשִׂיא בָהֶם׃(ג) וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה מִמִּדְבַּר פָּארָן עַל פִּי יְדוָד כֻּלָּם אֲנָשִׁים רָאשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל הֵמָּה׃(ד) וְאֵלֶּה שְׁמוֹתָם לְמַטֵּה רְאוּבֵן שַׁמּוּעַ בֶּן זַכּוּר׃(ה) לְמַטֵּה שִׁמְעוֹן שָׁפָט בֶּן חוֹרִי׃(ו) לְמַטֵּה יְהוּדָה כָּלֵב בֶּן יְפֻנֶּה׃(ז) לְמַטֵּה יִשָּׂשכָר יִגְאָל בֶּן יוֹסֵף׃(ח) לְמַטֵּה אֶפְרָיִם הוֹשֵׁעַ בִּן נוּן׃(ט) לְמַטֵּה בִנְיָמִן פַּלְטִי בֶּן רָפוּא׃(י) לְמַטֵּה זְבוּלֻן גַּדִּיאֵל בֶּן סוֹדִי׃(יא) לְמַטֵּה יוֹסֵף לְמַטֵּה מְנַשֶּׁה גַּדִּי בֶּן סוּסִי׃(יב) לְמַטֵּה דָן עַמִּיאֵל בֶּן גְּמַלִּי׃(יג) לְמַטֵּה אָשֵׁר סְתוּר בֶּן מִיכָאֵל׃(יד) לְמַטֵּה נַפְתָּלִי נַחְבִּי בֶּן וָפְסִי׃(טו) לְמַטֵּה גָד גְּאוּאֵל בֶּן מָכִי׃(טז) אֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר שָׁלַח מֹשֶׁה לָתוּר אֶת הָאָרֶץ וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֵׁעַ בִּן נוּן יְהוֹשֻׁעַ׃

וידבר ידוד אל משה לאמר, שלח לך[24] **אנשים** הנה לקמן המגיד מישרים הרב יוסף קארו הקשה ותירץ עי״ש. ולדעת האר׳י הקדוש **לך** היינו משרשך. **ויתרו את** זו רחל

---

[24] **הרקאנטי** זללה״ה - שלח לך אנשים. כבר הודעתיך בענין האבות שהקב״ה החזיקם בארץ על העתיד להעשות בזרעו גם כאן שלח המרגלים שתהא נוחה ליכבש לישראל וזה טעם איש אחד לשבט שכל שבט יזכה בחלקו אמנם הם הטילו בה זוהמא וכרתו מן המקום אשר נקרא שם זמורה ואשכול ענבים אחד. ויש להתבונן על אומרו ומה הארץ הטובה היא אם רעה וכן על אמרו השמנה היא אם רזה. והנה הכתוב אמר ביציאת מצרים אעלה אתכם מעני מצרים אל ארץ טובה ורחבה וכתיב אל ארץ זבת חלב ודבש. ואיך נסתפק עתה על ההבטחה ההיא ולא מצאתי תקון בזה על דרך הפשט. אמנם על דרך הסוד יתיישב הכל כי רמז לארץ העליונה והחקירה בה אם היא נקייה מכחות הטומאה והזוהמא כענין כולך יפה רעייתי ומום אין בך (שה״ש ד׳ ז׳) ומה שהעיר אותי על זה הוא אמרו היש בה עץ אם אין. וידעת סוד העץ מפסוק והשענו תחת העץ. וסוד אין מפסוק היש יי׳ בקרבנו אם אין והבן זה מאד. וטעם מ׳ יום רמזתי בחטא אדם וחוה. וטעם ויבא עד חברון ידעת מה שאז״ל על כלב כי הלך שם להשתטח על קברי האבות ואמר אבותי בקשו עלי רחמים מלפני הקב״ה כדי שאנצל מעצת המרגלים. זה המאמר יחסום פי האומרים שאין לומר מכניסי רחמים. גם מה שאמרו עוד רז״ל במסכת תעניות ולמה יוצאין לבית הקברות כדי שהמתים יבקשו עליהם רחמים זהו אם יעמוד משה ושמואל לפני (ירמיה טו׳ א׳):

ספר **הציוני** - שלח לך אנשים וגו׳. ענין המרגלים ידוע על פי המקובלים ע״ה כאשר השיגו הם כי חזקה השליח עושה שליחותו ועיקר השליח במשלח קצצו בנטיעות שלילות כח ה״ע ואמר כי אין כח בשליח וזהו אשר הוציא דבה על הארץ. וכוונתם היתה רעה בארץ החיים כמו שנתעוררו חז״ל בפסוק כי חזק הוא ממנו גלל כן נענשו ולא נכנסו לארץ מדה כנגד מדה. ומזה תבין זמורה ואשכול ענבים. הי״ש בה עץ אם אין. מובן מפסוק והשענו תחת העץ וסוד אי״ן מפסוק היש ה׳ בקרבנו אם אי״ן. וטעם מה שאמר ויבא עד חברון דעת מה שאמרו חז״ל כי הלך כלב ונשתטח על קברי אבות ואמר אבותי בקשו עלי רחמים לפני הקב״ה שאנצל מעצת מרגלים. ומאמר זה יחסום פי המדברים שאין לומר מכניסי רחמים וגם אמרו חכמים במסכת תענית למה יוצאין בבית הקברות כדי שהמתים יבקשו עלינו רחמים אם יעמוד משה ושמואל לפני בצל ידו יחביאנו צור עושינו ובצל כנפיו יסתירנו בבארנו סוד צלו אל כל ידעוני.

כתב בספר **מגיד מישרים** - פרשת שלח לך: ״והנה בפרשתא דא איכא למידק אמאי איכתיב שלח לך אנשים דמחזי כתפקידתא דקב״ה הוא ולא אתערותא דישראל ואילו במשנה תורה כתיב ותקרבון אלי כלכם וגו׳. ותו אמאי הוה צריך לאללא ארעא כגוונא דסדר להו משה רבינו ע״ה השמנה היא אם רזה וגו׳ דמשמע דאי לא הות שמנה ולא טובה לא הוו סלקין לה. ותו דהוה מחזי דעייל משה רבינו ע״ה טעותא בלבהון דלא להמנו לקב״ה דאבטח להו אעלה אתכ׳ מעוני מצרים אל ארץ טובה וגו׳ ואיהו אמר להו השמנה היא אם רזה. ותו איכא למידק אמאי איענשו מאלליה דהא בשבחא דארץ ישראל אשתעו דאמרו וגם זבח חלב ודבש היא וגו׳ ומאי דאמרו עז העם והערים בצורות וגו׳. הא טפי מהכי אמר משה לישראל במשנ׳ תורה. וא״ת משום ביש דאפיקו דהיינו מאי דאמור ארץ אוכלת יושביה היא קשה דאם כן מאי הוי דאמר כלב עלה נעלה וירשנו אותה הא מרגלים לא אכחשו האי ומחזי טענת כלב עם טענתייהו כעין טענו חיטים והודה לו בשעורים:

אבל ברירו דמילתא כמא דאימא ובהכי יתייתיבון כמה ספיקי דאקשו המפרשים הלא לך למנדע דישראל משום דנסיאו כמה נסיוני קמיה דקב״ה אתחייבו דלא למיעל בארעא אלא דבסגיאו׳ רחמוי וחסדוי אעיל בליבהון דיתבעון למשלח גוברין לאללא ית ארעא ואי הוו זכאן בההוא שליחותא כדקא יאות הוה מעייל להו לארעא בההו׳ זכו ובתר הכי הוה מתפרע מיניהו חובייהו קדמאי זעיר זעיר וכדי למרמז דקב״ה איהו דעייל בליבייהו למתבע האי שאלתא משום הכי לא כתב קרא הכא דקרבו אליו כולם כדכתב במשנה תורה ופקיד דישלח כל נשיא בהם כלו׳ כל רברבי חכימאי די בהון ויהושע יוכיח כי הוה רבא באורייתי׳ ודוגמ׳ כן הוו כלהו ומ״ה לא פקיד דישלח נשיאים דחנוכת המזבח משום דחשש דילמא יתגאה ליביהון עליהון וימעלון בשלחותהון אמר להון משה דיחזון השמנה היא וגו׳

ומשום דידיע דודאי היא שמנה וטוב׳ ויש בה עץ ורמז רמיז לון דיספרון בשבחא כי היכי דיכספון ישראל למיעל לה וע״י כך יזכון ואינון אתו ואמרו ודאי לא אדכר משה אלא מילי דידע דאיהי משבחא להון אבל מילי גנאי דבה לא אדבר יתהון לנא והא ודאי כל מה דאדכר לטיבות׳ איהו בה דהא זבת חלב ודבש היא וגו׳ אבל אית בה חדא לריעותא דלא אדכרה משה והיא אוכלת יושביה היא ולא מתקיימין בה אלא אינשין תקיפין במזגיהון והיינו דאמרו כי עז העם היושב בארץ כלומ׳ אבל אינשין רכיכין כוותייכו לא תיכלון לאתקיימ׳ בה יומא חד דארץ אוכלת יושביה הרכי׳ כמותכם היא ואהדר להו כלב עלה נעלה וירשנו אותה כלומר אי אפשר שתאכל אותנו כיון דקב״ה יהיב יתה לנא ודאי אדעת׳ דנתקיים בה יהיב יתה לנא וז״ש וירשנו אותה ואתם אל תראו את עם הארץ אף ע״ג דאין מקרא יוצא מידי פשוטו ותראו לשון יראה הוא מכל מקום הא איכא למדרשיה מלשון ראיה והכי קאמר לא תיחזון לעם הארץ דאנן תקיפין מניהון ראיה כי לחמינו הם כלומר דאינון מסורין בידנא וידיע דהניזון איהו תקיף ממילתא דאיהו מזון ליה דהא הניזון מעכל למזון וכיון דלחמינו הם אע״ג דלהוו תקיפין אנן תקיפי מניהון בודאי ועוד דמאי דאמריתו דאינון תקיפין לאו קושטא איהו דהא השתא סר צלם כלו׳ עדא תוקפיהון ואפי׳ הכי מתקיימי בארעא ואין הארץ אוכלתן וא״כ אין ארץ זו אוכלת יושביה אע״פ שהן רכים וא״כ אע״פ שנהיה רכים נתקיים בה ולא תאכל אותנו ובהאי אורחא מתייתב כלהו ספיקי ואתה שלום׃

כתב הרב **ספר עץ חיים** - שער לב פרק ד מ״ת׃ ״ונבאר ענין המרגלים מה היתה כונתן לכנוס לא״י אחר שאינם מבחי׳ זו כנ״ל וגם משה ע״ה מה עלה בדעתו וגם למה הש״י לא נתרצה בשליחות ההוא וכמארז״ל שלח לך לדעתך אני איני מצוה לך וגם לידע מה הם בחי׳ מרגלים בעצמם והשליחות והפעולה בעצמה מה עניינה ומי הם יהושע וכלב שהיו בכלל המרגלים ויצאו אח״כ מכללם. אבל הענין הוא כי הנה נתבאר שמשה הוא בחי׳ יסוד אבא שבתוך ז״א מהחזה ולמטה ואע״פ שהארותיו הם ב׳ מטות ודור המדבר כנ״ל עכ״ז היתה כוונתו לתקן גם את רחל אע״פ שהיא מהארת אמא אף בזמן שהארת דור המדבר קיימת ויהיו שתיהן מאירות ותזדווג רחל עם ז״א בסוד ה׳ בחכמה יסד ארץ כי אבא הנקרא חכמה בטבעו לאהוב את בתו היחידה בין ז׳ הבנים כנזכר בספר הבהיר ולסבת תקון זה שלח מרגלים ההם אל א״י שהיא רחל כנ״ל והנה המרגלים האלו הם ניצוצי הארת משה יסוד אבא אשר בהאירם ברחל הנקרא א״י נקרא מרגלים שהולכין לרגל ארץ לא להם כי שרשם אינם משם רק מהארת דור המדבר כנ״ל והנה בחי׳ אלו הניצוצין הנקרא מרגלים המשולחים מיסוד אבא אל רחל ארץ כנען הוא באופן זה. כי הנה נודע כי יסוד אבא הוא מוקף ומסובב מן האורות דאמא המגולים מהחזה ולמטה ונודע כי אורות דאבא יוצאין דרך פני ז״א ולחוץ ואורות דאמא יוצאין דרך אחורי ז״א ולחוץ אל רחל. והנה כמש״ל כי ביציאת אורות דאבא דרך פני ז״א ולחוץ להאיר ביעקב פוגע באורות אמא מה שכנגד פנים ומוציאן עמו לחוץ ביעקב ודור המדבר באופן כי גם ביעקב יש קצת אורות דאמא הנה כך בהיות אורות דאמא העומדין מצד הפנים ביסוד דאבא רוצין לחזור אל האחור ללכת להאיר ברחל פוגעים ביסוד דאבא ובוקעין אותו ועוברין בתוכו ווצאין לחוץ אל הנוקבא רחל וזהו ענין ניצוצין של אבא הנקרא מרגלים ששלח משה לתור את הארץ שהוא מבחי׳ יסוד דאבא כנ״ל. והנה בכח אלו הניצוצין והארות של משה הנקרא מרגלים חשב משה שבכחם ועל ידו יתוקן רחל ותחזור עם ז״א פב״פ אפילו בזמן שדור המדבר קיים כי גם האורות האלו משם הם. וז״ס הפסוק שאמר שלח לך אנשים כלומר משלך כי אנשים אלו שלך ומניצוצית שלך הם כנ״ל והנה לא עלה בידו תיקון זה כי לא היה אפשר לרחל להתתקן אז ע״י אלו המרגלים בלבד בזמן דור המדבר לכך מתו כולם ולא נכנסו לארץ זולת יהושע וכלב לסבה שנבאר בע״ה׃

כתב המהרח״ו זללה״ה ב**שער הפסוקים** - פרשת שמות׃ ״ונבאר כללות ענין המרגלים. וענין פרטות יהושע וכלב, שהיו מהם. כי לכאורה נראה, שהוא דבר תימה, מה צורך שלוח מרגלים, אחר הבטחתו יתברך לתת להם את ארץ כנען. ובפרט עמ״ש חז״ל על פסוק שלח לך אנשים, שלא הסכים הקב״ה בשליחות זה. ובפרט כי לא מצינו שנענש על דבר זה. הנה, אעפ״י שמרע״ה היה יסוד של אבא שיש בתוך זעיר וכל הארות דור המדבר יוצאות ממנו, עכ״ז כתיב, (משלי ג׳ י״ט) ה׳ בחכמה יסד ארץ׃

וסוד הענין הוא, כי טבע האב לאהוב את בתו ולכוננה ולתקנה, ולכן היה רצונו של משה שהוא יסוד דאבא, לתקן גם את רחל נוקבא דז״א אע״פ שהיא מאורות יסוד דאימא לסיבה הנזכר, והנה רחל היא ארץ כנען כנז״ל, ולכן שלח אותם המרגלים, שהם נצוצות הארות דור המדבר היוצאות ממשה יסוד דאבא, להאיר ברחל הנז׳, ולכן בהכנסם בה, נקראים מרגלים, להורות כי אינם מארץ כנען, רק מדור המדבר, מן לאה אשת יעקב, כי מי שהוא מארץ אחת, ונכבס לארץ אחרת שאינו משם, נקרא מרגל׃ ואמנם אופן שלוח מרגלים אלו, היה באופן זה, כי הנה נתבאר למעלה, בענין דור המדבר, כי שרשם הוא מן אורות שבהוד יסוד דאבא, המתלבש ומוקף מסביבותיו באורות המגולים של יסוד דאבא, ורבוי הארתם גורמת לו שיבקע, ויצאו אורותיו לחוץ לצד פנים דז״א, ובעת צאתם בכח להתגלות, הם פוגעים באורות פנים דיסוד דאימא, ומתערבים בהם, ומוציאים קצת ניצוצות אורות דפבים דיסוד דאימא עמהם לחוץ. ונמצא, שגם בדור המדבר יש בחינת ניצוצות נשמות אורות דאימא כנז״ל שם׃

והנה עד״ז ג״כ, בהיות רחל באחורי ז״א, הנעשת מאורות דאחור דיסוד אימא כנז״ל בענין הבאר, והנה גם אורות דאימא דמצד פנים, רוצים לצאת דרך אחור להאיר ברחל, ואז פוגעים ביסוד דאבא המלובש בתוכם, ומפסיק בין אורות אחור דאימא, לאורות פנים דאימא, ואז להיותם מגולים, יש בהם כח לבקוע אותו, וליכנס בתוכו מצד פניו, ויוצאים מצד אחוריו, עד אחורי ת״ת דז״א, ויוצאים משם אל רחל, ומאירים בה. ואז גם הם, מידי עברם בתוכו, מוציאים עמהם קצת ניצוצות אורות דאבא, ונכנסים ברחל עמהם, ומאירים בה. ואלו הניצוצות דאורות דאבא, שהם מכלל דור המדבר, אלא שיוצאים דרך האחור לרחל, אלו הם ענין המרגלים, ששלח משה לארץ כנען, כי משה הוא יסוד דאבא, השולח שם לתקן את רחל, כנז״ל בסוד ה׳ בחכמה יסד ארץ׃ והנה מרע״ה, חשב לתקן גם את רחל, שתחזור פב״פ עם ז״א, בזמן דור המדבר. וזמ״ש לו הקב״ה, שלח לך אנשים, ר״ל, שלח משלך אנשים. כי אלו הם ניצוצות שלך, כנזכר. ולא עלה בידו לתקנה, כל זמן שדור המדבר קיים. וכשמתו, ונתבטלה הארת לאה אשת יעקב כנז״ל, אז נתקנה רחל, וחזרה פב״פ עם ז״א במקומה, בסוד הבאר כנז״ל׃

ואמנם יהושע וכלב, הם אורות דאימא המגולים, יוצאים דרך פנים דזעיר, ומתערבים בדור המדבר. לב׳ סיבות, הא׳ היא, לפי שהם יוצאים לצד פנים, מקום ששם עומדים דור המדבר, ואינם יוצאים לצד אחור אל רחל. וגם כי שניהם יוצאים מן החזה ולמטה, דרך פנים דזעיר, כדוגמת דור המדבר, ולכן נחשבים מכלל דור המדבר. והמרגלים, עם היותם מאורות דאימא, ע״ד מה שנתבאר למעלה בענין דור המדבר, שהיו בהם מעורבים אורות דאימא. ולכן אלו

השנים לבדם, שהיו מבחי׳ אורות דאימא, חיו מן האנשים ההם, ונכנסו לארץ כנען, וירשו אותה. כנז״ל שאינו נכנס לה, אלא מי שהוא מסטרא דאימא, לפי שמהם נבנת רחל. וזה ענין הכתוב באמרו, (במדבר י״ד ל״ח) ויהושע בן נון וכלב בן יפונה חיו מן האנשים ההם ההולכים לתור את הארץ. לרמז, כי האנשים האחרים, הם המרגלים עצמם, שהם מיסוד דאבא ההולכים לתור את הארץ. אך יהושע וכלב, שהם אורות דאימא, היו הולכים בחברתם, אבל אינם מרגלים ממש, ולכן חיו הם ולא האנשים: והנה אע״פ שאמרנו, ששניהם מן אורות דאימא המתערבים בדור המדבר, אינם כשאר ניצוצות דאימא היוצאים שם, אבל הם שתי בחי׳ אחרות, כמו שנבאר. והענין הוא, כי נודע שבמקום טבור, הוא פה ממש, שהיה הפתוח בהיותו העובר במעי אמו. ולכן אף גם אח״כ, בהכרח יוצא משם קצת הבל של הארה. גם דרך פי היסוד, יוצא משם קצת הארה בסוד הבל. והסיבה היא, כי להיות אורות דאימא מתגלים מן החזה ולמטה. מחוזק רוב הארותיהם בוקעים ויוצאים דרך שני פיות הנזכר, כיון שהם בחי׳ פיות, יוצאים משם לחוץ בבחי׳ הבלים, ואורות גדולים, ואלו שני ההבלים, הם עצמם יהושע וכלב לבדם: האמנם אני מסופק, איך שמעתי ממורי ז״ל בענין זה, מי משניהם הוא הארת הטבור, או היסוד, ונלע״ד ששמעתי, כי יהושע הוא יותר גדול מכלב, ולכן הוא ההבל דפי הטבור, שהוא יותר עליון. ובפרט במ״ש אצלינו במאמר פרשת תצוה, דף קפ״ד ע״ב, בענין הנהו תלת נקודין דאשתכחו בעלמא, חורבא, וישובא, וג״ע הארץ. וע״ש היטב, ענין שתי נקודות אלו, שהם, פי הטבור, ופי היסוד, מה עניינם. אבל כלב הוא מהבל פי היסוד, כי הנה כלב בגימט׳ ב״ן, כמבואר אצלינו בפרשת חיי שרה, בפסוק ויאמר בא ברוך ה׳, בענין אליעזר עבד אברהם, והוא הוי״ה דמלוי ההי״ן, היוצאת מיסוד זעיר ליסוד דנוקביה: אבל היותר נלע״ד אצלי, הוא להפך זה, והוא, כי יהושע הוא ההבל דיסוד דזעיר כי הוא אור גדול מאד, יותר מהבל הטבור שהוא סתום. ועוד, כי יהושע הוא משבט יוסף, שהוא יסוד דזעיר. אבל כלב, הוא מהבל היוצא מפי הטבור. ועיין במצות ולא ירבה לו נשים, בענין קין והבל בענין ההבלים היוצאים מפי יסוד דז״א:

הגהה א״ש, סימן לדבר, כלב, כלו לב. והוא מקום של הטבור:

ונבאר ענין אפרים בן יוסף, ראש שבטו של יהושע הנזכר, כי גם הוא מבחי׳ היסוד דז״א. וזה ענינו, הנה נתבאר אצלינו, כי יסוד דז״א יש בו שתי בחי׳, והם, היסוד, והעטרה שבראשו הנקרא ראש צדיק, כנודע בפרשת ויצא, בסוד ברכות לראש צדיק. ועטרה זו היא בחי׳ המלכות של ז״א עצמו, הדבוקה תמיד ביסוד. והנה נודע, כי החסדים הם מתפשטים בז״א, מחסד עד הוד שבו, וכללותם מתקבץ ביסוד שבו. וה׳ הגבורות, הם בעטרה שבו, להיות בחי׳ מלכות, והיא שרש של הנקבה דז״א כנודע: ויש שם שני עורות חופפות עליה, וע״י מצות המילה והפריעה, כורתין העור החצון. ופורעים אותו למעלה, ונשארת העטרה בגלוי, ואז אורות הגבורות ההם, יכולים לבקוע דרך דופן העטרה ולצאת משם, וליכנם בדעת רחל העומד כנגדו באחור ממש, כנודע אצלינו. אבל מצדדי היסוד עצמו, אין האורות יוצאים, כי יש להם ב׳ בקיעות, הנקרא עורות. גם אין הארה זו, בחי׳ ההארה היוצאת בסוד יהושע מפי היסוד עצמו לחוץ, אמנם בוקעת צדדי מחיצת העטרה, ויוצאת לחוץ, וניתנו בדעת הנקבה. וזכור ענין זה, ובחי׳ ההארה הזאת היוצאת לחוץ, דרך דופן צדדי העטרה, קודם שתכנס תוך דעת דרחל נוקבא, היא הנקראת אפרים בן יוסף. כי יוסף הוא היסוד, ואפרים בנו, הוא הארה היוצאת דרך צדדי העטרה לחוץ מצדיה, לא דרך פיה. ולכן נקרא אפרים, מלשון כי הפרני אלהים, מלשון כי הפרני אלהים, מלשון פריה ורביה, הנעשת ע״י הכנסת העטרה כנודע: גם בשם אפרים, יש בו חבור אפ״ר מ״י. והנה אפר, הוא ענין ה׳ גבורות מנצפ״ך, שעולים בגימטריא ע״ה כמנין אפר כנודע. והנה הם נתונות בתוך עטרת היסוד, הנקרא כ״ל, כמנין מ״י, שהם בחי׳ קבוץ ה׳ חסדים שבו, וכל א׳ כלול מעשר, הרי מ״י וזהו ענין אפ״ר מ״י, אשר מאותה ההארה נעשה אפרים. ונמצא, כי יוסף הוא היסוד, ואפרים הוא הארת הגבורות, שיוצאות דרך דפנות צדי עטרת היסוד. ויהושע, הוא ההבל וההארה היוצאת בגלוי, דרך פי עטרת היסוד ולחוץ:

שער הפסוקים פ׳ שלח

ענין המרגלים, וסיבת שילוחם, נתבאר היטב, בפרשת שמות, בפסוק ויקם מלך חדש על מצרים, וע״ש. והנה רז״ל אמרו בפסוק ויאמר להם יוסף מרגלים אתם, שרמז להם, שהם יהיו מרגלים את ארץ ישראל. אבל יהושע נשיא אפרים בן יוסף עצמו, לא יהיה מרגל. וע״י הקדמה זו, יתבאר היטב ענין פרשה זו במה שנעיר בתחלה שינוי אחד שיש כאן, מפרשת במדבר סיני, כי שם כתיב ראשי אלפי ישראל הם. וכאן הוסיף בני, באמרו כלם אנשים ראשי בני ישראל המה. והענין, הוא, כי הנה בראותו יתברך שהיו מרגלים אלו עתידים לחטא, ומרע״ה היה ברצונו לשלחם, לכן בחר הרע במעוטו, לתקן קצתו. ולכן גזר הוא יתברך, שנשמות השבטים עצמם, אחי יוסף, הנקראים בני ישראל ממש, יתעברו בסוד העיבור באלו המרגלים, כדי שיעזרום קצת, ולא יחטאו לגמרי. ועכ״ז לא הועיל להם, וכמו שנתבאר בפסוק וילכו ויבאו אל משה וגו׳. וזש״ה, כלם אנשים ראשי בני ישראל המה, הם עצמם השבטים, הנקראים ראשי של בני ישראל ממש. גם זהו מ״ש, אשר אני נותן לבני ישראל בלשון הווה, נותן, כלומר, כי אלו האנשים אשר תשלח עתה לתור את הארץ, היא אותה אשר אני נותנה עתה לבני ישראל, הם השבטים, הנקראים בני ישראל, ההולכים שמה כנזכר, וע״י הליכה זו אני נותנה להם אם יזכו:

והנה הי״א שבטים, נתעברו בהם בי״א המרגלים, אבל שבט לוי, שלא היה לו נחלה בארץ, לא הוצרך לשלוח מרגלים. אבל במקומו נתחלק שבטו של יוסף לשנים, מנשה, ואפרים. ואמנם במרגל של מנשה, נתעבר נשמת יוסף, ולכן כתיב למטה יוסף למטה מנשה, עם היות שבכל מקום אפרים קודם למנשה, ועכ״ז ייחס ליוסף עם מנשה, להורות מה שאמרנו. נשאר יהושע מרגל שבט אפרים, בלי עיבור נשמת שום שבט, ולכן נתיירא משה לשלחו, פן יחטא. ואז, ויקרא משה להושע בן נון יהושע, כמ״ש ז״ל שהתפלל עליו, י״ה יושיעך מעצת מרגלים: וסוד קריאת שם זה החדש הוא, כי המשיך עליו נשמת לוי בן יעקב, שלא היה שום מרגל משבטו כנזכר, וזה היה ע״י משה שהוא משבט לוי, ואליו היה ראוי ללכת בשליחות זה, מרגל של שבט לוי, ושלח במקומו את יהושע תלמידו תמורתו, החשוב כמו בן שלו ממש כנודע, ונשמת לוי, שהיתה צריכה להתעבר במשה נתעברה אז ביהושע: ובזה יתבארו שינוי הכתובים, כי תחלה אמר שלח לך בלשון יחיד, ואח״כ אמר בלשון רבים, למטה אבותיו תשלחו, עוד מלת לך, שהיא מיותרת. אבל רמז בזה אל הנזכר, כי תחלה הזכיר ענין השליח הגדול מכולם, והוא משבט לוי, שהוא משה ואמר לו שלח לך, כלומר, כיון שאינך הולך, א״כ שלח לך במקומך ותמורתך איש אחד. וכנגד שאר השבטים, אמר למטה אבותיו תשלחו לשון רבים ואו שלח ליהושע במקומו, והמשיך בו נשמת לוי כנזכר:

והנה בלכתם לתור את הארץ, לקחו עצה רעה בעצמם, להוציא דבה על הארץ, ולכך נסתלקו מהם נשמות של השבטים המתעברות מהם כנז״ל. כנודע, כי הנשמה המתחבר בגלגול עם האדם, אינה מסתלקת משם עד יום המיתה. אבל הנכנסת בסוד עיבור, מסתלקת ממנו, כאשר האדם חוטא, ואומרת (במדבר ט״ז כ״ו) סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה. ולא די זה, אלא אפילו נשמת האדם עצמו, מסתלקת בעת שחוטא, בסוד הרשעים בחייהם קרויים

מתים, ולכן נסתלקו מהם: וז״ס וילכו ויבאו אל משה ואל אהרן, וכבר ואמר וישובו מתור הארץ, אם כן איך חוזר להזכיר ההליכה, אהר ששבו, והיל״ל ויבאו אל משה, אבל הענין הוא, כי וילכו חוזר אל הסתלקות הנשמות ההם. ומלת ויבאו, חוזר אל המרגלים עצמם, כי כשבאו אל משה, כבר נסתלקו מהם עיבור הנשמות ההם. אמנם יהושע וכלב, חיו מן האנשים ההם. והנה מלת חיו אינה מתיישבת, והענין הוא, כי אלו השנים לא נסתלקו מהם העיבורים שלהם, שהם, יהודה בכלב, ולוי ביהושע. והיה בהם חיות נוסף בעת ההיא, וז״ש חיו, ולא אמר נשארו חיים. אבל השאר מתו תכף בביאתם אל משה, בהסתלקות העיבורים מהם, בסוד הרשעים בחייהם קרויים מתים: ובזה יתורץ אומרו, מן האנשים ההם, שהם דברים מיותרים. אבל רמז אל הנזכר, כי אלו נסתלקו עיבוריהם, ואלו נשארו בהם, וחיו ממש: גם זהו ענין אומרו, ועבדי כלב היתה רוח אחרת עמו. פי׳, כי שאר המרגלים, היתה רוח אחרת של השבטים מתעברים בהם. אבל לא מלאו אחרי, ונסתלקו. אבל זה, מתחלה היתה רוח אחרת של עיבור יהודה עמו, ולא חטא, ולכן וימלא אחרי, והשלים באחרונה כבראשונה:

אמר חיים הכותב, צ״ע, כי נודע אצלינו, כי רחל היא רחמים, ולאה היא דין. והנלע״ד, כי לאה זו היא אשת יעקב הנקרא דור המדבר, שהיא מבחי׳ אורות דאבא, כנזכר בפסוק ויקם מלך חדש על מצרים. והנה היא רחמים בערך רחל, שהיא מאורות דאימא: אמר שמואל, אפשר ג״כ לומר, כי להיות שמרע״ה זווגו עם לאה, לכן רמז ללאה, שחשב להכנס לא״י, והם לא רמזו אלא לרחל, להזכיר זווגו של יהושע, כי פני משה כפני חמה, ופני יהושע כפני לבנה. וכמו שדרשו חז״ל בספר הזוהר ההפרש שיש בין אלהינו לאלהיכם או אלהיך: גם לכן רמזו בדבריהם ואמרו, עמלק יושב בארץ הנגב, ור״ת ׳הים ׳ועל ׳יד ׳הירדן הוא הוי״ה, כי הוא צירוף מורה על הדין, כי זו״ן והם ה״ו, גברו על או״א, והם י״ה. ולא עוד, אלא שנוקביה גברה על זעיר, שהיא אות ה׳ הקודמת אל אות ו׳, ושתיהם קודמים אל שתי אותיות י״ה. וזה מורה, כי החיצונים שהם הכנענים, יתגברו על ישראל, הנרמזים באות ו׳, שהוא ז״א: ואז ויהס כלב את העם אל משה, באומרו, שאדרבא בשם זה נוכל להם, וז״ש ויאמר עלה בהוי״ה זו, הנרמזת בס״ת, נעלה׳ וירשנו׳ אותה׳ כי׳, ס״ת הוה״י. שצרוף זה הוא דין גמור, כי הכל מהופך, נקבות ע״ג זכרים, וג״כ ו״ה קודמים אל י״ה, וע״כ נתגבר על הכנענים וירשנו אותה בכח הדין: א״ש, עוד רמז להם מדת אדנ״י, כי הוא יכול׳ נוכל׳ לה׳ והוא לל״ה, אחד משמות שם בן ע״ב, והוא כמספר אדנ״י, וה״ס דינא דמלכותא דינא: אז השיבו הם, כי לגבי הכנענים יהיה רחמים ולא דין, ולכן נרמז שם הוי״ה ביושר. וזש״ה, ויוציאו דבת הארץ אשר תרו אותה, ארץ אוכלת ׳יושביה ׳היא ׳וכל ׳העם, ר״ת יהו״ה ביושר. אז אמר הקב״ה להם, כי כדברי כלב כן הוא, כי לגבי הכנענים יתנהג עמהם בדין הגמור, ואלו הם לא חטאו כלם, היו יורשים אותה, אבל עתה, יועיל זה לכלב לבדו. וז״ס בפסוק ועבדי כלב עקב היתה וגו׳, ס״ת של שמה׳ וזרעו׳ יורישנה׳ והעמלקי׳ צרוף הוה״י, שהוא דין גמור, כמ״ש נקבות ע״ג זכרים: אמר שמואל, גם נרמז צרוף אחר, והוא הוי״ה בשני ס״ת, שמה׳ וזרעו׳ ור״ת וס״ת ׳יורישנה׳ הרי י״ה: עוד נוכל לפרש בדרך פשט, ענין ויקרא משה להושע בן נון. כי סבת תפלתו עליו בדוקא הוא, לפי שהם היו יודעים נבואת אלדד ומידד, שהוא משה מת, ויהושע מכניס לארץ, ויחשבו המרגלים, כי יבלבל עצתם, ויסתור דבריהם בפני משה וישראל, לתועלתו, להכניסם לארץ. ואולי יתיעצו בהליכתם להרגו, ולכן התפלל משה עליו, יה יושיעך מעצת מרגלים, כלומר שלא יתייעצו להרגך. בזה יובן הפסוק באמרו, ויהס כלב את העם, ולא הוזכר יהושע כלל, לפי שהיו אומרים לו לתועלתך אתה מכוין, משא״כ בכלב: אמר שמואל, הואיל נפק מפומיה דרב זלה״ה, נוכל לומר שאפשר לדון את המרגלים לכף זכות, למה שהוציאו דבה על הארץ, כדי שלא יכנסו ישראל לתוכה. להיות ששמעו נבואת אלדד ומידד, משה מת יהושע מכניס, לכן טוב להרוג את יהושע, וגם לגרום שלא יכנסו ישראל לארץ, וישאר משה חי וקיים, לכן אמר משה, יה יושיעך מעצת מרגלים. או זיל לאידך גיסא, שמא יאמר האומר בפועל גמור ובמעל שלח משה את יהושע עם המרגלים, כי גלוי לפניו בנבואה היה, כי עתידים כלם למות, ולכן מקנאתו בו ממה שנתנבאו אלדד ומידד, משה מת ויהושע מכניס, לכן שלחו כדי שימות עם המרגלים במגפה, ויד לא תהיה בו, לכן הקדים להתפלל עליו, מה שלא עשה כן עם זולתו, ואמר יה יושיעך מעצת מרגלים, ותלך לשלום ותחזור לשלום:

מר״ן הבן איש חי זללה״ה - כתב הרב בספר **דעת ותבונה** פרק כ״ו: ״ונבאר כללות ענין המרגלים וענין פרטות יהושע וכלב שחיו מהם, כי לכאורה נראה שהוא דבר תימה, מה צורך שלוח מרגלים אחר הבטחתו יתברך לתת להם את ארץ כנען, ובפרט עמ״ש חז״ל על פסוק שלח לך אנשים שלא הסכים הקב״ה בשליחות זה, ובפרט כי לא מצינו שנענש משה רבינו ע״ה על דבר זה. אע״פ שמרע״ה היה יסוד של אבא שבתוך ז״א וכל הארות דור המדבר יוצאות ממנו, עם כל זה כתיב ה׳ בחכמה יסד ארץ. וסוד הענין הוא כי טבע האב לאהוב את בתו ולכוננה ולתקנה, ולכן היה רצונו של משה שהוא יסוד דאבא לתקן גם את רחל נוקבא דז״א אע״פ שהיא מאורות יסוד דאימא לסיבה הנז׳, והנה רחל היא ארץ כנען כנז״ל ולכן שלח אותם המרגלים שהם ניצוצות הארות דור המדבר היוצאות ממשה יסוד דאבא להאיר ברחל הנז׳, ולכן בהכנסם בה נקראים מרגלים להורות כי אינם מארץ כנען רק מדור המדבר מן לאה אשת יעקב, כי מי שהוא מארץ אחת ונכנס לארץ אחרת שאינו משם נקרא מרגל: ואמנם אופן שלוח מרגלים אלו הוא באופן זה, כי הנה נתבאר למעלה בענין דור המדבר כי שרשם הוא מן אורות שבתוך יסוד דאבא המתלבש ומוקף מסביבותיו באורות המגולים של יסוד דאימא, ורבוי הארתם גורמת לו שיבקע ויצאו אורותיו לחוץ לצד פנים דז״א, וביית צאתם בכח להתגלות הם פוגעים באורות פנים דיסוד דאימא ומתערבים בהם ומוציאים קצת ניצוצות אורות דפנים דיסוד דאימא עמהם לחוץ, ונמצא שגם בדור המדבר יש בחינת ניצוצות נשמות אורות דאימא כנז״ל שם, והנה על דרך זה גם כן בהיות רחל באחורי ז״א הנעשית מאורות דאחור דיסוד דאימא כנז״ל בענין הבאר, והנה גם אורות דאימא דמצד פנים רוצים לצאת דרך אחור להאיר ברחל ואז פוגעים ביסוד דאבא המלובש בתוכם ומפסיק בין אורות אחור דאימא לאורות פנים דאימא, ואז להיותם מגולים יש בהם כח לבקוע אותו וליכנס בתוכו מצד פניו, ויוצאים מצד אחוריו עד אחורי התפארת דז״א ויוצאים משם אל רחל ומאירים בה, ואז גם הם מידי עברם בתוכו מוציאים עמהם קצת ניצוצות אורות דאבא ונכנסים ברחל עמהם ומאירים בה. ואלו הניצוצות דאורות דאבא שהם מכלל דור המדבר אלא שיוצאים דרך האחור לרחל:

אלו הם ענין המרגלים ששלח משה ע״ה לארץ כנען, כי משה רבינו ע״ה הוא יסוד דאבא השולחם שם לתקן את רחל כנז׳ בסוד ה׳ בחכמה יסד ארץ. והנה משה רבינו ע״ה חשב לתקן גם את רחל שתחזור פנים בפנים עם ז״א בזמן דור המדבר, וזמ״ש לו הקב״ה שלח לך אנשים, ר״ל שלח משלך אנשים, כי אלו הם ניצוצות שלך כנז׳ ולא עלתה בידו לתקנה כל זמן שדור המדבר קיים, וכשמתו ונתבטלה הארת לאה אשת יעקב כנז״ל אז נתקנה רחל וחזרה פב״פ עם ז״א במקומה בסוד הבאר כנז״ל: ואמנם יהושע וכלב הם אורות דאימא המגולים יוצאים דרך פנים דז״א ומתערבים בדור המדבר לשתי סיבות, הא׳ היא לפי שיוצאים הם לצד פנים מקום ששם עומדים דור המדבר ואינם יוצאים לצד אחור אל רחל, וגם כי שניהם יוצאים מן החזה ולמטה דרך פנים כדוגמת דור המדבר, ולכן נחשבים מכלל דור המדבר והמרגלים, עם היותם מאורות דאימא ע״ד מה שנתבאר למעלה בענין דור המדבר שהיו מעורבים בהם אורות דאימא,

הנקראת **ארץ כנען** וכשהיא נשפעת מהבינה הנקראת **אשר** אז **אני נתן לבני ישראל** כלומר ארץ ישראל יכולה להיות בכל מיני מצבים של ייחוד עם בעלה וכאשר היא בייחוד פב״פ והבינה חופפת עליהם במצב כזה אני נותן אותה לבני ישראל. ואמר **איש אחד איש אחד למטה אבתיו תשלחו כל נשיא בהם** כתב בספר מאורי אור שאיש מלחמה נקרא הזעיר אנפין כשנכנסים בו הגבורות שכ״ה ניצוצין״. ע״כ. והנה **איש אחד** ע״ה גימ׳ שכ״ה אלו שכ״ה ניצוצין של הגבורות. **וישלח אתם משה ממדבר פארן על פי ידוד כלם אנשים ראשי בני ישראל המה** כתב בזוהר (חלק ג דף קנח ע״א) **כלם אנשים**, כלהו זכאין הוו ורישי דישראל הוו, אבל אינון דברו לגרמייהו עיטא בישא, אמאי נטלי עיטא דא, אלא אמרו, אי ייעלון ישראל לארעא נתעבר אנן מלמהוי רישין, וימני משה רישין אחרנין, דהא אנן זכינן במדברא למהוי רישין, אבל בארעא לא נזכי, ועל דנטלי עיטא בישא לגרמייהו, מיתו אינון וכל אינון דנטלן מלייהו:

ואלה שמותם חשוב לקרוא לבנים בשם של צדיקים. כתב בספר ילקוט ראובני על התורה - פרשת שלח לך ״ואלה שמותם למטה ראובן וגו׳. לעולם יבדוק אדם בשמות לקרא לבנו הראוי להיות צדיק כי לפעמים השם גורם הטוב או הרע כמו שמצינו במרגלים שמוע בן זכור על שלא שמע בדברי המקום וכאלו שאל בזכורו וכה״א כי

ולכן אלו השנים לבדם שהיו מבחינת אורות דאימא חיו מן האנשים ההם ונכנסו לארץ וירשו אותה כנז״ל שאינו נכנס לה אלא מי שהוא מסטרא דאימא לפי שמהם נבנית רחל. וזה ענין הכתוב באומרו ויהושע בן נון וכלב בן יפונה חיו מן האנשים ההם ההולכים לתור את הארץ, לרמוז כי האנשים האחרים הם המרגלים עצמם שהם מיסוד דאבא ההולכים לתור את הארץ, אך יהושע וכלב שהם אורות דאימא היו הולכים בחברתם אבל אינם מרגלים ממש ולכן חיו הם ולא האנשים: והנה אע״פ שאמרנו ששניהם מן אורות דאימא המתערבים בדור המדבר אינם כשאר ניצוצות דאימא היוצאים שם, אבל הם שתי בחינות אחרות כמו שנבאר, והענין הוא כי נודע שמקום טבור הוא פה ממש שהיה הוא פתוח בהיות העובר במעי אמו, ולכן אף גם אח״כ בהכרח יוצא משם קצת הבל של הארה. גם דרך פי היסוד יוצא משם קצת הארה בסוד הבל והסיבה היא כי להיות אורות דאימא מתגלים מן החזה ולמטה, מחוזק רוב הארותיהם בוקעים ויוצאים דרך שתי פיות הנז׳, כיון שהם בחינת פיות יוצאים משם לחוץ בבחינת הבלים ואורות גדולים, ואלו שני ההבלים הם עצמם יהושע וכלב לבדם: האמנם אני מסופק איך שמעתי ממורי ז״ל בענין זה מי משניהם הוא הארת הטבור או היסוד, ונלע״ד ששמעתי כי יהושע הוא יותר גדול מכלב, ולכן הוא ההבל דפי הטבור שהוא יותר עליון, ובפרט במ״ש אצלינו במאמר פרשת תצוה דף קפ״ד ע״ב בענין הנהו תלת נקודין דאשתכחו בעלמא חורבא וישובא וגן עדן הארץ. וע״ש היטב ענין ב׳ נקודות אלו שהם פי הטבור ופי היסוד מה עניינם. אבל כלב הוא מהבל פי היסוד, כי הנה כלב הוא בגימ׳ ב״ן כמבואר אצלינו בפרשת חיי שרה בפ׳ ויאמר בא ברוך ה׳ בענין אליעזר עבד אברהם והוא הוי״ה דמלוי ההי״ן היוצאה מיסוד ז״א ליסוד דנוקביה, אבל היותר נלע״ד אצלי הוא להפך זה והוא כי יהושע הוא ההבל דיסוד ז״א כי הוא אור גדול מאד יותר מהבל הטבור שהוא סתום, ועוד כי יהושע הוא משבט יוסף שהוא יסוד דז״א, אבל כלב הוא מהבל היוצא מן פי הטבור, ועיין במצות ולא ירבה לו נשים בענין קין והבל בענין ההבלים היוצאים מפי יסוד ז״א:

ונבאר ענין אפרים בן יוסף ראש שבטו של יהושע הנז׳ כי גם הוא מבחינת היסוד דז״א וזה ענייננו, הנה נתבאר אצלינו כי יסוד דז״א יש בו שתי בחינות, והם היסוד והעטרה שבראשו הנקראת ראש צדיק כנודע בפ׳ ויצא בסוד ברכות לראש צדיק, ועטרה זו היא בחינת המלכות של ז״א עצמו הדבוקה תמיד ביסוד, והנה נודע כי החסדים הם מתפשטים בז״א מחסד עד הוד שבו וכללותם מתקבץ ביסוד שבו, וה״ג הם בעטרה שבו להיות בחי׳ מלכות והיא שורש של הנקבה דז״א כנודע, ויש שם ב׳ עורות חופפות עליה ועל ידי מצות המילה והפריעה כורתין העור החיצון ופורעים אותו למעלה ונשארה העטרה בגילוי, ואז אורות הגבורות ההם יכולים לבקוע דרך דופן העטרה ולצאת משם וליכנס בדעת רחל העומד כנגדו באחור ממש כנודע אצלינו, אבל מצדדי היסוד עצמו אין האורות יוצאים כי יש להם ב׳ מחיצות הנקראים עורות, גם אין הארה זו בחינת ההארה היוצאת בסוד יהושע מפי היסוד עצמו לחוץ אמנם בוקעת צדדי מחיצת העטרה ויוצאת לחוץ ונתנת בדעת הנקבה וזכור ענין זה: ובחינת ההארה הזאת היוצאת לחוץ דרך דופני צדדי העטרה קודם שתכנס בדעת רחל נוקבא דז״א היא הנקראת אפרים בן יוסף, כי יוסף הוא היסוד ואפרים בנו הוא הארה היוצאת דרך צדדי העטרה לחוץ מצדיה ולא דרך פיה, ולכן נקרא אפרים מלשון כי הפרני אלהים מלשון פריה ורביה הנעשית על ידי הכנסת העטרה כנודע, גם בשם אפרים יש בו חיבור אפ״ר מ״י, והנה אפר הוא ענין ה״ג מנצפ״ך שעולים בגימ׳ ע״ה אפ״ר כנודע, והנה הם נתונות בתוך עטרת היסוד הנקרא כל כמנין מ״י שהם בחי׳ קיבוץ ה׳ חסדים שבו וכל אחד כלול מעשר הרי מ״י. וזהו ענין אפ״ר מ״י אשר מאותה הארה נעשה אפרים. ונמצא כי יוסף הוא היסוד, ואפרים הוא הארת הגבורות שיוצאות דרך דפנות צדי עטרת היסוד, ויהושע הוא ההבל וההארה היוצאת בגלוי דרך פי עטרת היסוד ולחוץ, עכ״ל זלה״ה:

חטאת קסם מרי, שפט בן חורי על שלא שפט את יצרו ונעשה חורי מן הארץ, יגאל בן יוסף על שהוציא דבה על הארץ לכך נאסף בלא עתו, פלטי בן רפוא פלט עצמו מן מעשים טובים ורפו ידיו שהרי מת, גדיאל בן סודי דבר דברים קשים כגידים, גדי בן סוסי הטיח דברים כלפי מעלה סוסי (פי׳ דופי) הוא שאמר ארץ אוכלת יושביה היא. עמיאל בן גמלי העמיד כח על שאמר כי חזק הוא ממנו וגמל לעצמו שלא יכנוס לא״י, סתור בן מיכאל על שהיה בלבו לסתור מי הוא כאל ה׳ ואומר אין כאל ישורון, נחבי בן ופסי החביאו האמת ופסו אמונה מפיו כמו פסו אמונים מבני אדם לומר דברים כזבים על הקב״ה ונעשה מד״. על פי תנחומא פ׳ האזינו׃

למטה ראובן שמוע בן זכור׃(ה) למטה שמעון שפט בן חורי׃(ו) למטה יהודה כלב בן יפנה׃(ז) למטה יששכר יגאל בן יוסף׃(ח) למטה אפרים הושע בן נון׃(ט) למטה בנימן פלטי בן רפוא׃(י) למטה זבולן גדיאל בן סודי׃(יא) למטה יוסף למטה מנשה גדי בן סוסי׃(יב) למטה דן עמיאל בן גמלי׃(יג) למטה אשר סתור בן מיכאל׃(יד) למטה נפתלי נחבי בן ופסי׃(טו) למטה גד גאואל בן מכי׃(טז) אלה שמות האנשים אשר שלח משה לתור את הארץ

ויקרא משה להושע בן נון יהושע כתב בזוהר (חלק ג דף קנח ע״ב) **ויקרא משה להושע בן נון יהושע**, רבי יצחק אמר, וכי הושע קרייה קרא, והא כתיב (שמות יז ט) ויאמר משה אל יהושע, (שם לג יא) ויהושע בן נון נער, (שם יז יג) ויחלוש יהושע, אלא אמר ליה משה, יה יושיעך מנייהו׃ רבי אבא אמר, כיון דשדריה למיעל לתמן, אצטריך למהוי שלים, ובמה, בשכינתא, דעד ההיא שעתא נער אקרי כמה דאוקימנא, ובההיא שעתא קשיר ליה משה בהדה, ואף על גב דאשכחן יהושע בקדמיתא, קרא קרייה הכי, על ההוא דזמין למקרייה, אמר משה, ודאי לא אצטריך דא למיעל תמן אלא בשכינתא, והכי אתחזי.

(יז) וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה לָתוּר אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם עֲלוּ זֶה בַּנֶּגֶב וַעֲלִיתֶם אֶת הָהָר׃(יח) וּרְאִיתֶם אֶת הָאָרֶץ מַה הִוא וְאֶת הָעָם הַיֹּשֵׁב עָלֶיהָ הֶחָזָק הוּא הָרָפֶה הַמְעַט הוּא אִם רָב׃(יט) וּמָה הָאָרֶץ אֲשֶׁר הוּא יֹשֵׁב בָּהּ הֲטוֹבָה הִוא אִם רָעָה וּמָה הֶעָרִים אֲשֶׁר הוּא יוֹשֵׁב בָּהֵנָּה הַבְּמַחֲנִים אִם בְּמִבְצָרִים׃(כ) וּמָה הָאָרֶץ הַשְּׁמֶנָה הִוא אִם רָזָה הֲיֵשׁ בָּהּ עֵץ אִם אַיִן וְהִתְחַזַּקְתֶּם וּלְקַחְתֶּם מִפְּרִי הָאָרֶץ וְהַיָּמִים יְמֵי בִּכּוּרֵי עֲנָבִים׃

וישלח אתם משה שה״ס הבינה **לתור את ארץ כנען** כתב הרב בשער הפסוקים - פרשת שלח לך׃ ״ועתה נבאר שאר דקדוקי הכתובים, הנה בפסוק אלה שמות האנשים אשר שלח משה, לתור ׳את ׳הארץ, ר״ת לאה, לרמוז, כי משה רצה לשלחם בבחי׳ לאה, עלמא עילאה רחמים, והם לא רצו אלא בבחי׳ הדין, שהיא רחל, עלמא תתאה, הנרמז בר״ת, ויעלו ויתורו את הארץ ממדבר צין עד ׳רחוב ׳לבא ׳חמת, ר״ת רחל.

אמר חיים הכותב, צ״ע, כי נודע אצלינו, כי רחל היא רחמים, ולאה היא דין. והנלע״ד, כי לאה זו היא אשת יעקב הנקרא דור המדבר, שהיא מבחי׳ אורות דאבא,

כנזכר בפסוק ויקם מלך חדש על מצרים. והנה היא רחמים בערך רחל, שהיא מאורות דאימא:

אמר שמואל, אפשר ג״כ לומר, כי להיות שמרע״ה זווגו עם לאה, לכן רמז ללאה, שחשב להכנס לא״י, והם לא רמזו אלא לרחל, להזכיר זווגו של יהושע, כי פני משה כפני חמה, ופני יהושע כפני לבנה. וכמו שדרשו חז״ל בספר הזוהר ההפרש שיש בין אלהינו לאלהיכם או אלהיך:

גם לכן רמזו בדבריהם ואמרו, עמלק יושב בארץ הנגב, ור״ת יהים יועל יד יהירדן הוא הוי״ה, כי הוא צירוף מורה על הדין, כי זו״ן והם ה״ו, גברו על או״א, והם י״ה. ולא עוד, אלא שנוקביה גברה על זעיר, שהיא אות ה׳ הקודמת אל אות ו׳, ושתיהם קודמים אל שתי אותיות י״ה. וזה מורה, כי החיצונים שהם הכנענים, יתגברו על ישראל, הנרמזים באות ו׳, שהוא ז״א.

וזה הוא שאמר להם **ויאמר** רצה להאמיר אותם ולהעלות אותם ללאה וזה הוא **אלהם** אותיות **מלאה**, **עלו** עלו למדרגת לאה, **זה** היינו ליסוד שלה **בנגב** ב נגב ב״פ נגב עם התיבות גימ׳ יב״ק דהיינו שיעלו את האדנות אל הת״ת ומשם אל הבינה או שימתקו שם אלקים עם הוי״ה שהוא ג״כ יב״ק ואז **ועליתם את ההר**. **וראיתם** כל ראיה היא חכמה וכאן זו חכמה תתאה הנקראת חכמת שלמה הנקראת את הארץ. **מה הוא** מה היא וכתיב מה הוא כלומר האם היא מחוברת איתו. **ואת העם הישב עליה החזק הוא הרפה** האם הם חזקים בתורה או שרפו ידיהם ממנה. והאם יש להם ברכה וזה הוא **המעט הוא אם רב** וכן ההשגחה על הארץ **ומה הארץ אשר הוא ישב בה הטובה הוא אם רעה** ארץ טובה זו ארץ שנשפעת מן הטוב. המלכות נקראת עיר וגם זו שאלה על המלכות **ומה הערים אשר הוא יושב בהנה הבמחנים אם במבצרים** וכן **ומה הארץ השמנה הוא אם רזה** ארץ שמנה זו ארץ שמקבלת את השמן אליה עד ה׳ אחרונה, **היש בה עץ אם אין** האם ההנגה בה היא הנהגת ז״א הנקרא עץ או א״א הנקרא אין **והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ**. **והימים ימי בכורי ענבים** שואל הזוהר (חלק ג דף קנח ע״ב) ״והימים ימי בכורי ענבים, והימים, מאי קא מיירי, דהא ואז בכורי ענבים סגי ליה, אלא **והימים**, אינון דאשתמודען, כלהו הוו מתחברן בההוא זמנא בההוא אילנא דחטא ביה אדם הראשון, כמה דתנינן, ענבים היו, ועל דא **והימים**, אינון דאשתמודען, ימי בכורי ענבים דייקא. היינו ספירות הוי״ק הנקראים ימים כמו שנאמר ״כי ששת ימים עשה וכו״ היו אחוזים במלכות הנקראת עץ הדעת טוב ורע.

כתוב בזוהר (חלק ג דף קנט ע״ב) ״אמר רבי שמעון, מפרשתא דא אוליפנא רזא דחכמתא, ואשתמעו מינה רזין עלאין ויקירין, תא חזי, קודשא בריך הוא משבח באורייתא, ואמר אזילו באורחי, אשתדלו בפולחני, והא אנא מעייל לכון לעלמין טבין לעלמין עלאין, בני נשא דלא ידעי, לא מהימני ולא מסתכלי, קודשא בריך הוא אמר, אזילו אלילו ההוא עלמא טבא, ההוא עלמא עלאה דכסופא, אינון אמרי, איך ניכול לאללא ליה, ולמנדע כל האי. מה כתיב, **עלו זה בנגב**, אשתדלו באורייתא

ותחמון, דהא היא קיימא קמייכו, ומינה תנדעון ליה. **וראיתם את הארץ מה היא** וגו׳, תחמון מינה ההוא עלמא, דהא ירותא דאחסנא דאנא עייל לכו בה, ואת העם היושב עליה, אינון צדיקייא דבגנתא דעדן, דקיימן שורין שורין ביקרא עלאה בדרגין עלאין. **החזק הוא הרפה**, בה תחמו אי זכו לכל האי כד אתקפו על יצריהון ותברו ליה, אי לא, או כד אתקפו באורייתא למלעי בה יממא ולילא, או אי ארפו ידייהו מינה, וזכו לכל האי. **המעט הוא אם רב**, אי סגיאין אינון דאשתדלו בפולחני ואתקיפו באורייתא, בגין דזכו לכל האי, אי לא. **ומה הארץ השמנה היא אם רזה**, מדאורייתא תנדעון **מה הארץ**, מה ההוא עלמא, אי אסגי טיבו עלאה ליתבהא, או אי אזעיר מינה כלום. **היש בה עץ אם אין**, האית בה אילנא דחיי, לעלם ולעלמי עלמין, או אי צרורא דחיי אשתכח בגווה, אם לא.

כתב בספר **מחברת הקודש** - שער יציאת מצרים – ״והנה צריך לבאר קושיא א׳ שנראה לפום ריהטא כי הלא א״כ מצרים היא יותר עליונה כי הוא בגרון ז״א וארץ כנען שהיא רחל היא יותר למטה א״כ היאך אמר רדו שמה. וכשחזרו לכנען אמר עלו זה בנגב. והענין הוא דע כי אין עלייה וירידה רק במעלות המדרגות וזה מבואר בסוד יוצר אור ובורא חושך כי הבריאה בהיותה סתומה נקרא חושך והיא גרועה מן יצירה המגולה הנקרא אור וז״ס שביארנו בדרוש הקטנות תחתונים למעלה ועליונים למטה כי אדרבה מקום הגלוי נקרא עלייה ומקום הסתום נקרא ירידה כי הוא מניעת אור ובפרט כשמסתלקים ומתעלים בגרון שאז הוא חסרון אור לגמרי. גם ענין אחר כי כשיורדין בגרון הוא תכליתם להיות אור יורד מלמעלה למטה וזה נקרא ירידה אמנם אחר צאת החסדים ונפלו ביסוד אז נקראים עולים כי חוזרים לעלות ממטה למעלה כנודע ובזה תבין סוד עליות ישראל לא״י כי בני ישראל שהם אלו החסדים המגולים עולים מן היסוד עד למעלה בחזה דז״א ושם נכנסין לארץ שהיא נוקבא. אך בהיותם בגרון כל תכליתם אינו אלא דרך ירידה אך כניסתם לא״י הוא בסוד עלייה ממש.

כתב ב**ילקוט ראובני** - עלו זה בנגב וגו׳. ר׳ יצחק אמר כד הוי מטאן לגבייהו ענקים הוי שווין ההוא חוטרא דמשה ואשתזיבו מכולהון כתיב הכא עלו זה בנגב וכתיב התם ואת המטה הזה, ר׳ יהודה אמר שמא קדישא מסר לון ובגיניה אשתזיבו׃< זוהר>׃

עלו זה בנגב מהו עלו זה אלא אמר להם שילכו בשביל של יחיד אע״פ שהלך השכינה עמהם לכן בחכמה ובסתר כדרך המרגלים׃< פסיקתא>׃

(כא) וַיַּעֲלוּ וַיָּתֻרוּ אֶת הָאָרֶץ מִמִּדְבַּר צִן עַד רְחֹב לְבֹא חֲמָת׃(כב) וַיַּעֲלוּ בַּנֶּגֶב וַיָּבֹא עַד חֶבְרוֹן וְשָׁם אֲחִימַן שֵׁשַׁי וְתַלְמַי יְלִידֵי הָעֲנָק וְחֶבְרוֹן שֶׁבַע שָׁנִים נִבְנְתָה לִפְנֵי צֹעַן מִצְרָיִם׃(כג) וַיָּבֹאוּ עַד נַחַל אֶשְׁכֹּל וַיִּכְרְתוּ מִשָּׁם זְמוֹרָה וְאֶשְׁכּוֹל עֲנָבִים אֶחָד וַיִּשָּׂאֻהוּ בַמּוֹט בִּשְׁנָיִם וּמִן הָרִמֹּנִים וּמִן הַתְּאֵנִים׃(כד) לַמָּקוֹם הַהוּא קָרָא נַחַל אֶשְׁכּוֹל עַל אֹדוֹת הָאֶשְׁכּוֹל אֲשֶׁר כָּרְתוּ מִשָּׁם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃(כה) וַיָּשֻׁבוּ מִתּוּר הָאָרֶץ מִקֵּץ אַרְבָּעִים יוֹם׃(כו) וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן וְאֶל כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל מִדְבַּר פָּארָן

קָדֵשׁ וַיָּשִׁבוּ אֹתָם דָּבָר וְאֶת כָּל הָעֵדָה וַיַּרְאוּם אֶת פְּרִי הָאָרֶץ׃(כז) וַיְסַפְּרוּ לוֹ וַיֹּאמְרוּ בָּאנוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר שְׁלַחְתָּנוּ וְגַם זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ הִוא וְזֶה פִּרְיָהּ׃(כח) אֶפֶס כִּי עַז הָעָם הַיֹּשֵׁב בָּאָרֶץ וְהֶעָרִים בְּצֻרוֹת גְּדֹלֹת מְאֹד וְגַם יְלִדֵי הָעֲנָק רָאִינוּ שָׁם׃(כט) עֲמָלֵק יוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הַנֶּגֶב וְהַחִתִּי וְהַיְבוּסִי וְהָאֱמֹרִי יוֹשֵׁב בָּהָר וְהַכְּנַעֲנִי יוֹשֵׁב עַל הַיָּם וְעַל יַד הַיַּרְדֵּן׃(ל) וַיַּהַס כָּלֵב אֶת הָעָם אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר עָלֹה נַעֲלֶה וְיָרַשְׁנוּ אֹתָהּ כִּי יָכוֹל נוּכַל לָהּ׃(לא) וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר עָלוּ עִמּוֹ אָמְרוּ לֹא נוּכַל לַעֲלוֹת אֶל הָעָם כִּי חָזָק הוּא מִמֶּנּוּ׃(לב) וַיֹּצִיאוּ דִּבַּת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תָּרוּ אֹתָהּ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עָבַרְנוּ בָהּ לָתוּר אֹתָהּ אֶרֶץ אֹכֶלֶת יוֹשְׁבֶיהָ הִוא וְכָל הָעָם אֲשֶׁר רָאִינוּ בְתוֹכָהּ אַנְשֵׁי מִדּוֹת׃(לג) וְשָׁם רָאִינוּ אֶת הַנְּפִילִים בְּנֵי עֲנָק מִן הַנְּפִלִים וַנְּהִי בְעֵינֵינוּ כַּחֲגָבִים וְכֵן הָיִינוּ בְּעֵינֵיהֶם׃

ויעלו ויתרו את הארץ ממדבר צן עד רחב לבא חמת האם קיימו את דבר משה? רש״י סובר שכן והרי דבריו: ״הלכו בגבוליה באורך וברוחב כמין גאם הלכו רוח גבול דרומית ממקצוע מזרח עד מקצוע מערב **כמו שצוה משה עלו זה בנגב** דרך גבול דרומית מזרחית עד הים שהים הוא גבול מערבי ומשם חזרו והלכו כל גבול מערבי על שפת הים עד לבא חמת שהוא אצל הר ההר במקצוע מערבית צפונית כמו שמפורש בגבולות הארץ בפרשת אלה מסעיי״. ע״כ. וכן דעת המלבי״ם. לעומת זאת ה**שפתי כהן** סובר שלא קיימו דבריו: ״ויעלו ויתורו את הארץ ממדבר צין וגו׳. כמו שאמרנו שלא עשו כדבר משה שאמר להם עלו זה בנגב תחילה, אמרו אולי לפי שהיא טובה והשאר אינן טובות, לזה הוא אומר לנו שנעלה לה תחילה, הניחוה לבסוף. לזה ויעלו בנגב מוטעם, לומר בנגב שאמר להם משה. ויבוא עד חברון, עם מה שאמרו חז״ל (סוטה ל״ד ע״ב) שכלב לבדו בא שם, נוכל לומר שכולם לא באו אלא פחדו מאחימן ששי ותלמי, וכלב קדם ונכנס, שכן עשה שבטו של יהודה בים, וכן עשה להם כלב לחזק לבם כדי שיכנסו, ונכנסו אחד אחד. לזה אמר ויבוא ולא אמר ויבואו, כי לא באו כולם כאחד, והוא נכנס לבדו למערה כקבלת חז״ל. ע״כ.

ויעלו בנגב ויבא עד חברון ויבא לשון יחיד כי רק כלב הגיע למערת המכפלה כדלעיל. חמ׳ת ויעל׳ו בנג׳ב ויב׳א ס״ת **אבות** (בעל הטורים).

כתב הזוהר (שמות דף לא ע״א) ״ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וימלא אחרי, מאי **רוח אחרת**, דאתפרש מאינון מאללין דכתיב **ויעלו בנגב ויבא עד חברון**, דאתפרש מאינון מאללין ואתא איהו בלחודוי לחברון לאשתטחא על קברי אבהן. וחברון אתיהיב ליה חולק אחסנא לאתתקפא ביה, כמה דאת אמר (דברים א לו) **ולו אתן את הארץ אשר דרך בה**, אמאי יהיבו ליה חברון, אי בגין דאשתטח בקברי אבהן לאשתזבא מההוא עיטא דילהון דאשתזיב, לא, אלא רזא דמלה שמענא. כגוונא דא כתיב (ש״ב ב א) וישאל דוד ביהו״ה לאמר האעלה באחת ערי יהודה ויאמר יהו״ה אליו עלה, ויאמר דוד אנה אעלה ויאמר חברונה, הכא אית לאסתכלא, כיון דהא מית שאול ודוד ביומי דשאול אתמשח לקבלא מלכו, כיון דמית שאול אמאי לא אמליכו ליה לדוד ולא קביל מלכו על כל ישראל, ואתא לחברון ומלכו קביל על

יהודה בלחודוי שבע שנים, ואתעכב תמן כל הני שבע שנים, ולבתר דמית איש בושת קביל מלכו על כל ישראל בירושלים, אלא כלא הוא רזא קמי קודשא בריך הוא.

תא חזי מלכותא קדישא (מלכות) לא קביל מלכו שלימתא עד דאתחבר באבהן, (חג״ת) וכד אתחבר בהו אתבני בבניינא שלימו מעלמא עלאה, (בינה) ועלמא עלאה אקרי שבע שנים, בגין דכלהו ביה, וסימניך (מ״א ו לח) ויבנהו שבע שנים, דא עלמא עלאה, ולא כתיב ויבנהו בשבע שנים, כמה דאת אמר (שמות לא יז) כי ששת ימים עשה יהו״ה את השמים ואת הארץ, מאן ששת ימים, דא אברהם, דכתיב (בראשית ב ד) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, באברהם, ואברהם ששת ימים אקרי, (ביאור: ידוע שאברהם אע״ה מושרש בחסד אם כן כיצד אומר כאן הזוהר שאברהם הוא ששת ימים כלומר כל הו״ק? אלא כוונת הזוהר לכך שכל הו״ק נאצלו מן החסד וענין זה מובר בערך יומם) ובגין (נ״א וביה) דאיהו ששת ימים ביה אתבני עלמא, בההוא (נ״א בהאי) גוונא ויבנהו שבע שנים.

ותא חזי, דוד (שהוא היה עמוד לספירת המלכות) בעא לאתבנאה במלכו שלימתא לתתא כגוונא דלעילא, ולא אתבני עד דאתא ואתחבר באבהן, ולדוכתיה אזל, (התחבר במלכות העליונה וזה התבטא שקיבל רוח הקודש) ולבתר דוכתיה הוה ויריית ליה. (א״ה ושים לב שהיה בחברון שבע שנים ומחצה כנגד ספירות זו״ן והמחצה תרמוז לתבונה דרביעה עלייהו).

כתוב בזוהר (חלק ג דף קנח ע״ב) ״ויעלו בנגב ויבא עד חברון, ויבאו מבעי ליה, אלא אמר רבי יוסי, כלב הוא דאתא לצלאה על קברי אבהתא, אמר כלב, יהושע הא ברכיה משה בסיועא עלאה קדישא, ויכיל לאשתזבא מנייהו, ואנא מה אעבידי? אימלך למבעי בעותא על קברי אבהתא, בגין דישתזיב מרזיהון (ס״א מעיטא בישא) דשאר מאללין.

ושם אחימן ששי ותלמי ילידי הענק כתוב בזוהר (חלק ג דף קנח ע״ב) ״רבי יצחק אמר, מאן דהוה רשים מכלהו, דא עאל בגוויה, דביה תליא כלא, ותא חזי, מאן הוא תקיף משאר אחרנין דיכיל לאעלא תמן, דהא כתיב ושם אחימן ששי ותלמי, ומדחילו דילהון מאן יכיל לאעלאה במערתא, אלא שכינתא עאלת תמן בכלב, לבשרא לאבהן, דהא מטא זמנא לאעלא בנייהו לארעא, דאומי לון קודשא בריך הוא, ודא הוא ויבא עד חברון. תאנא, אחימן ששי ותלמי ממאן נפקו, זרעא הוו מאינון נפילין דאפיל לון קודשא בריך הוא בארעא, ואולידו מבנת ארעא, ומנייהו נפקו גיברי עלמא, כמה דכתיב (בראשית ו ד) המה הגבורים אשר מעולם אנשי השם, אשר מעולם, דשמשי (נ״א מדאתברי) עלמא משתכחי, אנשי השם, אחימן ששי ותלמי. עיין מ״ש הנפילים היו בארץ.

כתב בספר **הציוני** ״וטעם מה שאמר ויבא עד חברון דעת מה שאמרו חז״ל כי הלך כלב ונשתטח על קברי אבות ואמר אבותי בקשו עלי רחמים לפני הקב״ה שאנצל מעצת מרגלים. ומאמר זה יחסום פי המדברים שאין לומר מכניסי רחמים וגם אמרו

חכמים במסכת תענית למה יוצאין בבית הקברות כדי שהמתים יבקשו רחמים עלינו וזהו אם יעמוד משה ושמואל לפני.

וחברון שבע שנים נבנתה לפני צען מצרים כתוב בזוהר (חלק ג דף קס ע"א) "וחברון שבע שנים נבנתה, אלין אינון שבעין אנפין, דאורייתא שבעין פנים אית לה, לכל סטרא עשרה, וחברון דא אורייתא, מאן דאשתדל בה אקרי חבר, לפני צוען מצרים, תנינן אורייתא אית לקבל אורייתא, והיינו תורה שבכתב ותורה שבעל פה, והאי חברון מתורה שבכתב נפקת, כמה דאת אמר (משלי ז ד) אמור לחכמה אחותי את, והאי נבנתה שבע שנין, דבגין כך אקרי בת שבע.

לפני צען מצרים, כמה דאת אמר (מ"א ה י) ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם ומכל חכמת מצרים:

ויבאו עד נחל אשכל ויכרתו משם זמורה ואשכול ענבים אחד וישאהו במוט בשנים ומן הרמנים ומן התאנים כתוב בזוהר (חלק ג דף קס ע"א) "ויבאו עד נחל אשכול, אלין אינון מלי אגדה דרשה, דתליין מסטרא דמהימנותא. **ויכרתו משם זמורה** וגו', אולפין מתמן ראשי פרקין ראשי מלין, אינון דבני מהימנותא חדאן במלין, ומתברכן מלין בגווייהו, ומסתכלן שרשא חד ועקרא חד, ולא אשתכח בהו פרודא: אינון דלא משתכחי בני מהימנותא, ולא אולפי אורייתא לשמה, שווין ליה למהימנותא בפרודא, הדא הוא דכתיב **וישאוהו במוט בשנים**, בפרודא, מהו במוט, כמה דאת אמר (תהלים קכא ג) אל יתן למוט רגלך: **ומן הרמונים ומן התאנים**, כלא שוין להני מילי לסטרא אחרא, לסטרא דמינאי, לסטרא דפרודא: הדא הוא דכתיב, **וישובו מתור הארץ**, וישובו, תייבין לסטרא בישא, ותייבין מארחא דקשוט, אמרי, מאי איכפת לן, עד יומא לא חמינא טב לעלמא, אעמלנא בה, ביתא ריקם, יתיבנא בקלנא דעמא, ולההוא עלמא מאן יזכי, ומאן ייעול לגוויה, טב לן דלא אטרחנא כולי האי:

ויספרו לו ויאמרו וגו', הא אעמלנא ולאינא בגין למנדע חולקא דההוא עלמא, וגם זבת חלב ודבש היא, טב הוא ההוא עלמא עלאה, כמה דידענא באורייתא, אבל מאן יכיל למזכי ביה:

אפס כי עז העם, תקיף הוא, דלא יחשיב כל עלמא כלל, בגין דיהא ליה עותרא סגיא לאשתדלא ביה, מאן הוא דיזכי בה, ודאי אפס כי עז העם היושב בארץ, מאן דבעי למזכי בה, בעי למהוי תקיף בעותרא, כמה דאת אמר (משלי יח כג) ועשיר יענה עזות:

והערים גדולות בצורות, בתין מליין כל טובא, דלא יחסרון מכלא, ועם כל דא, וגם ילידי הענק ראינו שם, בעי גופא תקיף, גיבר כארי, (דישתכח תמן תדירא), בגין דהיא מתשת חיליה דבר נש, לאשתדלא בההוא איסור והתר טמא וטהור כשר ופסול, מאן ייכול לזכאה בה:

ועוד, **עמלק יושב בארץ הנגב**, אי יימא בר נש דאפילו בכל דא יזכי, עמלק יושב בארץ הנגב, הא יצרא בישא קטיגורא מקטרגא דבר נש, דישתכח תדיר בגופא,

והחתי והאמורי וגו', כמה מקטרגי משתכחי תמן, (בגין) דלא יכיל בר נש למיעל בההוא עלמא כלל, מאן יזכי ליה, ומאן ייעול בגויה: במלין אלין ויניאו את לב בני ישראל, בגין דאפיקו שום ביש עלה, כמה דאת אמר **ויוציאו את דבת הארץ** אינון בני מהימנותא מאי קא אמרי, אם חפץ בנו יהו"ה ונתנה לנו, כיון דישתדל בר נש ברעותא דלבא לגבי קודשא בריך הוא, לא בעי מנן אלא לבא, ויסתמרון ההוא רשימא קדישא, דכתיב (ישעיה ס כא) ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ:

שער הפסוקים - ענין המרגלים, וסיבת שילוחם, נתבאר היטב, בפרשת שמות, בפסוק ויקם מלך חדש על מצרים, וע"ש. והנה רז"ל אמרו בפסוק ויאמר להם יוסף מרגלים אתם, שרמז להם, שהם יהיו מרגלים את ארץ ישראל. אבל יהושע נשיא אפרים בן יוסף עצמו, לא יהיה מרגל. וע"י הקדמה זו, יתבאר היטב ענין פרשה זו במה שנעיר בתחלה שינוי אחד שיש כאן, מפרשת במדבר סיני, כי שם כתיב ראשי אלפי ישראל הם. וכאן הוסיף בני, באמרו **כלם אנשים ראשי בני ישראל המה**. והענין, הוא, כי הנה בראותו יתברך שהיו מרגלים אלו עתידים לחטא, ומרע"ה היה ברצונו לשלחם, לכן בחר הרע במעוטו, לתקן קצתו. ולכן גזר הוא יתברך, שנשמות השבטים עצמם, אחי יוסף, הנקראים בני ישראל ממש, יתעברו בסוד העיבור באלו המרגלים, כדי שיעזרום קצת, ולא יחטאו לגמרי. ועכ"ז לא הועיל להם, וכמו שנתבאר בפסוק וילכו ויבאו אל משה וגו'. וזש"ה, כלם אנשים ראשי בני ישראל המה, הם עצמם השבטים, הנקראים ראשי של בני ישראל ממש. גם זהו מ"ש, אשר אני נותן לבני ישראל בלשון הווה, נותן, כלומר, כי אלו האנשים אשר תשלח עתה לתור את הארץ, היא אותה אשר אני נותנה עתה לבני ישראל, הם השבטים, הנקראים בני ישראל, ההולכים שמה כנזכר, וע"י הליכה זו אני נותנה להם אם יזכו:

והנה הי"א שבטים, נתעברו בהם בי"א המרגלים, אבל שבט לוי, שלא היה לו נחלה בארץ, לא הוצרך לשלוח מרגלים. אבל במקומו נתחלק שבטו של יוסף לשנים, מנשה, ואפרים. ואמנם במרגל של מנשה, נתעבר נשמת יוסף, ולכן כתיב למטה יוסף למטה מנשה, עם היות שבכל מקום אפרים קודם למנשה, ועכ"ז ייחס ליוסף עם מנשה, להורות מה שאמרנו. נשאר יהושע מרגל שבט אפרים, בלי עיבור נשמת שום שבט, ולכן נתיירא משה לשלחו, פן יחטא. ואז, ויקרא משה להושע בן נון יהושע, כמ"ש ז"ל שהתפלל עליו, י"ה יושיעך מעצת מרגלים: וסוד קריאת שם זה החדש הוא, כי המשיך עליו נשמת לוי בן יעקב, שלא היה שום מרגל משבטו כנזכר, וזה היה ע"י משה שהוא משבט לוי, ואליו היה ראוי ללכת בשליחות זה, מרגל של שבט לוי, ושלח במקומו את יהושע תלמידו תמורתו, החשוב כמו בן שלו ממש כנודע, ונשמת לוי, שהיתה צריכה להתעבר במשה נתעברה אז ביהושע:

ובזה יתבארו שינוי הכתובים, כי תחלה אמר **שלח לך** בלשון יחיד, ואח"כ אמר בלשון רבים, למטה אבותיו תשלחו, עוד מלת לך, שהיא מיותרת. אבל רמז בזה אל הנזכר, כי תחלה הזכיר ענין השליח הגדול מכולם, והוא משבט לוי, שהוא משה ואמר לו שלח לך, כלומר, כיון שאינך הולך, א"כ שלח לך במקומך ותמורתך איש

אחד. וכנגד שאר השבטים, אמר למטה אבותיו תשלחו לשון רבים ואו שלח ליהושע במקומו, והמשיך בו נשמת לוי כנזכר:

והנה בלכתם לתור את הארץ, לקחו עצה רעה בעצמם, להוציא דבה על הארץ, ולכך נסתלקו מהם נשמות של השבטים המתעברות מהם כנז״ל. כנודע, כי הנשמה המתחבר בגלגול עם האדם, אינה מסתלקת משם עד יום המיתה. אבל הנכנסת בסוד עיבור, מסתלקת ממנו, כאשר האדם חוטא, ואומרת (במדבר ט״ז כ״ו) סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה. ולא די זה, אלא אפילו נשמת האדם עצמו, מסתלקת בעת שחוטא, בסוד הרשעים בחייהם קרויים מתים, ולכן נסתלקו מהם:

וז״ס **וילכו ויבאו אל משה ואל אהרן**, וכבר ואמר **וישובו מתור הארץ**, אם כן איך חוזר להזכיר ההליכה, אהר ששבו, והיל״ל ויבאו אל משה, אבל הענין הוא, כי וילכו חוזר אל הסתלקות הנשמות ההם. ומלת **ויבאו**, חוזר אל המרגלים עצמם, כי כשבאו אל משה, כבר נסתלקו מהם עיבור הנשמות ההם. אמנם יהושע וכלב, חיו מן האנשים ההם. והנה מלת **חיו** אינה מתיישבת, והענין הוא, כי אלו השנים לא נסתלקו מהם העיבורים שלהם, שהם, יהודה בכלב, ולוי ביהושע. והיה בהם חיות נוסף בעת ההיא, וז״ש חיו, ולא אמר נשארו חיים. אבל השאר מתו תכף בביאתם אל משה, בהסתלקות העיבורים מהם, בסוד הרשעים בחייהם קרויים מתים.

ובזה יתורץ אומרו, **מן האנשים ההם**, שהם דברים מיותרים. אבל רמז אל הנזכר, כי אלו נסתלקו עיבוריהם, ואלו נשארו בהם, וחיו ממש:

גם זהו ענין אומרו, **ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו**. פי׳, כי שאר המרגלים, היתה רוח אחרת של השבטים מתעברים בהם. אבל לא מלאו אחרי, ונסתלקו. אבל זה, מתחלה היתה רוח אחרת של עיבור יהודה עמו, ולא חטא, ולכן וימלא אחרי, והשלים באחרונה כבראשונה:

והטעם לאלו השנים היה, כי ליהושע הועילה תפלת משה, וקריאתו שם הזה בקבע, לא ינתק ממנו. ולכלב הועילה תפלה, שנשתטח על קברי האבות בחברון, ולא חטא במחשבה רעה. וכבר נתבאר ענין גלגול כלב בן יפנה, בפרשת חיי שרה, בפסוק בא ברוך ה׳, שהוא גלגול אליעזר עבד אברהם, שנקרא ברוך ויצא מכלל ארור. ונלע״ד חיים, כי ז״ס ועבדי כלב, כי תחלה היה עבד כנעני ארור, ועתה הוא עבדי ברוך:

ועתה נבאר שאר דקדוקי הכתובים, הנה בפסוק **אלה שמות האנשים אשר שלח משה, ל׳תור א׳ת ה׳ארץ**, ר״ת לאה, לרמוז, כי משה רצה לשלחם בבחי׳ לאה, עלמא עילאה רחמים, והם לא רצו אלא בבחי׳ הדין, שהיא רחל, עלמא תתאה, הנרמז בר״ת, ויעלו ויתורו את הארץ ממדבר צין עד ׳רחוב ׳לבא ׳חמת, ר״ת רחל:

אמר חיים הכותב, צ״ע, כי נודע אצלינו, כי רחל היא רחמים, ולאה היא דין. והנלע״ד, כי לאה זו היא אשת יעקב הנקרא דור המדבר, שהיא מבחי׳ אורות דאבא, כנזכר בפסוק ויקם מלך חדש על מצרים. והנה היא רחמים בערך רחל, שהיא מאורות דאימא:

אמר שמואל, אפשר ג״כ לומר, כי להיות שמרע״ה זווגו עם לאה, לכן רמז ללאה, שחשב להכנס לא״י, והם לא רמזו אלא לרחל, להזכיר זווגו של יהושע, כי פני משה כפני חמה, ופני יהושע כפני לבנה. וכמו שדרשו חז״ל בספר הזוהר ההפרש שיש בין אלהינו לאלהיכם או אלהיך׃

גם לכן רמזו בדבריהם ואמרו, עמלק יושב בארץ הנגב, ור״ת ׳הים ׳ועל ׳יד ׳הירדן הוא הוי״ה, כי הוא צירוף מורה על הדין, כי זו״ן והם ה״ו, גברו על או״א, והם י״ה. ולא עוד, אלא שנוקביה גברה על זעיר, שהיא אות ה׳ הקודמת אל אות ו׳, ושתיהם קודמים אל שתי אותיות י״ה. וזה מורה, כי החיצונים שהם הכנענים, יתגברו על ישראל, הנרמזים באות ו׳, שהוא ז״א. ואז **ויהס כלב את העם אל משה**, באומרו, שאדרבא בשם זה נוכל להם, וז״ש ויאמר עלה בהוי״ה זו, הנרמזת בס״ת, נעלה׳ וירשנו׳ אותה׳ כי׳, ס״ת הוה״י. שצרוף זה הוא דין גמור, כי הכל מהופך, נקבות ע״ג זכרים, וג״כ ו״ה קודמים אל י״ה, ועי״כ נתגבר על הכנענים וירשנו אותה בכח הדין׃

א״ש, עוד רמז להם מדת אדנ״י, כי הוא יכול׳ נוכל׳ לה׳ והוא לל״ה, אחד משמות שם בן ע״ב, והוא כמספר אדנ״י, וה״ס דינא דמלכותא דינא׃

אז השיבו הם, כי לגבי הכנענים יהיה רחמים ולא דין, ולכן נרמז שם הוי״ה ביושר. וזש״ה, ויוציאו דבת הארץ אשר תרו אותה, ארץ אוכלת ׳יושביה ׳היא ׳וכל ׳העם, ר״ת יהו״ה ביושר. אז אמר הקב״ה להם, כי כדברי כלב כן הוא, כי לגבי הכנענים יתנהג עמהם בדין הגמור, ואלו הם לא חטאו כלם, היו יורשים אותה, אבל עתה, יועיל זה לכלב לבדו. וז״ס בפסוק ועבדי כלב עקב היתה וגו׳, ס״ת של שמה׳ וזרעו׳ יורישנה׳ והעמלקי׳ צרוף הוה״י, שהוא דין גמור, כמ״ש נקבות ע״ג זכרים׃

אמר שמואל, גם נרמז צרוף אחר, והוא הוי״ה בשני ס״ת, שמה׳ וזרעו׳ ור״ת וס״ת ׳יורישנה׳ הרי י״ה׃

עוד נוכל לפרש בדרך פשט, ענין ויקרא משה להושע בן נון. כי סבת תפלתו עליו בדוקא הוא, לפי שהם היו יודעים נבואת אלדד ומידד, שהוא משה מת, ויהושע מכניס לארץ, ויחשבו המרגלים, כי יבלבל עצתם, ויסתור דבריהם בפני משה וישראל, לתועלתו, להכניסם לארץ. ואולי יתיעצו בהליכתם להרגו, ולכן התפלל משה עליו, יה יושיעך מעצת מרגלים, כלומר שלא יתייעצו להרגך. בזה יובן הפסוק באמרו, ויהס כלב את העם, ולא הוזכר יהושע כלל, לפי שהיו אומרים לו לתועלתך אתה מכוין, משא״כ בכלב׃ אמר שמואל, הואיל נפק מפומיה דרב זלה״ה, נוכל לומר שאפשר לדון את המרגלים לכף זכות, למה שהוציאו דבה על הארץ, כדי שלא יכנסו ישראל לתוכה. להיות ששמעו נבואת אלדד ומידד, משה מת יהושע מכניס, לכן טוב להרוג את יהושע, וגם לגרום שלא יכנסו ישראל לארץ, וישאר משה חי וקיים, לכן אמר משה, יה יושיעך מעצת מרגלים. או זיל לאידך גיסא, שמא יאמר האומר בפועל גמור ובמעל שלח משה את יהושע עם המרגלים, כי גלוי לפניו בנבואה היה, כי עתידים כלם למות, ולכן מקנאתו בו ממה שנתנבאו אלדד ומידד, משה מת ויהושע מכניס, לכן שלחו כדי שימות עם המרגלים במגפה, ויד לא תהיה בו, לכן הקדים

להתפלל עליו, מה שלא עשה כן עם זולתו, ואמר יה יושיעך מעצת מרגלים, ותלך לשלום ותחזור לשלום:

הנה פירוש הרמח"ל - **ויהס כלב את העם אל משה ויאמר עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה** (יג, ל). צריך לדעת למה כאן הס' - רברבא. הנה נאמר, "סומך ה' לכל הנופלים" וכו' כבר ידוע שסברת המרגלים היתה זאת - שלא יכלו לעלות העליות הצריכות מפני כח הגדול שהיתה עדיין לס"א, ושאינם יכולים לעלות כך במהרה, לפי שצריך תיקונים רבים. ולעלות כך היה נקרא להתגרות בס"א בלא כח, שמוכרח ליפול ח"ו בידה. אלא שלא נתכוונו לשם שמים. וזה היה עונשם. וכלב השתיקם בזה - שאינם יודעים שכשהקב"ה רוצה נותן כח גדול לתיקונים, שיהיה להם כח לעלות, והס"א אינה יכולה להתעורר בקטרוגיה נגדם. וזהו, "ויהס כלב", שהס' - רברבא, לומר שכשרוצה האדון היחיד נותן כח בתיקוני בני אדם, שלא יפלו ח"ו בידה. וזה, "סומך לכל הנופלים", שהם הם הנופלים ביד הס"א אם לא היה כוחו של שם הוי"ה ב"ה הסומך אותם. ואז, "ווקף לכל הכפופים". וזהו גם כן וי"ק של "ויהס", שם שבו תלוי החיים:

"את העם", כבר אמרו ז"ל, שהם הערב רב. ויש לדקדק, מהו "אל משה". משה היה רוצה להשלים באותו הזמן תיקון של העולם, ולזה לקח הערב רב, לפי שחשב שבזה יהיה תיקון האומות שיעשה לעת"ל, שנאמר בהם, "כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרא כולם בשם ה'". אבל לא עלתה בידו מפני הקלקולים שהיו באמצע. וכלב היה רוצה להעמיד גם הוא התיקון הזה, שהיה רוצה משה לעשותו. וזהו, "ויהס כלב את העם אל משה". "ויאמר עלה נעלה", שיעשו כל העליות הצריכות בלא שהס"א יעמוד נגדם. "וירשנו אותה", שירשו את הס"א, לשון "וירש את האמורי אשר בה'". "כי יכול נוכל", שכבר יהיה לנו הכח הצריך להלחם נגדה. אבל זה לא הועיל להם כלום, ועמדו בסברתם כבראשונה, ונאמר, "ויבכו העם בלילה ההוא", שאמרו, קבעו בכיה לדורות, ועם כל זה נאמר, "אני ה' בעתה אחישנה" - זכו אחישנה לא זכו בעתה, שהוא הזמן שהקב"ה ירצה לגלות יחודו לעיני כל חי - "למעני למעני אעשה".

ויהס כלב. הטעם של משה שרצה לשלוח מרגלים בלתי צוויו של מקום, כמאמרם ז"ל, שלח לך לדעתך, אני איני מצוה לך. יש איזה זמן שבני אדם יש להם לעורר התיקונים מלמטה כדי שהקב"ה יעשה גם הוא מלמעלה, דבאתערותא דלתתא אתער לעילא. אבל יש זמנים שבני אדם אין להם לעשות כלום, אלא להמתין שיעשה הכל הש"י, ואז נאמר, "למעני למעני אעשה", לפי שלא יש כח לבני אדם לעשות. משה כונתו בשליחות המרגלים היתה לעורר התיקון מלמטה כדי שיעשה אח"כ הקב"ה מלמעלה, ולהכין הכנות ראויות להכנעת הס"א, ולביאת הארץ. אבל הקב"ה שידע שלא היה זמן ראוי לזה, כיון שנחלש כחם בעגל, לכך לא רצה לצוות לזה, שמהראוי היה להניח לעשות הכל להקב"ה, ולא לעשות בכח התעוררות תחתון:

ושלח מרגלים, ויהושע וכלב ניצולו והאחרים לא. והעניין הוא, יהושע הוא במלכות, ובמלכות אוחזים בה הרבה, אבל כשהיא מתקשרת בת״ת אז החיצונים אינם יכולים לה כל כך. יהושע הוא סוד מלכות, אבל קבל כח מת״ת, כשהתפלל משה בעדו המשיך לו כח משרשו העומד בת״ת דז״א, ולכך ניצול. ועוד המשיך לו כח יותר עליון מאו״א - מקום שאין הס״א מגעת. וז״ס משרז״ל, יה יושיעך מעצת מרגלים, י״ה הם או״א, **יושיעך** הוא סוד הת״ת כידוע, שהישועה היא משם, והיא שרשו של משה. וכן **כלב** הוא מלכות שעולה ב״ן, והוא משבט יהודה העומד במלכות, ומשך לו כח מחג״ת דז״א, כשהלך להשתטח על קברי אבות, ולכך ניצולו. אבל האחרים, אדרבא, הלכו בארחות עקלקלות לא השתדלו בהכנעת הס״א, ואדרבא נתיראו ממנה. אמרו, ״עמלק יושב בארץ הנגב״, הקליפה בטבעה הוא לקבל מהגבורה שהיא שרשה, אבל לפעמים יונקת ג״כ מהחסד, ואז הוא רע גדול ח״ו, לפי שיונקת מכל צד. וזהו אמרם, ״עמלק״ – הקליפות, יש להם כח גדול - הם מקבלים מכל צד, מקבלים מהחסד, וסוד זה, ״בארץ הנגב״ שהוא דרום והוא החסד. ויונקים ג״כ מהגבורה - ״והחתי וגו׳, יושב בה״ר״ שהוא מצד הדין, ר׳ סודו רבוע אלהים, והה׳ - ה׳ אותיות. אבל עדיין לא היה כל כך רע, שכל זה הוא למטה בזו״ן. אבל כח יותר גבוה יש להם, שיונקים ג״כ מבינה, שגם שם יש לה איזה אחיזה, שבינה דינין מתערין מינה, וס״ז, ״יושב על הי״ם״ - נ׳ שערי בינה:

מה עשה כלב להכנעת הס״א, השתיק את כלם - ״ויהס כלב״. וזהו לפי שהס״א כל ענינה ברגש, כמ״ש, ״למה רגשו גוים״, ולהפך הקדושה - ״קול דממה דקה״, ולכך השרה הקדושה בכח שתיקה הזאת, והס״א נכנעת. ועוד, ״ויהס כלב״, המשיך כח שם אדנות, וסודו ה״ס - להכניע הס״א, בכח זה השם הקדוש המורה אדנותו של הקב״ה ית״ש.

סלח נא לעון העם וגו׳ (יד, יט-כא). מצד הז״א ששם יש הנהגת המשפט היו חייבים מיתה, כמ״ש, ״אכנו בדבר״. אבל משה רצה לעורר כחו של א״א להעביר הפגם, וזה אומרו, ״סלח נא וגו׳ כגודל חסדך״ שהוא בא״א, בסוד ״וברחמים גדולים אקבצך״. וזהו אומרו אח״כ, ״וכאשר נשאתה לעם הזה״, דהיינו כמו שממצרים ועד עכשיו נתעורר א״א להעביר הפגמים, וזהו, ״נשאתה״ בסוד ״נושא עון״ שהוא בא״א. וכמ״ש בזוהר על פסוק ״ואתה נשאת עון חטאתי סלה״, פירשוהו בא״א. כן עכשיו בפעם הזאת היה מתפלל משה שיתעורר א״א:

והקב״ה הסכים לזה, שאמר לו, ״סלחתי״, שהוא סוד התעוררות הסליחה העליונה שהוא בא״א, לסלוח העונות. ואומרו, ״כדברך״ היינו בשביל שאמרת, ״מבלתי יכולת ה״״, וזהו מכוון למ״ש, שבז״א נאמר בו, ״צור ילדך תשי״, ובא״א מתגלה זה היכולת העליון, ולזה כוון משה כשאמר, ״מבלתי יכולת״, דהיינו שלא יאמרו האומות שזה היכולת לא יש, ולכך אמר, ״סלחתי״ שהוא סוד הארת הא״א, להראות זה היכולת העומד שם:

ואח״כ אמר, ״ואולם חי אני״, השבועה הזאת הוצרכה כדי שלא יהיה להם חלק בארץ, וכמ״ש, ״אם יראו״ וגו׳. אבל הוצרכה ג״כ לתיקון המאורות העליונים שנפגמו בעון מרגלים. ג׳ קלקולים נעשו באותו הזמן:

א׳ - שחטאו בלשון הרע ופגמו בפה העליונה של הז״א. אבל פגמו פגם אחר - בכללות הפרצוף כולו של ז״א, שחשבו שלא יש אורות בקדושה שיוכלו להכניע הס״א, וכמאמרם ז״ל, כי חזק הוא ממנו, אפילו בעל הבית אינו יכול וגו׳, שהוא הז״א, שאמרו - שאין בידו כח להצילם. ועוד פגמו במלכות, באמרם רע מארץ ישראל שהיא סוד מלכות. וכל אלו הפגמים נתקנו בשבועה הזאת. סוד השבועה היא הארה היוצאת מן הפה של הז״א, להקיף הז׳ תחתונות שלו. שכנגדם עומדת המלכות כידוע, הרי כל הפגמים נתקנו. מה שנסתמה הפה בשביל לשון הרע, עכשיו נפתחה ויוצאים ממנה ההארות. ומה שפגמו בכלל הפרצוף - ההארה מתפשטת ומקפת כל הז׳ ספירות שלו, ומתקנת אותם.

ולפי שפגמו ג״כ בבחינת ההארה של המקיף, לפי שראו שיש כח הרבה לס״א, כמ״ש, ״אפס כי עז העם״, והם חשבו שלא יש אורות בקדושה להצילם - וכבר יש אורות מוכנים לזה, וזה הוא אור המקיף שסגולתו ממש לבטל כח הקליפות, שזה האור המקיף יש לו כח מן הפנימי כידוע, והם שחשבו שלא יש כח בקדושה להצילם, פגמו בכבוד זה האור, שסגולתו להכרית החיצונים. ולכך הוצרך תיקון בסוד מקיף בסוד השבועה, להקיף הז׳ תחתונות שלו, ולתקן כל הפרצוף, הרי הפגם הב׳ נתקן:

הפגם הג׳ שעשו במלכות גם זה נתקן. לפי שהמלכות עומדת כנגד ספירות הז״א, וכשהוא נתקן גם היא נתקנת עמו, וכיון שהמלכות נתקנת מתפשטת הארתה בארץ. וזה אומרו אח״כ, ״וימלא כבוד ה״ שהיא המלכות - ״את כל הארץ״. ואומרו, ״וימלא״ וכמ״ש, ״מלא כל הארץ כבודו״, להראות שאם הארת הקדושה אינה מתפשטת בעולם, אעפ״י שהוא מלא מדברים גופניים, נקרא חסר, ואינו מתמלא אלא באור הקדושה.

סר צילם – מה הוא הצלם? כתוב בספר הזוהר הקדוש (ח״ג דף סג ע״ב) - **סר צלם מעליהם**, מאן צלם, דא תוקפא דדינא קשיא, מאי טעמא אעדי, משום דיהו״ה אתנו אל תיראום, כלא אעדיאו בגין אורייתא.

כתב ה**רמב״ן** - **סר צלם מעליהם** - מגנם וחזקם, כשרים שבהם מתו דבר אחר צלו של מקום סר מעליהם, לשון רש״י ורבי אברהם אמר כי ״צלם״ מגן וצנה אשר הם צל על הנלחמים, יאמרו כי נפל פחדנו עליהם ולא יקחו מגן וצנה וכובע להחלץ להלחם כנגדנו, ויפה פירש.

אבל יתכן שירמוז הכתוב, למה שנודע כי בליל החותם לא יהיה צל לראש האיש אשר ימות בשנה ההיא, לכך יאמר כבר סר צלם מעליהם שנגזר עליהם מיתה, וה׳ אתנו, כי הוא השוכן בקרבנו ועושה לנו נסים ונפלאות לעיני כל רואה, על כן אל

תיראום או ירמוז לשרי מעלה, שאין אומה נופלת עד שנופל השר שלה תחלה (מכילתא שירה ב), כענין שכתוב (ישעיה כד כא) יפקוד ה׳ על צבא המרום במרום וגו׳ ואחר כך על מלכי האדמה באדמה, וכמפורש בספר דניאל (י כ) יאמר כבר סר הכח אשר בצלו יחיו הגוים, וה׳ המשפיל אותם אתנו, על כן אל תיראום וכך אמרו במדרש שיר השירים, ונסו הצללים, אלו שרי אומות והמלאכים שלהם, כי הם הצל על האומות וכבר הזכרתי זה במקומות אחרים (ויקרא יח כה, לעיל יא טו).

כתב **הרקאנטי** זללה״ה **סר צלם מעליהם.** כתב הרב הגדול ז״ל יתכן שירמוז למה שנודע כי בליל החותם לא יהיה צל לראש האיש אשר ימות בשנה ההיא ולכך יאמר כבר סר צלם ונגזר עליהם מיתה ויי׳ אתנו ושוכן בקרבנו ועושה לנו נפלאות בעיני כל רואה על כן אל תיראום עכ״ל הרב ז״ל. וטעם הענין וסודו ארמוז לך כבר הודעתיך שאין דבר קטן וגדול למטה שאין לו כח למעלה ובהיות כחו עמו מגין עליו ויש לו צל כענין יי׳ צלך על יד ימינך (תהלים קכא׳ ה׳). ותסך עלימו ויעלצו בך אוהבי שמך (תהלים ה׳ יב׳). אומר לי מחסי (תהלים צא׳ ב׳). ובסור כחו מעליו צלו סר ובסור צלו מעליו הירח או השמש או האור שולטין בכל צדדיו. ובעבור כי הנהגת העולם השפל היא ע״י השכינה שנאמר והוא ישפוט תבל בצדק (תהלים ט׳ ט׳) וכתיב וכל מעשהו באמונה (תהלים לג׳ ד׳) והיא פועלת למטה בהשגחה פרטית על כל אדם ומעשהו כענין שנאמר היפלא מיי׳ דבר וכתיב באשת חיל צופיה הליכות ביתה (משלי לא׳ כז׳) אם כן כשצילתה עלינו אז השם יתברך שומרנו וצלנו כענין שנאמר ובצל ידי כסיתיך (ישעיה נא׳ טז׳). אמנם כשהוא מונח למקרים כענין ומפניך אסתר אין צילה על ראשו רק הוא הפקר אף כי הכל תלוי בתשובה ובמעשים טובים. אמנם החולה צריך זכות ותפלה שירפאהו השם יתעלה יותר מן הבריא שלא יבא עליו חולי וכך הוא המדה בעני ובעשיר מאיר עיני שניהם ה׳ וכבר שמעתי מפי חסידים ואנשי מעשה שראו באדם אחד שלא היה לו צל ובאותה לילה עצמה עשה תשובה וינחם יי׳ על הרעה ובאותה לילה עצמה ראה צל על ראשו להצילו מרעתו. אמנם הטעם בליל הושענא רבה יותר משאר לילות הבנתי מדברי הר׳ אלעזר מוורמשא ז״ל כי בחג נידונין על המים והוא יום אחרון שבחג שאז נחתם לחיים כי כפי צורך החיים כך המים באים לעול ורז״ל רמזו ענין זה בפרק קמא דתעניות כי יהיב קב״ה שבעה לחיי הוא דיהיב שנאמר ומשביע לכל חי רצון (תהלים קמה׳ טז׳) ובפרק קמא דכריתות ובפרק אחרון דהוריות אמר רב אמי האי מאן דבעי למדע אי מסיק שתיה אי לא וכו׳. ותמה אני על ר׳ אלעזר שכתב כי אין זה נוהג רק באדם כי שמעתי כי יש שנסו ענין זה בעופות שרצו לשחוט למחר ובליל הושענא לא היה להם צל ולכן יש אומרים ביום הושענא יחתמון. והשעה אמרו קצת חכמי הקבלה כי לא ניתן לפרש ואני לא קבלתיה. ועוד יש לפרש סר צלם שירמוז לשרי מעלה שאין האומה נופלת עד שנופל השר שלה למעלה תחלה שנאמר יפקוד יי׳ על צבא המרום במרום (ישעיה כד׳ כא׳) ואחרי כן על מלכי האדמה על אדמה (שם) וכן מפורש בספר דניאל אמרו כי כבר סר הכח אשר בצלו יחיו בגוים ויי׳ משפילם הוא אתנו על כן אל תיראום. וכן אמרו במדרש שיר השירים ונסו הצללים אלו שרי אומות העולם והמלאכים שלהם הם

הצל על האומות אמנם בני ישראל אמרו בצלו חמדתי וישבתי (שה״ש ב׳ ג׳) שאינו רק חלק יי׳ יתברך וכבר רמזתי זה.

כתב בספר **עמק המלך** - שער א - פרק מג - וזה שאומר הכתוב, **סר צלם מעליהם** [במדבר י״ד ט׳], שכשם שיש צל בקדושה, שהוא שם אלהים וידו״ד עם הט׳ אותיות העולים קכ״א, וכן עולים צל עם התיבה. ובטומאה יש ק״ך צירופי אלהים עם השורש, הרי קכ״א, וזהו מה שכתוב בפסוק ׳סר צלם מעליהם וידוד אתנו אל תיראום׳ [כדלעיל] דהיינו שסר מעליהם צל הטומאה, כי לא היה להם סיוע אפילו מן הטומאה, ולנו יש לנו צל הקדושה, כמו שכתוב, ׳וידו״ד אתנו׳, שהוא ובית דינו, שהם, הויה אלהים, שהם צל הקדושה כמו שאמרנו.

כתב בספר **תורה אור** למהר״ם פאפירש זצוק״ל - **סר צלם מעליהם** (יד, ט). אבל יתכן שירמוז הכתוב למה שנודע כי בליל החותם לא יהיה צל לראש האיש אשר ימות בשנה ההיא, לכך יאמר כבר סר צלם מעליהם, שנגזר עליהם מיתה, וה׳ אתנו, כי הוא השוכן בקרבנו ועושה לנו נסים ונפלאות לעיני כל רואה, על כן אל תיראום, או ירמוז לשרי מעלה, שאין אומה נופלת עד שנופל השר שלה תחלה (ש״ר כא, ה), כענין שכתוב (ישעיה כד) יפקוד ה׳ על צבא המרום במרום וגו׳, ואחר כך על מלכי האדמה באדמה, וכמפורש בספר דניאל, יאמר כבר סר הכח אשר בצלו יחיו הגוים, וה׳ המשפיל אותם אתנו על כן אל תיראום, וכך אמרו במדרש שיר השירים (ב, מז), ונסו הצללים, אלו שרי אומות והמלאכים שלהם, כי הם הצל על האומות, וכבר הזכרתי זה במקומות אחרים: כי בליל החותם לא יהיה צל לראש האיש אשר ימות. היינו ליל הושענה רבה, וזה דבר מפורסם (כשאמרו) [כמו שאמרו] רבותינו פרשת ויחי [זוה״ק ר״ז ע״א], ופרשת אמור [קד ע״א], ונתבאר סודות גדולות בזה בדרושי הרב ז״ל, ומה שייכות יש לצל עם החותם בספר פרי ע״ח [שער הלולב פ״ד ופ״ה] יע״ש:

ומ״ש אין אומה נופלת עד שהשר שלה נופל, הוא מ״ש בזוהר שמות [יט ע״ב] שמעבירין השר בנהר דנור ושם הוא נופל ונשרף, כי הנהר הוא בטבעו אש מרבה אש, ואז כח התחתון כלה ג״כ, וזהו ענין הפקידה על צבא המרום שהם השרים למעלה.

כתב בספר **מגיד מישרים** - פרשת שלח לך - אור ליום שבת כ״ג לסיון ה׳ עמך וגו׳ והנה בפרשתא דא איכא למידק אמאי איכתיב שלח לך אנשים דמחזי כתפקידתא דקב״ה הוא ולא אתערותא דישראל ואילו במשנה תורה כתיב ותקרבון אלי כלכם וגו׳. ותו אמאי הוה צריך לאללא ארעא כגוונא דסדר להו משה רבינו ע״ה השמנה היא אם רזה וגו׳ דמשמע דאי לא הות שמנה ולא טובה לא הוו סלקין לה. ותו דהוה מחזי דעייל משה רבינו ע״ה טעותא בלבהון דלא להמנו לקב״ה דאבטח להו אעלה אתכ׳ מעוני מצרים אל ארץ טובה וגו׳ ואיהו אמר להו השמנה היא אם רזה. ותו איכא למידק אמאי איענשו מאלליה דהא בשבחא דארץ ישראל אשתעו דאמרו וגם זבח חלב ודבש היא וגו׳ ומאי דאמרו עז העם והערים בצורות וגו׳. הא טפי מהכי אמר משה לישראל במשנ׳ תורה. וא״ת משום ביש דאפיקו דהיינו מאי דאמור ארץ

אוכלת יושביה היא קשה דאם כן מאי הוי דאמר כלב עלה נעלה וירשנו אותה הא מרגלים לא אכחשו האי ומחזי טענת כלב עם טענתייהו כעין טענו חיטים והודה לו בשעורים׃

אבל ברירו דמילתא כמא דאימא ובהכי יתייתיבון כמה ספיקי דאקשו המפרשים הלא לך למנדע דישראל משום דנסיאו כמה נסיוני קמיה דקב״ה אתחייבו דלא למיעל בארעא אלא דבסגיאו׳ רחמוי וחסדוי אעיל בליבהון דיתבעון למשלח גוברין לאללא ית ארעא ואי הוו זכאן בההוא שליחותא כדקא יאות הוה מעייל להו לארעא בההו׳ זכו ובתר הכי הוה מתפרע מיניהו חובייהו קדמאי זעיר זעיר וכדי למרמז דקב״ה איהו דעייל בליבייהו למתבע האי שאלתא משום הכי לא כתב קרא הכא דקרבו אליו כולם כדכתב במשנה תורה ופקיד דישלח כל נשיא בהם כלו׳ כל רברבי חכימאי די בהון ויהושע יוכיח כי הוה רבא באוריית׳ ודוגמ׳ כן הוו כלהו ומ״ה לא פקיד דישלח נשיאים דחנוכת המזבח משום דחשש דילמא יתגאה ליביהון עליהון וימעלון בשלחותהון אמר להון משה דיחזון השמנה היא וגו׳ ומשום דידיע דודאי היא שמנה וטוב׳ ויש בה עץ ורמז רמיז לון דיספרון בשבחא כי היכי דיכספון ישראל למיעל לה וע״י כך יזכון ואינון אתו ואמרו ודאי לא אדכר משה אלא מילי דידע דאיהי משבחא להון אבל מילי גנאי דבה לא אדבר יתהון לנא והא ודאי כל מה דאדכר לטיבות׳ איהו בה דהא זבת חלב ודבש היא וגו׳ אבל אית בה חדא לריעותא דלא אדכרה משה והיא אוכלת יושביה היא ולא מתקיימין בה אלא אינשין תקיפין במזגיהון והיינו דאמרו כי עז העם היושב בארץ כלומ׳ אבל אינשין רכיכין כוותייכו לא תיכלון לאתקיימ׳ בה יומא חד דארץ אוכלת יושביה הרכי׳ כמותכם היא ואהדר להו כלב עלה נעלה וירשנו אותה כלומר אי אפשר שתאכל אותנו כיון דקב״ה יהיב יתה לנא ודאי אדעת׳ דנתקיים בה יהיב יתה לנא וז״ש וירשנו אותה ואתם אל תראו את עם הארץ אף ע״ג דאין מקרא יוצא מידי פשוטו ותראו לשון יראה הוא מכל מקום הא איכא למדרשיה מלשון ראיה והכי קאמר לא תיחזון לעם הארץ דאנן תקיפין מניהון ראיה כי לחמינו הם כלומר דאינון מסורין בידנא וידיע דהניזון איהו תקיף ממילתא דאיהו מזון ליה דהא הניזון מעכל למזון וכיון דלחמינו הם אע״ג דלהוו תקיפין אנן תקיפי מניהון בודאי ועוד דמאי דאמריתו דאינון תקיפין לאו קושטא איהו דהא השתא סר צלם כלו׳ עדא תוקפיהון ואפי׳ הכי מתקיימי בארעא ואין הארץ אוכלתן וא״כ אין ארץ זו אוכלת יושביה אע״פ שהן רכים וא״כ אע״פ שנהיה רכים נתקיים בה ולא תאכל אותנו ובהאי אורחא מתייתב כלהו ספיקי ואתה שלום׃

כתב בספר **הציוני** על התורה - פרשת שלח לך - בצל ידו יחביאנו צור עושינו ובצל כנפיו יסתירנו בבארנו סוד צלו אל כל ידעוני **סר צילם מעליהם וה׳ אתנו** כתב ר׳ אברהם צלם ר״ל מגן וצנה הוללים על הנלחמים וזהו פשוטו עם מה שדרשו רז״ל רבים כאלה. אמנם יתכן שירמזו הכתוב למה שנודע בקבלה כי בליל הושענה רבה הנקרא ליל החתימה לא יהיה צל לראש האדם אשר ימות בשנה ההוא לכך יאמרו שכבר סר צלם מעליהם והגזר עליהם מיתה וה׳ אתנו כי הוא השוכן בקרבנו וכו׳. או

ירמוז לפר של מעלה שאין אומה נופלת עד שנופל שרה תחלה הה״ד יפקוד ה׳ על צבא מרום במרום ועל מלכי האדמה באדמה וכן איתא במדרש שיר השירים ונסו הצללים אלו שרי האומות והמלאכים אשר הם צל על האומות כל זמן שהוא (ס״א שהאדם) דם ר״ל המזל בצל ובדמות אז וה׳ עליהם יחיו לכן ישמחו השמים ותגל הארץ ר״ת שם של ד׳ אותיות ובס״ת צלמו כאשר האל בראשם אז בצלמו קיים כשסר מעליהם אז צלמם בעיר תבזה. וכן אמר שמואל הנביא ע״ה וה׳ סר מעליך ותכף נהרג וכן יאמר סר צלם מעליהם וה׳ אתנו. וראו כל עמי הארץ כי שם ה׳ נקרא עליך ויראו ממך. וזה כחו ובהיות כחו עמו יש לו צל ובסור כחו מעליו אין לו צל וראשו יקטין ולא יראה צוארו וסמך הביא **צלם מעליהם** בגימטריא שנה׃

(הג״ה) צפיחית בדבש מצאתי ויאורו עיני ובמטה אשר בידי רשמתים להטעים גם לאחרים שמעוני רעיי באו וראו ביום שהדין מתעורר בעולם צריך בן אדם לעורר עצמו בתשובה ולשוב לפני אדונו אם זוכה בו האדם שישוב בתשובה שלימה אז קורעין לו כל הפתקין הכתובים עליו ואם לא ישוב בתשובה שלימה תולין לו עד יום אחרון של חג. ואם זוכה מוטב ואם לאו הפתקין יוצאין מבית המלך ונמסרים ליד הממונה על הפתקים וכיון שנמסרו ליד הממונה ודאי עושה הדין והפתקין אינם חוזרין לבית המלך מיד הצלם הקדוש נעדר ממנו ולא נמצא אצלו וביום שנסתלק ממנו ודאי פסק המלך גמר דין עליו ויטעום כוס של מות ואותם הצללים נעדרים ולא נמצאים. ואם לא נמצאים בו בידוע שיעביר עליו הדין או חלאים וכיוצא בהם. ובספרי הקדמונים אמרו אם נחסר ראשו ימות הוא או בנו או אשתו אבל אם הוא חוזר בתשובה יטעמו טעם מות וירפאו ודוקא בנו שברשותו. ואם הגוף חסר ויראה הראש הן יסתלקו והוא מתקיים. ואם חסר ידו או רגלו חלאים רעים באים עליו. ואם ברח הצל וחזר וברח עליו כתיב בבוקר תאמר מי יתן ערב וגו׳. אבל הצדיקים והחסידים והקדמונים בכל יום ויום היו מסתכלין בעצמם כאלו בזה היום היו מסתלקין מן העולם ועושין תשובה שלימה לפני אדוניהם ולא יצטרכו לדבר אחר אשריהם ואשרי חלקם בעה״ז ובעה״ב. בא וראה כל הנקרא בשמי לכבודי בראתיו עכ״ל. שוב מצאתי כי בליל שמחת תורה אם לא יראה לצלו צל צלו לא יחיה שנאמר ויברא אלהים את האדם בצלמו בצלם אלהים ברא אותו הרי ב׳ צלמים. עוד איתא תמן אך בצלם יתהלך איש יכול כל ימות השנה ת״ל אך לפי שנאמר ויברא אלהים את האדם בצלמו בצלם אלהים עשה את האדם (ס״א ויברא אלהים את האדם בצלמו בצלם אלהים ברא אותו ביום ברא אלהים אדם בדמות אלהים עשה אותו) הרי ד׳ לעומת ד׳ תקופות בשנה בלילה שהתקופה בה. יהיה חג להם באו איזה גוים במקום אחד והיו מביטים במים בבואה שלהם והנה המביט פותח את פיו ופוקח עיניו והביט במים והיה אחד צופה דמותו וראה דמות בביאה שלו עיניו ופיו סגורות. שאלו לו לחכם ואמר שלא יוציא שנתו ולא יראה ד׳ תקופות. ועוד מצאתי בסודי רזי כשתשים מי מעיין בכלי מצוחצח וזך ועיין בו בליל הושענה רבה אם יש לחיות אותה שנה אפילו פיו סתום ועיניו סתומום יראה בבואה שלו שהם פתוחין ואם יהיה פיו ועיניו סגורות ימות וזהו דבר ברור וסימן בו״ז מי״ם לכן יראה במים. עוד יש יהודים

שמדליקין נרות בי״ה בשען זית ומביטין בשמן בבואה שלהם אם עיניהם ופיהם סגורים לא יוציאו שנתם. ויש רואים בליל הושענה רבה בצל הלבנה וטעמא קלילא אית ביה אנו דמנינן שנתינו לשנות הלבנה: (הג״ה) שמעתי ממקובלים האומרים כי זה צריך לעשות בשעה שכוכב לבנה שולטת באותו לילה ובשעה ההיא הנסיון אמיתי עכ״ל.

כתב בספר **שושן סודות** - אות תקפ - סוד סר צילם מעליהם וגו׳. כתב הרב ז״ל יתכן למה שנודע שבליל החותם לא יהיה צל לראש האיש אשר ימות בשנה ההוא, ולכן אמר כבר סר צילם מעליהם ונגזר עליהם מיתה וה׳ אתנו ושוכן בקרבנו ועושה נפלאות בעיני כל רואה ולכן אל תיראום עכ״ל. וטעם הענין וסודו כבר התבאר במה שקדם שאין בנבראים של מטה שאין לו כח למעלה שנאמר הידעת חקות השמים וארץ ואמרו רז״ל שאין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה שאומר לו גדל ובהיות כוחו עמו מגן עליו ויש לו צל והרמז ה׳ צלך על יד ימינך ותסך עלימו ויעלצו בך. ובסור כחו מעליו סר צילו ובסר צילו המאורות שולטין עליו מכל צד וכבר ידעת כי הנהגת העולם השפל הוא ע״י שכינה והרמז והוא ישפוט תבל בצדק וכל מעשיהו באמונה ופועלת בהשגחה פרטיות על כל אדם והרמז היפלא מה׳ דבר. צופיה הליכות ביתה - הנה בהיות צילו עלינו אז הש״י שומרינו מצילנו ככתוב ובצל ידי כסיתך. כאשר יסתיר פניו ממנו אז אין הצל על ראשו ונעשה הפקר.

עוד, באות תקפא - והטעם בליל החותם הנקרא הושענה רבה, לפי שהוא גמר החתימה על המים כאשר פירשנו וזמן ראיית הצל על ראשו. הבנתי מתוך ספר הזוהר שהוא רגע הראות הלבנה במקום שהוא עומד ואם עבר ואחר הזמן ההוא לא יועיל והכל תלוי בתשובה כי אל רחום וחנון ארך אפים ורב חסד ואמת ונחם על הרעה. וי״מ (ויש מפרשים) כי **סר צילם** הם שרי מעלה וכן דרשו רז״ל במדר׳ שיר השירים. ונסו הצללים אלו שרי אומות העולם וכן אמרו קל משמיא נפל ר״ל מלאכו ושרו. וכן אמרו יפקוד ה׳ על צבא מרום וגו׳ ואח״כ על מלכי האדמה באדמה הכח המלאכים שלהם צל עליהם ודע זה:

כתב בספר **קהלת יעקב** - כתב הרב בערך פר ״הקליפה הוא צל להקדושה כמו שכתבתי במקום אחר, וזה סוד **סר צילם מעליהם**, ופירוש המתרגם עדא תוקפיהון מנהון כי זהו תוקף שלהם מה שהם צל להקדושה, וכאשר הקדוש ברוך הוא מסיר מהם בחינת זו שיהיה צל לקדושה בזה עדא תוקפיהן.

כתב בספר **מגלה עמוקות** על התורה - פרשת שלח לך - וירח״ו סוגרת ומסוגרת א״ין י״וצא ו״אין ב״א ר״ת איוב שכבר סר צלם מעליהם ולא היה להם ע״ץ להגין עליהם שהיה צדיק ויוצא ובא לפניהם.

כתב בספר **ילקוט ראובני** על התורה - פרשת שלח לך - אך בה' אל תמרודו ואתם וגו'. סר צלם מעליהם נשלמה חקם והגיע הזמן שאמר לאברהם ודור רביעי ישובו הנה, ד"א סר צלם זה המלאך שאין הקב"ה מפיל אומה עד שתפיל שרה תחלה. <פסיקתא>:

כתב בספר **שפתי כהן** - (במדבר פרק יד פסוק ט) או נאמר, **סר צלם** הוא רמז וכינוי לשר שהוא מיצל עליהם, שסר מעליהם, שכן אמר במדרש שיר השירים (ילקוט שיר השירים רמז תתקפ"ו) עד שיפוח היום, זה יום הדין הגדול שנאמר (מלאכי ג', י"ט) הנה יום בא בוער כתנור, ונסו הצללים אלו הרשעים שאין להם צל שנאמר (איוב ל"ד, כ"ב) אין חושך ואין צלמות וגו', אלך לי אל הר המור, זה בית המקדש שהיו מקטירים שם מור, דבר אחר עד שיפוח היום, עד שיפיח הקב"ה מלכותו בעולם הזה, ונסו הצללים, אלו צללי הכנענים, אלך לי אל הר המור, זה ירושלים:

עוד, **סר צלם**, זה זכותו של אברהם שעמדו עד עתה בזכותו, כמו שאמרו (ילקוט יהושע רמז כ"ג) תניא רבי יוסי הגלילי אומר אחר שהכתוב שקל מעשה ארץ כנען למעשה ארץ מצרים שנאמר (ויקרא י"ח, ג') כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו וכמעשה ארץ כנען, למה זכו כנעניים שישבו על ארצם ארבעים ושבע שנים שנאמר וחברון שבע שנים נבנתה לפני צוען מצרים, מפני שכיבדו את אברהם אבינו שאמרו לו נשיא אלהים אתה בתוכנו, רבן שמעון בן גמליאל אומר, האדם הגדול בענקים והארץ שקטה (יהושע י"ד, ט"ו), מה ענין זה לזה, מלמד שלא שקטה המלחמה מן הכנענים אלא בזכותו של אברהם שנהגו בו כבוד ואמרו לו נשיא אלהים אתה בתוכנו, שמענו אדוני, ועוד נותר מהם פליטה ומהם הלכו לאפריקי, ומה כנענים על שנהגו כבוד לאברהם עמדה להם זכותו, אף על פי שלא הלכו בדרכיו ולא אהבו את המקום, בניו שהלכו בדרכיו ואהבו את המקום ועושין צדקה וגמילות חסדים על אחת כמה וכמה. הרי אמר בפירוש שזכות אברהם עמדה להם ארבעים שנה, ואחר ארבעים שנה תם להם זכותו, אם כן פירוש לחמנו הם, כלומר מלחמנו הם חיים עד שיושלם הלחם שהוא זכותו של אברהם, כי לחמנו הם, ראשי תיבות וסופי תיבות כל היום, כלומר עד שיכלה יומם שהוא מ"ז שנה, סר צלם מעליהם, במספר קטן בגימטריא מ"ח, שבשנת מ"ח ימחו, לזה רמז כאן סר צלם מעליהם. סר צלם מעליהם בגימטריא שנה, כאן רמז מה שכתב הרמב"ן ז"ל, כי סר צלם מעליהם, הוסר הצל מעל ראשם, ממה שנודע כי בליל החתימה של יום הושענא רבה לא יהיה לאיש אשר ימות באותה שנה צל, לומר שכבר נגזר עליהם מיתה. ואמר אל תיראום, ירמוז על שרי מעלה, שאין אומה נופלת עד שנופל שרה תחילה שנאמר (ישעיה כ"ד, כ"א) יפקוד ה' על צבא המרום במרום וגו', עד כאן.

למעיינים - ספר עץ חיים שער כה דרושי הצלם.

כתב בספר **מגלה עמוקות** - והנה שפיר נסמכה פרשה זו (פרשת חלה) למרגלים כי המרגלים חטאו חטא של אדה"ר כ"ש (כמו שכתוב) **והימים ימי בכורי ענבים** חטא

(דברים לב) ענבימו ענבי ראש אשכלת מרורות למו הוא אדה״ר שחוה סחטה ענבים והביאה לו לכן **ס** של ויהס כלב גדולה כי ס׳ של ס״מ סטן היה ביניהם וגרמה להם כל זה ז״ש ויב״א ע״ד חברו״ן בגי׳ שט״ן בא ובלבל אותם וז״ש והמתה אותם כאיש א׳ על אדה״ר קאמר שחטאו חטא של אדה״ר ועתה יגדל נא עתה כאשר עשה לאדה״ר שאמר ביום אכלך ממנו מות תמות ועשה מיום א׳ אלף שנה כן עתה י״י ארך אפים והשיב הקב״ה סלחתי כדבריך להאריך ג״כ אך שא״א להאריך על מ׳ אלפים שנה ואולם חי אני לעולם ר״ל אני חי וקיים לעד אבל כל העולם אינו רק ו׳ אלפים שנה לכן אמר יום לשנה יום לשנה׃

פרק יד

(א) וַתִּשָּׂא כָּל הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת קוֹלָם וַיִּבְכּוּ הָעָם בַּלַּיְלָה הַהוּא

כתב **רבנו בחיי** - וכן רמזו חכמי האמת במדרשם באיכה רבתי (א, כג) בכה תבכה בלילה, קרי ביה בכה תבכה. פירוש שהוא לשון יוצא, בכה ומבכה כנסת ישראל עמה, שנאמר ותשא כל העדה. ויהיה רמז הכתוב ותשא כל העדה, כנסת ישראל שהיא כל העדה, ויתנו את קולם מלאכי השרת, ויבכו העם אלו ישראל, בלילה ההוא כלומר כל זה נגזר בלילה ההוא׃

המהר״ל מפראג זצוק״ל מבאר באריכות בספרו נצח ישראל פרק ח׳ שכיוון שבכו שלא להכנס לארץ ישראל הראו שמקומם הטבעי במדבר כי כל דבר שואף למקומו הטבעי. עי״ש.

צרור המור - וכששמעו דבריהם, ותשא כל העדה, עיניהם למעלה נגד השם. ויתנו את קולם. שלא מדעת ובתאוה רעה, בענין שיכנסו דבריהם באזני השם להכעיסו בקולם. ויבכו העם בלילה ההוא. בלי סבה, כאומרם ז״ל הם בכו בכיה של חנם אני אקבע להם בכיה לדורות, דכתיב (איכה א, ב) בכה תבכה בלילה׃

כתב בספר מנורת המאור - **בכו תבכה בלילה** (איכה א, ב), אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן׃ שתי בכיות הללו למה? אחת על מקדש ראשון ואחת על מקדש שני. ׳בלילה׳, על עסקי לילה, שנאמר׃ ׳ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה ההוא׳ (במדבר יד, א). אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן׃

אותו היום תשעה באב היה, אמר הקדוש ברוך הוא אתם בכיתם בכיה של חנם, אני אקבע לכם בכיה לדורות. דבר אחר׃ ׳בלילה׳, כל הבוכה בלילה קולו נשמע. דבר אחר׃ בלילה כוכבים ומזלות בוכים עמו. דבר אחר׃ כל השומעים קולו כנגדו. ומעשה בשכנתו של רבן גמליאל שמת בנה והיתה בוכה בלילה. והיה רבן גמליאל שומע קולה ובכה כנגדה, עד שנשרו ריסי עיניו. למחר הכירו בו עבדיו והוציאוה משכונתו׃

למעיינים׃ ספר התודעה פרק ל״ג.

(ב) וַיִּלֹּנוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אַהֲרֹן כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם כָּל הָעֵדָה לוּ מַתְנוּ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אוֹ בַּמִּדְבָּר הַזֶּה לוּ מָתְנוּ:(ג) וְלָמָה יְדֹוָד מֵבִיא אֹתָנוּ אֶל הָאָרֶץ הַזֹּאת לִנְפֹּל בַּחֶרֶב נָשֵׁינוּ וְטַפֵּנוּ יִהְיוּ לָבַז הֲלוֹא טוֹב לָנוּ שׁוּב מִצְרָיְמָה:(ד) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו נִתְּנָה רֹאשׁ וְנָשׁוּבָה מִצְרָיְמָה:(ה) וַיִּפֹּל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל פְּנֵיהֶם לִפְנֵי כָּל קְהַל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:(ו) וִיהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן וְכָלֵב בֶּן יְפֻנֶּה מִן הַתָּרִים אֶת הָאָרֶץ קָרְעוּ בִּגְדֵיהֶם:(ז) וַיֹּאמְרוּ אֶל כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עָבַרְנוּ בָהּ לָתוּר אֹתָהּ טוֹבָה הָאָרֶץ מְאֹד מְאֹד:(ח) אִם חָפֵץ בָּנוּ יְדֹוָד וְהֵבִיא אֹתָנוּ אֶל הָאָרֶץ הַזֹּאת וּנְתָנָהּ לָנוּ אֶרֶץ אֲשֶׁר הִוא זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ:(ט) אַךְ בַּידֹוָד אַל תִּמְרֹדוּ וְאַתֶּם אַל תִּירְאוּ אֶת עַם הָאָרֶץ כִּי לַחְמֵנוּ הֵם סָר צִלָּם מֵעֲלֵיהֶם וַידֹוָד אִתָּנוּ אַל תִּירָאֻם:(י) וַיֹּאמְרוּ כָּל הָעֵדָה לִרְגֹּם אֹתָם בָּאֲבָנִים וּכְבוֹד יְדֹוָד נִרְאָה בְאֹהֶל מוֹעֵד אֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:(יא) וַיֹּאמֶר יְדֹוָד אֶל מֹשֶׁה עַד אָנָה יְנַאֲצֵנִי הָעָם הַזֶּה וְעַד אָנָה לֹא יַאֲמִינוּ בִי בְּכֹל הָאֹתוֹת אֲשֶׁר עָשִׂיתִי בְּקִרְבּוֹ:(יב) אַכֶּנּוּ בַדֶּבֶר וְאוֹרִשֶׁנּוּ וְאֶעֱשֶׂה אֹתְךָ לְגוֹי גָּדוֹל וְעָצוּם מִמֶּנּוּ:(יג) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל יְדֹוָד וְשָׁמְעוּ מִצְרַיִם כִּי הֶעֱלִיתָ בְכֹחֲךָ אֶת הָעָם הַזֶּה מִקִּרְבּוֹ:(יד) וְאָמְרוּ אֶל יוֹשֵׁב הָאָרֶץ הַזֹּאת שָׁמְעוּ כִּי אַתָּה יְדֹוָד בְּקֶרֶב הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר עַיִן בְּעַיִן נִרְאָה אַתָּה יְדֹוָד וַעֲנָנְךָ עֹמֵד עֲלֵהֶם וּבְעַמֻּד עָנָן אַתָּה הֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם וּבְעַמּוּד אֵשׁ לָיְלָה:

אשר עין בעין –

שלוש מתנות - כתוב בזוהר (חלק ג דף קב ע״ב) ״תנינן (עיין תענית ט ע״א) תלת מתנן עלאין אזדמנו להו לישראל, על ידי דתלתא אחין, משה אהרן ומרים, מן בזכות משה, ענני כבוד בזכות אהרן, באר בזכות מרים, וכלהו אחידן לעילא. מן בזכות משה, דכתיב (שמות טז ד) הנני ממטיר לכם לחם מן השמים, מן השמים (דייקא) דא משה.

ענני כבוד בזכות אהרן, דכתיב (במדבר יד יד) **אשר עין בעין נראה** (אותיות אהרן) **אתה יהו״ה** וגו׳, וכתיב (ויקרא טז יג) וכסה ענן הקטרת, מה להלן שבעה, אף כאן נמי שבעה, דהא בקטרת שבעה עננין מתקשרן כחדא, (ועוד) ואהרן רישא לכל שבעה עננין הוא, והוא קשיר לשית אחרנין ביה בכל יומא:

באר בזכות מרים, דהא היא ודאי באר אתקרי, ובספרא דאגדתא (שמות ב ד) ותתצב אחותו מרחוק לדעה וגו׳, דא הוא באר מים חיים, וכלא קשורא חד. מתה מרים אסתלק באר, דכתיב (במדבר כ ב) ולא היה מים לעדה, ובההיא שעתא בעאת באר אחרא לאסתלקא, דהוה שכיח עמהון דישראל, כד חמאת שיתא עננין דהוו קשירין עלה, אתקשרת היא בהו. מית אהרן אסתלקו אינון עננין, ואסתלק ענגא דבירא עמהון, אתא משה אהדר להו, הדא הוא דכתיב (תהלים סח יט) עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות באדם, לקחת מתנות ודאי, אינון מתנות דהוו בקדמיתא, באר ועננין, באר, דא באר דיצחק, עננים אלין עננים דאהרן:

אמר רבי יצחק, מפני מה זכה אהרן לדא, בגין דאיהו קשיר בעננים (ני״א רישא לעננים), והוא אקשיר כל יומא ויומא לכלהו כחדא, דמתברכאן כלהו על ידוי: תא חזי, על כל חסד דעבד קודשא בריך הוא בישראל, קשיר עמהון שבעה ענני יקירן, וקשיר להו בכנסת ישראל, דהא ענגא דילה אתקשר בשיתא אחרנין, ובכלהו שבעה

אזלו ישראל במדברא, מאי טעמא, בגין דכלהו קשרא דמהימנותא נינהו: ועל דא, בסכות תשבו שבעת ימים, מאי קא מיירי, בגין דכתיב (שיר ב ג) בצלו חמדתי וישבתי ופריו מתוק לחכי, ובעי בר נש לאחזאה גרמיה דיתיב תחות צלא דמהימנותא:

תא חזי, כל אינון שנין דקאים אהרן, הוו ישראל בצלא דמהימנותא, תחות אלין עננין, בתר דמית אהרן, אסתלק ענגא חד דהוא ימינא דכלא, וכד האי אסתלק, אסתלקו כל שאר עמיה (ג״א עננין), ואתחזיאו כלהו בגריעותא: והא אוקמוה, דכתיב (במדבר כ כט) ויראו כל העדה כי גוע אהרן, אל תקרי ויראו, אלא וייראו, מיד וישמע הכנעני מלך ערד יושב הנגב כי בא ישראל דרך האתרים, שמע דאסתלקו אינון עננים, ומית תייראַ רברבא, דכל אינון עננים אתקשרו ביה:

הנהגת אריך - מובא ב**אד״ר** (זוהר חלק ג דף קכט ע״ב) ״ותאנא, לא סתים האי עינא, ואינון תרין, ומתחוורן (ס״א ואתחזרו) לחד, כלא הוא ימינא, לא הוה (ס״א לית ביה) שמאלא, לא נאים ולא אדמיך, ולא בעי נטירותא, לית מאן דאגין עליה, הוא אגין על כלא, והוא אשגח על כלא, ומאשגחותא דהאי עינא, מתזנן כלהו:

תאנא, אי עינא דא אסתים רגעא חדא, לא יכלין לקיימא כלהו, בגין כך אקרי עינא פקיחא, עינא עלאה, עינא קדישא, עינא דאשגחותא, עינא דלא אדמיך ולא נאים, עינא דהוא נטורא דכלא, עינא דהוא קיומא דכלא, ועל האי כתיב (משלי כב ט) טוב עין הוא יבורך, אל תקרי יבורך אלא יברך, דהאי אתקרי טוב עין, ומניה מברך לכלא:

ותאנא, לית נהירו לעינא תתאה לאסתחאה מאדמימותא מאוכמותא, בר כד חזי (ס״א אתחזי ס״א אתסחי) מהאי נהורא חוורא דעינא עלאה, דאקרי טוב עין, ולית דידע כד נהיר עינא עלאה דא קדישא, ואסחי לעינא תתאה דא, בר איהו:

וזמינין צדיקייא זכאי עליונין, למחמי דא ברוחא דחכמתא, הדא הוא דכתיב (ישעיה נב ח) כי עין בעין יראו, אימתי, בשוב יהו״ה ציון, וכתיב (במדבר יד יד) **אשר עין בעין נראה אתה יהו״ה**, ואלמלא עינא טבא עלאה דאשגח ואסחי לעינא תתאה, לא יכיל עלמא למיקם רגעא חדא:

תאנא בצניעותא דספרא, אשגחותא דעינא תתאה, כד אשגח נהירו עלאה ביה, ועייל ההוא נהירו דעלאה בתתאה, דמניה נהיר כלא, הדא הוא דכתיב (שם) אשר עין בעין נראה אתה יהו״ה.

כתב בספר **הציוני** על התורה - וזהו מאמר הרז״ל **אשר עין בעין נראה אתה ה׳** עין ימי״ן ועי״ן שמאל וזה טעם נראה בקמץ כבר בארנו קמצותו. וכאן הוא תגבורת הימין על השמאל אבל לעתיד לבא תתעלה מ״ה ברחמים וילך לפניהם שם המיוחד ולילה כיום יאיר כחשיכה כאורה וזה טעם ומאסיפכם אלהי ישראל שהוא אלקי יעקב בודאי:

כתב ה**רקאנאטי** זללה״ה - ויי׳ הולך לפניהם יומם בעמוד ענן וגו׳. עמוד הענן ביום רמז למדת יום ועמוד אש לילה רמז למדת לילה. זהו וי״י הוא ובית דינו. ופירוש הכתוב שהשם הגדול במדת רחמים עמהם ביום ובלילה בית דינו שוכן בתוך עמוד האש כטעם אשר עין בעין נראה אתה י״י. העי״ן ראשון רמז לתפארת ישראל והשני לשכינת עוזו. והבן ניקוד האל״ף שבנראה שהוא בקמץ ולא בסגול ותבין כי מדת הדין פועלת בכח הרחמים דוגמא לדבר וברא ה׳ על כל מכון הר ציון וגו׳ (ישעיה ד׳ ה׳):

כתב בספר **שערי אורה** - השער העשירי - הספירה הראשונה, כאן הרב מבאר את המילים הוא ואתה שהוא מורה על הכתר ואתה על התפארת. והנה לשונו: - והספירה הזאת (כתר) נקראת בתורה במקומות הרבה בדרך רמז **הוא**. והנני מבאר. דע כי בהיות ספירת הכתר נסתרת ונעלמת, אין מי שיוכל להתבונן בה דבר כי אם על ידי שמיעת האוזן ולא על ידי ידיעה, כדמיון מה שאמר: ״אבדון ומות אמרו באזנינו שמענו שמעה אלהים הבין דרכה והוא ידע את מקומה״ (איוב כח, יג). ולפי רוב התעלמותה נקראת בתורה בלשון ׳הוא׳, כמי שאינו עומד לנוכח הפנים. כיצד? כבר ביארנו כי הכתר עליון הוא אהי״ה, וקו האמצעי הוא יהו״ה יתברך, וסוד המלכות הוא אדנ״י; כל אלו הג׳ ספירות הן סוף וראש ואמצע, לכל אחת מהן יש בתורה לשון ידוע שרומז על אותה ספירה. כיצד? שם אהי״ה נרמז בתורה בלשון ׳הו״א׳, כמי שאינו עומד פנים בפנים לפי רוב התעלמותו, ואל זה רמז בכמה מקומות בתורה, לפי שזהו עולם הרחמים וממנו יבאו כל מיני סליחה וכפרה, כמו שביארנו בשער זה, והוא מעביר כל מיני דינין קשים ומבטלן בהתגלותו. ולפיכך אמר והו״א רחום יכפר עון ולא ישחית והרבה להשיב אפו ולא יעיר כל חמתו (תהלים עח, לח). ואם תתבונן בפסוק זה תראה כמה דברים שפירשנו בשער זה, שכולן נכללים בזה הפסוק יאל זה רמז: צדיק וישר הו״א (דברים לב, ד), וכן בשאר כל המקומות שתמצא לשון ׳הו״א׳ מדבר בשם יתברך יש לך להתבונן בעומק רמזיו כיצד הוא ראוי להתבונן. וכן: הו״א תהלתך והו״א אלהיך (שם י, כא), כי הו״א אלהינו ואנחנו עם מרעיתו (תהלים צה, ז), י״י הו״א האלהים (מלכים, יח, לט). וצריך להתבונן בכל התורה בכיוצא באלו המקומות ולדעת כיצד ספירת הכתר מתגלית בשאר הספירות, בכל פסוק כפי שהוא רמוז, ולדעת מה טעם קשר ׳הו״א׳ עם תהילה ו׳הו״א׳ עם אלהים כשאמר ׳הו״א תהלתך והו״א אלהיך׳. אשרי אוזן שומעת להבין דבר זה. וכבר הוא ידוע למקובלים מהו ׳תהלתך׳ ומהו ׳אלהיך׳, כי במקום זה רומז על צדק עליון (בינה) ועל צדק תחתון, (מלכות) שהן סוד שתי ההי״ן של שם המיוחד שבהן כל הספירות נקשרות. ולפיכך אמר לשון ׳הו״א׳ עם כל אחת מהם, כלומר שבעולם הרחמים נתגלה לישראל בצאתם ממצרים ובזה מתנהג עמהם במדבר, כאומרו: **אשר עין בעין נראה אתה י״י** (במדבר יד, יד), וזהו סוד: ותחס עיני עליהם משחתם ולא עשיתי אותם כלה במדבר (יחזקאל כ, יז). וזהו טעם המן, והבאר, והשלו, ועננ הכבוד, ושאר נסים ונפלאות שבמדבר. לפיכך נאמר ׳הוא תהלתך והוא אלהיך׳, שאלמלא שספירת הרחמים

הנקראת 'הוי"א' היתה נגלית תמיד במדבר על ספירת אדני"י והיתה משפעת לה ברכותיה ואור הפנים והרחמים, כמה פעמים עשתה ספירת אדני"י לישראל כלה במדבר, וזהו סוד: ועתה יגדל נא כח אדני"י כאשר דברת לאמר (במדבר יד, יז), ואומר: יהו"ה ארך אפים ורב חסד. כמה עמוקים כלולים במקומות הללו. וזהו סוד שאמר: הוי"א תהלתך והוי"א אלהיך, ולפיכך אמר להלן בפסוק זה: אשר עשה אתך את הגדולות ואת הנוראות האלה אשר ראו עיניך. ובדרך זה צריך אדם להתבונן בכל מקום שנאמר בתורה בעניין זה לשון 'הוי"א' כי הדבר רומז בקשר ספירת עולם הרחמים עם שאר הספירות. ודבר זה עמוק עד מאוד, צריך אדם למסרו בקבלה פה אל פה לדעת הדרך אשר ילך בה להתבונן כיצד ספירת הרחמים נגלית על שאר ספירות וכיצד הוא מהפך מידת הדין למידת רחמים. וכל זה ברמזים שבאו בתורה בלשון 'הוי"א, וכן מה שאמר: ראו עתה כי אני אני הוא (דברים לב, לט), וכמה כיוצא בזה:

ואחר שביארנו לך קצת הרמזים בספירת הכתר הנקראת 'הוא', צריכים אנו לומר לך כי ספירת התפארת הנקראת יהו"ה יתברך גם היא הרמז המורה עליה בתורה הוא לשון 'אתי"ה', וסימן: אתי"ה נורא אתי"ה (תהלים עו, ח). וכו' עיי"ש. ע"כ.

כתב בספר **עמק המלך** - כתוב בשער י - פרק יג: "כתיב 'הנה עיין יי"י אל יראיו למיחלים לחסדו' וכתיב 'עיני יי"י המה משוטטות בכל הארץ'. לא קשיא, הא בזעיר אנפין והא באריך אנפין. 'ותאנא, כל מה דאתי ברחמי לית ליה כסותא על עינא, ולית ליה גבינין על עינא, כל שכן רישא חיוורא דלא אתידע, דלא בעי' [זוהר במדבר קכ"ט ב']. 'למאי הוא רמיזא, אמר ליה לדגים ולנוני ימא, דלית להו כסותא על עינא, ולית להו גבינין על עינא, ולא ניימין, ולא בעיין נטורא על עינא. כל שכן עתיקא דעתיקין, דלא בעי נטורא, וכל שכן דאיהו משגיח לכלא, וכלא מתזן ביה, ולא נאים'. הדא הוא דכתיב 'הנה לא ינום ולא ישן שומר ישראל', ישראל דלעילא [שם]. ואם חס ושלום עינא דא דעתיקא נסתם רגע חדא, העולמות אינם יכולים להתקיים 'ובגין כך נקרא עינא פקיחא, עינא עילאה, עינא דקדישא, עינא דאשגחותא, עינא דלא אדמוך ולא נאים, עינא דהוא נטורא דכלא, עינא דהוא קיומא דכלא' [שם]. ועל זה כתיב 'טוב עין הוא יבורך', אל תקרי יבורך מאחר, אלא יברך לאחרים, דהאי אתקרי 'טוב עין' ומיניה מברך לכלא'. ואין אור לעיניים התחתונים של זעיר לרחוץ אותם מאדמימות ושחרות אלא כשרואה לבן של העין העליון הקדוש, הרוחץ לעין התחתון. ולעתיד לבוא הצדיקים קדושי עליונים, אשר השיגו סודות עתיק יומייא, יראו הראש של החכמה סתימאה באריך הזה, מה שנעלם ומלובש עתה, שלא ישיגו [משיגים] כל כך חכמה, ואין העת רצון מוכן לכך, אלא לעתיד, הדא הוא דכתיב 'כי עין בעין יראו' אימתי 'בשוב ה' ציון'. וכתיב 'אשר עין בעין נראה אתה יי"י' [במדבר י"ד י"ד], הוא עין זעיר הרואה ומסתכל בשפירו של עין העליון, ונמתקו דיניו, ואלמלא עינא טבא עלאה, המשגיח ורוחץ לעין התחתון של זעיר, לא יכול עלמא

למיקם, אפילו רגעא חדא. ולעתיד לבוא יתוקנו העיניים של זעיר אנפין על ידי עין עתיקא, שנאמר 'עיניו כיונים על אפיקי מים' של עתיקא, 'רוחצות בחלב, ישבות על מלאת' [שיר ה' י"ב]. מאי טעמא 'רוחצות בחלב' של חסדים, משום ד'יושבות על מלאת' יושבות לקבל, עד שנתמלאו ואין להם שום פגם, וזה התיקון יהיה על ידי א'דם ד'וד מ'שיח שנאמר בו, 'אדמוני עם יפה עינים'. והעין של אריך אנפין נקרא 'פתח עינים' והיא הפתח שכל העינים מביטים ומיחלים אליו, ללבן אותם, וזהו סוד אור נשמת רב המנונא סבא, וכמו שנקראו 'נונא רבה וזעירא', והוא נשמת משה רבנו ע"ה, המקבל מאור עין זה של יסוד, עינא פקיחא:

והוא רב המנונא עצמו מיסוד דאבא, ובנו מיסוד אמא, כאשר בארנו זה באותיות של עולם המלבוש, ומנוחתו כבוד בעולם הבריאה בהיכל ק"ק שלה, הנקרא אפריון. וזהו סוד זרעו של יוסף הנהנים וזוכים לאור השגחה הזאת של העין הנזכרת. וזהו אומרו באדרא [זוהר במדבר ק"ל א'] מפני מה זכה יוסף דלא שלטא ביה עינא בישא, מפני שזכה לאשתגחא בעינא טבא עילאה, הדא הוא דכתיב 'בן פורת יוסף בן פורת עלי עין' [בראשית מ"ט כ"ב] כלומר על סיבת עין של עתיקא, המשגיח בו. וכתיב 'טוב עין הוא יברך' ובגמרא, 'אל תאמר עלי עין אלא עולי עין' [ברכות כ' א'], רצה לומר שהם עולים על עין התחתון, שהוא עין של זעיר, ונסתלק למעלה אל עין עתיקא, שמבטל בהארתו עינא בישא, שהם הקליפות, ולכן לא שלטא בהו עינא בישא, והבן. ולעתיד לבוא בעי אין סוף ליקרא [לכבד] דיקניא ורישיה קדישא דיליה, ויתגלו אורותיו והשגחותיו בעולם, שלא על ידי אמצעית המסכים והפרוכת, ואז ביומוי דמלכא משיחא לא יצטריכו למילף חד לחד חכמתא, שנאמר "ולא ילמדו עוד איש את רעהו... כי כולם ידעו אותי מקטנם ועד גדולם' [ירמיהו ל"א ל"ג]. ונאמר 'ועל העבדים והשפחות אשפוך את רוחי', ונאמר 'ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים', ולכן כל ממשלות אלהים יהיו נסתרים [ונהפכים] לממשלות שם ידו"ד שכולו חסד ורחמים. [והם] ינהיגו את העולם, [והם] הממתיקים כל הדינים כולם, ויהיו אלהים חיים, ואין מות בנמצא בעולם, שנאמר 'בלע המות לנצח'. ואלהים אחרים יהיו בטלים ומבוטלים, ולא יראו עוד, וכל זה גורם ממשלת אריך ועתיק יומייא, שכולו ממשלת הויה, שממתק כל הדינין ומבטל הקליפות, ונאמר עליו 'והיה ביום ההוא יהיה י"י אחד ושמו אחד', שלא יזכר ויפקד רק שם הויה לבדו, אמן, ונאמר 'ונשגב י"י לבדו ביום ההוא' אמן:

כתב בספר **אדיר במרום** להרמח"ל זצקו"ל - חלק א' – מאמר **אשגחותא דעינא תתאה כד אשגח** - תנא בצניעותא דספרא אשגחותא דעינא תתאה כד אשגח נהירו עלאה ביה, ועייל ההוא נהירו דעלאה בתתאה כו'. וזהו כמ"ש למעלה שצניעותא דספרא, אינו עצם הלשון כמו שהוא בספרא דצניעותא, אלא בפירוש שלו. וז"ל ספרא דצניעותא (זח"ב קעו ב), אשגחותא דתתאי באשגחותא דעילאה בנהירו דביה. ומה שהביא כאן הוא הפירוש - אשגחותא דעינא תתאה כד אשגח נהירו עילאה ביה

וכו׳. וסוד זה הענין הוא תשלום ענין הסוד שהתחיל ואמר, לית נהירו לעינא תתאה וכו׳, והוא פירוש הפסוק, אשר עין בעין נראה אתה ה׳ (במדבר יד, יד), שמשה אמר בתפלתו על ישראל. וזה, כי לקמן (דף קלו ב) בעיני הז״א, ובענין הזה אומר בפ׳ משפטים (אמר בענין הז״א) וז״ל, ואשגחותא דעתיק יומין עלייהו בשעתא דסלקין אינון כסותא וכו׳. ופירוש הדבר כי אפילו בשעה שהעינים דז״א מכוסים, יש אשגחותא דעתיק יומין, דהיינו הארת עין א״א עליהם לשמור, בסוד, הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל. והנה כבר שמעת, איך סתימת העינים אינו אלא בסוד השינה, שהוא הסתלקות המוחין דגדלות:

ואפרש לך בזה סודות גדולים, הנה בהיות העינים מכוסים, כבר שמעת שאין פעולה נמשכת, אלא אדרבה, אז הקב״ה סובל. ואז ודאי העינים עומדים באדמומיתא ובאוכמתא, כי הלא זהו טעם הכסויים כנ״ל. ואינם נפקחים עד שיבוא מוחין דגדלות, כאדם הניעור משנתו. והנה אז היה נראה שאין צריך דבר אחר, כי בבא מוחין דגדלות הנה האדמימות הנולד מן הקטנות יבלע לפנים וימתק בגדלות. ולפי זה נשאל - מה יש צורך להארת הא״א ולהתדבקות הכפול שאמרנו. אך הענין הוא, כי אי אפשר להיות חוטא נשכר, וכל האומר הקב״ה וותרן יוותרו מעוהי (ב״ק נ א). אמנם ודאי זה הענין קשה להבינו, כי אין הדין נעשה עד שיפקחו העינים. ואין העינים נפקחים אלא במוחין דגדלות. ואין הגדלות בא אלא בזכות. ואם צריך שיהיו העינים סתומים עד שיבוא הזכות ואז יפקחו, מאין יצא הדין בחייבים:

אמנם פירוש הדבר הוא מה שאמרו רז״ל, שמחה לצדיקו של עולם כשהוא עושה דין, למה, שהוא מתרומם בעולם (מדרש תהלים נ׳). וזה, כי הנה באמת שאף בבא המוחין דגדלות ויורד האור בעינים כנ״ל, אין לאדמימות ליבלע, שאם כן לא היה עונש לרשעים. אלא הוא נדחה לחוץ ונופל על ראש רשעים, בסוד, על ראש רשעים יחול (ירמיה כג, יט). והענין הוא, כי בעוד שאין הסאה מתמלאה, הקב״ה סובל ומעלים עין מסוררים, אולי יחזור בתשובה. ואפילו לישראל כך הוא, שהוא מאריך אפיה, ואז הוא ממש סוד שינה. אבל כשמגיע הזמן ליפרע ממנו, כבר ידעת שאין הפרעון אלא לתיקון הנשמות והמאורות. אז אדרבא יתגדל במוחו, ויפקח עיניו, והדין נדחה על ראש הרשע כנ״ל, והבן היטב. כי זהו סוד, כאשר שש ה׳ עליכם להטיב אתכם וכו׳ כן ישיש להאביד וכו׳ (דברים כח, סג). כי אין הדין נעשה אלא בסוד הגדלות ובזיווג. וגם זה תיקון - להיות הקדושה עצמה היא המיסרת, ולא תהיה השליטה לס״א, ואפילו על הרשעים. וזה סוד, שהוא מתרומם בעולם, והוא התרוממו מקטנות לגדלות:

אמנם צריך שתדע, כי הנה גם העושה תשובה יגרום פקיחת העינים, כי ימשוך בזכותו מוחי הגדלות והעין נפקח עליו לטובה. כי האדמימות ממילא הלך לו, בהמחות החטא שהיה גורם לו. וז״ש לקמן, אית למאן דאתפקח לטב ואית למאן דלא אתפקח לטב. אך הדין הזה הראוי לידחות מן העינים, הוא כל כך חזק שלא היה העולם יכול לעמוד בו. וזהו, אלמלא עינא טבא עילאה דאשגח ואסחי כו׳. ועל

כן נסדרו הדברים בדרך זה, שלא יהיה די ביאת מוחין דגדלות בעיני הז״א, כדי שיוכל להשגיח. אלא שיהיה צריך להתדבקות הנהירו דעתיקא העומד עליו, וזה יגרום לו מיתוק גדול. כי אלמלא זה, הדין ההוא היה מכלה את הרשעים, ומפני המיתוק ההוא, הנה אדרבא אינם כלים, אלא הגזירה נמתקת עד שיוכלו לעמוד. וגם מתקרבים יותר ונעשים חביבים למקום, כמו שכתבו ז״ל על פסוק, נתנו את נבלת עבדיך וכו׳ (תהלים עט, ב), וכן, שפך חמתו על עצים ועל אבנים (שם יל״ש תתכד). וכל זה נמשך מגודל המיתוק הזה, וזהו לישראל. אבל לאומות העולם אינו כן, כי אדרבא עליהם נאמר, כי הנה החושך יכסה ארץ וערפל לאומים וכו׳ (ישעיה ס, ב), כי הדין נופל ממש עליהם והם כלים בו׃

ונמצא שאינו די המוחין דגדלות, אלא צריך התדבקות הא״א. ולכן נסדר זה הענין, שיהיה האשגחותא נעשה בכח זה ההתדבקות, שאל״כ מי היה מעורר הא״א בזמן פקיחת העינים אם אין זכות. ובהיות הדבר בחוק כן, הנה תמיד יהיה ההתדבקות, ונמשך ממנו הרחיצה מאי כנ״ל. וזהו שאמר, לית נהירו לעינא תתאה וכו׳, שאין הארה אחרת יכולה לעשות זה. וזהו, אשגחותא דעינא תתאה כד אשגח נהירו עלאה ביה, שעד שאין מתדבקות ההארות, אין ההשגחה נעשית. ואמר, דמניה נהיר כלא וכו׳, ששורש הראיה נחשבת למעלה, וזהו ענין גדול לתיקון ההנהגה. וזהו, אשר עין בעין נראה אתה ה׳, כי זהו מה שהיה מרע״ה טוען לפני הקב״ה, שלא יקשה דינו עליהם, כי הלא כבר בתיקון זה הוכנו הדברים׃

ואמר, כתיב הנה עין ה׳ אל יראיו (תהלים לג, יח), וכתיב עיני ה׳ המה משוטטים ונו׳ (זנריה ד, י). וזה פשוט כי עיני הא״א הם עין א׳ לבד. ובאומרו, עין ה׳ אל יראיו, נדע שהוא עין הא״א. וזהו, בן פורת יוסף בן פורת עלי עין (בראשית מט, כב). משמע שהוא העין העליון, והוא עצמו נקרא טוב עין. וזה סוד, טוב עין הוא יבורך (משלי כב, ט). וכבר פירשתי למעלה, איך סוד עיני היסוד יוצאין מבחינת העין דא״א. והוא מקבל הברכה, לפי שהוא מתקן הנוקבא בכל מיני תיקונים. והם אותן התיקונים שזכרתי למעלה בסוד, פקח עיניך שבע לחם (משלי כ, יג), בסוד הד״ל הנעשה שם. וזה שאמר, מאי טעמא כי נתן מלחמו לד״ל׃

ואמר, מאי טעמא איקרי חד. והענין הוא, כי למעלה אמרנו שב׳ עינים של א״א הם א׳, וצריך לדעת מה יש צורך לזה, הלא התרין נוקבין דפרדשקא אינם כך, אלא אנו אומרין, מחד נוקבא חיין ומחד חיין דחיין וכו׳ (אד״ר קל ב). ולכן שואל, מאי טעמא איקרי חד, נאמר שהם ב׳, אלא שמאחד יהיה רחמים ומאחד רחמי דרחמין. ועל זה משיב, ת״ח בעינא דתתאה אית עינא וכו׳. ותראה שאינו אומר, בתתאה אית עינא וכו׳, אלא, בעינא דתתאה. וגם אינו אומר, אית תרין עייניו, אלא, עינא ימינא ועינא שמאלא. וסוד הענין דע, שאפילו למטה שרש העינים הוא א׳ לבד, אלא שמתפשט לב׳. וכן גם באדם כלי הראיה הוא א׳ ומתפרש לב׳. וסוד הענין, כי סוד ההשגחה תלוי באמת בעין, שסודה ע׳ סנהדרין, והיא כללות הז״ת בכללות עשר. אלא שכיון שההנהגה צריכה להחלק לחסד ודין, על כן הע׳ הזאת צריכה לפנות לימין ולשמאל. ואז נקבעים ב׳ העינים בראש הז״א. וכשמאיר במלכות נאמר, כי להי עין אדם

(זכריה ט, א), וגם, על אבן אחת שבעה עינים (זכריה ג, ט). כי לפי ענין שורש העינים, הם כל אלו הדברים, ועל כן בז״א שצריך זה ההתחלקות, מתחלקין לב׳, ואז עושה ב׳ מיני הגוונין. אך למעלה בא״א שאינו צריך להתחלקות, לכן נשאר בשרשו שהוא א׳ לבד. ועם כל זה הוא צריך לכלול ענין ההתחלקות כדי למתק, ואז נשאר בחינת ב׳ העינים בסוד ב׳ גוונין, וכללותם בגוון הכוללם כנ״ל:

ונמצא שסוד עין שמאל לא יש כלל, אלא כללות ההתחלקות שלמטה, נכלל במדריגה א׳, והוא מדריגת ימין. ולכן אמר, בעינא תתאה אית עינא כו׳, פירוש - למטה העין ישנו בבחינת חסד וישנו בבחינת דין, ואינו כמו א״א שכל הכוונה לחסד, להחזיר הדין לחסד, אלא הם, תרי בתרי גווני, ולכן נאמר שהם שני העינים ממש. אבל הכא לית עינא שמאלא, זאת הבחינה לא יש. אלא ששני הבחינות שלמטה נכללין אעפ״כ למעלה, ואז נעשה העין בבחינה זו שכולל כל החלקים שלמטה בדרך אחד, לפי שורשו שהוא אחד לבד. והצד הזה נקרא ימין, שהוא עין אחד הרואה הכל בחסד, רואה החסד להחזיקו, רואה הדין להחזירו לחסד. אך כיון שכל הראיה היא לכוונה א׳, אעפ״י שהוא כמו עושה ב׳ פעולות, עם כל זה עדיין נקרא אחד ולא תרין, כי אין טעם זה מספיק להעשות ב׳ עינים, והבן היטב. כי אלמלא השרש היה שנים כמו הנוקבין דפרדשקא, אז ודאי היה עומד כך, ולא היה לו להיות נכלל. אבל היות שהשרש אחד, אז צריך טעם גדול שיספיק לעשותם שנים. ובמקום שיש ההכרח דהיינו בז״א שהם תרי בתרי גוונין, נעשים שנים. אבל כיון שאין הכרח, נשארים בשרשם - חד ולא תרין:

ואמר עוד, ותאנא עינא דא דהוא עינא דאשגחותא פקיחא תדיר כו׳. והענין, כי כבר שמעת איך שורש הראיה הוא בעין זה דא״א, שעין ז״א עצמו אינו רואה אלא בסוד אור העתיקא הזה. והנה להיותו שורש ההשגחה, צריך בו תיקון גדול, והוא נמשך לו מנצח הוד דעתיק המתקנים אותו בסוד ז׳ תיקוני רישא. והוא כי הוא פקיחא תדיר, ובו תלוי הפקיחא הזה. פירוש - כי לא שיחסרו הגבינין, אלא שההשגחה נמצאת בו בכח, ונשאר בחינת הגבינין נבלעין בו ואין להם שליטה. אלא בז״א נאמר שהגבינין נותנין ההשגחה, כי כיון שהוכנו הדברים בסדר זה להיות גבינין על העין, הנה גם להם תמצא הפעולה אפילו בזמן פקיחותם, והם נכנסין באשגחותא. והוא כי אור דעינא דעתיקא עליהם נמשך, כמוזכר בברייתא דמשפטים, וז״א צריך לקבל ממנו הראיה. אבל כאן האשגחותא הוא בעצמו, ואז הוא פקיחא תדיר, ואינו משועבד ותלוי באחרים:

וגם, חייכאן תדיר וחדאן כו׳, כי כח אור הנו״ה דע״י מחזיקין שם ההארה ועושים השחוק הזה. וסוד השחוק הוא ריוח האורות, מלשון, טפח שוחק (סוכה ז א). ונמצא שהאורות עומדים באלו העינים ומאירים בהם בריוח וגילוי גדול, והם שמחים ומולידים שמחה ברואיהם. והוא כי יש עינים מפילים אימה [נ״א, מלאים חימה], ויש אחרים עיני שמחה המשמחים ממש, והשמחה היא נועם ומיתוק גדול. כי הדין בטבעו מרגיז מי שיגיע אליו, אבל מה שהוא בסוד שמחה אדרבה הוא נעים ומתוק. וזה יש לא״א מה שאינו בז״א. כי למטה יש, סומקא ואוכמא, והם גורמין שלא יהיה

זה השחוק תמיד. ולא יש הפקיחותא תמיד, יען יש לו, גביני סוטרא על עינוי, ומכאן נמשך השינה. וכבר שמעת למעלה ענין הנאמר כאן, ולמאן דלא אתפקח לטב וכו׳. ומי שיש לנגדו הסומקא אז מכסיא עינא, כי הכל פועל באותו הדרך ולאותו האדם כך, כי כל פעולת הקב״ה כך הוא פועל לאחד לפי מעשיו ולאחר לפי מעשיו. והנה מי שזוכה ינצל להשגחת העתיק יומין לקבל אור מאחד החיורין. ועל זה נאמר, טוב עין הוא יבורך, שהוא הא״א, שצריך לברכו מפני הטוב הגדול הזה הנמשך ממנו. ועליו נאמר, בית יעקב לכו ונלכה באור ה׳ (ישעיה ב, ה), שזהו בחינת האור של השם:

(טו) וְהֵמַתָּה אֶת הָעָם הַזֶּה כְּאִישׁ אֶחָד וְאָמְרוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר שָׁמְעוּ אֶת שִׁמְעֲךָ לֵאמֹר׃(טז) מִבִּלְתִּי יְכֹלֶת יְדֹוָד לְהָבִיא אֶת הָעָם הַזֶּה אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם וַיִּשְׁחָטֵם בַּמִּדְבָּר׃(יז) וְעַתָּה יִגְדַּל נָא כֹּחַ אֲדֹנָי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר׃(יח) יְדֹוָד אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד נֹשֵׂא עָוֹן וָפָשַׁע וְנַקֵּה לֹא יְנַקֶּה פֹּקֵד עֲוֹן אָבוֹת עַל בָּנִים עַל שִׁלֵּשִׁים וְעַל רִבֵּעִים׃(יט) סְלַח נָא לַעֲוֹן הָעָם הַזֶּה כְּגֹדֶל חַסְדֶּךָ וְכַאֲשֶׁר נָשָׂאתָה לָעָם הַזֶּה מִמִּצְרַיִם וְעַד הֵנָּה׃(כ) וַיֹּאמֶר יְדֹוָד סָלַחְתִּי כִּדְבָרֶךָ׃(כא) וְאוּלָם חַי אָנִי וְיִמָּלֵא כְבוֹד יְדֹוָד אֶת כָּל הָאָרֶץ׃(כב) כִּי כָל הָאֲנָשִׁים הָרֹאִים אֶת כְּבֹדִי וְאֶת אֹתֹתַי אֲשֶׁר עָשִׂיתִי בְּמִצְרַיִם וּבַמִּדְבָּר וַיְנַסּוּ אֹתִי זֶה עֶשֶׂר פְּעָמִים וְלֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי׃(כג) אִם יִרְאוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לַאֲבֹתָם וְכָל מְנַאֲצַי לֹא יִרְאוּהָ׃(כד) וְעַבְדִּי כָלֵב עֵקֶב הָיְתָה רוּחַ אַחֶרֶת עִמּוֹ וַיְמַלֵּא אַחֲרָי וַהֲבִיאֹתִיו אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר בָּא שָׁמָּה וְזַרְעוֹ יוֹרִשֶׁנָּה׃(כה) וְהָעֲמָלֵקִי וְהַכְּנַעֲנִי יוֹשֵׁב בָּעֵמֶק מָחָר פְּנוּ וּסְעוּ לָכֶם הַמִּדְבָּר דֶּרֶךְ יַם סוּף׃(כו) וַיְדַבֵּר יְדֹוָד אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן לֵאמֹר׃(כז) עַד מָתַי לָעֵדָה הָרָעָה הַזֹּאת אֲשֶׁר הֵמָּה מַלִּינִים עָלַי אֶת תְּלֻנּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֵמָּה מַלִּינִים עָלַי שָׁמָעְתִּי׃(כח) אֱמֹר אֲלֵהֶם חַי אָנִי נְאֻם יְדֹוָד אִם לֹא כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתֶּם בְּאָזְנָי כֵּן אֶעֱשֶׂה לָכֶם׃(כט) בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִפְּלוּ פִגְרֵיכֶם וְכָל פְּקֻדֵיכֶם לְכָל מִסְפַּרְכֶם מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמָעְלָה אֲשֶׁר הֲלִינֹתֶם עָלָי׃(ל) אִם אַתֶּם תָּבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָשָׂאתִי אֶת יָדִי לְשַׁכֵּן אֶתְכֶם בָּהּ כִּי אִם כָּלֵב בֶּן יְפֻנֶּה וִיהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן׃(לא) וְטַפְּכֶם אֲשֶׁר אֲמַרְתֶּם לָבַז יִהְיֶה וְהֵבִיאתִי אֹתָם וְיָדְעוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר מְאַסְתֶּם בָּהּ׃(לב) וּפִגְרֵיכֶם אַתֶּם יִפְּלוּ בַּמִּדְבָּר הַזֶּה׃(לג) וּבְנֵיכֶם יִהְיוּ רֹעִים בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה וְנָשְׂאוּ אֶת זְנוּתֵיכֶם עַד תֹּם פִּגְרֵיכֶם בַּמִּדְבָּר׃(לד) בְּמִסְפַּר הַיָּמִים אֲשֶׁר תַּרְתֶּם אֶת הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם יוֹם לַשָּׁנָה יוֹם לַשָּׁנָה תִּשְׂאוּ אֶת עֲוֹנֹתֵיכֶם אַרְבָּעִים שָׁנָה וִידַעְתֶּם אֶת תְּנוּאָתִי׃(לה) אֲנִי יְדֹוָד דִּבַּרְתִּי אִם לֹא אֹת אֶעֱשֶׂה לְכָל הָעֵדָה הָרָעָה הַזֹּאת הַנּוֹעָדִים עָלָי בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִתַּמּוּ וְשָׁם יָמֻתוּ׃(לו) וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר שָׁלַח מֹשֶׁה לָתוּר אֶת הָאָרֶץ וַיָּשֻׁבוּ וַיַּלִּינוּ \{וַיַּלִּינוּ\} עָלָיו אֶת כָּל הָעֵדָה לְהוֹצִיא דִבָּה עַל הָאָרֶץ׃(לז) וַיָּמֻתוּ הָאֲנָשִׁים מוֹצְאֵי דִבַּת הָאָרֶץ רָעָה בַּמַּגֵּפָה לִפְנֵי יְדֹוָד׃(לח) וִיהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן וְכָלֵב בֶּן יְפֻנֶּה חָיוּ מִן הָאֲנָשִׁים הָהֵם הַהֹלְכִים לָתוּר אֶת הָאָרֶץ׃(לט) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתְאַבְּלוּ הָעָם מְאֹד׃(מ) וַיַּשְׁכִּמוּ בַבֹּקֶר וַיַּעֲלוּ אֶל רֹאשׁ הָהָר לֵאמֹר הִנֶּנּוּ וְעָלִינוּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר יְדֹוָד כִּי חָטָאנוּ׃(מא) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לָמָּה זֶּה אַתֶּם עֹבְרִים אֶת פִּי יְדֹוָד וְהוּא לֹא תִצְלָח׃(מב) אַל תַּעֲלוּ כִּי אֵין יְדֹוָד בְּקִרְבְּכֶם וְלֹא תִנָּגְפוּ לִפְנֵי אֹיְבֵיכֶם׃(מג) כִּי הָעֲמָלֵקִי וְהַכְּנַעֲנִי שָׁם לִפְנֵיכֶם וּנְפַלְתֶּם בֶּחָרֶב כִּי עַל כֵּן שַׁבְתֶּם מֵאַחֲרֵי יְדֹוָד וְלֹא יִהְיֶה יְדֹוָד עִמָּכֶם׃(מד) וַיַּעְפְּלוּ לַעֲלוֹת אֶל רֹאשׁ הָהָר וַאֲרוֹן בְּרִית יְדֹוָד וּמֹשֶׁה לֹא מָשׁוּ מִקֶּרֶב הַמַּחֲנֶה׃(מה) וַיֵּרֶד הָעֲמָלֵקִי וְהַכְּנַעֲנִי הַיֹּשֵׁב בָּהָר הַהוּא וַיַּכּוּם וַיַּכְּתוּם עַד הַחָרְמָה׃

פרק טו

(א) וַיְדַבֵּר יְדוָד אֶל משֶׁה לֵאמֹר:(ב) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תָבֹאוּ אֶל אֶרֶץ מוֹשְׁבֹתֵיכֶם אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם:(ג) וַעֲשִׂיתֶם אִשֶּׁה לַידוָד עֹלָה אוֹ זֶבַח לְפַלֵּא נֶדֶר אוֹ בִנְדָבָה אוֹ בְמֹעֲדֵיכֶם לַעֲשׂוֹת רֵיחַ נִיחֹחַ לַידוָד מִן הַבָּקָר אוֹ מִן הַצֹּאן:(ד) וְהִקְרִיב הַמַּקְרִיב קָרְבָּנוֹ לַידוָד מִנְחָה סֹלֶת עִשָּׂרוֹן בָּלוּל בִּרְבִעִית הַהִין שָׁמֶן:(ה) וְיַיִן לַנֶּסֶךְ רְבִיעִית הַהִין תַּעֲשֶׂה עַל הָעֹלָה אוֹ לַזָּבַח לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד:(ו) אוֹ לָאַיִל תַּעֲשֶׂה מִנְחָה סֹלֶת שְׁנֵי עֶשְׂנִים בְּלוּלָה בַּשֶּׁמֶן שְׁלִשִׁית הַהִין:(ז) וְיַיִן לַנֶּסֶךְ שְׁלִשִׁית הַהִין תַּקְרִיב רֵיחַ נִיחֹחַ לַידוָד:(ח) וְכִי תַעֲשֶׂה בֶן בָּקָר עֹלָה אוֹ זֶבַח לְפַלֵּא נֶדֶר אוֹ שְׁלָמִים לַידוָד:(ט) וְהִקְרִיב עַל בֶּן הַבָּקָר מִנְחָה סֹלֶת שְׁלֹשָׁה עֶשְׂנִים בָּלוּל בַּשֶּׁמֶן חֲצִי הַהִין:(י) וְיַיִן תַּקְרִיב לַנֶּסֶךְ חֲצִי הַהִין אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַידוָד:(יא) כָּכָה יֵעָשֶׂה לַשּׁוֹר הָאֶחָד אוֹ לָאַיִל הָאֶחָד אוֹ לַשֶּׂה בַּכְּבָשִׂים אוֹ בָעִזִּים:(יב) כַּמִּסְפָּר אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ כָּכָה תַּעֲשׂוּ לָאֶחָד כְּמִסְפָּרָם:(יג) כָּל הָאֶזְרָח יַעֲשֶׂה כָּכָה אֶת אֵלֶּה לְהַקְרִיב אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַידוָד:(יד) וְכִי יָגוּר אִתְּכֶם גֵּר אוֹ אֲשֶׁר בְּתוֹכֶכֶם לְדֹרֹתֵיכֶם וְעָשָׂה אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַידוָד כַּאֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ כֵּן יַעֲשֶׂה:(טו) הַקָּהָל חֻקָּה אַחַת לָכֶם וְלַגֵּר הַגָּר חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם כָּכֶם כַּגֵּר יִהְיֶה לִפְנֵי יְדוָד:(טז) תּוֹרָה אַחַת וּמִשְׁפָּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם וְלַגֵּר הַגָּר אִתְּכֶם:

וידבר חו״ג **ידוד** דאבא נמשכים **אל משה** הבינה והיא **לאמר** עולה לאבא. ידוע שאות ל רומזת על מגדל הפורח באויר שזו הבינה ולכן תיבת ״לאמר״ פירושה ל׳ שזו הבינה אמר מאמירה ועולה לאבא. אי נמי ״אמר״ אלו ג׳ קוין א״ש מ״ים ר״וח חג״ת שהבינה שורש להם. מכל מקום מעליית הבינה לחכמה **דבר** נמשך שפע **אל בני ישראל** זו״ן שהם בני י״ש **ואמרת אלהם** והם עולים לבינה ותבונה הרמוזות בתיבת אלהם, כי תיבת אלהם מרכבת מאותיות לאה ם באופן שלאה זו הבינה ואות ם תרמוז לתבונה כי היא מקפיה ד׳ תחתונות דבינה כ״א כלול מי״ס הרי ם.

כוונת הקרבן ותועלתו - ובא השפע והדיבור **כי** זו כ׳נסת י׳שראל המלכות שהיא בחינת ארץ ישראל ואמר **תבאו** כי כעת הם מחוץ לארץ ישראל אולי בעולם הבריאה או יצירה או עשיה אולם עולם האצילות יקרא **אל ארץ מושבתיכם** זו בחינת מלכות דאצילות נקודת היישוב נקודה ביישובא והיא נבנית ומקבלת מוחין מהבינה הנקראת **אשר** וממנה נשפע שפע למלכות הנקראת **אני** וזה מדויק בתיבת **נתן** ן זו הבינה ונ זו המלכות ת באמצע זו התפארת וכל השפע **לכם** למענכם להנאתכם ולטובתכם. **ועשיתם** מלשון עולם עשיה כי הקרבן הוא במלכות המקרב את המלכות הנקראת בן אל התפארת הנקרא מה ולכן ״אדם כי יקריב״ אדם גימ׳ מה יקריב יתקרב למלכות הנקראת כ׳נסת י׳שראל. הקרבן בא מן הבהמה הרי לך בהמה גימ׳ בן וכאשר הקרבן עולה לגבוה יש עליית מ״ן הנקרא **אשה** והוא עולה **לידוד** ז״א **עלה** ראה קרבן עולה **או זבח** שלמים **לפלא נדר** כאן רמזה התורה שהנדרים בבינה הנקרא פלא **או בנדבה** שלמים **או במעדיכם לעשות ריח ניחח** שנינו במשנה מסכת

זבחים פרק ד : לְשֵׁם שְׁשָׁה דְבָרִים הַזֶּבַח נִזְבָּח: לְשֵׁם זֶבַח, לְשֵׁם זוֹבֵחַ, לְשֵׁם הַשֵּׁם, לְשֵׁם אִשִּׁים, לְשֵׁם רֵיחַ, לְשֵׁם נִיחוֹחַ. לשם זבח זה הקרבן, זובח המקריב, השם זו השכינה, וכולם במלכות אישים אלו הדינים המעוררים חזרה בתשובה, ריח זו התשובה ועליית מ״ן, וניחוח זה המ״ד שנעשה רצונו. וכעת נחזור לפסוק, הריח זה המ״ן והניחוח זה המ״ד הנשפע מ**לידוד** החכמה ואמר שיש מצבים בהם המלכות מלאה דין וגבורות **מן הבקר** מצד הדין, או מלאה חסדים וזה **או מן הצאן** מצד החסדים בסוד אני חבצלת השרון שושנת העמקים. **והקריב המקריב קרבנו לידוד** מלבד הקרבן יש את ה**מנחה** זו רומזת על מ״ן כי מנחה אותיות מ״ן חה גימ׳ אהבה והמ״ן עולים המלכות **סלת** סולת גימ׳ מלכות והיא נקראת **עשרון** כי היא בנויה מכל המלכויות של כל הספירות שעליה וכרמוז בפסוקי שיר השירים כמגדל דוד צוארך, אפך כמגדל הלבנון וכו׳. **בלול ברבעית ההין שמן** השמן רומז לאבא המרחיק את הקלי׳ שנוצרו מהחטא **ויין לנסך רביעית ההין** ויין רומז לבינה כי יין גימ׳ 70 זו הבינה ממנה נשפעים ז״ת ודינין מתערין מינה והיין הוא בא מהגבורות **תעשה על העלה או לזבח לכבש האחד או לאיל** קרבן איל הנקרא בתרגום דכרין הוא בתפארת **תעשה מנחה** גם התפארת מעלה מ״ן באהבה אל **סלת** סולת גימ׳ מלכות וכאן זו הבינה היא מלכות עליונה **שני עשרנים** כנגד חו״ב שעל התפארת **בלולה בשמן** שפע חכמה וחסדים **שלשית ההין** הין מידה בה יש י״ב לוגין ובפנמיות הין זו המלכות בה יש י״ב גבולי אלכסון ולכן שלשית ההין רומז לתפארת כי המלכות מלבישה עליו כנגד נהי״ם שלו שאלו ד׳ ספירות ושלשית ההין יש בה ד׳ לוגין **ויין** אלו גבורות אימא **לנסך** הנשפעות ממנה אל התפארת ומשם אל היסוד ומשם אל המלכות וכל זה נרמז בתיבת ״לנסך״ אות כל נס באופן שאות ס׳ תרמוז על התפארת כל יסוד נ זו בתולת ישראל המלכות **שלשית ההין** כאמור לעיל **תקריב ריח ניחח לידוד** תעלו מ״ן עד רום המעלות ומשם יומשך מ״ד הרמוז כאן בתיבת נחח.

וכי תעשה בן בקר עלה או זבח לפלא נדר או שלמים לידוד והקריב על בן הבקר מנחה סלת שלשה עשרנים בלול בשמן חצי ההין ויין תקריב לנסך חצי ההין אשה ריח ניחח לידוד ככה יעשה לשור האחד או לאיל האחד או לשה בכבשים או בעזים כמספר אשר תעשו ככה תעשו לאחד כמספרם כל האזרח יעשה ככה את אלה להקריב אשה ריח ניחח לידוד. וכי יגור אתכם גר או אשר בתוככם לדרתיכם ועשה אשה ריח ניחח לידוד כאשר תעשו כן יעשה:(טו) הקהל חקה אחת לכם ולגר הגר חקת עולם לדרתיכם ככם כגר יהיה לפני ידוד:(טז) תורה אחת ומשפט אחד יהיה לכם ולגר הגר אתכם

טעם הקרבנות - כתב בספר **מעולפת ספירים** - יום שנים עשר : ״ובספר במדבר דף ר״מ ע״ב רמ״א ע״א, כתב טעם הקרבן, אמר רבי שמעון בר יוחאי ז״ל, שיש בכסא ד׳ פנים. פני שור, פני נשר, פני אריה, פני אדם, וכל אחד נותן כח בעולם השפל למינו, פני שור ממנו נמשך כח לכל מין בהמה שבעולם, ולפי שמהם יצא זה הכח, לפיכך

אותם השרים והממונים המתפשטים מפני שור שבכסא, מתקרבים ליסוד שלהם ונהנים מאותו יסוד, ולכך הם נהנים מקרבן בהמה טהורה, לפי שהוא דבר מתפשט מכחם, כשם שיש נחת רוח להקדוש ברוך הוא, שנהנה לקבל רוח הצדיק לפי שהם מיסודו, כך נחת רוח לאלו ליהנות מיסודם. ויש עוד במרכבה פני נשר, והוא נותן כח לכל מיני העוף, לכן הוא נהנה בקרבן העוף ומקבלו, לפי שהוא נהנה להדבק במינו. פני אדם יש במרכבה, וזהו עיקר הקרבן שאדם מקריב דמו וחלבו לה׳, והקדוש ברוך הוא מקבל רצונו (ויקרא א,ט) ריח ניחוח לה׳ שאמר ונעשה רצונו, פני אריה יש במרכבה, הרי אמרו כי כשישראל זכאים היו רואים כדמות ארי על המזבח״. ע״כ.

(יז) וַיְדַבֵּר יְדוָד אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר׃(יח) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם בְּבֹאֲכֶם אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי מֵבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה׃(יט) וְהָיָה בַּאֲכָלְכֶם מִלֶּחֶם הָאָרֶץ תָּרִימוּ תְרוּמָה לַידוָד׃(כ) רֵאשִׁית עֲרִסֹתֵיכֶם חַלָּה תָּרִימוּ תְרוּמָה כִּתְרוּמַת גֹּרֶן כֵּן תָּרִימוּ אֹתָהּ׃(כא) מֵרֵאשִׁית עֲרִסֹתֵיכֶם תִּתְּנוּ לַידוָד תְּרוּמָה לְדֹרֹתֵיכֶם׃

וידבר ידוד אל משה לאמר, דבר **אלו הלכות חלה שתדבר** אל בני ישראל **וכן** ואמרת אלהם **תשבח אותם על שזכו למצוות חלה שאין לאומות העולם חלק במצות חלה** בבאכם אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה **ואמר** והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה לידוד **היינו הרמת השכינה מתוך הקלי׳. ואם תרצה לדעת שורש רוחני של המצווה הרי לך** ראשית **זו ספירת המלכות הנקראת ראשית וזו מצווה התלויה בארץ** ערסתכם חלה תרימו תרומה **וזה תיקון השכינה במילת תרומה תרום ה׳ בתראה** כתרומת גרן כן תרימו אתה, מראשית ערסתיכם תתנו לידוד תרומה לדרתיכם.

עוד, במדבר פרק טו :**וידבר** חו״ג **דידוד** אבא נמשכות **אל משה** בינה והיא **לאמר** עולה לאבא ומשם היא **דבר** משפיעה **אל בני ישראל** זו״ן והם **ואמרת** עולים **אלהם** לבינה שיש בה פרצוף לאה ותבונה הרמוזה באות ם ובא הדיבור **בבאכם אל הארץ** כאשר תגיעו לקומת נשמה שהיא בבינה הנקראת אשר ממדרגת נפש **אני** שהיא במלכות ואתם עולים **מביא אתכם שמה** ליסוד כי אותיות שמה גימ׳ אל שדי **והיה באכלכם מלחם הארץ** כשתגיעו לקומת נשמה שהיא הבינה היא הארץ העליונה **תרימו תרומה** תעלו מ״ן **לידוד** אבא הנקרא **ראשית** חכמה. העלאת מ״ן היא בהדרגה ראשית מ**ערסתכם** המלכות שהיא בחינת העריסה והיא הנקראת **חלה** אתם **תרימו** תעלו מ״ן תרומה ואחר כך היא עולה לבינה **כתרומת גרן** כי גורן אותיות גרון ג״פ אלקים **כן תרימו אתה** תעלו את המלכות לבינה ואחר כך **מראשית ערסתיכם תתנו לידוד** לחכמה **תרומה** זו עליית המ״ן הגדולה **לדרתיכם** ייחוד לאה ורחל הנקראות דור ודור.

ספר טעמי המצוות - מצוות חלה - מורי זללה״ה היה נוהג ליקח חלה חלק א׳ ממ״ח תמיד אף על פי שהולכת לשריפה. וטעם הדבר כי סוד החלה הוא שם [יה״ו דס״ג] ופנימי שבחכמת נוק׳ דז״א והוא עולה מ״ח ולכן החלה שיעורה ממ״ח, גם היה נוהג

ליקח חלה מאנקריטין וסופגנין [הואיל ותחלת בלילתו קשה] ואע״פ שאין עליהם צורת הפח שאח״כ נעשה רכה היה מחייבו בחלה, וענין מב׳ קבין לחלה או מקב א׳ וקב חדש וקב ישן שנשכו זה בזה הם בנע״ח וע״ש דבר נחמד׃

כתב בספר **צרור המור** - ולפי שכל זה הרע בא להם מצד יצר הרע שנקרא שאור שבעיסה והוא בלבל בכאן עיסתם והחמיצה. סמך מיד באכלכם מלחם הארץ, ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה (פס׳ כ), כדי שתזכרו מה שעשה לכם זה הצר הצורר שאור שבעיסה, הוא שטן הוא יצר הרע הנקרא ראשון ואדמוני, ותשובו אל ה׳ ולא תשתו מיין תנואות גאונו ולא תאכלו לחם העצבים. ולכן מראשית עריסותיכם תתנו לה׳ תרומה לדורותיכם (פס׳ כא), ולא יהיה דור סורר ומורה כאבותם׃

(כב) וְכִי תִשְׁגּוּ וְלֹא תַעֲשׂוּ אֵת כָּל הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר דִּבֶּר יְדוָד אֶל מֹשֶׁה׃(כג) אֵת כָּל אֲשֶׁר צִוָּה יְדוָד אֲלֵיכֶם בְּיַד מֹשֶׁה מִן הַיּוֹם אֲשֶׁר צִוָּה יְדוָד וָהָלְאָה לְדֹרֹתֵיכֶם׃(כד) וְהָיָה אִם מֵעֵינֵי הָעֵדָה נֶעֱשְׂתָה לִשְׁגָגָה וְעָשׂוּ כָל הָעֵדָה פַּר בֶּן בָּקָר אֶחָד לְעֹלָה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַידוָד וּמִנְחָתוֹ וְנִסְכּוֹ כַּמִּשְׁפָּט וּשְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְחַטָּת׃(כה) וְכִפֶּר הַכֹּהֵן עַל כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִסְלַח לָהֶם כִּי שְׁגָגָה הִוא וְהֵם הֵבִיאוּ אֶת קָרְבָּנָם אִשֶּׁה לַידוָד וְחַטָּאתָם לִפְנֵי יְדוָד עַל שִׁגְגָתָם׃(כו) וְנִסְלַח לְכָל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם כִּי לְכָל הָעָם בִּשְׁגָגָה׃(כז) וְאִם נֶפֶשׁ אַחַת תֶּחֱטָא בִּשְׁגָגָה וְהִקְרִיבָה עֵז בַּת שְׁנָתָהּ לְחַטָּאת׃(כח) וְכִפֶּר הַכֹּהֵן עַל הַנֶּפֶשׁ הַשֹּׁגֶגֶת בְּחֶטְאָה בִּשְׁגָגָה לִפְנֵי יְדוָד לְכַפֵּר עָלָיו וְנִסְלַח לוֹ׃(כט) הָאֶזְרָח בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם תּוֹרָה אַחַת יִהְיֶה לָכֶם לָעֹשֶׂה בִּשְׁגָגָה׃(ל) וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בְּיָד רָמָה מִן הָאֶזְרָח וּמִן הַגֵּר אֶת יְדוָד הוּא מְגַדֵּף וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִקֶּרֶב עַמָּהּ׃(לא) כִּי דְבַר יְדוָד בָּזָה וְאֶת מִצְוָתוֹ הֵפַר הִכָּרֵת תִּכָּרֵת הַנֶּפֶשׁ הַהִוא עֲוֹנָהּ בָּהּ׃

(לב) וַיִּהְיוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר וַיִּמְצְאוּ אִישׁ מְקֹשֵׁשׁ עֵצִים בְּיוֹם הַשַּׁבָּת׃(לג) וַיַּקְרִיבוּ אֹתוֹ הַמֹּצְאִים אֹתוֹ מְקֹשֵׁשׁ עֵצִים אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן וְאֶל כָּל הָעֵדָה׃(לד) וַיַּנִּיחוּ אֹתוֹ בַּמִּשְׁמָר כִּי לֹא פֹרַשׁ מַה יֵּעָשֶׂה לוֹ׃(לה) וַיֹּאמֶר יְדוָד אֶל מֹשֶׁה מוֹת יוּמַת הָאִישׁ רָגוֹם אֹתוֹ בָאֲבָנִים כָּל הָעֵדָה מִחוּץ לַמַּחֲנֶה׃(לו) וַיֹּצִיאוּ אֹתוֹ כָּל הָעֵדָה אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וַיִּרְגְּמוּ אֹתוֹ בָאֲבָנִים וַיָּמָת כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְדוָד אֶת מֹשֶׁה׃

ויהיו בני ישראל במדבר היינו בבחינת המלכות **וימצאו איש** שזו תפארת **מקשש עצים** וידוע שעץ זו התפארת הנקראת **ביום** יום אלא שזה היה ביום **השבת** שזו המלכות והיה עליו לקושש בששת ימי המעשה שהם הו״ק שהרי ששת ימים וכו׳. **ויקריבו אתו המצאים אתו מקשש עצים אל משה** בינה **ואל אהרן** חסד **ואל כל העדה** מלכות.

ויניחו אתו במשמר מלכות הנקראת **כי** כ׳נסת י׳שראל **לא פרש** המלכות הנקראת מידת הדין לא קבעה **מה יעשה לו**.

ויאמר ידוד אל משה מות יומת האיש רגום אתו באבנים כל העדה מחוץ למחנה מאחר ופגם במלכות הנקראת שבת ונקראת מחנה לכן יש להוציאו מחוץ למחנה ולרגום אותו שם באבנים וכבר ידעת מה זו אבן.

ויציאו אתו כל העדה אל מחוץ למחנה וירגמו אתו באבנים וימת כאשר צוה ידוד את משה.

מי היה המקושש? הגמרא (מסכת שבת דף צו ע״ב) ״תנו רבנן, מקושש זה צלפחד וכן הוא אומר ״ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו איש״ וגו׳ ולהלן הוא אומר ״אבינו מת במדבר״ מה להלן צלפחד אף כאן צלפחד דברי רבי עקיבא. אמר לו רבי יהודה בן בתירא עקיבא בין כך ובין כך אתה עתיד ליתן את הדין אם כדבריך התורה כיסתו ואתה מגלה אותו ואם לאו אתה מוציא לעז על אותו צדיק, ואלא הא גמר גזירה שוה (רבי עקיבא למד ג״ש ולכן התורה לא כיסתו) גזירה שוה לא גמר (ורבי יהודה בן בתירא לא למד ג״ש) אלא מהיכא הוה (מה היה חטאו של צלפחד?) מויעפילו הוה. (מן המעפילים היה). השפת אמת אומר שמילת ״חטאו״ קאי אשוגג ומקושש מזיד הוה. ברם, לפי דעת הזוהר לקמן המקושש היה צלפחד.

המקושש היה בועט בהקב״ה - מובא בתנא דבי אליהו רבה (פרק כו) ?״אנכי ה׳ אלהיך מלמד שנסתכל הקב״ה בעולם כולו מתחלת העולם ועד סוף העולם וצפה בעשרה אנשים שבעטו בו ואלו הן א׳ מיכה ב׳ ירבעם ג׳ בן הישראלית ד׳ מקושש ה׳ אבשלום ו׳ יואב ז׳ שמשון ח׳ עכן ט׳ עדי נבות י׳ אחאב. אנכי ה׳ אלהיך בעט מיכה, לא יהיה לך אלהים אחרים בעט ירבעם, לא תשא את שם ה׳ אלהיך לשוא בעט בן הישראלית, זכור את יום השבת לקדשו בעט מקושש, כבד את אביך ואת אמך בעט אבשלום, לא תרצח בעט יואב, לא תנאף בעט שמשון, לא תגנוב בעט עכן, לא תענה בעטו עדי נבות, לא תחמוד בעט אחאב.

המקושש קידש שם ד׳ במותו - מצאתי ב**בתי מדרשות** חלק ב - מדרש שלשה וארבעה - אות נז ״עשרה נתחייבו בנפשותם ונתקדש בהם הקדוש ברוך הוא ואלו הן מקושש נדב ואביהו נוקב מרגלים קרח ועדתו עכן עוזא אדוניה בן חגית עדו הנביא עוזיה המלך״. ע״כ.

במה חטא? - מובא ב**ילקוט שמעוני** (במדבר - פרק טו - רמז תשמט) ״ויהיו בני ישראל במדבר. בגנות ישראל הכתוב מדבר שלא שמרו אלא שבת ראשונה ושניה חללו. **וימצאו איש מקושש עצים** תולש מן הקרקע. או אינו אלא איש ושמו מקושש, תלמוד לומר ויקריבו אותו המוצאים אותו מקושש ומה תלמוד לומר וימצאו איש מקושש תולש מן הקרקע. אמר רב יהודה אמר שמואל מקושש מעביר ארבע אמות ברשות הרבים הוה. במתניתא תנא תולש הוה, רב אחא בר יעקב אמר מעמר הוה,

למאי נפקא מינה כדרב דאמר רב מצאתי מגלת סתרים בי רבי חייא וכתוב בה איסי בן יהודה אומר אבות מלאכות ל״ט ואינו חייב אלא על אחת מהם, מר סבר הא (מהנך) [מיהת] לא מספקן [ומר סבר הא מיהת לא מספקן]. תנו רבנן מקושש זה צלפחד, וכן הוא אומר ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו איש מקושש ולהלן הוא אומר אבינו מת במדבר מה להלן צלפחד אף כאן צלפחד דביר רבי עקיבא. אמר ליה רבי יהודה בן בתירה עקיבא בין כך ובין כך אתה עתיד ליתן את הדין אם כדבריך התורה כסתו ואתה מגלה אותו ואם לאו אתה מוציא לעז על אותו צדיק. ורבי יהודה בן בתירה גזרה שוה לא גמיר, אלא מהיכא הוה, מן המעפילים הוה.

יודע היה משה רבינו שמקושש במיתה שנאמר מחלליה מות יומת אבל לא היה יודע באיזה מיתה, וראויה היתה פרשת מקושש שתכתב על ידי משה רבינו אלא שנתחייב מקושש ונכתבה על ידו ללמדך שמגלגלין זכות על ידי זכאי וחובה על ידי חייב (כתוב ברמז רע״א):

ומנין להתראה? כתוב ב**ילקוט שמעוני** (שמות - פרק כא - רמז שכו) ״דבי רבי ישמעאל תנא **המוצאים אותו מקושש עצים** שהתרו בו ועדיין הוא מקושש.

מה היה חטאו לפי הסוד? - כתוב בזוהר (חלק ג דף קנז ע״ב) ״אמר רבי חייא, כתיב (במדבר טו לב) וימצאו איש מקושש עצים ביום השבת, מאן עצים הכא, ומאן הוא דא, אלא דא צלפחד, והוה דייק על אלין אילנין, הי מנייהו רב על אחרא, ולא חשש ליקרא דמאריה, ואחלף שבת לשבת, הדא הוא דכתיב (שם כז) כי בחטאו מת, בחטא ו׳ מת, (ורזא דכלא ודאי מקושש עצים), בגין כך הוה דיניה סתים, ולא אתפרש דיניה כדינין אחרנין, בגין דמלה דא בעי בחשאי, וסתים ולא גלייא, ועל דא לא אתמר באתגלייא, וקודשא בריך הוא עבד יקר ליקריה. (ביאור המקושש הקיש בין ז״א לא״א בעוד שאין להקיש ביניהם כלל).

רבי יוסי אמר, שאר עצים בהדי שבת הוה מקושש, וקביל עונשא לפום שעתא, ואתכפר חוביה, ועל דא אתקשי משה בדינא דבנתיה, דלא ידע אי אתכפר למהוי לבנתיה חולק ואחסנא, אי לאו, כיון דדכר שמיה (דצלפחד) קודשא בריך הוא, דכתיב כן בנות צלפחד דוברות, אתידע דהא אתכפר חוביה:

תא חזי, תרין אילנין אינון, חד לעילא וחד לתתא, בדא חיין, ובדא מותא, מאן דאחלף לון, גרים ליה מותא בהאי עלמא, ולית ליה חולקא בההוא עלמא, ועל דא אמר שלמה, (משלי כה טז) דבש מצאת אכול דייך וגו׳:

כתוב בזוהר (חלק ג דף קעו ע״ב) ״צלפחד פליג על שבת, דהוה מקושש עצים, ומאן אינון עצים, אינון אילנין אחרנין כדאמרן, ואינון מלין (ס״א אילנין) דחול, וחול בקדש לא שרייא, מכאן ולהלאה מלי דחול בשבת אסיר, ודאי דפליג על שלמא דעלמא:

כתב בספר **עמק המלך** - שער יג - פרק לה ״וכן בענין המעשה של חסיד אחד, שנכנס לגדור את שדהו, ובאה שבת, ונפסק מלגדור שדהו, ועשה לו הקב״ה נס ועלתה לו אילן צלף, וממנו היתה פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו [שבת ק״נ ב׳]. וקשה על זה המאמר, מה ענין ההתפארות של אותו החסיד, שנפסק מלגדור שדהו כשבאה שבת, וכי לא היה אדם ששמר שבת אלא הוא?, ולא היה צריך להיות נכתב בספר, אלא הענין הוא, האדם המגולגל, אם יעשה כל המצות שבעולם ולא יתקן החטא ההוא שעשה, ויקיים אותה המצוה שפגם, מחוייב הוא להתגלגל עד שיתקן מה שהעוה, שנאמר ׳והשיב את הגזילה אשר גזל׳ [ויקרא ה׳ כ״ג], שצריך להשלים לאותו הצנור, האור שהיה שופע עליו, ובלאו הכי, לא יהיה לו כפרה עולמית, וכן הוא הענין אצל החסיד הזה, שהיה גלגול צלפחד שחלל את השבת, הוא שאמרו חז״ל ׳מקושש זה צלפחד׳ [שבת צ״ו ב׳] ונתקן על ידי החסיד הזה. וכן סוד הנסיון אצל יוסף הצדיק שהוא גלגול יצחק, וצד שמאל של אדם הראשון, שבאה העת להביאו לידי נסיון, שיתוקן על ידי הנסיון הזה, להביאו למקומו הראשון של שורש אחיזתו למעלה:

וכשגבר [החסיד] על היצר הרע ושמר את השבת, ׳וה׳ ברך את אחריתו [של החסיד] מראשיתו׳ [ראה איוב מ״ב י״ב] ממש, שהשבת המיתו [ונסקל, ולאחר הגלגול] ממנו היתה פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו ממה שהיה עני קודם לכן, ועני חשוב כמת. ונעשה לו נס שהוא הפוכו של מעשה בראשית, ושינוי מזלו שנגזר עליו עניות, וממנו ממש היתה פרנסתו, ׳והשיב את הגזילה אשר גזל׳, ופרנסתו היתה מאילן צלף, שמרומז בשמו צלף חד, הוא תיבת צלפחד, והמבין יבין. וכל מקום שנכתב בגמרא מעשה בחסיד אחד [בבא קמא ק״ג ב׳], או רבי יהודה בן בבא או רבי יהודא בר אילעי היה, וצלפחד היה גלגול רבי יהודה בר אילעי כי רבי יהודה בן בבא היה אחד מן עשרה הרוגי מלוכה והבן. וענין הנסיון של יוסף על ידי פוטיפרע יוכיח, שבאה העת לתקן, על ידי הברית קודש באחדות שלימה עם הגברת, ולא עם השפחה חס ושלום, כבימי הגלות של מצרים, שהוא הקלקול של אדם הראשון, שאמרו חז״ל ׳מושך בערלתו היה׳ [סנהדרין ל״ח ב׳], >ע״ה ב< ובאה העת לתקן, על ידי הנסיון:

והיצר הרע פועל פעולתו להכשילו כבראשונה, כדי שישאר זוהמתו בו וישאר למטה, ואשרי מי שיתגבר על יצרו ויתקן עצמו, כדי שיבוא בגן עדן אל מקומו הראשון. כמו שאמרו חז״ל ׳מנדין את מקומו בגן עדן׳ שלא יבוא אל מקומו הראשון, אם לא יעשה תשובה, ואשרי לך ואשרי חלקך, ישמח אביך ותגל יולדתך אם תעמוד בהנסיון, כל המאורות יתוקנו עמך, ותאיר למעלה ולמטה, תהיה כבן נאהב ונחמד למעלה ולמטה. וענין סוד היסורין של איוב אבאר כיד ה׳ הטובה עלי בשער הגלגול בענין יסורין של אהבה, שהקב״ה מכה להגוף בחלאים ויסורין של אהבה, כדי שתתגבר הנשמה על הגוף כי כשרואה הקב״ה שהגוף רוצה להתגבר בתאותו הגופני, ורוצה להכניע הנשמה, כדי שלא תתגבר כח הקדושה, וכדי להכניע תאות הגשמי של הגוף, מה עושה הקב״ה מכה הגוף ביסורין של אהבה, שנאמר ׳וי״י חפץ דכאו החלי׳ [ישעיהו נ״ג י׳], וישלוט נשמתא ולא גופא. והקב״ה עושה זה כדי [שיוכל] להצדיק

הדין עליו, ולומר ׳צדיק הוא יי״י כי פיהו מריתי׳ [איכה א׳ י״ח], וזהו אומרו בגמרא דברכות [ה׳ א׳] על פסוק, ׳אם תשים אשם נפשו׳ מה שכרו ׳יראה זרע יאריך ימים׳, רצה לומר אם יקבל היסורין מאהבה׃

אבל הרשע הבועט בעול היסורין, ואינו מצדיק הדין עליו, אין לו כפרה, שנאמר ׳ונר רשעים ידעך׳ [משלי י״ג י״ט], מחרף ומגדף לכל סטרין. כמו שאמרה אשת איוב לבעלה, ׳ברך אלהים ומת׳, ואמר לה ׳כדבר אחת הנבלות תדברי׳ [איוב ב׳ ט׳ י׳], כלומר כאותם הרשעים המחרפים והמגדפים לכל סטרין, ואינם מצדיקים הדין עליהם, ומטיחים דברי חירוף וגידוף כלפי מעלה.

ואם תאמר הא אמרינן למעלה, שאין אדם נתפס על צערו׃, שאני הכא, דמחרף ומגדף לכל סטרין, ואומר דברים כלפי מעלה, שלא יתכן להביא על ספר. ואומר ׳דלית דין ולית דיין׳ כמו קין, והצדיק אומר בהכנעה, רבונו של עולם וכי אני יותר רשע מכל העולם כולו, ודוחה דברים כלפי מעלה. וזהו אומרו בזוהר שלח לך [קס״ח א׳] ששמע רשב״י ע״ה מריש מתיבתא של הגן עדן עצמו, וזה לשונו, ׳יומא דא אהדרון מלין חדתין קמי רב מתיבתא על רזין עתיקין, צדיק וטוב לו צדיק ורע לו׳, שהוא בעניות ויסורין ׳דכלהו סלקין גו מתקלא דאילנא עד לא ייתון לעלמא׳. רצה לומר שיושבין בדין למעלה, על הנשמה קודם רדתה לעולם הזה, באיזה זמן תצא, בימי הרעה או בימי הטובה, לפי משקל קליפת נוגה שהיא בקדושה או בטומאה, וזהו אומרו ׳וכפום טקלא דמתקלא הכי אית לו בהאי עלמא׳. וסודו הוא כמו שאומר הפסוק ׳כה אמר יי״י לסריסים׳ המסרסים עצמם כל ימי השבוע, ונקראים ימי הרעה [זוהר שמות פ״ט א׳], אשר קליפת נוגה היא בטומאה, ונקרא מאזני מרמה. ומכל שכן בשני רעבון שלא ישמש מטתו, ולכן אל ישמש מטתו בימות החול שכל הנשמות הם בכלל צדיק ורע לו, שיוצא מלמעלה בימי הרעה דהיינו בימות החול, אבל ישמש מטתו בליל שבת. וזהו אומרו ׳אשר ישמרו את שבתותי׳, לשון ימתינו, כמו ׳ואביו שמר את הדבר׳, ׳ובחרו באשר חפצתי׳ שיהיה כולו טוב, בלא דוחק ועניות וצער ויגון, ׳שם טוב מבנים ובנות אתן לו, אשר לא יכרת׳׃

(לז) וַיֹּאמֶר יְדֹוָד אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר׃(לח) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִת עַל כַּנְפֵי בִגְדֵיהֶם לְדֹרֹתָם וְנָתְנוּ עַל צִיצִת הַכָּנָף פְּתִיל תְּכֵלֶת׃(לט) וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִת וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יְדֹוָד וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא תָתוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אַתֶּם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם׃(מ) לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתָי וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם׃(מא) אֲנִי יְדֹוָד אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יְדֹוָד אֱלֹהֵיכֶם׃

ויאמר ידוד אל משה לאמר, דבר כל לשון דיבור הינה לשון של קושי וכאן הכוונה להלכות הקשות שבציצית **אל בני ישראל ואמרת אלהם** מצד שני שבח אותם על

שזכו למצוות ציצית[25] שאין אומה ולשון שייכים בה **ועשו להם ציצת על כנפי בגדיהם לדרתם ונתנו על ציצת הכנף פתיל תכלת:(לט) והיה לכם לציצת וראיתם**

---

[25] כתב הרמ״ק בספר פרדס רמונים - שער כג פרק יח - ״**ציצית** היא השכינה ובמציאותה התחתון המתקרב אל מצולת ים. ולכן היא תכלת שהתכלת במלכות הוא בחינתה התחתון בסוד הים אשר תחתיה המצולות בסוד הדין שבה. ולכן אמרו תכלת דומה לים כן פירש הרשב״י ע״ה (שם ברע״מ).

כתב בספר קהלת יעקב - ערך צי - **ציצית** מצילין מעינא בישא דכוחות הטומאה, כוונת האר״י ז״ל (זוהר שלח קס״ג ע״ב):

ב׳ הלובש ציצית נקרא אחד, כמו שהקדוש ברוך הוא שנקרא אחד ייתי אחד וישתדל באחד, זוהר:

ג׳ המתעטף בציצית מלאכים מכריזים לפניו הבו יקר דמלכא, זוהר (שלח קע״ה ע״ב):

ד׳ במזוזות יש ב׳ פרשיות, ועל ידי הציצית משלים פרשה הג׳, וזה שאמר לדורותם לצורך דירתם, זוהר (חלק ג׳ בתוספות ש׳ ע״ב סימן ד׳ ובזוהר חדש רות ק״ג ע״ב):

ה׳ ח׳ חוטי הציצית אחד לזכר מצות ועבירות התליות בעין, ב׳ פה, ג׳ וושט, ד׳ אזנים, ה׳ אף, ו׳ ידים, ז׳ רגלים, ח׳ ברית המעור, ציוני:

ו׳ ציצית מצלת מזנות כמו שאמר במנחות (מנחות מ״ד.), שבאו ציצית וטפחו לו על פניו, והעניין דציצית הוא אור מקיף והוא מאהיה כנודע (פרי עץ חיים שער הציצית פרק ג׳), עיין ערך מקיף, וכן כל לבוש הוא מאהיה, כנף גימטריא אהיה דההין (פרי עץ חיים שער הציצית פרק ה׳), והנה אהיה יש לו ג׳ מילואין קס״א קנ״א קמ״ג עם הכולל גימטריא יעקב לאה ורחל, והם מצילין מזנות, כמו שכתבתי בערך זנות, ובערך לר״י ע״ש באורך:

ז׳ גם יש לומר דקליפה המפתת לזנות הוא לר״י גימטריא ר״מ, כמנין ב׳ פעמים ק״ך צירופי אלהים, עיין ערך לר״י, והתיקון לזה כמו שאמר בזוהר הקדוש (ויחי ר״מ ע״ב) דמשוי האי חרב לד׳ לקבליה חרב נוקמת נקם ברית כמו שאמר בזוהר הקדוש, והוא סוד יעקב רחל לאה שהן בחינת חרב הלז כמו שכתבתי בערך לר״י באורך, והנה החרב הלז יש לה י״ו פיות שבהן מכה המזיקין, עיין ערך חרב, והנה החוטין ל״ב כל אחד כפול שמונה הן רנ״ו, והם סוד י״ו פיות דחרב המצטרפין למספר לר״י לבטל אותן ולהכניען, וזה סוד רנו ליעקב שמחה, שבחינת רנו הלז הוא ליעקב שהוא סוד י״ו פיות דחרב יעקב ו׳ ועולה עד היוד, והוא יבטל חמדת הזנות, וזהו ראשי תיבות שמחה ׳שהוא ׳מבטל ׳חמדת ׳הזנות:

ח׳ ברעיא מהימנא פנחס דף רנ״ח ע״א, משמע שציצית בחינת נצח הוד תכלת ולבן, ונודע דציצית ביצירה הרב בציצית בסידור (פרי עץ חיים שער הציצית פרק ב׳), הרי ציצית בחינת נצח הוד דיצירה, ונודע דיסוד כולל נצח הוד, ובתיקון שנח הוד שם גם היסוד שם, הרי ציצית בחינת נצח הוד יסוד דיצירה, ציצית גימטריא זהו נצח והוד והיסוד דיצירה וג׳ כוללים, ועיין בהך מעשה דמנחות באו ציצית טפחו לו על פניו, לפי שבזנות פוגם בנצח הוד יסוד כנודע:

ט׳ ציצית בחינת יצירה שכן מבואר בזוהר (שלח קע״ה.), וביארו הרב (פרי עץ חיים שער התפלה פרק ז׳) שמתחילה צריך אדם לתקן ד׳ עולמות בעובדא יפנה את עצמו לתקן עשיה, ציצית לתקן יצירה, תפילין של יד בריאה, תפילין של ראש אצילות, ואחר כך במלולא עד ברוך שאמר עשיה זמירות יצירה, וזה שאמר מכנף הארץ זמירות שמענו, מכנף הארץ דורש בזוהר שלח (קע״ה.) על כנפי ציצית, והוא בחינת זמירות דשניהן ביצירה, ציצית סודה כי מהכאת קוצי דשערי דאריך אנפין אחורי העורף דזעיר, אזה בוקעים המוחין שבזעיר ויוצאים לחוץ, שאור פנים חוזר ועולה ובוקע מתוך זעיר אנפין למעלה בבחינת שערות הראש, והן בחינת אור מקיף לו בבחינת ג׳ ראשונים, ולפי שבחזה דזעיר אנפין מסתיים יסוד אמא, שם בוקעים האורות החסדים דיסודות אבא ואמא המתגלים שם ומאירים בשערות הנ״ל, ונעשו לבנים כי בראש הן שחורות, רק אחר המשכתן אל החזה ששם מתגלים חסדים דאבא ואמא ומתלבנים השערות, ועל כן שיעור טלית עד החזה (פרי עץ חיים שער הציצית פרק ג׳ ו׳), וזה סוד מה שאמרו במדרש ילקוט (במדבר רמז תש״נ) ועשו להם ציצית זה שאמר הכתוב אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה, רומז על יסוד אור המוחין שנזרעים בפנים בזעיר אנפין צדיקו של עולם, גם לצדיק רומז על צדיק שבדור שמתחילה אור זרוע וגנוז בו, ועל ידי מצות ציצית שבהן ל״ב חוטין מגלים האורות לחוץ ואז יש שמחה, כמו שכתבתי בערך שמחה שבחינת שמחה היא מהתגלות האורות, ועל כן ולישרי לב שמישרים את עצמם בל״ב חוטין דציצית אז גורמים שמחה, שמחה ראשי תיבות שאז מתגלים חסדים העליונים, שהן מלבינים חוטי הציצית, כמו שכתבתי לעיל שעל ידי התגלות החסדים בחזה מתלבנים חוטי הציצית, ועיין בערך דרתם מה שכתבתי בזה:

יוד ציצית גימטריא ת״ר סוד ש״ך פ״ר, כי מחכמה יוצאים ש״ך דינים מסוד ל״ב נתיבות י׳ פעמים ל״ב גימטריא ש״ך, ומבינה סוד ה׳ שבשם ה׳ אותיות מנצפ״ך גימטריא פ״ר, ועל ידי ציצית נמתקים אלו ש״ך ופ״ר דינים, כי אור הציצית בא מהכאת קוצי דשערי שאריך, ויש לו כח להמתיק הדינין הנמשכין מחכמה ובינה שהן גימטריא ציצית, ועל כן ציצית גימטריא מצפ״ץ מצפ״ץ שהם סוד ב׳ פאות דאריך, שהן המקור לי״ג תיקוני דיקנא, ועל ידם נמתקים הש״ך ופ״ר, וזה שאמר ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם לדרת״ם ראשי תיבות להמתיק דינין מאינון תרין רעין שהם סוד חכמה ובינה רעין דלא מתפרשין, ומהן יוצאים ש״ך ופ״ר גימטריא ציצית, ועל ידי ציצית ממתיקין הדינין אלו, והנה הש״ך ופ״ר אלו הן נמשכין ליצירה ועשיה, ש״ך ליצירה שבו מט״ט, פר לעשיה שבו סנדלפון, על כן ציצית גימטריא מטטרון וסנדלפון, ועל כן נקרא הציצית גדילים כי ביצירה שם מ״ה ובעשיה ב״ן, מ״ה ב״ן גימטריא גדילים:

י״א ציצית בזמן שבית המקדש היה קיים היה מחכמה דאימא שהוא בינה דאבא, והן ד׳ יה״ו, ולפי שיו״ד ה״ה ו״ו דב״ן אין בו כי אם ז׳ אותיות, לכך היה עושין ז׳ חוטי לבן וחוט אחד של תכלת להשלים ל״ב חוטים הרב בכוונת (פרי עץ חיים שער הציצית פרק ד׳):

י״ב ציצית שבזמן הזה לאחר החורבן הן מבינה דאימא שהן ד׳ אהיה במילוי ע״ב ס״ג מ״ה שהן במילוי ח׳ אותיות ולכך אין תכלת בזמן הזה הרב בכוונת (שם):

אתו וזכרתם את כל מצות ידוד ועשיתם אתם ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זנים אחריהם:(מ) למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי והייתם קדשים לאלהיכם:(מא) אני ידוד אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים אני ידוד ז״א **אלהיכם** בינה.

כתוב בזוהר (ויקרא דף לג ע״א) ״ותכלת איהי שכינתא קריבא לן, ואיהי אחידא באינון פתילות, בכנפי מצוה, דאתמר בהון (במדבר טו לח) ועשו להם ציצית, והאי תכלת דאיהי שכינתא, איהי דינא דאכילת קרבנין ועלוון.

כתוב בזוהר (חלק ג דף רכח ע״א) ״קריאת שמע דאיהו יחודא באמצעיתא, ואיהו אחיד בין ציצית ותפילין, דכלהו פרשיין דציצית ותפילין אינון כלילן ביחודא דקריאת שמע, ומסטרא דעמודא דאמצעיתא דאיהו טלית ותפלין, דאתמר בהו (שמות יג טז) והיה לאות על ידכה ולטוטפות בין עיניך, (במדבר טו לח) **ועשו להם ציצית**.

כתב רבי מנחם **רקאנאטי** בפרשה ״מדרש רות (זוהר חדש פ״ד ט״ד) פתח רבי נהוראי בפרשת ציצית ואמר ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם לדורותם הכא כתיב לדורותם וגבי שבת לדורותם דכתיב לעשות את השבת לדורותם לדרתם כתיב חסר דתנינן תקנו פרשת ציצית בק״ש ובדירתו של אדם נמצא ק״ש חוץ מפרשת ציצית שחסר משם במה נשלם אלא כשהאדם מתעטף בציצית ויוצא בו לפתח דירתו שלם והקדוש ברוך הוא שמה ומלאך המשחית זז משם וניצול האדם מכל נזק ומכל משחית והיינו לדרתם. בשביל דירתם שהיה שם שלם ויצא מפתח ביתו במצוה מלאך המשחית זז משם וניצול האדם מכל נזק ומכל משחית מנלן ממה דכתיב מזזות מאותיותיו משמע זז מות שלא נתן רשות למשחית לחבל וזז מפתחו. בשבת כתיב לדרתם מאי טעמא כיון שקדש היום דירתם של ישראל צריך להיות בנר דולק ושלחן ערוך ודירתו מתוקן כדירת חתן לקבל בו הכלה ומאי ניהו שבת כלה לעולם

י״ג אף שבזמן הזה הן מבינה דאימא ארבע אהיה, אף על פי כן מאירין להן ארבי יה״ו כמו שכתב הרב שם, וזה שאמר בספרא דצניעותא (תרומה קע״ט.) ובזוהר שלח קע״ה ע״א ארבע מלכין נפקין לקדמות ד׳, שד׳ יה״ו מאירין לד׳ אהיה, והנה ד׳ אהיה במילואן ול״ב אותיות גימטריא בציצית, רומז שאלו ד׳ אהיה אורותיהן הן גנוזים בציצית:

י״ד ציצית בחינת נצח הוד, כן כתב ברעיא מהימנא פנחס דף רנ״ח ע״א, כנפי מצוה נצח הוד תכלת ולבן:

ציצית הוא סוד הכאת שערות הזעיר בראש הנוקבא בעורף נגד המצח, ומאיר במוחין דידה, ויוצא הארתם לחוץ והוא סוד ציצית נוקבא:

ציצית נצח הוד תכלת ולבן, רעיא מהימנא פנחס רנ״ח ע״א, רצה לומר כי הנצח ענף החכמה לבן, הוד ענף הגבורה בחינת תכלת:

ב׳ היא השכינה במציאותם התחתון המתקרב אל מצולת ים, ולכן הוא תכלת דומה לים פרדס:

ציצית איהו כורסייא, ועל ידי ציצית מתקנים כורסייא לקודשא בריך הוא, דשמונה חוטין הן נגד ד׳ פני החיות, וד׳ כנפי החיות והן הוי״ה אדני ארבע אנפין ד׳ אותיות הוי״ה, ארבע גדפין דא׳ דאדני, וה׳ קשרים לקביל ה׳ תיבות שמע ישראל הוי״ה אלהינו הוי״ה, והן לקביל ה׳ נימין דכינור דדוד דהוה מנגן מאליו, והן בחינת ה׳ חלוקי אבנים אשר לקח דוד מן הנחל, וי״ג חוליין דציצית הוא לקביל אחד דשמע גימטריא י״ג, דקלא דנגונא דכנור דסליק באתר דקול הוא בחינת וא״ו גימטריא אחד, וה׳ קשרים וי״ג חוליין הרי ח״י, ד׳ פעמים ח״י שבד׳ ציצית הרי ע״ב גימטריא חסד, בסוד והוכן בחסד כסא, כל מאן דמתעטף העטיפא דמצוה כאילו אתקין כורסייא לקודשא בריך הוא, תיקון י׳ דף כ״ה ע״ב:

אין מכניסין אותה אלא בדירה מתוקנת לכבודה כפי הראוי לה ועל דא כתיב לעשות את השבת. ולמה לדרתם להכניס בה כלה קדושה לדירתו להיות בתוכו בשעה שקדש היום. ואם כלה זו באה ואינה מוצאה דירה מתוקנת ושלחן ערוך ונר דולק כלה זו אומרת אין דירה זו מישראל. ביני ובין בני ישראל כתיב אין זה מישראל אין דירתו לקדושה ועל כן צריך היכר קדושה לדירת ישראל ועל דא כתיב לדרתם בשבת ובציצית. אמר רבי נהוראי אסהדנא על מאן דנפיק מתרע ביתיה בעטופא דמצוה ותפילין ברישיה. <תרגום - אמר רבי נהוראי מעיד אני על מי שיוצא משער ביתו בעטוף של מצוה ותפילין על ראשו>. בשעתא דנפק בין תרין תרעין איזדמנת שכינתא עליה. <בשעה שיוצא בין שני שערים (בין שער ביתו לשער בית הכנסת) השכינה מזדמנת לו>. ותרין מלאכין דקיימין עליה חד מימיניה וחד משמאליה. <ושני מלאכים עומדים עליו אחד מימינו ואחד משמאלו>. כולהו מלוין ליה עד בי כנישתא ומברכין ליה. <וכולם מלוים אותו עד בית הכנסת ומברכים אותו>. חד מקטרגא דאיהו קאים קמיה פתחא דבר נש אזיל מבתרייהו. <ומקטרג אחד העומד לפני פתחי בתיהם של בני אדם הולך מאחריהם>. ועל כרחיה אתיב ואמר אמן. <ובעל כרחו משיב ועונה אמן על ברכותיהם>:

כתב בספר **הציוני** על התורה - פרשת שלח לך ״ואיתא במדרש של רבי שמעון בר יוחאי פתח רבי נהוראי ודרש **ועשו להם ציצית לדורתם** מאי ניהו לדורתם ובשבת כתיב לדורותם אלא כשאדם מעוטף בציצית ויוצא בו לפתח דירתו שלם הקב״ה שמע ומלאך המות יזוז משם וינצל האדם מכל היזיק ומשחית. והיינו לדור תם. בשביל דירתם ויוצא מפתח ביתו מנל״ן ממאי דכתיב מזוזות אותיות זז מו״ת. בשבת גלל כן נאמר לדורתם בשבת. פתח ר׳ נהוראי ואמר אסהידנא על מאן דנפיק מתרעא ביתא בעטופא דמצוה ותפילין ברישיה בשעתא דנפיק בין תרין תרעין אז שכינתא עילויה ותרין מלאכין קיימי עלוהי חד מימינא וחד משמאלא ומלוין ליה עד ביה כנשתא ואיתא במדרשו של רבי נחוניא ב״ה בפסוק ויתרון ארץ בכל היא מאי ניהו ארץ מחצבה ממנו שמים והיא כסאו של הקב״ה. והוא שמי השמים והוא אבן יקרה וים החכמה וכנגדם התכלת בציצית הכל רומז אחד. ומה שהעתיקו רבותינו ז״ל מצות ציצית ביום ולא בלילה כוונתם בזה כי הציצית דומה ללילה וימצא מין את מינו. ונעור כשעור המחמיץ והיה נראה אשר לה לבדה תהיה הממשלה דוגמת התחינה (ס״א התחתונים) אשר לא יאמרו בלילה אבל ביום יהיה החבור שלם ויחוד אמתי ומעמים אין איש אתי. כי בער אנכי גם סכולתי וחושבי מחשבות. העלו הפתילות אל הנתיבות. ובהודעת פרטי חלקיהם. יעלו למנין החוקים אשר יעשה אותם האדם וחי בהם. ועוד איתא תמן במדרשו של רנב״ה מ״ט ל״ב חוטין בציצית. משל למה הדבר דומה? למלך שהיה לו מן נאה והיה לו ל״ב נתיבות שם שומר עליהם והודיע לבדו הנתיבות וא״ל שומרם ולך בהם בכל יום ובכל זמן שתדרכם שלום לך. השומר שם והפקיד שומרים אחרים עליהם אמר אם אני אהיה לבדי באלה הנתיבות אי אפשר לשמור ולקיים כל אלה הנתיבות ועוד יאמרו העולם כי לי

הוא הלכך שם שומרים לכולם הנתיבות האלה שהם לל״ב. ומאי טעמא דתכלת אמר השומר שמא יאמר השומרים האלה הגן שלי נתן להם סימן ואמר ראו זה הסימן הוא של בעל הבן. ואלה הנתיבות הוא תקנם ואינם שלי והנה חותמו מלה״ד למלך ובתו שהיו לו עבדים ובקשו לילך למרחקים פחדו מאימת המלך נתן להם המלך סימנו פחדו מן הבת נתנה להם סימן אמר מעתה מב׳ סימנים ה׳ ישמרך מכל רע ישמור את נפשך. גלל כן יהיה האדם מעוטף בטליתו. כי היא כסותו לבדו היא שמלתו ורעה אליו לא יאונה לכל אשר תפנה.

למעיינים : ספר מצת שימורים שער הציצית.

קרח

פרק טז

(א) וַיִּקַּח קֹרַח בֶּן יִצְהָר בֶּן קְהָת בֶּן לֵוִי וְדָתָן וַאֲבִירָם בְּנֵי אֱלִיאָב וְאוֹן בֶּן פֶּלֶת בְּנֵי רְאוּבֵן:(ב) וַיָּקֻמוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וַאֲנָשִׁים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל חֲמִשִּׁים וּמָאתָיִם נְשִׂיאֵי עֵדָה קְרִאֵי מוֹעֵד אַנְשֵׁי שֵׁם:(ג) וַיִּקָּהֲלוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם רַב לָכֶם כִּי כָל הָעֵדָה כֻּלָּם קְדֹשִׁים וּבְתוֹכָם יְדֹוָד וּמַדּוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל קְהַל יְדֹוָד:(ד) וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיִּפֹּל עַל פָּנָיו:(ה) וַיְדַבֵּר אֶל קֹרַח וְאֶל כָּל עֲדָתוֹ לֵאמֹר בֹּקֶר וְיֹדַע יְדֹוָד אֶת אֲשֶׁר לוֹ וְאֶת הַקָּדוֹשׁ וְהִקְרִיב אֵלָיו וְאֵת אֲשֶׁר יִבְחַר בּוֹ יַקְרִיב אֵלָיו:(ו) זֹאת עֲשׂוּ קְחוּ לָכֶם מַחְתּוֹת קֹרַח וְכָל עֲדָתוֹ:(ז) וּתְנוּ בָהֶן אֵשׁ וְשִׂימוּ עֲלֵיהֶן קְטֹרֶת לִפְנֵי יְדֹוָד מָחָר וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר יִבְחַר יְדֹוָד הוּא הַקָּדוֹשׁ רַב לָכֶם בְּנֵי לֵוִי:(ח) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל קֹרַח שִׁמְעוּ נָא בְּנֵי לֵוִי:(ט) הַמְעַט מִכֶּם כִּי הִבְדִּיל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֶתְכֶם מֵעֲדַת יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב אֶתְכֶם אֵלָיו לַעֲבֹד אֶת עֲבֹדַת מִשְׁכַּן יְדֹוָד וְלַעֲמֹד לִפְנֵי הָעֵדָה לְשָׁרְתָם:(י) וַיַּקְרֵב אֹתְךָ וְאֶת כָּל אַחֶיךָ בְּנֵי לֵוִי אִתָּךְ וּבְקַשְׁתֶּם גַּם כְּהֻנָּה:(יא) לָכֵן אַתָּה וְכָל עֲדָתְךָ הַעֲדִים עַל יְדֹוָד וְאַהֲרֹן מַה הוּא כִּי תלינו \{תַלִּינוּ\} עָלָיו:(יב) וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לִקְרֹא לְדָתָן וְלַאֲבִירָם בְּנֵי אֱלִיאָב וַיֹּאמְרוּ לֹא נַעֲלֶה:(יג) הַמְעַט כִּי הֶעֱלִיתָנוּ מֵאֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ לַהֲמִיתֵנוּ בַּמִּדְבָּר כִּי תִשְׂתָּרֵר עָלֵינוּ גַּם הִשְׂתָּרֵר:(יד) אַף לֹא אֶל אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ הֲבִיאֹתָנוּ וַתִּתֶּן לָנוּ נַחֲלַת שָׂדֶה וָכָרֶם הֲעֵינֵי הָאֲנָשִׁים הָהֵם תְּנַקֵּר לֹא נַעֲלֶה :

הקדמה: ג׳ מדרגות הן זו למעלה מזו : ישראל לוי וכהן, והם בחינת כבד לב מח, נפש רוח ונשמה. והן חול טהור וקדוש. והם עולמות עשיה יצירה בריאה. קורח שלוי היה ביקש מדרגת כהן וזו היתה טעותו.

ויקח קרח[26] והכל שואלים מה לקח? רש״י בעקבות מדרש תנחומא אומר שלקח טלית שכולה תכלת עיי״ש. האונקלוס פירש שקורח נחלק על משה ולקח את עצמו לצד אחד. לפי הזוהר (מקור 1 לקמן) מקח רע לקח לעצמו או[27](מקור 2) לקח את

---

[26] ויקח קרח בן יצהר בן קהת בן לוי וגו׳, רבי אבא פתח, (תהלים יט יא) הנחמדים מזהב ומפז רב ויקח קרח, מאי ויקח, נסיב עיטא בישא לגרמיה, כל דרדיף בתר דלאו דיליה, איהו עריק מקמיה, ולא עוד אלא מה דאית ביה אתאביד מניה, קרח רדיף בתר דלאו דיליה, דידיה אביד, ואחרא לא רווח: קרח, אזיל במחלוקת, מאי מחלוקת, פלוגתא, פלוגתא דלעילא ותתא, ומאן דבעי לאפלגא תקונא דעלמא, יתאביד מכלהו עלמין, מחלוקת, פלוגתא דשלום, ומאן דפליג על שלום, פליג על שמא קדישא, בגין דשמא קדישא שלום אקרי. תא חזי, לית עלמא קאים אלא על שלום, כד ברא קודשא בריך הוא עלמא, לא יכיל לאתקיימא, עד דאתא ושרא עלייהו שלום, ומאי הוא שבת, דאיהו שלמא דעלאי ותתאי, וכדין אתקיים עלמא, ומאן דפליג עליה, יתאביד מעלמא:

כתב בספר **מגלה עמוקות** ויקח קרח אבל לקח מקח רע לעצמו כי (קהלת ז) העש״ק יהולל חכם ויאבד את לב מתנה. עופרת ש״ל קי״ן לקח קרח שהי׳ ממדריגה מעולה ביותר ראש הלוים (ויקרא יג) כי ימרט ראשו קר״ח הוא טהור הוא רק לקח לעצמו חלק הקליפה של קין כדי לחלוק על משה ז״ש לקח מקח רע מן רע של קין וכן מן אותם ג׳ בארות שחפר יצחק באר האמצעי שהוא לקביל עולם יצירה שהוא לקביל לוים נקרא שמו עשק ע״ש. גם לקח ק׳ של קין שהוא אות של סטרא אחרא קר״ח ב״ן יצה״ר בגי׳ המ״ן רש״ע כי שני עשירים היו א׳ מישראל וא׳ מן א״ה ושניהם ארז״ל (מד״ר בפ׳ לך) הי׳ לו אלמנה א׳ הי׳ לה רחל וכו׳ לדעתי מן ד׳ כתות שאינם רואים פני השכינה שסודם חשמ״ל בקליפ׳ (תהלים לז) כחציר מהרה ימל״ו כמ״ש האר״י ימל חציר תמן ח״ש ירדו חיים שאולה שתרין רצועין בישין ח״מור ש״ור התעוררו כת לצים פוגמין באי׳ של אדני ובי׳ של שם בן ד׳ ורזא דא גילה הקב״ה לקין שהוא גלגולא של קרח מצד הרוח שם בסוד (בראשי׳ ג) שבעתים יקי״ם ק״ין י״תרו ק״רח מ״צרי יתרו מצד נשמה חבר הקני נפרד מקין קרח מצד רוח וכן קר״ח בגי׳ צ״ד רו״ח מתחלה עמד צ״ד חו״ר והי׳ במקום חור משמאל קר״ח הוא וטהור הוא אחר כך נתהפך ונעשה צד רו״ח לב״ו ר״ע ונפתה באשה (משלי יד) אולת בידה תהרסנה ז״ש ויקח קרח לקח מקח רע צד רע רע עצמו ז״ש הקב״ה לקין א״י הבל אחיך וכי לא ידע ח״ו אבל גילה לו שמשה שהוא גלגולו של הבל יתקן אתוון אלו א״י והיינו א׳ מן אדני וי׳ מן הוי״ה מה שפגם קרח בליצנותא דילי׳ כי הלץ פוגם באי״י וקרח שהי׳ לץ כדאוקמינא נמצא מחוייב הבל אחיו לתקן קלקולו ובזה גרם קרח ק״ד בתי דינים של אלקים מנין לץ דמשה עלה למרום אל אלקים ז״ש ותחסרהו מעט מאלקים שכל ק״ד בתי דינים המתיק חוץ מן א׳ חושבן מע״ט הוא קי״ט ז״ש להם המעט מכם אם יש יכולת אצליכם להמתיק קי״ט בתי דינים שבקשתם גם כהונה ודתן ואבירם (עשר ליצירה) מזה המעט כי העליתנו אם כדבריך שהמתקת כל ב״ד למה לא הכנסתנו לא״י העיני האנשים ההם תנקר לומר דברים הפך החוש הלא עינים הרואות שמידת הדין עדיין מתוחה לקבליהון גם רמז על אינון תרין מאללי ארעא שעלייהו אמר שלח לך אנשים עדיין לא הגיע קירמה ליפול לפי (יומא עט) שבימי עזרא ניקרו עינו של יצה״ר לזה אמר אם יש כח בידך לנקר עיני אותו אנשים ב׳ יצה״ר א׳ לקביל זנות לקול זה נתנו ציצית הב׳ ע״ז ואילון הב׳ לקח קרח:

בהמשך דבריו התייחס הרב הקדוש לדברי הוזהר לעיל ובארם: ״בזוהר ויקח קרח מאי ויקח נטיל מנא בישא לגרמיה ת״ח לית עלמא קאים אלא על שלום כד ברא קב״ה עלמא לא יכול לאתקיימא עד דאתי שלום דאיהו שבת שלמא דעלמא עילאה ותתאה צלפחד חלל שבת. הזוהר רצה לדרוש סמיכות פרשת קרח לפ׳ צלפחד מקושש אבל לדעתי רזא עילאה הוא שענין מחלוקת קרח כענין העלאת קליפת נגה בהעלאת שבת בסוד בפרוח רשעים כמו עשב שכשרואין ג׳ קליפות שהם רוח ענן אש שקליפת נגה מוכנת לעלות בסוד שנים מקרא ואי׳ תרגום שהיא קליפת נגה רוצים גם הם לעלות וזה לרע להם (שם צב) להשמדם עדי עד ז״ש ועדת לאומים תסובבך ועליה למרום שובה שמסבבין עדת לאומים הם ד׳ קליפות (שם) ואתה מרום לעולם י״י ועליה למרום שובה שפטני י״י כצדקי דהיינו שיכריעו מאזני צדק ולא מאזני מרמה ואימתי מכריע כף צרק וכתומי עלי כשאני בתמימות עם הקב״ה יגמר נ״א ר״ע רשעים הן הן ד׳ קליפות נ״גה א״ש ר״וח ע״נן ותכונן צדיק ובוחן לבות וכליות אלקים צדיק שכל ניצוצות טהורות מעלה לעילא לעילא והנה אתיא שלהוביתא דאשא מתחות כורסייא ומפיל אותם לנקבא דתהומא רבא וכן הי׳ ענין קרח שהיה כדמות קליפת נגה שהיא לפעמים בקדושה כולה וכן קרח איש כי ימרט ראשו קרח הוא טהור הוא כי גילוח רישיה הי׳ קרח טהור ורצה לעלות ולהיות במקום מיכאל שהוא אהרן שמקרב רחוקים ומוציא יקר מזולל ז״ש רב לכם שפע טובה כי כל העדה כלם קדושים ובתוכם י״י ישראל הם תוך ולא קליפה ומדוע תתנשאו לדבר עתק עליהם שהם צריכין להוציא מהם ניצוצות טהורות כי כלם קדושים ולא כמו שאתם אומרים ׳לא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם ולפי שהתעורר קרח ק״ליפת ר״ביעית ח״יצונה שהוא סוד טיקלא וכדי שלא יכריע מאזני מרמה בעולם אמר משה בקר ויודע י״י את אשר לו בקר בגי׳ מאזנ״י צד״ק וכי אז שולט כיתרא דאברהם בעולם כי יש ב׳ מאזנים בעולם ביום מדת חסד שהוא מאזני צדק ובלילה מאזני מרמה שולטין בעולם שולטניתא דדינא סיטרא דרע ז״ש ריש לקיש ויקח קרח לקח מקח רע לעצמו שולטניתא דרע ולפי שהתעורר י״א קליפין לכן צוה משה להקטיר קטורת בי״א סממנים של קטורת מבריחים י״א קליפות לכן יצאו שלהוביתא דאשא דאיתוקד קרח ור״ן איש דליה (איוב) בר״ן יחד ככבי בק״ר שהוא סוד מאזני צדק ויריעו כל בני אלקים שהיו ג״כ כאן רנ״ב עם דתן ואבירם ז״ש שמעו נא בני לוי שרמז משה על שלקח קרח מקח ר״ע לעצמו שפגע בתרין קליפין רו״ח ענ״ן ואיהו אומר תרין אחרנין נג״ה א״ש מע״ט מכ״ם בגימ׳ מיכא״ל כה״ן גדול וכי אתם רוצים לעלות למקום מכאל כהן גדול כאהרן שהוא מוציא יקר מזולל אף אתה כן לכן אתה וכל עדתך הנועדים על י״י ולכן (נדרים לח) שמש וירח עמד זבולה ולא רצו לצאת והלא ברקיע הם קבועים מאי בעי בזבול אלא לפי שרצה קרח להיות במקום מיכאל כהן גדול שהוא עומד ומשמש למעלה בזבול וכשם שמיכאל לעילא מקריב אישי ישראל ותפילתם כן כ״ג לתתא מקרב רחוקים למרום לכן הוצרך משה להתפלל אל תפן אל מנחתם שיש להם חלק בתמידי צבור נא אל תקבל חלקם מה ענין תמידין לכאן אבל הענין צריך אני להקדים עתה שמעתתא דיומא שאנו עוסקין עתה שנת שפ״ר פה ק״ק קראקא בסוף פ׳ מרובה אין מגדלים חזירם וכו׳:

[27] רקאנטי – פרשת קורח: **ויקח קרח בן יצהר בן קהת בן לוי ודתן** וגו׳. אף כי זה הסיפור לפי פשטו מובן נרמז לרבותינו זכרונם לברכה בו בספר הזוהר [בראשית י״ז א׳] ענין מופלא וזהו לשונם בפרשת **ויהי רקיע בתוך המים**. הכא רזא בפרט לאפרשא בין מיין עילאין לתתאין ורזא דשמאלא. <כאן הוא תיקון סוד בפרט להבדיל בין מים

עליונים לתחתונים ובסוד השמאל>. ואתברי הכא מחלוקת בסיטרא דשמאלא דהא עד הכא רזא דימינא הוה והכא איהו רזא דשמאלא. <ונברא כאן מחלוקת בצד השמאל כי עד כאן סוד הימין היה וכאן הוא סוד השמאל>. ובגיני כך אסגיאו מחלוקת בין דא לימינא. <ומשום זה גברה המחלוקת בין צד זה לצד ימין>. ימינא איהו שלימו בכולא ובגיני כך בימינא כתיב ביה כולא דהא ביה תליא כל שלימו. <הימין הוא שלמות הכל ומשום זה כתוב הכל בימין כי בו תלוי כל השלמות>. כד איתער שמאלא איתער מחלוקת ובההוא מחלוקת אתתקף אשא ורוגזא ונפק מיניה מההוא מחלוקת דאתער שמאלא גיהנם. <כאשר נתעורר שליטת השמאל נתעוררה המחלוקת ובאותה המחלוקת נתגבר אש וכעס ויצא מאותה מחלוקת הגיהנום>. וגיהנם בשמאלא איתער ואיתדבק. <והגיהנום נתעורר ונדבק בשמאל>. חכמתא דמשה בדא איסתכל ובעובדא דבראשית אשגח. <משה בחכמתו נסתכל בזה ובמעשה בראשית הסתכל>. בעובדא דבראשית הוה מחלוקת שמאלא בימינא ובההוא מחלוקת דאתער ביה שמאלא נפק ביה גיהנם ואדבק ביה. <במעשה בראשית היתה מחלוקת בין שמאל לימין ובמחלוקת ההיא שעורר אותה השמאל נברא בו הגיהנום ונתדבק בו בשמאל>. עמודא דאמצעיתא דאיהו יום תליתאי עאל ואפריש בינייהו ואפריש מחלוקת ואסכים לתרין סטרין. <עמוד האמצעי שהוא יום שלישי שהוא תפארת נכנס והפריד ביניהם והסיר את המחלוקת והסכים לשני הצדדים>. וגיהנם נחית לתתא ושמאלא אתכלל בימינא והוה שלים בכולא. <וגיהנום נפרד מהשמאל וירד למטה והשמאל נכלל בימין והיה הכל שלום>. כגוונא דא מחלוקת קרח באהרן שמאלא בימינא. <כעין זה היתה המחלוקת של קרח על אהרן השמאל חלק על הימין>. אסתכל משה בעובדא דבראשית אמר ליה אתחזי לאפרשא מחלוקת בין ימינא לשמאלא. <הסתכל משה במעשה בראשית ואמר לי ראוי להסיר המחלוקת בין ימין לשמאל>. אשתדל לאסכמא בינייהו ולא בעא שמאלא ואתתקף קרח בתקפיה. <השתדל משה להסכים ביניהם והשמאל לא רצה וקרח נתחזק על אהרן בגבורתו>. אמר ודאי גיהנם בתוקפא דמחלוקת דשמאלא אצטרך לאתדבקא. <אמר משה זה ודאי שבגבורת המחלוקת של השמאל צריך הגיהנום להתדבק>. הוא לא בעי לאתדבקא לעילא ולאתכללא בימינא. <הוא קרח לא רצה להתדבק למעלה להתכלל בימין>. ודאי יחות לתתא בתוקפא דרוגזא דיליה. <ודאי שהוא ירד למטה לגיהנום בתוקף הכעס שלו>. ועל דא לא בעא קרח לאסתכמא האי מחלוקת על ידא דמשה. <ועל כן לא רצה קרח שתתפשר המחלוקת על ידי משה>. בגין דלא הוה לשם שמים ולא חייש ליקרא דלעילא ואכחיש עובדא דבראשית. <משום שהמחלוקת שלו לא היתה לשם שמים ולא חשש לכבוד עליון והכחיש מעשה בראשית>. כיון דחמא משה דהוה מכחיש עובדא דבראשית ואיתדחא איהו לבר מיד ויחר למשה מאד. <כיון שראה משה שהוא מכחיש מעשה בראשית והוא נדחה לחוץ מהקדושה מיד "ויחר למשה מאד">. ויחר למשה על דאכחישו דלא אסכים איהו מחלוקת. <חרה לו למשה על שהכחיש אותו ולא נתן לא להכריע במחלוקת>. מאד על דאכחישו עובדא דבראשית בכולא אכחיש קרח לתתא ולעילא. <"מאד" שנאמר ויחר למשה מאד על שהכחיש מעשה בראשית בכל>. דכתיב אשר הצו על משה ועל אהרן בעדת קרח בהצותם על י"י. <שכתוב "אשר הצו על משה ועל אהרן בעדת קרח בהצותם על י"י>. הא תתא ועילא ועל דא אתדבק במה דאיתחזי ליה. <הכחיש קרח למעלה בז"א ולמטה בנשמות הרי שהפגם שלו הגיע למעלה ולמטה ועל כן נתדבק קרח במה שראוי לו דהיינו בגיהנום>. מחלוקת דאתתקן כגוונא דלעילא וסליק ולא נחית ואתקיים באורח מישור מחלוקת דשמאי והלל. <מחלוקת שנתקנה כעין של מעלה שעולה ולא יורד ומתקיים באורח ישר זוהי מחלוקת של שמאי והלל>. וקודשא בריך הוא אפריש בינייהו ואסכים לון ודא הוה מחלוקת לשם שמים. <והקב"ה הבדיל ביניהם והסכים להם וזהו מחלוקת לשם שמים>. ושמים אפריש מחלוקת ועל מחלוקתא דא אתקיים עלמא. <והשמים שהוא ז"א מפריש מחלוקת זו ועל מחלוקת זו מתקיים העולם>. ודא הוה כגוונא דעובדא דבראשית. <וכך הוא כעין מעשה בראשית>. קרח בעובדא דבראשית אכחיש בכולא ופלוגתא דשמיא הוה ובעא לאכחשא מילי דאורייתא. <וקרח הכחיש כל מעשה בראשית והמחלוקת על ז"א היתה ורצה להכחיש התקונים שבתורה שהיא ז"א>. ודאי באתדבקותא דגיהנם הוה ועל דא אתדבק בהדיה. <ודאי הוא שהמחלוקת היתה מפני שכח הדין של הגיהנום נתדבק בקרח ועל כן נתדבק בו קרח>. ורזא דא בספרא דאדם. <וסוד זה הוא בספרו של אדם הראשון>. חשך כד אתער אתער בתוקפיה ואתברי ביה גיהנם ואתדבק בהדיה בההוא מחלוקת. <החשך כשנתעורר לשליטתו נתעורר ברוב גבורה וברא בו הגיהנום ונתדבק הגיהנום עמו באותה מחלוקת>. כיון דשכיך רוגזא ותוקפא איתער מחלוקת בגוונא אחרא מחלוקת דרחימו. <אחר ששקט הרוגז וכח הגבורות נתעוררה המחלוקת באופן אחר מחלוקת של אהבה>. ותרין מחלוקת היו חד שירותא וחד סיומא. <ושתי מחלוקות היו אחד בהתחלה ואחד בסוף>. ודא איהו אורחייהו דצדיקייא שירותא דלהון בקשיו וסופא דלהו בנייחא. <וזהו ארחות צדיקים שתחילתם קשה ביסורים וסופם שלוה>. קרח הוה שירותא דמחלוקת כפום רוגזא ותוקפא ואצטריך לאיתדבקא בגיהנם. <קרח היתה תחילת מחלוקתו כפי רוגז ותוקף הגבורות ולכן הצטרך להתדבק בגיהנום>. שמאי סופא דמחלוקת בגין כד הוה רוגזא בנייחא. <שמאי היה בחינת שמאל שבסוף המחלוקת שכבר שכך הרוגז>. ואיצטריך לאתערא מחלוקת דרחימו ולאתבסמא על ידא דשמים. <שצריכים לעורר אז מחלוקת של אהבה ולהתבשם על ידי השמים>. ורזא דא יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים דא מחלוקת קדמאה אתערו דרוגזא ותוקפא. <וזה סוד "יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים" זו מחלוקת הראשונה שהיא התעוררות הכעס והתקיפות>. בעא לאתפרשא ואתער גיהנם עד דרוגזא ותוקפא אישתכיך. <רצה הקב"ה להסיר המחלוקת ונתעורר הגיהנום עד שהכעס והתוקף נצטנן>. וכדין ויעש אלהים את הרקיע ויבדל אתער מחלוקת דרחימו וחביבו וקיימא עלמא. <ואז "ויעש אלהים את הרקיע יבדל" הבדלה זו היא מחלוקת של אהבה וחביבות וקיום העולם>. וברזא דא מחלוקת שמאי והלל דתורה שבעל פה עלת ברחימו גבי תורה שבכתב והוו בקיומא שלים. <ובסוד זה מחלוקת שמאי והלל שהתורה שבעל פה שהיא הנוקבא נכנסה באהבה אל התורה שבכתב שהוא ז"א והיו בזיווג שלם>. הבדלה איהו ודאי בשמאלא כתיב הכא הבדלה דכתיב ויהי מבדיל בין מים למים וכתיב ויבדל. <הבדלה נוהגת ודאי רק בבחינת השמאל כתוב כאן הבדלה שכתוב "ויהי מבדיל בין מים למים" וכתוב "ויבדל">. וכתיב התם המעט כי הבדיל אלהי ישראל אתכם וכתיב בעת ההיא הבדיל את שבט הלוי. <וכתוב שם אצל קרח "המעט כי הבדיל אלהי ישראל אתכם" וכתוב "בעת ההיא הבדיל את שבט הלוי">. דהא ודאי לית הבדלה אלא בשני באתר דאיהו שמאלא. <הרי ודאי שאין הבדלה נוהגת אלא בשני במקום השמאל>. ואי תימא הבדלה בשני איהו ודאי אמאי הבדלה בלוי דאיהו תליתאה לדעתיה דיעקב שני הוה. <ואם תאמר אם הבדלה היא ודאי בשני למה נאמר הבדלה בלוי שהוא בן שלישי ליעקב הלא בשמעון היתה צריכה להיות הבדלה שהוא בן שני ליעקב>. ולעולם הבדלה בשני. <אלא לעולם אין הבדלה אלא בשני>. וכולא באורח מישור באורח שלים כדקא יאות. <ולאחר שנעשתה הבדלה בשני הכל הוא בדרך הישר בדרך השלם כראוי>. הבדלה במוצאי שבת בין אינון דשלטין בימי חול לשבת. <ההבדלה שאנו עושים במוצאי שבת הוא להבדיל בין אלו הכוחות השולטים בימות החול ובין הקדושה השולטת בשבת>. וכד נפיק שבת סלקא מגיהנם חד טסירה מעינא בישא דבעי לשלטאה. <ועם יציאת השבת עולה צד אחד מהגיהנום מבחינת עין הרעה הרוצה לשלוט בעולם>. בשעתא דאמרי ישראל ומעשה ידינו כוננה עלינו ואיהו נפיק מדרגא דאיקרי שאול ובעי לאתערבא בזרעא דישראל ולשלטאה עלייהו. <בעת שישראל אומרים בתפילה "ומעשה ידינו כוננה עלינו" יוצא מדרגה הנקראת שאול ורוצה להתערב בזרע ישראל ולשלוט על

המחלוקת שנבראה ביום השני במאמר ״יהי רקיע...ויהי מבדיל בין מים למים לפי הארי הקדוש [28] לקח ניצוצי רוח קין. לפי האומרים שרש״י המתיק סוד בדבריו

ישראל>. וישראל עבדי עובדא בהדס ובין ואמרי הבדלה לאפרשא מינייהו. <וישראל>. <עושים מעשה של מצוה בהדס ובין ואומרים הבדלה והסטרא>. <אחרא נפרשת מהם>. וכיון דמבדילי על הכוס מאיך ההוא טסירה ועאל לדוכתיה בשאול אתר דקרח וסיעתיה תמן. <כיון שמבדילים על הכוס נשפל אותו הצד ובא למקומו בשאול מקום שקרח וסיעתו שמה>. דכתיב וירדו הם וכל אשר להם חיים שאולה. <שכתוב ״וירדו הם וכל אשר להם חיים שאולה״>. ואינון לא נחתון תמן עד דישראל עבדו הבדלה מנהון. <וקרח וסיעתו לא ירדו לגיהנום לפני שעשו ישראל הבדלה מהם>. דכתיב הבדלו מתוך העדה הזאת. <שכתוב ״הבדלו מתוך העדה הזאת״>. ולעולם הבדלה בשני דאיהו שמאלא. <ולעולם הבדלה נוהגת רק בשני שהוא קו השמאל>. בשירותא ותוקפא דאתער שמאלא במחלוקת דא עד לא שכיך בנייחא ואיתברי ביה גיהנם כדין איתבריאו כל אינון מלאכין דקטריגו למריהון לעילא. <בתחילה, הגבורה שהשמאל עורר במחלוקת טרם נשקט בנחת ונברא בו הגיהנום אז נבראו כל אלו המלאכים המקטרגים לרבונם למעלה>. ואכיל לון נורא ואתוקדו. <והאש אוכל אותם ונשרפים>. וכן כל שאר אינון דמתבטלי ולית לון קיימא ואתאכלו בנורא. <וכן שאר המלאכים כל אלו שמתבטלים ואין להם קיום ונשרפים באש>. כגוונא דא קרח לתתאה וכלא כגוונא חד עד כאן. <וכעין זה קרח למטה והכל באופן הזה>. וזה המאמר התבונן בו היטב ותבין כי מחלוקת קרח עם אהרן היה דוגמת רוח הטומאה ורוח הקדש ועל כן כאן ייחס קרח ללוי ורמז למדת הדין ולזה רמז באמרו נשיאי עדה קריאי מועד אנשי שם והרמז למה שנאמר אנשי השם וכבר פירשתיו והבן זה מאד. וענין אהרן ידוע כי היה איש החסד כאשר פירשתי. אמנם מחלוקתו עם משה רבינו עליו השלום שמעתי אך לא בקבלה גם לא מפי ספרים כי היה להתקיים בו קללת קין שנאמר ועתה ארור אתה מן האדמה אשר פצתה את פיה. ואין טעם מן האדמה כטעם יותר רק שיקבל ענשו מן האדמה כענין ותפתח הארץ את פיה. וענין משה ידעת בפסוק ויהי הבל רועה צאן והבן כל זה. ומאמר רבותינו זכרונם לברכה שפתחה של גיהנם היתה כוונתם להורות על מדת הדין שפגעה בהם ובליעת הארץ תוכיח כן כמה דאת אמר לכן הרחיבה שאול נפשה ופערה פיה לבלי חק (ישעיה ה׳ יד׳). והבן מאמר רבותינו זכרונם לברכה שאמרו למעלה עמודא דאמצעיתא דאיהו יום תליתאי עאל ואפריש ביניייהו והיא הנקראת בקר שנאמר י״י בקר תשמע קולי (תהלים ה׳ ד׳) זהו שאמר משה רבינו עליו השלום בקר ויודע י״י. גם תבין מזה המאמר טעם היות ההבדלה על היין:

[28] שער הפסוקים - פרשת קרח - ויקח קרח בן יצהר בן קהת בן לוי - הנה רז״ל נדחקו (התקשו) במלת **ויקח**, שלקח מקח רע לעצמו, ויובנו דבריהם במה שיתבאר עתה. דע, כי מרע״ה היה הטוב שבנפש הבל, כמבואר בפסוק ויקם מלך חדש על מצרים. וכל דור המדבר הם ענפיו של משה, בסוד העם אשר אנכי בקרבו וכו׳. גם נתבאר בפסוק כי שבעתים יקם קין, איך הרע שברוחו של קין, נתגלגל בקרח.

ובזה תבין ענין קטטת קרח עם משה עתה מחדש. דע, כי נפש הבל, היתה כלולה מכמה נפשות, ומכמה ניצוצות, והיו מעורבות טוב ורע. ושאר הניצוצות הרעות שבה היו ש״ח ניצוצות, ומספר ניצוצות הטובות שבהבל, היו ל״ז ניצוצות בלבד, כמספר שמו של הבל, הנקרא על שם ניצוציו הטובים. אבל מרע״ה נתקן לגמרי, והיה כלו טוב, כמו שביארנו על פסוק ותרא אותו כי טוב הוא. והנה הב״ל וש״ח, הם בגימטריא משה, לרמוז, כי כל שמ״ה ניצוצות שבו, היו טובות. והנה אותם ש״ח ניצוצות רעות שבהבל, הם היו בחי׳ עיקריות נפש קרח, שהוא בגימטריא ש״ח, ואח״כ נתעברה בו ג״כ, בחי׳ הרע שברוחו של קין בבחי׳ עיבור לבד, ואז נאבד מן העולם, כי הוסיף רעה על רעתו. וז״ס, **ויקח קרח**, ולא ביאר מה לקח, והוא לקוחו הרע של רוחו של קין, מצד הרע. וזה רמזו רז״ל בדבריהם, שלקח מקח רע לעצמו. והענין הוא, כי הנה בראותו שעתה נתעבר בו רוחו של קין מצד הרע, אמר הנה עד עתה הייתי מבחי׳ הרע של משה והבל והייתי משועבד לו. ועתה שיש בי רוחו של קין, איני משועבד לו, ורצה לצאת מתחת ידי רשותו:

כתב האר״י הקדוש בשער הגלגולים - הקדמה לג ״ודע, כי קרח בן יצהר, הוא מבחי׳ הרוח של קין מצד הרע שלו, כמו שנתבאר בפסוקים, **ויקח קרח** וע״ש, כי נתלבש זה הרוח הרע של קין בו, ולכן היה מקטרג להבל אחיו שהוא מרע״ה. משא״כ יתרו, כי גם הוא מן קין, כמש״ה וחבר הקיני נפרד מקין, אלא שהוא מבחי׳ הטוב של קין, ולכן נתן את צפורה בתו למשה, והטיב עמו, והאכילו לחם. משא״כ בקרח שהיה מצד הרע של קין כנזכר. וקרח חשב, כי בו יתוקן קין הבכור, ולכן נתגבר על משה שהוא הבל, וטעה בזה, כי אין תקון קין בקרח, לפי שהוא מצד הרע שבו, אלא בזרע היוצא ממנו, והוא שמואל הנביא, שהוא מצד הטוב של קין. וז״ש רז״ל קורח ניבא ולא ידע, כי ראה אש יוצאה מאמתו, והבן זה. וז״ס וירא את הקיני, כי קני הוא קין, ושמואל הוא מן קין. ונרמז בתיבת **אוי מי יחיה משמו אל** אותיות משמואל, פירוש, כי למעלה אמר וירא את עמלק וכו׳, שהוא מצד הרע של קין, כמו שנתבאר במקומו, ואמר כי אוי לו לעמלק כשיבא שמואל, שהוא אשר זרז לשאול על מלחמת עמלק, שנאמר וישסף שמואל את אגג:

כתב הרב בשער הפסוקים פ׳ קורח – **ויקהלו על משה ועל אהרן** וגו׳. הנה דור המדבר שכבר מתו, היו כלם ענפים של משה, וראוי לו למלוך אז עליהם, ולהיותו רועה שלהם. אבל בניהם שהם עתה בדור הזה, שנשארו אחריהם, הם מבחי׳ דעת דרחל, הנקראת קהל ה׳ אותיות קל״ה, בסוד דעתן של נשים קלה, והם ע״ב ס״ג כנודע. ומשה הוא מן האחד לבד, שהוא ע״ב דאחורים דהוי״ה דמ״ה דאלפי״ן, והמליאים הם ק״ל, ושניהם יחד ע״ב ק״ל, הם בגימטריא רב. וז״ש, **רב לכם**, כלומר, אתם אין לכם, אלא ע״ב ק״ל, הנקרא ר״ב. אבל קהל ה׳, הם ע״ב ס״ג, א״כ מדוע תתנשאו על קהל ה׳. והרי אלו הדור בתוכם ה׳, ולא אתה, ואינם כמו דור המדבר, שהיית אומר עליהם, העם אשר אנכי בקרבו, שהיית נשמת כולם, לאותם שיצאו ממצרים, אבל אלו שנולדו אח״כ בתוכם ה׳, ולא אתה, א״כ מדוע תתנשאו על קהל ה׳. והשיב להם משה ואמר, שאינו כך, כי הר״ב הנזכר שהוא ע״ב ק״ל, הוא להם, ולא לו, וזהו **רב לכם בני לוי**:

ספר הליקוטים - פרשת קרח - עוד ענין מחלוקת קרח במשה, תבין אותו ממ״ש בזוהר פ׳ בראשית בפסוק ויאמר אלהי״ם יהי רקיע בתוך המים וכו׳, בחצי המאמר, וז״ל, כגוונא דא מחלוקת קרח באהרן. דע, כי קרח לוי, שהוא גבורה, שהיה ראש הלוים, שהיא בחי׳ העליונה דגבורות, אהרן חסדים. הרי מחלוקת שמאל בימין, אסתכל משה, ואמר, ראוי לי להשתדל להסכים ביניהם, וזה נוגע למשה, כי הוא הממתק הגבורות למעלה עמודא דאמצעיתא, וגם כי משה היה מבחינת יסוד אבא, המתגלה בת״ת שבז״א כנודע, שיוצא ונמשך למטה מיסוד אימא, וגם אור זה דאבא גורם להתמתק שם הגבורות: וזמ״ש במשה **ותרא אותו**, פירוש, אות ברית קודש שלו, דהיינו יסוד דאבא, **כי טוב הוא** כולו הוא חסדים, וגורם להמתיק הגבורות, ולא רצה קרח להסכים ונתחזק. אמר משה, ודאי גיהנם יצא מתוקף

נאמר שטלית זו המלכות הנבנית מן הגבורות ולכן היתה כולה תכלת וכן בית זו המלכות **מלא ספרים** כאן עלינו לבאר ספרי תורה שבעל פה כגון תלמוד וסבר קורח שיפטרו את המזוזה בקדושתם. מכל מקום קרח התחזק בגבורות **בן יצהר** שהרתיח את העולם כצהרים (מדרש) **בן קהת** שהקהה שיני יולדיו **בן לוי** שנעשה לויה לגיהנם **ודתן ואבירם בני אליאב ואון בן פלת בני ראובן ויקמו לפני משה ואנשים מבני ישראל חמשים ומאתים נשיאי עדה קראי מועד אנשי שם** עיין לקמן בדברי הרמחל שמסביר מספר ר״ין.

ויקהלו על משה ועל אהרן ויאמרו אלהם רב לכם כי כל העדה כלם קדשים ובתוכם ידוד ומדוע תתנשאו על קהל ידוד כל הפסוק מוסבר היטב בדברי האר״י הקדוש לקמן.

וישמע משה ויפל על פניו מצאתי דרשה נפלאה מהרב יעקב צבי יולס בעל מחבר ספר קהלת יעקב שכתב שם בערך פר ״...וזה סוד מה שאמרו רז״ל מה ראה קרח

המחלוקת למעלה, ולכן היה צריך להדביקו אל הימין, וכיון שהוא לא רצה, וירד למטה לגיהנם, כמו שירד במעשה בראשית ההוא חוזק שיצא משם לגיהנם, ולא רצה קרח להסכים, משום דלא הוה לשם שמים. הנה שמים הוא ז״א, ושם הוי נוקבא כנודע, שהוא נקראת שמו, וכל מחלוקת, שהיא הגבורה, שהיא לשם שמים, דהיינו לנקבה דשמים, סופה להתקיים שם למעלה עם הז״א, ולא לירד למטה לגיהנם, ושאינה לשם שמים, אלא לסטרא אוחרא, אין סופה להתקיים שם למעלה, אלא יורד לגיהנם: וקרח לא חייש ליקרא דלעילא, ואכחיש מעשה בראשית. כי הגבורה הזאת קדושה היא, וכשמתמתקת ונשארה למעלה, הוי ריבוי כבד בקדושה, וכשגורמים שיצא מן הגבורה לחוץ ולא תתמתק, גורם שתרד למטה הקדושה, וזהו חולשא בקדושה ותוספת בסט״א, שהוא מוסיף בה מן הקדושה. וכן עשה קרח, כיון שראה משה שהכחיש למעלה, וגרם מיעוט בקדושה, וגם שנדחה הוא, שהיה ראוי להתמתק ולהיות נתקן זה על ידו. וכיון שדחה אותו קרח ולא רצה, אז ויחר למשה על התיקון שהיה נוגע אליו, ולא תיקן מאד, שגרם קרח למעט הקדושה ולרבות הטומאה, וע״כ בזה אמר מאד, כי זהו יותר קשה ממה שלא זכה הוא לתקן, שדבר זה נוגע אליו לבד, אבל זה היה פגם למעלה. ולפי שגרם קרח כל זה, ירד לגיהנם כראוי אליו. הרי שקרח היה כנגד מחלוקת הראשון, כשיצאו הגבורות בתוקף ובחוזק. ע״כ:

ותנו בהם אש וכו׳ - הנה רז״ל אמרו שהקטרת וסם המות נתון בתוכו. הנה זה יובן במ״ש ז״ל כי אמרו ונתתם עליהם בן׳ קודם מ׳, ואחר הנ׳ בא ס׳, נמצא ס״ם. ואח״כ אמר ונתתם במ׳, המ׳ לזכר והן׳ לנוקבא, ר״ל מדת הרחמים:

העיני האנשים ההם תנקר - פירוש, אם תסמא עיני הכנענים ויהיו כלם סומין, לא יעלו. מהרב:

ויעלו מעל משכן קרח דתן ואבירם:- דע לך, כי דתן ואבירם נתגלגלו בשני פרים שהקריבם אליהו ז״ל. ודע, כי דתן יותר היה ממותק מאבירם, ולכן עלה הפר בגורל השי״ת, אמנם אבירם שהיה יותר רשע, לא עלה לשם, ועלה בגורל של הבעל, ולכן לא רצה להתקרב, עד שלחש אליהו ז״ל באודניה ואמר לו, כשם שמתקדש שם שמים ע״י חבירך כן יתקדש על ידך, ושמע ממנו, ונתנו לנביאי הבעל, ונשרפו שניהם כמו שנשרפו בימי משה ע״ה. ואלמלא כן, האיך תתק״ן אנשים, לא היו יכולים לזוז רגלו מן הארץ, זה מ״כ משם הרב זלה״ה:

כתב הרמח״ל בפירושו על התורה - ויקח קרח וגו׳ (טז, א-ד). כונתו של קרח היתה לבלבל כל הסדרים. אהרן היה כהן ובסוד חסד, וקרח היה לוי בסוד הגבורה, ודין הוא שהחסד ישלוט על הדין, והוא היה רוצה להגביר השמאל על הימין כמ״ש בזוהר. וז״ש, ״ויקח קרח וגו׳ בן לוי״, וכלומר שנתחזק בגבורתו של לוי, להגביר הגבורה על החסד. ובסוד זה לקח חמשים ומאתים איש, כמ״ש, ״ויקומו לפני משה״ וגו׳, ואמרו רז״ל, שהיו ראשי סנהדראות. והסוד הוא, שהסנהדרין עומדין באימא ודינין מתערין מינה, ולכך לקחם להתחזק בדין. והיו ״חמשים ומאתים״, בסוד הה׳ גבורות, וכל אחד עולה למנין עשרה, הרי הם חמשים, וכל אחת כוללת חמשתן הרי הם חמשים ומאתים. ולכך מיתתן בשריפה, שהם היו רוצים להתחזק בגבורה לפגום, והאש של גבורה נהפך עליהם לענשם. ולפי שקרח היה רוצה לשנות מדותיו של מקום כמ״ש, כך מידה כנגד מידה, הקב״ה שינה סדרי בראשית במיתתו, כמ״ש, ״ואם בריאה״ וגו׳. והקב״ה רצה לתקן זה הענין תיקון כנגד קלקול, ורצה שהחסד ישלוט על הדין. וז״ס, ״ואת שם אהרן תכתוב על מטה לוי״, זה המטה היה מצד הגבורה שהיה מטה לוי, ושם אהרן כתוב עליה, להורות שליטת החסד על הדין. ואומר, ״והיה האיש אשר אבחר בו״ וגו׳, הגבורה טבעה הוא למנוע, אבל זה הוא כשאין החסד מתוקן, אבל כשהחסד מתוקן אז מבסם כל כך הגבורות עד שהם מסכימים לפעולת החסד, ואז אינם מונעים, אלא אדרבא חפצם הוא בירידת השפע למטה. וסוד פריחת המטה הוא הוצאת האורות וגילויים להשפיע למטה. ולכך אמר, ״והיה האיש אשר״ וגו׳, הכהן הוא איש החסד, אבל כשיתראה למטה שהוא כל כך חסד מתוקן, עד שיש בידו כל כך כח למיתוק הדינים לגמרי, עד שהמטה שלו שהיא בסוד הדינים, שעולה נ״ד בסוד ד״ין דאדנ׳ כידוע - תפרח, ואז נראה שהדינים הם כל כך ממותקים תחתיו, עד שיסכימו לחסד לפריחת האורות למטה - זה ראוי לכהונה ולא אחר, שסימן מובהק הוא שהוא חסד מתוקן כראוי:

לחלוק על משה פרשת פרה אדומה ראה, כי קרח אמר **כי כל העדה כולם קדושים** סוד חכמה ובינה שנקרא קודש, **ובתוכם הוי״ה ומדוע תתנשאו על קהל הוי״ה**, קהל גימטריא ע״ב ס״ג פנים דאבא ואמא, והבין דמשה הוא מבחינת אחוריים דאבא, ואיך יהיה לו התנשאות על קהל דייקא ע״ב ס״ג גימטריא קהל שהן מבחינת פנים דאבא, ואיך ראה קרח שמשה מבחינת אחוריים דאבא? על זה אמר פרשת פרה אדומה ראה שרמוז בראשי תיבות ׳מעפר ׳שריפת ׳החטאת ראשי תיבות משה, שנחסר ה׳ ממספר עפר ואז הוא קפ״ד קס״א בחינת אחוריים דאבא, ועל כן פרה מטמאת טהורים הואיל ויש בה אחוריים דאבא, ומטהרת טמאים מצד פנים דאמא, תבוא אמה ותקנח וכו׳ סוד התשובה המלבין עוונותיהם, ועל כן כיון שראה פרשת פרה אדומה שמטמאת טהורים מצד אחוריים דאבא, ומשה הוא גם כן מבחינת אחוריים **ואיך תתנשאו על קהל** ע״ב ס״ג שהן מבחינת פנים דאבא, וזה שאמר (שמות ל״ג ח׳) והביטו אחרי משה אחרי דייקא שהביטו על בחינת אחוריים דמשה סוד קפ״ד קס״א, וזה שאמר **וישמע משה ויפול על פניו**, ורז״ל דרשו (סנהדרין ק״י.) מלמד שחשדוהו מאשת איש, כי הנוקבא דזעיר יונקת מבחינת אחוריים דחכמה סוד קפ״ד, בסוד הוי״ה בחכמה יסד ארץ, ועל כן פקידה דנוקבא מסוד קפ״ד, וזה שאמר שחשדוהו מאשת איש שיונק מבחינת קפ״ד שהיא בחינת אשת איש נוקבא דזעיר שהוא בחינת קפ״ד, ועל כן **ויפול על פניו**, שבאמת מזה גם כן מבחינת פנים דאבא שכן ע״ב קס״א הוי״ה אלהים גימטריא משה, והוא סוד פנים דאבא ואמא וזעיר ונוקבא, וטעם ויפול כטעם על פני כל אחיו נפל, ויפול על פניו דייקא על בחינת פנים דידיה להראות שבאמת הוא בשורשו מבחינת פנים, רק שאינו יכול להשפיע לישראל כעת אלט מבחינת אחוריים, וזה שאמר **וידבר אל קרח** וגו׳ **בוקר ויודע הוי״ה את אשר לו**, רצה לומר שזהו יהיה לעת בוקר שאז יתגלה ויתוודע יהו״ה את אשר לו שהוא סוד פנים דידיה, אבל עכשיו אינכם יכולים לקבל מבחינת פנים רק מבחינת קפ״ד, אבל אין זה מצד חסרוני שבאמת אני כלול גם מבחינת פנים דאבא:

וידבר אל קרח ואל כל עדתו לאמר בקר וידע ידוד את אשר לו ואת הקדוש והקריב אליו ואת אשר יבחר בו יקריב אליו כתוב בזוהר (דף קעו ע״ב) ״בקר ויודע יהו״ה את אשר לו, אמאי בקר, ואמאי קדוש ולא טהור? אלא אינון מסטרא דטהור קא אתיין, וקדוש כהנא, אמר משה, בקר, דכדין כתרא דכהנא אתער בעלמא, אי אתון כהני, הא בקר, פלחו עבודה דבקר. וכדין **ויודע יהו״ה את אשר לו**, ואת הקדוש, את אשר לו סתם, דא ליואה, ואת הקדוש, דא כהנא, כדין והקריב אליו, ולית מאן דאבחין מלה אלא בקר, אי תתחזון לאשתארא בסטר דינא, בקר לא סביל לכו, דהא לאו זמניה הוא, ואי תתחזון לאשתארא בחסד, הא זמניה הוא, ותשתארון גביה, ויקבל לכו. במה? בקטרת, דהא קטרת בעי לשושבינא לאתקטרא על ידיה בכלא, ולאתקשרא, מאן שושבינא, דא כהנא. ובגין כך, והיה האיש אשר יבחר יהו״ה הוא הקדוש, ולא הטהור, תרין דרגין אינון, קדוש, וטהור, כהן קדוש, לוי טהור, ועל דא הקדוש כתיב:

כתב הרב הרמ״ז על זוהר זה ״וז״ש **בקר ויודע**, ר״ל כשיתעורר הבקר אז ויודע ה׳ הוא ז״א (שה״כ דרושי העמידה דרוש ב בתיבת אתה כט, ד.), **את אשר לו**, סתם הן הגבורות שישנן לו בדעתו אלא שהן כסתומות ולא נודעות מפני התגברות החסדים שהם העיקר שלו. ושיעור הכתוב **שלמחר יאירו בזעיר הגבורות שלה**, **ואת הקדוש**, הם החסדים שה׳ יודע ויגלה שתי בחינות שבדעתו, ואז הבקר יקריב אליו את הקדוש, ובזה מדוייק יפה שהיל״ל ואת הקדוש יקריב אליו, אי הוה קאי אל ה׳ הנזכר, אלא כך גזרת ויודע ה׳ את אשר ואת הקדוש, ואז הבקר שיתעורר יקריב את הקדוש:

כתב הרקאנאטי בפרשה ״והבן מאמר רבותינו זכרונם לברכה שאמרו למעלה עמודא דאמצעיתא דאיהו יום תליתאי עאל ואפריש בינייהו והיא הנקראת בקר שנאמר ״״י בקר תשמע קולי (תהלים ה׳ ד׳) זהו שאמר משה רבינו עליו השלום בקר ויודע וגו׳.

זאת עשו קחו לכם מחתות קרח וכל עדתו כתב הרקאנאטי ״זאת עשו קחו לכם מחתות קרח וכל עדתו. כבר ידעת כי הקטורת קרב למדת הדין שנאמר ישימו קטורה באפך וכליל וגו׳ ועל כן הזכיר מלת זאת הרומז אליה זהו בזאת תדעון כי ״״י שלחני וכן בזאת תדעון כי אל חי בקרבכם (יהושע ג׳ י׳) הנאמר על הארון וכן אמרו רבותינו ז״ל אין זאת אלא תורה שנאמר וזאת התורה. והנה משה רבינו עליו השלום נתן להם הקטורת כי בה יבחן האמת מן השקר והנה נענשו כבני אהרן כתיב התם ותצא אש מלפני יי׳ ותאכל אותם ובקרח כתיב ואש יצאה מאת ״״י. ודע כי אף על פי שלא מצינו בפירוש שהשם יתברך אמר זה למשה יש לך לדעת כי על פי השם יתברך עשאו וכבר ידעת כי משה רבינו עליו השלום היה מוכן לנבואה בכל עת שיחפוץ אמנם עתה לא היה מזומן לכך מרוב דאגתו על כן נפל על פניו והיה לו רוח ״״י ועל כן לא הזכיר דבר ״״י אליו במקום הזה כמו בשאר מקומות שאמר וידבר ״״י אל משה. והבן אומרו אף לא אל ארץ זבת חלב ודבש הביאותני ותתן לנו נחלת שדה וכרם. ואף כי הפשט ידוע כי ותתן לנו כתרגומו אף על פי כן ע׳ פנים לתורה והרמז כי קרח וסיעתו אמרו למשה רבינו עליו השלום כי לא ירשו ארץ זבת חלב ודבש הנרמזת לכחות החסד אשר בשכינה רק נתן להם נחלת שדה של תפוחים וכרם יי׳ צבאות בית ישראל שהרמז בהם למדת הדין קשה ולמדת הדין רפה הנתונה ללוים וידעת כי השתוקקותה של מדת הדין במדת החסד והבן זה מאד. ולכן אמר משה רבינו עליו השלום לא חמור אחד מהם נשאתי וכבר ידעת מה שפירשתי בפירוש משמרה ראשונה חמור נוער:

ותנו בהן אש ושימו עליהן קטרת לפני ידוד מחר והיה האיש אשר יבחר ידוד הוא הקדוש רב לכם בני לוי כאמור **הוא הקדוש** זו מדרגת קדוש ולא טהור. כתב כאן השל״ה הקדוש ״יבחר ד״״ ולא אני, ראו אין אני עושה מדעתי דבר.

ויאמר משה אל קרח שמעו נא בני לוי קשה, היה צריך לומר ״שמע נא קרח״ מדוע פנה לדבר אל כל שבט הלויים? כתב על זה בספר **צרור המור** והנה כל זה דבר משה כנגד קרח ועדתו, הם הנקהלים אליו משבט לוי. ולכן אחר שראה שלא קבלו דברי

משה וראה שהיו אבודים, חזר לדבר אליהם דברים רכים. ועשה ראש מקרח, וזהו ויאמר משה אל קרח. ועשה כת בפני עצמו לבני לוי כדי לכבדם, וזהו שמעו נא בני לוי. ולפי שהם הרבים, התחיל מהם ואמר המעט מכם וגו׳ (פס׳ ט), ונתן לכם זאת השררה על עדת ישראל. וכנגד קרח אמר ויקרב אותך (פס׳ י), לפי שאולי הוא היה יותר קרוב מהם, והיה נושא משא בכתף עם בני קהת, ולא די לכם זה אלא שאתם מבקשים כהונה. לכן איני מתרעם מהאחרים שהם בני ראובן, אחר שלהם היתה ראויה העבודה בבכורות. אבל אתה וכל עדתך (פס׳ יא) הלוים, הם הנועדים על ה׳, והקמים כנגדו, אחר שאתם קרובים אל ה׳ ולא אחר.

שבח אותם ואמר **המעט מכם כי הבדיל אלהי ישראל אתכם מעדת ישראל להקריב אתכם אליו לעבד את עבדת משכן ידוד ולעמד לפני העדה לשרתם, ויקרב אתך ואת כל אחיך בני לוי אתך ובקשתם גם כהנה, לכן אתה וכל עדתך הנעדים על ידוד ואהרן מה הוא כי תלונו** \{**תלינו**\} **עליו** כתיב תלונו וקרי תלינו כתב כאן בעל הטורים ״וי להם שהרהרו על רבם״. ובספר **מגלה עמוקות** הסביר ״וז״ש **ואהרן מ״ה הוא כי תלינו עליו** מאחר שקרח רוצה שהוא יהי׳ כהן יהי׳ אהרן במקומו בעולם היצירה וידוע שד׳ עולמות יש בכל עולם שם ידוע ע״ב ס״ג מ״ה ב״ן נמצא בעולם יצירה תמן שם של מ״ה ז״ש ואהרן מ״ה הוא כי תלינו עליו ו׳ יתירה כי רצה שיהי׳ הוא ביצירה תמן ו׳ של שם ומילוי מ״ה אתה רוצה שיהי׳ אהרן בעולם היצירה דתמן שם של מ״ה ולפי שבעולם היצי״ה תמן ש״ך דינים חשבון נע״ר לכן (דברים ו) ישימו קטורה באפך לשכך ש״ך דינים.

וישלח משה לקרא לדתן ולאבירם בני אליאב ויאמרו לא נעלה, המעט כי העליתנו מארץ זבת חלב ודבש להמיתנו במדבר כי תשתרר עלינו גם השתרר, אף לא אל ארץ זבת חלב ודבש הביאתנו ותתן לנו נחלת שדה וכרם העיני האנשים ההם תנקר לא נעלה. כתב בספר **ילקוט ראובני** ״קרח לא היה מחלוקת להמשיך שם הנקרא שמים (כלומר מחלוקתו לא היתה לשם שמים) כי כיון להפוך את הבריאה ובהיפוך את הבריאה אין קיום. בא וראה מרע״ה קרא אליהם לשלום ואמר להם אתם אש ואהרן מים והנה מחלוקת נמשך השלו׳ שהוא שם שמים (כלומר השלום מחבר את השמים עם שם) והם ענו ולא נמשך מהשלום אלינו רק נעמוד בתקפנו ובגבורתנו. ואין לשאול תצא בת קול ותבטל דבריו של קרח כי יש להשיב שקרח לא רצה להשלים כל עיקר וא״צ להתעוררות א״כ בת קול מאין תצא, וא״ת הלא משה למד מפי הקב״ה שקרח וחבורתו בני שריפה נינהו, וא״כ האיך היה גונב לב הבריות והיה קורא אליהם לשלום והוא ידע כי לא ישלימו ויש להשיב אמת כי ידע משה שקרח לבדו לא יספיקו בידו לעשו׳ תשובה אך חבורתו אם לא היו חולקים לאו בני כלייה נינהו והם הוסיפו על חטאתם ונעלם ממשה ע״כ קרא אליהם לשלום אין להקשות למה יתפלל משה שלא יקבל הקב״ה מנחתם וגם לברוא עליהם דין זולת משה יעשה הקב״ה דין ומשפט עמהם, ויש להשיב כי משה ידע דינם וענייניהם אך היה צריך קריאה והתעוררות דא״כ יתבטלו כל התפלות ויעשה הקב״ה דין כפי המקבל הלא תראה כי אברהם אבינו ירד למצרים מפני הרעב ואדם גדול כמוהו עומד בארץ ימים

מועטים עד עבור ימי הרעב אבל בעבור שרואה הארץ נגובה ויבישׁ ירד להשקותה ר״ל ירד למצרים כדי להשקות הארץ למעלה ע״י התעוררת דאברהם וכן משה וכן כולם צריכים להתעוררת ומעשה כדי שיהיה כח ופועל ויעשה הכי למעלה וקרח לא רצה להמשיך אליו השלום ונשארה הארץ יבישה יבושו כל הבוגדים ריקם אז פתחה הארץ את פיה וקיבלׂ הבל הדינים הירדו מלמעלה כי מצא מקום לחול שהיא המקבלת טוב ורע והיא אש המקבלת ולא מצאו רק המקריביׂ וחלו עליהם ונשרפו כי לא כוונו רק כמדתם כמו שאמרו לא נעלה ואהרן כיון להשלים נכנס בשלום ויצא בשלום, וכיון שפתחה הארץ פיה וקבלה למעלה כך פתחה הארץ פיה למטה ובלעה אותם. (ממדרש פליאה).

תשתרר גימׂ 1500 וזו הגימׂ הכי גדולה בתורה מאה פעמים שם י״ה. (מפי הרב הגאון גינצבורג שליט״א)

במדבר פרק טז - (טו) **וַיִּחַר לְמֹשֶׁה מְאֹד וַיֹּאמֶר אֶל יְדֹוָד אַל תֵּפֶן אֶל מִנְחָתָם לֹא חֲמוֹר אֶחָד מֵהֶם נָשָׂאתִי וְלֹא הֲרֵעֹתִי אֶת אַחַד מֵהֶם׃(טז) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל קֹרַח אַתָּה וְכָל עֲדָתְךָ הֱיוּ לִפְנֵי יְדֹוָד אַתָּה וְהֵם וְאַהֲרֹן מָחָר׃(יז) וּקְחוּ אִישׁ מַחְתָּתוֹ וּנְתַתֶּם עֲלֵיהֶם קְטֹרֶת וְהִקְרַבְתֶּם לִפְנֵי יְדֹוָד אִישׁ מַחְתָּתוֹ חֲמִשִּׁים וּמָאתַיִם מַחְתֹּת וְאַתָּה וְאַהֲרֹן אִישׁ מַחְתָּתוֹ׃(יח) וַיִּקְחוּ אִישׁ מַחְתָּתוֹ וַיִּתְּנוּ עֲלֵיהֶם אֵשׁ וַיָּשִׂימוּ עֲלֵיהֶם קְטֹרֶת וַיַּעַמְדוּ פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן׃(יט) וַיַּקְהֵל עֲלֵיהֶם קֹרַח אֶת כָּל הָעֵדָה אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וַיֵּרָא כְבוֹד יְדֹוָד אֶל כָּל הָעֵדָה׃(כ) וַיְדַבֵּר יְדֹוָד אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן לֵאמֹר׃(כא) הִבָּדְלוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וַאֲכַלֶּה אֹתָם כְּרָגַע׃(כב) וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ אֵל אֱלֹהֵי הָרוּחֹת לְכָל בָּשָׂר הָאִישׁ אֶחָד יֶחֱטָא וְעַל כָּל הָעֵדָה תִּקְצֹף׃(כג) וַיְדַבֵּר יְדֹוָד אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר׃(כד) דַּבֵּר אֶל הָעֵדָה לֵאמֹר הֵעָלוּ מִסָּבִיב לְמִשְׁכַּן קֹרַח דָּתָן וַאֲבִירָם׃(כה) וַיָּקָם מֹשֶׁה וַיֵּלֶךְ אֶל דָּתָן וַאֲבִירָם וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל׃(כו) וַיְדַבֵּר אֶל הָעֵדָה לֵאמֹר סוּרוּ נָא מֵעַל אָהֳלֵי הָאֲנָשִׁים הָרְשָׁעִים הָאֵלֶּה וְאַל תִּגְּעוּ בְּכָל אֲשֶׁר לָהֶם פֶּן תִּסָּפּוּ בְּכָל חַטֹּאתָם׃(כז) וַיַּעֲלוּ מֵעַל מִשְׁכַּן קֹרַח דָּתָן וַאֲבִירָם מִסָּבִיב וְדָתָן וַאֲבִירָם יָצְאוּ נִצָּבִים פֶּתַח אָהֳלֵיהֶם וּנְשֵׁיהֶם וּבְנֵיהֶם וְטַפָּם׃(כח) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּזֹאת תֵּדְעוּן כִּי יְדֹוָד שְׁלָחַנִי לַעֲשׂוֹת אֵת כָּל הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה כִּי לֹא מִלִּבִּי׃(כט) אִם כְּמוֹת כָּל הָאָדָם יְמֻתוּן אֵלֶּה וּפִקֻּדַּת כָּל הָאָדָם יִפָּקֵד עֲלֵיהֶם לֹא יְדֹוָד שְׁלָחָנִי׃(ל) וְאִם בְּרִיאָה יִבְרָא יְדֹוָד וּפָצְתָה הָאֲדָמָה אֶת פִּיהָ וּבָלְעָה אֹתָם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לָהֶם וְיָרְדוּ חַיִּים שְׁאֹלָה וִידַעְתֶּם כִּי נִאֲצוּ הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה אֶת יְדֹוָד׃(לא) וַיְהִי כְּכַלֹּתוֹ לְדַבֵּר אֵת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתִּבָּקַע הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תַּחְתֵּיהֶם׃(לב) וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ אֶת פִּיהָ וַתִּבְלַע אֹתָם וְאֶת בָּתֵּיהֶם וְאֵת כָּל הָאָדָם אֲשֶׁר לְקֹרַח וְאֵת כָּל הָרְכוּשׁ׃(לג) וַיֵּרְדוּ הֵם וְכָל אֲשֶׁר לָהֶם חַיִּים שְׁאֹלָה וַתְּכַס עֲלֵיהֶם הָאָרֶץ וַיֹּאבְדוּ מִתּוֹךְ הַקָּהָל׃(לד) וְכָל יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר סְבִיבֹתֵיהֶם נָסוּ לְקֹלָם כִּי אָמְרוּ פֶּן תִּבְלָעֵנוּ הָאָרֶץ׃(לה) וְאֵשׁ יָצְאָה מֵאֵת יְדֹוָד וַתֹּאכַל אֵת הַחֲמִשִּׁים וּמָאתַיִם אִישׁ מַקְרִיבֵי הַקְּטֹרֶת׃**

ויחר למשה מאד עיין מאמר ויקח קרח מקור 2 בדברי הרקאנטי ובזוהר אמרו שחרה לו על שעשו מחלוקת **ויאמר אל ידוד אל תפן אל מנחתם לא חמור אחד מהם נשאתי ולא הרעתי את אחד מהם** כתב כאן השלה הקדוש "מקשים העולם על **ויחר למשה מאוד ויאמר אל י"י אל תפן אל מנחתם לא חמור אחד מהם נשאתי** וכי לא היה למשה רבינו ע"ה תוארים ושבחים אחרים זולת שלא לקח מהם חמור? הענין הוא, כי רש"י פירש וקרח שפיקח היה מה ראה לשטות זה עינו הטעתו ראה שלשלת גדולה יוצא ממנו, שמואל ששקול כנגד משה ואהרן. וכאשר ראה משה שתלה בטחונו על שמואל הנביא אמר להם על מי בטחתם על שמואל ומה כתיב גבי שמואל את שור מי לקחתי ואת מי רצותי וגו' הלא גם שבח הזה אית בי ואמר לא חמור אחד מהם נשאתי לכן אין לי לירא מזכותו של שמואל, וחזר עוד והראה שבחו ומעלתו שהיא גדולה ממעלת שמואל, והוא על דרך מאמר רז"ל שמואל אמר "וישלח י"י את ירובעל ואת בדן ואת יפתח ואת שמואל ויצל אתכם וגו', וארז"ל "ולא אמר ואותי שמואל", מכאן שכל הנביאים היו מתנבאים ולא היו יודעים מה מתנבאים, מה שאין כן משה רבינו ע"ה היה יודע בעצמו מה שהיה מתנבא ואמר י"י שלחני ואמר בזאת תדעון מעלתי, ורמז להם שאל יסמכו על מעלת שמואל כי מעלתו גדול ממנו ואל יחזיקו במחלוקת:

ויאמר משה אל קרח אתה וכל עדתך היו לפני ידוד אתה והם ואהרן מחר דקדק כאן בספר **שפתי כהן** למה אחר שאמר אתה וכל עדתך למה אמר אתה והם?. ועוד למה חזר ואמר **וקחו איש מחתתו**, כבר אמר **זאת עשו קחו לכם מחתות קרח וכל עדתו ותנו בהן אש ושימו** וגו', ולמה אהרן עמו?. הרמב"ן ז"ל פירש, כי מתחילה אמר להם **קחו לכם מחתות והיה האיש אשר יבחר בו הוא הקדוש**, לא אמר שיהיה אהרן עמהם, והם שתקו ואולי לא נתרצו ולא הודו לו בכך כי חשבו שאם יהיה אהרן עמהם תרד אש לכולם או לא תרד כלל ויהיו כולם שוים, ואם לא יהיה אהרן עמהם ולא תרד אש יאמר כי לא בחר בנו, ויחשבו כי בו בחר ה' לפי שירדה אש בקרבנותיו ביום השמיני, ואותו היום יש לנו טענה עליו שלא היה לבחור באהרן שיהיה הוא כהן, רק בזכות ישראל שעשו המשכן ולכל שליח ציבור היה יורד, שעדיין לא הוחלפו הבכורות בעת ההיא, על כן לא היה חפץ קרח לעשות הדבר בלא אהרן, והיו שם דתן ואבירם כאשר דיבר להם משה כן, והם היו בכלל מה שאמר וידבר אל קרח ואל כל עדתו, וכאשר שלח להם ואמרו **לא נעלה**, אז חזר משה אל קרח ואמר **וקחו איש מחתתו חמישים ומאתים מחתות**, הנה הוציא מכללם דתן ואבירם, וזה טעם המנין, כי מה צורך להזכיר כאן המנין והכניס אהרן שיהא עמהם, עד כאן. אם כן לזה חזר ואמר **אתה והם**?, להוציא דתן ואבירם, שהם שיחתו והעיזו יותר שאמרו המעט וגו' כי תשתרר עלינו, העיני האנשים ההם תנקר וגו':

וקחו איש מחתתו ונתתם עליהם קטרת והקרבתם לפני ידוד איש מחתתו חמשים ומאתים מחתת, ואתה ואהרן איש מחתתו, ויקחו איש מחתתו ויתנו עליהם אש וישימו עליהם קטרת ויעמדו פתח אהל מועד ומשה ואהרן מדוע התארך הלשון? הסביר רבנו אור החיים הקדוש: " חמשים ומאתים וגו' ואתה ואהרן וגו' כל זה

מיותר, שכבר אמר אתה וכל עדתך וגו׳ ואהרן, ואם רצה לומר חשבון כולם, למעלה כשאמר עדתך, שם היה לו לומר מאתים וחמשים, ולא היה צריך לחזור ולהזכיר אתה ואהרן.

ואולי שנתחכם לומר שלא יתערב קרח עם המאתים וחמשים אלא ביחוד עם אהרן, ועשה כן כדי שלא יהיה מקום לטועים אחר קרח, לומר כי דבקתו הרעה, לצד היותו עם ריבוי מקטירי הקטרת, אבל אם היה בפני עצמו היה כאהרן, לזה אמר לו ואתה ואהרן בפני עצמיכם, איש מחתתו, והגם שכולן הקריבו יחד, עם כל זה נעשו שתי כתות כת אחת קרח ואהרן, וכת שני מאתים וחמשים איש.

ויקהל עליהם קרח את כל העדה אל פתח אהל מועד התחיל קרח מדבר בגנות משה. וכתב **רבנו בחיי** ״הבכורות הסכימו עמו בטענה שהיה משה פוסלן, גם שבט לוי בטענה שצוהו משה שיהיו נתונים לאהרן ולבניו. ושאר שבטי ישראל למה הסכימו עמו שאומר ויקהל עליהם קרח את כל העדה, דרשו חז״ל שהיה קרח אומר להן ראו מה עשה לכם בן עמרם, ראובן בכור ישראל והוא הקדים נחשון בן עמינדב לשאר השבטים בחנוכת המזבח, וזהו הסיבה שנטפלו עמו הכל, וזהו ויקהל עליהם קרח את כל העדה. בוא וראה כמה גדול כח היחיד החוטא וכמה גדול כח לשון הרע״. ויש אומר שפתח בדברי ליצנות ומשך את העדה אליו.

כתב בספר **שפתי כהן** - ויקהל עליהם קרח את כל העדה אל פתח אוהל מועד. איך נקהלו עמו, כבר אמרו במדרש (תנחומא פרשה זו ז׳) שאותו הלילה היה הולך משבט לשבט ואומר להם מה אתם סבורים שאני עוסק ליטול הגדולה לעצמי, אני מבקש שתהא הגדולה חוזרת על כולנו, שמשה נטל מלכות לעצמו ונתן הכהונה לאחיו לחק עולם, והיה הולך ומפתה כל שבט ושבט כראוי לו, עד שנתפתו כולם, וכמו שכתב הרמב״ן ז״ל שאמר להם אתם כולכם ראוים לכהונה גדולה, כבר שמעתם במעמד הקדוש שאמר **ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש**, ובזה נתפתו ובאו כולם בחושבם שמא תחזור להם הכהונה, או לבכורות, וקרח לא כן יחשוב, כי לא היתה כוונתו טובת הקהל בזאת, אלא שאם תצא חס ושלום שימותו, אזי ימותו כולם יחד ותמות נפשו עם פלשתים, וכדי שלא ימות הוא וישארו הם קיימים, שכבר ידע ממיתת נדב ואביהוא שמתו בשריפה שימות הוא גם כן, אלא אמר **כי תצא אש ומצאה קוצים ונאכל גדיש** גם כן, והקב״ה יודע הלבבות, אמר הבדלו מתוך העדה וגו׳ ואכלה אותם כרגע:

לאחר חטא כה גדול של קורח **וירא כבוד ידוד אל כל העדה** כידוע הקב״ה מקפיד על כבוד הצדיקים יותר מכבודו.

וידבר ידוד אל משה ואל אהרן לאמר, הבדלו מתוך העדה הזאת ואכלה אתם כרגע כתבו כאן המפרשים שכל זמן שהצדיק עימם לא יתן המשחית לנגוף. אבל מה הוא **כרגע**? כתב כאן רבנו ״אור החיים **הקדוש** ואכלה אתם כרגע **- צריך לדעת למה אמר** כרגע, **ואם להודיע כי הוא שגיא כח להרוג ששים ריבוא כרגע, כבר הודיע זה מקודם דכתיב (שמות לג ה)** רגע אחד אעלה בקרבך וכליתך. **ונראה לפי דברי**

המדרש (במד״ר יח ו) שהביא רש״י בפסוק ויפול על פניו, זה בידם סרחון רביעי, חטאו בעגל, במתאוננים, במרגלים וכו׳, עד כאן, אם כן עון המרגלים קדם למחלוקת קרח, ושם פירשתי כי גזירת כליה שגזר ה׳ על הדור ההוא נתקיימה, אלא שהועילה תפלת משה שלא ימות העם כאיש אחד, אלא בהמשך זמן ארוך, אם כן העדה כבר היא מחוייבת כליה, לזה בא מאמר ה׳ כאן בחידוש הגזירה שיהיה כרגע, פירוש שלא יאריך להם הזמן כמו שנתרצה מקודם:

ולדרך זה מצאנו נחת רוח לקושיא שבענין, למה יגזור ה׳ מיתה על עדת ישראל, שלא היתה ידם במעל, וכמו שנתגלה ממאמר משה בסמוך (להלן פסוק ב), ולדברינו לצד שכבר היו ישראל מחוייבי מיתה מעוון המרגלים, אלא שה׳ האריך להם זמן, ואמרו ז״ל (תנחומא ויגש א) שהשטן מקטרג בשעת הסכנה, וציוו למי שיש בידו שיחה בין ישתבח ליוצר לחזור מעורכי המלחמה, הגם שאין בחטא כדי להמית, וכמו כן במה שלפנינו כיון שהיו מחוייבי מיתה אין נמלטים בצאת המשחית ויכלו באפס תקוה:

שוב הצצתי וראיתי כי דברי ה׳ כאן הם רפואה ותעלה לעדת ישראל, כי אם לא היה ה׳ אומר **הבדלו מתוך העדה**, והיה יוצא המשחית, היו נמלטים הצדיקים, שלא היו בכלל גזירת המרגלים, וכל שהיו בכלל גזירת המרגלים היה המשחית מכלה אותם, ולומר ה׳ לישראל שיהיו נבדלים מהם לבל יקר להם מקרה רע, לא היה להם זכות לזה, שהרי סוף סוף היה בידם שמץ מהחטא שלא מיחו בקרח, ואדרבא באו לרצונו:

לזה נתחכם ה׳ וצוה למשה ואהרן, להבדיל הצדיקים, והעירו לבקש רחמים עליהם, ובאמצעות זכותו של משה אמר ה׳ אליו דבר אל העדה וגו׳ העלו מסביב וגו׳, ולדרך זה נוכל לפרש כי מאמר ה׳ שאמר למשה ואהרן הבדלו לא בא הדיבור אלא להעירם להתפלל, לא שהיה צריך משה להבדיל לבל יספו בחטאת קרח:

ואולי כי הוא זה מה שרמז במאמר לאמר, פירוש שתכלית המאמר האמור בענין הוא לאמר מאמר הבא אחריו, שהוא ענין הבדלת ישראל מעדת קרח, כי לענין משה ואהרן אין צריכין להבדיל, וכפי זה אין אנו צריכין למה שפירשנו שבא הדיבור על בני בתיהם ועל הצדיקים שכיוצא בהם:

ויפלו על פניהם ויאמרו אל אלהי הרוחת לכל בשר האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצף מה הכינוי הזה ״אל אלהי הרוחות״? מסביר בספר הזוהר מנוקד (חלק ג דף קעו ע״ב) ״וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ אֵל אֱלֹהֵי הָרוּחוֹת לְכָל בָּשָׂר. תָּא חֲזֵי, מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן מָסְרוּ גַּרְמַיְיהוּ לְמִיתָה. בְּמָה, בְּגִין דְּכְתִיב וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ אֵל אֱלֹהֵי הָרוּחוֹת, רוּחַת כְּתִיב, חָסֵר וָא״ו. וּבְגִין כָּךְ אִילָנָא דְּמוֹתָא הוּא, וּבְכָל אֲתָר נְפִילַת אַנְפִּין לְהַהוּא אֲתָר הֲוֵי. וְעַל דָּא אֵל אֱלֹהֵי, אֵל. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (תהלים ז) וְאֵל זוֹעֵם בְּכָל יוֹם. אֱלֹהֵי הָרוּחוֹת, דְּאִיהוּ אֲתָר צְרוֹרָא דְּנִשְׁמָתִין דְּעָלְמָא, וְכָל נְשְׁמָתִין תַּמָּן סַלְקִין, וּמִתַּמָּן אַתְיָין. (נ״א תמן אתחזיין). כלומר הם עשו נפילת אפיים ומסרו עצמם למיתה אל המלכות.

וידבר ידוד אל משה לאמר **דבר** דיבורים של קושי בלשון ציווי ופקודות **אל העדה לאמר** אך אמור להם שהם צדיקים שלא ינזקו מחטא קורח **העלו מסביב למשכן**

קרח דתן ואבירם כתב בספר **צרור המור** ואחר שראה שהדין עמו, אמר **העלו מסביב**. ועם כל זה ויקם משה (פס׳ כה), לראות אם יועילו דבריו אצלם. וכשראה שלא הועילו דבריו, אמר (פס׳ כו) סורו נא, מיד בעת הזאת, מעל אהלי האנשים הרשעים האלה. כי אחר שהם עזי פנים מותר לקרותם רשעים, כאומרו (משלי כא, כט) העז איש רשע בפניו. ואל תגעו בכל אשר להם, לפי שהם חרם ותועבה. ולהורות שהם עזי פנים, אמר (פס׳ כז) שיצאו נצבים בקומה זקופה לחרף ולגדף, כמו שנאמר בגלית (ש״א יז, טז) ויתיצב ארבעים יום.

כתב כאן האלשי״ך הקדוש בפירושו **ספר תורת משה** הנה אומרו **דבר אל העדה לאמר**, הוא מיותר. וגם ה**לאמר** השלישי – **וידבר אל העדה לאמר סורו נא** כי אינם לאמר לזולת. אך יאמר דבר אל העדה, כדי לאמר אחר כך בזאת תדעון וכו׳. וכן וידבר אל העדה סורו נא, כדי לאמר אחר כך בזאת וכו׳. או יאמר בשום לב אל שנותו את טעמו ממאמרו יתברך. כי הוא אמר לאמר העלו מסביב כו׳, ומשה שינה ואמר סורו נא וכו׳. וכן באומרו ויעלו, למה ננקדה היו״ד בצר״י ולא בפת״ח.

אמנם הנה היו ישראל מפותים מקרח ולא במהרה ינתקו. על כן אמר לו הקב״ה, **דבר אל העדה** דברים, כדי **לאמר** אחר כך העלו כו׳. כי תקדים פיוס ופירוש הנאתם בהבדלם. ואחר כך אמור הצווי. וזהו וידבר אל העדה לאמר מה שנצטווה. ומה הקדים - לאמר הצווי שהוא העלו וכו׳ - הלא הוא סורו נא וכו׳ לאמר נא לשון בקשה. וזה להנאתכם, כי הם רשעים פן תספו וכו׳, וחושו על עצמכם:

ואם יהיה נא לשון עתה, יאמר, איני מבקש תעלו שהוא שיעור גדול כי אם הסרה מה. וגם נא, כלומר עתה, עד תראו אשר יבחר ה׳ על ידי המחתות. וגם הוא הנאתכם פן תספו וכו׳, וכל זה היתה הקדמה כדי לאמר העלו וכו׳. ואחר כך **ויעלו** כמאמרו יתברך, שהוא יותר הסרה על ידי צוויו יתברך העלו וכו׳. וגם זה לא מלבם בעצם, כי אם כאילו העלום על כרחם כי בושו ממשה, וזהו נקודת הצר״י. ועל כן בא משה עד משכן דתן ואבירם, מקום אשר משם יעלו ויתפרדו. שיהיה הוא שם במקום שיבושו ממנו, ולא השמיע הדבר מרחוק:

ויקם משה רבנו אור החיים הקדוש - צריך לדעת טעם אומרו ויקם, ואם להודיע שהיה יושב מה יצא לנו מהודעה זו, אכן ירצה על דרך אומרו (משלי טז יח) לפני שבר גאון, ולפני כבוד ענוה, ואמרו ז״ל (שמו״ר מה ה) השפלתי הגבהתי, והוא מאמר הכתוב ויקם משה קימה היתה לו, במה שהלך לדתן ולאבירם האנשים הרשעים אשר חרפוהו ולא רצו לבא אצלו, והשפיל עצמו הוא והלך אצלם, עליהם נאמר לפני שבר גאון, ועל משה ולפני כבוד ענוה.

וילך אל דתן ואבירם כתב בספר **שפתי כהן** ״לקרח לא הלך לפי שהוא חוץ לאלפים אמה מן המשכן תימנה, ודגל ראובן רחוק ממנו אלפים אמה אין צריך להזהיר אותם, שהן סיבבו הרעה, אבל דתן ואבירם יושבים בתוך הדגל, ומטה שמעון ומטה גד חונים סביבו, לאלו צריך להזהיר שלא יספו, לזה הלך והזהירם ואמר סורו נא מעל וגו׳, וגם כדי להתרות בהם אולי ישובו. ובמדרש אמר (במדבר רבה י״ח, י״ב)

אף על פי ששמע משה מפי הגבורה, לא אמר להם העלו עד שהלך והתרה בהם שנאמר ויקם משה וילך אל דתן ואבירם, להודיע רשעתם, שאף על פי שהלך משה ברגליו אצלם, הרשעים קשים לרצות, מה עשו, לא רצו לצאת מאוהליהם, כיון שראה משה כן, אמר עד כאן היה עלי לעשות. ולזה הוליך עמו זקני ישראל, להראות להם העזות שבהם, ושהם ראוים לכל מיתות שבעולם, ולא יאמרו כמו שאמרו אחר כך אתם המיתם את עם ה׳, על אלו, כמו שנבאר לקמן בעזרת ה׳. אם כן מה שאמר סורו נא מעל וגו׳ הוא לישראל שיסורו מעל אוהלי דתן ואבירם. עוד אפשר לומר שיסורו אמר גם כן ללוים שהם חונים סביב לבני קהת, ולישראל שהם שבט שמעון ושבט גד, והקב״ה נתן לו כח בקולו עד ששמעו כולם אף על פי שהם רחוקים זה מזה, ולזה סורו נא מוטעם. ועלו כולם, שנאמר ויעלו מעל משכן קרח דתן ואבירם מסביב.

וילכו אחריו זקני ישראל לסייעו ולכבדו (העמק דבר).

וידבר אל העדה לאמר כתב רבנו בעל אור החיים הקדוש כדרכו לבאר את כל ה**לאמר** שבתורה: ״פירוש לאמר, שאמר להם, שכן נאמר לו מפי הקדוש ברוך הוא לומר להם.

סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה כתב רבנו **אור החיים** הקדוש - נתחכם עליו השלום לזכותם בנועם דבריו באמצעות שיעריכום בערך רשעים, והוא אומרו האנשים הרשעים, פירוש שיהיו בעיניהם ערך רשעים ויסורו מעליהם, כי יאמינו בכליונם ויראו פן תדבקם הרעה, ובשכר זה יחוננם ה׳, והגם שכבר נתרצה ה׳ לומר להם העלו, עם כל זה הצדיקים חפצים לצדק בני דורם לאכול מפרי דרכם:

ואל תגעו בכל אשר להם פן תספו בכל חטאתם הסביר **רבנו בחיי** שאם יבואו להציל ממונם ירדו שאול כמותם. ומה שאמר יצאו נצבים, אמרו במדרש (תנחומא קרח ג) היו מחרפין ומגדפין, נאמר כאן יציאה והצבה ונאמר בגלית יציאה והצבה, שנאמר (שמואל א יז, ד--טז) ויצא איש הבינים וגו׳, ויגש הפלשתי השכם והערב ויתיצב ארבעים יום, מה יציאה והצבה התם בגדופין אף כאן בגדופין. לכך פתח משה בזאת תדעון וגו׳, אם כמות כל האדם וגו׳:

ויעלו בצירי שהבינו בשכל אבל לבם בל עימם כי היו שבויים עדיין בקסם שוא של קורח (כדלעיל).

מעל משכן קרח דתן ואבירם מסביב ודתן ואבירם יצאו נצבים פתח אהליהם ונשיהם ובניהם וטפם בספר **שפתי כהן** מאי נצבים, היה לו לומר ונצבו פתח אוהליהם? אלא אמרו חז״ל (במדבר רבה י״ח, י״ב) שהיו מחרפין ומגדפין, זהו נצבים, שאמרו אתם אומרים פן תספו בכל חטאתם, הרי אנו קיימין, כמו אתם נצבים תירגם אונקלוס קיימין, וכן אמרו שהן קיימין אבל משה ואהרן חס ושלום יאבדו. ואמר ונשיהם, לומר שנשיהם היו מחרפות ומעיזות פניהם יותר מהם, שעמדו פתח אוהליהם והניחו בניהם אחריהם, וכן אמרו חז״ל (פסחים מ״ט ע״ב)

גדולה שנאה ששונאים עמי הארץ את תלמידי חכמים יותר משנאת העכו״ם לישראל, ונשיהם יותר מכולם, כי נזדווגו כפי מעשיהם:

כתב רבנו **אור החיים** יודיע הכתוב עוצם רשע הקליפות, שאפילו אחר שראו שישראל ייראו לנפשם פן תדבקם הרעה, אשר תמצא את דתן ואבירם, אף על פי כן יצאו נצבים, ומזה נתרגש משה ואמר בזאת תדעון וגו׳, פירוש כיון שראה שלא הרגישו דתן ואבירם מההרגש שעשו ישראל שעלו מסביב, ואדרבא יצאו בקומה זקופה, דן משה בדעתו בודאי כי הרשעים חושבים ברעתם כי משה עושה דברים אלו מדעתו בתחבולות וערמות לומר להם להתרחק, כדי שייראו ויחתו ולא מדברי ה׳, לזה אמר בזאת תדעון כי ה׳ שלחני לעשות את כל המעשים האלה, פירוש אפילו פרטי דברים אלו, והתנה כי מלבד שימותו, עוד להם שימותו מיתה משונה מכל המיתות, ובסמוך יתבאר עוד:

ויאמר משה בזאת תדעון כי ידוד שלחני לעשות את כל המעשים האלה כי לא מלבי
כתב בעל ספר **צרור המור** ולפי שהם היו כופרים בה׳ ובמשה עבדו, אמר **בזאת תדעון כי ה׳ שלחני**, ולא כמו שהם אומרים. **אם כמות כל אדם ימותון אלה**, כי שאר האנשים אע״פ שמתים, ישאירו בניהם אחריהם והם זכירה להם, ומצד הבנים הם נזכרים ונפקדים בין לטובה או הפכו, כאומרו פוקד עון אבות על בנים (לעיל יד, יח). ואמרה חנה וזכרתני ולא תשכח את אמתך (ש״א א, יא), והזכירה היא ונתת לאמתך זרע אנשים, ואמרו ז״ל ברא מזכה אבא (סנהדרין קד.), ולכן אמר **אם כמות כל האדם**. שאע״פ שמתים, אם יש להם בנים אינם מתים, **ימותון אלה ופקודת כל האדם יפקד עליהם**, בהשאירם אחריהם ברכה, **לא ה׳ שלחני**. בענין שבזה רמז שיכלו באפס תקוה ולא ישאר להם נין ונכד. ופירש המיתה, ואמר **ואם בריאה יברא ה׳ ופצתה האדמה את פיה ובלעה אותם ואת כל אשר להם**, בענין שלא ישאר להם שם על פני חוץ.

והנה יש לעיין, מה היה חטאם של קרח ועדתו שנתחייבו כליה כולם. ועוד, למה לא נענשו בעונש אחר במיתה או במגפה או בשאר עונשים, מה טעם נענשו בפתיחת הארץ. ועוד, מה טעם אמר ואם בריאה יברא ה׳, כי מה טעם לזאת הבריאה. והנה זה העון סתום וחתום בזאת הפרשה, כי כבר ידוע כי ערך העונש כערך העון. האם היה ראוי שימותו מיתה חטופה בפתיחת הארץ בעבור שהיו מבקשים כהונה, או בעבור שאמרו כנגד אהרן ומשה ומדוע תתנשאו על קהל ה׳ (לעיל ג), או בעבור שאמרו המעט כי העליתנו (שם יג), או בעבור שאמרו לא נעלה (שם יב), אין זה ראוי, כי משה היה עניו מאד ולא היה מקפיד על בזיונו. ואפילו אם נאמר, שחטאם היה בעבור שחשבו שמשה עשה כל הדברים מדעתו, באמת ראויים היו לעונש גדול אבל לא לעונש זה הנפלא. עד שזה הספק אין לו היתר ושעת הכושר, אם לא באור הזרוח על חכמי האמת, אשר שמו פניהם אל מול פני המנורה הטהורה, היא נר ה׳ המאירה בחושך. וזה הדבר גלה אותו הקדוש אור ישראל רשב״י ז״ל בפרשת בראשית, באומרו יהי רקיע בתוך המים (בראשית א, ו), וכאן נרמז מחלוקת קרח ועדתו שנבדלו מעדת ישראל, והחזיקו במחלוקת ומאנו לשוב. ונדבקו ביום שני, שנאמר

שם ויהי מבדיל (שם) כי ההבדלה היא המחלוקת. וזהו ויקח קרח (לעיל א), נחלק מתוך העדה להחזיק במחלוקת, שהוא סוד ההבדלה בסוד ויהי מבדיל בין מים למים. ולזה אמר משה המעט מכם כי הבדיל אלהי ישראל אתכם (שם ט), ואמר שם כי שבט לוי היו דבקים במדת הדין, בסוד ויהי מבדיל. ולכן כתיב בהם והעבירו תער על כל בשרם (שם ז), כי היה תער השכירה של מדת הדין. וכשראה השם שנדבקו במדת הדין, הבדילם מעדת ישראל, בענין שזאת ההבדלה תהיה לטובה. ולכן ברכם יעקב אביהם אחלקם ביעקב (בראשית מט, ז), ואמר ארור אפם כי עז ועברתם כי קשתה (שם), מכח אף וחרון ועברה. והשם לא רצה שיהיו נדבקים במדת הדין הקשה, והבדילם לטובה לעבוד את עבודת המשכן, בענין שלא יהיה להם חלק עם ישראל. אלא אשי ה׳ ונחלתו, הבאים מכח האש והדין, יאכלון (דברים יח, א), ולכן אמר בהם הבדלה, ואמר גם כן ביום שני הבדלה לפי שבו נברא המחלוקת. ולכן לא אמר ביום שני כי טוב כמו בשאר הימים, לפי שהמחלוקת הוא לקות ותכלית וקללה ואין בו טוב. עד שאמרו ומה מחלוקת שהוא לקיומו של עולם כך, שאלו לא נברא זה הרקיע בתוך המים להבדיל בין מים מתוקים למים סרוחים ובין מים עליונים למים תחתונים לא היה העולם מתקיים, ועכ״ז לא אמר בו כי טוב, לפי שיש שם הבדלה ומחלוקת. מחלוקת האנשים ומחלוקת קרח ועדתו שהוא חרבנו של עולם, עאכ״ו שאין ראוי לומר בו כי טוב. וכן אמרו שלא נאמר בו כי טוב, לפי שנברא בו גיהנם שנאמר כי ערוך מאתמול תפתה (ישעי׳ ל, לג), איזה יום שיש לו אתמול ואין בו שלשום זה יום שני. וכן אמרו לא נאמר כי טוב בשני, לפי שאין טוב אלא באחד, וכמו שפירשתי שם. ואחר שיש שניות וחלוק אין בו טוב, כאומרו ועם שונים אל תתערב (משלי כד, כא), ולכן שבט לוי יש בו הבדלה וחלוקה מצד שנדבקו ביום שני והוא שני לשמעון, בראובן אמר (בראשית מט, ד) אז חללת יצועי עלה. ואחר שכל מעשה בראשית תלוי ביום שני, וקרח החזיק במחלוקת, אמר שם שקרח כפר במעשה בראשית. ולכן אמר משה אחר שהוא מכחיש במעשה בראשית, נתדבק באש של גהינם הקשה הנבראת ביום שני, וא״כ מן ההכרח הוא שיפול בגיהנם וירד שאולה. ולכן אמר שם כי משה במעשה בראשית נסתכל, ולכן אמר (לק׳ לג) וירדו חיים שאולה וכו׳:

ואחר שזה כן הנה כל הפרשה מפורשה, והספק הגדול מתורץ. ומכאן ואילך אדבר בארשת, ואומר כי כבר נודע חטא קרח. ורוב העונות אינם נכרים אלא כפי העונש, כאומרו ולך ה׳ חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו (תהלים סב, יג), באופן שבזה יכיר חטאו ויודה. וא״כ אחר שקרח ועדתו כפרו במעשה בראשית, וכמו שכתבתי בתחלת הפרשה שחשב שהעולם כמנהגו נוהג, וכפר במצות ציצית ובה׳ אחד, שהוא פתיל תכלת המקשר העולמות כולם, ראוי היה שיד העדים תהיה בו בראשונה. וזה כענין דור המבול שכפרו בבריאת העולם, ולכן היה עונשם והנני משחיתם את הארץ (בראשית ו, יג), כן היה ראוי בכאן שהוא כפר במעשה בראשית ובבריאתו, שירד לגהינם. והארץ שכפרו בה, תפתח את פיה ותבלע אותם. ובזה תבין מה שאמר ואם בריאה יברא ה׳. כלומר, דבר ידוע הוא שאתה בראת העולם, ואלו האנשים הרשעים

כופרים ואומרים שלא בראת העולם. ולכן אם בריאה יברא ה׳, כמו שהוא אמת שבראת העולם, ופצתה האדמה את פיה ובלעה אותם. בענין שידעו כל העולם, כי נאצו האנשים האלה את ה׳, אחר שכופרים בבריאת העולם:

כתב בספר **שפתי כהן** – **ויאמר משה בזאת תדעון כי ה׳ שלחני**. שליחותו של משה לא שם אותו בתנאי ובספק, כי כך היה לו לומר כמו שאמר אם כמות וגו׳ לא ה׳ שלחני, כן היה לו לומר ואם בריאה וגו׳ ה׳ שלחני, אלא חס ושלום ששליחותו של משה לא נסתפקו בו ישראל, כי כבר האמינו בו ישראל שנאמר (שמות י״ד, ל״א) ויאמינו בה׳ ובמשה עבדו וגם במעמד הר סיני אמר (שם י״ט, ט׳) וגם בך יאמינו לעולם, לזה אמר בודאי ה׳ שלחני, ואיני חס ושלום כופר ואיני מכניסה בתנאי, אבל לעשות המעשים האלה להסיר הכהונה מן הבכורות ולהחליפם בלוים ולתת כהונה גדולה לאהרן אחי, כי לא מלבי, ראשי תיבות כהונה לויה מלכות, על אלו הוא הוא התנאי. עוד בזאת תדעו מנתינת התורה שנקראת זאת, תדעו כי ה׳ שלחני, שהייתי עולה להר ויורד לעיניכם בשליחותו של מקום, לך אל העם וקדשתם רד העד בעם, לך אמור להם, כה תאמר אל בני ישראל, משה ידבר והאלהים יעננו, מכאן שכל מה שאני עושה הוא בשליחותו של מקום:

ובמדרש (ילקוט רמז תשנ״ב) כיון ששמע משה שאמר קרח לא משה נביא ולא אהרן כהן ולא תורה מן השמים, הלך משה אצל הקב״ה ואמר אני מוותר על בזיוני ובזיונו של אהרן, אבל בזיונה של תורה איני מוותר, שנאמר **בזאת תדעון**, ואין זאת אלא תורה, שנאמר (דברים ד׳, מ״ד) וזאת התורה.

אם כמות כל האדם ימתון אלה ופקדת כל האדם יפקד עליהם לא ידוד שלחני כתב בספר **שפתי כהן** כאן **אם כמות כל האדם ימותון**. אמר כן, לפי שהמיתה היא ממרקת עוון כמאמרם ז״ל (יומא פ״ו.) מיתה מכפרת על חילול השם, שנאמר (ישעיה כ״ב, י״ד) אם יכופר העוון הזה לכם עד תמותון, לזה אמר אלו כפרו בה׳ ובתורתו ובנבואתי ובכהונת אהרן וחיללו השם, אם כן אין מן הדין שימותו, שהמיתה מכפרת, ואלו אין להם כפרה עולמית, כי יקר בעיני ה׳ המותה לחסידיו לא לרשעים כאלו, כי המת אף שמת וגוע בעוונו, כשמתעכל הבשר יתמרקו העוונות, אבל אלו יהיו בחיי בשרם ויהיו חיים בגיהנום שלא יכלו לעולם, כי כשכלה הגשמות תקבל הנשמה רוחניות, אבל כל שיש גשמיות לא יש רוחניות, ואי אפשר שיהיו במקום רוחני מלובשים בגוף, ודאי שצריך הרוחניות לכלות הגשמות, וזו דרכה של גיהנום, לכלות לכל גשמות שקנה הגוף ולנקותו, אבל אלו כל כך נתעבה גשמותם ברודפם אחר השררה עד שכפרו בכל, עד שאין כח באש של גיהנום לכלותם, וזה פורענות גדולה, שכל עוד שתמצא האש מקום לחול, אינה מסתלקת משם לעולם:

ופקודת כל האדם יפקד עליהם. הוא על זמן התחיה שיפקוד הקב״ה כל נשמה ונשמה להחיותה, אבל אלו אין להם תחיה, כי התחיה היא למתים אבל אלו הם חיים, שנאמר וירדו חיים שאולה, כמו שהן ביקשו השררה והחיים לגופן, כן יהיה שיהיו חיים לעולם בחיי הגוף, אם כן התחיה היא למתים למי שהמית גופו, לא

לאלו. וכן אמרה המשנה בפרק חלק (סנהדרין ק״ח.) עדת קרח אינה עתידה לעלות שנאמר ותכס עליהם הארץ ויאבדו מתוך הקהל, ותכס עליהם הארץ בעולם הזה, ויאבדו מתוך הקהל לעולם הבא, דברי רבי עקיבא, רבי אליעזר אומר עליהם הוא אומר ה׳ ממית ומחיה, למי שמת מחיה, ולמי שהורד שאול כגון אלו שלא מתו אלא שירדו לשאול, ויעל, רבי יהודה אומר הרי הן כאבידה המתבקשת, שנאמר (תהלים קי״ט, קע״ו) תעיתי כשה אובד בקש עבדך:

עוד, **אם כמות כל האדם**, הוא על קרח שהוא עדיין בקללתו של ארור אתה מן האדמה אשר פצתה את פיה הוא עומד, והאדמה תנקום ממנו, לזה אין לו מיתה כמו כל אדם. **ופקודת כל האדם יפקד עליהם**, אמר על דתן ואבירם שהן מבני דור הפלגה כדלקמן, ונאמר עליהם (בראשית י״א, ה׳) וירד ה׳ לראות את העיר ואת המגדל אשר בנו בני האדם, זהו **ופקודת כל האדם יפקד עליהם**, בעת פקודתם יאבדו, בעת שיפקד עליהם מעשיהם הראשונים יאבדו, שנאמר **ויאבדו מתוך הקהל**, ולזה אמר **האדם האדם** שתי פעמים, ולזה אמר **ואם בריאה** על קרח שכבר קללתו נבראת, שנאמר (שם, ד׳, י״א) ארור אתה מן האדמה אשר פצתה. יברא ה׳ על דתן ואבירם.

כתב רבנו **אור החיים** הקדוש: ״אם כמות כל האדם פירוש על דרך אומרם (ע״ז ג) בפסוק (ויקרא יח ה) אשר יעשה אותם האדם, אפילו גוי, וכאן נתכוון לומר שאפילו במיתת האומות, שהיא מיתה מנוולת זה בערך המיתה עצמה, וכנגד הגוף אמר ופקודת כל האדם וגו׳, על דרך אומרו (מ״ב ט לד) פקדו נא את הארורה הזאת וקברוה, קברו כדרך כל הארץ, לא ה׳ שלחני, פירוש אלא מלבי וה׳ לא מיחה בי, ואם בריאה וגו׳, שבזה תהיה להם מיתה רעה ויאבדו גוף כנפש:

כתב **רבנו בחיי** כאן: **אם כמות כל האדם**. משלו חז״ל (תנחומא קרח ח) למה הדבר דומה, לשושבין בתו של מלך שהיו עדותיה בידו, עמד אחד מהמסובין וקלל את השושבין, אמר לא היו בתולים לבתו של מלך, עמד השושבין לפני המלך ואמר לו אם לא תעשה לי נקמה מזה אף אני אומר בודאי לא נמצאו בתולים לבתו של מלך, אמר המלך מוטב להרוג את זה ואל יוציא הנאמן שם רע על בתי. כך אמר משה אם ימותו על מטותיהם כדרך שכל בני אדם מתים והרופאים מבקרין אותן ככל החולים, אף אני כופר ואומר לא ה׳ שלחני אלא אני עשיתי הכל מדעתי, ובדין קרח חולק עלי. וכן אמר מיכיהו אם שוב תשוב בשלום אף אני אומר לא דיבר ה׳ בי (מלכים א כב, כח), וכן אמר אליהו היום יוודע כי אתה אלהים בישראל ואני עבדך ובדברך עשיתי וגו׳, ענני ה׳ ענני וידעו העם הזה כי אתה ה׳ האלהים ואתה הסיבות את לבם אחורנית (שם יח, לו לז), כלומר ואם אין אתה עונה אותי אומר שאתה הסיבות את לבם:

ודבר ידוע הוא שהמחלוקת הזה היה סיבת ביטול התורה כולה, שזה חולק עליו היום בענין אחד וזה חולק עליו למחר בענין אחר וכן מענין לענין עד שיבוא לכפור בעיקר ולומר אין תורה מן השמים אלא שהכל בדא משה מלבו, ועל כן היה עונשם חמור. ולפי שהם באו כנגד התורה שהיא קיום השמים והארץ כענין שכתוב (ירמיה

לג, כה) אם לא בריתי יומם ולילה וגו׳, נענשו בעונש חמור מן השמים ומן הארץ, מן הארץ בבליעה ומן השמים בשריפה, והנה זה אמת נכון לפי הפשט כי ראוין היו לעונש גדול וחמור בזה, והם גרמו לעצמן לפי שהמורד בדברי משה כמורד בשכינה׃

אבל יש לשאול ולתמוה תימה גדול בענין פרשה זאת על שני דברים, האחד, משה שהיה רועה נאמן שהתפלל על ישראל כמה פעמים על כמה עבירות שעשו, כענין מעשה העגל וחטא המרגלים וזולתם, איך לא התפלל עליהם בכאן ואיך לא היה מחזירן למוטב, והרי התשובה עולה על הכל ואין לך עבירה בכל התורה כולה חמורה שבחמורות שלא תהא לה תקנה בתשובה והלא ימינו פשוטה לקבל שבים ואפילו אל המורדים והפושעים בו, ואם היו מסופקים בדברי משה והיתה מחשבתם בו שהיה מחלק מנויי המעלות והשררות כרצונו ולא מאת ה׳ יתעלה היתה לו, היה אפשר למשה לתת להם אות שיאמינו בדבריו כי פקחים וחכמים גדולים היו, ומתוך האות ההוא היה מתברר אצלם כי אהרן הוא הקדוש הנבחר למעלת הכהונה, והוא הדין שיאמינו בשאר מנויי המעלות שהכל נאמר לו מפי הגבורה ואין משה בודא אותה מלבו, ועוד אם חטאו ומרדו בה׳ ובמשה עבדו והם המסבבים לעצמן כל העונש הזה מה חטאו הקטנים המוטלים בעריסה שהיו בכלל העונש הזה, כענין שכתוב ונשיהם ובניהם וטפם, והטף מתי חטאו, וה׳ צדיק לא יעשה עולה.

ואמנם אם בקשנו להלום פרשה זו בדרך הפשט יקשה עלינו כל זאת, אבל **אי אפשר להולמה כי אם בדרך הקבלה הנאמנה**. והנני רומז רמזים, שמענה ואתה דע לך. תמצא בדור הפלגה הבה נבנה לנו עיר ומגדל וראשו בשמים ונעשה לנו שם (בראשית יא, ד), וכתיב בהם (שם, ו) וזה החלם לעשות, ותמצא באנשי סדום, ואנשי העיר אנשי סדום נסבו על הבית (שם יט, ד), וביאר הכתוב כי אנשי העיר והמגדל הם אנשי סדום, ואמר עליהם (שם, יא) ואת האנשים אשר פתח הבית הכו בסנורים, ותמצא באנשי סדום, ואנשי העיר, ובפרשה זו בעדת קרח ויקומו לפני משה, והיה ראוי לומר על משה, אבל רמז כי היו לפני משה ומפני זה קראם אנשי שם, ותירגם אונקלוס ויקח ואתפליג, רמז על דור הפלגה, והזכיר בכאן בענשם העיני האנשים ההם תנקר, כמי שמפחיד חבירו במכה שכבר באה לו, ומשל למה הדבר דומה, לאב רחמן שהיה לו בן כסיל ואינו נוהג כשורה, בתחילה גער בו, שניה מכהו ומיסרו, שלישית מתיאש ממנו ומשלחו ביד פשעו, כן דור הפלגה שכתוב בהם וזה החלם לעשות, מה עשה, הפיצם, ואנשי סדום הכם בסנורים, ועדת קרח נאבדו מן העולם כי היו ראוין שיעקרו מן העולם, והנה כוונת ה׳ יתברך שהוא עושה חסד לאלפים היתה בטילה בהם. ועל סוד הענין הזה אמר (קהלת ד, ט) טובים השנים מן האחד, והזכיר אחריו והחוט המשולש שהוא הפעם השלישית. וממה שאמר לא במהרה ינתק אתה למד כי לפעמים ינתק אפילו בשלישית, אבל רחוק הוא ואינו דבר מצוי ולכך אמר לא במהרה ינתק׃

ובספר הבהיר מצינו בפירוש (אות קכא), אמר רבי עקיבא מאי דכתיב (קהלת א, ד) דור הולך ודור בא, שכבר בא. משל למה הדבר דומה, למלך שהיו לו עבדים והלבישן בגדי משי ורקמה כפי יכולתו, קלקלו השורה, השליכן ודחפן מעליו והפשיטן והלכו

להם, לקח הבגדים ורחצם היטב עד שלא נשאר בהם שום סיג והניחן אצלו מזומנים, וקנה עבדים אחרים והלבישן הבגדים ההם והוא לא ידע אם הם טובים אותן עבדים אם לאו, והרי זכו בבגדים שכבר באו לעולם ולבשום אחרים לפניהם, עד כאן׃

ומעתה תתבאר לך הפרשה באר היטב ונסתלקה הקושיא לגמרי ממה שלא התפלל משה עליהם, וממה שחל העונש גם בטף, והבן זה. ואולי כי לזה רמזו חז״ל שאמרו במדרש תהלים (מזמור מו) למנצח לבני קרח על עלמות שיר (תהלים מו, א), כך אמרו בני קרח מעולמין הן הדברים שראינו ואין אנו יודעין מה ראינו׃

ובמדרש (תנחומא קרח ו) אמר רבי ברכיה בוא וראה כמה קשה המחלוקת, שהרי בית דין של מטה אין עונשין עד שיביא שתי שערות, והוא בן שלש עשרה שנה ויום אחד, ובית דין של מעלה עד עשרים שנה, וכאן אבדו אף יונקי שדים, שנאמר ותבלע אותם ואת בתיהם ואת כל האדם אשר לקרח וירדו הם וכל אשר להם חיים שאולה. ומלת אותם חוזרת לדתן ואבירם שהזכיר למעלה ונשיהם ובניהם וטפם, שהיו כולם נצבים גדולים וקטנים באותו מעמד׃

ואם בריאה יברא ידוד ופצתה האדמה את פיה ובלעה אתם ואת כל אשר להם וירדו חיים שאלה וידעתם כי נאצו האנשים האלה את ידוד כתב ה**רמב״ן** כאן **ואם בריאה יברא ה׳** כתב רבי אברהם יש אומרים כי בריאה תורה על המצא יש מאין, וכבר נבקעו מדינות רבות וירדו הדרים בהן שאולה, אבל פירושה כטעם גזרה, מן וברא אותהן (יחזקאל כג מז) והנכון שתאמר על המצא דבר מאין, כי אין אצלנו בלשון הקדש מורה על זה זולתי המלה הזאת אבל הענין, כי בקיעת האדמה אינה בריאה מחודשת, אבל פתיחת הארץ את פיה לבלוע הוא חדוש לא נהיה מעולם כי כאשר תבקע האדמה כמו שנעשה פעמים רבים ברעש הנקרא זלזלה תשאר פתוחה, גם ימלא הבקע מים ויעשה כאגמים אבל שתפתח ותסגר מיד כאדם הפותח פיו לבלוע ויסגור אותו אחרי בלעו, זה הדבר נתחדש ביום ההוא כאלו הוא נברא מאין, וזה טעם ותכס עליהם הארץ (פסוק לג) ולכך אמר הכתוב אחרי ותבקע האדמה (פסוק לא), ותפתח הארץ את פיה ותבלע אותם (פסוק לב) ועל דעת רבותינו (סנהדרין קי) בקרוב פתח גיהנם, גם הוא ענין נתחדש לשעתו׃

כתב בספר **צרור המור** כאן׃ או יאמר **ואם בריאה יברא ה׳**. לפי שכבר כתבתי בפירוש שלש עשרה מדות, כי השם גלה למשה שיקומו בני שבטו כנגדו ויעשה עמו נסים ונפלאות. ולזה אמר נגד כל עמך אעשה נפלאות (שמות לד, י), והם קרח ובני לוי שהם עמו ושבטו. והנפלאות יהיו אשר לא נבראו בכל הארץ, וזאת הבריאה היא פתיחת הארץ. באופן שבזה ידעו כל העם, אשר אתה בקרבו את מעשה ה׳ כי נורא הוא אשר אני וכו׳. כי עמו עשה אלו הנפלאות, אחר שקמו כנגדו ואמרו (לעיל יג) כי תשתרר עלינו גם השתרר. ולכן אמר משה בכאן אם בריאה יברא ה׳, כמו שאמרת אשר לא נבראו בכל הארץ. שתעשה עמי בריאה חדשה, ומעשה ה׳ הגדול ונורא, יהיה זה שתפתח הארץ את פיה ותבלע אותם׃

כתב בספר **שפתי כהן** - ובנדרים פרק אין בין המודר (ל״ט ע״ב), אם בריאה יברא ה׳, אמר משה לפני הקב״ה אם נבראת גיהנום מוטב ואם לאו יברא ה׳, למאי נפקא מינה אילימא למברי הא כתיב (קהלת א׳, ט׳) אין כל חדש תחת השמש, אלא לקרובי פיתחא:

עוד אמר **ואם בריאה יברא**, בא לרמז למה שאמר במדרש רבי תנחומא (בובר פרשה זו הוספה ד׳) וזה לשונו ותפתח הארץ את פיה, רבי יהודה אומר באותה שעה נפתחו לארץ הרבה פיות, שנאמר בקרב כל ישראל, אמר לו רבי נחמיה והא כתיב ותפתח הארץ את פיה ולא פיותיה, והיאך אתה מקיים בקרב כל ישראל, אלא שנעשית הארץ כמשפך, וכל מקום שהיה אחד מהם או ממונו היה מתגלגל ויורד עמו אפילו כלים ביד כובס או מחט שאולה ביד אחר היתה מתגלגלת ויורדת עמו והכלים היו באים ומתגלגלים ויורדים עמו, זהו ואת כל היקום אשר ברגליהם, כאילו יש להם קימה ורגלים, שהיו מתגלגלים ובאים עד מקום עמידת רגליהם. אם כן לזה אמר ואם בריאה יברא, בריאה לקרובי פיתחא, יברא ה׳, שתעשה הארץ כמשפך, שאם יש שום אדם מהם באיזה מקום שיתגלגל ויבוא לפתחה של האדמה. וידעתם כי נאצו, מנאצים אין כתיב כאן אלא נאצו לשעבר, והבן:

ומה שאמר **לא ה׳ שלחני**, לסבב ולגרום מיתתם, כי כבר גזורה מימים קדמונים שנאמר לו (בראשית ד׳, ז׳) אם תיטיב שאת ואם לא תיטיב וגו׳. שאת, שתשא הארון ותנשא, ואם לא תיטיב לפתח חטאת רובץ, שאתה רובץ בפתחה של גיהנום, ואמר כן כדי שלא יאמרו אתם המיתם את עם ה׳, והם אמרי על המאתים חמישים שנשרפו:

ויהי ככלתו לדבר את כל הדברים האלה ותבקע האדמה אשר תחתיהם:(לב) ותפתח הארץ את פיה ותבלע אתם ואת בתיהם ואת כל האדם אשר לקרח ואת כל הרכוש כתב **רבנו בחיי** כאן **ותבקע האדמה אשר תחתיהם, ותפתח הארץ את פיה ותבלע אותם**. כתב הרמב״ן, מה שהוצרך לומר ותפתח הארץ אחר שהזכיר ותבקע האדמה, שלא תאמר כי בקיעת האדמה היתה כטבעו של עולם ומנהגו, שהרי יש מדינות נבקעות מפני הרעש הנקרא טרימוט״ו, והיה הענין בטבע גמור אין בזה נס כלל, לפיכך בא להשמיענו אחר כך ותפתח הארץ את פיה, לבאר שהיה נס גדול וענין כמוהו לא היה מעולם, שפתחה הארץ את פיה ובלעה אותם ואחר כך נתכסה המקום, זהו שאמר ותכס עליהם הארץ, ואין זה ענין טבעי, כי בבקיעת האדמה בקצת מדינות בנוהג שבעולם אחר שהמקום ההוא מתבקע הוא נשאר פתוח, אבל בכאן אחר הבקיעה הזכיר שפתחה הארץ את פיה ותבלע אותם וחזרה לכסות עליהם, וזה היה נס גדול מן הנסים המפורסמים, ומפני זה הזכיר הכתוב לשון בריאה, ואם בריאה יברא ה׳, שהוא לשון המצא יש מאין, והענין המחודש הזה היה פלא עצום וחידוש גדול כחידוש המצא יש מאין, עד כאן:

ואת כל האדם אשר לקרח. אלו בני ביתו וכל הסרים אל משמעתו. גם בניו בכלל שנבלעו בארץ אבל לא מתו, הוא שכתוב (במדבר כו, יא) ובני קרח לא מתו, ודרשו

חז״ל (סנהדרין קי.) מקום נתבצר להם בגיהנום וישבו עליו. והיה יכול לומר ואת כל האנשים כמו שהזכיר למעלה כי נאצו האנשים האלה, אבל הזכיר כל הנבלעים בשם אדם על שום עונשם שנבלעו באדמה:

כתב **רבנו בחיי** - ואת כל הרכוש. הגיד הכתוב כי נבלעו הגופות והבתים והממון כי העונש הזה הגדול חל על הכל, ודרשו חז״ל (במדבר רבה יח, יג) אפילו מחט שאולה שלהם ביד אחד מישראל היתה מתגלגלת ויורדת ונבלעת בקרקע. ומה שאמר אשר לקרח ולא הזכיר בליעת קרח עצמו בפירוש, אין צריך, כי מאחר שדתן ואבירם עם בני ביתם נשיהם ובניהם וטפם גם בני ביתו של קרח כולם נבלעו בעוון קרח, אף כי הוא בעצמו שהיה ראש המעשה ושורש המחלוקת, ואף על פי שלא ביאר בכאן הנה במקום אחר מצינו כתוב מפורש (במדבר כו, י) ותבלע אותם ואת קרח. וכבר מצינו כיוצא בזה מרכבות פרעה וחילו ירה בים (שמות טו, ד), ולא ביאר הכתוב טביעת פרעה, אבל מקל וחומר יתבאר הדבר, ואף על פי שסתם הכתוב ולא ביאר טביעתו, בא דוד המלך ע״ה וביאר הענין, הוא שאמר (תהלים קלו, טו) וניער פרעה וחילו בים סוף. ודעת חז״ל (סנהדרין קי.) שהיה קרח נבלע ונשרף, כי לפי שהיה סיבת המחלוקת נעשו בו שני דינין, וזה ממה שכתוב (במדבר כו, י) ותבלע אותם ואת קרח במות העדה באכול האש, לימדך הכתוב כי קרח נבלע, גם היה באכול האש כי באכול האש נמשך אל קרח. ומה שלא הזכירו כאן בפירוש עם שריפת החמישים ומאתים, מקל וחומר יוודע הענין, כי כיון שכולם מקריבי הקטורת וכל אחד ואחד מחתתו בידו גם כן נשרף עמהם, ואף על פי שלא הזכיר זאת אין צורך, כי אין עונש כולם רק בשבילו. או נאמר לפי שכל האתין ריבוין, כי באומרו ותאכל את החמישים ומאתים איש, בא לרבות קרח.

וירדו הם וכל אשר להם חיים שאלה ותכס עליהם הארץ ויאבדו מתוך הקהל כתב **הרמב״ן** - וטעם **ויאבדו מתוך הקהל** שאבדו לעיניהם בהיותם בתוכם עומדים עמהם, כי כרגע פתחה הארץ את פיה וסגרה אותה עליהם ולא נודע מקומם איה הוא ור״א אמר בעבור מות בניהם העומדים תחתם:

ורבנו אור עיננו **אור החיים** הקדוש - וירדו וגו׳ שאלה פירוש שלא שלטה בהם הארץ להורגם, אלא נשארו חיים, ונתנתן הארץ בפקדון לגיהנם, והוא אומרו חיים שאולה, ולא אמר לשאול, והגם שכל תיבה שצריכה למ״ד בתחילתה הטיל לה ה״א בסופה (יבמות יג:), עם כל זה לא לחנם יעשה כן:

ויכוין שאחר שירדו לשאול נתן ה׳ בהם כח ולא מתו, על דרך אומרם ז״ל (סנהדרין ק:) שהקדוש ברוך הוא נותן כח ברשעים לקבל עונשם, כמו כן אלו נשארו חיים אחר שהיו בשאול עצמה, כדי שירבה הרגשתם, ואם היה אומר לשאול היה נשמע שלא היו חיים אלא עד הגעתם לשאול, ובהגיעם מתו, ולא היה להם חיות אחר שהגיעו לשאול:

וכל ישראל אשר סביבתיהם נסו לקלם כי אמרו פן תבלענו הארץ כתב בספר **שפתי כהן** כאן **וכל ישראל אשר סביבותיהם נסו לקולם**. שהיו צועקים משה אמת ותורתו אמת והן בדאין, כההוא מעשה דההוא טייעא דפרק המוכר את הספינה (בבא בתרא ע״ד.) דאמר ליה לרבה בר בר חנה תא ואחוי לך בלועי דקרח וכו׳, אמר ליה אצית מאי קאמרי, שמע דאמרי משה אמת ותורתו אמת והן בדאין, לזה התפללה חנה עליהן לפי שהרהרו תשובה וכרבי אליעזר. ובמדרש אמרו (במדבר רבה י״ח, י״ט), שהיו אומרים למשה משה רבינו הצילנו, זה אליבא דרבי עקיבא דאמר שאין להם חלק לעולם הבא שלא הרהרו תשובה אלא אמרו משה רבינו הצילנו:

כלי יקר – **נסו לקולם**, מקולם מבעי ליה למימר, ועוד להיכן נסו ואנה מפניו יתי יברחו. והנה רז״ל אמרו (תנחומא קרח יא.) שקרח ועדתו אומרים תמיד משה אמת ותורתו אמת והם בדאים, ואותו קול התחיל לבצבץ מיד אחר הבליעה ולאותו קול היוצא ממקום הבליעה נסו כל ישראל לשמוע מה ידברו, כי סברו מסתמא הם מתודים על חטאם ורצו לידע מה היה עיקר חטאם כדי שידעו להשמר ממנו שלא יעבור גם עליהם כוס זה וז״ש כי אמרו פן תבלענו הארץ. ומדקאמרו משה אמת ותורתו אמת ש״מ שכפרו גם בתורתו, ואולי תלו זה במה ששמעו אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה א״כ רוצה ה׳ שכל ישראל ישמעו הכל מפי הגבורה ומה שמשה מגיד להם עוד לאו כל כמיניה ליתן מקום לדבריו אשר לא שמעו גם המה. ולדעתי שזה כוונת רש״י שפירש כי כל העדה כלם קדושים לא אתם לבדכם שמעתם אנכי ולא יהיה לך, רצו בזה מאחר שגם כל העדה שמעו ב׳ מצות אלו לו חפץ ה׳ במצות יותר מאלו כעת למה לא השמיענו כזאת, אלא ודאי שמלבכם אתם בודים הכל ולפי שחלקו על התורה אמרו בהתודותם משה אמת ותורתו אמת:

ואש יצאה מאת ידוד ותאכל את החמשים ומאתים איש מקריבי הקטרת כתב בספר **שפתי כהן** – **ואש יצאה מאת ה׳**. מהיכן בא זה האש?, כבר אמרו חז״ל במדרש (ילקוט רמז תשל״ב) על ויצעק משה אל ה׳ ותשקע האש, אמר להם עשיתם תשובה תשקע האש, לא עשיתם עדיין היא במקומה, שמע הקב״ה שהליזו על כבודו שנאמר (במדבר כ״א, ה׳) וידבר העם באלהים ובמשה, ומכבודו שהוא אש, שלח בהם אש ואותה האש לא נשקעה בארץ ולא חזרה עוד למקומה אלא נכנסה לאוהל מועד, לפי שאין משיבין על הקלקלה, ואותה האש יצאה ואכלה בני אהרן שנאמר (ויקרא י׳, ב׳) ותצא אש מלפני ה׳ ותאכל אותם, ואותה האש אכלה עדת קרח, עד כאן. ולזה אמר ואש יצאה, לומר שכבר יצאה פעם אחרת, לזה לא אמר ותצא אש. ואון בן פלת, לא נזכר, ואמרו חז״ל (במדבר רבה י״ח, כ׳) און אשתו הצילתו וישב באנינות כל ימיו, ולמה ישב באנינות, היה לו לשמוח שלא מת, אפשר לומר לפי שהעיז פניו וקם לפני משה. אבל מצאתי כתוב שישב באנינות לפי שבאה לו ההצלה על ידי אשתו ולא באה לו על ידי עצמו שיעשה תשובה, זהו ישב שבא לו ישוב וחיים בעולם על ידי אנינות שהיא האשה שנתקללה בעשר קללות, ומהם האנינות, שמתעטפות כאבל ומגדלות שער כאבל כדאיתא בפרקי רבי אליעזר (פרק י״ד):

וכתב רבינו בחיי ז״ל, יש לשאול ולתמוה תמיהה גדולה בענין הפרשה על שני דברים, האחד משה היה רועה נאמן שהתפלל על ישראל כמה פעמים על כמה עבירות שעשו, כענין מעשה העגל וחטא המרגלים וזולתם, איך לא התפלל עליהם כאן, ואיך לא החזירם למוטב, והרי התשובה עולה על הכל, ואין לך עבירה בכל התורה כולה חמורה שבחמורות שלא תהא לה תקנה בתשובה, והלא ימינו פשוטה לקבל שבים, ואפילו המורדים והפושעים בו, ואם היו מסופקים בדברי משה והיתה מחשבתם שהוא מחלק מינוי המעלות והשררות כרצונו ולא מאת ה׳, היה לו למשה לתת להם אות שיאמינו בדבריו, כי פקחים וחכמים גדולים היו, ומתוך האות ההוא היה מתברר אצלם כי אהרן הוא הקדוש הנבחר לכהונה, והוא הדין שיאמינו בשאר מינויי המעלות שהכל נאמר למשה מפי הגבורה ואין משה בודא אותם מלבו. ועוד אם הם חטאו ומרדו בה׳ ובמשה עבדו, מה חטאו הקטנים המוטלים בעריסה שהיו בכלל העונש הזה, שנאמר ונשיהם ובניהם וטפם, הטף מה חטאו׃

אמנם אם ביקשנו להלום פרשה זו על דרך הפשט, יקשה עלינו כל זה, אבל אי אפשר להולמה כי אם בדרך הקבלה הנאמנה, והנני רומז רמזים ואתה שמענה ודע לך. תמצא בדור הפלגה (בראשית י״א, ד׳) הבה נבנה לנו עיר ומגדל ונעשה לנו שם, וכתוב בהם (שם, ו׳) וזה החלם לעשות, ותמצא באנשי סדום שאמר (שם י״ג, י״ג) ואנשי סדום רעים, וכתיב (שם י״ט, ד׳) ואנשי סדום נסבו על הבית, וביאור הכתוב כי אנשי העיר והמגדל הם אנשי סדום, ואמר עליהם (שם, י״א) ואת האנשים אשר פתח הבית הכו בסנורים, ותמצא באנשי סדום ואנשי העיר ובפרשה זו של עדת קרח שאמר ויקומו לפני משה, והיה לו לומר ויקומו על משה, אבל רמז כי היו לפני משה, פירוש קודם משה כבר היו, ומפני זה קראן אנשי שם, אותם שנאמר בהם ונעשה לנו שם, ותרגום ויקח ואתפליג, רמז על דור הפלגה, וכתיב כאן בעונשם, העיני האנשים ההם תנקר, כמי שמפחיד חבירו במכה שכבר באה לו, ומשל למה הדבר דומה, לאב רחמן שהיה לו בן כסיל ואינו נוהג כשורה, בתחילה גוער בו, בשניה מכהו ומפייסו, בשלישית מתייאש ממנו ומשלחו ביד פשעו. כן דור הפלגה שכתוב בהם וזה החלם לעשות, מה עשה הפיצם, ואנשי סדום הכם בסנורים, ועדת קרח נאבדו מן העולם. והנה כוונת ה׳ יתברך שהוא עושה חסד לאלפים בטלה בהם, ועל סוד הענין הזה אמר קהלת (ד׳, ט׳) טובים השנים מן האחד ואחר כך אמר (שם, י״ב) והחוט המשולש לא במהרה ינתק, וממה שאמר לא במהרה ינתק אתה למד כי לפעמים ינתק אפילו בשלישית, אבל רחוק הוא ואינו דבר מצוי, ולכך אמר לא במהרה ינתק׃

ובספר הבהיר אמר בפירוש (סימן קכ״ב) אמר רבי עקיבא מאי דכתיב (קהלת א׳, ד׳) דור הולך ודור בא שכבר בא, משל למה הדבר דומה למלך שהיו לו עבדים והלבישם בגדי משי ורקמה כפי יכולתו, קלקלו השורה השליכן ודחפן מעליו והפשיטן והלכו להם, ולקח הבגדים ורחצם היטב עד שלא נשאר בהם שום סיג והניחם אצלו מזומנים, וקנה עבדים אחרים והלבישם הבגדים ההם, והוא לא ידע אם טובים העבדים אם לאו, והרי כבר זכו בבגדים שכבר באו לעולם ולבשום אחרים, עד כאן. מעתה תתבאר לך הפרשה באר היטב ונסתלקה הקושיא לגמרי, ממה שלא התפלל

משה עליהם וממה שחל העונש גם בטף, והבן זה. ולזה רמזו חז״ל במדרש תהלים (מזמור מ״ו) למנצח לבני קרח על עלמות שיר, כך אמרו בני קרח, מועלמים הם הדברים שראינו ואין אנו יודעים מה ראינו, עד כאן דבריו:

מצאתי כתוב **ואם בריאה**, כי אף על פי שאי אפשר שיהיו באותו עולם במלבוש של זה העולם, כי אפילו הרשעים שיורדים לגיהנום הם מתלבשים בגוף אחר, אבל אלו יברא להם חומריות שתוכל גיהנום לקבלם בחומרם, אפילו המות יהיה פולטם לארץ שנאמר (בראשית ג׳, י״ט) כי עפר אתה ואל עפר תשוב: עוד **ואם בריאה**. יתן להם בריאות לקבל פורענותם, כמו שאמרו חז״ל (עיין סנהדרין ק׳ ע״ב) כשם שנותן כח בצדיקים לקבל שכרם כך נותן כח ברשעים לקבל פורענותם. יברא, יתן כח ובריאות באש של גיהנום לעשות פורענותן אף על פי שהיא רוחנית: ואמר ותפתח הארץ את פיה ותבלע אותם ואת בתיהם, ואמר וירדו הם וכל אשר להם, למה פירש וכל האדם אשר לקרח. אפשר שרמז כאן על בני קרח, לזה אמר האדם אשר לקרח ולא בניו, כי הבנים אין נקראים אדם אשר לפלוני, כי אין משמעות זה הלשון אלא על עבדים ושפחות, ולפי שקרח היה עשיר והיה לו עבדים מה שלא היו לדתן ולאבירם. ואמרו במדרש (ילקוט רמז תשנ״ב) מה זכות היה ביד בני קרח שינצלו, שבשעה שהיו יושבין אצל קרח אביהם היו רואין את משה וכובשין פניהם בקרקע, ואמרו אם נעמוד בפני משה רבינו אנו נוהגין בזיון באבינו, וכבר נצטוינו על כיבוד אב ואם, ואם לא נעמוד, כבר כתיב (ויקרא י״ט, ל״ב) מפני שיבה תקום, מוטב שנעמוד מפני משה רבינו אף על פי שאנו נוהגין בזיון באבינו, באותה שעה הרחישו לבן בתשובה, עליהם אמר דוד (תהלים מ״ה, ב׳) רחש לבי דבר טוב אומר אני וגו׳, אמר רבי יוחנן מדוגמא שעתיד הקב״ה לעשות לצדיקים לעתיד לבוא שהוא עתיד לאחוז בכנפות הארץ והצדיקים תלוים ברומו של עולם כך עשה הקב״ה לבני קרח מאותה דוגמא בעולם הזה, רבי יהודה הנשיא אומר כמין עמוד נתבצר להם בגיהנום ועמדו עליו והיו כל ישראל רואים אותם, באותה שעה פתחו פיהם ואמרו שירה, כאשר שמענו כן ראינו בעיר ה׳ צבאות, שעתיד הקב״ה לבנות את ירושלים בנין קבוע שאין לו הפסק, שנאמר (שם מ״ח, ט׳) אלהים יכוננה עד עולם סלה, עד כאן. כמו שעמדו על רגליהם מפני כבוד משה, כן נתבצר להם עמוד שעמדו עליו, ומה שאמר שאמרו שירה כאשר שמענו כן ראינו, אפשר שראו בתהום בנין בית המקדש כמו שראה יונה כדאיתא בפרקי רבי אליעזר (פרק ט׳), וכמעשה דאותו תלמיד דרבי יוחנן (בבא בתרא ע״ה.) דדריש רבי יוחנן עתיד הקב״ה לעשות דלתות של ירושלים גבהן שלושים אמה וכו׳ והפליגה ספינתו וכו׳ ואמר דרוש רבי דרוש כאשר אמרת כן ראיתי וכו׳. אם כן מפני הקימה שקמו מלפני משה היה להם קימה וקיום לעולם. ויאבדו מתוך הקהל, הוא על דתן ואבירם שלא הניחו בנים בתוך הקהל:

במדבר פרק יז - (א) **וַיְדַבֵּר יְדֹוָד אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃(ב) אֱמֹר אֶל אֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן וְיָרֵם אֶת הַמַּחְתֹּת מִבֵּין הַשְּׂרֵפָה וְאֶת הָאֵשׁ זְרֵה הָלְאָה כִּי קָדֵשׁוּ׃(ג) אֵת מַחְתּוֹת הַחַטָּאִים הָאֵלֶּה בְּנַפְשֹׁתָם וְעָשׂוּ אֹתָם רִקֻּעֵי פַחִים צִפּוּי לַמִּזְבֵּחַ כִּי הִקְרִיבֵם לִפְנֵי יְדֹוָד וַיִּקְדָּשׁוּ וְיִהְיוּ לְאוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃(ד) וַיִּקַּח אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֵת מַחְתּוֹת הַנְּחשֶׁת אֲשֶׁר**

הִקְרִיבוּ הַשְּׂרֵפִים וַיִּרָקְעוּם צִפּוּי לַמִּזְבֵּחַ׃(ה) זִכָּרוֹן לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא יִקְרַב אִישׁ זָר אֲשֶׁר לֹא מִזֶּרַע אַהֲרֹן הוּא לְהַקְטִיר קְטֹרֶת לִפְנֵי יְדֹוָד וְלֹא יִהְיֶה כְּקֹרַח וְכַעֲדָתוֹ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְדֹוָד בְּיַד מֹשֶׁה לוֹ׃(ו) וַיִּלֹּנוּ כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמָּחֳרָת עַל מֹשֶׁה וְעַל אַהֲרֹן לֵאמֹר אַתֶּם הֲמִתֶּם אֶת עַם יְדֹוָד׃(ז) וַיְהִי בְּהִקָּהֵל הָעֵדָה עַל מֹשֶׁה וְעַל אַהֲרֹן וַיִּפְנוּ אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וְהִנֵּה כִסָּהוּ הֶעָנָן וַיֵּרָא כְּבוֹד יְדֹוָד׃(ח) וַיָּבֹא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל פְּנֵי אֹהֶל מוֹעֵד׃

וידבר ידוד אל משה לאמר, אמר אל אלעזר **שהוא איש החסד שבמלכות שהוא** בן אהרן הכהן **החסד דז״א** וירם את המחתת **כבר ידעת מה היא מחתה ופה דיני הבינה פעלו במלכות וזה הוא** מבין השרפה **מבין זו בינה שירדה אל המלכות הנקראת כאן** השרפה **הר שפה, הר אלו אחוריים דאלקים, ה׳ אותיות דידה** ושפה **גימ׳ שכינה** ואת האש זרה הלאה **זו אש זרה כמו בחטא נדב ואביהוא והם פגמו במלכות הנקראת** כי **כ׳נסת י׳שראל** קדשו. **וכ״כ בספר** שפתי כהן **ואמר** ואת האש זרה הלאה. **כבר עשתה זו האש פורענות בני אהרן ובתבערה כמו שאמרנו, וכאן כבר נעשית זרה, לזה זרה אותה הלאה שלא תחזור עוד למקומה, כמו שאמרנו לעיל בשם חז״ל שזו האש ששלח הקב״ה על שהלעיזו על כבודו, ומכבודו שהוא אש שלח בהן אש, ואותה האש לא חזרה למקומה אלא נכנסה אל אוהל מועד, עתה זרה, נעשית זרה, זרה אותה שלא תכנס אל אוהל מועד. הלאה, אותיות האהל, רצה לומר שלא תכנס עוד לאוהל. ופירוש כי קדשו שהיו מזומנין לבוא על ידיהן אלו שלוש פורעניות, כמו וקדשתם היום ומחר (שמות י״ט, י׳), ותירגם אונקלוס ותזמנינו, לזה היא באוהל מועד לעשות שליחותה וכבר עשתה. ע״כ.**

את זו השכינה הנקראת את **מחתות החטאים האלה בנפשתם ועשו אתם רקעי פחים צפוי למזבח** זה מזבח החיצון ספירת המלכות הנקראת **כי** כ׳נסת י׳שראל ועשו אותם ריקועי פחים כדי שלא יעוררו שוב על הכהונה (צרור המור) **הקריבם לפני ידוד ויקדשו ויהיו לאות לבני ישראל**.

ויקח אלעזר הכהן את מחתות הנחשת אשר הקריבו השרפים וירקעום צפוי למזבח, זכרון לבני ישראל למען אשר לא יקרב איש זר אשר לא מזרע אהרן הוא להקטיר קטרת לפני ידוד ולא יהיה כקרח וכעדתו כאשר דבר ידוד ביד משה לו.

וילנו כל עדת בני ישראל ממחרת על משה ועל אהרן לאמר אתם המתם את עם ידוד כתב על זה בספר מגלה עמוקות ״מה שהרהרו ישראל אתם המיתם את עם ה׳ והלא כבר יצאו בלועים ושרופים וקרח הי׳ משניהם לפי שרצה להיות מלך ולהיות למעל׳ ראש הי׳ מן הבלועים עד תהום למטה ולפי שרצה להיות כ״ג כי הי׳ בכור לכן הי׳ מן השרופים ע״ד הדרש אמרתי שקרח לא טיפש הי׳ ומטועני הארון הי׳ התרעם על משה ואהרן שכל התלאות והרפתקאות דעדו עלייהו דישראל בא מהם והנה התרעם על שגרמו להם עגל כי משה גרם בלקחו ערב רב ז״ש הקב״ה (שמות לב) כי שחת עמך ולא עמי ואהרן ג״כ העיקר ויגוף י״י את העם אשר עשו את העגל אשר עשה אהרן ז״ש ר״ב לכם אתם הגורמים ערב רב כי כל הצרות הצרורות הבאו עלינו הכל בא

מכם כי כל העדה כלם קדושים הם מסיטרא דקדושה והם תו״ד כמ״ש (ויקרא כב) ונקדשתי בתוך בני ישראל וכמ״ש גבי בני יעקב עשרה שהם סוד הקדושה (בראשית מב) ויבאו בתוך הבאים לשבור אוכל כי (ירמי׳ ב) קודש ישראל לי״י ראשית תבואתה ובנוי דערב רב הם הקליפה אשר סביב המוח ומשה סבר שתהי׳ הקליפה ג״כ מתוקנת לכנוס בתוך הקדושה לכן לקח עמו כי לע״ל כשיעבור רוח הטומא״ה מן הארץ יהי׳ כן וזה היתה כוונת שלמה שלקח אלף נשים להכניע אלף כוחות הטומאה וגם כל השרים וגו׳ ז״ש ובתוכ״ם י״י שישראל הם התו״ד כי ישראל הם כליו של הקב״ה והקב״ה כביכול מעצמותו נתן בהם ז״ש (ברכות כה) ברכה לחכמי ישראל ברוך שחלק מחכמתו ליריאיו ולא״ה ברוך שנתן מחכמתו כי (איכה נ) חלק י״י אמרה נפשי ונשמת ישראל וחכמתן הוא חלק אלוה ממעל לא עשה כן לכל גוי לז״א קרח ומדוע תתנשאו הלא אתם גרמתם לנו הצרות בענין עגל שלקחת ערב רב וכל המאורעות מתאוננים וקברות התאוה הכל בא מהם גם דתן ואבירם אמרו למשה והוסיפו כי שתים רעות שהי׳ לישראל שזה גרם תרין בזיעי דהיינו לב׳ חורבנין חורבן א׳ על ע״ז ג״ע ש״ד הוא עון עגל שאז קרבו (יחזקאל ט) פקודות העם לסוף כ״ד דורות נגבה חוב זה ובית שני עבור מרגלים (סנהדרין) בכייה של חנם גרמה בית שני שעבור שנאת חנם נחרב בית שני ז״ש המעט כי העליתנו מארץ מצרים ר״ל העלייה אשר העליתנו מארץ מצרים היתה ממכם שגרמת להמיתנו במדבר כי אלו לא לקחת ערב רב אשר עלה אתם ז״ש כי שחת עמך אשר העלית מארץ מצרים הרי תלה העלייה במשה לא די שבזה אתה הוא הגורם שחטאנו בעגל. אף גם זאת גרמת לנו שלא נבא לארץ ישראל אתה הוא הגורם שלא תתן לנו נחלת שדה וכרם כי למה הסכמת בשליחת מרגלים ז״ש וייטב הדבר בעיני ולא בעיני המקום וכן שלח לך לדעתך אני איני מצוה אותך ולמה הסכמת לשלוח מרגלים וכי לא הי׳ להם למרגלים להגיד מה שראו בעיניהם העיני האנשים ההם תנקר ר״ל אותן אנשים מרגלים שהלכו לעשות שליחותן וחזקה עשה שליח שליחותו וכי לא הי׳ להם להגיד מה שראו בעיניהם כי כל מה שהגידו אמת הי׳ שלא נוכל לעלות לשם בדרך הזה ועל ענין עגל השיב משה לקרח שמעו נא בני לוי איתמר במדרש אפשר אדם מדבר ליוסף ואמר לשמעון שמע אמר המדרש שמשה השיב להם שהם במכירתן של יוסף גרמו העגל לא הם ז״ש שמע״ו נא רמז על שמעון בני לוי רמז ללוי כי (בראשית לז) אמרו איש אל אחיו לכו ונהרגהו וגו׳ אותו החטא גרם שירד יוסף למצרים והוצרך משה להעלות אותם ע״י טס של כסף שהי׳ כתוב עליו עלה שור ואותו טס זרק מיכה לאש יצא העגל הזה והם הגורמין ולא הוא ולדתן ולאבירם כשראה משה לזות שפתים התפלל לפני הקב״ה שהוא לא חטא בשתים רעות אלו על שלקח ערב רב אשר בשר חמורים בשרם אמר לפני הקב״ה לא חמור אחד מהם נשאתי אף שלא מחיתי עדב רב לילך עמנו וכי נשאתי אותם על כנפי נשרים כאשר ישא האומן את היונק כאשר הוא עושה לס׳ רבוא של נשמות קדושות ועל דבר מרגלים ולא הרעותי את אחד מהן אף וייטב הדבר בעיני בענין שליחות המרגלים מ״מ לא לרעה עשיתי רק לטובה נחכוונתי ז״ש אתם המיתם את ע״ם י״י ר״ת ע״גל מ״רגלים הלא בשתים אלו אתם

גורמין לפי שמשה אמר בקר ויודע יי״י את אשר לו ז״ש שכוונתם לחרף להקב״ה בעצמו ובתורתו ולכן לקח משה ס״ת בחיקו בזאת תדעון. ע״כ.

איך אפשר לטעון טענה כזו אחרי שראו את יד ד׳? עונה על כך השל״ה הקדוש ״נחזור להענין, ר״ן איש לא חטאו במרד ובמעל, רק אדרבה רדפו אחר הכבוד אשר חכמים ינחלו, וחפצו בדביקות עליון, ובקרבתם לפני ה׳ מתו. כמו נדב ואביהו בקטורת כן הם בקטורת, והקטורת מורה על רוב הקישור והדביקות, וכוונתם לשמים. על כן המחתות שלהם קדשו, ולא כמחתות קרח שהיא קטרות זרה ממש. וכן משמע בפסוקים שלא ציוה הש״י ליקח המחתות לעשות אותם צפוי למזבח, רק מחתות החטאים האלה בנפשותם שהם ר״ן איש, ועל מחתותיהם נאמר (במדבר יז,ב), כי קדשו נעשו כלי שרת:

ובזה יובן לאחר שראו ישראל הנס הגדול הזה שהוא מפי הגבורה, איך עלה על דעתם לומר אתם המיתם את עם ה׳. אלא כוונתם היה על בני עליה ר״ן איש אלו, והתרעמו על משה שלא היה לו למהר וליתן להם עצה במעשה הקטורת, שאז בקרבתם לפני ה׳ וימותו, רק היה לו להמתין אולי יחזרו מדבריהם. ובאמת משה רבינו ע״ה עשה הכל מפי ה׳, כי תכף הש״י ממהר לשלם לשולחי ידם בכתר הכהונה. וזה הענין הראה הש״י במקל אהרן, כי פרח ויצץ ציץ ויגמל שקדים, ופירש רש״י, ולמה שקדים, הוא הפרי הממהר להפריח מכל הפירות, אף המעורר על הכהונה פרענתו ממהרת לבוא כמו שנאמר בעוזיה כו׳, ואז שקטה ונחה תרעומות ישראל:

ובזה יתורץ קושיא אחת, כשנענשו ישראל כשאמרו אתם המיתם וגו׳ ויצא הקצף, וציוה משה רבינו ע״ה לאהרן שיקח את הקטורת וכו׳, כי רז זה מסר לו מלאך המות שהקטורת עוצר המגפה, כמו שאמרו רז״ל בפרק רבי עקיבא (שבת סט,א) וכן הובא ברש״י. אם כן מה זה שאחז את המלאך והעמידו על כרחו כו׳, כמו שפירש רש״י בפסוק (במדבר יז, יג), ויעמד בין המתים ובין החיים. ויש להקשות הלא המלאך מות בעצמו מסר לו זה הסוד שהקטורת עוצר המגפה, ואם כן למה עתה חפץ להמית. ועל דרך הפשט יש לתרץ דהענין הוא כך, דבודאי אין כח לעשות פעולה נגד גזירת הש״י, כשגוזר זה האדם ילך למיתה לא יועיל לא קטורת ולא שום המצאה בעולם, כי מה מועיל נגד גזירת הש״י. ומה שמסר לו המלאך מות רז שהקטורת עוצר, זהו מה שאינו נגזר בהדיא מפי הקב״ה, רק מה שמלאך המות מוסיף מדעתו, כמו שאמרו ז״ל (ב״ק ס,א), כיון שנתנה רשות למלאך מות אינו מבחין בין טוב לרע. והנה במגפה זו היה הרבה שפרט אותם הש״י וגזר עליהם מיתה, ובא מלאך המות לשחטם והיה אהרן מחזיק בידו ולא הניחו, על כן השיב לו המלאך המות מה אתה עושה, הלא בפלוני ובפלוני אני שלוחו של מקום במה שגזר הקב״ה בעצמו ובכבודו מיתה עליהם, ואין מועיל הקטורת רק נגדי מה שאני מוסיף מדעתי. על זה השיב אהרן גם משה שלוחו של מקום, המתן כי וינחם ה׳ על הרעה אשר דיבר, כך יש לפרש. אמנם לענינינו לא הועיל הקטורת להצילם ממיתה, מאחר שחטאו בהקטורת, דהיינו מה שהתרעמו על משה רבינו ע״ה שנתן עצה להר״ן איש שישימו קטורת:

כלל העולה - קרח **הקנאה** הוציאה אותו מהעולם, וחטא בציצית שהן תיקון לזה כמו שכתבתי. דתן ואבירם ה**תאוה**, וחטאו בפתח בתיהם, ששם המזוזה תיקון לזה כמו שכתבתי. ור״ן איש **הכבוד**, אבל כוונתם היה לשם שמים לכבוד חכמים ינחלו, וסברו להתלבש בלבוש התפילין. אשר על תפילין של ראש נאמר (דברים נח, י), וראו כל עמי הארץ כי שם ה׳ נקרא, וזה שאמרו (במדבר טז ג), כי כל העדה כלם קדושים ובתוכם ה׳. אבל טעו ועברו על במופלא ממך אל תדרוש ובמכוסה ממך אל תחקור וגו׳ (חגיגה יג,א), ומתו בקרבתם לפני ה׳, כי נתקרבו מאוד להשגה העליונה ונשרפו כשריפת בני אהרן, שהלכו להתדבק במופלא מהם. ואע״פ שמעשיהם היו כמעשה רשעים, מכל מקום כוונתם היה בעבור הדביקות. והא דפליגי בפרק חלק (קט,ב) אם עדת קרח יש להם עולם הבא או לא, זה קאי דוקא על עדת קרח שנבלעו עמו, אבל לא על הר״ן איש הנשרפין. וכן משמע לשון המשנה (שם קח, א) דתנן, עדת קרח אין להם חלק לעולם הבא, שנאמר, ותכס עליהם הארץ בעולם הזה, ויאבדו מתוך הקהל לעולם הבא, דברי רבי עקיבא. ר׳ אליעזר אומר, עליהם אמר הכתוב, ה׳ ממית ומחיה מוריד שאול ויעל:

הקב״ה מקפיד על כבוד הצדיקים יותר מכבודו ולכן **ויהי בהקהל העדה על משה ועל אהרן ויפנו אל אהל מועד והנה כסהו הענן וירא כבוד ידוד, ויבא משה ואהרן אל פני אהל מועד**:

ספר **מפתח הספירות** פ׳ קרח

משה רבינו ע״ה מתוך רוב ענותנותו ורוב אהבתו את קרוביו עם כלל ישראל, כשהיתה המצוה מגעת לו מפי הגבורה היה שמח בה שמחה גדולה והיה מגידה כמו ששמעה מהשם כמו שהיא כתובה בתורה שבכתב. והיה מפרשה בפירושה כאשר צוהו השם גם כן לפרשה. ומפני דרך סתרי תורה וסתרי המצות בטעמיהן לא היה אפשר שיגלה לכל תכלית כונה בהם, אבל היה מבאר לכל עניין הפשט. והיה מגלה ליהושע תלמידו ולזקנים ולנביאים עניין הנסתר. והיו מקצת קרוביו עם מקצת שאר העם מקנאים על הרב ועל התלמידים כקנאת רשע לא לשם שמים, שקנאת סופרים תרבה חכמה. ולא היה בהם רוח להשתדל לעלות מעניין אל עניין כי היו עצלים בלימוד ולא היה להם חשק עליו בשום פנים, אך היו רוצים שתתגלה להם האמת במקרה. והיה נראה להם לפי מחשבת פתיות לבם הרע שמשה ואהרן היו מונעים מהם ידיעת סתרי תורה וגלוי טעמי מצות מצד גאוה ואהבת רבנות ושררה, חלילה להם מזה שהרי איך ראוי להאמין זה על מי שאמר ליהושע ״המקנא אתה לי ומי יתן כל עם ידוד נביאים״ וכו׳. והנה נאמר ״הוא אהרן ומשה״ ונאמר ״הוא משה ואהרן״ שמותם שוה בטובה. ודבר זה שזכרתי גרם לזקנים העצלים לומר מה שאמרו לשני עמודי עולם כמו שנאמר ״ויקהלו על משה ועל אהרן ויאמרו אליהם רב לכם כי כל העדה כלם קדושים ובתוכם ידוד ומדוע תתנשאו על קהל ידוד״. וכי מה ראו בהם מהשררה ורבנות עד שיאמרו להם מדוע תתנשאו, כי אם מה שזכרתי לך. ומשה ראה בם שאינם תלמידים הגונים ואע״פ שהיה מהם נשיאי קריאי מועד אנשי שם. ועל כן

לא היה אפשר לו למסור להם דבר סוד נסתר וסופם מוכיח על תחלתם. ובא בקבלת האמת החולק על רבו שלא לשם שמים כחולק על השכינה. ולפי שהיתה החלוקה בדברי תורה, עם שלא היתה לשם שמים, לא מנע משה מענות להם על דבריהם, ואמר להם "בקר ויודע ידוד את אשר לו ואת הקדוש והקריב אליו". וצוה לבחון דבר זה על ידי מחתות שסודם חתמות, ועל ידי א"ש עם קטר"ת תבין סודם קשט אמרי אמת בקשר א"ש עם תשר"ק שהם אלף ועשרה שסודם ראש הפועל על סוד האש שהוא עיקר הניסיונות. ואמרו "ובקשתם גם כהנה" הורה בו שהיו מבקשים מעלה שאינה ראויה להם. וקשר המחלוקת ידוע ואין צורך להרבות דברים בו רק אמרו "בזאת תדעון" וכל הנקשר עמו מן המופת, מורה על כח השם בשינוי הטבע. וע"כ אמר במחתות "ויהיו לאות לבני ישראל... זכרון... למען" וכו', זו ראיה ברורה על בחירת השם בקצת בני אדם ובקצת פעולות נפעלות על ידי הנבחרים ושאין רשאי לפעול אותם. והוא אמרו בעניין זה "זכרון לבני ישראל למען אשר לא יקרב איש זר אשר לא מזרע אהרן הוא להקטיר קטרת לפני ידוד ולא יהיה כקרח וכעדתו כאשר דבר ידוד ביד משה לו":

והנה הפלא הגדול מעדתינו הנה דזאת עדת יי' קדושה איך נאמר עליהם בכתוב בליעת[הארץ "וכל ישראל נסו לקולם" והם הדרים סביבותיהם "כי אמרו פן תבלענו הארץ". ועוד עניין האש שעל השאר ועדין הם חלוקים על משה ועל אהרן לאמר "אתם המתם את עם ידוד". ולולי רחמי השם וחסדיו הרבים היו הורגים המנהיגים והיו גם הם כולם נהרגים. ואמנם בעל הרחמים מחל ולא מחל והמחילה היתה על ידי המחתה והאש והקטרת, מדה כנגד מדה שעליהן היתה המחלקת הראשונה. והנה הכח שעמד כנגד הקרבן אשר "יצא הקצף מלפני ידוד" והחל לנגף במיתת מגפה בעם, עד שהרג מהם בצאתו י"ד אלף ת"ש "מלבד המתים על דבר קרח". וההליכה הממהרת עמדה כנגד הקצף הממהר, וע"כ נאמר "ויעמוד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה". וזה מופת יותר גדול מכולו להחזיר לאחור כח מפני כח כדמות בריאת רוח מפני רוח. וזה הוא סוד כל המדות האלהיות והוא סוד הקרבן שהוא שכינת עניין במקום (בהסתכלות) בהסתלקות[זולתו ממנו. ולעתים תהיה הברחת הרעה מפני הטובה ולעתים להפך, וזה כדמות בריחת הבריאות מפני החולי ובריחת החולי מפני הבריאות. וכן סוד כל ההפכים וכל העדר וקניין כמו הסרת הקרירות מהמים בהגיע אליהם החמימות, והסרת החמימות בבוא הקרירות. וכן בכל גוף נושא שני הפכים עת לזה ועת לזה, אך העדר הקנין אע"פ שדומים להפכים אין דינם שוה. וזה כי העיורון והראות שהם העדר והקנין אינם שני כחות נמצאים לעתים נתחלפים בנושא אחד כמים שמתחלפים לחום ולקור כמה פעמים, ויש ביניהם אמצעי והוא הפושרים. כי הראות הוא כח נמצא שהעין נושאו אבל אין העיורון כח נמצא כי אין לו מציאות, והחושב שהעין נושא העיורון והוא כח בעין אינו מכיר בין ימינו לשמאלו אפילו בעניינים הטבעים כל שכן שאינו מכיר דבר בכחות האלהיות ובמדות ובספירות ובדומיהן מעניינים העליונים. והשם יתי ברצותו לכלות תלונות בני ישראל מעליו ומעל שלוחיו הנאמנים צוה לקחת שנים עשר מטות

ואמר למשה "איש את שמו תכתוב על מטהו". ואמר לו "ואת שם אהרן תכתוב על מטה לוי כי מטה אחד לראש בית אבותם". וצוה להניחם כולם באהל מועד ואמר "והיה האיש אשר אבחר בו מטהו יפרח" וגו' וכן עשה. ונאמר "והנה פרח מטה אהרן לבית לוי ויוצא פרח ויצץ ציץ ויגמל שקדים", סודם ויגל"ם קדשי"ם, הם שבט לוי. והוא שראה ירמיה הכהן, "מקל שקד אני רואה" (ירמיה א' יא'). עם הוראת מהירות העניין פה ושם. פה באמרו "והנה פרח" מיד באמרו ממחרת, ושם "כי שקד אני על דברי לעשותו" (ירמיה שם). ומכלל האילנות הממהרים להוציא פרחים בניסן הוא אילן השקדים. וצוה השם להשיב את מטה אהרן לבדו לפני העדות "למשמרת לאות לבני מרי". והכוונה בזה "ולא ימותו" בשביל התלונות, ועוד העם המופלג צועק ואומר "הן גוענו" וכו', "כל הקרב הקרב אל משכן ידוד ימות האם תמנו לגוע". כבר אתה רואה מן התורה שהשם לא כעס עליהם על זה המאמר כמו שעשה בשאר מקומות. והוא מפני שבאמרם זה היה הדין אתם לא מרו מפני פחדם לקרבה אל מקום הקדש, וזה הפך מעדת קרח. על כן אמר השם לאהרן "אתה ובניך ובית אביך תשאו את עון המקדש" וכו'. והמשיך העניין והזהיר אותו ואת אחיו לשמור משמרתו ומשמרת האהל ואמר עליהם "אך אל כלי הקדש ואל המזבח לא יקרבו ולא ימותו גם הם גם אתם". והכוונה בשמירה "ולא יהיה עוד קצף על בני ישראל". וזו תכלית הטובה דומה לרופא יועץ וחכם האומר לבריא התנהג בשמירת הבריאות ולא תחלה. ושמירת הבריאות דרכיה כך וכך ואם יקרה לך שלא שמרת עצמך כראוי וחלית הזהר בך שלא תאכל דבר פלוני ולא תשתה כך וכך פן תמות בלא עתך. כך ענייני התורה כלם עצות אלהיות מופלאות:

ואמנם הכהנים והלויים המשרתים את השם הדין נותן להיות מזונותיהם הטוב שבמזונות. ועל כן אמר "כל חלב יצהר וכל חלב תירוש ודגן ראשיתם יתנו לידוד" וכו'. "בכורי כל אשר בארצם" וכו', "כל חרם בישראל" וכו', "כל פטר רחם לכל בשר" וכו'. ואמנם אמר שהבכורות הטמאים ראוי לפדותם אבל הטהורים לאו כי קדש. והם ג' מינים אשר עם הגו"ף יהיה סוד כללם כולל שכבת זרע או אמור עם מלת טפ"ה המורה על הגוף. והם שו"ר כש"ב ע"ז ומהם תבין היות כב"ש שופ"ט הזר"ע כי מזל טלה הוא הדיין הראשון על הטפה לפי הממשלה, וזה מכלל חכמת שמים. והכח השמשי לתקופת ניסן בנקודה הראשונה של המעלה הראשונה מעלותיו מזל טל"ה. ועל היותו כחו הראשון ד"ם כשמו אמר ית' "את דמם תזרק על המזבח ואת חלבם תקטיר אשה ריח ניחח לידוד ובשרם יהיה לך כחזה התנופה וכשוק הימין לך יהיה". וכן הנמשך עם זה לצרך מזונם הטהור. ואמרו "לחק עולם ברית מלח עולם" הוא סוד מגלה אמיתת המציאות אשר בין האדם והעולם והשם:

ספר במדבר פרק יז - (ט) **וַיְדַבֵּר יְדוָד אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר׃(י) הֵמּוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וַאֲכַלֶּה אֹתָם כְּרֶגַע וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם׃(יא) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אַהֲרֹן קַח אֶת הַמַּחְתָּה וְתֵן עָלֶיהָ אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ וְשִׂים קְטֹרֶת וְהוֹלֵךְ מְהֵרָה אֶל הָעֵדָה וְכַפֵּר עֲלֵיהֶם כִּי יָצָא הַקֶּצֶף מִלִּפְנֵי יְדוָד הֵחֵל הַנָּגֶף׃(יב) וַיִּקַּח אַהֲרֹן כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה וַיָּרָץ אֶל תּוֹךְ הַקָּהָל וְהִנֵּה הֵחֵל הַנֶּגֶף בָּעָם וַיִּתֵּן אֶת הַקְּטֹרֶת וַיְכַפֵּר עַל הָעָם׃(יג) וַיַּעֲמֹד בֵּין הַמֵּתִים וּבֵין**

הַחַיִּים וַתֵּעָצַר הַמַּגֵּפָה׃(יד) וַיִּהְיוּ הַמֵּתִים בַּמַּגֵּפָה אַרְבָּעָה עָשָׂר אֶלֶף וּשְׁבַע מֵאוֹת מִלְּבַד הַמֵּתִים עַל דְּבַר קֹרַח׃(טו) וַיָּשָׁב אַהֲרֹן אֶל מֹשֶׁה אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְהַמַּגֵּפָה נֶעֱצָרָה׃

וידבר ידוד אל משה לאמר: הרמו **הבדלו** מתוך העדה הזאת **האחוזה בזאת ברצון לקבל ואור הנפש** ואכלה אתם כרגע **לאחר שיש הבדל בין הימין והשמאל** ויפלו על פניהם.

ויאמר משה אל אהרן קח את המחתה ותן עליה אש מעל המזבח ושים קטרת והולך מהרה אל העדה וכפר עליהם כי יצא הקצף מלפני ידוד החל הנגף. כתב ה**רקאנטי**׃ **ויאמר משה אל אהרן קח את המחתה ותן עליה אש מעל המזבח ושים קטורת** וגו׳. כבר ידעת כי הקטורת הוא לרצות מדת הדין ומטעם זה עוצר המגפה כי תתרווה צמאונה ולא תקטרג כרמוז בסוד העזאזל. ובתרגום שיר השירים מצאתי בפסוק **אלך לי אל הר המור** (שה״ש ד׳ ו׳) וכל מזיקייא ומחבלייא הוו ערקין מריח קטרת בוסמים וכו׳. **כי יצא הקצף מלפני יי׳ החל הנגף**. פירוש בסוד **קץ כל בשר בא לפני** כי צריך ליטול רשות קודם שיעשה פעולתו, וכן רמז יונתן בן עוזיאל ע״ה ארום נפק מחבלא ואתכלי בחורב דשמיה קצף מן קדם יי׳ בהרמנא שרי לקפלא. וטעם **ויעמוד בין המתים ובין החיים** כטעם אשר הערה למות נפשו (ישעיה ג׳ יב׳) והבן זה.

כתב בזוהר פרשת קורח דף קע״ז׃ ״רִבִּי חִיָּיא פָּתַח (משלי טז) חֲמַת מֶלֶךְ מַלְאֲכֵי מָוֶת וְאִישׁ חָכָם יְכַפְּרֶנָּה. כַּמָּה אִית לְהוּ לִבְנֵי נָשָׁא. לְאִסְתַּמְּרָא מֵחוֹבַיְיהוּ, וּלְנַטְרָא עוֹבָדַיְיהוּ, דְּהָא בְּכַמָּה זִמְנִין עָלְמָא אִתְּדָן, וּבְכָל יוֹמָא וְיוֹמָא עוֹבָדִין בְּמַתְקְלָא סַלְקִין, וּמַשְׁגִּיחִין עָלַיְיהוּ לְעֵילָּא, וְאַכְתִּיבוּ קַמֵּיהּ. וְכַד עוֹבָדַיְיהוּ דִּבְנֵי נָשָׁא, לָא מִתְכַּשְּׁרָן קַמֵּי מַלְכָּא, סָלִיק רוּגְזָא, וְדִינָא אִתְּעַר, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב חֲמַת מֶלֶךְ מַלְאֲכֵי מָוֶת, וְעַל דָּא בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא בָּעֵי בַּר נָשׁ לְאִזְדַּהֲרָא מֵחוֹבוֹי׃

וְאִישׁ חָכָם יְכַפְּרֶנָּה, בְּשַׁעֲתָא דְּמָארֵיהוֹן דְּדִינִין קַיְימִין עַל עָלְמָא, וְרוּגְזָא תָּלֵי, אִי אִשְׁתְּכַח בְּדָרָא זַכָּאָה דְּרָשִׁים לְעֵילָּא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַשְׁגַּח בֵּיהּ, וְאִשְׁתְּכַךְ רוּגְזָא. לְמַלְכָּא דְּאִתְרְגַז עַל עַבְדּוֹי, וַהֲוָה תָּבַע עַל סַנְטִירָא לְמֶעְבַּד דִּינָא, אַדְּהָכִי עָאל רְחִימָא דְּמַלְכָּא, וְקָם קַמֵּיהּ, כֵּיוָן דְּחָמָא לֵיהּ מַלְכָּא, אִתְנְהִירוּ אַנְפּוֹי. שָׁאנֵי הַהוּא רְחִימָא דְּמַלְכָּא לְאִשְׁתָּעֵי בַּהֲדֵיהּ, וּמַלְכָּא חַדֵּי. לְבָתַר כַּד אָתָא סַנְטִירָא, חָזָא אַנְפּוֹי דְּמַלְכָּא חַדָּאן, אִסְתַּלָּק וְאָזִיל לֵיהּ, וְלָא עָבִיד דִּינָא. וּכְדֵין, הַהוּא רְחִימָא בָּעֵי לְמַלְכָּא עַל עַבְדּוֹי, וּמְכַפֵּר לְהוּ. וּבְגִין כָּךְ, וְאִישׁ חָכָם יְכַפְּרֶנָּה׃

אוּף הָכָא, כַּד חָמָא מֹשֶׁה דְּרוּגְזָא הֲוָה (דף קע״ז ע״ב) תָּלֵי, מִיַּד וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אַהֲרֹן, בְּגִין דְּאִיהוּ שׁוּשְׁבִינָא דְּמַטְרוֹנִיתָא, וּקְטֹרֶת לָא סַלְקָא אֶלָּא בִּידּוֹי, דְּאִיהוּ אַסְגֵּי שְׁלָמָא בְּעָלְמָא, וְקָשִׁיר קִשְׁרָא דְּמְהֵימְנוּתָא. קְטֹרֶת, הָא אוּקְמוּהָ, חֶדְוָותָא דְּעֵילָּא וְתַתָּא, קִשּׁוּרָא דְּמְהֵימְנוּתָא, סְלִיקוּ דְּרוּגְזָא, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (משלי כז) שֶׁמֶן וּקְטֹרֶת יְשַׂמַּח לֵב, וּכְדֵין וְאִישׁ חָכָם יְכַפְּרֶנָּה, יְנַקֵּי וְיַדְּכֵי לְהַהוּא רוּגְזָא, וְרַחֲמִין מִתְעָרִין׃

רִבִּי אֶלְעָזָר (נ״א רבי אבא) אָמַר, (במדבר ד) אַל תַּכְרִיתוּ אֶת שֵׁבֶט מִשְׁפְּחוֹת הַקְּהָתִי מִתּוֹךְ הַלְוִיִּם, בְּגִין דְּאִינּוּן גּוּפָא וְשָׁרְשָׁא דְּלֵיוָאֵי. וְזֹאת עֲשׂוּ לָהֶם וְחָיוּ וְלֹא יָמוּתוּ, דְּבָעֵי

כַּהֲנָא לְאַתְקְנָא לְהוּ, דְּאַף עַל גַּב דִּקְרִיבִין אִינּוּן לְקוּדְשָׁא, לָא יֵיעֲלוּן אֶלָּא בְּתִקוּנָא דְּכַהֲנָא, דְּהוּא יָדַע סִימָנָא דְּיִמְטוּן לְגַבֵּיהּ, וְלָא יַתִּיר. וְכַד מְכַסְיָא לְמָאנֵי קוּדְשָׁא, כְּדֵין כְּסוּיָא אַחֲרָא שָׁרֵי, וְאָסִיר לוֹן לְקָרְבָא לְמֵחֲמֵי, דְּהָא מִלָּה בַּחֲשָׁאי לָא אִית לְגַבַּייהוּ, אֶלָּא לְכַהֲנָא, (ועל דא) דְּמִלָּה דִּלְהוֹן וְעוֹבָדָא דִּלְהוֹן בְּרָזָא וּבַחֲשָׁאי וְלֵיוָאֵי לְאָרָמָא קָלָא׃

בְּגִין כָּךְ כַּהֲנֵי בַּחֲשָׁאי וּבְרָזָא, וְעַל דָּא אָסִיר לוֹן חַמְרָא, דְּחַמְרָא לְאָרָמָא קָלָא, וּלְגַלָּאָה רָזִין אִיהוּ. בְּגִין כָּךְ לֵיוָאֵי אִתְמְסָרוּ לְאָרָמָא קָלָא, דְּהָא בְּדִינָא אִתְאֲחָד, דִּינָא בְּאִתְגַּלְיָיא אִיהוּ, וּלְפַרְסָמָא מִלָּה קַמֵּי כֹּלָּא. אֲבָל כַּהֲנָא, כָּל מִלּוֹי בְּרָזָא וּבַחֲשָׁאי, וְלָאו בְּאִתְגַּלְיָיא (סימנא דכלא שמאל תהא דוחה, וימין מקרבת). בְּגִין דְּאִיהוּ יְמִינָא (מקרב), כַּד דִּינִין שַׁרְיָין בְּעָלְמָא מִסְטְרָא דִּשְׂמָאלָא, יְמִינָא יְהֵא מִקְרָבָא, וּבְמָה. בִּקְטוֹרֶת, דְּאִיהוּ בַּחֲשָׁאי, בְּרָזָא דָּקִיק, וּפְנִימָאָה מִכֹּלָּא׃

תָּא חֲזֵי, כַּד הַאי מַדְבְּחָא אַחֲרָא, שָׁאֲרֵי לְאַתְעָרָא אִתְּעָרוּתָא, כַּד לָא יִשְׁתְּכָחוּ זַכָּאִין, מַדְבְּחָא פְּנִימָאָה אִתְּעַר לְגַבֵּיהּ, וְקָאִים לָקְבְלֵיהּ, וְדִינִין מִשְׁתַּכְכֵי. וְעַל דָּא קַיְימָא לָקְבֵל דָּא, וּכְדֵין דִּינָא אִסְתַּלָּק׃

רִבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, (במדבר ד׳) זֹאת עֲבוֹדַת בְּנֵי קְהָת בְּאֹהֶל מוֹעֵד קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים, בְּשַׁעֲתָא דִּבְנֵי קְהָת נַטְלִין קֹדֶשׁ קָדָשִׁים, כְּדֵין אָתֵי כַּהֲנָא, וְחָפֵי כֹּלָּא, עַד לָא יִקְרְבוּן לְנַטְלָא לֵיהּ, וְלָא הֲווֹ חָמָאן לְעָלְמִין מַה דְּאִינּוּן נַטְלִין, אֶלָּא כֹּלָּא בְּכְסוּיָיא מִנַּייהוּ. כְּמָה דְּכְתִיב, (במדבר ד׳) וּבָא אַהֲרֹן וּבָנָיו בְּנָסְעַ הַמַּחֲנֶה וְהוֹרִידוּ אֵת פָּרוֹכֶת הַמָּסָךְ. וְרוֹב כְּסוּיָיא דְּמָאנֵי מַקְדָּשָׁא, תְּכֶלֶת אִיהוּ, בְּגִין דִּתְכֶלֶת הָא (קכ״ג ע״ב) אוּקְמוּהָ וְאִתְּמַר. בָּתַר דְּאִתְכַּסְיָיא כֹּלָּא, מְקָרְבִין בְּנֵי קְהָת דְּנַטְלִין, וְלָא מְקָרְבִין אֶלָּא בְּאִינּוּן בַּדִּים דְּנָפְקִין לְבַר. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (במדבר ד׳) וְכִלָּה אַהֲרֹן וּבָנָיו לְכַסּוֹת אֵת הַקֹּדֶשׁ וְגוֹ׳, בְּנָסְעַ הַמַּחֲנֶה וְאַחֲרֵי כֵן יָבֹאוּ בְּנֵי קְהָת לָשֵׂאת וְגוֹ׳׃

בְּגִין כָּךְ קְטוֹרֶת דְּאִיהִי פְּנִימָאָה, וְכָל מַה דִּי בְּרָזָא, לְכַהֲנָא אִתְמְסַר. וְעַל דָּא (במדבר ז׳) וַיִּקַּח אַהֲרֹן כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה וַיָּרָץ אֶל תּוֹךְ הַקָּהָל וַיִּתֵּן אֵת הַקְּטֹרֶת, דְּאִיהִי פְּנִימָאָה, רָזָא דְּכַהֲנָא, כְּדֵין וַיְכַפֵּר עַל הָעָם וַיַּעֲמוֹד בֵּין הַמֵּתִים וּבֵין הַחַיִּים, בֵּין אִילָנָא דְּחַיֵּי, וּבֵין אִילָנָא דְּמוֹתָא, כְּדֵין יְמִינָא קָרִיב דָּא בְּדָא, וַתֵּעָצַר הַמַּגֵּפָה, זַכָּאָה חוּלָקָא דְּכַהֲנָא, דְּכַהֲנָא אִית לֵיהּ חֵילָא לְעֵילָּא, וְאִית לֵיהּ חֵילָא לְתַתָּא, וְהוּא גָּרִים שְׁלָמָא לְעֵילָּא וְתַתָּא, וּבְכָל זִמְנָא, שְׂמָאלָא פָּלַח לִימִינָא, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב וְיִלָּוּ עָלֶיךָ וְיִשָּׂרְתוּךָ, וִימִינָא בְּשְׂמָאלָא מִשְׁתַּכְחֵי בַּמִּקְדָּשׁ׃

ביאר את הזוהר הזה הרב המקובל משה זכותא המכונה הרמ״ז׃ **לאסתמרא** וכו׳, דהיינו סור מרע לתיקון הגבורות, ולעשות טוב להמשיך החסדים. **דהא בכמה זמנין** וכו׳, ופן יצטרף עוונו לעוון הדור ויכריענו ח״ו לחובה. **ובכל יומא** וכו׳, כי לכל יום יש בחינה פרטית להתקן, והיינו (ברכות כו, א) עבר יומו בטל קרבנו כידוע (ע״ח שכ״ו פ״א). במתקלא, ה״ס (זוהר פקודי רנב, א) (ויקרא יט, לו) מאזני צדק, שיש בהיכלי זכות שבבי״ע, ששם כחות דין לשפוט, וידוע שג׳ הם שרשי הדין שהם קנ״א ואלקי״ם ואדנ״י העולים מאזני״ צד״ק, ושם מתעלים הבירורים. ומשגיחין עלייהו,

ה״ס עיני ה׳ אשר שם כנזכר בפרשת פקודי רנ״ב א׳, שמשגיח על שלימות הכוונה שיש לפועל אותם המעשים. ואכתיבו קמיה, בעוד שהוא זוכרם, ויודע המחשבה שהיתה לו בהם׃

סליק רוגזא וכו׳, ידוע (שה״כ דרושי ויעבור דרוש ז׳.) מסוד נוצר חסד לאלפים שהם ג׳ בחינות הדין הנז״ל, ומדת החסד מורידה הדינין הקשים למצולות, וקנ״א, וגם אלקי״ם ואדנ״י עולים כע״ס, וכשיש עוונות חוזרים אלו הדינין שהם כע״ס לעלות, וזהו סליק רוגזא קמי מלכא׃

לאזדהרא מחובוי, פי׳ שאם נכשל באיזה עוון יהיה תמיד רשום בזכרונו כמו שהוא רשום למעלה, וכמש״ה (עי׳ רמב״ם הל׳ תשובה פ״ב ה״ח) (תהלים נא, ה) וחטאתי נגדי תמיד, וז״ש מחובוי, כי בזה יועיל לו התשובה שתגין עליו׃

מיד ויאמר משה אל אהרן, בגין דאיהו שושבינא דמטרוניתא, וקטרת לא סלקא אלא בידוי, דאיהו אסגי שלמא בעלמא, וקשיר קשרא דמהימנותא. קטרת הא אוקמוה חדוותא דלעילא ותתא, קשורא דמהימנותא סליקו דרוגזא, הה״ד (משלי כז, ט) שמן וקטרת ישמח לב. וכדין (שם טז, יד) ואיש חכם יכפרנה, ינקי וידכי להה‌וא רוגזא ורחמין מתערין. פירוש׃ שושבינא דמטרוניתא, שהיא המזווגה עם בעלה בהורדת החסדים להמתיק גבורותיה. וכמו כן עיקרו באבא דיסד ברתא (זוהר פנחס רנו, ב.), והוא מקור החסדים הממותקים בגבורות שבדעת הנוק׳ כנזכר באוצרות חיים פ״ג ב׳ (עמ׳ פו. ע״ח של״ד ספ״א.), עי״ש היטב. וקטורת לא סלקא וכו׳, סוד הקטורת גדול וארוך, אבל כללותו לחלק ולעלות י״א ניצוצים שהם חיות הקלי׳ (פע״ח שער עולם העשיה פ״ד. שה״כ דרושי תפילת השחר דרוש ג יג, ג׃), שכאשר גובר בר מינן כח הפסולת מתהווה המגפ״ה שעולה קכ״ח בד׳ מילואי עסמ״ב, מפני שאז מסתלק בר מינן אור ההויות ולא מאיר אלא המילואים שהם שורש עולם התוהו. והנה הכהן המשמש ה״ס הדר שמתחבר אל אשתו, וזהו דאיהו אסגי שלמא, שמתהווה (נ״א שמתרבה) כח היסוד ומתקיים הברית, (כה, יג) **ברית כהונת עולם**. אי נמי דאיהו אסגי שלמא, קאי אקטורת, שהוא מבטל קטרוג החיצונים בהסתלקות י״א ניצוצי חיותם, י״א פעמים אדנ״י עולה קטור״ת, שהיה מתמר ועולה מתחתיות עד למעלה, ולא נצחה הרוח את עמוד העשן (אבות פ״ה מ״ה), אפילו רוח סערה, כי היה תש כוחו בסוד הקטורת. וקשיר קשרא דמהימנותא, מייחד העולמות מלמטה למעלה ומלמעלה למטה בסוד הפנימיות, כי לכן היה נעשה במזבח הפנימי, שה״ס מלכות בינה וכמו שיבוא עוד לקמן. וזהו שם קטורת שפירושו קשר בלשון תרגום (בראשית לח, כח ותקשר על ידו, תרגום, וקטרת), שעיקרו העלאת הניצוץ מהקלי׳ נוגה שה״ס (טעמי המצוות ושער המצוות פרשת ואתחנן.) התרגום. והדר מפרש בקיצור ענין הקשר הזה, ואמר חדוותא דלעילא ותתא, התבסמות ושמחה באו״א וזו״ן, כי לכולם יש שייכות בקטורת, שהרי י״א הניצוצות הם מז׳ בחינות ו״ק ומד׳ דאחוריים דאו״א כנודע (ע״ח ש״ט פ״ב.), ובקטורת חוזרים הניצוצות לשרשיהם, וזהו קשורא דמהימנותא. ועוד הסתכל ששם קטורת במקרא הוא קטורת ובמסורתנו הוא חסר ו׳ קטרת, ואמנם בזה נרמז שם הוי״ה י״ה

ו״ה שסודו קשר ההויות, הנה י״ה שהוא או״א, אמור יו״ד פ׳ יו״ד ת׳ יו״ד פ׳ ה״י ש׳ הרי ת״ש ועם י״ה גי׳ קטורי״ת מלא תשי״ה, אבל וי״ו ה״י הוא כך, וי״ו פעמים וי״ו תפ״ד ה״י פ׳ ה״י רכ״ה סך הכל תש״ט והוא קטר״ת חסר, והרי רמז הוי״ה שלימה בשתי בחינות הקטורת, והוא הוא בעצם קשורא דמהימנותא׃

סליקו דרוגזא, פי׳ התעלות הדינים עד שרשם, והוא בסוד הידוע בכוונת הריח (פע״ח שער השבת פ״י ופי״ז. שה״כ עב, ג), שסודו עילוי חר״י שנעשה רי״ח, ועל כן נאמר (דברים לג, י) ישימו קטורה באפך, כי חוטם סודו (ע״ח ש״ד פ״ה.) ס״ג שממנו היה הכל ס״ג, וחסרו ממנו י״א בחינות ונעשה ב״ן כנזכר אצלנו (ע״ח ש״מ דרוש ד.). והנה יו״ד פ׳ ה״ה ר׳ וי״ו פ׳ ה״ה ק״כ סך הכל ש״ך, שהוא ענין ש״ך ניצוצין ותיקונם לחזור למקורם. ה׳ פעמים ס״ג ועם ה׳ ראשונה סך הכל קטור״ה, דהיינו קטור ה״פ ס״ג וה׳. ואיש חכם וגו׳, חכם דייקא, כי אהר״ן סודו (ע״ח של״ב פ״ו.) ע״ב פק״ד, ובחכמה אתברירו (ע״ח שט״ל דרוש א סה, א. מזוהר פקודי רנד, ב.) הבירורים, שזה סוד הקטורת, להעלות ניצוצי הקדושה למקומם׃

גזעא ושרשא, ידוע (שער הפסוקים יחזקאל סס״א) שהלויים סודם גבורות הנוק׳, שיש ג׳ בחינות להן (ע״ח שכ״א פ״ב ושל״ה פ״ה. שער הפסוקים פרשת נשא סי׳ ד.), א׳ קיבוץ חמשתן בדעת, ב׳ התפשטות בחגתנ״ה, ג׳ התכוללותם ביסודה. והנה קהת סודו (שער הפסוקים שם) בדעת, ועניינו לשון אסיפה, כמו שפי׳ רש״י בפסוק (בראשית מט, י) ולו יקהת עמים, שכן הוא שבדעת מתקבצות הגבורות. וגם קה״ת עולה ה׳ ת״ק, דהיינו ה׳ גבורות והתכללותם בה׳ מאות. וגם מילוי דעת, דל״ת עי״ן תי״ו המילוי תק״ו דהיינו קה״ת עם הכולל. וכמו כן עולה מילוי יסוד יו״ד סמ״ך וי״ו דל״ת, שידוע (ע״ח של״ד פ״ו נ, א.) שה׳ גבורות הן נכללות ביסוד זעיר שהוא הנותנן אל דעת הנוק׳. וכן תמצא שם יג״ל פז״ק שהוא ביסוד (שה״כ דרושי הלילה דרוש ה נה, ג.), שבמילואו עולה קה״ת, וכנגד שני מקומות קיבוץ הגבורות דהיינו יסוד ודעת, אמר גזעא ושרשא דליואי׃

דבעי כהנא וכו׳, איתא באוצרות חיים פ״ג ב׳ (עמ׳ פו. ע״ח של״ד ספ״א.) שטעם קיבוץ וחיבור הגבורות בדעת רחל הוא מפני הארת יסוד אבא המתגלה בחזה דזעיר ולמטה, שהוא ממתיק הדינים הקשים שמתאספים ביסוד זעיר, וכיון שמתחברים בו הלא בצאתם משם לדעת רחל הם מחוברים. וזהו ענין תיקון הכהן את בני קהת. דאע״ג דקריבין וכו׳, שהרי הדעת הוא קרוב ליסוד זעיר שבתוכו יסוד אבא, מכל מקום לא ייעלון אלא וכו׳, והענין כי אין כח לרחל ליהנות מאור אבא אלא ע״י ריחוק וכמ״ש בספר הכוונות נ״ב ב׳ (פע״ח שער העמידה פי״ג. שה״כ דרוש ב בגומל לחסדים טובים לא, ד.) על פסוק (ירמיה לא, ב) מרחוק ה׳ נראה לי, ועל כן בהכנס בני קהת למקום הקדש שה״ס כח״ב, לא יוכלו להסתכל באותם הכלים הקדושים אלא ע״י כיסוי, דאם לא כן יתבטל כחם. וזהו הכרת הנזכר (ד, יח) אל תכריתו, והדין הוא צורך לעולם ובפרט בחינת קהת (שער הפסוקים שם), שהיא שורש הדינים המתפשטים בתוך הגבורות שבגרשון ומררי, דהיינו חג״ת נה״י. וז״ש מתוך הלוים, ולכן היו צריכים לתיקונא דכהנא. דהוא ידע סימנא, נראה דר״ל שהכהן היה יודע

[או שהודיעו משה רבנו ע״ה] סימן הגבול המותר ללוים בני קהת להתקרב לארון, שלא יגעו בגופו אפילו בכנפי לבושם שיאחזו רק בבדים הקבועים בארון, וענין הרחקה זו היא כלפי הנז״ל בסוד פסוק (פע״ח ושה״כ שם.) (ירמיה לא, ב) מרחוק ה׳ נראה לי. וכד מכסייא וכו׳, ה״ס אור מקיף וכעין החשמל (שה״כ ענין המנעלים ב, ג:) המגין ומכסה האור הפנימי, ואו״ר בגי׳ ר״ז לפי שהוא נסתר בתוך הפנימיות, והגבורות הן המלבישות אותו מבחוץ, ולכן אסור ללוים להסתכל בכלים הפנימיים:

מלה דלהון, ה״ס ברכת כהנים שסודה בצלם דאבא כנודע אצלנו (פע״ח שער חזרת העמידה פ״ו. שה״כ דרוש ה מ, א.), שאעפ״י שה״ס מקיף הוא פנימי ונעלם בתוך צלם דאי׳. ויתר על כן נכוין בברכת כהנים להוריד רחמי י״ג דדיקנא דעתיקא וכנזכר בספר הכוונות ס״ג ב׳ (פע״ח פ״ז. שה״כ מ, ד.), וידוע מספר ליקוטי תורה פרשת תולדות (פ׳ ויעתר יצחק) שיש בי״ג תיקוני דיקנא שתי בחינות, האחת פנימיותם שהם רחמים גדולים ושם שורש אבא, והשנית השערות שהם דינים שבהם שורש אי׳. והנה הפנימיות נקרא שמן משח רבות (ע״ע ברמ״ז אמור לדף פ״ח ב׳.), שאינו משמיע קול, והחיצוניות נקרא (תהלים צג, ד) מקולות מים רבים כנודע (פע״ח שער השבת פ״ח צה, ב. שה״כ סו, ג.). וז״ש ששל הכהנים הוא ברזא ובחשאי. וליואי לארמא קלא, וזהו מ׳קולות׳ מ׳ים׳ ר׳בים׳ ר״ת פ״ר גבורות, וס״ת ה״פ הוי״ה בנקודות אלקי״ם, וכל זה באי׳. ומ״ש ועובדא דילהון, הוא העבודה הפנימית שבהיכל שאין לאחר חלק בה, מה שאין כן הקרבנות שאפילו ישראל מותר לשחוט (זבחים פ״ג מ״א השחיטה כשרה בזרים). בג״כ כהני בחשאי וברזא, כי הנה הלוים בקולם שה״ס דין, בוקעים האוירים ומעלים פנימיות העולמות לעורר את האהבה, והכהנים מורידים השפע של הזווג הקדוש שנעשה בצניעות (נ״א בפנימיות), וברזא סוד (זוהר ויחי רלו, ב.) היסוד והאור, ולכן הכהנים אסורים ביין:

בג״כ ליואי אתמסרו וכו׳ בדינא, פי׳ הלוים שנמסרו לשרת את הכהנים בכח הדין, כי מספרם היה (ג, לט) כ״ב אלף, בסוד (פע״ח שער הק״ש פכ״ה. שה״כ דרוש ח כז, א.) אהו״י שהוא עטרא דגבורה, ואותיות התורה כ״ב היוצאות דרך חמש מוצאות הפה לחוץ (ע״ח ש״ה פ״ג.). וז״ש ולפרסמא מלה, וידוע שכל דיבור הוא בחוזק, ועניינו סוד (ע״ח ש״ד פ״א) מלכות שבה מתגלה האור והשפע. ועוד הלוים נאסרו בהעברת (ח, ז) תער על כל בשרם, ועיין בפרשת בהעלותך קנ״א ב׳ מה שכתבתי בס״ד (עמ׳ פח.). אבל כהנא כל מלוי וכו׳, כי הוא מושרש בחסדים, ונמשח בשמן הנז״ל, ומכוסה בבגדי קדש לבנים. האמנם עוד לאלוק מילין בתוכיות מאמר זה. איתא באדם ישר כ״ה א׳ (דפ״ק יט, א. בנדמ״ח עמ׳ עא. ע״ח שי״ט פ״ח.) דאו״א עילאין שניהם נקראים אבא, וישי״ס ותבונה שניהם נקראים אי׳, כי או״א האמורים סודם יו״ד וישסו״ת סודם ה״י. והנה למעלה בפרשת שמיני ט״ל א׳ אמר שהכהן מושרש במחשבה שה״ס הימין ומעשיו בחשאי בלחישו, ע״ע. נמצא שאו״א עילאין ה״ס ימין. ועל שניהם כפל בכאן ואמר רזא וחשאי, אבל הלוים הם בישסו״ת שסודם ה״י כללות השמאל, שבו נגלה מעשה בראשית, וכמ״ש (תהלים קד, כד) כלם בחכמה עשית, בבינה (זוהר תזריע מג, א:)

ובמה בקטורת, שסודו העליון (שער הפסוקים משלי סי' כז.) הוא באי' עלאה, כי אבא עלאה ה"ס שמן. אבל דוק אומרו דאיהו בחשאי וכו', דאיתא באדם ישר הנז"ל דמ"ש דאי' טמירא מאבא, היא אי' עלאה הנרמזת בו"ד של מילוי היו"ד שהיא בו נסתרת ונעלמת, וז"ש ופנימאה מכלא, כי אבא ה"ס (ע"ח שמ"ב פי"ג.) פנימיות דאצילות ואי' עלאה טמירא מיניה:

כד האי מדבחא וכו', זה מזבח החיצון וסודו במלכות, ומזבח הפנימי הוא בסוד לאה כנודע בכמה מקומות (ליקוטי הש"ס מנחות. ע"ע ברמ"ז פרשת בהר הערה יא.), וכללות ענין מאמר זה שכשהמלכות היא מתחלת להתעורר ולהתעלות, אם אין צדיקים מצויים כראוי לעזרה אז בא לה סיוע מאור לאה, ואחד מהדרכים שיש לענין זה הוא מ"ש בדרוש התפילין (ע"ח שכ"ט פ"א. פע"ח פ"ז. שה"כ דרוש ה ט, ד.) שהמלכות שיורדת בלילה לבריאה מתעוררת בעלות השחר לעלות לאצילות, וכוחה גדול אם יש צדיקים הקמים בחצות ועוסקים בתורה, אבל אם אינם כראוי היא עולה בסיוע אור לאה עד זרוע זעיר בסוד תפילין של יד. וידוע (ע"ח של"ז פ"ה) שכמו שעיקר המלכות היא בהוד דז"א כך עיקרה של לאה בגבורה שלו, שעל כן מוכרח שמשם ימשך לה עוז ותעצומות. ולפי ששם שרשה של לאה, לכן אמר שמזבח הפנימי אתער לגביה, דהיינו אור שלה המושפע על המלכות. וקאים לקבליה, נראה שה"ס (פע"ח שער הק"ש פט"ז. שה"כ דרוש ג כ, א.) זווג לאה בקדרותא דצפרא, שגם משם נמשך אור לרחל לעלות. ודינין משתכי, שאז הוא עת רצון:

ויתן את הקטורת, דאיהו פנימאה, ידוע (ע"ח ש"ט פ"ב.) שסוד הקטורת הוא העלאת י"א ניצוצי אור שבתוך הס"א משיורי דמלכין קדמאין, והם סוד מ"ן דרחל, וכשעולים למעלה אז מעוררים הזווג העליון ומאירים חסדי יסוד אי', ה' פעמים קמ"ג שסודם קטור"ת, כמש"ה (משלי כז, ט) שמן וקטורת ישמח לב, ועשייתו ע"י הכהן מייחד גם הארות אבא, ומאירים החסדים במקום סיום יסוד אי', וז"ס מ"ש בכאן שאהרן עמד בין אילנא דחיי ובין אילנא דמותא, שנודע (ע"ח של"ד פ"ה.) שמהחזה ולמעלה ה"ס עץ החיים, סוד (שער הפסוקים פרשת בראשית פ' ומעץ ב, א:) ב' יסודות דאו"א ב' חיים, ועי"ץ החיי"ם גי' רל"ג, ע"ב קס"א, ומשם ולמטה הוא עץ הדעת טוב ורע, והיינו אילנא דמותא, ששם מקום המלכות. והנה בסגולת הקטורת שהעלה אליה י"א הניצוצות, אז האירו החסדים במקום החזה אשר שם סוף אילן החיים ואילנא דמותא. כדין ימינא קריב דא בדא, ונעשה זווג זו"ן וירדו חיים לעולם, כי הימין שהוא החסד מקרב שני האילנות, ואילן החיים הוא מבטל כח אילנא דמותא:

ויקח אהרן כאשר דבר משה וירץ אל תוך הקהל והנה החל הנגף בעם ויתן את הקטרת ויכפר על העם

ויעמד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה, ויהיו המתים במגפה ארבעה עשר אלף ושבע מאות מלבד המתים על דבר קרח כתוב בזוהר (חלק ג דף רלז ע"א) על

הפסוק פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי והזוהר שואל ״וכי האיך השיב פנחס חמתיה דקודשא בריך הוא, והכתיב ויהיו המתים במגפה וגו׳, אי לא מית חד מנייהו, הוה אמינא השיב את חמתי, אבל כיון דכל הני מיתו, מאי טעמא השיב את חמתי ולא כליתי את בני ישראל.

אלא ודאי ברירא דמלה, ווי ליה לבר נש דפגים זרעיה, ווי ליה למאן דלא נטיר זרעיה כדקא יאות, חס ושלום דאפילו חד מישראל מית, אלא שבטא דשמעון, כד אתי אינון ערב רב, אתערבו בנשין דשבטא דשמעון, בתר דאתגיירו, ואולידו בנין, מנהון מיתו בעגל, ומנהון מיתו במותנא, ואחרנין מיתו הכא אינון דאשתארו, הדא הוא דכתיב, ויהיו המתים במגפה, אשר מתו לא כתיב, אלא המתים, מתים דמעיקרא הוו׃

ובגין דאסתמרו ישראל, וכל אינון זרעא קדישא, אתמנון כלהו, בגין דלא חסר אפילו חד מנייהו, ועל דא כתיב, ולא כליתי את בני ישראל, מכלל דאחרנין כלו, וכן השיב את חמתי מעל בני ישראל, מעל בני ישראל השיב, אבל מעל אחרנין דהוו ערב רב, לא השיב, ועל דא רשים קרא ואמר, מעל בני ישראל, ובגין דא אתמנון בני ישראל כמלקדמין, וחבר לון קודשא בריך הוא בהדיה׃

כלומר, אלו שמתו במגפה נחשבו כבר כמתים לפני כן מפאת שהיו פגומים ובזה יובן היטב הפסוק ״ויעמוד בין המתים ובין החיים״ המתים? בין אלו שמתו היה צריך לומר אלא ודאי מתים מעיקרא.

וישב אהרן אל משה אל פתח אהל מועד והמגפה נעצרה

מהיכן ידע משה שקטרת עוצרת מגפה?

מובא במדרש ילקוט שמעוני במדבר - פרק טז - רמז תשנב במדרש המדבר על עליית מרע״ה לרקיע לקבל את התורה והתוכח עימם והודו לו ואז כתוב ״מיד כל אחד ואחד מסר לו דבר שנאמר עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות באדם בשכר שקראוך אדם לקחת מתנות, ואף מלאך המות מסר לו דבר שנאמר ויתן את הקטרת ויכפר על העם, אי לאו דאמר ליה מנא הוה ידע (כתוב ברמז שפ״א וברמז רס״ב)׃

ייחוד לזמן המגפה ב״מ

כתב הרב בשער הכוונות - דרושי תפלת השחר דרוש ג ׃ ״עוד יחוד אחר א״ל מורי ז״ל לזמן המגפ׳ ב״מ וזה ענייננו כבר הודעתיך כי כל הנשמות של בני אדם הם ממה שמתברר מן ז׳ מלכי אדום דמיתו וז״ס אומרם ז״ל כל ישראל בני מלכים הם וכאשר בתוך הבירורים יש קצת פסולת שלא הוברר זה הפסולת נעשה ארס וסם המות הממית לאדם בזמן המגפה וה״ס פסוק ידבק ד׳ בך את הדבר. והענין הוא כי אותם הקלי׳ שיש באותם בירורים כנז׳ הם המכים ונוגפים לאדם בזמן המגפ׳ ואחר שהכו אותו אינם נפרדים ממנו ותמיד דבוקים עמו ומקיפין אותו מכל סביבותיו שיעור כמה אמו׳ ולא עוד אלא אפילו באות׳ השכונה שעומד שם המוכה או אפילו איזה כלי

ומלבוש שלו צריך להתרחק ממנו וכל ההולך ומתדבק שם הוא מתדבק באותם הקלי׳ הנז׳ ויכול להנזק וזהו טעם שבשאר החולאי׳ והמכו׳ שבפ׳ כי תבוא לא כ׳ בהו ידבק כמו בענין הדבר והמגפה לפי שבשאר החולאים אין הקליפה ההם מתדבקים שם משא״כ במכת הדבר והמגפה שהיא מבחי׳ קלי׳ הבירורים הנז׳ הם דבוקים בו ובמלבושיו ובשכונתו ובכל כליו וכבר הודעתיך בענין פטום הקטרת כי אותם י״א סממני הקטרת הם מה שנשאר בתוך הקלי׳ שלא יכלו להתברר והם י״א אורו׳ שבקדושה המחיים את הקליפות וכאשר יעלו למעלה יסתלקו מתוך הקליפות וישארו בלתי חיות וימותו ואינן מזיקים וזה״ס הנז׳ בזוהר פ׳ וירא במדרש הנעלם שטוב לומר פטום הקטרת בזמן המגפה וכן מצינו במגפת עדת קרח שנעצרה ע״י הקטרת שהקטיר אהרן ולכן טוב מאד בזמן המגפה ב״מ שבעת אומרו פטום הקטרת בתפלת שחרית ומנחה יכוין בה באותה כונה האמורה למעלה בסדר הקטורת וג״כ כאשר האדם קם אחר חצות לילה לעסוק בתורה אחר שיאמר תיקון חצות ככתוב במקומו אח״כ יאמר פטום הקטורת בכונה ההיא לפי שאחר חצות נכנעת ממשלת הקליפה ובפרט אם יתחברו י׳ אנשים יראי ה׳ ויקראו סדר פטום הקטורת יחד בכונה הנז׳ יעשה רושם גדול למעלה אם יהיה אחר חצות לילה כנז׳ ואמנם זהו מה שצריך לקרות בשעת הנז׳ אחר חצות לילה אחר שתגמור הס׳ הנז׳ תאמר פ׳ ויאמר ה׳ אל משה קח לך סמים נטף ושחלת וחלבנה סמי׳ ולבונה זכה בד בבד יהיה ותאמר אותו ג״פ ישר ואח״כ ג״פ הפוך כזה יהיה בבד בד זכה ולבונה סמים וחלבנה ושחלת נטף סמים לך קח משה אל ה׳ ויאמר. ואח״כ תאמר ג״כ אותיות הפסוק למפרע ג״פ ותנקד האותיות בנקודת תיבות אלו הד׳ והם נטף שחלת וחלבנה ולבונה וכשיושלמו תחזור מתחלתן לסופן וזה סדרן׃

היהי דבב דב הכז הנבלו מימס הנבלחו תלחשו פטן מימס כל חק השמ לא הוהי רמאיו׃

ודע כי מורי ז״ל מסר לנו כמה כונות ושמות בכל תיבה ותיבה ולכל אחד מן החברים שהיינו שם עמו א״ל שיכוין במלה א׳ מזה הפסוק כל א׳ וא׳ כפי שרש נשמתו ואיני זוכרם ואלו ג׳ תיבות זכרתי שמסר אותם לג׳ חברים כל א׳ תיבה הנכונה לו. הא׳ היא סמים הראשון שבפסו׳ תחלף אותה באי״ק בכ״ר ויהיו אותיות מתק״ו. והוא שם קדוש ואיני זוכר נקודותיו ודע כי כשתרצה להוציאו ולהחליפו באי״ק בכ״ר לעולם צריך שתקח האות ההיא שאתה רוצה ותחליפנה באות שאחריה היותר סמוכה כגון א׳ דאי״ק תחליפנה באות י׳ ואות י׳ תחליפנה באות ק׳ ואם היא אות אחרונה כגון ק׳ אות ק׳ תחזור לאות הראשונה ותחליפנה באות א׳. ועד״ז בשאר אותיות של האלפ׳ ביתא זו וכן עד״ז בשאר האלפא ביתות שהם הג׳ אותיות אח״ס בט״ע וכיוצא. והנה צריך שתכוין בשם הזה כונה גדולה גמורה. וגם תכוין כי הוא בגי׳ מילוי הויה דיודין אשר באבא העולה ע״ב ומילוי מ״ו. גם הוא בגי׳ מילוי שם אהיה בריבועו דיודין אשר באימא העולה תקמ״ד ומילוי ת״ק וזהו שם תקמ״ו הנז׳. הב׳ הוא נטף תחליפנה באתב״ש ויהיה שם קדוש טנו ונלע״ד שנקודותיו יוצאים מן האותיות לך ס או מן בנה ז הג׳ הוא ושחלת תחליפנה באלב״ם ויהיה שם קדוש והוא

שם פיק א״כ ונלע״ד כי נקודותיו יוצאים מן אותיות חלך סמ ושאר שמות היוצאים מן שאר תיבות איני זוכרם אך מה שאני זוכר הוא שיודע אני שיוצאין שאר התיבות בחילוף אלפא ביתות הנז׳ גם טוב לכוין בזמן המגפה תמיד בכל רגע אל שם זה הקדוש נגף ותנקדהו בתנועת האותיות שורק חיריק צירי׃

והענין הוא כי סוד הדבר הוא כי גם אחת מסבות מכת הדבר הוא נמשך מזה כי כאשר ארבעה הויו׳ דע״ב ס״ג מ״ה ב״ן אינם מאירים אז מסתלקים אותיותיה׳ הפשוטו׳ ונשארים המלוים שלהם לבד שהם מ״ו ל״ז י״ט כ״ו סך ארבעתן קכ״ח ועם כללות ארבעתן קל״ב וכללות כולם קל״ג כמנין שם נג״ף כי לסיבת הסתלקות הנז׳ מן המלוים בא נגף בעולם ולכן תכוין בשם הנז׳ לתקן הענין יאמר בכל יום קודם התפלה פסוק זה ג״כ ישר והפוך ואני אשיר עזך וארנן לבקר חסדך כי היית משגב לי ומנוס ביום צר לי. לי צר ביום ומנוס לי משגב היית כי חסדך לבוקר וארנן עזך אשיר ואני. משם הרב הגדול ז״ל גם יאמר אחר פטום הקטרת בכל יום וכוונתו כנז״ל אלו הפ׳ ג״פ ביושר ואלו הן ויאמר משה אל אהרן קח את המחתה כו׳ מעל המזבח ושים קטרת והולך מהרה אל העדה וכפר עליהם כי יצא הקצף מלפי ה׳ החל הנגף. ויקח אהרן כאשר דבר משה וירץ אל תוך הקהל והנה החל הנגף בעם ויתן את הקטרת ויכפר על העם ויעמד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה. וישב אהרן אל משה אל פתח אהל מועד והמגפה נעצרה ובכל פעם מהג״פ הנז׳ תכוין אל שם טפטפיה כתוב בצבע זהב ויוצא מאלו התיבות שתציירם לפניך ואלו הם ט׳ של קטרת פ׳ של וכפר ט׳ של הקטרת פ׳ של ויכפר י׳ מן ויעמד ה׳ מן נעצרה גם טוב לכוין שארבע פסוקים הנז׳ הם ס״ג תיבות ויכוין לשם ס״ג שהוא באימא עילאה המבררת את הסיגים של שבעה מלכי אדום אשר ממותריה׳ ומן הפסולת שלהם נעשין המזיקין המכים את בני אדם כנז״ל. גם יאמר בכל יום בכל עת שתרצה או לפחות ג״פ ביום דהיינו קודם תפלת שחרית ומנחה וערבית אלו הפסוקים שבפרשת ויקהל ויעש את המנורה זהב טהור מקשה עשה את המנורה ירכה וקנה גביעיה כפתורי׳ ופרחיה ממנה היו ששה קנים יוצאים מצדיה שלשה קני מנורה מצדה האי׳ ושלשה מצדה השני. ג׳ גביעים משוקדים בקנה האי׳ כפתור ופרח וג׳ גביעים משוקדים בקנה אי׳ כפתור ופרח כן לו׳ הקנים היוצאים מן המנורה ובמנורה ד׳ גביעים משוקדים כפתוריה ופרחיה וכפתור תחת שני הקנים ממנה וכפתור תחת ב׳ הקנים ממנה כו׳ לששת הקנים היוצאים ממנה כפתוריה׳ וקנות׳ ממנה היו כולה מקשה אחת זהב טהור ויעש את נרותיה שבעה ומלקחיה ומחתותיה זהב טהור ככר זהב טהור עשה אותה ואת כל כליה ותכוין ר״ת וס״ת פ׳ זו והם ו״ה ואח״כ פ׳ א׳ בישעיה והוא זה ידוד להושיעיני ונגינותי ננגן כל ימי חיינו על בית ידוד ותכוין כי ר״ת ס״ת פ׳ זה הם יה והרי השם שלם בר״ת וס״ת פ׳ זה ופ׳ הנז׳ ולכן אמור זה הפ׳ וזה הפ׳ ז״פ ובכל פעם תכוין אל הויה שלימה כנז׳ אח״כ תחזור ותאמר הפ׳ הזה של ה׳ להושיעני ופ׳ א׳ מפרשת בהעלתך וזה מעשה המנורה כו׳ כן עשה את המנורה אשר גם ר״ת וס״ת פסוק זה הוא ו״ה ומפ׳ ה׳ להושיעני ר״ת וס״ת הוא י״ה הרי הויה א׳ שלימה גם יאמר בכל יום אחר פטום הקטורת קודם פ׳ ה׳ צבאות כו׳ פ׳ ויאמר אליהם ישראל אביהם אם

כן איפה זאת עשו קחו מזמרת הארץ בכליכם והורידו לאיש מנחה מעט צרי ומעט דבש נכאת ולט בטנים ושקדים ותכוין תחילה לשם נעורירו״ן היוצא מר״ת נ׳ מן כן ע׳ מן עשו ו׳ מן קחו ר׳ מן מזמרת י׳ מן בכליכם ר׳ מן הארץ ו׳ מן והורידו נ׳ מן מנחה. עוד תכוין בשם **רוטא** הנרמז באותיו׳ ר׳ מן צרי ו׳ מן ומעט ט׳ מן ומעט א׳ מן נכאת גם תכוין כי השם הנז׳ עולה בגי׳ ר״ו כמנין גבו׳ גם תכוין בשם צדנלבש והוא יוצא מר״ת צרי דבש נכאת לט בטנים ושקדים ודע כי כל אשר תוכל לכוין בכל רגע תמיד בשם **נעורירו״ן** הנז׳ יועיל מאד ולכן יהיה תמיד נגד עיניך גם תאמר בכל יום אחר תפלת ערבית ומנחה ושחרית אחר העמידה קודם אלהי נצור מזמור ס״ז והוא מזמור למנצח בנגינות מזמור שיר אלהים יחננו כו׳ ויכוין שיש בו ז׳ פ׳ זולת פ׳ א׳ ויש בו מ״ט תיבות וכונתם מזמור נרמזה בכונת העומר ועוד יכוין כי ר״ת ג׳ פסוקים הראשונים הם אל״י ור״ת וס״ת פסוק האמצעי הם י״ה ור״ת ג׳ פ׳ האחרונים הם יאי כמנין שם אהי״ה וס״ת ג׳ פסו׳ הראשונים הם הכם כמנין שם אדני וס״ת ג׳ פסוקים האחרוני׳ הם מוץ כמנין קול הרי נתבאר כי שבעה פסוקים הנז׳ הוא אלייאי ועולה כמנין שם ע״ב וס״ת כל הו׳ פסוקים זולת פסוק האמצעי הם קו״ל אדני ור״ת ס״ת פסוק האמצעי הוא י״ה נמצא קו״ל י״ה אדנ״י ע״ב גם תכוין כי מספר כל האותיות של זה המזמור הם ר״ו אותיות שבשם ע״ב הנז׳ גם אמור בכל יום מזמור יושב בסתר כו׳ ותתחיל מפסוק הקודם לו ויהי נועם ה׳ כו׳ וצריך לאומרו ז״פ ובכל פעם מהם תכוין בס״ת פ׳ כי מלאכיו יצוה לך אל שם יוה״ך גם תכוין באו׳ כ׳ של כי ואות ל״ך מן מלאכיו לשם כלך ותזכור בפיך ב׳ שמות יוה״ך כל״ך אחר שתסיים הפסוק הנזכר כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך׃

ספר במדבר פרק יז - (טז) **וַיְדַבֵּר יְדֻוָד אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃(יז) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְקַח מֵאִתָּם מַטֶּה מַטֶּה לְבֵית אָב מֵאֵת כָּל נְשִׂיאֵהֶם לְבֵית אֲבֹתָם שְׁנֵים עָשָׂר מַטּוֹת אִישׁ אֶת שְׁמוֹ תִּכְתֹּב עַל מַטֵּהוּ׃(יח) וְאֶת שֵׁם אַהֲרֹן תִּכְתֹּב עַל מַטֵּה לֵוִי כִּי מַטֶּה אֶחָד לְרֹאשׁ בֵּית אֲבֹתָם׃(יט) וְהִנַּחְתָּם בְּאֹהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי הָעֵדוּת אֲשֶׁר אִוָּעֵד לָכֶם שָׁמָּה׃(כ) וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר אֶבְחַר בּוֹ מַטֵּהוּ יִפְרָח וַהֲשִׁכֹּתִי מֵעָלַי אֶת תְּלֻנּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֵם מַלִּינִם עֲלֵיכֶם׃(כא) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתְּנוּ אֵלָיו כָּל נְשִׂיאֵיהֶם מַטֶּה לְנָשִׂיא אֶחָד מַטֶּה לְנָשִׂיא אֶחָד לְבֵית אֲבֹתָם שְׁנֵים עָשָׂר מַטּוֹת וּמַטֵּה אַהֲרֹן בְּתוֹךְ מַטּוֹתָם׃(כב) וַיַּנַּח מֹשֶׁה אֶת הַמַּטֹּת לִפְנֵי יְדֻוָד בְּאֹהֶל הָעֵדֻת׃(כג) וַיְהִי מִמָּחֳרָת וַיָּבֹא מֹשֶׁה אֶל אֹהֶל הָעֵדוּת וְהִנֵּה פָּרַח מַטֵּה אַהֲרֹן לְבֵית לֵוִי וַיֹּצֵא פֶּרַח וַיָּצֵץ צִיץ וַיִּגְמֹל שְׁקֵדִים׃(כד) וַיֹּצֵא מֹשֶׁה אֶת כָּל הַמַּטֹּת מִלִּפְנֵי יְדֻוָד אֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּרְאוּ וַיִּקְחוּ אִישׁ מַטֵּהוּ׃(כה) וַיֹּאמֶר יְדֻוָד אֶל מֹשֶׁה הָשֵׁב אֶת מַטֵּה אַהֲרֹן לִפְנֵי הָעֵדוּת לְמִשְׁמֶרֶת לְאוֹת לִבְנֵי מֶרִי וּתְכַל תְּלֻנֹּתָם מֵעָלַי וְלֹא יָמֻתוּ׃(כו) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְדֻוָד אֹתוֹ כֵּן עָשָׂה׃**

הציווי

וידבר חו״ג **דידוד** נמשכים **אל משה** הבינה והיא **לאמר** עולה אליו וברמז ל אמר כי ל היא סוד מגדל הפורח באויר עוד נרמז כאן אמ״ר אלו ג׳ קוין דחג״ת א=אש=גבורה, מ=מים=חסד ר=רוח=תפארת. ובא הדיבור, היינו המשכת המוחין ובהם חו״ג **דבר** דגבורות **ואל** החסדים כי אל רומז לחסד **בני ישראל** זו״ן הם בנים של ישי״ס **וקח** וחו״ב יקבלו **מאתם** מ״ן מזו״ן כי ז״א הוא איש **תם** והנוק׳ נקראת את וקרי ביה מאת תם, **מטה** זו העטרה נוק׳ פרטית דז״א **מטה** זו המלכות **לבית אב** היינו חו״ב כי הבינה בית לחכמה הנקרא אב **מאת כל נשיאהם** מכתר דזו״ן המ״ן]] יעלה מהנוק׳ אל תפארת וחו״ב וזה **לבית** בינה **אבתם** אב=חכמה תם=תפארת **שנים עשר מטות** ידוע שבמלכות יש י״ב גבולי אלכסון וכן בתפארת בסוד וקרא ז׳ה אל ז׳ה ואמר וידוע שזו״ן מתייחדים לפרקים וזהו **איש** תפארת **את שמו** מלכות **תכתב על מטהו** מטה ו מלכות ותפארת, **ואת שם אהרן** חסד דז״א **תכתב על מטה לוי** גבורה דמלכות, **כי מטה אחד לראש בית אבותם**. ואמר **והנחתם** מקום המנוחה והייחוד הוא **באהל מועד** ביסוד כי אהל מועד גימ׳ יסוד הנמצא **לפני העדות** בינה הנקראת **אשר** ומכחה יש **אועד** ייחוד **לכם** אותיות מלך היינו זעיר **ושמה** מלכות הנקראת שם והיא ה׳ אחרונה. **והיה האיש אשר אבחר בו מטהו יפרח** יעלה מ״ן מהייחוד וזהו שתרגם כאן ״ינעי״ מלשון ״הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד״ ומעליית מ״ן זו **והשכתי מעלי את תלנות בני ישראל אשר הם מלינם עליכם** יהיה מיתוק.

וידבר חו״ג **דמשה** בינה נמשכים **אל בני ישראל** זו״ן והם מעלים **ויתנו אליו** מ״ן דרך **כל** יסוד **נשיאיהם** דאריך דזו״ן **מטה לנשיא אחד מטה לנשיא אחד לבית אבתם שנים עשר מטות** מכל אחד שבי״ב גבולים **ומטה אהרן** חסד דז״א **בתוך מטותם** גם הוא מיוחד עם המלכות **וינח משה את המטת לפני ידוד** החכמה **באהל העדת** בינה. **ויהי ממחרת ויבא משה אל אהל העדות** הבינה **והנה פרח** העלה מ״ן ונתקנו הרפ״ח של **מטה אהרן לבית לוי** ואמר **ויצא פרח ויצץ ציץ ויגמל שקדים** שנתקנו ג׳ בחינות מעשה דיבור ומחשבה שהם עיבור יניקה וגדלות והם ג׳ כלים חיצון אמצעי ופנימי **ויצא משה את כל המטת מלפני ידוד** מהבינה **אל כל בני ישראל** ליסודות זו״ן **ויראו** ואור החכמה הנקרא ראיה נמשך **ויקחו** ומגיע אל **איש מטהו** זו״ן.

ויאמר חסדים **דידוד** אבא נמשכים **אל משה** בינה היא **השב** הנקראת תשובה **את מטה אהרן** חסד דז״א המיוחד עם הנוק׳ **לפני העדות** בינה **למשמרת** היא המלכות העליונה כי משמרת במלכות ולמשמרת בבינה **לאות לבני מרי ותכל תלונתם מעלי** והיא עומדת להמתיק את דיני זו״ן ולכן **ולא ימתו** ואמר **ויעש משה** הבינה מעלה את המלכות שהיא בחינת עשיה אליה **כאשר** לבינה **צוה ידוד אתו** מדוע חזר ואמר **כן עשה**? בא להורות על מלכות שעלתה לבינה כי מלכות היא עשיה וכשהיא בבינה נקרא ״כן עשה״ כי כן גימ׳ ע׳ סוד ע׳ רבתי שבקריאת שמע שהיא בינה. הנה נרמז כאן ענין עליית מלכות לבינה הנקרא ״ציצמום ב״ וזה הוא ענין עליית האורות מעל הפרסא דא״ק כדי שיוכלו התחתונים לקבל אורו ולא יתבטלו וזה הוא שכתב כאן ״ולא ימתו״.

כתב בספר **מגלה עמוקות** על התורה - פרשת קרח : "וכבר כתבו הקדמונים מה בקשו עוד להתלונן שהוצרך הקב"ה להפריח מטה אהרן לבית לוי ואם כדברי הרמב"ן הרי כבר היו מאמינים בכהונת אהרן שכבר יצא אש מלפני י"י ותאכל לקרבנותיו אבל היו ישראל חפיצים שיהיו הבכורות משרתי המשכן שיהי' לכל שבטים חלק עבודה למשמרת המשכן וז"ש אתם המתם את העם י"י שהם הבכורים שראוים לעבודת המשכן וגרמתם בלקחם הקטורת כי זה קרבן של כהנים והם ראוים להיות עבודת הלוים לא שיקטרו הקטורת שהוא עבודת הכהנים לכן פרח מטה אהרן לבית לוי וכ"כ בחיי והוסיף והי' האיש אשר אבחר בו מטהו יפרח והשכתי מעלי תלונות בני ישראל בליעת קרח שהקב"ה פסל בכורים קרח בכור הי' שריפה לקטורת עורר על הכהונה שאהרן לבד נשאר הקדוש ועל תלונה שעשו שלא רצו בחליפת לוים לבכורים באה המגיפ' וקשה לדבריו מה הוצרך עוד פריחת מטה אהרן ואמ"ז ז"ל בספר אמרי שפר הביא על מה שפירש רש"י ולאות לזכרון שבחרתי באהרן הכהן ולא ילונו עוד על הכהונ' והקשה הוא ז"ל מאיזה טעם הורה מופת פריחת מטה אהרן על כהונתם והלא מטה אהרן לא בעבורו הו' רק עבור שבטו שנאמר ואת שם אהרן וא"כ עוד יש פתחון פה אלו נכתב שם אחר הי' ג"כ פרח כי כל העד' של שבט כלם קדושים כמו שאמר קרח ותירץ הוא ז"ל בשם מהרי"א שני תירוצים הביא שם שיש לפרש ואת שם אהרן תכתוב על מטה לוי דהיינו תכתוב שם אהרן על מטה לוי מצד א' ושבט לוי מצד אחר והנה פרח מטה אהרן באותו צד שהי' כתוב אהרן ולדעתי ז"ש רז"ל שהיו שקדים מתוקים מצד ימין ושקדים מרים מצד שמאל שהראה הקב"ה שהעולם כחלק על ב' חלקים אהרן הוא איש חסד גורם ימין י"י שהוא רוממה ומתמן מיתוק הדיני' ומצד השני שקדים מרים מסיטר' דדינים קא אתו ולכן הם הפוכים במידתן (חולין כד) כשר בכהנים פסול בלוים ולכן גבי כהני' מלח עולם הוא וגבי לוי א' ועבד הלוי הוא כ"ש הבחיי שהם כלולים זה בזה וכמו שאברהם הוליד את יצחק דין הרי מים ילד אש כן בכאן הוא להיפך אהרן אחיך הלוי נעשה כהן ז"ש במדרש ואני הנה ברצון ובשמחה כ"ש הנה אהרן אחיך הלוי ראך ושמח בלבו כאן הורה באצבע שהקב"ה הוציא את הכהונ' שהוא חסד מן לויה שהיא דין לכן מביא ראי' מזה הפסוק כי שם מבואר ענין זה וזה רצה הקב"ה להראות בענין המחלוקת זה של קרח כל מחלוקת שהיא שלא לשם שמים שהיא כלולה מאש ומים. ועוד תירץ כשנקדים למה הוצרכו כל המופתים להורות על כהונתו של אהרן הא' מופת רקוע פחים ציפוי למזבח ויהי לאות לבני ישראל פירש"י לאות לזכרון שיאמרו אילו היו מאותן שנחלקו על הכהונ' ונשרפו והשני מטה אהרן שכתוב שם למשמרת לאות לבני מרי ופירש"י לזכרון שבחרתי באהרן אלא מופת המטה הורה על שבטו של לוי והנה פרח מטה אהרן לבית לוי ומופת רקוע פחים להורות על כהונתו של אהרן יותר מבשאר אנשים שבשבט לוי כ"ש זכרון לבני ישראל ולמען אשר לא יקרב איש זר אשר לא מזרע אהרן וגו' עכ"ל דברי פי חכם חן. ולדעתי המעיין בפרשה עיניו תחזינה מישרים שפירוש ראשון אמת הוא שהרי אמר בפסוק ראשון דבר אל בני ישראל וקח מאתם מטה מטה לבית אב מאת כל נשיאיהם לבית אבתם שנים עשר מטות איש את שמו תכתב על מטהו הל"ל בקיצור קח

מאתם מטה מאת כל נשיאיהם אבל הענין בני ישראל דייקא שהם שנים עשר שבטים ז״ש מטה מטה לבית אב וכי עם כל אחד ואחד משבטו ידבר שיתן מטהו לז״א מאת כל נשיאיהם אבל לא שיכתוב שם הנשיא על המטה רק על כל אחד לבית אבותם שהם בני ישראל סבא ממש בני יעקב איש את שמו החקוק למעל׳ במרכבה תכתוב על מטהו וא״כ מבואר מזה הכתוב שי״ב מטות היו ועל כל אחד הי׳ כתוב שמו לבית אב שלו ונמצא שעל מטה ראובן הי׳ כתוב ראובן ועל מטה שמעון שמעון ועל מטה לוי הי׳ כתוב בו לוי ואח״כ חוזר ומבאר הכתוב ואת שם אהרן תכתוב על מטה לוי ר״ל אעפ״י שכבר כתבו כל נשיא לבית אב שלו שמו וגם לוי כתב על מטה לוי זה בא להורות שבחר הקב״ה במטה לוי ולא בכל י״ב מטות אבל מי יאמר לנו בזה האות שאהרן הוא הנבחר לכן צוה הקב״ה לכתוב ג״כ מצד ימין שם אהרן על מטה לוי כדי שלא תקשה הלא מטה לוי נחלקה לשתי משמורות למשפחות כהונה ולמשפחות לויה לז״א כי מטה אחד לראש בית אבותם ובמסורה אבותם מלא בו׳ להודיע לנו הטעם כי בי״ת אבות״ם גי׳ תתס״א כי י״פ אלקים בגי׳ תת״ס ואהרן בא לבסם כל כוחות הדין מטה משה שהי׳ כלול ששים רבוא קטר״ת סמי״ם בגי׳ תתכ״ט הוא חסר א׳ מן תת״ס (תהלים ח) ותחסרהו מעט מאלקים ז״ש משה לקרח המעט מכם אם יש כח בכם לבסם כוחות הדין כאשר עשה אהרן ומשה. והנחתם באוהל מועד והיה האיש אשר אבחר בו מטה״ו יפר״ח בגי׳ משי״ח כי נחמיה בן חושיאל מנחם בן עמיאל בגי׳ תתס״א מנין בי״ת אבות״ם כי בימיו יתבסמו כל כוחות הדין והנה פרח מטה אהרן לאותו צד שהיה כתוב בו אהרן אותו צד פרח ויצא פרח רמז לפרחי כהונה ויצץ ציץ אהרן ויגמול שקדים על לוים שוקדים על דלתות ההיכל יום יום לכן היו שקדים מרים מצד שמאל עד נ׳ יום היו אוכלים אותם לפי שעד נ׳ שנים הלוים עובדים עבודתם. גם ג׳ בתים מרומזים ויצא פרח בית ראשון ויצץ ציץ בית שני ויגמול שקדים בית שלישי במהרה ב״ב. ויש בענין מטה אהרן שהיה מונח בצד העדות למשמרת. גם צנצנת המן היה ג״כ מונח למשמרת לדעתי רזא עילאה הוא מבואר בו י״ב שבטים העליונים שהם מסודרין איש על דגלו באותות לבית אבותם למעלה כי י״ב שערים הם למעלה בסוד ששם עלו שבטים שבטי י״ה לעילא ז״ש לראובן משפחת הראובני כי כל המשפחה יושבים למעלה תחת ענף א׳ כל משפחות ראובן תחת דגל ראובן זהו סוד שנים עשר מטות שהיו מסודרין למטה במשכן נגד משכן העליון שגם שם מסודרין מטה מטה כשם למטה מטה כן למעל׳. ונעלם מטה מ״ם ט״ט ה״ה מטה כי המקובלים כותבין ט׳ ט׳ שנייה סוד תוך של מטטרון ט״ט ונשארו אותיות רמ״ן ר״מ (חגיגה טז) רמון מצא תוכו אוכל שהוא סוד ט״ט שהוא טוב אבל קליפ׳ מסיטרא דרע זרק כי ר״מ הי׳ ניצוצו של מטטרו״ן בדורו וכשם שסוד עמר לגלגלת שיש לכל צדיק י״ש עולמות כל ישראל יש להם חל״ה כי שיעור עומר היא חל״ה כן מטה אהרן בגימטרי׳ י״ש ז״ש ומטה אהרן בתוך מטותם ר״ל לכל מטה ומטה שהם כלל כל ישראל יש להם חלק לעולם דהיינו שיעור מטה אהרן שהוא י״ש כן יש לכל מטה ומטה בפני עצמו כי י״ש לכל צדיק מדור לפי כבודו והי׳ אצל העדות צנצנת המן מצד א׳ עמר שמרמז על י״ש עולמות וכן מט״ה אהר״ן מצד שני הרי ב׳ פעמים י״ש כי כל א׳ יש לו תר״ך ניצוצי בהיותם חלקו וחלק חבירו כ״ש

(משלי ח) להנחיל אהבי יי"ש ולא די בזה רק אוצרותיהם אמלא דהיינו אוצרות רשעים שהיו ראוי ג"כ ליטול יי"ש עולמות אותו החלק נטל הצדיק וזה נרמז בתיבת בראשית תמן יי"ש נשארו אותיות בראי"ת בגי' בני"י ישרא"ל הרי נרמז סוד שכר עוה"ב שהוא יי"ש בני ישראל בתיבת בראשית מטה אהרן סוד ממטרון בתיקונים מטה כלפי חסד לצדיקים מטה כלפי חובה לרשעים מטה נהפך לנחש ונחש למטה והנה מונח מטה זה למשמרת אם ישראל זכאין: והנה פרח מטה אהרן לבית לוי סוד פר"ח הוא סוד רפ"ח ניצוצות כי ששה מלכין קדמאין דמיתו נתבטלו בז' לא איתמר בי' מיתה בתורה רק (בד"ה א') כל מידה הוא ע"ב ויש בכל ע"ב ג' כדי"ן ר"ל ג' פעמים כ"ד וכל כלי ע"ב הוא שליש מן האורות כי האור הוא על חד תרין וע"פ מ"ת הוא רפ"ח ועלו אלו אורות למעל' בשבירת הכלים בסוד ורוח אלקים מרחפת רפ"ח מ"ת כמבואר בכנפי יונה משה כשהוציא ישראל ממצרים העלה ר"ב ניצוצות כי מתחלה הי' מוטל על יוסף הצדיק שירד למצרים לשבור בר ז"ש (בראשית מה) רב עוד יוסף בני חי ועלי' אמר פרעה הן עם בני ישראל ר"ב ועצום ממנו שיעלו רב ניצוצות הבה נתחכמ' ל"ו פן ירבה מילוי למ"ד ו"ו על פ"ו ניצוצות הנשארות שעלה משה אל האלקים לתקן אלו פ"ו כיצוצות ונוסף גם הוא גם ערב רב עלו אתם גם את זה לעומת זה ב"פ ג"ם בגימטריא אלקים אח"כ בא משה 'ויקח' את עצמות יוסף להעלות הנשארות ועל זה הי' מחלוקתו של קרח רב לכם אתם חושבין שאתם העליתם הניצוצות שאינו כן כי כל העד' כ"לם ק"דושים ר"ת ק"ך אלקים השיב המעט מכם אם יש כח בכם לבסם ולהמתיק קי"ט מנין מע"ט כ"ש אצל משה ותחסרהו מעט מאלקים רב לכם בני לוי ר"ל הלא אין כח בכם להעלות קי"ט צירופי אלקים שהוא מע"ט וא"כ איך יעלה על דעתיכם שאתם יש כח בידכם להעלות רב ניצונות לכן במזמור מ"ח שהוא על סוד ב' כדין אמר (תהלים מח) קרית מלך ר"ב על רב ניצוצות אלקים בארמנותי' נודע למשג"ב בגי' משה שהוא הי' אי"ש אלקים וביסם והמתיק כל הניצוצות והנה פר"ח מטה אהרן פרח במילואו פ"א רי"ש ח"ת בגי' מטטרו"ן ש"ר הפני"ם שהוא סוד מ"טה א"הרן ל"בית ל"וי ר"ת בגי' מכאל ולפי שקרח הי' קין עלי' איתמר (משלי יח) שא"ת פני רשע לא טוב (בראשית ג) הלא אם תטיב שאת ונרמז בס"ת רפ"ח פ"א רי"ש ח"ת שא"ת כי קרח גלגול שלו קין דשרקו ויחרקו חרק עליו שר של גיהנם שכי"ו כי (פסחים קי"ט) שלש מאות אקלידי היו אוצרותיו ז"ש בוטח (משלי יא) בעשרו הוא יפול על קרח וכעלה צדיקים יפרחו ועל סוד רפ"ח (תהלים צא) צדיק כתמר יפרח ס"ת קרח: והנה פרח מטה אהרן בגי' באכתריא"ל שהוא שר הבריאה הראה הקב"ה במטה זה שאהרן הוא במדריגת עולם הבריאה תמן אכתריאל וקרח רצה לבטל הנהגה זו והוא רצה להיות כהן במדריגת בריאה ורצה לעמוד במקום אהרן ז"ש משה אם בריא"ה יברא יי' ר"ל מאחר שקרח רוצה להיות מקום בריאה לכן יברא יי' וז"ש ואהרן מ"ה הוא כי תלינו עליו מאחר שקרח רוצה שהוא יהי' כהן יהי' אהרן במקומו בעולם היצירה וידוע שד' עולמות יש בכל עולם שם ידוע ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן נמצא בעולם יצירה תמן שם של מ"ה ז"ש ואהרן מ"ה הוא כי תלינו עליו ו' יתירה כי רצה שיהי' הוא ביצירה תמן ו' של שם ומילוי מ"ה אתה רוצה שיהי' אהרן בעולם היצירה דתמן שם של מ"ה ולפי שבעולם

היצירה״ה תמן ש״ך דינים חשבון נע״ר לכן (דברים ו) ישימו קטורה באפך לשכך ש״ך דינים גם בציצית יש סוד ב״פ ש״ך מנין קטורה לכן אמר משה קחו איש מחתתו וצוה להקטיר קטורת לפי שפגמו בעולם היצירה ז״ש משה לכן אתה וכל עדתך הנועדים על י״י ממש כי שמא דא מתחלק לד׳ עולמות בכל עולם אות א׳ אצילות י׳ תמן שם ע״ב בריאה ה׳ תמן שם ס״ג יצירה ו׳ תמן שם מ״ה עשייה שם ב״ן (שמות ל) ק״טורת ס״מים ר״ת בגי׳ ג׳ עולמות אלו ס״ג מ״ה ב״ן דאינון בי״ע ק״ח ל״ך סמי״ם בגימ׳ קרח משם ראה משה ליתן קטרת לקר״ח מעשה רק״ח שהם פגמו באלו ג׳ עולמות לכן אמר משל שגנב כלי מבית המרחץ סוד כלי שלם הם ג׳ עולמות אלו לכן אמר בזוהר ויקח נסיב מנא ביש לגרמיה שפגם בג׳ קטרין אלו (שמואל א) כ״י ל״א י״טוש י״י את עמו שהם ג׳ קיטרין אלו ג׳ עולמות ונלקו בג׳ מיתות וסימן ב״ש״ם י״י כי אמילם לפי שהם היו אנשי השם שידעו בשמות לכן אמר אל תפן אל מנחתם שלא יעשו בשמות הקדושים פעולות נוראות לכן בשם י״י כי אמילם לפי שפגמו בג׳ עולמות שהם סוד ד׳ מיתות ב״ד ואיתמר בכנפי יונה שד׳ מיתות הם על ד׳ אותיות ומי שהוא חייב סקילה פוגם בעולם אצילות תמן י׳ של שם לכן זורקין בו אבן סוד סקילה ואם פגם בבריאה תמן ה׳ של שם וחייב שריפה ואם פגם ביצירה תמן ו׳ של שם וחייב הרג ואם פגם בעשייה תמן ה׳ של שם חייב חנק וד׳ מיתות אלו נידון קרח כ״ש תרגום הן גוענו אבדנו כולנו אבדנו מיננא קטל חרבא מננא קטל מותנא מננא בלעי ארעא בליעה תמן סקילה שריפה ממש מגפה היא חנק שנכנס רוח עועים בתוכם ונחנקו גם יצא הקצף לפני י״י חרבו שלופה נטויה על ירושלים הרי יש במיתתם שריפה מגפה חנק והרג [ג״פ ציצית נגד ג׳ עולמות שבכל עולם יש שם אלקים שיש לו ק״ך צירופים שבהם ת״ר אותיות מנין ציצית שהוא בגי׳ ת״ר והם כדור ים מלא מס״ך בגימ׳ ק״ך לכן סיים בציצית להיות לכם לאלקים] ויקח קרח נטל ביש לגרמיה והמשיך ק״ך בתי דינים ז״ש (תהלים עה) הודינו לך אלקים כי אקח מוע״ד בגי׳ ק״ך אני מישרי״ם בגימ׳ ציצית צ״די״ק כ״תמ״ר י״פר״ח ר״ת ק״ך וס״ת קרח שהי׳ ל״ץ והמשיך ק״ך בתי דינין עליו ולפי דרוש הראשון לכן אתה וכל עדתך הנועדים על י״י כי ד״פ ע״ב הוא רפ״ח וסוד מחלוקותו על רפ״ח ניצוצות לכן בד״ה (א׳ ה) הי׳ רפ״ח לוים על השיר ואונקלוס תרגום מיננא קטל חרבא על לו גוענו ופי׳ קצת שהוא עון מרגלים וקשה מה ענין מרגלים למחלוקתו של קרח אבל לפי דברי האר״י ז״ל ניחא שפי׳ סלח נא לעו״ן הע״ם הז״ה בגי׳ רפ״ח גם שם התפלל משה על פגם רפ״ח ניצוצות וא״כ שפיר קאי על מחלוקותו של קרח כדלעיל:

והנה פר״ח מטה אהרן סוד חסד לבית לוי סוד גבורה שניהם יחד חסד גבורה ע״ב ר״ו הוא סוד רפ״ח שהוא סוד מזל עליון דיקנא דעתיקא ג״פ הויה במילוי יוד״ין ג״פ ע״ב הוא ר״ו (שמות כד) ויעבר ע״ב ר״ו (בראשית א) רוח אלקים מרחפת רחף העליון עיין בכוונת אר״י בענין ק״ש של לילה וז״ס אל מלא רחמים שמגרעין י׳ של רחמים שהיא נחה במבטא נמצא ויעבר הוא סוד רחמי״ם אל מלך יושב על כסא רחמים כי מרחמם ינהגם (ישעי׳ מט) ועל מבועי מ״ים ינהלם כי דיקנא עילאה ניקרא אל ובו תליין קוצין אל עליון כ״ש האר״י ע״פ רוממות א״ל בגרונם:

במדבר פרק יח - (ח) **וַיְדַבֵּר יְדוָד אֶל אַהֲרֹן וַאֲנִי הִנֵּה נָתַתִּי לְךָ אֶת מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמֹתָי לְכָל קָדְשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְךָ נְתַתִּים לְמָשְׁחָה וּלְבָנֶיךָ לְחָק עוֹלָם׃(ט) זֶה יִהְיֶה לְךָ מִקֹּדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים מִן הָאֵשׁ כָּל קָרְבָּנָם לְכָל מִנְחָתָם וּלְכָל חַטָּאתָם וּלְכָל אֲשָׁמָם אֲשֶׁר יָשִׁיבוּ לִי קֹדֶשׁ קָדָשִׁים לְךָ הוּא וּלְבָנֶיךָ׃(י) בְּקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים תֹּאכְלֶנּוּ כָּל זָכָר יֹאכַל אֹתוֹ קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָךְ׃(יא) וְזֶה לְךָ תְּרוּמַת מַתָּנָם לְכָל תְּנוּפֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְךָ נְתַתִּים וּלְבָנֶיךָ וְלִבְנֹתֶיךָ אִתְּךָ לְחָק עוֹלָם כָּל טָהוֹר בְּבֵיתְךָ יֹאכַל אֹתוֹ׃(יב) כֹּל חֵלֶב יִצְהָר וְכָל חֵלֶב תִּירוֹשׁ וְדָגָן רֵאשִׁיתָם אֲשֶׁר יִתְּנוּ לַידוָד לְךָ נְתַתִּים׃(יג) בִּכּוּרֵי כָּל אֲשֶׁר בְּאַרְצָם אֲשֶׁר יָבִיאוּ לַידוָד לְךָ יִהְיֶה כָּל טָהוֹר בְּבֵיתְךָ יֹאכֵלֶנּוּ׃(יד) כָּל חֵרֶם בְּיִשְׂרָאֵל לְךָ יִהְיֶה׃(טו) כָּל פֶּטֶר רֶחֶם לְכָל בָּשָׂר אֲשֶׁר יַקְרִיבוּ לַידוָד בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה יִהְיֶה לָךְ אַךְ פָּדֹה תִפְדֶּה אֶת בְּכוֹר הָאָדָם וְאֶת בְּכוֹר הַבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה תִּפְדֶּה׃(טז) וּפְדוּיו מִבֶּן חֹדֶשׁ תִּפְדֶּה בְּעֶרְכְּךָ כֶּסֶף חֲמֵשֶׁת שְׁקָלִים בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים גֵּרָה הוּא׃(יז) אַךְ בְּכוֹר שׁוֹר אוֹ בְכוֹר כֶּשֶׂב אוֹ בְכוֹר עֵז לֹא תִפְדֶּה קֹדֶשׁ הֵם אֶת דָּמָם תִּזְרֹק עַל הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת חֶלְבָּם תַּקְטִיר אִשֶּׁה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַידוָד׃(יח) וּבְשָׂרָם יִהְיֶה לָךְ כַּחֲזֵה הַתְּנוּפָה וּכְשׁוֹק הַיָּמִין לְךָ יִהְיֶה׃(יט) כֹּל תְּרוּמֹת הַקֳּדָשִׁים אֲשֶׁר יָרִימוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַידוָד נָתַתִּי לְךָ וּלְבָנֶיךָ וְלִבְנֹתֶיךָ אִתְּךָ לְחָק עוֹלָם בְּרִית מֶלַח עוֹלָם הִוא לִפְנֵי יְדוָד לְךָ וּלְזַרְעֲךָ אִתָּךְ׃(כ) וַיֹּאמֶר יְדוָד אֶל אַהֲרֹן בְּאַרְצָם לֹא תִנְחָל וְחֵלֶק לֹא יִהְיֶה לָךְ בְּתוֹכָם אֲנִי חֶלְקְךָ וְנַחֲלָתְךָ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃**

וידבר חו״ג **דידוד** אבא נמשכים **אל אהרן** האחוז בחסד דז״א או בחו״ב ומשם נמשך השפע אל **ואני** זו״ן **הנה נתתי לך את משמרת תרומתי** זו השכינה (תיקוני זו״ח) **לכל קדשי בני ישראל לך נתתים למשחה ולבניך לחק עולם** עיין מתנות כהונה. הכהן מקבל מהלוי את תרומת המעשר ומישראל תרומה גדולה עיין סודם בערך מתנות לויה.

חלק הכהן בקרבנות

זה יהיה לך מקדש הקדשים מן האש כל קרבנם לכל מנחתם ולכל חטאתם ולכל אשמם אשר ישיבו לי קדש קדשים לך הוא ולבניך, בקדש הקדשים תאכלנו כל זכר יאכל אתו קדש יהיה לך עיין עליהם **כאן**.

חלק הכהן בתרומה

וזה לך תרומת מתנם לכל תנופת בני ישראל לך נתתים ולבניך ולבנתיך אתך לחק עולם כל טהור בביתך יאכל אתו, כל חלב יצהר וכל חלב תירוש ודגן ראשיתם אשר יתנו לידוד לך נתתים עיין ערך מתנות לויה דברי בעל מפתח הספירות. **בכורי כל אשר בארצם אשר יביאו לידוד לך יהיה כל טהור בביתך יאכלנו** עיין ביכורים. וזו מצווה התלויה בארץ. **כל חרם בישראל לך יהיה** כתב ברע״מ והוא בזוהר (חלק ג דף קעח ע״ב) ״פקודא בתר דא, לדון במחרים נכסיו לכהן, הדא הוא דכתיב כל חרם בישראל לך יהיה, ורזא דא (באדם ובהמה) כל פטר רחם לכל בשר אשר יקריבו ליהו״ה באדם ובבהמה, רחם בהיפוך אתוון כחושבן רמ״ח אברים דבר נש, עלייהו אתמר (חבקוק ג ב) ברגז רחם תזכור. בתר דכעיס בר נש, ומחרים ההוא בעירא

לגביה, הא שריא אל אחר, נחש, דאתמר ביה (בראשית ג יד) ארור אתה מכל הבהמה, ואיהו לשמאלא דבר נש. בגין דא מני קודשא בריך הוא למיהב לכהנא, דאיהו רחמי ברכה, לאתכפייא רגז דאתער בההוא בר נש, מרה, חרבא דמלאך המות, ואתער ימינא לגביה ברחמי, ואתכפייא רוגזא דשמאלא, והאי איהו ברגז רחם תזכור. מאן דכעיס, דאית ליה בכעס סם המות, דעליה אוקמוה מארי מתניתין, כל הכועס כאילו עובד עבודה זרה, בגין דסטרא אחרא אתוקדת בבר נש, ובההיא בעירא דיהיב לכהנא, אתפרש חרם מניה, וסמא״ל אל אחר חרם, ונוקבא דיליה קללה, כלולה מכל קללות שבמשנה תורה. וקודשא בריך הוא בריך בכל אורייתא כלא, וכל ברכאן מימינא, דאחיד בה כהן, ובגין דא כל חרם צריך למיהב ליה לכהנא, דאיהו אכיל ליה בנורא, ושצי ליה מעלמא, ושכיך אשא משמאלא בימינא דאיהו מייא, וביה (אסתר ז י) וחמת המלך שככה׃

כתב הרקאנאטי על התורה - פרשת קרח ״וטעם **כל חרם בישראל לך יהיה** אף כי לפי הנראה היה ראוי ליתנו ללוי טעם נתינתו לכהן תבין ממה שכתבנו שלא תהיה מדת הדין קשה.

כל פטר רחם לכל בשר אשר יקריבו לידוד באדם ובבהמה יהיה לך אך פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור הבהמה הטמאה תפדה. ופדויו מבן חדש תפדה בערכך כסף חמשת שקלים בשקל הקדש עשרים גרה הוא. אך בכור שור או בכור כשב או בכור עז לא תפדה קדש הם את דמם תזרק על המזבח ואת חלבם תקטיר אשה לריח ניחח לידוד. ובשרם יהיה לך כחזה התנופה וכשוק הימין לך יהיה.

כתב הרקאנטי בטעם המצווה׃ וסוד קדושת הבכורות פירשתי שם, גם טעם נתינתו לכהן תבין ממה שכתבתי שם אמנם צריך תחילה להקטיר הדם והאימורים על גבי המזבח שנאמר את דמם תזרוק על המזבח ואת חלבם תקטיר אשה ריח ניחוח לי״י לקבל תחלה חלקה מן הקרבנות כי הם חלקה כי זכתה בהם במכת בכורות אמנם בכור הבהמה טמאה צריכה פדיון כי אינה ראויה לגבוה.

תרומה גדולה

כל תרומת הקדשים אשר ירימו בני ישראל לידוד נתתי לך ולבניך ולבנתיך אתך לחק עולם ברית מלח עולם הוא לפני ידוד לך ולזרעך אתך. ויאמר ידוד אל אהרן בארצם לא תנחל וחלק לא יהיה לך בתוכם אני חלקך ונחלתך בתוך בני ישראל.

כתב ברע״מ והוא בזוהר (חלק ג דף קעט ע״א) ״פקודא בתר דא, להפריש תרומה גדולה, ואוקמוה תרי ממאה, מאי תרומה, רבנן דמתיבתא, האי תרומה דצריכין לאפרשא, תרי ממאה, בסתרי תורה, מאי ניהו, מאן דבעי למטעם, אי הוא זר, יומת, והיינו אל זר, סמא״ל, דקודשא בריך הוא אמר, (שמות כה ב) ויקחו לי תרומה, תרי ממאה, ליחדא ליה תרין זמנין ביומא, דהיינו תרי ממאה, במ״ט אתוון דשמע, וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, דערבית, ובמ״ט אתוון דשחרית, חסרין תרין ממאה, אינון שכינתא עלאה ותתאה, בתרווייהו צריך ליחדא לקודשא בריך הוא, אמה

דתרוייהו, מדה דתרווייהו, מאה באמה, אמ״ה באתווי מא״ה איהו, ואיהו בהפוך אתוון הא״ם.

ועוד (במדבר טו יט) והיה באכלכם מלחם הארץ, תרימו תרומה ליהו״ה, תרימו, כגון (חבקוק ג י) רום ידיהו נשא, ואינון עשר אצבעאן, דסליקו דלהון לעשר ספירן, דאינון יו״ד ה״א וא״ו ה״א, דסליקו מ״ה:

ובאתוון דאלפא ביתא, מ״ה סליק מא״ה, י״ם ה״צ, והאי איהו דאוקמוה רבנן מארי מתניתין, (דברים י יב) ועתה ישראל מ״ה יהו״ה אלקיך שואל מעמך, ואמרו, אל תקרי מה, אלא מאה, לקבל מאה ברכאן דמחייב בר נש לברכא למאריה בכל יומא, והאי איהו דצריך בר נש למטעם בכל יומא למאריה, ובגין דא ויקחו לי תרומה:

וכמה תרומות אינון, אית תרומה מדאורייתא, תורה מ׳, והאי איהו תרומה, תורה דאתייהיבת בארבעים יום, ואי תימרון דאכילנא מנה (נ״א מנא), הא כתיב (שמות כד יח, ושם לד כח) ויהי משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה, לחם לא אכל ומים לא שתה, נטירת הוה עד השתא האי תרומה לקודשא בריך הוא, וכיון דמלכא לא אכל, איך אכלין עבדי, דהא לבתר דאמר (שיר ה א) אריתי מורי עם בשמי, לבתר אכלו רעים, ייכלון עבדוי:

מגלה עמוקות - ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומתי, בפסיקתא ואני ברצון הנה בשמחה ד״ר (דברי רבי) ישמעאל א״ל (אמרו לו) תלמידיו רבינו לפי שהוא אומר (בראשית ו) ואני הנה מביא את המבול מה שמחה היתי לשם? א״ל (אמר להם) שמחה יש לפני הקב״ה כשיאבד מכעיסיו מן העולם שנא׳ (משלי יא) בטוב צדיקים תעלוץ קריה ובאבוד רשעים רינה. ר׳ נתן אמר ואני מוסיף על עבודתם הנה בשמחה וכה״א וגם (שמות ד) הנה הוא יוצא לקראתך וראך ושמח בלבו.

נתתי לך את משמרת תרומתי לכל קדשי בני ישראל נתתים זה כלל המתנות לפי שערער קרח על המתנות כהונה בא הכתוב ללמד לקיים לאהרן ולבניו את המתנות שלא כל מי שירצה יבא ויערער ואני כותב ואני חותם ואני מעלה בערכיא לפיכך נסמכה פ׳ מתנות כהונה לפ׳ קרח עכ״ל. בפסיקתא בספרי משל למהד״מ (למה הדבר דומה) למלך שנתן לבן בית מתנה ולא כתב ולא חתם ולא העלה בערכאות בא אחד וערער עליה, אמר המלך כל מי שירצה יבא ויערער כאן אני כותב כאן אני חותם אני מעלה בערכיא כו׳ ומביא שם בספרי ד׳ פסוקים על שמחת הקב״ה בשוב צדיקים וגו׳ באבוד רשעים רינה ואומר (תהלים ג) שיני רשעים שברת לי״י הישועה ואומר י״י מלך עולם ועד אבדו גוים מארצו ואיתמר יתמו חטאים וגו׳ ברכי נפשי משל הדיוט לטובתו נשברה רגל פרתי וכו׳. וקשה מה ענין כ״ד מתנות אלו להחזיק לטובתו של אהרן ערער קרח על הכהונה לאהרן בין לגמרא דילן שנחלקין כ״ד מתנות על ג׳ חלקים סי׳ שלהם הרמותי ידי״י שמתנות כהונה נחלקת לג׳ קיטרין י׳ במקדש ד׳ בירושלים י׳ בגבולין ובמדרש חולק על ב׳ חלקים י״ב במקדש י״ב בגבולין ז״ה יהי׳ לך מק״דש הקדשים וז״ה יהי׳ לך וגו׳ בגבולין גם את ז״ה לעומת ז״ה למה דוקא המתנות הם כ״ד גם שמירת המקדש על כ״ד שמירות ג׳ שמירות על הכהנים וכ״א

על לוים בג׳ מקומות שומרים הכהנים במקדש בית אבטינס ובית הניצוץ ובית המוקד וקשה ולמה פרשה זו נחלקה על ז׳ חלקים כדאיתא בפסיקתא פסוק ראשון בקדשי קדשים שני בקדשים קלים השלישי בקדשי גבול הד׳ בבכורים הה׳ בחרמים הו׳ בפטר רחם הז׳ בבכורות. בדרך הדרש ע״ד מ״ש רז״ל ע״פ בוקר ויודע י״י את אשר לו א״ל משה גבולות חלק הקב״ה בעולמו יכולין אתם לערב יום ללילה הוא שאמר ויהי ערב ויהי בוקר ויבדל אלקים בין האור ובין החשך בשביל תשמישו של עולם כשם שהבדיל הקב״ה בשביל תשמישו בין האור ובין חשך כן הבדיל ישראל מן א״ה (אומות העולם) כך הבדיל אהרן (ד״ה א) ויבדל אהרן להקדישו קודש קדשים כשם אם יכולין אתם לערב אותה הבדלה שהבדיל בין האור ובין חשך יכולין לבטל את זו לכך נאמר בקר ע״כ. בספרים ראשונים שחברתי פרשתי כמה פירושים על ענין הבדלה זו שחלק הקב״ה גבולות למחלוקותו של קרח ועתה לפי זו הכוונה שדרש רבא במסכת (נדרים לט) שמש ירח עמד זבולה מאי בעי בזבול והלא ברקיע הם קבועים שנאמר ויתן אותם אלקים ברקיע השמים אלא שעלו לזבול אם אתה עושה דין לבן עמרם נצא אם לאו לא נצא וכו׳. הענין שג׳ עולמות הם כמ״ש (תהלים קג) ברכו י״י מלאכיו זה עולם המלאכים גבורי כח ברכו י״י כל צבאיו עולם הגלגלים ברכו י״י כל מעשיו עולם השפל הזה שהוא תכלית כל הבריאה והוא אדם ז״ש בכל מקומות ממשלתו שכן האדם הוא עולם קטן כלול מכל ג׳ עולמות אלו והוא סלם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה עולם הגלגלים. והנה מלאכי אלקים עולם המלאכים וכנגד זה ג׳ קיטרין בישראל כהנים לוים ישראלים כהן מדריגת מלאך לוי מדרגת גלגלים על השיר כי אלמלא (יומא פא) קול המוני של רומי נשמע קול גלגל חמה שהשמים מספרים כבוד אל׃

כ״ד מתנות כהונה – **מגלה עמוקות**

נתן הקב״ה לכהנים כ״ד מתנות ע״ד הפשט ע״פ גמרא פ׳ הזרוע ולחיים א״ר שמואל א״ר יונתן מנין שאין נותנין מתנות אלא לכהן חבר שנאמר (ד״ה ב לא) ויאמר לעם ליושבי ירושלים לתת מנה לכהנים למען יחזקו בתורת י״י המחזיק בתורת י״י יש לו מנה ולפי שקרח חלק על תורת י״י כי זה מחלוקותו כ״ש על מזמור (תהלים עג) אך טוב לישראל ישראל חשבו שכוונתם לשם שמים וכוונתו בשביל בכור ישראל כ״ש ויקהלו על משה ועל אהרן ז״ש אך למראה עיני הרואים הראה עצמו שהוא טוב לישראל ובשביל טובתן קא מכווין אבל אלקים לברי לבב יודע תעלומות לב שטינא היתה בלבו וגו׳ ז״ש שתו בשמים פיהם באמת פיהם היה לחרף לשמים אף שלשונם שדברו הי׳ מהלך בארץ כי הרואה סובר שעם בני אדם הי׳ מחלוקותם ז״ש (שם) יכרת י״י כל שפתי חלקות שהיו פיהם ולבם אינם שוה ז״ש וישמע משה שהי׳. מכוון כוונתם לחרף על כל התורה ז״ש בוקר ויודע י״י את אשר לו ר״ל שאתם מכוונים לתרוס כנגדו כ״ש משה אתה וכל עדתך הנועדים על י״י לחרף תורתו וז״ש אח״כ בווידוי שלהם משה אמת ותורתו אמת שדברו במשה ובתורתו ולפי שהתורה נחלקה על כ״ד ספרים לכן להחזיק תורת י״י נתן להם הקב״ה לקביל זה מנה כ״ד מתנות כדי להחזיק בתורת י״י ע״ד הרמז לפי שקרח אלו הסכים בתנופה הי׳ יירם להשלים

רוח צפון מן העולם דמתמן כל לילין ושדים כ״ש בזוהר בהאי פרשתא ע״פ ועבד הלוי הוא שאותו צד הפתוח לצפון במשמרתם שהם שומרים ארון העדות היו מגינים בעד כל המזיקין בעולם ז״ש ויהי ביום כלות משה אותו יום כלו מזיקין ושדים מן העולם שהבריאה היתה פגימה כי בע״ש בין השמשות נבראו שידים ורוחין בלי גופין ובאותו השמירה היו גורמין לעמו״ד כתריס בפניהם רק שגרם קרח שירד לתוך קליפין שידין ולילין בנוי דקין דמתמן נפרד רוחין בישין וידוע שכ״ד זיני דמסאבותא גרם נחש להטיל בחוה גם זו האשה רעה אולת בידה תהרסנה ר״ל מהרסת העולם שנברא בבי״ת ז״ש (משלי יא) חכמת נשים בנתה ביתה על אשתו של און בן פלת אבל אשתו של קרח הרסה בית של בראשית שהוא נגד ג׳ רוחות מסוגרין ואלו לא חטאה האשה רעה זו הי׳ רוח רביעית ג״כ נסתם לכן מ׳ של (ישעי׳ ט) למרבה המשרה סתומה באמצע התיבה שאין זו עתה רק לע״ל כשיעבור רוח הטומאה מן הארץ יהי׳ העולם סגור מכל רוחין ושידין וכמו שבבריאת עולם (משלי ח) חכמות בנתה ביתה של עולם וחצבה עמודיה שבעה כן במשכן נבנה בכ״ח מ״ה ובז׳ עמודים ז״ש ואהרן מ״ה הוא שידע כ״ח מ״ה וכמו שביום הבריאה גרמה חוה כ״ד זיני דמסאבותא כן אשתו של קרח גרמה באותו פרק שירדו חיים שאולה ר״ת ח״ש של נח״ש שהם חמור שור שצותה התורה לא תחרוש בשור וחמור לכן נתן הקב״ה כ״ד מתנות נגד כ״ד זיני מסאבותא. נחלקה הפרשה לז׳ חלקים. גם לפי שהכהן פותח שערים העליונים (תהלים) שובע שמחות א״ת שובע אלא שבע סוד העלאת ז׳ נרות העליונות לכן נחלקה מתנות שלו על ז״פ על ז׳ שערים העליונים שהוא פותח שער״י צד״ק שהם בגימ׳ ב״ת שב״ע וזה סוד אשתו של אהרן אלישב״ע כמבואר בזוהר השינוי שנקראת אצלו אלישבע על סוד חסד אל כל היום ואצל דוד בת שבע סוד תהילים שפתח באשרי תמן בית מן בראשית ונשתיירו אשר״י כי (בראשית ל) אשרונ״י בנות אשרי בגי׳ ז״פ חכמה וכן אשתו של יוסף אסנת בגי׳ ז׳ פעמים חכמה ולפי שהכהן קושר ז׳ היכלות העליונות ויש בירושלים של מעלה כ״ד שערים בסוד (ישעי׳ נד) ושמתי כ״ד כ״ד שמשותיך לכן בברכת ולירושלים כ״ד תיבות וכשבא דוד למזמור כ״ד אמר פתחו שערים וגו׳ לכן נתנו לכהן כ״ד מתנות ונחלקו לז׳ פסוקים ז״ש ואני הנה בשמחה שב״ע שמחות את פניך עבדו את ה׳ בשמחה בנהירו ובחדוה שמן וקטרת ישמח ל״ב שהוא מעשר מן ש״ך דינים בסוד ושימו קטור״ה באפך לבסמן ולהמתיקן. הנה עבור אותו דאיתמר ביה (שמות ד) הנה אהרן אחיך הלוי שהי׳ ראוי להיות לו ושינה טבעו ושמח בגדולה ויצא לשנות את טעמו כדי להחזיק שלום בעולם ז״ש הוי מתלמידיו של אהרן אמר והוי מלשון הויה חדשה לשנות ולצאת מן הטבע לעשות כמו שעשה אהרן שהי׳ אוהב שלום ורודף שלום לכן עתה ג״כ אחר הערעור נתן הקב״ה ג״כ בשמחה מתנות כהונה וז״ש בזוהר קרח פליג על שלו״ם מחלוקותו של קרח הי׳ שלא לשם שמים כי נקרא שמים על שם אש ומים דבלול זה בזה עושה שלום במרומיו וקרח לא רצה לאכללא דינא ברחמי ורחמי בדינא (תהלים לג) בדב״ר י״י שמים נעשו במדת דין במדת רחמים שמים מאלו ב׳ נברא והוא לא היתה כוונתו לשם שמים לכן נלקה בגיהנם שנחלק על ב׳ מינים אש ומים וע״ז אמר (שם מו) הרכבת אנוש לראשינו שנתן הקב״ה ברירה לאברהם או לקבל גליות או לקבל גיהנם

ז״ש (איוב לו) באנו באש ובמים והקב״ה הוציאנו אז לרויה שהי׳ חלקם בחיים וגרם דין בעולם חנפי לב ישימו אף כי חנפי לעגי מעוג גרמו אף לכן התחיל דברי פיהם אף ולא נפקו עד דנפלו בידו. גם בההוא יומא זכה כהן לתתא להיות נגד אפוטרופא רבא נהורא ימינא דלעילא שהוא מיכאל (שיר ג) ששים גבורים סביב הן ס׳ אותיות של ברכת כהנים ז״ש ואני הנ״ה נתתי לך את משמרת תרומתי דלעילא הן ס׳ רבוא דלעילא מנין הנ״ה ולפי דברי הזוהר (תהלים סג) שגער חית קנה יתבור רגל קוף מן קנה ישתאר הנה לכן כל הגאולות הם (מלאכי ז) הנה אנכי שולח לכם את אליהו וגומר וכן קרח תפס באות ק׳ של קרח ובעוה״ז נבלע עם כל היקום אשר ברגליהם לע״ל (דברים לב) לעת תמוט רגלם שישבור רגל של הנחש וישאר (זכריה ט) הנה מלכך יבא לך (ישעי׳) הנה ישעך בא הנ״ה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא וגו׳ לכן אמר משה במזמור שאמר שם מפלתו של קרח (תהלים צב) בפרוח רשעים כמו עשב בוטח בעשרו הוא יפול זה קרח וכעלה צדיקים יפרחו זה מטה אהרן שפרח לבית לוי (משלי יא) בית רשעים ישמיד זהו קרח וביתו ואוהל ישרים יפריח זה מטה לוי גם על בלעם בן בעור אמר שם (שם יד) איש בע״ר לא ידע על בע״ר שנחסר ממנו יודע דעת עליון לכן חסר ו׳ וכן קרח פגם בו׳ של שם ואהרן מה הוא כי תלינו עליו כתיב בו׳ וכן קרואי עדה בפנחס וכאן קראי מועד חסר לכן נענשו שבכל ר״ח מהדר כבשר בקלחת (תהלים עה) כי אקח מועד אני מישרים אשפוט שאמרו בני קרח אותו מזמור שבזה העולם לא רצה להודות בשם של אלקים שהוא בפרשה שלפניה בפ׳ ציצית להיות לכם לאלקים אבל בני קרח לא מתו עשו תשובה והודינו לך אלקים כי לוים הם בסוד אלקים לכן גם שם הודינו כי אקח מועד בכל ר״ח כד מהדר דינא שם אני מישרים אשפוט והנה בזה המזמור אמר שם כי הנה אויביך י״י כי הנה אויביך אמר לשון הנה שיחתך רגל ק׳ של קרח שאחז באות של סיטרא אחרא ז״ש צדי״ק כתמ״ר יפר״ח שלע״ל לסוף הימים יעלה ויפריח ג״כ קרח ושם נרמז בית רשעים ישמיד לגמרי ז״ש להשמדם עדי עד ומאחר שהוא בא משבט ישרים ז״ש ואהל ישרים יפריח ובזכות אבותיו יעלה מן שאול כ״ש חנה (שמואל א) מוריד שאול ויעל ז״ש בחצרות אלקינו לע״ל יפריחו להגיד כי ישר י״י לכן אהל ישרים יפריח וכן באותו מזמור שאמרו נמוגים ארץ וכל יושביה כי כל ישראל נסו לקולם כי אמרו פן תבלענו הארץ אנכי תכנתי עמודיה הם עמודים שעמדו ונתבצר מקום בגיהנם לבני קרח הבוטח בעשרו הוא יפול ז״ש (סנהדרין קיא) כי לא ממוצא וממערב כי אותו עושר של קרח לא הי׳ במשפט ומצא אוצרות של יוסף כי אלקים שופט זה ישפיל שנפל לנוקבא דתהומא רבה ולע״ל זה בעצמו ירים כי כוס ביד י״י מלא מסך לפי שקרח חלק על ציצית (יחזקאל ח) ויראני תבנית י״ד ויקחני בציצית ראשי כי י״ד אצבעות צריך להאריך כל ציצית ג׳ טפחים הם י״ב אצבעות זולת הקשרים שהם ג״כ אצבע אחד כמ״ש בכלבו אור ציצית י״ג אצבעות ועוד צריך להרחיק מן הכנף מלא קשר גודל כמ״ש הבי״י הרי דין פשוט שצריך להאריך י״ד אצבעות לכן אמר כשהראו לו ציצית הראו לו תבנית י״ד כי כוס ביד י״י מאחר שפגם ביד גם כוס מלא הוא סוד רל״ו כ״ף ו״ו סמ״ך שהוא סוד שיעור קומה הוא סוד ציצית מלא מס״ך הוא בגי׳ ק״ך צירופי של אלקים אך שמריח ימצו ישתו והאידנא דנפקי גירי הם דינים הכל מעדת קרח

ואני אגיד לעולם אם הם לא רצו להסכים על פי ציצית שמסיימת יי"י אלקיכם ואנו אומרים בבקר ובערב יי"י אלקיכם אמת ז"ש משה במזמור שיר ליום השבת חטא שלו טוב להודות ליי"י ולזמר פרשה שמע והיה אם שמוע הכתוב במזוזה ופר' ויאמר הכתיבה בציצית כי בשניהם חטא וחלק על טלית של תכלת ועל בית של מזוזה ז"ש להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות ודרשו רז"ל (ברכות יב) כל מי שלא אומר אמת ויציב שחרית ואמת ואמונה ערבית לא יצא י"ח לכן מוכרחין הם לומר שם משה ותרתו אמת ולפי ששקר אין לו רגלים לכן כל היקום אשר ברגליהם ז"ש ואני אגיד לעולם יומם ולילה תמיד לא יחשו קרח לא רצה להיות לוי לזמר ואזמרה לאלקי יעקב אבל לע"ל תרוממנה קרנות צדיק כ"ש ותרם כראם קרני לפי שמצות ציצית נוטפת על הקרן (תהלים עה) וכל קרני רשעים אגדע אז צדיק כתמר יפרח גם קרח׃

(כא) **וְלִבְנֵי לֵוִי הִנֵּה נָתַתִּי כָּל מַעֲשֵׂר בְּיִשְׂרָאֵל לְנַחֲלָה חֵלֶף עֲבֹדָתָם אֲשֶׁר הֵם עֹבְדִים אֶת עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד׃(כב) וְלֹא יִקְרְבוּ עוֹד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל אֹהֶל מוֹעֵד לָשֵׂאת חֵטְא לָמוּת׃(כג) וְעָבַד הַלֵּוִי הוּא אֶת עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד וְהֵם יִשְׂאוּ עֲוֹנָם חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם וּבְתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִנְחֲלוּ נַחֲלָה׃(כד) כִּי אֶת מַעְשַׂר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָרִימוּ לַיהוָה תְּרוּמָה נָתַתִּי לַלְוִיִּם לְנַחֲלָה עַל כֵּן אָמַרְתִּי לָהֶם בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִנְחֲלוּ נַחֲלָה׃(כה) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר׃(כו) וְאֶל הַלְוִיִּם תְּדַבֵּר וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תִקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַמַּעֲשֵׂר אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם מֵאִתָּם בְּנַחֲלַתְכֶם וַהֲרֵמֹתֶם מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת יְהוָה מַעֲשֵׂר מִן הַמַּעֲשֵׂר׃(כז) וְנֶחְשַׁב לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם כַּדָּגָן מִן הַגֹּרֶן וְכַמְלֵאָה מִן הַיָּקֶב׃(כח) כֵּן תָּרִימוּ גַּם אַתֶּם תְּרוּמַת יְהוָה מִכֹּל מַעְשְׂרֹתֵיכֶם אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּנְתַתֶּם מִמֶּנּוּ אֶת תְּרוּמַת יְהוָה לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן׃(כט) מִכֹּל מַתְּנֹתֵיכֶם תָּרִימוּ אֵת כָּל תְּרוּמַת יְהוָה מִכָּל חֶלְבּוֹ אֶת מִקְדְּשׁוֹ מִמֶּנּוּ׃(ל) וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם בַּהֲרִימְכֶם אֶת חֶלְבּוֹ מִמֶּנּוּ וְנֶחְשַׁב לַלְוִיִּם כִּתְבוּאַת גֹּרֶן וְכִתְבוּאַת יָקֶב׃(לא) וַאֲכַלְתֶּם אֹתוֹ בְּכָל מָקוֹם אַתֶּם וּבֵיתְכֶם כִּי שָׂכָר הוּא לָכֶם חֵלֶף עֲבֹדַתְכֶם בְּאֹהֶל מוֹעֵד׃(לב) וְלֹא תִשְׂאוּ עָלָיו חֵטְא בַּהֲרִימְכֶם אֶת חֶלְבּוֹ מִמֶּנּוּ וְאֶת קָדְשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא תְחַלֵּלוּ וְלֹא תָמוּתוּ׃**

מעשר ראשון

ולבני לוי כבר אמרנו שישראל לוי וכהן הם ג' בחינות של׃ חולין, מעשר ותרומה, והם ג' בחינות נר"ן ובי"ע, וכן כבד, לב ומח, והם מלכות, ת"ת ובינה. ולכן הלוי מקבל את המעשר שזו בחינתו ואמר **הנה נתתי** הנה זו לשון שמחה (שפתי כהן) **כל מעשר בישראל לנחלה חלף עבדתם אשר הם עבדים את עבדת אהל מועד** כתב כאן **רבנו בחיי**׃ "לפי שמצינו בכהונה **והיתה לו ולזרעו אחריו** (במדבר כה, יג), שהכהונה נמשכת לזרעו של אהרן לעולם דור אחר דור, אבל בלויה לא מצינו לשון אחריו, ואם כן מאין לנו שהלויה נמשכת לעולם כמו הכהונה, לכך אמר הכתוב ולבני לוי, וא"ו מוסיף על ענין ראשון, מה הכהונה לעולם שכן הזכיר בה למעלה חוק עולם ברית מלח, אף הלויה חוק עולם ברית מלח. ובפרשיות הללו נתקיימה הכהונה והלויה לזרע אהרן, אחר שנידונו המערערים ונלכדו בפח מעשיהם ונפלו ממועצותיהם, ומפני זה היתה פריחת המטה אות, כענין שכתוב (שם יז, כג) פרח מטה אהרן לבית לוי, כמו שהזכרתי למעלה, והפריחה הוא סימן מהירות וצמיחת פורענות לכל

מערער כשם שמצינו בעוזיהו (דברי הימים ב כו, יט). וכן מצינו בכתובים שהפריחה היא סימן מהירות בין לפורענות הוא שכתוב (תהלים צב, ח) בפרוח רשעים כמו עשב, לשכר שכן נאמר בזמן הגאולה (ישעיה לה, ב) פרוח תפרח ותגל אף גילת ורנן כבוד הלבנון ניתן לה הדר הכרמל והשרון המה יראו כבוד ה׳ הדר אלהינו, וכתיב (הושע יד, ו) אהיה כטל לישראל יפרח כשושנה ויך שרשיו כלבנון, וכן אמר שלמה ע״ה (משלי יא, כח) וכעלה צדיקים יפרחו, וכן אמר דוד אביו ע״ה (תהלים צב, יג) צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגה שתולים בבית ה׳ בחצרות אלהינו יפריחו. ע״כ.

כתב בספר שערי צדק - השער הראשון - וסימנך נפש רוח ונשמה, ישראל לוי כה״ן, והסוד **לבני לוי נתתי את כל מעשר בני ישראל לנחלה חלף עבודתם** וגומר, וכתיב **אל הלוים תדבר ואמרת להם כי תקחו את המעשר** וגומר **והרמותם ממנו תרומת ידו״ד מעשר מן המעשר**, נמצא ישראל נותן ללוי עשרה מכל מאה, והלוי נותן לכהן אחד מכל עשר, אם אין מאה לישראל אין עשרה ללוי אם אין עשרה ללוי אין אחד לכהן ונתפרדה החבילה ואין עוד כלי להריק, ובדרך זה אם אין הנפש מברכת מאה ברכות בכל יום לא יגיעו מן המעשר עשרה לרוח, וכשאין הרוח מקבל עשרה לא יגיע אחד לנשמה, והנה אנחנו חייבים בכל יום לקשור הנפש ברוח והרוח בנשמה והנשמה דבקה בידו״ד יתברך, והסוד **והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את ידו״ד אלהיך**, וזהו סוד **ברכי נפשי את ידו״ד**, וכתיב **כל הנשמה תהלל י״ה**, ועל דרך זה אנו אומרים כי כל אדם שאין משלים בכל יום מאה ברכות פוגם צורתו ומקצץ בנטיעות נפשו, ואוי לו על חסרונו, ואינו נכנס בשערי צדק לפי שהאדנים לעמודים אינם מסודרים ואין האהל פרוסה כסדר לפיכך אין השכינה שורה על דבר פגום, וזהו סוד **אהל בל יצען בצעננים ובל יסע יתידותיו לנצח וכל חבליו בל ינתקו**, נמצא כל הגומר מאה ברכות כאילו פורס אוהל ותקעו על מאה אדנים, ואז מתברך במאה ברכות, ולפי שמאה ברכות כנגד מאה אדנים למאת ככר וכולן נקובים נקב מפולש, נמצא מאה חלונות של אורה פתוחים לנגד מאה ברכות, והיודע זה יודע סוד תרומה וסוד תר״י ממאה שאם אין מאה אין תרי ממעשרות.

ולא יקרבו עוד בני ישראל אל אהל מועד לשאת חטא למות. ואמר **ועבד הלוי הוא** המילה **הוא** אין לה הסבר על דרך הפשט. ואם נדחק הנה אמר על זה רבי אברהם ב״ע **הוא** בעצמו. והמלבי״ם כתב ״מילת הוא המיותר בא להוציא שלא יעבוד הכהן״. עיין ערך ועבד הלוי הוא שהכוונה שעבודת הלוי להמשיך את הבינה אל המלכות כי הוא הבריח התיכון. המלכות נקראת את והיא **עבדת** הנקראת עבודה והיא אהל מועד והם ישאו עונם חקת עולם לדרתיכם ובתוך בני ישראל לא ינחלו נחלה, כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לידוד תרומה נתתי ללוים לנחלה על כן אמרתי להם בתוך בני ישראל לא ינחלו נחלה.

תרומת מעשר

וידבר ידוד אל משה לאמר ואל הלוים תדבר ואמרת אלהם כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר אשר נתתי לכם מאתם בנחלתכם והרמתם ממנו תרומת ידוד מעשר מן המעשר **כתוב בתיקוני זהר (דף לא ע״א) ״ותרין עשורין אינון, דאמר קרא (דברים י״ד) עשר תעשר, אמאי, אלא בגין לקשרא לה בתרין דרועין, דאינון כהן לוי, דאינון מעשר ראשון ללוי, מעשר מן המעשר לכהן, דכל ספירן סלקין לעשר (בשכינתא), עד דסלקין למאה, ואיהי אתעבידת תרומה לכלהו מאה, ובגין דא שיעור תרומה תרי ממאה, לקבל תרין לוחין דאורייתא, דאיהי תורה דאתייהיבת בארבעין יומין, ודא איהו תור״ה מ׳, ובה אתעבידו ספירן כלהו עשרונים, תלת אבהן תלת עשרונין, תרי נביאי קשוט אינון עשרון עשרון:**

והגר״א בביאורו על על תקו״ז - תיקון יז מבאר: **דכל ספירן סלקין** כו׳ - שהיא (המלכות) נוטלת העשירית מכל כנ״ל ובה י״ס מעשר מכל ע״ס נמצא בכל הספירות תשעים ועמה מאה ונותנת מעשר ללוי שמתייחד בעישור ספירה גבורה דילה. ועוד מעשר לכהן ספירה חסד דילה, תרין דרועין דילה (חו״ג דמלכות) בתרין דרועין דילה שהן כהן ולוי וכל ספירן דילה הן מעשר כנ״ל ונותן קודם ללוי כמ״ש **שמאלו תחת לראשי** ואח״כ **וימינו תחבקני** דקודם סלקא בגבורה והוא סליק לה בכל ע״ס דילה כידוע שלכן שם מעשר שלם עשר ממאה. ואח״כ נוטל ממנה הכהן ספירה דיליה חסד א׳ מעשר דילה וזהו מעשר מן המעשר:

תרי ממאה - חו״ג דילה שקודם צריך לכלול בה חו״ג בחסד שמאלא בימינא ואח״כ לעורר הגבורה ואח״כ בחסד כידוע, וזהו **תרומה** שנותנין קודם לכהן וז״ש **לקבל תרין לוחין** כו׳. שהן ב׳ ספרים בב׳ ידים שהן בחו״ג כידוע:

ודא איהו תורה מ - ר״ל אותיות תרומה תורה מ׳ שניתן במ׳ יום וכן תרומה עין יפה בארבעים שהן כלל כל המרכבה חגת״ם בסוד יב״ק שקודם בשמאל קדושה ואח״כ ברכה בימין ואח״כ יחוד תו״מ וז״ש התורה ניתנה למשה ומשה עין יפה נהג בה ונתן לישראל שלכן ניתנה בארבעים שנה. **ובה אתעבידו** כו׳ - שכל ספירה א׳ מעשר בה. **תלת אבהן** כו׳ - ר״ל חג״ת דילה והן בסוד סגול כמ״ש בתיקון י״ח. **תרי נביאי** וכו׳ – נו״ה שהן בסוד צירי כמ״ש שם ור״ל שהן שני עשרונים לאיל. ועשרון לכבש הוא יסוד בסוד חירק תחת הצירי כמ״ש בתיקון הנ״ל והטעם שאינו בנ״ה בסוד סגול כמו ת״ת בחו״ג לפי שבינה מתפשטת בה׳ שלה בנ׳ תרעין דילה שכל א׳ כלול מעשר בה׳ ספירות מחסד עד הוד וז״ש עץ החיים בינה מהלך ת״ק שנה בכל ספירה עשר. וחג״ת נכללין כאחד כידוע בסוד ויסע ויבא ויט, אבל יסוד אינו ממנינם והוא יתום מאמו כנ״ל שאמרו יוסף יתום מאמו אלא שהכל נכלל בו בסוד כל והכל בסוד יו״ד אחד כידוע בסוד הכללות וזהו יוד דיסוד יו״ד זעירא וז״ש פר בן שלש בסוד חג״ת כנ״ל איל בן שתים נו״ה כבש בן שנה יסוד נגד עשרונים הנ״ל והכל במל׳ והן ו״ק שלכן ברגלים וחדשים באין הכל עולות כי עולה בדכורא כידוע ושעיר עזים לחטאת בנוקבא כי חטאת בנוקבא והוא במלכות דילה שרגליה כו׳ להפריש ממנה השעיר כידוע כמו שכתוב ושעיר לחטאת כו׳ הביאו עלי חטאת על שמעטתי את הירח במלכות דילה סיהרא דלית לה מגרמה כלום:

ונחשב לכם תרומתכם התרומה ניתנת לכהן שהוא קדוש והוא עולם המחשבה יחסית ללוי שהוא דיבור וישראל שהוא מעשה **כדגן מן הגרן וכמלאה מן היקב, כן תרימו גם אתם תרומת ידוד מכל מעשרתיכם אשר תקחו מאת בני ישראל ונתתם ממנו את תרומת ידוד לאהרן הכהן, מכל מתנתיכם תרימו את כל תרומת ידוד מכל חלבו את מקדשו ממנו. ואמרת אלהם בהרימכם את חלבו ממנו ונחשב ללוים כתבואת גרן וכתבואת יקב. ואכלתם אתו בכל מקום אתם וביתכם כי שכר הוא לכם חלף עבדתכם באהל מועד. ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו ואת קדשי בני ישראל לא תחללו ולא תמותו**.

סוד מתנות כהונה לפי הרקאנטי

כתב הרקאנאטי בפרשת קרח "סוד תרומה גדולה נראה מדעת חכמי הקבלה כי היא רומזת לחכמת אלהים (ספירת חכמה) על כן אין לה שיעור לפי מיעוט השגתה מה שאין כן בתרומת מעשר והמעשר שרומזת לחכמה אחרונה (מלכות) ולפי שאין השגתה מועט כל כך כראשונה יש לה שיעור והוא אחד מעשר כי היא העשירית שבבנין. אמנם אף אם כי מן התורה חטה אחת פוטרת הכרי שיעורה מדרבנן אחד מחמשים רמז לשער הנעלם אשר בחמשים שערי בינה שהוא קדש ועל כן נתן לכהן שהוא קדש שנאמר ויבדל אהרן להקדישו קדש הקדשים (ד"ה א' כג' יג'). ואמרו רבותינו ז"ל מפני מה מפרישים תרומות ומעשרות בארץ ישראל אמר רבי יעקב בשם רבי יהושע ברבי נחמיה מפני שארץ ישראל כאשה בעולה ובעלה מביט בה ואם אינה מתוקנת כראוי במעשרותיה מיד הזועות באין שנאמר המביט לארץ ותרעד (תהלים קד' לב'). ונפש בעליה הפחתי (איוב לא' לט') וכי יש בעלים לארץ יתברך שמו של מלכי המלכים שהכל שלו שנאמר לי"י הארץ ומלואה (תהלים כד' א') אלא אוי להם לבעלי שדות וכרמים בשעה שאינן מפרישין מעשרותיהן כתיקנן כביכול הן מפיחים נפש בעליה של ארץ דבר קשה נפש בעליה הפחתי והבן זה המאמר היטב כי כבר עוררתיך עליו.

וטעם **כל חרם בישראל לך יהיה** אף כי לפי הנראה היה ראוי ליתנו ללוי טעם נתינתו לכהן תבין ממה שכתבנו שלא תהיה מדת הדין קשה וסוד קדושת הבכורות פירשתי שם גם טעם נתינתו לכהן תבין ממה שכתבתי שם. אמנם צריך תחילה להקטיר הדם והאימורים על גבי המזבח שנאמר **את דמם תזרוק על המזבח ואת חלבם תקטיר אשה ריח ניחוח לי"י** לקבל תחלה חלקה מן הקרבנות כי הם חלקה כי זכתה בהם במכת בכורות אמנם בכור הבהמה טמאה צריכה פדיון כי אינה ראויה לגבוה.

וטעם מעשר מן המעשר הנתן לכהן מן הלוי פירשתי סודו כי הכהן עליוני ופנימי יותר מן הלוי נמצא ישראל נותנים ללויים י' ממאה והלויים נותנים לכהנים אחד מעשר אם אין מאה לישראל אין עשרה ללויים ואם אין עשרה ללויים אין אחד לכהן ונתפרדה החבילה ואין עוד כלי להריק ברכה והסימן נפש רוח ונשמה, אם אין הנפש מברכת מאה ברכות בכל יום לא יגיעו מן המעשר עשר לרוח וכשאין הרוח מקבל עשר לא יגיע אחד לנשמה. ואנו חייבים לקשור הנפש ברוח והרוח בנשמה והנשמה

דבקה בשם יתברך זהו סוד ברכי נפשי את יי׳ (תהלים קג׳ א׳). כל הנשמה תהלל יה הללויה (תהלים קן׳ ו׳). והיתה נפש אדני צרורה בצרור החיים (שמואל א׳ כה׳ כט׳):

כתב בספר שערי אורה - השער הראשון - הספירה העשירית (מלכות) ״ולפי כי שם אדנ״י הוא כדמיון אוצר לקבל שפע כל הברכות ומיני האצילות והוא בדמיון בריכה ובית קיבול, לכך הוא מלשון אדני החצר שבהן נכנסין העמודים. ותמצא כי מאה אדנ״י כסף נעשו במשכן, כמו שכתוב: ומאת אדנים למאת הככר ככר לאדן (שמות לה, כו). ואלו מאה אדני שבמשכן הם בדמיון מאה בריכות שמתמלאות מן הבריכה הגדולה הנקרא אדני. לפיכך חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום כדי להמשיך מכל אחת ואחת, ומפני שמאה ברכות באות בשם אדני מאלו הבריכות, ואם חיסר ברכה אחת פוגם ומטיל מום. והסוד תלוי בסוד אי״ק בכ״ר, שהוא סוד כהן לוי וישראל, שהוא סוד נפש ורוח ונשמה. ולפי עיקר׳ה אמר דוד המלך עליו השלום: ברכי נפשי את יי׳ (תהלים קג, א); תלה הברכות בנפש בסוד שלוש המערכות העליונות והנפש צריכה לברך בכל יום מאה ברכות, שהיא כנגד ישראל; ומן הברכות המאה יגיעו עשרה, שהם המעשר, לרוח שהיא כנגד לוי; ומן העשרה של רוח לוי, יתן אחת לנשמה שהיא כנגד כהן. ואם כן נמצאת למד שאם לא תברך נפשו של אדם ק׳ ברכות בכל יום לא תגיע לנשמה ברכה אחת, מאחר שאין מגיע לרומ עשר ברכות, שזהו סוד הלויים שלוקחין מעשר מישראל וחוזרין ונותנין לכהן אחד מעשרה ממה שנטלו. וזהו סוד פרשת מעשר לויים וכהנים הכתובה בתורה, ולפיכך אמר: ואל הלוים תדבר ואמרת אליהם כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר אשר נתתי לכם מאתם בנחלתכם והרמותם ממנו תרומת יי׳ מעשר מן המעשר (במדבר יח, כו). וסוד מעשר מן המעשר הוא סוד אי״ק: שאם אין ק׳ אין י׳, ואם אין י׳ אין א׳. ולפיכך צריך האדם להיות זריז לברך מאה ברכות, ואם ח״ו חיסר אחת, פגם. ואלו ק׳ ברכות הם בדמיון מאת אדנ״י כסף שבהן שפע אדני מתפשט לכל צד למאה בריכות.

כתב בספר **מפתח הספירות** - פרשת קרח ואמרו עוד ״בארצם לא תנחל וחלק לא יהיה לך בתוכם אני חלקך ונחלתך בתוך בני ישראל״. וכן ללויים מורה לך על קרבתם אל השם ועל התרחקם מזולתו בתכלית. וכן הדקדוק המופלג האחר במתנת מעשר מן המעשר, כי הנה המעשר אחד מעשר מדות, ואם כן כשהלוי לוקח עשר מדות ממאה מדות נותן לכהן מדה אחת מן העשר מדות, ונשארו צ׳ מדות ביד הישראלי, וט׳ מדות ביד הלוי, ואי׳ ביד הכהן. והרמז אט״צ והכל ק׳ מדות נחלקות אל תכלית החלק והנקדות עד א׳. וזה דרכם, ק׳ צ׳ פ׳ ע׳ ס׳ נ׳ מ׳ ל׳ כ׳ י׳. הנה סוד כל חכמות מבוארות עם כ״ז אותיות על דרך צורה זו:

ק ר ש ת ד ם ן ף ץ:

י כ ל מ נ ס ע פ צ:

א ב ג ד ה ו ז ח ט:

הנה י׳ עשירית ק׳, גם א׳ עשירית י׳, גם ב׳ עשירית כ׳, גם ט׳ עשירית צ׳, וכן השאר כולן עשיריות זו מזו: ודע כי החשבון זה הוא חשבון עשר ספירות והוא מתרבה והולך. כי אלף הוא מסומן עם א׳ ואמנם עשיריתו מסומן עם ק׳ ועשירית עשיריתו י׳. ועוד י׳ אלפים מסומנים עם י׳ ועשיריתם א׳ שהוא במקום אלף שעולים תשר״ק ועשירית עשיריתו ק׳. וכן הדבר הולך ומתגלגל חלילה באותיות מסומנות, ואמנם לשברים אין להם אותיות שנוכל לסמוך על מספרם כי אם על דרך השלמים. ויהיה האחד שלם ואשר הוא יתר ממנו מתרבה ומתמעט הפחות ממנו לפי חשבונו המתרבה. ויהיה אחד אמצעי בין הכפל והחצי, ויקרא בשם שניהם כי הוא כפלו של החצי והנו כפל והוא חציו של הכפל והנו ג״כ חצי מפני שהוא חצי שנים. והוא אם כן לפי מציאותו עם המספר היה בעל ג׳ מדות בהכרח, כי הוא שלם וכפל וחצי בסוד חש״ך אפ״ל שמשם נברא הכל. על כן ימנה השם עם מנין הספירות כאחד מאלו השלש מדות שקרו והשיגו לאחר הנספר בספירות. וכן קרה לב׳ עם עצמו ועם כפלו שהוא ב׳ אם א׳ שהוא חציו, וזה כי השנים הוא מספר אחד בעצמו ומקובץ והוא חצי ארבעה וכפל אחד. וככה יקרה לג׳ שכפלו ו׳ והוא חציו ואחד וחצי הוא חצי השלשה והשלשה הוא כפלם, וכן כל הספירות הנספרות:

השל״ה הקדוש

כתב בספר השל״ה הקדוש - ספר בראשית - פרשת תולדות תורה אור (א) דע כי סוד המעשרות וסוד הברכות הכל הולך אל מקום אחד, על כן נאמר ברכה במעשר. וסוד הענין וימצא מאה שערים. גם לענין ברכות אמרו רז״ל (מנחות מג, ב), חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום. ענין מאה שערים כתב הרקנאט״י וזה לשונו, דע כי חכמי הקבלה אמרו כי הארץ העליונה מאה שערים, לכל שער בית קבול נובעת מעייני ברכה לעולם. ומשם ינק יצחק אבינו ע״ה מאה מיני ברכות ממאה שערים הנזכר, שמשם יוצא ברכה ושפע ואצילות לכל הנבראים. ולפיכך תמצא באוהל מועד מאת אדנים למאת הככר ככר לאדן, שאין לך אדן שלא יהיה לו בית קבול כו׳ עיין שם. ואני אגלה הסוד ביותר, הנה סוד המעשר הוא י׳, ויש לה שלושה ענינים, א׳ י׳ בעצמה. ב׳ קוצו של י׳ שהוא נקודה, וכל נקודה היא י׳ קטנה. ג׳ מילוי של י׳ הוא גם כן עשרה, כזה, יוד׳ וד׳ עולה י׳. והנה האצילות הוא י׳ ספירות, ומה שהוא י׳ הוא מצד החכמה שהיא י׳ משם יהו״ה, כמו שהאריך הפרדס, מספר עשר ספירות הוא מצד החכמה, והדעת בבחינת הכתר משלים המנין. וקוצה של י׳ רומז על הכתר כמו שכתבו המקובלים, כי שם עשר ספירות בהעלמה ודקות נרמזים בקוצו של י׳ שהיא י׳ דקה נעלמת. ומילוי ה׳יוד׳ הוא התפשטות עשר ספירות, באופן שכל אחת כלולה מכל י׳. ומדת אדנ״י שהוא סוד הארץ העליונה מקבלת אותם, והם סוד מאה אדנ״י. הרי לך סוד מעשר מן המעשר, כי באדנ״י הם מאה שערים, ומתעלמים בחכמה הכוללת עשרה בהעלמה, ואחר כך מתעלמים ביותר בתכלית העלמה בקוצו של י׳, עד שמתייחדים ומתעלמים בהעלם מוחלט, ו׳י׳ עצמה שהיא חכמה מתייחדת בקוצה שהוא כתר. הרי סוד מאה בסוד התפשטות האצילות וכללותם, והוא מילוי

ה׳יוד׳, ואחר כך מתעלמים בשרשם בחכמה שהיא עצם ׳י׳, ואחר כך מתאחדים באחדות המוחלט בקוצה של ׳י׳, הרי סוד מעשר ומעשר מן המעשר:

והנה עצם י שהיא חכמה מיוחדת בקוצה שהיא כתר, ומצינו ששניהם נקראים מחשבה, כמו שמצינו בזוהר בכמה מקומות. ועיין בפרדס בערכי הכינויים בערך מחשבה. וכתב שם בשם המקובל הגדול ר׳ משה בספר השם, וזה לשונו, מחשבה בכתר עליון ובחכמה, ובכתר עליון מחשבה אבל לא השגה כלל מצדה. ומחשבה קודמת לכל חכמה ובינה בהכרח, ואין לחשוב בה כלל. וגם החכמה תקרא מחשבה, כי אינה מושגת כי אם מחשבה, שבו תחלת המחשבה והתבוננות אבל במיעוט. ועל שתיהן נאמר מאוד עמקו מחשבותיך, שעל ידי שחושבין בחכמה, יבא לחשוב בכתר עליון על ידי אומד, עד כאן לשונו. ועתה התבונן סוד מעשר, ומעשר מן המעשר שהוא תרומת מעשר, וסוד תרומה גדולה חטה אחת פוטרת כו׳, וניטלת באומד, כל מדה. כבר פירשתי מאה שערים בסוד התפשטות, וסוד מעשר הוא שרשם והוא עצם ׳י׳, ותרומות מעשר היא דביקותו בקוצו של ׳י׳. וכל זה נקח במדה, כי כן האצילות נקראת מדות המודדות לכל הנמצאים, ובחכמה שורש המדות ושם תרומת מעשר. אבל תרומה גדולה רומז על עצם הקוץ של ׳י׳, שזהו בחינה למעלה מבחינת דביקות עצם ׳י׳ בקוצה, כי דביקות עצם ׳י׳ בקוצה זהו דביקות והשתוות חכמה לכתר, אמנם עצם הקוץ הוא בחינת הכתר בעצמו, ושם סוד המחשבה נעלם ממחשבה רק באומד הדעת, זהו סוד תרומה גדולה ניטלת באומד. ולמדו רז״ל מפסוק ונחשב לכם, כלומר במחשבה ואומד. ואע״פ שזה הפסוק נכתב בתרומת מעשר, למדו באם אינו ענין דקאי על תרומה גדולה ששם הוא באומד. והנה בודאי לכל אינו ענין לכאן תנהו לכאן הנדרש בתורה, בודאי יש לו סוד למה נכתב כאן ולא בענינו, וכאן אני אומר שרומז לסוד הנ״ל. נכתב בתרומת מעשר שהוא בחינה עליונה של חכמה נקרא גם כן מחשבה, ומחשבה זו מתדבק למחשבה שהיא באומד, אע״פ שמחשבה הזו היא במדה, ותרומה גדולה יוכיח שהיא במדה אחת ממאה, מכל מקום היא בחינה המשתווית למחשבה שהיא אומד ולא מדה, כי היא שורש המדות. ואע״פ שהיא נמנית א׳, דהיינו אחד ממאה, הוא סוד א׳ אינו מן המנין אע״פ שהוא ראש המנין. על כן נכתב ונחשב לכם אצל תרומת מעשר, אע״פ שעניינו לתרומה גדולה, והבן אלו הדברים כי הם נפלאים. וכבר אמרתי כי המעשרות והברכות סוד אחד, ומקום אחד לכולם. ובהגיעך לשם בסוד מחשבות הנ״ל, הוא שורש ומקור הברכות. כי כן ביאר בתיקונים סוד ברוך, שהוא ראשי תיבות, ב רוך ר אש ו מקור כ ל, שרומז למקום קודש הנ״ל. הרי מבואר סוד מאה שערים, וסוד ויברכהו ה׳.

חקת

פרק יט

(א) וַיְדַבֵּר יְדוָד אֶל משֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן לֵאמֹר׃(ב) זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה יְדוָד לֵאמֹר דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ פָּרָה אֲדֻמָּה תְּמִימָה אֲשֶׁר אֵין בָּהּ מוּם אֲשֶׁר לֹא עָלָה עָלֶיהָ עֹל׃(ג) וּנְתַתֶּם אֹתָהּ אֶל אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְהוֹצִיא אֹתָהּ אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְשָׁחַט אֹתָהּ לְפָנָיו׃(ד) וְלָקַח אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן מִדָּמָהּ בְּאֶצְבָּעוֹ וְהִזָּה אֶל נֹכַח פְּנֵי אֹהֶל מוֹעֵד מִדָּמָהּ שֶׁבַע פְּעָמִים׃(ה) וְשָׂרַף אֶת הַפָּרָה לְעֵינָיו אֶת עֹרָהּ וְאֶת בְּשָׂרָהּ וְאֶת דָּמָהּ עַל פִּרְשָׁהּ יִשְׂרֹף׃(ו) וְלָקַח הַכֹּהֵן עֵץ אֶרֶז וְאֵזוֹב וּשְׁנִי תוֹלָעַת וְהִשְׁלִיךְ אֶל תּוֹךְ שְׂרֵפַת הַפָּרָה׃(ז) וְכִבֶּס בְּגָדָיו הַכֹּהֵן וְרָחַץ בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְאַחַר יָבֹא אֶל הַמַּחֲנֶה וְטָמֵא הַכֹּהֵן עַד הָעָרֶב׃(ח) וְהַשֹּׂרֵף אֹתָהּ יְכַבֵּס בְּגָדָיו בַּמַּיִם וְרָחַץ בְּשָׂרוֹ בַּמָּיִם וְטָמֵא עַד הָעָרֶב׃(ט) וְאָסַף אִישׁ טָהוֹר אֵת אֵפֶר הַפָּרָה וְהִנִּיחַ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה בְּמָקוֹם טָהוֹר וְהָיְתָה לַעֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁמֶרֶת לְמֵי נִדָּה חַטָּאת הִוא׃(י) וְכִבֶּס הָאֹסֵף אֶת אֵפֶר הַפָּרָה אֶת בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד הָעָרֶב וְהָיְתָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם לְחֻקַּת עוֹלָם׃(יא) הַנֹּגֵעַ בְּמֵת לְכָל נֶפֶשׁ אָדָם וְטָמֵא שִׁבְעַת יָמִים׃(יב) הוּא יִתְחַטָּא בּוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִטְהָר וְאִם לֹא יִתְחַטָּא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי לֹא יִטְהָר׃(יג) כָּל הַנֹּגֵעַ בְּמֵת בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם אֲשֶׁר יָמוּת וְלֹא יִתְחַטָּא אֶת מִשְׁכַּן יְדוָד טִמֵּא וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִיִּשְׂרָאֵל כִּי מֵי נִדָּה לֹא זֹרַק עָלָיו טָמֵא יִהְיֶה עוֹד טֻמְאָתוֹ בוֹ׃(יד) זֹאת הַתּוֹרָה אָדָם כִּי יָמוּת בְּאֹהֶל כָּל הַבָּא אֶל הָאֹהֶל וְכָל אֲשֶׁר בָּאֹהֶל יִטְמָא שִׁבְעַת יָמִים׃(טו) וְכָל כְּלִי פָתוּחַ אֲשֶׁר אֵין צָמִיד פָּתִיל עָלָיו טָמֵא הוּא׃(טז) וְכֹל אֲשֶׁר יִגַּע עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה בַּחֲלַל חֶרֶב אוֹ בְּמֵת אוֹ בְעֶצֶם אָדָם אוֹ בְקֶבֶר יִטְמָא שִׁבְעַת יָמִים׃(יז) וְלָקְחוּ לַטָּמֵא מֵעֲפַר שְׂרֵפַת הַחַטָּאת וְנָתַן עָלָיו מַיִם חַיִּים אֶל כֶּלִי׃(יח) וְלָקַח אֵזוֹב וְטָבַל בַּמַּיִם אִישׁ טָהוֹר וְהִזָּה עַל הָאֹהֶל וְעַל כָּל הַכֵּלִים וְעַל הַנְּפָשׁוֹת אֲשֶׁר הָיוּ שָׁם וְעַל הַנֹּגֵעַ בַּעֶצֶם אוֹ בֶחָלָל אוֹ בַמֵּת אוֹ בַקֶּבֶר׃(יט) וְהִזָּה הַטָּהֹר עַל הַטָּמֵא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְחִטָּאוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְכִבֶּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָהֵר בָּעָרֶב׃(כ) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִטְמָא וְלֹא יִתְחַטָּא וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִתּוֹךְ הַקָּהָל כִּי אֶת מִקְדַּשׁ יְדוָד טִמֵּא מֵי נִדָּה לֹא זֹרַק עָלָיו טָמֵא הוּא׃(כא) וְהָיְתָה לָהֶם לְחֻקַּת עוֹלָם וּמַזֵּה מֵי הַנִּדָּה יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְהַנֹּגֵעַ בְּמֵי הַנִּדָּה יִטְמָא עַד הָעָרֶב׃(כב) וְכֹל אֲשֶׁר יִגַּע בּוֹ הַטָּמֵא יִטְמָא וְהַנֶּפֶשׁ הַנֹּגַעַת תִּטְמָא עַד הָעָרֶב׃

וידבר ידוד אל משה ואל אהרן לאמר[29] הזכיר כאן את אהרן להיותו איש החסד. לפי בעל **הכתב והקבלה** שהביא את דברי הגר״א ב**אדרת אליהו** הדיבור היה למשה

---

[29] הרמב״ן

א.רמב״ן על שמות פרק כט פסוק יד

וטעם השריפה (של פר החטאת ביום חנוכת המשכן) כטעם שריפת פרה אדומה, וסודה ידוע מן השעיר המשתלח.

ב. רמב״ן על ויקרא פרק טז פסוק ח

וזה סוד הענין, כי היו עובדים לאלהים אחרים, הם המלאכים, עושים להם קרבנות והם להם לריח ניחוח כענין שנאמר (יחזקאל טז יח יט) ושמני וקטרתי נתת לפניהם, ולחמי אשר נתתי לך סולת ושמן ודבש האכלתיך ונתתיהו לפניהם לריח ניחוח ויהי נאם ה׳ אלהים ואתה צריך להתבונן בכתוב במקרא ובמסורת:

והנה התורה אסרה לגמרי קבלת אלהותם וכל עבודה להם, אבל צוה הקב״ה ביום הכפורים שנשלח שעיר במדבר לשר המושל במקומות החרבן, והוא הראוי לו מפני שהוא בעליו ומאצילות כחו יבא חורב ושממון כי הוא העילה לכוכבי החרב והדמים והמלחמות והמריבות והפצעים והמכות והפירוד והחרבן, והכלל נפש לגלגל מאדים, וחלקו מן האומות הוא עשו שהוא עם היורש החרב והמלחמות, ומן הבהמות השעירים והעזים, ובחלקו עוד השדים הנקראים מזיקין

בלשון רבותינו, ובלשון הכתוב (להלן יז ז) שעירים, כי כן יקרא הוא ואומתו שעיר ואין הכונה בשעיר המשתלח שיהיה קרבן מאתנו אליו חלילה, אבל שתהיה כונתנו לעשות רצון בוראנו שצונו כך:

והמשל בזה, כמי שעשה סעודה לאדון וצוה האדון את האיש העושה הסעודה תן מנה אחת לעבדי פלוני, שאין העושה הסעודה נותן כלום לעבד ההוא ולא לכבודו יעשה עמו, רק הכל נתן לאדון והאדון נותן פרס לעבדו, ושמר זה מצותו ועשה לכבוד האדון כל אשר צוהו, ואמנם האדון לחמלתו על בעל הסעודה רצה שיהיו כל עבדיו נהנין ממנה שיספר בשבחו ולא בגנותו:

ג. רמב"ן על במדבר פרק יט פסוק ב

זאת חקת התורה לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל לומר מה המצוה הזאת, לפיכך כתב בה חקה, גזירה היא מלפני ואין לך רשות להרהר אחריה, לשון רש"י מדברי רבותינו (יומא סז:) וכבר כתבתי בענין שעיר המשתלח (ויקרא טז ח) מה טעם לאומות שיהיו מונין אותנו בזאת יותר משאר הקרבנות שיכפרו ויש מהם שיטהרו כקרבנות הזב והיולדת, כי מפני היותה נעשית בחוץ יראה להם שהיא נזבחת לשעירים על פני השדה, והאמת שהיא להעביר רוח טומאה ושריפתה כריח ניחוח בחוץ וטעם טומאת המת, בעטיו של נחש, כי הנפטרים בנשיקה לא יטמאו מן הדין, והוא שאמרו צדיקים אינן מטמאין ולכך אמר הכתוב זאת חקת התורה, כלומר הנחקקת מן התורה והיא תורה שבע"פ על כן היא פרה והיא אדומה ממדת הדין, ונתנה לאלעזר להעשות לפניו אפילו על ידי זר, אבל הסגן יראה מעשיה כדי שתעשה על כוונתו שלא יחשבו בה מחשבה רעה כאומות והשטן:

והפרשה הזאת תשלום תורת הכהנים, ונכתבה כאן אחר מתנות כהונה, לומר שגם טהרתן של ישראל על ידי כהן תהיה וטעם זאת חקת התורה אשר צוה ה' כטעם ואל משה אמר עלה אל ה' (שמות כד א), או הוא כמו מסורס, דבר אל בני ישראל זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר "דבר" ולא "דברו", כי משה הוא העיקר וטעם אליך, שיעשו כן במדבר לשעתם, ואחרי כן (בפסוק י) יצוה שתהיה לבני ישראל ולגר לחקת עולם, שיעשו כן לדורותם וכן ויקחו אליך שמן זית זך וגו' (שמות כז כ), ואחרי כן חקת עולם לדורותם (שם פסוק כא):

אבן עזרא

שמות פרק לא פסוק יח - גם פרה אדומה איננה לכפר על ע"ז רק לטהר הטמאים.

רבנו בחיי

במדבר פרק יט פסוק ב - ועל דרך הקבלה פרה אדומה רמז לתורה שבעל פה מדת הדין הקשה שהיא הגורמת כל טומאה. והנה עבודה זו מסורה ביד אלעזר כדי שתעשה על כוונתו למדת הדין הקשה ולא יחשבו מחשבה רעה בעבור שהיא נשחטה בחוץ. ועל כן הקדים ואמר זאת חוקת התורה, כלומר זאת המצוה המחודשה שאתה רואה שהצריכה תורה לעשותה חוץ למקדש אל תחשוב שתהיה הכוונה חוץ להקב"ה חס ושלום, כי נחקקת היא מן התורה, היא תורה שבעל פה והיא מדה ששית, ואף על פי שענין הפרה עמוק עמוק מי ימצאנו, במדה ששית תמצאנו כי היא הגורמת כל טומאה, וכן הטומאה מתפשטת עד שש מעלות וכמו שאבאר בסמוך, והמדה הזאת הששית היא מדתו של יצחק העקודה ממדת החסד בסוד ויעקוד את יצחק בנו, שאלמלא כן תחריב את העולם בדין ותשרפנו בשלהבותה. ועל כן בעל הרחמים יתעלה אשר מחשבותיו אלינו הפליא עצה הגדיל תושיה כיצד יקחו ישראל מדת הדין הקשה להשלימה ותחזור רפה, זהו לשון ויקחו אליך פרה והיא אדומה והיא תמימה בלי מום, והוא אשר לא עלה עליה עול השעבוד כשאר המדות אשר למטה ממנה, שכן בית המקדש נקרא בית קדשנו ותפארתנו (ישעיה סד, י), וכתיב (תהלים עח, סא) ויתן לשבי עוזו ותפארתו ביד צר, והכרובים גלו עם שאר הכלים ולא מצינו בהם גניזה כי אם במנורה ובארון, אבל זו שלמעלה מהם נקראים בתי גנזי, וכבר הזכרתי בסוף בראשית (ו, ו), והבן זה. ומה שהיתה נשחטת חוץ למקדש, מפני שהיא להעביר רוח הטומאה, ולכך מטהרת הטמאים במים חיים אל כלי, כי כן הטהרה נשפעה ממדת החסד שהיא למעלה ממדה זו גורמת כל טומאה:

וצריך שתשכיל כי קצת ממשכילי האמת נסתפק להם במה שנעשית חוץ למקדש אם היה לתוקף קדושה שתהיה קודש קדשים לגמרי ומדריגתה יותר מכל הקרבנות הנעשים במקדש עד שאין להשוותה להם, או אם היה למיעוט קדושתה שהיא חול עד שאין ראוי לעשותה במקום הקדש. ושאלו בזה, אם היא קודש קדשים היאך היא מטמאה את הטהורים, ואם היא חול היאך היא מטהרה את הטמאים. וקצתם השיבו כי האמנם קודש קדשים היא, ומה שהיא מטמאה את הטהורים, בעבור הטהור ישוב טמא בגשתו אל הקודש הטהור של מעלה, ועל כן היא מטמאה את הטהורים, כי כל המעלות הטהורות טמאות לה בקרבתם אליה, ועל כן אמר הכתוב (שמות כט, לז) כל הנוגע במזבח יקדש, כלומר ישרף, כי הקודש הגמור ידחה מפני הקודש של מעלה ממנו, וכן הטהור הגמור נדחה מפני הטהור שלמעלה ממנו. ואמרו אש דוחה אש, אש אוכלת אש, והוא אש דשכינה, דאמר מר הושיט אצבעו ביניהן ושורפן, כדאיתא במסכת יומא (כא ע"ב). ומה במלאכי השרת מצינו אש אוכלת אש, וכן אמרו במדרש כשעלה משה למרום הגיע עד מקום מתניאל המלאך, אמר לו למשה עלה עד מקום סנדלפון המלאך, אמר לו מתירא אני שמא ישרפני אש סנדלפון, עד כאן. והנה לדעת קצתם תהיה קודש קדשים לגמרי, אבל הנכון לפי מה שהזכרתי למעלה שקצתה קודש וקצתה חול, קצתה חול בהעבירה רוח הטומאה, וקצתה קודש שכתוב קראה חטאת, ולכך עשו בה מעלות יתרות על שאר הקדשים, ועל כן היא מטמאה את הטהורים מצד קודש שבה, ומטהרת הטמאים מצד חול שבה בהעבירה רוח הטומאה מעליהם, וכדי ללמוד על טעם פרה שהיא להעביר רוח הטומאה לכך הוצרכה בפרשה להזכיר מיד טומאת המת ושאר הטומאות, כי אין טומאת בעלי חיים המתים אלא בסיבת הכח הממית, והכח הזה נקרא רוח המושל ונקרא גם כן הר הגדול אשר לעתיד יהיה למישור בזמן מלך המשיח שישרוף העשירית:

צרור המור - ואמר זאת חוקת התורה. להורות על עומק סודה, שאם ישאל שואל מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה, שישיבו לו זאת חוקת התורה. כמו שכתבו בזוהר במעשה בראשית [כי לעומק סודה אולי ישראל שואל מה זה ועל מזה זה, או למה נעשה כזה הסדר. ולזה אמר שתשובתו הראויה לו אין טעם אחר, אלא וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד (בראשית א, לא), ואחר שראה שהוא טוב אין צריך יותר. כן אמר בכאן זאת חוקת התורה על זה

הדרך, אם ישאל שואל מה המצוה הזאת. שנראה כמו ששאל אותו גוי לרבי יוחנן, שהיה מעשה כשפים, ששורפים הפרה ועץ ארז ואחר כך מזין ממנה טיפין טיפין. והשיב לו ראית מי שנכנס בו רוח תזזית מה עושין לו, מביאין עקרין ומעשנין תחתיו וכו', כן צוה השם לבער רוח הטומאה מן הארץ. אמרו לו תלמידיו לזה דחית בקש לנו מה אתה אומר, אמר להם חוקה חקקתי וכו'. ודברי פי חכם חן. ואע"פ שנראה שדחה אותו בקש נראה שא"ל עיקרו של דבר, במה שא"ל שהיה לבער רוח הטומאה מן הארץ. כי ידוע שישראל יצאו מרעה אל רעה, במתאוננים ובבשר תאוה ובמרגלים ובמחלוקת קרח. וכל זה בסבת יצר הרע שנתגבר בהם עד שנתפשט בהם רוח הטומאה, הוא יצר הרע טמא שפתים ערל וטמא. ולכן רצה הש"י להוציא מקרבם זה הבליעל, ולטהר רוחם ולהעביר רוח הטומאה מן הארץ. ולכן אמר ויקחו אליך פרה אדומה תמימה. לרמוז על מה שאמר (הושע ד, טז) כי כפרה סוררה סרר ישראל. אדומה, רמז לחטא דכתיב אם יהיו חטאיכם כשנים וגומר (ישעי' א, יח) ושרף את הפרה לעיניו (לק' ה'), כמו שאמר בעגל (שמות לב, כ) וישרוף באש. וכל זה ראתה התורה לטהר ישראל מטומאותם, ולבער רוח הטומאה מן הארץ. ועכ"ז עיקרן של דברים אין אנו יודעים בסוד הפרה, ולכן אמר בה זאת חוקת התורה:

וכן אם ישראל שואל מה טעם יש בה שמטהרת הטמאים ומטמאה הטהורים, אין להשיב אלא גזירת מלך היא. וזהו כענין צדיק ורע לו רשע וטוב לו (ברכות ז.), וזהו יש הבל אשר נעשה על הארץ אשר יש צדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים (קהלת יח, יד), וכן רבים כיוצא בו, וכל זה בא מצד רוח הטומאה הוא רוח עועים. וכל זה רמוז בסוד פרה אדומה שמטמאה הטהורים ומטהרת הטמאים, ואיך אפשר זה, ל"א זאת חוקת התורה, כלומר אל תתמה על החפץ. ועל זה אמר (תהלים כה, יב-יד) מי זה האיש ירא ה' יורנו בדרך יבחר נפשו בטוב תלין וזרעו יירש ארץ, בעולם הזה. ואם תראה בהפך אל תתמה על זה, כי סוד ה' ליריאיו. ולזה תמצא שאמר התנא אחר שאמר אין כבוד אלא לחכמים (אבות ו, ג), וא"ת איה כבודם שהם הולכים ערומים בלי לבוש ורעבים וצמאים. לזה סמך מיד ואמר, כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל (שם ד). כלומר אל תתמה מזה, כי זאת חוקת התורה, וכך היא דרכה של תורה. כי כל העולם ניזון בשביל חנינא בני וחנינא בני די לו בקב חרובין מע"ש לע"ש (תענית י.): ובזוהר [הוציאו מדין פרה אדומה, שהשם רצה לטובתם של ישראל, שניתנו חלק לרוח הטומאה בתוך טהרתם של ישראל, באופן שלא יקטרג עליהם כמו שפירשתי בשעיר עזאזל. וכתב הקדוש רשב"י, כי לכך יש לנו לכרוך פרשיות של תפילין בשער עגל, ושיצא אותו שער חוצה בבתים של תפילין. בענין שיראה לו שאנו נותנים לו חלק בקדושתנו ובטהרתנו, ובזה סוגר פיו ואינו משטין כנגד האיש המניח תפילין. אבל אם ח"ו אין מניחים שם אותו שער הוא עולה ומקטרג, ואומר פלוני שמניח תפילין עשה כך וכך מעונות ועכשיו מניח תפילין, בענין שיותר טוב לאדם שלא להניחם]:

והנה כ"ז (כל זה) אנו הולכים וסובבים ואין אנו מגיעים, כאומרו ועל סביבותיו שב הרוח (קהלת א, ו), לפי שזה סוד גדול מסודות התורה, אין לנו עסק בנסתרות. אחר שכבר אמרו ז"ל על שלמה, שנאמר בו ויחכם מכל אדם (מל"א ה, יא), והאריכו בחכמתו, עד שאמרו מה היתה חכמתם של מצרים. את מוצא בשעה שרצה שלמה לבנות הבית שלח אל פרעה נכה שישלח לו אומנים, וראה באצטרוגוליא שלו כל אותם אומנים שעתידין למות באותה שנה ושלחם אליו. ושלמה צפה ברוח הקדש זה, ועשה להם תכריכין ושלחם לו, ואמר המבלי אין תכריכין במצרים, הרי לך הם ותכריכיהם. אמר שלמה על כל זה עמדתי וחקרתי, אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני (קהלת ז, כג), ועל זה אמר כ"ז נסיתי בחכמה אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני. שרמז בזה שכל עוד שהיה משתדל ומתחכם בענין פרה אדומה, יותר היה מתרחק מאמתתה:

ודעתי שרמז בזה, שלפי עומק סודה אין ראוי להשתדל בה אלא להתרחק ממנה, ומי שחושב שבהשתדלותו ישיג בה דבר, הוא פתי וסכל. ומי שמתרחק מהשגתה וחושב שאינו יכול להשיג בה דבר, ראוי להקרא חכם, לפי שאז ישתדל בהבנת עניינה, ישיג או לא ישיג. אבל מי שחושב שכבר השיג בה דבר, יחשב חכם בעיניו והוא פתי. וזהו אמרתי אחכמה כשהיא רחוקה ממני (שם). וזה למדו ממשה רבו שאמר אסורה נא ואראה (שמות ג, ג-ד), אחר שהסנה איננו אוכל הוא דבר נמנע להשיג סבתו, וא"כ ראוי לי להתרחק מזה, ואז אראה ואשיג דבר מה. וירא השם כי סר ונתרחק מהשגתו לראות ולהשיג, ויקרא אליו. וזהו והיא רחוקה ממני:

וסמכו מיד בילמדנו אצל המדרש הראשון של פרעה נכה מי כהחכם (קהלת ח, א), זה הקב"ה. ומי יודע פשר דבר זה הקב"ה. מי כהחכם, דכתיב השם בחכמה יסד ארץ (משלי ג, יט), ומי יודע וגו', זה הקב"ה שפירש התורה כולה למשה]. ואם כן מי יודע סוד פרה אדומה וכיוצא בו, אחר ששלמה אמר והיא רחוקה ממני לזה אמר מי כהחכם שכל רז לא אניס ליה, זה הקב"ה אשר לפניו חשכה כאורה, והכל גלוי לפניו, כאומרו כי חוק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב (תהלים פא, ה), חכמת אדם תאיר פניו. אמר רבי יודן גדול כחן של נביאים שמדמין צורת גבורה של מעלה לצורה של מטה, דכתיב דמות כמראה אדם עליו מלמעלה (יחזקאל א, כו), ועוז פניו ישונה, שמשנה מדת הדין לרחמים בשביל ישראל]. הרצון בזה, כי אע"פ שאמר שהחכם הוא הקב"ה, עם כ"ז חכמת אדם תאיר פניו. כי אדם יכול להקרא חכם מצד הצלם והדמות שיש לו עם השם, כאומרו נעשה אדם בצלמנו כדמותנו (בראשית א, כו), וזהו חכמת אדם של מעלה, מאיר פני אדם של מטה, מצד הדיבור והדמיון שיש ביניהם מצד התורה והחכמה. וזהו שאמר ר' יודן גדול כחן של נביאים שמדמין צורת גבורה של מעלה לצורה של מטה, שהוא אדם. כי מצד החכמה והתורה יש להם כח לדמות צורה של מעלה לשל מטה, מצד הדיבוק, כאומרו ובו תדבק (דברים י, כ), ומאמר רבי יודן מסייע לי, שפירשתי בפירוש מגלת קהלת בזה הפסוק. שאמרתי שמעלת החכם גדולה. לפי שיודע להפשיר הדברים הקשים ולמזגם ולפרשם באופן היותר נאות שאפשר, וזהו ומי יודע פשר דבר. חכמת אדם תאיר פניו, כלומר, חכמת האדם היא גדולה שמאירה פני הדברים הקשים והעזים והחשוכים שא"א להבינם, באופן שיהיה דבר דבור על אופניו, והוא כמו לבעבור סבב פני הדבר. ועוז פניו ישונה, יאמר שאפי' יהיה דבר עזה כמות, הוא יודע לשנות פני הדבר ולשברו, באופן שיתחלק לכמה טעמים ולכמה ניצוצות. וכל זה במאמר רבי יודן שאמר גדול כחן של נביאים שמדמין צורת גבורה של מעלה וכו', כי בחכמתם יודעים לשבר הסלעים החזקים והדברים הרמים של מעלה ומדמין אותם לדברים של מטה, וזהו חכמת אדם תאיר פניו. ואחר ששלמה בחכמתו אמר שחקר וחפש בפרה אדומה ולא עמד עליה, מה האדם שיבא אחר המלך. ולכן אין להאריך בה יותר:

אור החיים הקדוש

דבר פרק יט פסוק ב - ואין לך מצוה ומצוה שאין בה עוד סודות נעלמים, הנגלים למשה, ולאדם ראוי המשיג לקנות קנין התורה במ״ח דברים השנויים במשנת חסידים (אבות פרק ו), שאז מגלין לו רזי התורה שגילה ה׳ למשה מסיני, ומשה גם כן גילה לישראל בני דורו סודות הנסתרים וטעמי המצות ויסוד כל דבר:

ובמה שלפנינו צוה ה׳ אליו שיסתום הדברים ויאמר להם הדבר בחוקה בלא טעם, והוא מה שהעיר אותנו באומרו וידבר ה׳ אל משה לאמר לישראל, פירוש ומה הוא המאמר שצוה לו לומר להם, זאת חקת התורה, פירוש מצוה זו היא חקת התורה, כן צוה ה׳ לאמר לכם, וכאילו אמר הכתוב אשר צוה ה׳ לאמר לכם הוא זאת חקת התורה ומתוך הדברים אתה למד שנאמר למשה דברים מוטעמים במצוה זו אלא שמה שצוה עליו לאמר הוא ״חוקה״ ובזה לא יתבעוהו ישראל לומר להם טעם הדבר, כיון שה׳ צוה עליו לומר הדבר ״בחוקה״, ובזה נתיישבו הדקדוקים:

גם נתיישב למה לא הקדים מאמר דבר וגו׳ למאמר זאת חקת וגו׳, כי מאמר זאת חקת התורה, היא מצות ה׳ על מצוה שיאמר לישראל, שה׳ צוה לו שיאמר להם מצוה זו בחוקה, ומאמר דבר בא על עיקר המצוה מצות ה׳ לישראל ולצד שיאמרו ישראל הרי העושה מצוה בלא ידיעת טעמה וסודה נחשבת המצוה כגוף בלא נשמה, לזה גמר אומר דבר אל בני ישראל ויקחו אליך פרה וגו׳, פירוש יקחו למה שאתה יודע ומכוין בדבר להיותך יודע סוד הענין ופלאיו, ובזה תהיה המצוה נעשית שלימה במעשה ובמחשבה הצריכה:

פרה אדומה וגו׳ - רואה אני כי כל סימניה מוכיחים על הדינים, אדומה, כי הוא זה סימן תגבורת הדינים, תמימה, באין שער שחור, וכן אמרו ז״ל (פרה פ״ב מ״ה) ב׳ שערות שחורות פוסלות אותה, ולא שערותיה לבד אלא אפילו קרניה וטלפיה צריכים להיות אדומים, אבל שחורות ואין צריך לומר לבנות פוסלות:

ולפי מה שאמרנו שכל מעשיה הם בחינת המשפט, יש טעם בדבר, כי שם פרה יגיד מספר הידוע למספר בחינת הדינים, כידוע ליודעי חן, לזה צוה ה׳ שיקחו אותה כשיש בבחינת מספרה מספר אשר תכוון אליו, אבל אם יקנו עגלה קונים דבר שאין בו המספר אשר אנו צריכין לו, והגם שמגדלין אותה עד שנקראת פרה, אף על פי כן יקפיד ה׳ על שעת הקנין, כדי שיהיו קונים דבר שהכוונה בו שהם רפ״ה דינים:

הרקאנטי - פרשת חקת - זאת חקת התורה אשר צוה י״י לאמר. דע כי סוד פרה אדומה נעלם מאד ואמרו רבותינו ז״ל לא נגלה אלא למשה רבינו ע״ה שנאמר ויקחו אליך לך לבד אני מגלה טעם פרה. ואין כוונת המאמר הזה שלא יהיה נודע מטעם המצווה כלל רק ענין אחד יש בו שלא נגלה רק למשה רבינו ע״ה והוא מה שאמרו רבותינו ז״ל מזה ומזין עליו טהורין ונוגע טמא ועל זה אמרו רבותינו ז״ל על כולם אמר שלמה אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני (קהלת ז׳ כג׳) אך בסוד הפרה באדמומיתה בתמימותה ובשריפתה בחוץ וסוד המים הנתנין באפרה וטעם טהרתה את הטמאין בכולם נבאר טעמם כמו שאמרו רבותינו ז״ל בספר הזוהר. וכתב הרב הגדול ז״ל כי מפני היותה נעשית בחוץ יראה לאומות העולם כאילו היא נזבחת לשעירים על פני השדה והאמת שהיא להעביר רוח הטומאה ושריפתה כריח ניחוח בחוץ ולכך אמר זאת חקת התורה כלומר נחקקת מן התורה והיא תורה שבעל פה על כן פרה אדומה ממדת הדין:

ספר עמק המלך

שער יג - פרק לז חובה עלינו לבאר למה המלכות בעולם הזכר נבלעת ביסוד דידיה, וצריך אתה לדעת שבמצב זה של העולם הניקודים, המלכות של יסוד אינה נראית, כי היא דבוקה ביסוד, כלומר בלשון ׳דבוק׳ נקראת בלשון זכר, כמו שנאמר ׳וזה הדבר אשר מל יהושע׳ [יהושע ה׳ ד׳]. ומילה היא גילוי העטרה, וכשהעטרה מכוסה ואינה נראית, אז היא נקראת בלשון נקיבה ׳זאת׳, דכתיב ״ואחר עורי נקפו זאת ומבשרי אחזה אלוה״ [איוב י״ט כ״ו], שהפסוק נאמר על אברהם אחר שמל, ועשה הרבה גרים ומלו עמו. וכך פירוש הפסוק, אחרי שחתכתי העור שלי, שהיא הערלה, גם אומות העולם ׳נקפו זאת׳, שהוא האבר שלהם כשהוא עם הערלה נקראת ׳זאת׳, כלומר, נקפו חתכוהו וגלו העטרה. הרי לך בהדיא, כי העטרה בעוד שהיא גלויה נקראת בלשון זכר ׳זה׳, וכשיהא מכוסה מהערלה נקראת בלשון נקיבה ׳זאת׳, בסוד ׳זאת חקת התורה׳ [במדבר י״ט ב׳] בסוד פרה אדומה, בסוד דינין של פ״ר האדו״ם. והיא ה״א תתאה ונעשית בסוד פרה אדומה, ובהיכלי מלכות העומדות על הי״ב בקר, ופרות שהביאו הארון מארץ פלשתים [ראה זוהר בלק ר׳ ב׳. שופטים ו׳ ז׳], גימטריא י׳ אלהי״ם, מהקליפות של נו״ן ׳דאל תונו׳, והיא נון של נחש: ובשריפת הפרה ישלטו הדינין, בהטומאה המכסה את רחל דבריאה, לקיים ׳פסילי אלהיהם תשרפון באש׳ [דברים ז׳ כ״ה], וצריך שלא יעשו בה מעולם מלאכה [במדבר י״ט ב׳], שהוא בא מהקליפות, שנגזר מחטא אדם הראשון. שנאמר ׳בזיעת אפך תאכל לחם׳ [בראשית ג׳ י״ט], ומהקליפות באה המלאכה, ואחר ׳שיתא אלפי שני הוי עלמא׳ לא יהיה מלאכה, ויתגבר המנוחה ושבת לחי עולמים:

פרי עץ חיים

כתב הרב בשער נפילת אפים - פרק ז ״כ״י כנסת ישראל נקרא חקה, שנאמר זאת חקת התורה.

ילקוט ראובני

פרשת חקת - סוד פרה אדומה בסוד דינין של פ״ר האדו״ם ופרות שהביאו את הארון מארץ פלשתים גי׳ י׳ פעמים אלהי״ם מהקליפו׳ של נו״ן דלא תונ״ו והוא נו״ן דנח״ש ובשריפת הפרה ישלטו הדינים בהטומאה לקיים פסילי אלהיהם תשרפון באש וצריך שלא יעשה בה מלאכה שהיא בא מהקליפה שנגזר מחטא אדה״ר שנא׳ בזיעת אפיך תאכל לחם ומן הקליפות באה מלאכה. מספר עמק המלך.

כתבי הגרמ״מ משקלוב

ביאור משנת חסידים - דף רי - וזאת חק״ת התורה [במדבר יט] אשר לזה צריך להיות איש ת״ם, שהשטן ואומת העולם מונין עליהם [במ״ר פי״ט ה, יומא סז ע״ב], שאי אפשר לעמוד עליהם, סוד אחורים דאימא, מרגלים חר״ש גי׳ חק״ת, שעיניו כיונים, כחרש לא אשמע וכאלם לא יפתח פיו [תהלים לח], במקום שהשערות שחורות כעורב, מחמת שנטו צללי ערב, צדי״ק למ״ד גי׳ עור״ב, ואו״ר הגנו״ז נסתלק משם ונשאר מעורב, וראש פתנים אכז״ר [דברים לב]

שיאמר לאהרן.׃(ב) זאת חקת התורה אין זאת אלא מלכות והיא נחקקת מן התורה שהיא ת״ת (רמב״ן) והת״ת מן אשר הבינה **צוה ידוד** אבא **לאמר** הכוונה ששפע אבא עד למלכות גורם להם לעלות אליו וממצב זה בא הדיבור׃

דבר אל בני ישראל כאן זה תיקון המלכות הנקראת דיבור **ויקחו אליך** היינו שיעלו מ״ן שיגיע עד למשה רע״ה שה״ס הבינה פרה שמה מעיד עליה שהיא באה לתקן פ״ר דינים (אור החיים) **אדמה** צבע אדום מורה על היותה מידת הדין ועוד אדמה כתיב היינו המלכות **תמימה** אמרו חכמים תמימה באדמימותה, אי נמי תמימה ה״פ אל אדנ-י עם ה׳ שמות המאירים בעשי״ה **אשר אין בה מום** וכן **אשר לא עלה עליה על** ס״א.

ונתתם אתה אל אלעזר הכהן מצותה בסגן כי הפרה באה לטהר מטומאת המת **והוציא אתה אל מחוץ למחנה** עבודתה מחוץ למחנה כי סוד הפרה הוא בהיות המלכות יורדת לקלי׳ נוגה וכן עשו בבית שני שיצאו על גבי כבש להר המשחה **ושחט אתה לפניו** השחיטה זה מיתוק הדינים שבה, אם אהרן היה שוחט אותה היה ממתק אותה לגמרי אך כאן יש כוונה להחליש את הדינים וזה נעשה בימי משה רבנו על ידי אלעזר הכהן ובשאר הדורות השחיטה כשרה בזר (מגיד משרים לקמן).

ולקח אלעזר הכהן מדמה באצבעו באר הרמח״ל, הדם הם הגבורות, ולקיחתו באצבע שהוא היסוד, היה ממשיך הארה מן החסדים הנכללים בו, והגבורות מתבסמות. ואז ניתנות לנוקבא לצורך בנין פרצופה. ולכך, ״והזה אל נכח פני אהל מועד״, שהיא המלכות,(מדמה) ״שבע פעמים״, לפי שהם ז׳ גבורות, בסוד הכוללים כידוע.

ושרף גימ׳ אש פרה **את הפרה לעיניו** מכאן אמרו זר שוחט ואלעזר רואה כי ההבטה שלו מרחיקה את האחיזה **את ערה ואת בשרה ואת דמה על פרשה ישרף** השל״ה הקדוש לקמן כתב בזה שכל חלקי הפרה צריכים מיתוק ואני הדל מוסיף׃ עור זה מלכות דמלכות, בשר ת״ת דמל׳, דם=בינה פרש אלו הסיגים והיכן חכמה דמל׳? אלו העצמות שדשים אותם בקרדומות אחר שריפתה ומח שבעצם זה הכתר שבה.

ולקח הכהן איש החסד הבא למתק **עץ ארז** ת״ת כי הארז גדל בלבנון שזו הבינה והיא המגדלת את התפארת הנקרא עץ **ואזוב** יסוד **ושני תולעת** גבורות **והשליך אל תוך שרפת הפרה** מלכות.

המעט הנשאר בסוד אך, מספר אהי״ה, כמו זר נחשב, ואינו מתקיים אלא במי שממית עצמו עליה, כי זא״ת חקת התורה כו׳ [במדבר יט, שבת פג ע״ב], וכן בכל קוצותיו שהן תל תלים, וכל קוץ וקוץ יש בו תלי תלים של הלכות [עי׳ עירובין כא ע״ב]׃ והיינו שהנוקבא היא עומדת אחורי ז״א במקום שנסתיים השער הגדול חד קוצי דשערי [עי׳ ע״ח שכ״ה דר׳ ה] הכלל, כי אין אנחנו מדברים בפרטים אלא בכללים, בסוד ש״ם יקו״ק גי׳ חשבו״ן, אחת רוח אלקים חיים [ס״י פ״א מ״ט], אחת דבר אלקים שתים זו שמענו [תהלים סב], כי כל דבור ודבור נתמלא כל העולם בשמים [שבת פח ע״ב] ונברא מלאך [חגיגה יד.], וסוד בשמים ב׳ שמות משם שמי״ם, ובהם גנוז הרי״ח, רצונו יכלתו חכמתו, והן סוד ג״ר ופנימיות וזהו בסוד אצילות, ונברא בבריאה מלאך שהן בסוד חיצוניות׃

כתב הרמ״ז - ועץ ארז, הא אתמר. ושני תולעת, סטר סומקא דגבורה דאשתתף בהדיה בקדמיתא. ואזוב, דא ו׳ זעירא (יסוד) דינקי לה לכ״י. (המשפיע למלכות). ובג״כ עץ ארז ואזוב אזלן כחדא, וע״ד ו׳ ו׳ כחדא אשתכחו, חד עלאה וחד זעירא וקריין לון ו׳ עלאה ו׳ תתאה, וכלהו אהדרו לשרייא עלוי בגין דהא אתדכי. לקביל אלין לתתא (מנייהו) עץ ארז ואזוב ושני תולעת אשתכחו (בשמא) ברביותא דא ותליין מאלין עלאין.

וכבס בגדיו הכהן ורחץ בשרו במים ואחר יבא אל המחנה וטמא הכהן עד הערב כאן נעוץ הקושי בהבנת סוד פרה אדומה. והענין כמו בגשמיות כאשר אמא מקנחת צואת בנה היא רוחצת ידיה לאחר מכן כך הכהן כיון שהוא יוצא מהמקדש ומתעסק בפרה שסודה מלכות שירדה לקלי׳ נוגה הרי שעליו להטהר. בגדים ובשר אלו בחינות מלכות ואל תקשה לי ממה שנאמר למעלה שבשר הוא תפארת כי הכל הוא בערכין כלומר יחסית למקום שאתה דן. וכך מצאתי בפירוש הרקאנאטי ״וכבס בגדיו הכהן ורחץ בשרו וגו׳. והשורף אותה יכבס בגדיו וגו׳. **זה ידוע ממה שקדמנו בעבור שנתעסק בפרה שכחות הטומאה מתפרנסות משם** וזה טעם הנחתה מחוץ למחנה שנאמר ואסף איש טהור את אפר הפרה והניח מחוץ למחנה משום והיה מחניך קדוש.

והשרף אתה יכבס בגדיו במים ורחץ בשרו במים וטמא עד הערב כדלעיל כי המתעסק בפרה יורד ממדרגת הקדושה בה היה וכעת חוזר.

ואסף איש טהור ולא קדוש עיין טהרה את אפר הפרה כעת מה שהיה פרה נעשה אפר כלומר כל הה״ג התאחדו בשורשם. **והניח מחוץ למחנה במקום טהור והיתה לעדת בני ישראל למשמרת למי נדה חטאת הוא**

וכבס האסף את אפר הפרה את בגדיו וטמא עד הערב והיתה לבני ישראל ולגר הגר בתוכם לחקת עולם. הנגע במת לכל נפש אדם וטמא שבעת ימים כתב הרקאנטי: הנוגע במת לכל נפש אדם וטמא שבעת ימים כבר כתבנו כי סבת טומאת המת הוא מצד מלאך המות שהטיל בו זוהמא והמטמא בו צריך טהרה. אמנם מי שמת בנשיקה מת על פי יי׳ כפי הדבקה בשכינה ואין רוח הטומאה שולט במיתתן לפיכך אין האויר נפסד לפי ששמרו נשמתן ולא נתפתו ביצר הרע ונשארו טהורות ולבנות כמו שנופחו מפי יי׳ יתברך ועל כן יציאתם גם כן היא על פי יי׳ יתברך ושם נדבקין וזהו שאמרו רז״ל במשה רבינו ע״ה כשבא סמאל ליטול נשמתו של משה לא הניחו לקרב אליו וכן כששאלו אליהו ז״ל ולא כהן הוא מר ואמר להם צדיקים אינם מטמאין. וטעם שבעת ימים תבין מוספרה לה שבעת ימים. וטעם היות ההזאה שלישי ושביעי ידוע מעתה כי הימים האלו הם רומזים לתפארת ישראל ושכינת עוזו ושהם גוף האילן ואמצעיתו כשתתחיל למנות מתחלת הבנין שנאמר חסד יבנה (תהלים פט׳ ג׳). וטעם את מקדש יי׳ טמא כתב הרב הגדול ז״ל על דרך האמת יתכן שיהיה רמז למקדש העליון וכבר רמזתי סודו. והבן אומרו טמא. והתעורר למה נקראו המים האלה מי נדה:

הוא יתחטא בו ביום השלישי וביום השביעי יטהר ואם לא יתחטא ביום השלישי וביום השביעי לא יטהר. כל הנגע במת בנפש האדם אשר ימות ולא יתחטא את משכן ידוד טמא ונכרתה הנפש ההוא מישראל כי מי נדה לא זרק עליו טמא יהיה עוד טמאתו בו. זאת התורה אדם כי ימות באהל כל הבא אל האהל וכל אשר באהל יטמא שבעת ימים. כתב הרקאנטי: **זאת התורה אדם כי ימות באהל** וגו׳. כבר ידעת כי הגוי בעודו בחיים טמא ומטמא בעבור הטומאה השוכן בו וכשמת נעדר ממנו אותו הרוח על כן אינו מטמא באהל כי העיקר אצלינו קברי גוים אינן מטמאין באהל שנאמר אדם כי ימות ואין אומות העולם קרויין אדם. אבל ישראל הן הפך זה כי בחייו שורה בקרבו רוח קדושה וכשמת טמא ומטמא ויש בזה סוד גדול כי בראות רוח הטומאה כלי טהור פנוי מהרוח הקדושה אז באה ושורה בו וכל אשר בתוכו טמא ומטמא ומטעם זה נהגו לשמור גופי המתים שלא יכנס בקרבם רוח רעה כי הם תאבים להשלמת יצירתם והבן זה מאד. מדרש רות (זוהר חדש עח ט״ד) הגוף מן הגוי בחייו טמא ובמותו טהור למה בשביל שיתאבד נשמתא דיליה והגוף ישוב אל העפר כשהיה. היהודי בחייו טהור ובמותו טמא למה בשביל שנשמתו עולה למקום גבוה ונשאר נפש הבהמית בגוף ועל זה נקרא היהודי במותו טמא והגוי טהור. למה הדבר דומה לתרין אילנין חד קדישא וחד מסאבא. מה הוי קדישא ומה הוי מסאבא. <תרגום - מי הוא הקדוש ומי הוא הטמא>. מה דעביד איבא הוי קדישא. <מי שעושה פירות הוא הקדוש>. ומה דלא עביד איבא הוה מסאבא ודין הוא. <וזה הוא>. דיעביד צל לעבודה זרה ועם כל דא הן נטועין בארץ ולחד אילנא אית מיין ולחד אילנא אית מיין ועם כל דא אילנא חד יעביד איבא ואילנא חד לא יעביד איבא. כדוגמא דא אינון בני ישראל ובני עשו תרין אילנין דאינון נטיעין. <שהם אילנות>. רוח דקדושה ורוח דמסאבא דא הוא אילנין ואינון בארעא חדא. <שהם בארץ אחת>. דאינון מן גופא אחונא עמנא. <שהם מצד הגוף אחים עמנו>. ולחד אית מיין ויעביד איבא דא היא אורייתא קדישא דישראל שנמשלה למים שנאמר הוי כל צמא לכו למים אין מים אלא תורה ועל גופא דישראל אמר עץ פרי עושה פרי למינו אשר זרעו בו על הארץ ויריה. <ויורש>. גנתא דעדן ויריה גופא קדישא מלעילא ונהנה נשמתו מאור השכינה. ואת אמרת דלא אית איבא באילנא דמסאבו. <ואתה אומר שאין פירות באילן הטמא>. למה אמר עץ עושה פרי למינו עיין באיבא דאילנא דעבד צל לעבודה זרה דיעביד איבא דלא אכלין מיניה וידפנו הרוח שנאמר כי אם כמוץ אשר תדפנו רוח. ואית לאילנא דא דמסאבו מיין ולא יעביד איבא אלא דא דאמר אשר תדפנו רוח דא אורייתא דלהון. ועוד נרמז בפסוק זה ענין מופלג כי כשממקלקלין הצינורות של מעלה משתנין סדרי בראשית כענין וישח אדם וישפל איש (ישעיה ה׳ טו׳) ואז כחות הטומאה נכנסין באהל של מעלה. ראתה גוים באו מקדשה אשר צויתה וגו׳ (איכה א׳ י׳) ועל אותה שעה כתיב רגליה יורדות מות (משלי ה׳ ה׳) נגע צרעת כי תהיה באדם. אוי להם לבריות מעלבונה הגורמים לה העדר הברכה זהו **אדם כי ימות באהל** והבן זה מאד.

וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא, וכל אשר יגע על פני השדה בחלל חרב או במת או בעצם אדם או בקבר יטמא שבעת ימים. רקאנטי: וכל אשר יגע על פני השדה בחלל חרב וגו'. השדה שנזכר הוא שדה שנהרג בו קין ושם נופלים החללים ואמרו רבותינו ז"ל חרב הרי הוא כחלל כי הוא המיוחד לעשו שנאמר על חרבך תחיה ומשם רבוי הטומאה. וממלת על פני תבין טעם למאמר רבותינו ז"ל שאמרו מגע בית הסתרים אינו מטמא והוא כטעם מאמר פטור היזק הטמון באש שנאמר הקמה מה קמה בגלוי וכו':

ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת ונתן עליו מים חיים אל כלי. כתב הרקאנטי: "ולקחו לטמא מעפר שריפת החטאת ונתן עליו מים חיים אל כלי. הנך רואה כי בהתערב המים חיים עם העפר מטהרין הטמאין וקודם לכן בעוד האפר לבדו מטמא כל העוסקים בו והנה המים חיים הרומזים למים העליונים מסירין הטומאה מן האפר כי הם עיקר הטהרה שנאמר עולם חסד יבנה (תהלים פט' ג'). וטעם חיים פירשתי בסוד הטבילה. זהו שנאמר מי יתן טהור מטמא (איוב יד' ד'). בספר הזוהר [פקודי רל"ז ב'] מי יתן טהור מטמא. <תרגום - "מי יתן טהור מטמא">. רזא דא הכי הוא דא הוא טהור מטמא טהור דנפק מטמא. <סוד זה כך הוא שזו הפרה היא טהור מטמא טהור היוצא מטמא>. דהא בקדמיתא טמא והשתא דאיתעביד ביה דינא ויהיבת ליקידת אשתא בנורא דדליק ואתעביד עפר השתא איהו טהור מטמא טהור דנפק מטמא. <כי מתחילה היתה טמא ועתה שנעשה בה דין וניתנה לשריפת אש באש בוערת ונעשית עפר עתה היא טהור מטמא טהור היוצא מטמא>. ובגין כך כל אינון דאשתדלי בה כלהו מסאבי דהא הכי הוא ודאי. <ומשום זה כל אלו שעסקו בה כולם נטמאים כי כך הוא ודאי>. וכיון דאתעביד אפר כדין עד דיתכנש ויסתלק מתמן מסאב לכולהו. <וכיון שנעשית אפר אז מטרם שתאסף ותעלה משם מטמאה לכולם>. כד"א וכבס האוסף את אפר הפרה את בגדיו וטמא. <כמו שאמר הכתוב "וכבס האוסף את אפר הפרה את בגדיו וטמא">. אפר מאי טעמא. <"אפר" מה הטעם>. כד"א ועשותם רשעים כי יהיו אפר. <כמו שנאמר "ועשותם רשעים כי יהיו אפר" (מלאכי ג' כא')>. וכיון דאתיהב על האי אפר מים כדין איהו טהור מטמא. <וכיון שניתן על אפר זה מים אז הוא טהור מטמא>. ורזא דמלה מי חטאת מאי חטאת. <וסוד הכתוב "מי חטאת" מהו חטאת>. כמה דאת אמר לפתח חטאת רובץ. <כמו שנאמר "לפתח חטאת רובץ">. ובגין דאיהו חטאת ודאי. <וכיון שהיא חטאת ודאי רובץ>. בקדמיתא כתיב והוציא אותה אל מחוץ למחנה ובגין כך אתיהבא לסגן ולא לכהנא רבא ודא הוא טהור מטמא. <בתחילה כתוב "והוציא אותה אל מחוץ למחנה" משום זה ניתנה עשיתה לסגן ולא לכהן גדול וזו היא טהור מטמא>. בקדמיתא טמא והשתא טהור. <מתחילה טמא ועתה טהור>. וכל סטר רוח מסאבא כיון דחמי דא עריק ולא יתיב בההוא דוכתא. <וכל צד רוח הטומאה כיון שרואה זה הוא בורח ואינו יושב במקום זה>. מי חטאת ודאי מי נדה כולהו מסאבו. <"מי

חטאת״ ודאי מי נדה הכל טומאה>. ועל דא שלטא רוח קדשא ורוח מסאבא אתכפייא ולא שלטא כלל. <ועל כן שולט רוח הקודש ורוח הטומאה נכנע ואינו שולט כלל>. ודא הוא דינא דרוח מסאבא מחוץ למחנה בגין דאיהו רוח מסאבא. <ודין זה שנעשה ברוח הטומאה הוא מחוץ למחנה משום שהיא רוח הטומאה>. וכתיב והיה מחניך קדוש. <וכתוב ״והיה מחניך קדוש״>. והנה כשמזה על הטמא בורחת ממנו הטומאה בראות הדין הנעשה בפרה סוררה ורוח טהרה שורה עליו ומטהרתו. וטעם ויקח אזוב וטבל במים כבר פירשתי כי האזוב רמז לשכינה:

ולקח אזוב יסוד **וטבל במים** חסד **איש טהור והזה על האהל ועל כל הכלים ועל הנפשות אשר היו שם ועל הנגע בעצם או בחלל או במת או בקבר. והזה הטהר על הטמא ביום השלישי וביום השביעי וחטאו ביום השביעי וכבס בגדיו ורחץ במים וטהר בערב. ואיש אשר יטמא ולא יתחטא ונכרתה הנפש ההוא מתוך הקהל כי את מקדש ידוד טמא מי נדה לא זרק עליו טמא הוא.**

תרתי לחפש ענין שלישי ושביעי: ובדרך דרוש אמר כאן השל״ה הקדוש ״הַנֹּגֵעַ בְּמֵת וְגוֹ הוּא יִתְחַטָּא בּוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִטְהָר׳ וְגוֹ׳ (במדבר יט, יא-יב). יֵשׁ בְּזֶה הַפָּסוּק רֶמֶז גָּדוֹל, כִּי אַף בִּזְמַן שֶׁאֵין אֵפֶר פָּרָה, יוּכַל אָדָם לְטַהֵר אֶת עַצְמוֹ כְּשֶׁדָּבֵק בְּהַתְמָדַת הַתּוֹרָה, וְלוֹמֵד וּמְלַמֵּד עַל מְנָת לִשְׁמֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם. וּכְבָר אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ״ל (בראשית רבה פ״ח ס״ב) יוֹמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶלֶף שָׁנִים, וְכַנָּתָם כִּי הַיָּמִים אֲשֶׁר הָיוּ בְּתְחִלַּת הַיְצִירָה שֶׁבָּרָא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שִׁבְעַת יְמֵי בְּרֵאשִׁית, רוֹמְזִים לְשֵׁשֶׁת אֲלָפִים שָׁנָה, וְחַד חָרוּב הָרוֹמֵז לְעוֹלָם שֶׁכֻּלּוֹ שַׁבָּת (סנהדרין צז א), הֲרֵי שֶׁכָּל יוֹם מֵהַיָּמִים הָאֵלֶּה רֶמֶז לְאֶלֶף שָׁנָה, כְּמוֹ שֶׁהֶאֱרִיךְ בָּזֶה הָרַמְבַּ״ן בְּפָרָשַׁת בְּרֵאשִׁית (ב, ג) עַיֵּן שָׁם. וְהִנֵּה הַתּוֹרָה נִתְּנָה בָּאֶלֶף הַשְּׁלִישִׁי שֶׁהוּא יוֹם הַשְּׁלִישִׁי, וְהַמִּתְחַטֵּא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, כְּלוֹמַר, שֶׁמִּתְחַטֵּא וּמְטַהֵר אֶת עַצְמוֹ מֵהַתּוֹרָה הַנִּתֶּנֶת בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, אֲזַי בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִטְהַר, כִּי אָז תִּגְמֹר טָהֳרָתוֹ בָּעוֹלָם הַבָּא שֶׁהוּא יוֹם הַשַּׁבָּת, יוֹם שֶׁכֻּלּוֹ שַׁבָּת. וְאִם חַס וְשָׁלוֹם לֹא יִתְחַטֵּא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, אֲזַי בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי לֹא יִטְהַר, כִּי מִי שֶׁטָּרַח בְּעֶרֶב שַׁבָּת יֹאכַל בְּשַׁבָּת (עבודה זרה ג א).

שפתי כהן ומזין בשלישי כדי להעביר שלוש טומאות, אבי אבות הטומאה, אב הטומאה, וראשון לטומאה, וממתינין שלושה ימים ומזין עד שיעביר שלוש טומאות האחרות. ולזה אמר ואם לא יתחטא ביום השלישי וביום השביעי לא יטהר.

והרמ״ז כתב שהוא תיקון מ״ל דצל״ם.

והיתה להם לחקת עולם ומזה מי הנדה יכבס בגדיו והנגע במי הנדה יטמא עד הערב רקאנטי: ״והיתה להם לחקת עולם ומזה מי הנדה יכבס בגדיו וגו׳. רז״ל אמרו כי המזה טהור ומזה שהוזכר הנה ר״ל נוגע וטעם היות הנוגע טמא אמרו רז״ל כי לא נגלה רק למשה רבינו ע״ה:

רעיא מהימנא

כתוב בזוהר (חלק ג דף קפ ע״ב) ״׳פרה אדומה תמימה אשר אין בה מום **וגו׳, אסור לחרוש בשבת חרישה דשור, דאתמר (תהלים קכט ג) על גבי חרשו חורשים, ושכינתא תתאה (מלכות) איהי פרה אדומה מסטרא דגבורה.** תמימה **מסטרא דחסד, דאיהו דרגא דאברהם, דאתמר ביה (בראשית יז א) התהלך לפני והיה תמים.** אשר אין בה מום, **מסטרא דעמודא דאמצעיתא,** אשר לא עלה עליה עול **מסטרא דשכינתא עלאה, דאיהי חירו, באתר דאיהי שלטא והזר הקרב, לית רשו לסטרא אחרא לשלטאה, לא שטן ולא משחית ולא מלאך המות, דאינון מסטרא דגיהנם. (ע״כ רעיא מהימנא):**

הסביר בספר **שעת רצון** - וכבר מבואר בכל שער רפ״ח ניצוצין שכל הבירור הוא בסוד רפ״ח ע״ב דע״ב חסד והיא סוד תמימה מסטרא דחסד, ע״ב דס״ג גבורה והוא סוד אדומה מסטרא דגבורה, ע״ב דמ״ה ת״ת והוא סוד אשר אין בה מום מסטרא דעמודא דאמצעיתא. ולהיותה כל בחינתה גבורות התחיל קרא אדומה מסטרא דגבורה והוא כמ״ש רבינו ז״ל בדרושי השופר. וכבר אמור שאין הבירור אלא ששת ימי השבוע כנגד ו״ק דז״א שהם ע״ב דע״ב וע״ב דס״ג וע״ב דמ״ה, וביום השבת שהוא כנגד המלכות והוא כנגד ע״ב דב״ן אין שום בירור נעשה ואדרבה ביום השבת היא העולה למעלה מעלה אל מקום הקודש אל או״א עלאין ככל אשר האריך רבינו ז״ל בדרושי השבת בסוד כי קדש היא לכם, וז״ש אשר לא עלה עליה עול מסטרא דשכינתא עלאה דאיהי חירו ונכון:

זהר - **ונתתם אותה אל אלעזר**, מצוותה בסגן, ואוקמוה מאי טעמא ליה ולא לאהרן, אלא אהרן שושבינא דמטרוניתא. ועוד דאהרן לא אתי מסטרא דטהור, אלא מסטרא דקדוש, ובגין דדא אתייא לטהרה, לא אתייהיב ליה. כל מלה דהאי פרה היא בשבע, שבע כבוסים וכו׳ והא אתמר, מאי טעמא, בגין דהיא שבע שני שמטה, ובת שבע אתקרי, ועל דא כל עובדוי בשבע. תא חזי, כל מאי דאתעביד מהאי פרה, בגין לדכאה, ולא לקדשא, ואף על גב דאתייהיב לסגן, הוא לא שחיט ולא שריף, בגין דלא ישתכח דינא בסטרוי, וכל שכן אהרן דאיהו בדרגא שלים יתיר, דלא בעי לאשתכחא תמן ולאזדמנא תמן. האי פרה כיון דאתעביד אפר, בעי למשדי ביה **עץ ארז ואזוב ושני תולעת**, והא אלין אתמרו. **ואסף איש טהור**, ולא קדוש, והניח מחוץ למחנה במקום טהור, דהא טהור לא אקרי אלא מן סטרא דמסאב בקדמיתא. רזא דכלא, האי דכתיב **למי נדה חטאת היא**, בגין דכל דינין תתאין, וכל אינון דאתו מסטרא דמסאבא, כד איהי ינקא מסטרא אחרא, ויתיבת בדינא, כמה דאת אמר (ישעיה לד ו) מלאה דם, הודשנה מחלב, כדין כלהו מתערי ומסתלקי, ושראן בעלמא. כיון דעבדי האי עובדא דלתתא, וכל האי דינא באתר דא דהאי פרה, ורמאן עלה עץ ארז וגו׳, כדין אתחלש חילא דלהון, ובכל אתר דשראן אתברו ואתחלשו, וערקין מניה, דהאי חילא דלהון אתחזי כגוונא דא לגבייהו, כדין לא שראן בבר נש, ואתדכי. ועל דא אתקרי מי נדה, מייא לדכאה, כד עלמא שארי בדינא, וסטרא מסאבא אתפשט בעלמא. הכא אתכלילן כל זיני מסאבו וכל זיני דכיו, ובגין כך טומאה

וטהרה כללא עלאה דאורייתא, ואוקמוה חברייא. אמר רבי שמעון, אלעזר, עבדת, דלא יימרון חברייא מלה אבתרך.

מגיד משרים פ' חקת

והא רזא דפרה אדומה רמיזא למלכות ובעי לאחלשא דינא מינה ומ"ה (ומשום הכי) אמר ונתתם אותה אל אלעזר הכהן דאיהו איש חסד ולא יהבינן לה לכהן גדול משו' דרמיז בחסד טובא ואי הוה יהבינן ליה לא הוה משתייר בה דינא כלל ודינא אצטריך לאנהגא עלמא ומ"ה מצותה בסגן ושחט אותה לאפקא מינה דמא דאיהו תוקפא דדינא. לפניו כי היכי דיתהוון עינוי דסגן קביעי בה וישפע בה ממד' החסד והוציא אותה אל מחוץ למחנה למרמז לאינך סטרין סדורין לה ומההו' סטרא מטמאה את הטהור. ולקח עץ ארז דרמיז לת"ת. ואזוב ליסוד או מלכות. ושני תולעת דרמיז לגבורה. והשליך אל תוך שריפת הפרה ובתר דאיתוקדא איפרא דילה חוור ומשום הכי מטהרת ואתה שלום:

ורזא דפרה אדומה תמימה רמיז לכ"י (כנסת ישראל) דאיקריא פרה וכד מתלהבא לאוקדא עלמא איקריא פרה סוררה כד"א כפרה סוררה. והכא נמי כד אתער דינא קשה למיקד בה איקריא אדומה. ואיקריא תמימה משום דאית פרה ואית פרה והיא דמאידך סטרא לא איהי תמימה והיא דמסטר דקדושה איקרי' תמימה והיינו אשר לא עלה עליה עול דאילו ההיא דההוא סטרא עלה עליה עול דמלכו' קדישא. ומצותה בסגן ולא בכהן גדול כדי דלא לאכחש' חילא דדינ' דאילו הות מתעבד ע"י כ"ג דהוא דסטר' דחסד טובא הוה מתחליש סטרא דדינא טובא. ובזמנא דמשה דהוו רחמין טובא בעלמא הוה סגי ע"י דסגן ובתר אצטריך ע"י כהנ' רבא דכהנ' רבא בשא' זמני לא תקיף חילא דחסד עליה טפי מסגן בימי משה ושחט אותה לפניו שיהא זר שוחט ולא כהן דאיהו איש חסד ולאו איהו כדאי למעבד דינא דשחיטה אלא זר שוחט לאכחשא תוקף דדינא ואלעזר רואה דע"י הסתכלותא דידיה בה מתעורר חסדא בעלמא ובתר הכי מוקדון ליה ברזא דאש אוכלת אש לאכחשא תוקפא דדינא וכד מתוקדא ומתעבידא אפר רמיז דמדת הדין מתהפכ' למדת רחמים דאיהו אפר דאיהו חיוור דוגמא דאפר. ועץ ארז רמיז לתפארי' דאיהו עץ החיי'. ואזוב רמיז לכ"י למרמז דיתחלש תוקפא דדינא פורת'. ושני תולעת רמיז לגבורה וכרכן בשיירי הלשון למרמז דכלהו ייחודא חד וכד מתוקדא ומתעבדא אפר דאיהו חיוור רמיז למה"ד דאיהו סומק דאתהפך למדת רחמים דאיהו חיוור ומתקדשין לאפר במים חיים לאדבקא לה בחסד עלאה:

מה היא חקה? כתב בספר פרדס רמונים - שער כג פרק ח **חקה** הוא במלכות. ומן הטעם עצמו כי היסוד והמלכות הם המגבילים וחוקקים לכל הנגבלים וחוקקים לכל הנגבלות. וחוקות וחוקים הוא מורה על זווג שניהם. והחילוק שבין חקות וחקים הוא כי חקות עקר' מלכות ונכלל בכללה היסוד, וחוקים העיקר יסוד ונכלל המלכות. וכן נמצא שזה לשון זכר וזה לשון נקבה. אמנם קצת מן המפרשים כתבו כי חקיקת

האותיות בבינה ואמר ששם רמז החקיקה הנזכר בספר יצירה. ובשער אבי״ע פי׳ ענין החקיקה היטב. ובזוהר פ׳ אחרי (דף ע״ג ע״ב) [כתב] וז״ל כל אינון נימוסין מאתר דאקרי צדק איקרון חקותי ע״כ. פי׳ כל (ממצות) [המצוות] הנקראים בתורה חקותי הם תלוים במלכות בבחינתה הנקרא צדק שהיא מורה דין. ואין לשנות כמו שיתבאר בערכו. ובזוהר פ׳ קדושים (דף פ״ו ע״ב) פי׳ כי כחות המלכות כאשר הם מקבלים חק טרפם כדין כתיב (משלי לא) ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה הם כחותיהם הממונים על ענייני העולם. ואמר שם שנקראים חקות שמים כי החק הנתן להם ע״י המלכות נשפע משמים דהיינו ת״ת וזהו חקות שמים:

כתב הרמב״ן ז״ל על הפסוק ״זאת חקת התורה״ היינו תורה שבעל פה הנחקקת מתורה שבכתב. כלומר הרמב״ן סובר ש**חקה** היינו מלכות וסוד פרה אדומה כתב במתוק מדבש שהוא ספירת המלכות בהיותה יורדת לקליפת נוגה.

מה היא פרה אדומה? כתב בספר פרדס רמונים - שער כג פרק יז - **פרה אדומה** פי׳ בתקונים (תקונא כ״א דף מז.) כי הבינה מסטרא דגבורה נקרא אדומה, ומסטרא דחסד אברהם נקרא תמימה. וברי״מ (פנחס דף רמג ע״ב) פי׳ שגם המלכות נקראת פרה אדומה מצד הגבורה ותמימה מצד החסד. והכל אחד, הבינה מצד השפעתה בהם והמלכות מצד יניקתה.

א״ה, כתב בעל המתוק מדבש סוד **פרה אדומה** הוא שספירת המלכות יורדת לקליפת נוגה.

כתב בספר קהלת יעקב - ערך פר - **פרה אדומה** הרב ז״ל כתב בליקוטי תורה חוקת וז״ל דע כי סוד פרה אדומה הוא בהיות מלכות מקבלת אחורי שמות הקדושים ולא הפנים, לכך היא אדומה בסוד הדינים, והנה אחור ע״ב טה״ג ד״ט הט״ה ד״ט, אחורי ס״ג טה״ג ד״ט הא״ה ד״ט, אחורי מ״ה טה״ג ד״א הא״ה ד״א, אחורי ב״ן טה״ג ד״ד ה״ה ד״ד, ואחורי ד׳ הויות פשוטה ארבע פעמים טדה״ד, סך הכל גימטריא פרה:

ב׳ עוד כתב שם וז״ל גם דע שפרה אדומה מטהרת טמאים מצד הרחמים ומצד השמות אחוריים הללו ע״ב ס״ג מ״ה ב״ן, קפ״ד קס״ו ק״ל קד״ם גימטריא פרה אדומה, ודבר זה תמוה שהשמות אלו גימטריא תתנו ופרה אדומה גימטריא שמ״א, ונראה לי דיש טעות סופר וכן צריך לומר פרה האדומה תמימה וי״ד אותיות והכולל גימטריא תתנו:

ג׳ ויש לומר פרה אדומה סוד אחוריים דאבא ואמא, פרה אדומה גימטריא אחוריים דאבא ואימא, גם פרה אדומה וח׳ אותיות עם הכולל גימטריא קפ״ד קס״ו, שהוא אחוריים דאבא ואמא, ובזה תבין מה שאמר (במדבר י״ט י״ז) ולקחו לטמא מעפר שריפת החטאת, ולמה אמר עפר ולא אפר, וז״ל דרשו (חולין פ״ח. וברש״י תענית ט״ו. ד״ה אפר) מזה שאפר נקרא עפר, אך קשה למה שינה התורה הקדושה בזה דוקא לקרוא לאפר עפר, ועל פי מה שכתבתי יובן שסוד אפר פרה הוא סוד קפ״ד קס״ו גימטריא עפר והבן, ובזה יובן מה שאמרו רז״ל (במדבר רבה פרשה י״ט אות

ו׳) לך אני מגלה טעמי פרה, שסוד משה הוא קפ״ד קס״א, וסוד פרה הוא קפ״ד קס״ו, וסוד העניין כי אחוריים דאבא אינו צריך מתוק כי הם רחמים ואין שליטה להחיצונים אפילו באחוריים דאבא, רק אחוריים דאמא להם אחיזה בחיצונים, ועל כן פרה סודה אמר שעיקר שריפת הפרה להמתיק אחוריים דאמא, ועל אמרו רז״ל (תנחומא חוקת אות ח׳) תבוא אמא ותקנח צואת בנה, אם דייקא סוד התשובה המלבין עונות, ועל ידי שריפת הפרה נמתק אחוריים ונעשה בחינת פנים, ואז הוא קפ״ד קס״א גימטריא משה, ומה שהיה מתחילה קפ״ד קס״ו פרה אדומה הרב ז״ל כתב בליקוטי תורה חוקת וז״ל דע כי סוד פרה אדומה הוא בהיות מלכות מקבלת אחורי שמות הקדושים ולא הפנים, לכך היא אדומה בסוד הדינים, והנה אחור ע״ב טה״ג ד״ט הט״ה ד״ט, אחורי ס״ג טה״ג ד״ט הא״ה ד״ט, אחורי מ״ה טה״ג ד״א הא״ה ד״א, אחורי ב״ן טה״ג ד״ד ה״ה ד״ד, ואחורי ד׳ הויות פשוטה ארבע פעמים טדה״ד, סך הכל גימטריא פרה׃

ב׳ עוד כתב שם וז״ל גם דע שפרה אדומה מטהרת טמאים מצד הרחמים ומצד השמות אחוריים הללו ע״ב ס״ג מ״ה ב״ן, קפ״ד קס״ו ק״ל קד״ם גימטריא פרה אדומה, ודבר זה תמוה שהשמות אלו גימטריא תתנו ופרה אדומה גימטריא שמ״א, ונראה לי דיש טעות סופר וכן צריך לומר פרה האדומה תמימה וי״ד אותיות והכולל גימטריא תתנו׃

ג׳ ויש לומר פרה אדומה סוד אחוריים דאבא ואמא, פרה אדומה גימטריא אחוריים דאבא ואימא, גם פרה אדומה וח׳ אותיות עם הכולל גימטריא קפ״ד קס״ו, שהוא אחוריים דאבא ואמא, ובזה תבין מה שאמר (במדבר י״ט י״ז) ולקחו לטמא מעפר שריפת החטאת, ולמה אמר עפר ולא אפר, וז״ל דרשו (חולין פ״ח. וברש״י תענית ט״ו. ד״ה אפר) מזה שאפר נקרא עפר, אך קשה למה שינה התורה הקדושה בזה דוקא לקרוא לאפר עפר, ועל פי מה שכתבתי יובן שסוד אפר פרה הוא סוד קפ״ד קס״ו גימטריא עפר והבן, ובזה יובן מה שאמרו רז״ל (במדבר רבה פרשה י״ט אות ו׳) לך אני מגלה טעמי פרה, שסוד משה הוא קפ״ד קס״א, וסוד פרה הוא קפ״ד קס״ו, וסוד העניין כי אחוריים דאבא אינו צריך מתוק כי הם רחמים ואין שליטה להחיצונים אפילו באחוריים דאבא, רק אחוריים דאמא להם אחיזה בחיצונים, ועל כן פרה סודה אמר שעיקר שריפת הפרה להמתיק אחוריים דאמא, ועל אמרו רז״ל (תנחומא חוקת אות ח׳) תבוא אמא ותקנח צואת בנה, אם דייקא סוד התשובה המלבין עונות, ועל ידי שריפת הפרה נמתק אחוריים ונעשה בחינת פנים, ואז הוא קפ״ד קס״א גימטריא משה, ומה שהיה מתחילה קפ״ד קס״ו גימטריא עפר נעשה קפ״ד קס״א גימטריא משה, וזה שאמר לך אני מגלה טעמי פרה שהוא סוד שורש קפ״ד קס״א, וזה שאמר ולקחו לטמא מעפר שריפת החטאת רצה לומר מבחינת עפר גימטריא קפ״ד קס״ו, שאיפת החטאת רצה לומר השריפה הוא לחסר ה׳ ממשפר עפר שהוא קפ״ד קס״ו, וכשנחסר ה׳ יהיה מספר קפ״ד קס״א פנים דאימא והיא גימטריא משה, ועל כן ׳מעפר ׳שריפת ׳החטאת ראשי תיבות משה, כי זה סוד משה קפ״ד קס״א, ועל כן לטמא ראשי תיבות ׳לך ׳אני ׳מגלה ׳טעמי, ולמפרע ראשי תיבות

יאני ימגלה יטעמיה ילך, ומפרש אחר כך למי מגלה טעמיה ומהו טעמה ימעפר ישריפת יהחטאת וזה רומז למי מגלה בראשי תיבות משה, ומפרש ברמז הטעם שנעשה ממספר עפר על ידי השריפה ה׳ חטאת נחסר ה׳ חטאת, מלשון (מלכים א׳ א׳ כ״א) אני ובני שלמה חטאים חסרים, וכשנחסר ה׳ אז גימטריא קפ״ד קס״א בחינת פנים דאמא׃

וזה סוד מה שאמרו רז״ל מה ראה קרח לחלוק על משה פרשת פרה אדומה ראה, כי קרח אמר כי כל העדה כולם קדושים סוד חכמה ובינה שנקרא קודש, ובתוכם הוי״ה ומדוע תתנשאו על קהל הוי״ה, קהל גימטריא ע״ב ס״ג פנים דאבא ואמא, והבין דמשה הוא מבחינת אחוריים דאבא, ואיך יהיה לו התנשאות על קהל דייקא ע״ב ס״ג גימטריא קהל שהן מבחינת פנים דאבא, ואיך ראה קרח שמשה מבחינת אחוריים דאבא, על זה אמר פרשת פרה אדומה ראה שרמוז בראשי תיבות ימעפר ישריפת יהחטאת ראשי תיבות משה, שנחסר ה׳ ממספר עפר ואז הוא קפ״ד קס״א בחינת אחוריים דאבא, ועל כן פרה מטמאת טהורים הואיל ויש בה אחוריים דאבא, ומטהרת טמאים מצד פנים דאמא, תבוא אמה ותקנח וכו׳ סוד התשובה המלבין עוונותיהם, ועל כן כיון שראה פרשת פרה אדומה שמטמאת טהורים מצד אחוריים דאבא, ומשה הוא גם כן מבחינת אחוריים ואיך תתנשאו על קהל ע״ב ס״ג שהן מבחינת פנים דאבא, וזה שאמר (שמות ל״ג ח׳) והביטו אחרי משה אחרי דייקא שהביטו על בחינת אחוריים דמשה סוד קפ״ד קס״א, וזה שאמר (במדבר ט״ז ד׳) וישמע משה ויפול על פניו, ורז״ל דרשו (סנהדרין ק״י.) מלמד שחשדוהו מאשת איש, כי הנוקבא דזעיר יונקת מבחינת אחוריים דחכמה סוד קפ״ד, בסוד הוי״ה בחכמה יסד ארץ, ועל כן פקידה דנוקבא מסוד קפ״ד, וזה שאמר שחשדוהו מאשת איש שיונק מבחינת קפ״ד שהיא בחינת אשת איש נוקבא דזעיר שהוא בחינת קפ״ד, ועל כן ויפול על פניו, שבאמת מזה גם כן מבחינת פנים דאבא שכן ע״ב קס״א הוי״ה אלהים גימטריא משה, והוא סוד פנים דאבא ואמא וזעיר ונוקבא, וטעם ויפול כטעם על פני כל אחיו נפל, ויפול על פניו דייקא על בחינת פנים דידיה להראות שבאמת הוא בשורשו מבחינת פנים, רק שאינו יכול להשפיע לישראל כעת אלט מבחינת אחוריים, וזה שאמר וידבר אל קרח וגו׳ בוקר ויודע הוי״ה את אשר לו, רצה לומר שזהו יהיה לעת בוקר שאז יתגלה ויתוודע יהו״ה את אשר לו שהוא סוד פנים דידיה, אבל עכשיו אינכם יכולים לקבל מבחינת פנים רק מבחינת קפ״ד, אבל אין זה מצד חסרוני שבאמת אני כלול גם מבחינת פנים דאבא׃

נחזור לענייננו שסוד פרה להמתיק אחוריים דאמא שהוא סוד קס״ו ולהאירה בבחינת פנים סוד קס״א, וזה שאמר זאת חוקת התורה אשר צוה הוי״ה לאמר, חוקת התורה סוד בינה שממנה נחקק התורה אורייתא מבינה נפקא, ואמר שזאת הוא הפרה הוא סוד חוקת התורה בחינת בינה, אשר צוה הוי״ה לאמ״ר ראשי תיבות להמתיק אחוריים מה׳ ראשונה, ועל ידי מה נמתק בחינת פרה שהוא סוד בינה שנמשיך לה בחינת פניק סוד קס״א, ועל ידי מה נמשך לה בחינת פנים על ידי הכהן שהוא סוד החכמה סוד הוי״ה דע״ב ועם יוד אותיות גימטריא פר, והנה כל העלאה

על ידי שם מ״ב כנודע, והוא מבחינת פשוט ומלא ומילוי המילוי דהוי״ה, כשתצטרף הוי״ה דע״ב וי׳ אותיות עם מ״ב שהוא גם כן מבחינת הוי״ה פשוט ומילוי ומילוי המילוי אל קס״א אז הוא גימטריא פרה, וזה שאמר אשר צוה הוי״ה אלי בחינת הוי״ה לאמר להמתיק אחוריים מה׳ ראשונה, וזה שאמר ויקחו אליך פרה אדומה, שיקחו פרה אדומה שהוא עם ח׳ אותיות והכולל גימטריא קפ״ד קס״ו, יקחו אוו אליך אל מדריגתך קפ״ד קס״א גימטריא משה שימתיקו האחוריים, ואז היא תמימה, גם תמימה גימטריא י״א פעמים אדם שהוא סוד מלכין דמיתו, ז׳ תחתונים וד׳ אחוריים דאבא ואמא וישראל סבא ותבונה שהם סוד י״א אדם כמו שכתב הרב ז״ל (פרי עץ חיים שער עולם העשיה פרק ה׳), ועל ידי מעשה פרה יעלו אלו י״א אדם שעיקרם מבינה ואז תהיה תמימה גימטריא י״א אדם שיוכללו בה, וזה סוד פרה אדומה סוד מלכים שמלכו בארץ אדום דייקא והבן׃

ד׳ כבר ביארנו לעיל אות א׳ בשם הרב שסוד פרה אדומה הוא בחינת אחוריים, וכבר הארכנו באות ג׳ מזה, ומזה נבין מה שאמר ויקחו אליך פרה אדומה, ודרשו רז״ל לך אני מגלה טעמי פרה, ומה שאמר שלמה המלך ע״ה (קהלת ז׳ כ״ג) אמרתי אחכמה והיא רחוקה, מלת והוא אינו יובן, וסוד העניין כי כאשר זעיר ונוקבא אחור באחור אז האחוריים מכוסים ודבוקים יחד ואינם נראים, אמנם כאשר מאיר אור נוחין דגדלות וחוזרים פנים בפנים, כמו שכתבתי בערך מוחין, אז נתגלו האחוריים כי אז אין פחד מחיצונים, ומשה הוא סוד המוחין דגדלות שהמשיך בימין המוחין דגדלות ויכלו לחזור זעיר ונוקבא פנים בפנים, ועל כן נאמר לו (שמות ל״ג כ״ג) וראית את אחורי והוא סוד פרה אדומה, והנה המוחין דגדלות מלבושיהון הם סוד ע״ב ס״ג מ״ה ב״ן קס״א קנ״א קמ״ג, וזה שאמר (במדבר י״ט ב׳) ויקחו אליך פרה אדומה קח מספר פרה אדומה שהוא שמ״א ותצטרף למספר משה אז הוא עם הכולל גימטריא ע״ב ס״ג מ״ה ב״ן קס״א קנ״א קמ״ג, וזה שאמר אליך דייקא, גם אליך ראשי תיבות למפרע כלול ירוק לבן אדום והם סוד ג׳ מוחין חכמה בינה דעת, אמנם שלמה המלך ע״ה לא זכה להמשיך המוחין דגדלות ולחזור זעיר ונוקבא פנים בפנים, אמר והיא רחוקה, והיא דייקא שהיא אחור באחור עם הזעיר, והוא רחוקה ממני בתכלית הרחוק, הגם שבימי שלמה המלך ע״ה היה היחוד המעולה פנים בפנים, אמנם אינו בפרטות לבחינת נשמתו שיתגלה לו עבור חטאו בנשים נכריות והבן, וזה סוד רז״ל (תנחומא חוקת אות ז׳) גזירה היא מלפני אין לך רשות להרהר אחריה דייקא שהאחוריים מכוסים ודבוקים יחד אחור באחור׃

ה׳ פרה אדומה גימטריא י״א פעמים אל סוד יעקב יוסף, יעקב וד׳ אותיות גימטריא ו׳ פעמים אל, ובית יעקב אש ובית יוסף להבה הדולקים לקש עשו סוד רוח הטומאה, וכן אש להבה גימטריא י״א פעמים אל וב׳ אותיות דאל, וי״א אל מכניעים לי״א ארורים עשתי עשרה יריעות עזים, ועל כן השליכו עץ ארז ואזוב לתוך שריפת הפרה שהוא סוד יעקב יוסף כנודע, ועל ידי י״א פעמים אל שהוא סוד אש להבה דיעקב יוסף העבירו רוח הטומאה, ועל כן היה נשרפת בתוך אש להבה להכניע הסטרא אחרא בתוך אש יעקב להבה יוסף כח י״א אל, ומשה היה כלול בחינת יעקב יוסף,

ויקח משה את עצמות יוסף אש להבה בכלל ב׳ תיבות גימטריא משה, וזה שאמר ויקחו אליך פרה אדומה, אליך דייקא, והנה פרה אדומה גימטריא י״א אל על ידם העלו י״א אדם מסוד השבירה, ועל כן תמימה גימטריא י״א אדם׃

פרה אדומה הוא סוד קליפת נוגה, ומשה רצה לתקן דכורא דנוגה בקבלתו הערב רב, ושלמה רצה לתקן נוקבא דנוגה על ידי נשאו נשים נכריות, ושניהן לא עלתה בידן, וזה סוד שאמרו רז״ל פרה אדומה משה ושלמה לא יוכל לעמוד עליו מהרב ז״ל, ומבואר דפרה הוא נוקבא דנוגה בסוד ה׳ דמים טמאים ה׳ דמים טהורים, והן אותיות מנצפ״ך כפולים, מנצפ״ך גימטריא פר, וזה פרה פר ה׳, ועל ידי שנעשה אפר נטהרה קליפתה על ידי מים חיים סוד ה׳ חסדים, כמו נדה שנטהרה ממקור דמיה על ידי מים חיים, ועל כן נקרא מי חטאת מי נדה, זוהר פקודי דף רל״ז ע״ב באורך והרב בספר קהלת יעקב׃

ב׳ המלכות נקרא פרה אדומה מצד הגבורה, תמימה מצד החסד, אשר אין בו מום מצד תפארת, כן פירוש ברעיא מהימנא (חוקת ק״פ ע״ב)׃

ג׳ בינה נקרא פרה אדומה מצד הגבורה תמימה מצד החסד וכו׳ תיקונים (תיקון כ״א מ״ח ע״ב)׃

ד׳ מלכות נקרא פרה שהיא בחינת ה׳, ויש בה ה׳ גבורות מנצפ״ך גימטריא פ״ר, וכן הוא בזוהר בהרבה מקומות, והיא אדומה מצד הגבורה, תמימה מצד החסד׃

פרה אדומה ט׳ פרות נעשו בעולם (פרה פרק ג׳ משנה ה׳), אחד משה, ב׳ עזרא, ג׳ ד׳ שמעון הצדיק, ה׳ ו׳ יוחנן כהן גדול, ז׳ אליהו, ח׳ חנמאל המצרי, ט׳ ישמעאל בן פאבי, י׳ עתיד לשרוף מלך המשיח במהרה בימינו, כן כתב הבחיי פרשת חוקת׃

ב׳ שחיטת הפרה על ידי כהן להמתיק דינים על ידי הוצאת דמה, ובימי משה שהיה הרחמים מרובים סגי בסגן, דאלו היה בכהן גדול היה הדין מתבטל לגמרי, אבל בשאר דורות צריך כהן גדול מגיד משרים, ובאמת יש פלוגתא (פרה פרק ד׳ משנה א׳) בזה אי לדורות בעי כהן גדול׃

ספר הליקוטים

וידבר ה׳ אל משה ואל אהרן לאמר זאת חקת וכו׳. דע, כי הנה אותיות מנצפ״ך הם ה׳ גבורות, והם בגי׳ פ״ר, ועם ה׳ אותיות הרי פרה. או לפי שהם יורדים ונמשכים אל הבינה הנקראת ה׳, או לפי שיורדים במלכות הנקראת ה׳, לכן נקראת פר״ה פ״ר ה׳. והיא אדומה, כי נמשכת מן הבינה שהיא אדומה, ולכן אדמ״ה חסר ו׳, עולה בגימטריא נ׳, שהם חמשים שערי בינה, לפי שממנה דינין מתערין. אמנם בהיותם בפנים, היא תמימה אשר אין בה מום, אך כשיוצאה אל הקליפות, אז נגלה שורש זוהמת הדינים. והנה דינים אלו גרמו להם מה שלא היו פב״פ, ולכן היו סוד המלכים

בארץ אדום, כחות הדין. וזהו אשר לא עלה עליה עול, כנזכר בזוהר, שהוא היסוד המקבל מאה ברכאן, שהם בגי' ע"ל, או הוא הת"ת במלכות:

והכונה, כי עדיין לא נתחברו זכר ונקבה, ולכן יצאו דינים אלו ואמנם יוציאוה מחוץ למחנה, פירוש, כי בהתפשטות הדינין האלו מחוץ למחנה שכינה אז בחוץ, יש להם זוהמא, ואז ושחט אותה, ללבן ולצרף אותה הזוהמא ע"י אש הקשה, ולכן ושרף את הפרה. ואמנם אחר שנשרפה, אז ישאר ממנה סוד הקדושה, שהיא חלק אחד מחמשה. והיא סוד המלכות הנקראת ה', שהיא חומש הדינין, ואז תקרא אפ"ר, כי פ"ר גבורות ההם יוכללו באי' לבד, ומה שהיתה פרה עם ה', תהיה אפר עם א'. ע"כ משנלע"ד אני חיים:

עוד דע, כי סוד פרה אדומה, הוא בהיות המלכות אחוריים של ע"ב, שהם, טה"ג, ד"ט, הט"ד, ד"ט, שהם ע"ד טדה"ד יהו"ה, עולים ס"ב. ואחוריים של ס"ג עד"ז, הם נ"ד. אחוריים של מ"ה הם ל"ח. אחוריים של ב"ן הם מ"ג. ואחוריים של ד' פשוטים שרשי ההויו"ת כנז', טדה"ד לכל א', עולים פ"ח. מספר כל האחוריים הנז' יחד, עולים בגימטריא פר"ה אדומה. וכן כתיב בה אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני, לפי שבאו כלם בסוד אחוריים. וכשם שצירופה מה' מקומות של אחוריים, כך נקבצו בה ה' גבורות. ונקראת פרה מצד המלכות, אדומה מצד הוד, תמימה מיסוד, אשר אין בה מום מגבורה, לא עלה עליה עול מבינה. ע"כ:

גם דע שהיא פרה אדומה, המטהרת כשמאיר מצד הרחמים, משמות הללו, ע"ד ונ"ד קס"ו ק"ל קד"ם, הכל גימטריא פרה אדומה. הרב עכ"ל זלה"ה:

ואסף איש טהור את אפר הפרה וכו'. הוא סוד חוטם של ז"א, שבו מתאספים ה' גבורות, והוא איש טהור, כנז' בפ' תזריע, בפסוק קרח הוא טהור הוא, ולכן נאמר בו וטמא עד הערב, כי כנגדו יש קליפות, אבל אחר שבחוטם נעשה אפר, אז מעלה לחוטם הבינה בסוד רוח. וז"ס מי אסף רוח בחפניו, וכבס האוסף את אפר הפרה, עיין בפ' כי תשא, בפ' ויתן אל משה ככלותו וכו', ותבין:

זאת התורה אדם כי ימות באהל וכו'. ארז"ל אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה. וסוד הענין הוא, כי כבר ידעת, כי התורה הוא ז"א. והנה הנה"י של בינה הם מתלבשים בתוכו, וזהו אין התורה מתקיימת, שהוא הז"א, אלא ע"י מ"י, שהיא הבינה, אשר היא ממיתה את עצמה בעבור התורה, שהוא ז"א. פירוש, כי על דרך מ"ש רז"ל, על וימת מלך מצרים, שהורידוהו מגדולתו. כי הלא ירידת הבינה למטה להתלבש בז"א, הוא סוד מיתה. ומ"ש שממית עצמו בלשון זכר, לפי שעלמא דאתי דכורא הוי, כמ"ש בזוהר פ' ויחי. ויש דרוש ארוך יותר בג"ע. הבאר בא בזכות מרים, כי הבאר הוא בחינת רחל ומשה הוא מיסוד אבא, ואין לו שייכות עם רחל, כי אם א' מי' נקודות, ואז היה הזווג עם בחינת דור המדבר, ורחל עדיין לא נתקנה פב"ב. והוא ענין פרה אדומה היה לתיקון רחל, כמ"ש במקומו. ואחר שנעשה דין בפרה, נעשה במרים, לכן נסמכה מיתת מרים לפרה אדומה.

דין אפר הפרה, הנה אני הכותב בינותי בהקדמת מורי זלה״ה ועיינתי ענין זה שנכתוב עתה והרציתי הדברים לפני מורי זלה״ה והודה לדברי אלה. הנה חמש גבורות הנקראות [ב] מנצפ״ך שהם גי׳ פ״ר ועם כללות חמש אותיותיו הם **פרה** או יהיה לפי שנמשכים מן ה׳ עילאה שהיא אימא וזהו פרה פ״ר ה׳ [או יהיה לפי שיורדים ומתפשטין במלכות הנק׳ ה׳ תתאה וזהו פרה פ״ר ה׳] ולפי שנמשכין מן בינה דדינין מתערין מינה וגם הם בחינת גבורות לכן נקרא **אדומה** בסוד אודם הדין כמ״ש אם יהיו חטאיכם כשנים וגו׳ ולכן **אדמה** גי׳ חמשים שערי בינה שמשם דינין מתערין שהם חמש גבורות הנזכרות. ובהיות אלו הגבורות בתוך הקדושה אז נקרא **תמימה אשר אין בה מום** [כי עדיין אין הסיגים שבה מתגלים שם]׃

א״ש אענה אף אני חלקי ואומר כי מו״ם הוא מספר אלהי״ם ורומז לאלהים אחרים וז״ש אשר אין בה מו״ם כי עדיין אין הסיגים שבה מתגלים שם׃

ונודע שהדינים אלו גרמו היות זו״ן אחור באחור בלי זווג כנודע בסוד ז׳ מלכים שמלכו בארץ אדום ומתו וזה אומרו **אשר לא עלה עליה עול** ר״ל כי לא נזדווגו אפין באפין ומשום הכי עלמין קדמאין שהיו דינים אתחרבו כנזכר בריש ספרא דצניעותא. ועול על כתיב חסר וא״ו וירמוז אל היסוד המקבל מאה ברכאן כמנין ע״ל או ירמוז אל הת״ת והכוונה היא כי לפי שלא נזדווגו פנים בפנים יצאו אלו הגבורות בתחלה ואלו הגבורות יוצאין חוץ למחנה קדושה בסוד ירידת אלו המלכים בעולם הבריאה ובהתפשטות אלו הגבורות חוץ למחנה שכינה אז יתגלו הסיגים אשר בהם ולכן ושחט אותה לפניו להוציא ממנה הדם האדום ודין קשה ויתמתקו׃

גם **ושרף את הפרה באש** חזק לצרף הסיגים אשר בהם ואז לא ישאר בהם כ״א הקדושה לבדה ואז מה שהיו חמש גבורות נפרדות בסוד פרה פ״ר ה׳ כנ״ל יחזרו ויהיו אפר ר״ל א׳ פ״ר כי כל המנצפ״ך יתחברו ויוכללו ביחד ע״כ עיינתי אני חיים הכותב׃

[ג] א״ש (אמר שמואל) עם דברי אבא מארי הרב (רבי חיים ויטאל) זלה״ה נוכל ליישב משאחז״ל במ״ר פרשת חקת וז״ל ר׳ חנן בר פזי פתח קרא בפרשת פרה שיש בה משבעה שבעה שבע פרות שבע הזאות שבע שריפות כו׳. ואם נרצה למנותם כולם יחד חסירות וצריכים אנו למתק דברי רז״ל והנה הראשונה הם ז׳ פרות ואין בכתוב נרמז ומפורש זולתי ה׳ פרות בלבד והם אלו פרה אדומה א׳. ושרף את הפרה ב׳. שריפת הפרה ג׳. אפר הפרה ד׳. אפר הפרה ה׳. הנה חסרים ב׳ אמנם עם דברי מורי ז״ל א״ש שמעיקרא אינם אלא ה׳ גבורות של מנצפ״ך וכנגדם נתפרשו בפסוקים ה׳ פעמים פר״ה ואח״כ נכללו ה״ג הנזכרות ביסוד ולכן נקרא כל להיות כלול מן ה״ה׳ גבורות הנזכרות כל א׳ כלולה מעשר הרי חמשים כמנין כל ואז נקרא אפר הפרה א׳ פ״ר כי כל ה״ה׳ נתחברו ביחד ונעשו אפר הפרה. אח״כ חזרו ונתחברו שנית במדת המלכות בסוד כל״ה כל ה׳ ולכן נזכר שנית בפסוק האוסף את אפר הפרה דוק ותשכח כי בתחלה אמר הכתוב ואסף איש טהור את אפר הפרה ומדבר כנגד היסוד איש טהור ואח״כ אמר וכבס האוסף את אפר הפרה ומדבר כנגד המלכות האוסף ה׳

אוסף כו׳ א״כ ב״פ אפר משלימין למנין שבע פרות. א״ש הואיל ואתא לידן נשלים ביאור כל המאמר גם אומרו ז׳ שריפות ואינם זולתי ה׳ והם אלו ושרף את הפרה א׳. על פרשה ישרוף ב׳. שריפת הפרה ג׳. והשורף אותה ד׳. מעפר שריפת הפרה ה׳. האמנם מלת ואסף איש טהור וכבס האוסף הרי ב׳ אסיפות רמז אחר ששורפה הוא אוספה כאמור והב׳ אסיפות משלימות לז׳ שריפות. גם אומרו ז׳ הזאות ואינם אלא ד׳ והם אלו והזה אל נכח פני אהל מועד א׳. והזה על האוהל ב׳. והזה הטהור על הטמא ג׳. ומזה מי הנדה ד׳. האמנם נזכר עוד מי נדה לא זורק עליו א׳. מי נדה לא זורק עליו ב׳. הוא יתחטא בו ג׳. הרי נשלמו לשבעה. גם אומרו ז׳ כיבוסים ואינם אלא ה׳ והם וכבס בגדיו הכהן א׳. יכבס בגדיו ב׳. וכבס האוסף ג׳. וכבס בגדיו ד׳. יכבס בגדיו ה׳. חסרים ב׳ ונשלמו בב׳ פעמים ורחץ בשרו במים. גם אומרו ז׳ טמאים ואיכא טפי. האמנם עיקר הטומאה הם ז׳ והם אלו וטמא הכהן עד הערב א׳. וטמא עד הערב ב׳. וטמא עד הערב ג׳. וטמא שבעת ימים ד׳. יטמא עד הערב ה׳. הטמא יטמא ו׳. תטמא עד הערב ז׳. והשבעה טהורים הם שלימים גם הז׳ כהנים הם שלמים במשה ואהרן כמשז״ל זהו הנלע״ד שמואל׃

נחזור אל מקומינו אמר מורי ז״ל מכאן והלאה הוסיף מורי ז״ל באומרו ואסף איש טהור את אפר הפרה כו׳. דע כי אלו הה׳ גבורות בהיותם חוזרות אל שרשם שהוא החוטם הם מתמתקות [ד] כמבואר אצלינו בכונת הריח בסעודת ליל שבת בענין ריח ההדס וע״ש היטב וז״ס ואסף איש טהור הוא ז״א כנזכר בפרשת תזריע על פסוק ואיש כי ימרט ראשו קרח הוא טהור הוא והוא המאסף ה׳ גבורות ע״י הריח הניחח ועולים עד חוטמו ונכנסים שם [ואז מתחברים ונעשים גבורה א׳ הנקרא אפר א׳ פ״ר כנזכר ואח״כ נעשים בחינת] רוח דק ועולים אל חוטם אימא עילאה הנקרא מ״י וז״ס מי אסף רוח בחפניו ולכן כתיב וטמא עד הערב בבחינת הקלי׳ אשר בחוץ נגדו׃

ספר הציוני על התורה - פרשת חקת

משכיל ישכיל. נפלאות אל חוץ. מטעמי סוד הפרה. הנה אגור. סח אחכמה. נרחקה. ההיא מני קרה. חקת ממה שנקרא חוקת מחמת שתורה שבעל פה נחקקה מתורה שבכתב והיתה אדומה ונקיבה ששניהם רומזין לדין. **ויקחו אליך פרה אדומה** כבר בארנו מפני מה מונין אותנו השטן וא״ה בפרה אדומה ובשעיר משתלח לומר מה המצוה הזאת לכם יותר מכל הקרבנות המטהרות כקרבנות הזב ויולדת. וזהו מפני היותם נעשית בחוץ יראה להם שהיא נזבחת לשעירים על פני השדה ונאמ׳ שהיא באה להעביר רוח הטומאה. ושריפתה כריח ניחוח בחוץ ר״ל מן השריפה ששורפין אותם נהנין שרי חוץ וחצוני חצונים כאשר בארנו בפרשת אחרי למשכילים. מעתה נשאר עלי לבאר מאמר חז״ל תבא האם ותקנח את בנה מפני שהיו ישראל מלוכלכים בחטא העגל אשר עדיין לא נתמרק בעונות כמאמר חז״ל אין לך כל דור ודור שאין לך אונקיא של עון העגל שהיא מדה״ד של מעלה גלל זה צוה האל יתׄ שכל טומאה הבאה מצד יצר הרע הנאצל מן הכח ההוא כמו המות ודומיה שיהיה לו טהרה באפר הפרה ובמי החטאת והטעם שלה כטעם פסח מצרים והצרעת אשר הם להעביר רוח

הטומאה ולכן תשחת חוץ ותטמא עוסקיה. ונכללו הטומאה והטהרה באפר ומים. ועוד אבאר ענין ההזאות להמשיך הטהרה ממקום השפע הטהור ומראותי כל ההזאות באזוב אין בו ספק כי בו תגדל התועלת להעביר הטומאה או מצד המקבל או מצד המשפיע והיותו ז׳ פעמים כאור ז׳ הימים וכנגדם היתה טומאתם. וההזאה ככלות השבעה וכן בשלישי סבתם ידוע כי הימים האלה רומזים לת״פ ישראל ולשכינת עוזו שהם גוף האילן כשמתחיל למנות מתחלת הבנין והיות בשריפתה תולעת שני מבואר כבר אבל היות שם הגדול והקטן שבצמחים לא מצאתי לה סבה אולי היא לרמוז להמשיך לכהנת שפעיהם מקטנם ועד גדולם. והר׳ מנחם מרק״נאטי כתב כי סוד עץ ארץ ואזוב רומז להקב״ה ושכינת עוזו כי הארז הוא גבוה מכל עץ אין דומה אליו ביופיו. ואגודת אזוב עמו כטעם אתרוג עם הלולב. וכתב מאי טעמא כי ארז דומה לג׳ כמו שנאמר במזמור של ז׳ קולות קול ה׳ שובר ארזים. ואזוב רומז לגנו שממנו יזובו נפשות הצדיקים. ושני התולעת. רומז לע׳ ואשר אפר ומי חטאת מטהרים טעמם ידוע כי ז׳ המדות כפולות הם על עצמם בכל חד וחד חסד ודי״ן שכן המים הרו וילדו אש כדאיתא בס״י. ואפר רמז לאש כי מן האש נתהוה. והמים רמז לחס״ד כמבואר. ויהיה דבר וחילופו שיחזור לכמות הראשון גלל כן לאחר שריפת הפרה פרחה טומאתם וחזר האפר ונטהר במים שהוא חס״ד להתחלת הבנין וכל שהבשר קיים מתלבש בו ומטמא אחרים וטעם ההזאה רומז להמשכת טהרה ממדת חסד למ״ה. כל הדברים מספיקים לטעם הפרה כגרגיר מלח בים אוקינוס. והנה מאמר החכם אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני אמנם איש המעיין יתפייס ולשאול ולדרוש אל יתבייש. וכתבו חז״ל כי טעם טומאת המת בעטיו של נחש והוא נחש הקדמוני שהוא סמ״אל מצד מדת הדין והמת בעניין זה צריך כפרה וטהרה. אבל המת בנשיקה פה מת על פי ה׳ לפי הדבקו בה לפי שאין רוח הטומאה שולט במיתתן של צדיקים לפיכך אין האויב נפסד לפי ששמרו משמרת ה׳ ונשמתם בטהרה ולא נתפשו ביצר הרע שהוא הנח״ש ונשארו טהורים ונקיים כמו שנופחו מפי ה׳ וכן יהיה יציאתם איתקש הוייה ליציאה. וזהו סוד הנשיקה שהוא דבוק הנפש בשרשה כמבואר בפסוק ישקני מנשיקות פיהו. ודע כי כמו שהפרי כשהוא נגמר הוא נופל מן האילן ולא יצטרך עוד לחיבורו כך הוא חבור הנפש עם הגוף כי כשהשיג מה שביכלתה להשיג ותדבק בנפש העליונה תפשוט מלבוש העפר מעליה ותדבק בשרשה זהו מיתת נשיקה והנה מן הראוי היה מי שמת על פי ה׳ שישאר טהור כי הצדיקים אפילו במיתתן קרויין חיים כי לא נחה עליהם רוח הטומאה כדאיתא במדרש שבא סמ״אל השר לטול נשמתו של מרע״ה ולא הניחו לקרב אצלו וי״מ על פי ה׳. שהוא השכינה וכן העניין בשאר צדיקים המתים בענין זה כאשר בארנו. וכן איתא תמן אשכחיה ר׳ שמעון לאליהו בבית הקברות וא״ל לאו כהנה רבה אתה א״ל צדיקים אינם מטמאין וכאלה רבות. ביום שמת ר׳ בטלה כהונה. והנהו רזא לא הסריח בשר הקדש מעולם ר״ל גוף נקי וקדוש ללמדך כמה צריך גוף נקי וטהור להיות בכל עניין טהרה תוכו כברו והוא סוד מלח המקיים כל דבר ולו ברית כרותה ששת ימי בראשית שלא יסריח המלח והוא סוד חלם כמבואר בספר הנקודות. והוא סוד אדם כי ימות באהל אתא במדרש רות דגוף מן הגוי עובד ע״ז בחייו טמא ובמותו טהור

למה בשביל שיתאבד נשמתו דיליה. והגוף תשוב אל העפר כשהיה. והיהודי בחייו טהור ובמותו טמא למה שנשמתו עולה למקום גבוה אשר. ממנו נאצלת ונחצבת וישאר הנפש הבהמית בגוף וע״ז נקרא היהודי טמא במותו והגוי העובד פסילים ואלילים בחייו מלה״ד לב׳ אילנא חד קדישא וחד מסאבא. מה הוה קדישא ומה הוה מסאבא מה דעביד איבא קדישא ומה דלא עבד איבא מסאבא בדוגמא דא אינון בני ישראל ובני עשו תרי אלני דאינון נטועין כארעא רוח דקודשא ורוח מסאבא דא אלנין ואינון בארעא חדא ואינון מגופא ואחיד עמנא לחד אית מייא ויעבד איבא דא היא אורייתא קדישא דנמשלת למיא ועל גופא דישראל אמר ועץ עושה פרי למינהו אשר זרעו בו על הארץ וכו׳ ואיתא גינתא ואיתא גופא קדישתא מלעילא ובהני נשמתא מאור השכי״נה ואית אחרנא דלא אית איבא באלנא מסאבא ועל דא אמר הכתוב ועץ עושה פרי למינהו ועץ איבא אלנא דמסאבא דעביד צל לע״ז הה״ד על אלנא דלא עביד איבא דלא אכלי מיניה ויהדפנו רוח ועל זה אמר הכתוב כי לא כן הרשעים כ״א כמוץ אשר תדפנו הרוח דא אורייתא דלהון. ע״כ.

באור הרמח״ל

ונתתם אותה וגו׳ (יט, ג-ד). סוד פרה אדומה כבר ידוע שהיא המלכות, בסוד הגבורות, בסוד מנצפ״ך שעולה כמנין פר, והה׳ הוא מיתוק החסדים. ולהחזיק זה המיתוק, נעשית על ידי אלעזר העומד בנצח דאבא - מקור החסד. ״ושחט אותה לפניו״, כאן אמרו, זר שוחט ואלעזר רואה. הדם הוא רומז לגבורות, ובזמן שחיטת הפרה, ביציאת הגבורות לחוץ בסוד יציאת הדם, היו יכולים הקליפות לאחוז בהם. ולהצילם, היה צריך שיעמוד שם אלעזר, ובכח החסד שלו, יראה וישגיח שלא יתאחזו בהם החיצונים. ולכך - ואלעזר רואה, ראיה דווקא, להמשיך כח מן הראיה העליונה העומדת בחכמה - מקור החסד, וזה הכח היה לו לאלעזר שהוא עומד באבא.

אח״כ אומר, ״ולקח הכהן מדמה באצבעו״, הדם הם הגבורות, ולקיחתו באצבע שהוא היסוד, היה ממשיך הארה מן החסדים הנכללים בו, והגבורות מתבסמות. ואז ניתנות לנוקבא לצורך בנין פרצופה. ולכך, ״והזה אל נכח פני אהל מועד״, שהיא המלכות, ״שבע פעמים״, לפי שהם ז׳ גבורות, בסוד הכוללים כידוע.

השל״ה הקדוש

וְהִנֵּה טַעַם הֱיוֹתָהּ אֲדֻמָּה, גַּם נְקֵבָה, הָרֶמֶז לְמִדַּת הַדִּין. וְטַעַם תְּמִימוּתָהּ וַאֲשֶׁר לֹא עָלָה עֹל, לַחֲלֹק כָּבוֹד לְמִדַּת הַדִּין, כְּעִנְיַן הַנֶּאֱמָר בְּעֶגְלָה עֲרוּפָה (דברים כא, ג) ׳אֲשֶׁר לֹא מָשְׁכָה בְּעֹל׳:

׳וּנְתַתֶּם אֹתָהּ אֶל אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן׳ וְגוֹ׳ (במדבר יט, ג), טַעַם אֶל אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן, פֵּרֵשׁ הָרַב זַ״ל, לְהֵעָשׂוֹת לְפָנָיו וַאֲפִלּוּ עַל יְדֵי זָר, אֲבָל הַסְּגָן יִרְאֶה מַעֲשֶׂיהָ כְּדֵי שֶׁתֵּעָשֶׂה עַל כַּוָּנָתוֹ, שֶׁלֹּא יַחְשְׁבוּ מַחֲשָׁבָה רָעָה כְּאֻמּוֹת הָעוֹלָם וְהַשָּׂטָן. וּבְסֵפֶר הַזֹּהַר (ח״ב דף רל״ז ע״ב) אָמַר, וּבְגִין כָּךְ אִתְיְיהִיבַת לִסְגָן וְלָא לְכֹהֲנָא רַבָּא. וְטַעַם ׳וְהוֹצִיא אֹתָהּ אֶל מִחוּץ

לַמַּחֲנֶה׳. תָּבִין מִסּוֹד הָעֲזָאזֵל: וְלָקַח אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן מִדָּמָהּ בְּאֶצְבָּעוֹ וְהִזָּה אֶל נֹכַח פְּנֵי אֹהֶל מוֹעֵד׳ וְגוֹ׳ (במדבר יט, ד), כְּבָר פֵּרַשְׁתִּי טַעַם אֶלְעָזָר וְלֹא אַהֲרֹן. וְטַעַם הַמַּזְאָה הַזֹּאת שֶׁבַע פְּעָמִים תָּבִין מִסּוֹד שִׁבְעָה קָצָוות, וְיָדוּעַ כִּי אֹהֶל מוֹעֵד מִשְׁכַּן הַשְּׁכִינָה, הַמְקַבֵּל מִמִּדַּת הַדִּין שֶׁל מַעְלָה הֶעָזָה, הַנִּרְמֶזֶת בְּדַם הַפָּרָה הָאֲדֻמָּה:

וְטַעַם ׳אֶת עֹרָהּ וְאֶת בְּשָׂרָהּ וְאֶת דָּמָהּ (ואת) [עַל] פִּרְשָׁהּ יִשְׂרֹף׳ (שם שם, ה), רָמַז כִּי הַכֹּל הוּא חֵלֶק מִדַּת הַדִּין, מִנֶּפֶשׁ וְעַד בָּשָׂר יִכְלֶה, וְהַכֹּחַ הַנֶּאֱצָלֶת מִשָּׁם מִתְפַּרְנֶסֶת מִמֶּנּוּ. וְסוֹד ׳עֵץ אֶרֶז וְאֵזוֹב׳, רָמְזוּ כְּדִבְרֵינוּ הָרוֹמְזִים לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּלְכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, כִּי הָאֶרֶז הוּא הָאֶרֶז הַגָּבוֹהַּ מִכָּל עֵץ, לֹא דָּמָה אֵלָיו בְּיֹפִי, וַאֲגַדַּת הָאֵזוֹב עִמּוֹ, כְּטַעַם הָאֶתְרוֹג עִם הַלּוּלָב הוּא. וְהָבֵן זֶה. עכ״ל (הרקאנטי):

פרק כ

במדבר פרק כ - (א) **וַיָּבֹאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל הָעֵדָה מִדְבַּר צִן בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן וַיֵּשֶׁב הָעָם בְּקָדֵשׁ וַתָּמָת שָׁם מִרְיָם וַתִּקָּבֵר שָׁם:(ב) וְלֹא הָיָה מַיִם לָעֵדָה וַיִּקָּהֲלוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אַהֲרֹן:(ג) וַיָּרֶב הָעָם עִם מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר וְלוּ גָוַעְנוּ בְּגְוַע אַחֵינוּ לִפְנֵי יְדֹוָד:(ד) וְלָמָּה הֲבֵאתֶם אֶת קְהַל יְדֹוָד אֶל הַמִּדְבָּר הַזֶּה לָמוּת שָׁם אֲנַחְנוּ וּבְעִירֵנוּ:(ה) וְלָמָּה הֶעֱלִיתֵנוּ מִמִּצְרַיִם לְהָבִיא אֹתָנוּ אֶל הַמָּקוֹם הָרָע הַזֶּה לֹא מְקוֹם זֶרַע וּתְאֵנָה וְגֶפֶן וְרִמּוֹן וּמַיִם אַיִן לִשְׁתּוֹת:(ו) וַיָּבֹא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן מִפְּנֵי הַקָּהָל אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם וַיֵּרָא כְּבוֹד יְדֹוָד אֲלֵיהֶם**:

ויבאו בני ישראל כתב כאן אור החיים הקדוש שהם נקראו בני ישראל להורות שהיו כולם צדיקים. **כל העדה מדבר צן** אין זה מדבר סין (רבנו בחיי) **בחדש הראשון** בשנת הארבעים **וישב העם בקדש ותמת שם מרים ותקבר שם** מתה בנשיקה **ולא היה מים לעדה** מכאן שהמים היו בזכותה כי מרים מצד הגבורה ולכן נקראים גבורות הגשמים כי הם באים מה״ג מנצפ״ך והנה מרים גימ׳ מנצפ״ך עם י׳ אותיות שהרי הם כפולות כמ״ש בספר **פרי עץ חיים** (שער הקריאת שמע - פרק ג) ״וכבר ידעת כי מרים הוא סוד הדינין והמרירות, כי כן מרים גי׳ פ״ר, מנצפ״ך, ועוד ה׳ השורש והם כפולות הם יו״ד, נמצא פ״ר ויו״ד גי׳ ר״צ, כמנין מרים. לכן פתח התנא במסכת תענית ״מאימתי מזכירין גבורות גשמים״ וכן בד״ט ע״ב ״שהעננים מתגברים״ ולכן בנה נקרא **חור** גימ׳ עם ג׳ אותיות עולה כמנין גבורה ע״ה ובנו **אורי** גימ׳ גבורה ע״ה וכמנין ״בני בצלאל״ והוא שהקים את המשכן כי המלכות נבנית מצד הגבורות. הנה המשכן שה״ס השכינה בא מכחה של מרים והיא העושה קטטה עם לילי׳ הרשעה ולכן לקחה התף בידה ורמז לדבר: מרים חור אורי בצלאל עם ט״ז אותיות גימ׳ ״משכן העדת״.

ויקהלו על משה ועל אהרן, וירב העם עם משה ויאמרו לאמר ולו גוענו בגוע אחינו לפני ידוד, ולמה הבאתם את קהל ידוד אל המדבר הזה למות שם אנחנו ובעירנו,

ולמה העליתנו ממצרים להביא אתנו אל המקום הרע הזה לא מקום זרע ותאנה וגפן ורמון ומים אין לשתות, ויבא משה ואהרן מפני הקהל אל פתח אהל מועד ויפלו על פניהם ויראה כבוד ידוד אליהם.

זוהר חלק ג דף קפא ע״ב

כגוונא דא ותמת שם מרים וגו׳, ולא היה מים לעדה, דהא אסתלק בירא דעילא ותתא, לבתר אתבר ימינא, דכתיב יאסף אהרן אל עמיו, ולבתר אתחשך שמשא, דכתיב (דברים לב ג) ומות בהר וגו׳, והאסף אל עמך וגו׳, הא דרועא ימינא אתבר, וגופא דאיהו שמשא אתחשך: ותא חזי, לא אשתכח דרא בעלמא, כדרא דמשה קיימא בעלמא ואהרן ומרים, ואי תימא ביומוי דשלמה הכי נמי, לאו, דהא ביומוי דשלמה שליט סיהרא, ושמשא אתכניש, וביומוי דמשה אתכניש סיהרא, ושמשא שלטא: תלת אחין הוו, משה אהרן ומרים, כמה דאת אמר (מיכה ו) ואשלח לפניך את משה אהרן ומרים, מרים סיהרא, משה שמשא, אהרן דרועא ימינא, חור דרועא שמאלא, ואמרי לה נחשון בן עמינדב: בקדמיתא מיתת מרים, אסתלקת סיהרא, אסתלק באר, לבתר אתבר דרועא ימינא, דמקרב תדיר בסיהרא באחוה בחידו, ועל דא כתיב (שמות טו כ) ותקח מרים הנביאה אחות אהרן, אחות אהרן ודאי, דאיהו דרועא דמקרב לה באחדותא באחוה עם גופא, לבתר אתכניש שמשא ואתחשך, כמה דאוקימנא, דכתיב והאסף אל עמך גם אתה וגו׳, זכאה חולקהון דמשה אהרן ומרים דאשתכחו בעלמא.

ספר זהר חדש מנוקד - פרשת בראשית

פְּתַח הַהוּא יְנוּקָא פּוּמֵיהּ וַאֲמַר, (במדבר כא) בְּאֵר חֲפָרוּהָ שָׂרִים כָּרוּהָ נְדִיבֵי הָעָם בְּמְחוֹקֵק בְּמִשְׁעֲנוֹתָם. תָּאנָא, שָׁלֹשׁ מַתָּנוֹת טוֹבוֹת נָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל, עַל יְדֵי שְׁלשָׁה רוֹעִים אַחִים, משֶׁה, אַהֲרֹן, וּמִרְיָם. בִּזְכוּת משֶׁה, הָיָה הַמָּן יוֹרֵד לְיִשְׂרָאֵל. בִּזְכוּת אַהֲרֹן, הָיוּ עֲנָנֵי כָבוֹד הוֹלְכִים עִם יִשְׂרָאֵל. בִּזְכוּת מִרְיָם, הָיְתָה הַבְּאֵר הוֹלֶכֶת עִמָּהֶם:

מֵתָה מִרְיָם, פָּסְקָה הַבְּאֵר. מֵת אַהֲרֹן, נִיטְלוּ עֲנָנֵי כָבוֹד. הֲדָא הוּא דִכְתִיב. (שם כ) וַיִּרְאוּ כָּל הָעֵדָה. אַל תִּקְרֵי וַיִּרְאוּ אֶלָּא וַיִּירָאוּ. מֵתָה מִרְיָם פָּסְקָה הַבְּאֵר, מְנָא לָן. דִכְתִיב (שם) וַיֵּשֶׁב הָעָם בְּקָדֵשׁ וַתָּמָת שָׁם מִרְיָם. וּכְתִיב בַּתְרֵיהּ וְלֹא הָיָה מַיִם לָעֵדָה. וּבִזְכוּת משֶׁה חָזְרוּ שְׁלָשְׁתָּן. וַהֲוָה אֲמַר אֲבוּי, תְּלָתֵיהוֹן גְּלִיפִין בְּרָקִיעָא דְּיוֹקְנֵהוֹן, לְאַנְהָרָא זְכוּתְהוֹן עַל יִשְׂרָאֵל. הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (בראשית א) וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים בִּרְקִיעַ הַשָּׁמָיִם לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ:

וּמְנָא לָן דְּתְלָתֵיהוֹן גְּלִיפִין בִּרְקִיעָא, דְּהָא תְּנַן, בְּכָלְהוֹ כְּתִיב עַל פִּי ה׳, וּבְמִרְיָם לָא כְתִיב עַל פִּי ה׳, דְּלָאו אוֹרַח אַרְעָא. אֶלָּא אֲמַר אֲבוּי, בְּכָלְהוֹ כְּתִיב שָׁם, וַתָּמָת שָׁם מִרְיָם. וַיָּמָת שָׁם אַהֲרֹן. וַיָּמָת שָׁם משֶׁה. כְּתִיב הָכָא שָׁם, וּכְתִיב הָתָם שָׁם. (שמות לד) וַיְהִי שָׁם עִם ה׳, מַה לְּהַלָּן עִם ה׳, אַף כָּאן עִם ה׳:

דִּתְנַן, לָמָּה מֵת מֹשֶׁה בְּחוּצָה לָאָרֶץ, לְהוֹרוֹת, דִּבְזְכוּתֵיהּ יִתְקַיְּימוּן מֵתֵי מִדְבָּר. וַאֲמַר אֲבוּי, אָמַר מֹשֶׁה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם אֶכָּנֵס לָאָרֶץ לְקַיְּימָא פִּקּוּדֶיךָ, דְּהָא כְתִיב (ויקרא כג) כִּי תָבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ. (שמות יב) וְהָיָה כִּי תָבוֹאוּ אֶל הָאָרֶץ. וְתַמָּן הוּא קַיּוּמָא דְּפִיקּוּדֶיךָ׃

אָמַר לֵיהּ מַה דְּאַזְהָרַת שְׁלִים לָךְ וּמַה דְּיַעַבְדוּן יִשְׂרָאֵל בְּאַרְעָא קַדִּישָׁא יְהֵי חוּלָקָךְ עִמְּהוֹן. הֲדָא הוּא דִכְתִיב (ישעיה נג) לָכֵן אֲחַלֵּק לוֹ בָּרַבִּים, אֵלּוּ זַכָּאִין דְּיִשְׂרָאֵל. וְאֶת עֲצוּמִים יְחַלֵּק שָׁלָל, אֵלֵּין אֲבָהָתָא, וְלָמָּה, תַּחַת אֲשֶׁר הֶעֱרָה לָמוּת נַפְשׁוֹ׃

דְּאָמַר רִבִּי חִיָּיא סָבָא, לָא אַשְׁכַּחְנָא רַעֲיָא דְּמְסַר נַפְשֵׁיהּ עַל עָאנֵיהּ, כְּמשֶׁה, דַּאֲמַר (שמות לב) וְעַתָּה אִם תִּשָּׂא חַטָּאתָם וְאִם אַיִן מְחֵנִי נָא מִסִּפְרְךָ אֲשֶׁר כָּתָבְתָּ. מַאי מְחֵנִי נָא, מִן עָלְמָא דֵּין וּמִן עָלְמָא דְּאָתֵי. לְקַיְּימָא תַּחַת אֲשֶׁר הֶעֱרָה לָמוּת נַפְשׁוֹ׃

וְאֶת פּוֹשְׁעִים נִמְנָה, שֶׁנִּקְבַּר עִם מֵתֵי מִדְבָּר, דַּהֲווֹ חַיָּיבִין קַמֵּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וְהוּא חֵטְא רַבִּים נָשָׂא, שֶׁלֹּא זָז מִשָּׁם עַד שֶׁמָּחַל לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְלַפּוֹשְׁעִים יַפְגִּיעַ, שֶׁהִרְבָּה תְּפִלָּתוֹ עֲלֵיהֶם. וְעַל כְּדֵין, תְּלָתֵיהוֹן גְּלִיפִין לְעֵילָא. אָתָא ר׳ יוֹסֵי וּנְשָׁקֵיהּ, וְאַרְכְּבֵיהּ עַל כְּתְפֵיהּ תְּלַת מִילִּין, וּקְרָא עֲלֵיהּ (ישעיה נד) וְכָל בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי ה׳׃

פירוש **הרקאנאטי** על התורה - פרשת חקת

ויבואו בני ישראל וגו׳ ותמת שם מרים ותקבר שם. כבר ידעת כי משה ואהרן ומרים מתו בנשיקה ומיתתם היתה על ידי שכינה כמו שפירשתי וזה רמוז במלת שם שפירשתי בויתיצב עמו שם. ומשם יפרד. וכן באהרן כתיב וימת אהרן שם בראש ההר. ובמשה וימת שם משה. ואולי כי לזה רמז שמה קברו את אברהם וכו׳. ואמרו רז״ל למה נסמכה פרשת מרים לפרשת פרה אדומה לומר לך מה קרבנות מכפרין אף מיתת צדיקים מכפרת וסוד הענין ארמוז בעגלה ערופה וגם בענין פעור בגזירת השם.

ספר השל״ה הקדוש - מסכת פסחים מצה עשירה

וְדֻגְמָא לְזֶה הַמַּאֲמָר דִּשְׁלשָׁה כְּתָרִים מִתְפַּשְׁטִים לְשָׁלשׁ עַל שָׁלשׁ וְכֻתַּר שֵׁם טוֹב עַל גַּבֵּיהֶן, כְּמוֹ שֶׁשְּׁלשָׁה כְּתָרִים הֵם וְכֻתַּר שֵׁם טוֹב עַל גַּבֵּיהֶם, כֵּן שָׁלשׁ מַתָּנוֹת טוֹבוֹת נָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי שְׁלשָׁה רוֹעִים - מֹשֶׁה, אַהֲרֹן וּמִרְיָם. וּמֹשֶׁה נִקְרָא - שֵׁם טוֹב, דִּכְתִיב (שמות ב, ב) ׳וַתֵּרֶא אֹתוֹ כִּי טוֹב׳, וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ״ל (סוטה יב א) טוֹב שְׁמוֹ, עַל גַּבֵּיהֶן. כִּדְאִיתָא בְּמַסֶּכֶת תַּעֲנִית פֶּרֶק קַמָּא (ט א), תַּנְיָא רַבִּי יוֹסֵי בַּר יְהוּדָה אוֹמֵר שְׁלשָׁה פַּרְנָסִים טוֹבִים עָמְדוּ לְיִשְׂרָאֵל, וְאֵלּוּ הֵן - מֹשֶׁה, אַהֲרֹן וּמִרְיָם, וְשָׁלשׁ מַתָּנוֹת טוֹבוֹת נִתְּנוּ עַל יָדָם, וְאֵלּוּ הֵן - בְּאֵר וְעָנָן וּמָן. בְּאֵר - בִּזְכוּת מִרְיָם, עַמּוּד הֶעָנָן - בִּזְכוּת אַהֲרֹן, מָן - בִּזְכוּת מֹשֶׁה. מֵתָה מִרְיָם, נִסְתַּלֵּק הַבְּאֵר, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר כ, א) ׳וַתָּמָת שָׁם מִרְיָם׳, וּכְתִיב בַּתְּרֵיהּ (שם שם, ב) ׳וְלֹא הָיָה מַיִם לָעֵדָה׳. חָזְרָה בִּזְכוּת שְׁנֵיהֶן. מֵת אַהֲרֹן, נִסְתַּלְּקוּ עַנְנֵי הַכָּבוֹד, שֶׁנֶּאֱמַר (שם כא, א) ׳וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ עֲרָד׳, [מַה שְׁמוּעָה שָׁמַע], שָׁמַע שֶׁמֵּת אַהֲרֹן וְנִסְתַּלְּקוּ עַנְנֵי כָּבוֹד, וּכְסָבוּר נִתְּנָה לוֹ רְשׁוּת

לְהִלָּחֵם כוּ', וְחָזְרוּ שְׁנֵיהֶם בִּזְכוּת מֹשֶׁה. מֵת מֹשֶׁה, נִסְתַּלְּקוּ כֻּלְּהוּ , שֶׁנֶּאֱמַר (זכריה יא, ח) 'וָאַכְחִד אֶת שְׁלֹשֶׁת הָרֹעִים בְּיֶרַח אֶחָד' כוּ'.

(ז) וַיְדַבֵּר יְדוָד אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר׃(ח) קַח אֶת הַמַּטֶּה וְהַקְהֵל אֶת הָעֵדָה אַתָּה וְאַהֲרֹן אָחִיךָ וְדִבַּרְתֶּם אֶל הַסֶּלַע לְעֵינֵיהֶם וְנָתַן מֵימָיו וְהוֹצֵאתָ לָהֶם מַיִם מִן הַסֶּלַע וְהִשְׁקִיתָ אֶת הָעֵדָה וְאֶת בְּעִירָם׃(ט) וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת הַמַּטֶּה מִלִּפְנֵי יְדוָד כַּאֲשֶׁר צִוָּהוּ׃(י) וַיַּקְהִלוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶת הַקָּהָל אֶל פְּנֵי הַסֶּלַע וַיֹּאמֶר לָהֶם שִׁמְעוּ נָא הַמֹּרִים הֲמִן הַסֶּלַע הַזֶּה נוֹצִיא לָכֶם מָיִם׃(יא) וַיָּרֶם מֹשֶׁה אֶת יָדוֹ וַיַּךְ אֶת הַסֶּלַע בְּמַטֵּהוּ פַּעֲמָיִם וַיֵּצְאוּ מַיִם רַבִּים וַתֵּשְׁתְּ הָעֵדָה וּבְעִירָם׃(יב) וַיֹּאמֶר יְדוָד אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן יַעַן לֹא הֶאֱמַנְתֶּם בִּי לְהַקְדִּישֵׁנִי לְעֵינֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָכֵן לֹא תָבִיאוּ אֶת הַקָּהָל הַזֶּה אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָהֶם׃(יג) הֵמָּה מֵי מְרִיבָה אֲשֶׁר רָבוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת יְדוָד וַיִּקָּדֵשׁ בָּם׃

וידבר ידוד אל משה לאמר ואמר קח את המטה **יש אומרים שהא המטה שפרח ראה ערך פרח מטה אהרן ולכן אמר המטה ולא אמר מטך** והקהל את העדה **ולא אמר העם אלא החשובים שבהם ואמר "הקהל" היינו נתינת מוחין של ע"ב ס"ג גימ' קהל** אתה ואהרן אחיך **עיין משה אהרן** ודברתם אל הסלע **סלע זו המלכות בהיותה אח' באח' עם הת"ת ואין היא מתאימה לייחוד** לעיניהם **זו המשכה לחו"ב שלהם** ונתן מימיו **אלו מ"ד** והוצאת להם מים מן הסלע והשקית את העדה ואת בעירם

ודברתם אל הסלע זה תיקון הדיבור׃ כתוב בספר זהר חדש מנוקד - פרשת בשלח "לְזִמְנָא אָחֳרָא אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר, מַאי דִּכְתִיב, (במדבר כ) קַח אֶת הַמַּטֶּה וְהַקְהֵל אֶת הָעֵדָה אַתָּה וְאַהֲרֹן אָחִיךָ וְדַבַּרְתֶּם. מַהוּ וְדַבַּרְתֶּם, אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר, מַגִּי לֵיהּ עֲלֵי נָחָשׁ. דְּהָא אִתְעֲבִיד בַּצּוּר, הַשְׁתָּא בָּעֵי דְּיִתְעֲבִיד בַּנָּחָשׁ. לְאַשְׁלָמָא שְׁמוֹי דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, בְּאִלֵּין אַתְוָון׃ מַשְׁמַע דִּכְתִיב וְדַבַּרְתֶּם אֶל הַסֶּלַע. וּכְתִיב (שם כא) וַיְדַבֵּר הָעָם בֵּאלֹהִים וּבְמֹשֶׁה. מַה כְּתִיב בַּתְרֵיהּ, (שם) וַיְשַׁלַּח ה' בָּעָם אֵת הַנְּחָשִׁים הַשְּׂרָפִים. מַה נָּחָשׁ חֵילֵיהּ בְּפוּמֵיהּ, אוּף הָכָא בְּפוּמָא׃ וּמֹשֶׁה לָא עָבִיד הָכֵי, אֶלָּא הָכָה, וְלֹא אַשְׁלִים שְׁמָא, אֶלָּא חָזַר כְּקַדְמֵיתָא בִּשְׁמָא דְּצוּר, וּשְׁבַק דְּנָחָשׁ, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב וַיַּךְ, וְלָא כְתִיב וַיְדַבֵּר, כְּמָה דְּאִתְפַּקַּד וְדַבַּרְתֶּם. דְּתָנִינָן, צוּר לְמֶעְבַּד, וְנָחָשׁ לְמַלָּלָא. וּכְתִיב (שם) וַיַּךְ אֶת הַסֶּלַע בְּמַטֵּהוּ פַּעֲמָיִם, חַד דְּלִשְׁעָבַר, וְחַד דְּהַשְׁתָּא׃ תַּנְיָא, אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר בַּהּ שַׁעֲתָא אִשְׁתָּאַר שְׁמָא. כְּלוֹמַר, דְּלָא אִשְׁתְּלִים בְּהַהוּא אָת, דְּשְׁבַק מֹשֶׁה נָחָשׁ, וְלָא אִשְׁתְּלִים כָּל שְׁמָא׃ דְּהָא בְּחַד גִּיסָא אִשְׁתְּלִים בְּיַמָּא. מִגִּיסָא אָחֳרָא שָׁרֵי בַּצּוּר, וְלָא אִשְׁתְּלִים בַּנָּחָשׁ. אָמַר לֵיהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, עֲבָדַת דְּשָׁרֵי שְׁמִי, וְלָא אִשְׁתְּלִים לְמֶעְבַּד אָתִין. אוּף אַתְּ שָׁרֵית, וְלָא תִשְׁתְּלִים. לָכֵן לֹא תָבִיאוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. שָׁרֵית לַאֲפָקָא לוֹן, וְלָא תַשְׁלֵים לְאַעֲלָאָה לְהוֹן לְאַרְעָא, לָכֵן לֹא תָבִיאוּ׃ אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר, יָדַע לְבָּא דְּמֹשֶׁה בְּקַדְמֵיתָא דְּדָחֵיל, כַּד חָמָא נָחָשׁ. דִּכְתִיב (שמות ד) וַיָּנָס מֹשֶׁה מִפָּנָיו. לְבָּא חָמָא, וְלָא יָדַע׃

ויקח משה את המטה מלפני ידוד שהיה מונח בארון **כאשר צוהו, ויקהלו משה**

ואהרן את הקהל אל פני הסלע ויאמר להם שמעו נא המרים המן הסלע הזה נוציא לכם מים, וירם משה את ידו ויך את הסלע במטהו פעמים ויצאו מים רבים ותשת העדה ובעירם הכאת הסלע לפי שיטת הארי הקדוש היא הבאת המלכות פב״פ טרם זמנה כי היו במדבר ולא היו בארץ ישראל ועדיין בית המקדש לא עמד על תילו.

ויאמר ידוד אל משה ואל אהרן יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי להם, המה מי מריבה אשר רבו בני ישראל את ידוד ויקדש בם.

הנה לקט פרשנים אודות מה היה חטאו של מרע״ה.

הרמב״ן - החטא במשה ואהרן במי מריבה אינו מתפרסם בכתוב ורש״י פירש (בפסוקים יא יב) מפני שצוה אותם ודברתם אל הסלע, ולא אמר והכיתם, שאלו דברו היה הקב״ה מתקדש לעיני כל העדה ואומרים ומה סלע זה שאינו שומע ואינו מדבר מקיים דברו של הקב״ה אנו על אחת כמה וכמה ודברי אגדה הם, אבל לא נתחוורו, כי מאחר שצוה קח את המטה יש במשמע שיכה בו, ואלו היה רצונו בדבור בלבד מה המטה הזה בידו? וכן במכות מצרים שאמר (שמות ז טו) והמטה אשר נהפך לנחש תקח בידך, והוא להכות בו, ולפעמים יאמר נטה את ידך, ורצונו לומר להכות במטה, כי הכתוב יקצר בדבר הנשמע ואין הנס גדול בדבור יותר מההכאה, כי הכל שוה אצל הסלע ועוד למה אמר בזה (דברים לב נא) מעלתם בי והצוואה בדבור אל הסלע הזה הוא מה שנזכר במעשה, צוה שיאמרו והיא שומעת כי השם יוציא מים מן הסלע הזה, כדרך כי היא שמעה את כל אמרי ה׳ (יהושע כד כז), וכן עשו כמו שאמר (פסוק י) ויקהילו משה ואהרן את הקהל אל פני הסלע ויאמר להם וגו׳, והנה הסלע שומעת באמרו כן לכולן:

וטענות רבות למפרשים בחטא הזה, כבר סתר בו ר״א דברים רבים מהם - והסוד שרמז בו גם הוא אינו נכון, כי אם משה אבד כוונתו בעבור מריבת העם ולא דבר אל הסלע, ולכן לא יצאו מים בפעם הראשונה, וחזר והכהו פעם שניה בכוונה הדבקה בכל ויצאו המים, הנה חטאו בפעם הראשונה, אבל אינו ראוי שיאמר בזה ״לא האמנתם בי להקדישני״ (פסוק יב), כי אין כאן חסרון אמונה כלל:

וה״ר רבי משה (סוף פ״ד משמנה פרקים) סבר בו סברא, ואמר כי משה רבינו ע״ה חטאו הוא שנטה לצד הרגזנות באמרו שמעו נא המורים, דקדק עליו הש״י שיהיה אדם כמוהו כועס לפני עדת בני ישראל במקום שאין ראוי בו הכעס, וכל כיוצא בזה בדין האיש ההוא חלול השם, מפני שמתנועותיו כלם ומדבריו היו למדין והיו מקוין להגיע בהם אל הצלחות העולם הזה והעולם הבא, ואיך יראה עליו הכעס והוא מן הפעולות הרעות ולא תבא כי אם מתכונה רעה מתכונות הנפש אבל אמרו בו ״מריתם פי״ (להלן כז יד) הוא כמו שאבאר, שהוא לא היה מדבר עם סכלים ולא עם מי שאין לו מעלה אבל אשה קטנה שבנשיהם היתה כיחזקאל בן בוזי כמו שזכרו החכמים (מכילתא שירה ג), וכל מה שיאמר או יעשה יבחנוהו, וכאשר ראוהו שכעס אמרו שהוא עליו השלום אין בו פחיתות מדה ולולי שהיה יודע שהשם כעס עלינו

בבקשת המים ושאנחנו הכעסנו אותו יתברך לא היה כועס, ואנחנו לא מצאנו לשם יתעלה שכעס בדברו אליו בזה הענין, אבל אמר (פסוק ח) קח את המטה והקהל את העדה אתה ואהרן אחיך ודברתם אל הסלע לעיניהם ונתן מימיו והוצאת להם מים מן הסלע והשקית את העדה ואת בעירם והנה התרנו ספק מספקי התורה שנאמרו בו דברים רבים ונשאל פעמים רבים אי זה חטא חטא, וראה מה שנאמר בו ומה שאמרנו בו אנחנו, והאמת יורה דרכו אלו דבריו ז״ל:

והוסיף הבל על הבלים - שהכתוב אמר ״מריתם פי״ שעברו על דברו, ואמר ״לא האמנתם בי״ שלא האמינו בו, אין העונש בעבור שכעס ויותר היה ראוי שיהיה העונש על משה כשקצף על פקודי החיל (להלן לא יד) בחנם והכתוב לא ספר כלל שכעס, כי ״שמעו נא המורים״ תוכחת, כדרך ממרים הייתם עם ה׳ (דברים ט כד) ועוד כי אהרן לא כעס מימיו, כי בשלום ובמישור הלך מעודו ועוד שאי אפשר שלא היה כעס גדול מאת השם עליהם בעשותם מריבה עם משה ובכל הנסיונות במדבר חטאם הגדול כשיאמרו ״למה העליתנו ממצרים״, שירצו להיות עבדים לשונאיהם בעבודת פרך מלהיות עם האלהים כבן העובד את אביו, וכן אמר הכתוב (לעיל יא כ) יען כי מאסתם את ה׳ אשר בקרבכם ותבכו לפניו לאמר למה זה יצאנו ממצרים ובפעם הראשונה אמרו פחות מזה, למה זה העליתנו ממצרים להמית אותי ואת בני ואת מקני בצמא (שמות יז ג), והיה עליהם קצף גדול ואשמה רבה כמו שאמר ויקרא שם המקום מסה ומריבה על ריב בני ישראל וגו׳ ובכאן כתוב מפורש (פסוק יג) המה מי מריבה אשר רבו בני ישראל את ה׳, ומה פשע גדול מזה הוי רב את יוצרו ומשה אמר (דברים א לז) גם בי התאנף ה׳ בגללכם לאמר, אם כן הם חטאו וגרמו כל הרעה הזאת, ולדברי הרב אין להם בכל המעשה הזה חטא ופשע כלל:

ומה שאמר לא מצינו בה׳ יתברך שכעס, אבל אמר קח את המטה וגו׳ - דע כי כאשר צריכים במחיתם דבר, אע״פ שמתלוננים וחוטאים בו, והוא רחום יכפר עון ולא יעיר כל חמתו ולא יזכירנו ויתן להם שאלתם וכן במים הראשונים אמר בנחת רוח (שמות יז ה) עבור לפני העם וגו׳, אע״פ שהיה שם מסה ומריבה שהזהיר ממנה ולדורות (דברים ו טז) וכן במן, הנני ממטיר לכם לחם מן השמים (שמות טז ד), בדרך אהבה וחבה, אלא שאמר בסוף בדבור השני (שם פסוק יב) שמעתי את תלונות, הודיע להם חטאם בלבד אבל כאשר יתלוננו חנם, ישפוך עליהם חמת אפו ובכאן עוד רמז לקצף גדול וחיוב מגפה, שנאמר (פסוק ו) וירא כבוד ה׳ אליהם, שרומז אל הקהל הנזכר, והוא מראה יד ה׳ ההווה במגפות, כאשר תראה במרגלים (לעיל יד י) וביום קרח (לעיל טז יט) וממחרת (לעיל יז ז) והתימה על הרב, שהרי מקרא מלא הוא (תהלים קו לב) ויקציפו על מי מריבה וירע למשה בעבורם, וימנה הכתוב החטא הזה עם הנסיונות הגדולים שנסו את ה׳ במדבר:

והקרוב מן הדברים שנאמרו בזה, והוא טוב לדחות השואל, הם דברי רבינו חננאל שכתב כי החטא הוא אמרם (פסוק י) המן הסלע הזה נוציא לכם מים, וראוי שיאמרו יוציא ה׳ לכם מים, כדרך שאמרו (שמות טז ח) בתת ה׳ לכם בערב בשר לאכול וגו׳, וכן בכל הנסים יודיעום כי ה׳ יעשה עמהם להפליא, ואולי חשבו העם כי משה ואהרן

בחכמתם הוציאו להם מים מן הסלע הזה, וזהו לא קדשתם אותי (דברים לב נא) ומעשה הראשון בצור אמר (שמות יז ו) הנני עומד לפניך שם על הצור בחורב, ושבעים הזקנים רואים עמוד הענן עומד על הצור והנס מתפרסם כי מעשה ה׳ הגדול הוא, אבל בכאן לא ראו דבר וטעו במאמר משה ואהרן ויתכן שיאמר בזה ״מעלתם בי״ (דברים לב נא), כי הנהנה מן ההקדש נקרא מעילה וכן ״מריתם פי״ (להלן כז יד), שהוא צוה ודברתם אל הסלע לעיניהם, והטעם שאתקדש לעיניהם, או שניתם דברי, מן ותמר את משפטי (יחזקאל ה ו), כי לא צויתי שתאמרו ככה ויהיה ״לא האמנתם בי״ (פסוק יב) יוצא אל בני ישראל, או הוא לשון חזוק, לא התחזקתם להקדישני לעיניהם, מן ואמנה על המשוררים (נחמיה יא כג), היתד התקועה במקום נאמן (ישעיה כב כה).

והאמת כי הענין **סוד גדול מסתרי התורה** - כי בראשונה אמר לו (שמות יז ו) הנני עומד לפניך שם על הצור בחורב והכית בצור, יאמר כי שמי הגדול על הצור בחורב שהוא כבוד ה׳ האש האוכלת בראש ההר, ובעבור כן לא הכה אלא פעם אחת ויצאו מים רבים, אבל בכאן לא פירש לו כן, והסכימו שניהם להכות בצור פעמים והנה זה חטא, ועל כן אמר ״לא האמנתם בי״, לשום אמונה בשמי, ובאמונה יעשה הנס ונאמר ״מריתם פי״, כי מרו את רוח קדשו הנקרא בכל מקום ״פי ה״״, ולכך אמר ״מעלתם בי״, ואין מעילה אלא שיקור והנה החטא מוזכר מפורש בכתוב, וכן אמר המשורר (תהלים קיד ז ח) מלפני אלוה יעקב ההופכי הצור אגם מים וכן תוכל להתבונן זה בתפלת משה שאמר (דברים ג כד) ה׳ אלהים אתה החלות, כי התחנן לשם הנכבד שימחול לו ועל דעת רבותינו (ספרי) שמזכירין לו הכעס, יתכן שהכה בצור ויצאו טיפים במיעוט כוונתו על הכעס, ותמהו אל הדבר, והסכימו שניהם להכות פעם שניה על הצור כאשר הזכרתי, והוא החטא על שניהם.

ועל דעתי טעם ודברתם אל הסלע - כמו על הסלע, וכן כה אמר ה׳ צבאות אל העמודים ועל הים ועל המכונות בבלה יובאו (ירמיה כז יט כב) יצוה שיאמרו לעיני העדה בהיותם נקהלים כלם שהשם יוציא להם מים מן הסלע, וכן עשה ואל יקשה עליך ודברתם אל הסלע לעיניהם, כי טעמו כמו לפניהם, שישמעו כלם, וכן ויאמר חנניה לעיני כל העם לאמר כה אמר ה׳ ככה אשבר את על נבוכדנאצר מלך בבל וגו׳ (שם כח יא), וכן רבים או טעם ״לעיניהם״ בכאן, שיהיה הדבור בהיותם נקהלים שם והסלע לעיניהם, כמו שאמר בעשייה (פסוק י) ויקהילו משה ואהרן את הקהל אל פני הסלע, כי כאשר נקהלו שם וראו הסלע פנים בפנים אמרו המן הסלע הזה נוציא לכם מים, כמו שהזכירו חכמים (מכילתא בשלח ו) שלא יאמרו מעינות היו שם ויתכן שהוא כמסורס, הקהל את העדה אל הסלע ודברתם לעיניהם ונתן מימיו.

וטעם **ונתן מימיו** - שיהיו מיד מים רבים נובעים ממנו כמו שאמר (פסוק יא) ויצאו מים רבים, כי הנתינה תאמר על הרבוי, כמו ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פריו (ויקרא כו ד), כי זרע השלום הגפן תתן פריה והארץ תתן את יבולה והשמים יתנו טלם (זכריה ח יב), כלם על הריבוי יבטיחם, וכן כתוב (תהלים עח כ) ונחלים ישטפו ואין טעם ״מימיו״ כמו ״תתן יבולה״ ו״יתן פריו״, שאין בטבע הסלע להיות בו מים,

אבל טעמו המים אשר יצאו ממנו, כי בהפוך השם החלמיש למעינו מים ובו יהיו וממנו יצאו יקראו על שמו "מימיו", וכן וברך את לחמך ואת מימיך (שמות כג כה), לחמו נתן מימיו נאמנים (ישעיה לג טז) ואמר כן להודיע שמגוף הסלע יצאו, לא מן הארץ אשר תחתיו כמנהג מעינות רבים רק מאמצעו, וכן כתוב (תהלים קיד ח) ההופכי הצור אגם מים חלמיש למעינו מים:

וחזר ואמר **והוצאת להם מים מן הסלע** - כי אתה בעודך שם תוציא להם המים מן הסלע, "להם", שכולם יראו אותם נובעים והשקית את העדה, שתצוה אותם לשתות לפניך, וכל זה לפרסם הנס ובמעשה לא הזכיר כן "וישק את העדה ואת בעירם", אבל אמר (פסוק יא) "ותשת העדה ובעירם", כי מרוב הצמאון ובראותם מים רבים נוזלים מיד נפלו על הנחל ושתו:

ועל דעת רבותינו בבארה של מרים אמרו כי הסלע הזה הוא הצור אשר היה בחורב, ולפיכך יפרשו "מימיו" אשר היה דרכו לתת, כי עתה נסתם מעינו במות מרים כי הכוונה לרבותינו בבארה של מרים, שהיה מעולם באר נסי מקור מים חיים נובע בכל מקום שיהיה שם הרצון עליו, העלה אותו לישמעאל במדבר באר שבע, ונבקע בחורב מן הצור ההוא שהיה שם, ובשאר המסעים נובע מן הצור במקום שיחנו שם, וכאשר מתה הצדקת פסק המעיין, ועתה חזר על ידי משה להיות לו מקור נפתח מן הסלע הזה בעצמו, והוא מה שאמר "אל הסלע" הנודע ועל דרך הפשט היה שם סלע סמוך למחנה וצוה ודברתם אל הסלע הזה אשר לפניכם גם אפשר לפרש, ודברתם אל הסלע אשר לעיניהם, כלומר הראשון שיראו:

רבנו בחיי - אחרי שהביא את שיטות הרבנים לעיל והקשה עליהם. כתב: "וביאור הענין בסודו, כי השם המיוחד שירד על הר סיני הוא שנגלה בחורב על הצור שהוא מקום לה' משכנות לאביר יעקב, וכתיב (שמות לג, כא) הנה מקום אתי ונצבת על הצור, וכן כתיב בחורב (שם יז, ו) הנני עומד לפניך שם על הצור בחורב, וצוה לו בהכאה שנאמר (שם) והכית בצור. וביאור הנני, הנה אני, כי מדת אני במקומות רבים הוא השם המיוחד, ומפני שכל ישראל היו רואים בעיניהם כבוד ה' והיו יודעים בזה כי שם השם המיוחד, על כן לא הכה אלא פעם אחת, אבל כאן בצור של קדש לא פירש לו כן ולא נגלה להם כבוד ה' כאשר נגלה להם שם אלא שנצטוה לקחת המטה להכות הסלע לעיניהם, ועל כן הסכימו שניהם להכות פעמיים כנגד הצור וה', שחשבו שהשכינה עמהם בכעס וצריך להמשיך הכח והרצון מן הברכה העליונה מלפני ולפנים, והנה הם לא חטאו במחשבתם בזה כלל אבל חטאם היה מצד שלא נתקדש ה' לעיני בני ישראל, וזהו ויתעבר ה' בי למענכם (דברים ג, כו), וכתיב (שם א, לז) גם בי התאנף ה' בגללכם, וחשבו ישראל שמא חס ושלום תשש כוחו, וזהו החטא כי היה מיעוט אמונה באלהים, והיה ראוי להאמין בו, ומזה אמר לא האמנתם בי, לא שמתם אמונה בשמי, הוא האלהים אשר נקרא שם, הוא אלוה יעקב ההפכי הצור אגם מים, וזהו לשון מריתם פי, הוא הנקרא בכל מקום פי ה' (שמות יז, א):

וכן אמרו במדרש (איכה רבה א, נג) צדיק הוא ה׳ כי פיהו מריתי (איכה א, יח), פיהו ופי סרסורו והוא משל הסרסור והאדריכל שהזכירו חז״ל בבריאת עולם (בראשית רבה כז, ד). ובמקום אחר הזכיר מעלתם בי (דברים לב, נא), כלומר כפרתם בי בשמי, והנה החטא מבואר ומפורש בכתובים, כי מתוך מה שהכתוב מאשים אותם בלשונות אלו, לא האמנתם בי, מריתם בי, מעלתם בי, אנו מבינים במה היתה החטא הזה להם שלא חטאו אלא שגרמו. וכן דרשו (ספרי האזינו שמ) מעלתם בי גרמתם שלא נתקדש ה׳. ויורה על זה לשון משה בתחינתו כשהיה מרצהו שאמר לו אשר מי אל בשמים ובארץ אשר יעשה כמעשיך וכגבורתך (דברים ג, כד):

ויש לך להתעורר כי כשם שמצינו בתחילת נבואתו של משה בסנה שנעשו שם אותות ראוין למדת הדין כענין המטה שנעשה נחש, וידו מצורעת, והמים דם, כן אמרו חכמי האמת בכאן כי בתחילה הטיף הצור דם, והוא שדרשו (שמות רבה ג, יג) הן הכה צור ויזובו מים (תהלים עח, כ), ואין זיבה אלא דם שנאמר (ויקרא טו, כה) כי יזוב זוב דמה. ולא מצינו בנבואת משה רמז בזה, אבל בדברי הקבלה שהם נביאים וכתובים, דוד אמר הן הכה צור ויזובו מים, מים מצור הזיל למו ויבקע צור ויזובו מים (ישעיה מח, כא), וזה נרמז בלשון ההופכי הצור אגם מים (תהלים קיד, ח), כלומר מדם למים, ולפי שחטאו בצור, היא הארץ שבפסוק בראשית, לפיכך היה עונשן שלא יכנסו לארץ מדה כנגד מדה:

ונתן מימיו. היה ראוי שיאמר ונתן מים, אבל אילו אמר כן היה נראה שהיו המים מתחת הסלע כמקצת סלעים שיש מעינות מתחת שורשיהם, ועל כן הזכיר מימיו להורות כי מגוף הסלע יצאו. או יהיה פירוש ונתן מימיו הנגזרים משׁשׁת ימי בראשית, שכבר הזכירו חז״ל (אבות ה, ו) בארה של מרים מכלל עשרה דברים שנבראו בין השמשות. ומפני שבלשון מימיו יוכל אדם להסתפק אולי היה הענין טבעי שיהיו מימיו מתחתיו מופקדים שם, לכך הוצרך לומר והוצאת להם מים מן הסלע, כלומר מגוף הסלע. והזכיר גם כן לשון הוצאה שהוא לשון נאמר על דבר נס וחוץ מן הטבע, כלשון אשר הוצאתיך מאור כשדים (בראשית טו, ז), אשר הוצאתיך מארץ מצרים (שמות כ, ב). וכענין זה הזכיר ישעיה ע״ה מים מצור הזיל למו ויבקע צור ויזובו מים, אחר שהזכיר מים מצור כדי שלא תבין שהיו מופקדים שם מתחת הצור, לכך הוסיף לומר ויבקע צור:

או יאמר **ונתן מימיו** בו בעצמו, כלומר שיזלו המים ממנו בתוכו ומסביבותיו, והוצאת להם מים שיצאו ממנו נהרות מושכין שהרי אי אפשר לכל ישראל האנשים והנשים והטף לשתות על גוף הסלע גם להשקות בעירם שם אלא אם כן ימשכו משם נהרים ויאורים רחבי ידים, והוא לשון הכתוב (תהלים עח, טז) ויוציא נוזלים מסלע ויורד כנהרות מים, ויוציא נוזלים מסלע ביאור ונתן מימיו, ויורד כנהרות מים ביאור והוצאת להם מים:

שפתי כהן - וידבר ה׳ אל משה וגו׳ **קח את המטה**. לא אמר מטך, אלא המטה בה׳ הידיעה יש מי שפירש שזה המטה הוא מטה של אהרן, והוא לאות לבני מרי, לזה אמר שמעו נא המורים, זהו ויקח משה את המטה מלפני ה׳, כמו שכתוב בפרשת קרח (במדבר י״ז, כ״ב) וינח משה את המטות לפני ה׳, והכוונה היא לומר שכמו שזה היה עץ יבש והפריח ועדיין הוא עומד בלחותו ובפרחו, כן יש כח להוציא מים מצור החלמיש, לא להכות בו הסלע, ומשה שהכה בו הסלע, רצה לומר שהם ראוים להכאה אחר שהטריחו קונם להוציא מדבר שלא כטבעו, כמו מעשה של בנו דרבי יוסי דמן יוקרת (תענית כ״ד.) שאמר לתאנה להוציא פרי שלא בזמנו ונענש, והקב״ה חשבו למשה לחטא, כי אדרבה בזה תוכר גבורת הבורא ונפלאותיו בשינוי טבעו של עולם, ולזה אמר יען לא האמנתם, לא אמר אמנתם אלא האמנתם להכניס בלבן של ישראל שיש בו יכולת לשנות הטבע בלי שום טורח, וכל ענין יציאת מצרים והמכות והוליכם בתהומות כמדבר והליכתם במדבר ארבעים שנה ולא חסרו דבר, הכל היה בשינוי טבעו של עולם בלי טורח, והכנסתן לארץ ולהרוג שלושים ואחד מלכים, הכל היה שלא על דרך הטבע, לכן לא תביאו את הקהל הזה וגו׳:

אור החיים - **קח את המטה וגו׳ ויקדש בם** פרשה זו רבו עליה כל מפרשי התורה, ותרתי בה לאור באור החיים, וקודם שנעמוד על פשטן של כתובים נקדים להבין מה היתה שגגתו של משה בענין זה, אשר היה סיבה לגזירתו, וראיתי שנאמרו עשרה דרכים בענין בדברי מפרשי התורה, והן הנה בקצרה:

א׳, רש״י ז״ל פירש ששגגת משה היתה כי ה׳ אמר אליהם דברו, והוא הכה:

ב׳, רבי אברהם אבן עזרא פירש שהשגגה היתה שגרם שלא נתנה הסלע מימיה עד הכאה ב׳, במה שאבד הכוונה בפעם א׳ לצד מריבת העדה:

ג׳, הביאו הנזכר, כי הקפדת ה׳ היתה על שהכה ב׳ פעמים, שאם היה מכה פעם אחת, לא היתה הקפדה, כי הדיבור לסלע היא ההכאה:

ד׳, הביאו הנזכר, שהקפדת ה׳ היתה על שלא אמרו שירה על המים, כמו עלי באר:

ה׳, הביאו הנזכר, שהקפדת ה׳ היתה על שאמר לבני אל חי המורים, ואין ראוי לאיש חסיד לתעב ולזלזל בבני אברהם יצחק ויעקב וגו׳:

ו׳, הר״מ (בשמונה פרקים פרק ו) פירש כי הקפיד ה׳ עליו על אשר נתרגז על העדה, ומסיבה זו חשבו כי גם ה׳ בכעס עמהם, אשר לא כן היה:

ז׳, רבינו חננאל והסכים אליו רמב״ן, שהקפדת ה׳ היתה על אשר אמר נוציא לכם מים, ולא אמר יוציא לכם, שמזה טעו ישראל וחשבו כי הם בחכמתם עושים את המעשה, כי לא היה להם רמז כי ה׳ הוא העושה הנס, ולזה הקפיד ה׳ ואמר לא האמנתם בי להקדישני וגו׳:

ח', ר"מ הכהן פירש שהקפדת ה' היתה על מאמר משה המן הסלע הזה וגו', וכוונת משה היתה לצד יכולתו אם לא בכח הנאדר, וחשבו האנשים שלא יוכל ה' להוציא מים מן הסלע, וזו היא שגגת משה, והביא ראיה לפירושו ממה שאמר הכתוב (תהלים קו לג) כי המרו את רוחו ויבטא בשפתיו וגו':

ט', הר"י אלבו בספר העיקרים ישב שהקפדת ה' היתה, על שלא נתעוררו משה ואהרן מעצמן להוציא להם מים, והיו מרעידים, שזה יורה מיעוט הבטחון וגו':

י', בעל מעשה ה' שפירש כי היה ויכוח בין משה ובין ישראל, שישראל היו רוצים להוציא להם מים ממקום אחר שחפרו אותו הם, ולא רצה משה לדבר לאותו סלע שחפרו הם, ונתכעס משה וזרק המטה בידו לא להכות אלא בכעס, ובדרך מקרה הכה המטה בסלע וכו', יעויין שם דבריו:

הנה כל העשרה דרכים אינם מוציאים אותנו ידי חובת האמת, וצא ולמד מה שטען רמב"ן על שלשה מהם ודחאם, ומה שטען רבי אברהם אבן עזרא על שלשה אחרים ודחאם:

ואני טוען על השאר, והם, דרך אחד של רבינו חננאל שבחר לו רמב"ן שההקפדה היתה על שכינה לעצמו המעשה ואמר נוציא וגו', הלא ידוע היה משה לשלוחו של מקום, וכל מעשיו הנם בכח האל, ולו יהיה כי כחו של משה הוא, הלא מגדולת העבד גדולת האדון נודעת בפרק מרובה. ועוד הלא תמצא בפרשת בא אל פרעה שאמר הכתוב (שמות יב כא) ויקרא משה לכל [זקני] ישראל ויאמר אליהם משכו וקחו וגו', ולא אמר בשם ה', כי ודאי הדבר ידוע הוא, כי הוא שלוחו של מקום ועוד במה שלפנינו, מוכרח היה לומר נוציא לכם, להיות כי הם המוציאים בדיבורם או בהכאתם, שה' נתן ההוצאה בידם:

ודרכו של הר"י אלבו אין דעתי הולמו, כי אחר שראה משה שה' מנע מהם מים ונסתלק הבאר, איך יגש להוציא מים עד אשר ידע דעת הבורא ברוך הוא, ומי יאמר כי ה' חפץ ליסרם, לזה הכרח היה הדבר להשתטח לפני ה', וה' יעשה הטוב בעיניו:

ודרכו של בעל מעשה ה' עלה כולו קמשונים ואין בו לא מלח ולא תבלין, וקלני מזרועי לטרוח לדחות דברים הדחויים במחילה מכבודו:

ותרתי לי מנוחה בדברי הראשונים ז"ל, ואמצא במדרש (ילק"ש רמז תשסד) וז"ל יען לא האמנתם בי ארבע חטאות כתובים כאן, לא האמנתם, לא קדשתם, מעלתם, מריתם, לא האמנתם שלא אמרתי לכם להכות והכיתם, לא קדשתם (להביא) [לעיני כל ישראל להוציא להם] מים מכל סלע שרוצים, מעלתם שאמרתם המן הסלע הזה, מריתם שאמרתי לכם ודברתם אל הסלע שנה עליו פרק אחד ועברתם על דברי, עד כאן לשונו:

ועל פי מדרש זה נעמוד על פירוש אמרי קדוש במאמר קח את המטה ודברתם אל הסלע וגו', והוצאת להם מים מן הסלע, ויש להעיר, א' למה יצו ה' לקחת המטה כיון

שהוצאת המים הוא בדיבור לבד, ב׳ למה חזר לומר והוצאת להם מים אחר שאמר ונתן מימיו, ג׳ למה הוצרך לומר פעם ב׳ מן הסלע, ולא הספיק בזכרונה בסמוך׃

הנה לפי המדרש נתגלה לנו כוונת הכתוב למפרע על נכון, כי מה שאמר קח את המטה, הוא להורמנותא דמלכא והוראת היות בידו כח עליון, ולא להכאה, ולא חש לטעות שהוא להכאה, ממה שאמר בפירוש ודברתם, ומשה לא עשה כן והכה, והוא חטא הראשון שאמר בעל המדרש ומאמר ודברתם אל הסלע, הוא שישנה עליו פרק אחד, והוא לא עשה כן והוא חטא הב׳ א׃

ומאמר והוצאת להם מים מן הסלע, נתכוון במאמר זה לומר אפילו מסלע אחר כשהם חפצים להוציא להם ממנה הוציא להם מאיזו סלע שירצו, ולזה גם כן הזכיר פעם ב׳ הסלע, ולא סמך לזכרון הראשונה, כי לא זאת הוא מה שהזכיר, והוא לא עשה כן׃

והראיה ממה שאמר להם שמעו נא המורים, זה יגיד שהיו מורים איזה דבר, וממה שגמר אומר המן הסלע וגו׳ יגיד כי היו מורים בסלע, לומר מסלע זו, והוא אמר המן הסלע הזה וגו׳, פירוש שסלע זה אינו ראוי להוציא מים׃

נמצאו ביד משה שתי שגגות אחרים, א׳ שה׳ אמר הוציא להם מסלע שיחפצו, והוא לא עשה כן, ב׳ שעשה להם החלט האפשריות באומרו המן הסלע וגו׳, והם הב׳ חטאות שמנה בעל המדרש שני ושלישי וחל עלינו חובת גברא, לתת טעם לאיש האלהים, על ארבעת השגגות אשר אינו ראוי לאחת מהנה׃

ונראה כי משה עמד על מאמר ה׳ בחכמה, ולצד עוצם יראתו בה׳ שגג, וזה יצא ראשונה, מה שאמר לו ה׳ קח את המטה, הבין בו ב׳ דרכים, א׳ להכאה וא׳ להורמנא ולכח [עליון] בידו, שבאמצעות המטה שבו חקוק שם המפורש ב יעשה פלא, והאמת שיותר צודק פשטן של דברים על להכות בו, כי לטעם הב׳ הוא צד רחוק קצת, והגם שמצינו שאמר לו ה׳ (שמות ד יז) ואת המטה הזה תקח בידך אשר וגו׳, שם היה עושה פעולות במטה׃

וזכרון ההכאה בא במאמר ה׳ בסמוך והוצאת להם מים מן הסלע, שלא היה צריך לומר אחר שאמר ודברתם וגו׳ ונתן מימיו וכמו שדייקנו למעלה, והבין משה כי כוונת ה׳ היא, לומר לו שלא דיבור לבד יספיק, אלא כח המעשה שיעשה, שבו יוציא מים׃

ובזה גילה סופו על תחילתו, כי לקיחת המטה היא לעשות בה מעשה, להוציא המים מן הסלע, והגם שעלה על דעת משה פירוש שנתכוין לו ה׳ כמו שאמרנו, שבא לומר שיוציא מסלע אשר יחפצו, הטה לפרש פירוש זה לצד שקדם לו מאמר לקיחת המטה, לא נראה בעיניו שתהיה לקיחה לבד מבלי עשות בה דבר׃

והגם שאין הכרח זה הכרח, בסמוך אבאר על נכון טעם הטייתו למה שעשה, ומאמר ודברתם וגו׳, ופשט הענין הוא מלבד מעשה המטה עוד כי צריך שידברו לה בפירוש

הוציא מימיך, והוא מה שהבין משה, ולא עלה על דעתו כי מאמר ודברתם הוא שישנה עליו פרק אחד׃

והמשכיל בעין השכל, יראה כי השתנות משמעות מאמר ודברתם, ישתנה כפי כוונת מאמר קח את המטה, כי הדעת נותנת שאין הסלע בעלת חי, שתבין דבור בני אדם כשידבר אליה משה, אלא באחד משני דרכים, או באמצעות הכאה במטה אשר בו שם המפורש חקוק, יעורר כח המחיה שבה, כמו שפירשתי במקום אחר (ויקרא יח, ב) שאין לך בצמחים שאין לו חלק חיוני כפי תכונתו, ואותו יעיר בהכאת מטה שבו חקוק שם עליון, כמו שכן הבין משה, או על ידי שישנה עליו פרק אחד של תורה שהוא חיי עולם מפה קדוש יעורר כח שבדומם ומזה יתעורר לתת מים׃

לזה אם נפרש קיחת המטה שהיא על ההכאה, אין צורך לשנות פרק אחד שזה הוא הערתו, ואם נפרש קיחת המטה אינה להכות נצטרך לפרש ודברתם לשנות עליו פרק אחד, ולזה דעת עליון כשאמר קח את המטה, שהיתה כוונתו קיחה לבד, היתה כוונתו במאמר ודברתם לשנות פרק אחד, מה שאין כן משה שהבין קיחת המטה להכות, פירש ודברתם כפשוטו׃

ועל כל פנים לא נעלמו מעיני משה שני הדרכים במאמר ה׳ קח את המטה, אבל פירוש ודברתם, שהוא לשנות עליו פרק אחד אין זה פשטן של דברים, שלא עלה על דעת משה פירוש זה, ודן בדעתו נביא ה׳ ואמר הנה לפני שני דרכים, ואם אני עושה דיבור לבד ולא הכאה, אני חושש שמא הפירוש האמיתי הוא להכות, ומה גם שהוא יותר פשטי, ועוד שהוא דבר רחוק שהדומם יתעורר בדיבור בן אדם, כמו שכתבתי בסמוך, לזה אם אני מדבר בלא הכאה שלא כדרך שאמר ה׳ אין הסלע נותן מימיו, ויתחלל שם שמים חילול גדול לעיני העדה אשר אני עושה הנס לעיניהם, ואתחייב ראשי למלך, לזה יותר אבחר להכות, ואטה לפירוש היותר צודק במשמעות מאמר קח את המטה, ויקוים גם כן מאמר והוצאת להם מים וכו׳ כמו שפירשתי, ולא הכאה בלבד עשה אלא בשיתוף הדיבור הכה, ואמר לסלע תן מימיך, ובזה אין מיחוש שלא תתן הסלע מימיה ולא יתחלל שם שמים׃

גם הטה לפרש כוונת המאמר והוצאת להם מים שהוא על ההכאה, הגם שנכנס אצלו בגדר ספק, שהכוונה הוא מסלע שיהיו חפצים מהטעם עצמו כי חש לפירוש שהבין שהוא להכאה, ומה גם שהוא יותר מוטה כנזכר, ואם כן כשיבא להוציא מסלע אחר אפילו על ידי הכאה, לא יתן מימיו לכשנאמר שאין כוונת ה׳ אלא על סלע הידוע, ובזה יתחלל שם שמים ח״ו, לזה אבחר להוציא מהסלע הידוע, וכמו שדייק אל עליון במאמר ונתן מימיו, שזה יצדיק שעל סלע הידוע שבו מים הוא אומר, והוא בארה של מרים, שמנע מימיו, והגם שאמר אחר כך והוצאת להם מים מן הסלע, פירוש מן הסלע הידוע, האמור בסמוך, ונמצא שכל כוונת משה לא היתה אלא לחוש על דבר כבוד שמו יתברך, ויצתה השגגה באונס׃

ובזה מצאנו טעם לכל שגגותיו של משה, טעם שהכה חש למה שנשמע מדברי ה׳ שצריך הכאה, ואם כן בלא הכאה לא יתן מימיו ומתחלל שם שמים, ומה שלא שנה

פרק אחד אין זה פשט ודברתם, ומשה לא הבין כן, כיון שהבין שהמטה הוא להכות וכמו שכתבתי למעלה:

וטעם שלא הוציא מים מסלע אחר, כיון שאינו מוכרח במשמעות מאמר והוצאת להם מים שעל סלע אחר הוא אומר, יש מיחוש שלא יתן ויש חילול ה' גדול, גם חשב כי למה יעשה נס חדש להוציא מים מסלע אחר, באין צורך אליו, ודבר ידוע כי אין עושין נס אלא לצד הכרח גדול:

ומעתה אין להאשימו על מאמר המן הסלע וגו', כיון שאין החלט במאמר ה' שאמר לו כן, לזה כשבאו ואמרו הוציא לנו מסלע זה, אמר להם שמעו נא המורים לשון המראה ולשון הוראה, כי היו מתכוונים לנסות כח עליון אם יוציא מכל סלע, או מסלע זו לבד, והיו מורים לו להוציא מסלע אחר, והקפיד משה על הדבר ואמר וגו':

ואל ירע בעיניך לומר שמשה לא הבין אמיתות כוונת ה', כי אין הנביאות באה להצדיק בעיון ג, ולזה תמצא שאמרו ז"ל (ירושלמי ברכות פ"א ה"ד) חכם עדיף מנביא, ובמה שלפנינו לא נעלם מעיני משה גם כן המשמעות שנתכוון אליו ה', אלא שנפל לו ספק במשמעות אחר, ומשום מיחוש כבודו יתברך הטה למה שעשה כנזכר:

ואחר שמצאנו טעם למעשה נביא, אשא עיני להבין מאמרו יתברך בהקפדתו במאמר יען לא האמנתם בי להקדישני, פירוש אתם עשיתם ההכרעה לצד חששא שהסלע לא תתן מים אלא אם תהיה הסלע הידוע, ודוקא על ידי הכאה, ולא הכרעתם לצד קדושת שמי להקדישני בהוצאת מים מסלע אשר ירצו הם, ובלא הכאה, שבזה היה ה' מתקדש לעיניהם כשיראו שאפילו הדומם כל שהוא מפליא לעשות בדיבור לבד, ובהערה בשנות עליה פרק אחד, והיה לכם לבטל המיחוש בעוצם האמונה שהייתם צריכים לעשות:

ועומק הדברים הוא, שאם היו משה ואהרן עושים קידוש ה' הגדול באמצעות שהיתה העדה גם כן כולה שלימה וצדיקים היו מחליטים אמונת ה' בלבם שלימה, והיה נגרש מהם חלק הרע, והיה כח בהם להעמיד אמונתם לדורי דורות, ומעתה היו משה ואהרן נכנסים לארץ, והיה משה בונה בית המקדש, ואין חשש להשלכת חמתו על ישראל כשיהיו חוטאים כאמור בדבריהם (מדרש תהלים עט) בפסוק מזמור לאסף וגו', וכתבנוהו במקומות אחרים':

וכיון שבא תיקון הדבר על ידיהם ולא עשאוהו, נחלט הדבר, ואמר ה' לכן, פירוש בשביל זה, גם לשון שבועה ד, שלא יביאו וגו', כי ראה ה' מה שעתידין לעשות באחרית הימים בארץ ישראל, וכמו שאמר להם משה עצמו ידעתי כי השחת תשחיתון ולזה אם יכנס משה לארץ ויבנה בית המקדש, יצטרך ה' להשליך עליהם חמתו כשירשיעו ולא על בית המקדש ויכלו כל ישראל חס ושלום, לזה אמר לכן לא תביאו וגו':

ודקדק לומר את העם הזה, אמרו במדרש (ילק"ש רמז תשסד) הזה אינכם מביאים, אבל אתם מכניסים את כל ישראל לעתיד לבא, דכתיב (הושע ב יז) וענתה שמה כימי

נעוריה זה משה ואהרן, עד כאן, ומתוכיות הדברים נשמע שאם היו מקדשים שם שמים לעיניהם היה הדור ההוא כדור שבן דוד בא שיעביר ה׳ את רוח הטומאה, ומלאה הארץ דעה את ה׳ (ישעיה יא ט):

והשקית את העדה - דקדק לומר והשקית בכינוי, אולי שנתכוין לאחד משני דרכים, או לפי שהיו ישראל צמאים למים, יצו ה׳ להשקותם כשיעור שלא יהיו ניזוקין, כי זולת זה אם ישתו כחפצם לרוב צמאונם למים ישתו הרבה ויסתכנו וימותו: או ירצה כי ישקם ככל הצורך, ולא יקפיד על הזיקם, כי המים ההם נסיים הם בכל פרטיהם, בין בהווייתן, בין בפעולתם, והוא אומרו והשקית, שהגם שירצו לשתות בהסתפקות, אתה השקה אותם כל הצורך:

והוצרך להזכיר עדה, ובעירם, להקדים העדה לבהמות, והגם שאמר הכתוב (דברים יא טו) ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת וגו׳, ואמרו ז״ל (ברכות מ) שצריך להקדים מאכל לבהמתו ואחר כך הוא, כל זה אם אין סכנה בדבר, אבל כשיש גדר סכנה חייו קודמין, ועיין מה שפירשתי בפרשה דרבקה בהשקאת אליעזר וגמליו (בראשית כד יט):

עניין סמיכות פרשה זו לפרשת מי מריבה, כתבו המפרשים (רבנו יונה, בעל הטורים, צרור המור שפתי כהן ועוד) שאע״פ שנענש מרע״ה בגין ישראל עדיין מחבבם וטורח בגינם. ובמדרש רבה (יט, ז) בנוהג שבעולם אדם מפסיד בסחורה אינו רוצה לראותה וכו׳. ובדרך סוד נראה שמרע״ה נענש במי מריבה על שרצה להביא את רחל פב״פ עם יעקב בהיותם במדבר ועדיין לא נבנתה וכעת רוצה להכנס לארץ ישראל כדי להחזרם פב״פ ולייחד הפרצופים וזה הוא **(יד) וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה מַלְאָכִים** מלאך גימ׳ הוי״ה אדנות שזה ייחוד זו״ן הנעשה מכח הבינה הרמוזים באותיות ים של מלאכים שהם גימ׳ נ ואלו נש״ב

מִקָּדֵשׁ אֶל מֶלֶךְ אֱדוֹם מי היה? מצאתי כתוב בילקוט מאור האפלה שזה הוא הדר המלך השמיני שהוא בחינת עטרת היסוד שהוא מלך אדום הוא מלך של ספירת המלכות היא אדומה מצד מידת הדין והיא נקראת **פֹּה אָמַר אָחִיךָ יִשְׂרָאֵל אַתָּה יָדַעְתָּ אֵת כָּל הַתְּלָאָה אֲשֶׁר מְצָאָתְנוּ׃(טו) וַיֵּרְדוּ אֲבֹתֵינוּ מִצְרַיְמָה וַנֵּשֶׁב בְּמִצְרַיִם יָמִים רַבִּים וַיָּרֵעוּ לָנוּ מִצְרַיִם וְלַאֲבֹתֵינוּ׃(טז) וַנִּצְעַק אֶל יְדֹוָד וַיִּשְׁמַע קֹלֵנוּ וַיִּשְׁלַח מַלְאָךְ וַיֹּצִאֵנוּ מִמִּצְרָיִם וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ בְקָדֵשׁ עִיר קְצֵה גְּבוּלֶךָ׃(יז) נַעְבְּרָה נָּא בְאַרְצֶךָ לֹא נַעֲבֹר בְּשָׂדֶה וּבְכֶרֶם וְלֹא נִשְׁתֶּה מֵי בְאֵר דֶּרֶךְ הַמֶּלֶךְ נֵלֵךְ לֹא נִטֶּה יָמִין וּשְׂמֹאול עַד אֲשֶׁר נַעֲבֹר גְּבֻלֶךָ׃(יח) וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֱדוֹם לֹא תַעֲבֹר בִּי פֶּן בַּחֶרֶב אֵצֵא לִקְרָאתֶךָ׃(יט) וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּמְסִלָּה נַעֲלֶה[30] וְאִם מֵימֶיךָ נִשְׁתֶּה אֲנִי וּמִקְנַי וְנָתַתִּי מְכָרָם רַק אֵין**

[30] כתב בספר **שפתי כהן** - עוד אמר לו ברמז **במסילה נעלה** לעתיד, כמאמר הנביא (ישעיה ס״ב, י׳) עברו עברו בשעריה פנו דרך העם סולו סולו המסילה, וכן הוא אומר (שם מ׳, ג׳) ישרו בערבה מסילה לאלהינו, אז יהיה לנו עילוי דסמיך ליה כל גיא ינשא וגו׳, על הר גבוה עלי לך, זהו במסילה נעלה. ברגלי אעבורה, עם שכינת עוזנו שהיא נקראת רגלי, שנאמר (שם ס״ו, א׳) והארץ הדום רגלי, וכן ועמדו רגליו (זכריה י״ד, ד׳). ואמר לא תעבור בי ויצא אדום לקראתו בעם כבד, לא למלחמה אלא כדי שלא יעברו בגבולו, זהו וימאן אדום נתון את ישראל עבור בגבולו, למיאון לבד יצא לקראתו לא למלחמה. ובזה יתורץ כי היה לו לומר קודם וימאן אדום ואחר כך ויצא לקראת, אלא וימאן

דָּבָר בְּרַגְלַי אֶעֱבֹרָה׃(כ) וַיֹּאמֶר לֹא תַעֲבֹר וַיֵּצֵא אֱדוֹם לִקְרָאתוֹ בְּעַם כָּבֵד וּבְיָד חֲזָקָה׃(כא) וַיְמָאֵן אֱדוֹם נְתֹן אֶת יִשְׂרָאֵל עֲבֹר בִּגְבֻלוֹ וַיֵּט יִשְׂרָאֵל מֵעָלָיו׃[31]

(כב) וַיִּסְעוּ מִקָּדֵשׁ וַיָּבֹאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל הָעֵדָה הֹר הָהָר׃[32](כג) וַיֹּאמֶר יְדוָד אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן בְּהֹר הָהָר עַל גְּבוּל אֶרֶץ אֱדוֹם לֵאמֹר׃(כד) יֵאָסֵף אַהֲרֹן[33] אֶל עַמָּיו כִּי לֹא

הוא פירוש שלא יצא למלחמה אלא למיאון, כי הוא היה ירא מהם, כמו שאמר במשנה תורה (דברים ב׳, ד׳), אתם עוברים בגבול אחיכם בני עשו ויראו מכם וגו׳ אל תתגרו בם וגו׳. ואם תאמר מאחר שה׳ אמר אל תתגרו בם למה שלחו להם מלאכים, ואף על פי שאמרנו שכדי לראות אם שומר משטמה בלבו, יש לומר גם כן לפי שישבו ימים רבים לומר שלא אבדו החזקה שיש להם בארץ ישראל, כי היינו עושין מחאה כדין מי שהחזיק בנכסי חבירו שלא בפניו שצריך לעשות מחאה, ואנו עשינו מחאה שהיינו צועקים אל ה׳ להחזירנו לארצנו, ואין לך מחאה גדולה מזו, ועוד שאין מחזיקים בנכסי שבוי׃

[31] כתב הרמב״ן - **ויט ישראל מעליו** קצר הכתוב בזה, כי מפי הגבורה נצטוו (דברים ב ד ה) ונשמרתם מאד אל תתגרו בם, כאשר פירש להם משה ועל פי הדבור נטו מעליו, כי לא יכלו לעשות דבר אחר כיון שלא הניחם לעבור׃

[32] מה הוא הביאור הפנימי של הר ההר?

הר ההר מלשון הוראה - כתוב **בזו״ח** פ׳ חקת ״אַמַּאי אִקְרֵי הֹר הָהָר, בְּגִין דְּמִתַּמָּן נָפִיק הוֹרָאָה לְעָלְמָא. דִּכְתִיב (שמות כד) אֲשֶׁר כָּתַבְתִּי לְהוֹרֹתָ״ם, וְדָא אִיהוּ תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. אֲבָל תָּא חֲזֵי, רָזָא דְחָכְמְתָא אִית הָכָא. הַאי אַתְרָא דְּאִיקְרֵי הֹר הָהָר, אוֹרָחָא הוּא לְמֵיזַל דְּסוּף, סוֹפָא דְּדַרְגִּין, דַּהֲנַת מֵדַּבְּרָא קָדְמֵיהוֹן בְּמַדְבְּרָא, וּמְאַלְפָא לְהוֹן אוֹרְחִין דְּחַיִּין, בְּגִין דְּאִיהִי אוֹרְחָא, לְמֵיעַל לְעָלְמָא דְאָתֵי. וְאִינוּן נָטְלוּ מִבַּתְרָהּ וּמֵאוֹרְחָהּ, וְאָזְלִין בָּתַר אֹרַח חִוְיָא עֲקִימָא, דְּשַׁלִּיט בְּאֶרֶץ אֱדוֹם, כְּדֵין (במדבר כא) וַתִּקְצַר נֶפֶשׁ הָעָם בַּדָּרֶךְ, בְּגִין דְּטָעוֹ מֵאָרְחָא דְחַיֵּי. כְּדֵין, וַיְדַבֵּר הָעָם בֵּאלֹהִים וּבְמֹשֶׁה. בְּכֹלָּא אִיתְרַעֲמוּ, בְּתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, וּבְתוֹרָה שֶׁבִּכְתָב. כִּי אֵין לֶחֶם, דָּא תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. וְאֵין מַיִם, דָּא תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, וְהוּא לֶחֶם הַקְּלֹקֵל, דְּקִלְיָלָא חֲוָה בְּעֵינֵיהוֹן מִלְּתָא דְּאוֹרַיְיתָא דְּבְעַל פֶּה.

תָּא חֲזֵי, אַהֲרֹן יְמִינָא דְּמַלְכָּא, (חסד ז״א) אִסְתַּלַּק, וְאִסְתַּלְּקָן ז׳ עֲנָנִים מִנֵּהוֹן, כְּדֵין אִתְחֲזָרוּ לְבַתְרַיְיהוֹן שֶׁבַע דַּרְגִּין. כַּד נָטְלֵי מֵהַאי בֵּירָא דְּמַיִין נְבָעִין, דְּהַוָה מְנַסְכָא עֲלַיְיהוּ לְקַבָּלָא עוֹל מַלְכוּתָא דְּשְׁמַיָּא. דְּהָא בְּקַדְמֵיתָא הֲווֹ סָלְקִין בְּאִינוּן דַּרְגִּין מִתַּתָּא לְעֵילָא. לְבָתַר, אִתְחֲזָרוּ לַאֲחוֹרַיְיהוֹן, וְאִתְדַּבְּקֵי בְּחִוְיָא עֲקִימָא, דְּשָׁאט בְּיַמָּא, דְּהָא נָפְקוּ מֵרְשׁוּתָא עִילָאָה, בְּאִינוּן ז׳ דַּרְגִּין דְּחָבוּ בְּהוֹן, וְאִסְתַּלָּקוּ מִנְּהוֹן. כְּדֵין הֲוָה לֵיהּ רְשׁוּתָא לְחִוְיָא תַּתָּאָה לְשָׁלְטָא בְּהוֹ, וְאִיהוּ, (שם יג) עָמָלֵק יוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הַנֶּגֶב. אִי לָאו דְּאַהֲדְרוּ בְּתִיּוּבְתָּא, וְאִתְדַּבָּקוּ בְּקוֹל יַעֲקֹב, וּכְדֵין שְׁלִיטוּ בְּהַהוּא חִוְיָא וְאִתְמְסַר בִּידַיְיהוּ. וּלְבָתַר אִתְהַדְּרוּ לְסוּרְחָנַיְיהוּ, וְחָבוּ בְּאַתְרָא דְּתוֹרָה וּמְצוֹת, וְאִתְהַדְּרוּ לְאָחוֹר שֶׁבַע דַּרְגִּין. כְּדֵין אִיתְעַר חִוְיָא עִילָאָה לְשַׁלְטָאָה עֲלַיְיהוּ, דִּכְתִיב, (שם כא) וַיִּשְׁלַח ה׳ בָּעָם אֵת הַנְּחָשִׁים הַשְּׂרָפִים. מַאי שְׂרָפִים. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (ישעיה ו) שְׂרָפִים עוֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ. תְּרֵי הֲווֹ, חַד אִתְחֲזָרוּ, תַּנִּינָם כְּתִיב חָסֵר. וְכַמָּה נָחָשִׁים נְפָקוּ מֵהַהוּא חִוְיָא עִילָאָה, וְאִזְדַּוְוגוּ בְּהוּ. כְּדֵין אַהֲדָרוּ בְּתִיּוּבְתָּא שְׁלֵימְתָא, וְאִתְדַּבָּקוּ בְּסִטְרָא דְּרַחֲמֵי, לְבַסְמָא עָלְמָא, וְאִתְעַדֵּי חִוְיָא, וְאִתְבַּסְּמוּ כָּלְהוֹ עָלְמִין׃ תָּא חֲזֵי, כַּד חָבוּ, כְּתִיב, וַיְדַבֵּר הָעָם בֵּאלֹהִים וּבְמֹשֶׁה. כַּד אַהֲדָרוּ בִּתְיוּבְתָּא כְּתִיב (במדבר כא) כִּי דִבַּרְנוּ בַּה׳ וָבָךְ. אֲלָא בָּעוֹ לְאַהֲדָרָא מַיָּא מְמָקוֹרָא עִילָאָה לְאַתְרַיְיהוּ, מִתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב לְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, וְאִתְדַּבָּקוּ בְּאַתְרָא עִילָאָה, דְּבֵיהּ תַּלְיָיא כּוֹלָּא לְבַסְמָא אַתְרָא, וּלְאַנְגָּדָא מַיִין עִילָּאִין לְאַתְרָא דְּשַׁרְיָיא עֲלַיְיהוּ, בְּגִין כָּךְ כִּי דִבַּרְנוּ בַּה׳ וָבָךְ׃

כתב בספר **קהלת יעקב** - הר ההר נקרא ד׳ אחוריים, אחוריים זעיר ונוקבא דבוקים זה בזה (מאורות נתן).

הר ההר בחינת מלכות זוהר חדש פרשת חוקת (מאמר ויסעו מהר ההר), ויש לומר הר ההר גימטריא אלהים דההין וק״ך צירופיו׃

ב׳ בינה על גבי מלכות טעמי מצות פרשת תשא, ויש לומר בחינת מעשה בבינה בסוד בחכמה עשיה בבינה, מעשה גימטריא הר ההר, גם מעשה עם ד׳ אותיות והכולל גימטריא כ׳ פעמים אהיה.

כתוב **במדרש רבה** במדבר פרשה יט פסקה טז׃ ״מהו הר ההר? הר על גבי הר כתפוח קטן על גבי תפוח גדול. אע״פ שהענן הולך לפניהם משפיל את הגבוה ומגביה את השפל הניח הקב״ה את ההר הזה דוגמא שידעו נסים שעשה הקב״ה להם שלא הניח הר במדבר שלא יהו מתיגעין ועולים ויורדים ועוד אף על פי שהיה הענן עושה כל המדבר מישור היה מניח מקום גבוה למשכן שהוא חונה שם והניח ג׳ הרים הר סיני לשכינה והר נבו לקבורת משה והר ההר לקבורת אהרן. וכ״כ במדרש תנחומא (חקת יד).

כתב **הרמב״ן** (דברים פרק י פסוק ו) ״והנראה בעיני כי **הר ההר** גדול שבהרים וארוך פרסאות רבות - ושמו מוכיח, כי הוא יקרא ״הר״ ויאמרו לו ״ההר״ לגודלו וארכו, וכך אמרו רבותינו (במדב״ר יט טז) שהיה הר על גבי הר והיה סוף ההר עד גבול ארץ אדום וראשו קרוב לחשמונה, והיו במישור אשר לפני הר ההר ערים או מקומות הנקראים מוסרות ובני יעקן וחור הגדגד ויטבתה ועברונה ועציון גבר וקדש, ואלו המקומות אין ביניהם מרחק רב, כי המחנה הגדול ההוא ביום אחד מהלכים כמו פרסה או פחות מכאן.

יָבֹא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל עַל אֲשֶׁר מְרִיתֶם אֶת פִּי לְמֵי מְרִיבָה:(כה) קַח אֶת אַהֲרֹן וְאֶת אֶלְעָזָר בְּנוֹ וְהַעַל אֹתָם הֹר הָהָר:(כו) וְהַפְשֵׁט אֶת אַהֲרֹן אֶת בְּגָדָיו וְהִלְבַּשְׁתָּם אֶת אֶלְעָזָר בְּנוֹ וְאַהֲרֹן יֵאָסֵף וּמֵת שָׁם: שמעתי שכשהצדיק מסתלק לב״ע מניח לבושים רוחניים שלבש בחייו וכעת מניח אותם ואחרים יכולים לזכות בהם. במדרש נזכר שהיה נס בלבושים שהתהפכו מחיצון לפנימי. נראה שרומז על העולמות שחיצון דעליון נעשה פנימי בתחתון. כאן אהרן הכהן חסד דז״א אור פנימי שלו נעשה מקיף לחסד דנוק׳ זה אלעזר. **(כז) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְדֹוָד וַיַּעֲלוּ אֶל הֹר הָהָר לְעֵינֵי כָּל הָעֵדָה:(כח) וַיַּפְשֵׁט מֹשֶׁה אֶת אַהֲרֹן אֶת בְּגָדָיו וַיַּלְבֵּשׁ אֹתָם אֶת אֶלְעָזָר בְּנוֹ וַיָּמָת אַהֲרֹן שָׁם בְּרֹאשׁ הָהָר וַיֵּרֶד מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר מִן הָהָר:(כט) וַיִּרְאוּ כָּל הָעֵדָה כִּי גָוַע אַהֲרֹן וַיִּבְכּוּ אֶת אַהֲרֹן שְׁלֹשִׁים יוֹם כֹּל בֵּית יִשְׂרָאֵל:**

פרק כא

(א) וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי[34] מֶלֶךְ עֲרָד יֹשֵׁב הַנֶּגֶב כִּי בָּא יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים וַיִּלָּחֶם בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁבְּ מִמֶּנּוּ שֶׁבִי:(ב) וַיִּדַּר יִשְׂרָאֵל נֶדֶר לַידֹוָד וַיֹּאמַר אִם נָתֹן תִּתֵּן אֶת הָעָם הַזֶּה בְּיָדִי

כתב הרב **בשער הפסוקים** - פרשת חקת ״יאסף אהרן אל עמיו״, טעם קבורת אהרן בהר ההר הוא זה, דע, כי שתי אחוריים הם, אחד, אחוריים דאימא. והשני, אחוריים דמלכות. והם בבחי׳ שם אלהי״ם, בבחי׳ אחוריים פשוטים, העולים בגימטריא מאתים, ועם מספר ה׳ אותיות פשוטות של אלהי״ם, הם ה״ר. וז״ס הר האלהי״ם, כמבואר אצלינו בפסוק ״ומשה היה רועה״. ונמצא כי אחורים עליונים דבינה, הם הר אחד, ואחוריים תחתונים דמלכות, הם ה״ר שני, ושניהם עומדים זה על זה, וה״ר העליון נעלם ונכלל תוך ה״ר תחתון, ואז נקרא הר ההר, פי׳ הר ע״ג הר, כמ״ש חז״ל ובשתי אחוריים אלו נקבר אהרן הכהן, ולכן גם בו נרמז בחי׳ הר שבשם אהרן. ע״כ.

ובאתי להוסיף נופך על דברי קדשו של הרב. הנה בשם אהרן יש אותיות הר ואותיות נא. נ רומז לבינה ואי למלכות.

[33] כתוב בזוהר הקדוש (ח״ג דף קפג ע״א) - תא חזי, בשעתא דאמר קודשא בריך הוא למשה **יאסף אהרן אל עמיו**, אתחלש חילא דיליה, וידע דהא אתבר דרועא ימינא דיליה, ואזדעזעא כל גופיה, כיון דאמר קח את אהרן ואת אלעזר בנו, אמר ליה קודשא בריך הוא, משה, הא דרועא אחרא אוזיפנא לך, (ני״א אזמינית לך), והפשט את אהרן וגו׳, ואהרן יאסף, הא אלעזר יהא לגבך זמנא (ני״א ימינא) דא תחות אבוי, ועם כל דא לא אשלים אתר בההוא זמנא כאבוי, דהא ענני יקר אסתלקו, ולא אהדרו אלא בזכותא דמשה, ולא בזכותא דאלעזר:

ויעש משה כאשר צוה וגו׳, אמאי לעיני כל העדה, אלא בגין דאהרן הוה רחימא דעמא יתיר מכלא, ולא יימרון דהא אתנגיד על ידא דמשה, ומשה משיך לאהרן במלין, עד דסליקו לטורא, וכל ישראל הוו חמאן בשעתא דאפשיט משה לבושי דאהרן ואלביש לון לאלעזר:

מאי טעמא משה, (ני״א ולא אהרן), אלא משה אלבשינון לאהרן כד סליק לכהנא, הדא הוא דכתיב וילבש משה את אהרן את בגדיו, וכתיב (ויקרא ח ז) וילבש אותו את המעיל, השתא משה אעדי מניה מה דיהב ליה, וקודשא בריך הוא אעדי מניה מה דיהב ליה, ותרווייהו אפשיטו ליה לאהרן מכלא, ומשה אעדי לבר, וקודשא בריך הוא לגו, ועד דאעדי משה, קודשא בריך הוא לא אעדי, זכאה חולקא דמשה:

זכאה חולקהון דצדיקייא דקודשא בריך הוא בעי ביקריהון, אתקין קודשא בריך הוא לאהרן ערסא ומנרתא דדהבא דנהרא, ומדידיה נטיל, מההוא מנרתא דהוה דליק בכל יומא תרי זמני, ואסתים פום מערתא, ונחתו:

רבי יהודה אמר, פום מערתא הוה פתיחא, דכל ישראל הוו חמאן לאהרן שכיב, ובוצינא דמנרתא דליק קמיה, וערסיה נפיק ועייל, ועננא חד קאים עלה, וכדין ידעו ישראל דהא אהרן מית, וחמו דהא אסתלקו ענני כבוד, הדא הוא דכתיב **ויראו כל העדה כי גוע אהרן** וגו׳, והא אוקמוה, ועל דא בכו לאהרן כל בית ישראל גוברין ונשין וטף, דהא רחימא מכלהו הוה:

[34] כתוב בספר הזוהר (ח״ג דף קג ע״א) - תא חזי, כל אינון שנין דקאים אהרן, הוו ישראל בצלא דמהימנותא, תחות אלין עננין, בתר דמית אהרן, אסתלק ענגא חד דהוא ימינא דכלא, וכד האי אסתלק, אסתלקו כל שאר עמיה (ני״א עננין), ואתחזיאו כלהו בגריעותא:

וְהַחֲרַמְתִּי אֶת עָרֵיהֶם׃(ג) וַיִּשְׁמַע יְדֽוָד בְּקוֹל יִשְׂרָאֵל וַיִּתֵּן אֶת הַכְּנַעֲנִי וַיַּחֲרֵם אֹתָהֶם וְאֶת עָרֵיהֶם וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם חָרְמָה׃(ד) וַיִּסְעוּ מֵהֹר הָהָר דֶּרֶךְ יַם סוּף לִסְבֹּב אֶת אֶרֶץ אֱדוֹם וַתִּקְצַר נֶפֶשׁ הָעָם בַּדָּרֶךְ׃(ה) וַיְדַבֵּר הָעָם בֵּאלֹהִים וּבְמֹשֶׁה לָמָּה הֶעֱלִיתֻנוּ מִמִּצְרַיִם לָמוּת בַּמִּדְבָּר כִּי אֵין לֶחֶם וְאֵין מַיִם וְנַפְשֵׁנוּ קָצָה בַּלֶּחֶם הַקְּלֹקֵל׃(ו) וַיְשַׁלַּח יְדֽוָד בָּעָם אֶת הַנְּחָשִׁים הַשְּׂרָפִים וַיְנַשְּׁכוּ אֶת הָעָם וַיָּמָת עַם רָב מִיִּשְׂרָאֵל׃(ז) וַיָּבֹא הָעָם אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ חָטָאנוּ כִּי דִבַּרְנוּ בַידֽוָד וָבָךְ הִתְפַּלֵּל אֶל יְדֽוָד וְיָסֵר מֵעָלֵינוּ אֶת הַנָּחָשׁ וַיִּתְפַּלֵּל מֹשֶׁה בְּעַד הָעָם׃(ח) וַיֹּאמֶר יְדֽוָד אֶל מֹשֶׁה עֲשֵׂה לְךָ שָׂרָף וְשִׂים אֹתוֹ עַל נֵס וְהָיָה כָּל הַנָּשׁוּךְ וְרָאָה אֹתוֹ וָחָי׃(ט) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה נְחַשׁ נְחֹשֶׁת וַיְשִׂמֵהוּ עַל הַנֵּס וְהָיָה אִם נָשַׁךְ הַנָּחָשׁ אֶת אִישׁ וְהִבִּיט אֶל נְחַשׁ הַנְּחֹשֶׁת וָחָי׃(י) וַיִּסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ בְּאֹבֹת׃(יא) וַיִּסְעוּ מֵאֹבֹת וַיַּחֲנוּ בְּעִיֵּי הָעֲבָרִים בַּמִּדְבָּר אֲשֶׁר עַל פְּנֵי מוֹאָב מִמִּזְרַח הַשָּׁמֶשׁ׃(יב) מִשָּׁם נָסָעוּ וַיַּחֲנוּ בְּנַחַל זָרֶד׃(יג) מִשָּׁם נָסָעוּ וַיַּחֲנוּ מֵעֵבֶר אַרְנֹן אֲשֶׁר בַּמִּדְבָּר הַיֹּצֵא מִגְּבֻל הָאֱמֹרִי כִּי אַרְנֹן גְּבוּל מוֹאָב בֵּין מוֹאָב וּבֵין הָאֱמֹרִי׃(יד) עַל כֵּן יֵאָמַר בְּסֵפֶר מִלְחֲמֹת יְדֽוָד אֶת וָהֵב בְּסוּפָה וְאֶת הַנְּחָלִים אַרְנֹן׃(טו) וְאֶשֶׁד הַנְּחָלִים אֲשֶׁר נָטָה לְשֶׁבֶת עָר וְנִשְׁעַן לִגְבוּל מוֹאָב׃

(טז) וּמִשָּׁם בְּאֵרָה הִוא הַבְּאֵר אֲשֶׁר אָמַר יְדֽוָד לְמֹשֶׁה אֱסֹף אֶת הָעָם וְאֶתְּנָה לָהֶם מָיִם׃(יז) אָז יָשִׁיר יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת עֲלִי בְאֵר[35] עֱנוּ לָהּ׃(יח) בְּאֵר חָפָרוּהָ

והא אוקמוה, דכתיב (במדבר כ כט) ויראו כל העדה כי גוע אהרן, אל תקרי ויראו, אלא ויירא, מיד וישמע הכנעני מלך ערד יושב הנגב כי בא ישראל דרך האתרים, שמע דאסתלקו אינון עננים, ומית תיירא רברבא, דכל אינון עננים אתקשרו ביה׃

אמר רבי יצחק, הכנעני מלך ערד יושב הנגב ודאי, וכד אתו אינון מאללין דשדר משה, אמרו (שם יג כט) עמלק יושב בארץ הנגב, בגין לתברא לבייהו, דהא בעמלק אתבר חיליהון בקדמיתא׃

אמר רבי אבא, וישמע הכנעני, מאי קא מיירי הכא, בתר דאסתלקו אינון עננים, אלא כנען כתיב ביה, (בראשית ט כה) ויאמר ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו, הכא אוליפנא, מאן דאפיק גרמיה מצלא דמהימנותא, אתחזי למהוי עבד לעבדי עבדין, הדא הוא דכתיב (במדבר כא א) וילחם בישראל וישב ממנו שבי, הוא נטל עבדין מישראל לגרמיה׃

ועל דא כתיב, כל האזרח בישראל ישבו בסכות, כל מאן דאיהו משרשא וגזעא קדישא דישראל, ישבו בסכות תחות צלא דמהימנותא, ומאן דליתיה מגזעא ושרשא קדישא דישראל, לא יתיב בהו, ויפוק גרמיה מתחות צלא דמהימנותא׃

[35] להלן ליקוטים ממה שאמרו חכמי ישראל סביב הבאר׃

פירוש הרא״ש על במדבר פרק כא פסוק טז

ומשם בארה. וכי משם היתה והלא מתחלת מ׳ שנה היה להם אלא שירדה לפרסם להם את הנסים והיו ישראל עומדים על הנחלים ואומרים לה עלי באר ענו לה ואמרו שירה עליו שנא׳ אז ישיר ישראל. ומפני מה לא נזכר משה שם? מפני שנענש על המים ואין אדם מקלס לאספליטור שלו. ולמה לא נזכר שמו של הקב״ה? לפי שלא נזכר שמו של משה׃

באר חפרוה שרים. וכי חפירה היתה שם אלא שניתנה בזכות אבות שנקראו שרים שנא׳ פתח צור ויזובו מים כי זכר את דבר וכו׳ אברהם עבדו׃

רש״י על במדבר פרק כא פסוק יז

עלי באר - מתוך הנחל והעלי מה שאת מעלה. ומנין שהבאר הודיעה להם? שנא׳ ומשם בארה (במ״ר) וכי משם היתה והלא מתחלת ארבעים שנה היתה עמהם? אלא שירדה לפרסם את הנסים וכן (שבת לה) אז ישיר ישראל. השירה הזאת נאמרה בסוף ארבעים והבאר נתנה להם מתחלת מ׳ ומה ראה ליכתב כאן אלא הענין הזה נדרש למעלה הימנו׃

רבינו בחיי על במדבר פרק כא פסוק יז

אז ישיר ישראל את השירה הזאת – ע״ד הפשט עיקר השירה הזאת על החללים של אמוריים שנמצאו בנחל ארנון ונתערב דמן עם מי הבאר, ומזה הזכיר למעלה את והב בסופה ואת הנחלים ארנון. ובאור הכתוב לפי דעתי על כן יאמר בספר מלחמות ה׳, בכלל חשבון מלחמת ה׳, ויהיה בספר מלשון ספירה כלומר מי שחושב מלחמות ה׳ והנסים הגדולים העצומים שנעשו לישראל ראוי שיחשוב בכללם את והב בסופה שהשמיד הקב״ה את העיר ששמה והב בסופה ובסערה ואת הנחלים אשר לארנון. ודרשו רז״ל את והב בסופה מה שנתן להם בים סוף, ואת הנחלים ארנון ומה שהפליא לעשות עמהם בנחלי ארנון, שאף כאן נעשו נסים גדולים, ומה הם הנסים, ואשד הנחלים שפיכת הנחלים דם, וזהו

שתרגם אונקלוס (ויקרא ד) אל שפך הדשן, מישד קיטמא. והכוונה שנשפך שם דם האמוריים שהיו נחבאים שם, כי היו ההרים גדולים והנחל עמוק וקצר וההרים סמוכין זה לזה, אדם עומד בצד זה ומדבר עם חבירו בצד זה, והדרך עובר תוך הנחל, אמרו האמוריים כשיכנסו ישראל תוך הנחל לעבור נצא מן המערות ונהרגם בחצים ובאבני בלסטראות, כיון שבאו ישראל לעבור נזדעזע ההר על האמוריים כשפחה היוצאת להקביל פני גברתה, ונתקרבו ההרים זה אצל זה, ונכנסו אותן שדים באותן בקעים והרגום, ואבדו כל האוכלוסין כשם שאבדו אוכלוסי ים סוף, ולכך הקיש הכתוב את והב בסופה ואת הנחלים ארנון, וזהו שאמר אשר נטה כלומר שהצור נטה ממקומו ונקרב לצד מואב ונדבק:

ומשם בארה - משם בא האשד אל הבאר, הוא הסלע שהזכיר למעלה, והבאר היה מעלה דם ההרוגים וישראל רואים נקמה זו ואיך הקב״ה נלחם בשבילם והורג בשונאים, והם אין יודעין בזה כלום עד שהבאר הזה הודיעם ומיד אמרו שירה, ומה שירה אמרו, עלי באר ענו לה, ולשון השירה נמשך עד תשלום הפרשה עד הישימון:

אור החיים על במדבר פרק כא פסוק יז

אז ישיר ישראל וגו׳ צריך לדעת שירה זו מה טיבה, גם למה לא אמרו שירה על המן, כמו שאמרו שירה על המים, גם כל הפרשה צריכה ביאור: ואפשר כי שירה זו על התורה אמרוה, ובזה גם כן לא נקרא תגר על הדור ההוא למה לא שוררו שירה חדשה, כשנתנה להם תורה מורשה, אשר לה נאוה תהלה, כי ודאי היא זאת שירת התורה, שנקראת באר מים, נקראת באר על שם המקור שהיא שכינה עליונה שנקראת באר, גם [מים] לפי שהתורה נמשלה למים:

ואומרו עלי באר - לשון עליה, כי לא על באר שלמטה הם אומרים, אלא על באר עלי פירוש עליון, ענו לה, על דרך אומרו (שמות טו כא) ותען להם מרים, שהוא דרך השיר:

ואומרו חפרוה שרים וגו׳ - יתבאר על פי דבריהם שאמרו (ב״ר סד ח) כי באמצעות עסק התורה מתקנים מקור עליון שנקרא באר, והתיקון הוא כפי בחינת מעלת העוסקים בתורה, הצדיקים הראשונים שהיו במדרגה גדולה הם שחפרו את הבאר, ועשאוה לשתות ממנה, והם האבות, בסוד והאבן גדולה על פי הבאר, ויגל את האבן וישק את הצאן (בראשית כט ב), ומאז היתה ראויה התורה לינתן לישראל, ועודנה לא היתה בבחינת השגה לשתות ממנה, עד שכרוה נדיבי העם הם משה אשר הורידה לנו ועמדו אחריו מקבליה ממנו זקנים ונביאים ואנשי כנסת הגדולה, ופירשוה וגילו מצפוניה, והוא אומרו כרוה נדיבי העם, כי תורה שבכתב בלא תורה שבעל פה, אין אדם יכול לשתות ממימיה: ואומרו במחוקק במשענותם - הוא מה שהוסיפו לחדש בתורה חכמי הדורות, ואין זה אלא כחוקק בה חקיקה, ואינו כמדת הראשונים שחפרו וכרו, וגם זה אינו אלא במשענותם של ראשונים, שכל דקדוק ודקדוק שידקדק בתורה צריך לפרשו על פי דבריהם, וכל דבר שלא יהיה מיוסד על פי דברי הקדמונים אין לסמוך עליו:

כלי יקר על במדבר פרק כא פסוק יז

אז ישיר ישראל את השירה הזאת. מאחר שלא נאמר אז ישיר משה ובני ישראל, ועוד שלא שרו השירה הזאת בתחילת מ׳ ש״מ שבני ישראל אמרו שירה זו על משה שחזרה הבאר בזכותו אחר שפסקה במיתת מרים, ומטעם זה לא נזכרה מרים בשירה זו ונזכר משה שנאמר באר חפרות שרים כרוה נדיבי עם במחקק, ואין מחקק אלא משה שנאמר (דברים לג כא) כי שם חלקת מחקק ספון ובתענית (ט.) מסיק שחזרה בזכות משה כי מתחילה היה המן בזכות משה שקבל התורה כי לא נתנה התורה כי אם לאוכלי המן (תנחומא בשלח כ.) שנאמר (שמות טז ד) למען אנסנו הילך בתורתי, והבאר שהיה מספיק להם כל צרכיהם בזכות מרים שאחזה במדת ג״ח, שכן נאמר (שמות א יח) ותחיין את הילדים שהיו מספיקין להם מזון כו׳. ועוני כבוד אשר שם כבוד השכינה בזכות אהרן שגרם השראת השכינה ע״י הקרבנות, ובזכות התורה חזרו שלשתן לכך נאמר באר אשר חפרוה נדיבי עם שאחזו במדת ג״ח ובזכותם היתה הבאר מאז ומקדם, עכשיו חזרה במחקק בזכות משה ובזכות התורה הרמוזה בפסוק וממדבר מתנה וממתנה נחליאל כמו שדרז״ל (בעירובין נד.), דאל״כ קשה מה ראו על ככה לדרוש פסוקים אלו על התורה ומה ענין שבח התורה אל שירת הבאר אלא לפי שחזרה הבאר בזכות התורה שקבל משה. וזה פירוש נכון וברור:

העמק דבר על במדבר פרק כא פסוק יז

עלי באר ענו לה. בכל מקום משמעות עניה הוא על דברי המדבר לפני באופנים שונים כמש״כ בס׳ שמות עה״פ ותען להם מרים. וכך הדבר כאן שכל השירה לא אמרו כל קהל יעקב אלא ישראל שהם גדולי תורה. ואמרו לכל העם שהם יענו על כל פרט עלי באר וכמו שאמרו חז״ל בסוטה פרק ה׳ בשירת אז ישיר דישראל לא אמרו אלא אשירה לה׳ והוא היה הסוגר על כל דבר משה והכי היה המנהג באמירת הלל כדאיתא בפ׳ ע״פ. כך אמרו ישראל באר חפרוה שרים וכולם ענו עלי באר. אמרו עוד כרוה נדיבי העם ענו עלי באר עד סיום השירה. ועי׳ שמות רבה פ״ל עה״פ כרם תמר ענו לה אני פותח לכם ואתם עונים אחרי: ספר קול אליהו על במדבר פרק כא פסוק יח בפסוק (במדבר כא. יח - יט) באר חפרוה שרים כרוה נדיבי העם במחוקק במשענותם וממדבר מתנה וממתנה נחליאל ומנחליאל במות, ודרשו חז״ל בגמרא במס׳ נדרים (דף נ״ה) מאי דכתיב וממדבר מתנה כיון שהאדם עושה עצמו כמדבר שהוא מופקר לכל, תורה ניתנה לו במתנה, שנאמר וממדבר מתנה, וכיון שניתנה לו במתנה נחל אל, שנאמר וממתנה נחליאל, ועולה לגדולה שנאמר ומנחליאל במות וכו׳ ע״ש: הגהה טז) בספר דבר אליהו מביא שם ע״ז בזה הלשון, דשאל תלמיד אחד מתלמידי הגאון זצ״ל את רבינו ז״ל הלא המאמר וממדבר מתנה הוא סוף הפסוק, ורישא דקרא מתחיל בענין אחר, באר חפרוה שרים וגו׳ ואיך יתפרש כל הפסוק עפ״י הדרש של הגמרא הנ״ל, וע״ז השיב מרן הגאון זצ״ל כמ״ש בפנים: ויש לפרש דגם תחלת הפסוק קאי על התורה, כי באר הוא התורה כמו שכתוב שתה מים מבורך ונוזלים מתוך בארך (משלי ה. טו) והנה מדת התורה כך הוא כי נאמר עליה (קהלת ז. יד) כי בצל החכמה בצל הכסף, ונאמר (משלי ג. יח) עץ חיים היא למחזיקים בה, שגם האיש שאין בכחו ללמוד בעצמו ומחזיק ביד אחרים שיוכלו ללמוד תורה, ג״כ שכרו אתו כמו הלומד בעצמו כי בצל החכמה בצל הכסף, וזהו שאמר באר היא התורה חפרוה שרים, ר״ל שרי התורה ולומדיה חופרים ומעמיקים בלמודיה ובמסתריה, כרוה נדיבי העם. ר״ל הנדיבים והעשירים אשר כל העסק שלהם במשא ומתן המה יקנו את התורה במחיר כספם, ומלת כרוה הוא לשון קנין כמו (בראשית נ. ה) בקברי אשר כריתי לי, וביאר עוד

הפסוק ואמר כי אלו ואלו חלקם בתורה, אלו במחוקק שהם יחוקקו חוקי התורה, ואלו במשענותם במה שהמה תמכין דאורייתא. (דבר אליהו):

זוהר חלק ג דף קפג ע״ב

הוא הבאר, היא הבאר קרינן, מאי שנא בקדמיתא בארה, והשתא באר, אלא בקדמיתא נוקבא בלחודהא, והשתא דקאמר הוא, כללא דדכר ונוקבא אקרי באר, ובאתר דאשתכח דכר, אפילו (מאה) מלה נוקבא, דכר קרינן לכלא: אשר אמר יהו״ה למשה אסוף את העם, בגין דהאי באר לא אעדי באר מנייהו, ואי תימא היך יכלין לשאבא מניה כלא, אלא איהו נפיק לתליסר נחלין, ונביע אתמלי ונפיק לכל סטרין, וכדין הוו ישראל בשעתא דשארן ובעיין מייא, קיימין עליה. ואמרי שירתא, ומה אמרי, עלי באר, סלקי מימיך לאנפקא מיין לכלא, ולאתשקאה מנך, וכן אמרי תושבחתא דהאי באר, באר חפרוה שרים וגו׳, מלה קשוט הוו אמרי, וכך הוא: מהכא אוליפנא, (נ״א תא חזי), כל מאן דבעי לאתערא מלין דלעילא בין בעובדא בין במלה, אי ההוא עובדא או ההוא מלה לא אתעביד כדקא יאות, לא אתער מידי, כל בני עלמא אזלין לבי כנישתא לאתערא מלה דלעילא, אבל זעירין אינון דידעין לאתערא, וקודשא בריך הוא קריב לכלא דידעי למקרי ליה, ולאתערא מלה כדקא יאות, אבל אי לא ידעי למקרי ליה, לאו איהו קריב, דכתיב (תהלים קמה יח) קרוב יהו״ה לכל קוראיו וגו׳, מאי באמת, דידעי לאתערא מלה דקשוט כדקא יאות, וכן בכלא: אוף הכא, הוו אמרי ישראל הני מלין, מלין דקשוט, בגין לאתערא להאי בירא, ולאשקאה לון לישראל, ועד דאמרי הני מלי לא אתער:

זוהר חלק ג דף רפו ע״א

אמר רבי אלעזר, זמינין אינון ישראל למימר שירתא מתתא לעילא ומעילא לתתא, ולקשרא קשרא דמהימנותא: דכתיב (במדבר כא יז) אז ישיר ישראל את השירה הזאת, אז שר לא נאמר, אלא אז ישיר, וכן כלהו כהאי גוונא, את השירה הזאת, מתתא לעילא, עלי באר ענו לה, עלי באר, כלומר סק לאתריך לאתאחדא בבעליך, דא הוא מתתא לעילא, ולבתר מעילא לתתא, (דהא עד השתא בגלותא אשתכחת עמנא): באר חפרוה שרים, דאולידו לה אבא ואימא (לעילא), כרוה נדיבי העם, אלין אבהן, דאקרון (תהלים מז י) נדיבי עמים, כרוה, אתר לאזדווגא בה מלכא בברכאן, ובמה הוא זווגא, במחוקק, דא יסוד, במשענותם, דא נצח והוד, הא מעילא לתתא: וממדבר מתנה, וממתנה נחליאל, ומנחליאל במות, הא קשורא שלימא, קשורא דמהימנותא, קשורא קיימא דכלא ביה: אמר רבי יוסי, זמינין ישראל למימר שירתא שלימתא, שירתא דכליל כל שאר שירין, הדא הוא דכתיב, ואמרתם ביום ההוא הודו ליהו״ה קראו בשמו הודיעו בעמים עלילותיו, בההוא זמנא כתיב, (זכריה יד ט) והיה יהו״ה למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה יהו״ה אחד ושמו אחד, וכתיב (תהלים קכו ב) אז ימלא שחוק פינו ולשוננו רנה, אז יאמרו בגוים הגדיל יהו״ה לעשות עם אלה. ברוך ה׳ לעולם אמן ואמן. ימלוך ה׳ לעולם אמן ואמן:

זהר חדש פרשת חקת מאמר וישלח - הנחשים השרפים

ישראל כד תבו בתיובתא, כדין אמרי שירתא. ואינון שבע דרגין דתבו מבתריהון, אהדרו לון בשירתא דילהון, וסליקו בירא עילאה לעילא, דאתפרש חויא מעלמא. הה״ד, אז ישיר ישראל וגו׳, עלי באר ענו לה, דסלקא לעילא לעילא, ואתחברא אימא תתאה בעילאה הה״ד, באר חפרוה שרים, דא אבא ואמא, דאולידו לה, כרוה נדיבי העם, אלין אבהן. מאי כרוה. כמד״א ואכרה לי בחמשה עשר כסף, אלין אבהן. וזרעא דישראל דאתחברו בה, בט״ו בניסן, ואתערא יד רמה דאקרי כסף, ימינא דמלכא עלייהו: במחוקק במשענותם, על ידא דמשה, דאיהו מחוקק, אתחברא בתרי עשר שבטין, דאינון בנין דילה דשראן ססחרנהא. מאי במשענותם. ת״ח, כד ישראל משתדלין באורייתא, דאתייהיבא על ידא דמחוקק, כדין סמכין לה לשכינתא אינון תריסר ססמכין דלעילא, וע״ד במשענותם, דאיהי נשענת עלייהו: ות״ח, תריסר תרעין אית לה להאי בירא קדישא, קרתא קדישא, דאקרי ירושלים. ומן אינון תרעין נפקין לעלמא תריסר מתנן עילאין: טובה. ושמחה. ברכה. ושלום. עזרה. כפרה. תורה. חכמה. וחיים. ורצון. ועושר. וכבוד. וכל שבטא ושבטא, יניקו מתנה עילאה ליה: הה״ד, וממדבר מתנה. מאי מדבר. כד״א, ומדברך נאוה. מההוא מדבר אתיין לו מתנה עילאה. בהאי זמנא כד אינון לא מתפרשאן מלאסמכא לה: וע״ד אתערו חברייא, דכד ב״נ נסיב איתתא, אתדבק בשכינתא. דהא עד לא אנסיב, לא שריא עליה. דלית שכינתא שריא על אתרא פגימא. וכד לא שריא עליה, איהי אתמנעו מניה תריסר מתנן עילאין: ועל דא איתערו חברייא, כל השרוי בלא אשה, שרוי בלא טובה. כד״א, לא טוב היות האדם לבדו. בלא שמחה, דכתיב ושמחת אתה וביתך. בלא ברכה, דכתיב להניח ברכה אל ביתך. בלא שלום, כד״א וידעת כי שלום אהלך. בלא עזרה, דכתיב אעשה לו עזר כנגדו. בלא כפרה, דכתיב וכפר בעדו ובעד ביתו. בלא תורה, כד״א האם אין עזרתי בי ותושיה נדחה ממני. בלא חכמה, כד״א חכמות נשים בנתה ביתה. בלא חיים כד״א ראה חיים עם האשה אשר אהבת. בלא רצון, כד״א מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה׳. בלא עושר, כד״א בטח בה לב בעלה ושלל לא יחסר. בלא כבוד, כד״א אשת חן תתמוך כבוד:

פירוש הרקאנאטי על התורה - פרשת חקת

אז ישיר ישראל את השירה הזאת עלי באר ענו לה באר חפרוה שרים וגו׳. כבר ידעת כי מלת באר רומזת לכנסת ישראל בפסוק והאבן גדולה על פי הבאר ורמז כאן להעלותה בשם הגדול יתברך וזהו אמרו את השירה הזאת וידעת פירוש מלת זאת. ובעבור שלא אמר כאן את השירה הזאת ליי׳ כמו שאמר בשירת משה שרמז שם להעלותה בשם המיוחד על כן אמר עלי באר ענו לה כלומר שתתעלה למעלה ואמר כי הבאר הנזכרת חפרוה שרים והרמז לזרועות עולם. כרוה נדיבי העם הרמז לג׳ אבות העליונים ולשון כרוה כדי לקבל השפע והברכה הנאצל עליה דרך צדיק יסוד עולם המקבל מן הנצחים שהם השוקים העליונים זהו במחוקק במשענותם. וכבר ידעת כי המחוקק רומז לצדיק שנאמר ומחוקק מבין רגליו ובמשענותם רמז לנצח והוד והנה שסדר הכל מלמעלה למטה ואח״כ סדר הכל מלמטה למעלה באמרו וממדבר מתנה וממתנה נחליאל. ובספר הבהיר מנלן דכל מדה ומדה מאלה השבעה איקרי נחל דכתיב וממתנה נחליאל אל תקרי נחליאל אלא נחלי אל. וכולן הששה הולכין על דרך אחד אל הים ומאי ניהו אותו דרך אחד

מכריע בנתים דכתיב לפניו ילך דבר (חבקוק ג׳ ה׳) וכולן הולכין לאותו צינור ומאותו צינור אל הים והיינו דכתיב וממתנה נחליאל ממקום שנתן דהיינו המוח נחליאל ומנחליאל במות דמתרגמינן רמתא ומאי רמתא סגול״ה שאחר הזרקא. ומבמות הגיא אשר הוא מזומן ומאי הוא אותו אשר בשדה מואב אל תקרי מואב אלא מאב אותו אב שנאמר עליו עקב אשר שמע אברהם בקולי ומאי הוא אותו השדה אותו שהוא בראש הפסגה וגם נשקפה על פני הישימון ומתרגמינן שמייא ועל אותו צנור נאמר מעיין גנים באר מים חיים ונוזלים מן לבנון (שה״ש ד׳ טו׳) ומאי ניהו לבנון הוי אומר זה חכמה׃

פירוש הרקאנאטי על התורה - פרשת חקת

ספר הזוהר [וילך רפ״ו א׳] אמר ר׳ אלעזר זמינין אינון ישראל למימר שירתא מתתא לעילא ומעילא לתתא ולקשרא קשרא דמהימנומא. <תרגום - אמר רבי אלעזר עתידים הם ישראל לומר שירה ממטה למעלה וממעלה למטה ולקשור קשר של אמונה>. דכתיב אז ישיר אז שר לא נאמר אלא ישיר את השירה הזאת מתתא לעילא. <שכתוב ״אז ישיר״ אז שר לא נאמר אלא ״ישיר את השירה הזאת״ מלמטה למעלה>. עלי באר ענו לה סק לאתריך לאתחברא בבעליך דהא עד השתא בגלותא אשתכחת עמנא. <״עלי באר ענו לה״ עלי למקומך להתחבר בבעלך שעד עתה בגלות נמצאת עמנו>. באר חפרוה שרים דאולידו לה אבא ואמא הא לעילא. <״באר חפרוה שרים״ שהולידו אותה אבא ואמא זה מלמעלה>. כרוה נדיבי העם אילין אבהן דאקרון נדיבי עמים. <״כרוה נדיבי העם״ אלו הם האבות שנקראים נדיבי עמים>. כרוה אתר לאזדווגא מלכא בברכאן. <״כרוה״ שהאבות כרו מקום שידווג המלך בברכות>. ובמה. <ובמה>. הוא זווגא. <הוא ע״י זווג>. במחוקק דא הוא יסוד. <״במחוקק״ זה יסוד>. במשענותם דא נצח והוד הא מלעילא לתתא. <״במשענותם״ זה נצח והוד עד כאן מלמעלה למטה>. וממדבר מתנה וממתנה נחליאל ומנחליאל במות. <ממדבר עולה למתנה וממתנה עולה לנחילאל ונחליאל במות>. הא קשרא שלימתא קשרא דמהימנותא קשרא קיימא דכלא ביה. <זהו הקשר השלם קשר של אמונה קשר שקיום הכל בו>. בההוא זמנא כתיב והיה יי׳ למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה׳ אחד ושמו אחד. <בעת ההיא כתוב ״והיה יי׳ למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה יי׳ אחד ושמו אחד״ (זכריה יד׳ ט׳)>׃

ספר עמק המלך - שער יא - פרק כא

והם באים וסובבים אותה, ואז נקראת כוס ישועות, בחמש אותיות ׳אלהים חיים׳, הסובבים אותה ביד ימינו של הקב״ה, שנאמר ׳נצבה שגל לימינך׳ [תהילים מ״ה י׳], ביד ימינו שנאמר ׳וימינו תחבקני׳ והשמאל גורם אהבת נשים, והוא חימום התאוה של אהבתו, אילת אהבים. ולעתיד לבוא כשיברך דוד המלך ע״ה ברכת המזון על סעודת לויתן, הוא יהיה שושבין להעלותה למעלה ביד ימינו, בסוד מיין נוקבין שנאמר ׳כוס ישועות אשא׳ [תהילים קט״ז י״ג] שנאמר ׳עלי באר ענו לה׳ [במדבר כ״א י״ז] שהעלוה למעלה בסוד השיר, שנאמר ׳אז ישיר ישראל׳׃

ספר שערי הלשם חלק ב - סימן ה - מדבר סיני (דור המדבר ונסיונותיו)

וזהו מה שאמרו. עלי באר ענו לה ואמרו בזוה״ק ס״פ וילך עלי באר כלומר סק לאתריך לאתאחדא בבעליך. וחזרו פב״פ בהזווג דגדלות. ואז הרי מסתלקים כל החיצונים משם גם מהאחוריים כי נכוו מגחלתן דרשפי אש שלהבת יה וכנודע. והוא ענין הבאר שניתן עתה בזכות משרבע״ה שנעשה ג״כ לבאר מים חיים מים מתיקין מים צלילן בלי שום נגיעה ופגם מהחיצונים ח״ו. אך ענין הנשיכין שהוא אחיזת החיצונים הנה היה רק בתחילה שהוא בעת ההכאה אשר נעשו אז זווגם בסוד דרך נחש עלי צור ועי״ז. ר״ל ע״י כלילותם אז. נעשה להם אחיזה להיות להם יניקה מאותה השפע מרחוק. והגם שבהשפע המגיע לישראל עצמן לא נגעו בה והיה כולו קודש אך ע״י הנשיכין היה להם ג״כ יניקה ממנו עכ״פ מרחוק. והרי נתחדש להם כח ג״כ עכ״פ ע״ד שאמרנו לעיל ענף ב׳ בליל ז׳ של פסח. ועי״ז הנה נתבטל כל ההכנה שהיה עומד מתחילה להעשות זה לראשית ולהתחלת לכל תקות חמדת ישראל ולתיקון נצחי כנ״ל הנה נתבטל מעתה כל ההכנה הזה. ע״י הכח חדש שנתחדש להם ג״כ. כי אלולא הנשיכין. הרי היה כל השפע והגילוי אור דהבאר של עתה לרוח משפט ולרוח בער לכל הרע כולו והיה כל הרשעה כולה כעשן תכלה אך עתה ע״י הנשיכין הרי אדרבא הוא כי נתחדש להם ג״כ איזה שפע וכח ונתבטל כל ההכנה נז׳. והיה להם כל הבאר של עתה אשר ניתן להם בזכות משה ואהרן. ג״כ רק לצורך שעה בלבד. ומשום אותו הכח חדש והיניקה אשר נתחדש להם ג״כ מזה לכך נקראו מי מריבה כי הרי הוא פגם גדול להמים עכ״פ מה שיונקים מהם מרחוק. וכמ״ש בזוה״ק פ׳ נח ס״ו א׳ הנז׳ דיהבו חילא ותוקפא למאריהון דדינא לאתתקפא כו׳ כו׳ עש״מ. הגם שבאמת כי השפע והמים אשר הגיעו אז לישראל עצמן היה כולו קודש׃

שער הפסוקים - פרשת שמות

והנה בזה תבין פסוק, אז ישיר ישראל את השירה הזאת עלי באר ענו לה וכו׳. וכבר נתבאר ביאורה בפרשת חקת. והענין בקצור הוא, כי פרשה זו מדברת, בסדר התיקון שנעשת ברחל, הנקראת סלע, בהיותה באחור. ובתחלה צריך לתקנה ולגדלה בבחי׳ אב״א, ואהר כך כשחוזרת פב״פ, כל פרצופה שנגדל בהיותה באחור, אינו עתה רק בבחי׳ נקודה א׳ תחת היסוד דז״א, ואז צריך לתקנה ולגדלה בבחי׳ פב״פ, עד שעלה למעלה כנגד כל ז״א פב״פ עמו, ואז מזדווגת עמו, כמבואר באורך בברכת אבות שבתפלת שחרית דחול. וז״ש, עלי באר ענו לה, כי ענין הגדלת באר הזה הנקרא רחל, הוא בבחי׳ הגדלה ע״י עליה ממטה למעלה. וכבר ביארתי כל הפסוקים האלו במקומם בפרשת חקת, גם ביארתים במאמר ספר הזוהר בפרשת וילך דף רפ״ו ע״א ע״ש. ובפרשת חקת אבאר ענין חטא משה בסלע, נקשר עם דרוש הנזכר, וע״ש׃

שער הפסוקים - פרשת חקת

אז ישיר ישראל את השירה הזאת עלי באר ענו לה: ענין הבאר, כבר נתבאר בפסוק ויקם מלך חדש. ונתבאר ג״כ בזוהר וילך דף רפ״ו ע״א, וע״ש. ועתה אבאר, ענין עלי באר ענו לה. כי נודע אצלינו, כי כל העליות, הם ע״י שם בן מ״ב, שהם בגימטריא ג״פ י״ד, שאוחזות במלכות הנקראת באר, ומעלים אותה למעלה, כמבואר אצלינו, בסדר אנא בכח וכו׳, שבסדר קרבנות תפילת שחרית דחול, ובכוונות נטילת ידים בפרשת עקב, בפסוק ואכלת ושבעת וגו׳. והנה ג׳ מ״ב יש, בג׳ הויו״ת דע״ב ס״ג מ״ה, שהם מ״ב אותיות, שיש בכל הויו״ה מהם, בפשוטה ובמלואה ובמלוי מלואה, ושלשתם בגימטריא קכ״ו, כמנין ענ״ו לה, ועי״כ נעשית המלכות שם אדנ״י ברבוע אחוריים פשוטים שלה, שהם ג״כ בגימטריא קכ״ו. וזש״ה עלי באר ענו לה, כי ע״י ג׳ מ״ב הנזכר העולים בגימטריא ענ״ו, על ידיהם עלי באר. וגם נתבאר זה היטב בפסוק ועתה יגדל נא כה ה׳ ע״ש: עוד ירצה, כי ר״ת עלי ׳באר ׳ענו ׳לה, הוא בע״ל. כי הבאר היא הנקבה, המעלה מ״ן שביסוד שבה לגבי דכורא, מ״ד, שהוא הבעל שלה: (הגהה א״ש, הלשון זה כבד הוא, באמרו לגבי דכורא מ״ד. והכונה לומר, שהנקבה המעלה מ״ן שביסוד שבה לגבי דכורא, שיש לו מ״ד. שהוא הבעל שלה, כנלע״ד: ולכן כתיב עלי, לשון נקבה, שתעלה מ״ן. עוד ר״ת ׳כרוה ׳נדיבי ׳העם הוא כנה, בסוד יסוד הנקבה, שנעשה ע״י האבות כנזכר בפרשת וילך בזוהר. בסוד וכנה אשר נטעה ימינך, הוא אברהם, איש ימין, שהוא חסד, ועי״כ נעשת מעין. (ע״כ מזולתו):

ספר הליקוטים - פרשת חקת - פרק יט

ארז״ל אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה. וסוד הענין הוא, כי כבר ידעת, כי התורה הוא ז״א. והנה הנה״י של בינה הם מתלבשים בתוכו, וזהו אין התורה מתקיימת, שהוא הז״א, אלא ע״י מ״י, שהיא הבינה, אשר היא ממיתה את עצמה בעבור התורה, שהוא ז״א. פירוש, כי על דרך מ״ש רז״ל, על וימת מלך מצרים, שהורידוהו מגדולתו. כי הלא ירידת הבינה למטה להתלבש בז״א, הוא סוד מיתה. ומ״ש שממית עצמו בלשון זכר, לפי שעלמא דאתי דכורא הוי, כמ״ש בזוהר פ׳ ויחי. ויש דרוש ארוך יותר בג״ע. הבאר בא בזכות מרים, כי הבאר הוא בחינת רחל ומשה הוא מיסוד אבא, ואין לו שייכות עם רחל, כי אם א׳ מי׳ נקודות, ואז היה הזווג עם בחינת דור המדבר, ורחל עדיין לא נתקנה פב״ב. והוא ענין פרה אדומה היה לתיקון רחל, כמ״ש במקומו. ואחר שנעשה דין בפרה, נעשה במרים, לכן נסמכה מיתת מרים לפרה אדומה. ואחר התיקון הזה, נאמר להוציא מים מן הסלע. ואם היה מוציא מים בדיבור לבד, היה עושה זווג פב״פ עם רחל, וכיון שהכה בסלע, לא נעשה הזווג אלא חזרת פב״פ לבד, ועי״כ לא נכנס לארץ, שהיא רח״ל. וע״כ נאמר בבאר אז ישיר ישראל, ולא נאמר אז ישיר משה ובני ישראל, מפני שהוא פגם בה, שלא נעשה הזווג אלא ישראל שהוא ז״א. ישיר, להעלותה ולהגדילה פרצוף שלם, וזה עלי באר ענו לה, שתתגלה ותתגדל.

ליקוטי תורה - חוקת

עלי באר ענו לה כבר הודעתיך איך ע״י ג׳ שמות מ״ב עולה מלכות והם מ״ב דע״ב וס״ג ומ״ה וג׳ מ״ב גי׳ קכ״ו כמנין אדני בריבוע וז״ס עלי באר ענו לה ר״ל כי ע״י ג׳ מ״ב אלו שהם גי׳ קכ״ו כמנין אדני בריבוע וז״ס עלי באר ענו לה ר״ל כי ע״י ג׳ מ״ב אלו שהם גימ׳ ענ״ו שמהן תוכל הבאר לעלות וזהו עלי באר ענו לה: באר חפרוה שרים, דע כי הלא המלכות בהיותה אב״א עם ז״א הנה הראש שלה מן חצי ת״ת דז״א נמצא כי סיום הת״ת דז״א שהוא פי האמה ממנו נעשה כנגדו סוד הפה שלה בסיום האמה. והנה כאשר חזרה להיות פב״פ נבנית ע״י או״א בסוד ויבן ה׳ אלהים את הצלע, והנה או״א העלוה עד שיעור קומת הזכר פב״פ נמצא שמה שבתחלה היה ראש שלה אב״א עתה נתגדל׳ בחזרת פב״פ ונעשה סיום הגוף שלה כשלו נמצא הרחם שלה עם היסוד שלו שוה בשוה והנה מה שהיה תחלה סוד הפה הוא חוזר להיות עתה פי הרחם שלה לכן תמצא כמה פעמים בתורה תשמיש בל׳ אכילה בסוד אכלו רעים גם אכלה ומחתה פיה. וסוד הענין שקרא לתשמיש אכילה לסוד הנ״ל. אמנם ענין הפסוק עצמו נבאר והוא סוד נחש שבא על חוה וכמ״ש בסוד הנזכר באדרא דעתיק יומין יתיב על כוסי׳ והוא סוד שם אלהים היורד עד הקליפו׳ ונכללין זה בזה עד שנכנסו אל נקודת ציון שבה בסוד הגבורות אשר שם ואז כביכול מחמת אותן הכללות כל אלקים ביחד לזה רמזו בא נחש על חוה באופן כי מה שה׳ תחלה משמש בסוד הנתיב העליון הנקרא פלא הנה יונקת מן הנתיב החיצון של אלקים הנקרא פלא ג״כ וזהו ר״ת ״לא ״פעלתי ״און כי אומרת לא פעלתי און מסוד הקליפות רק מן פלא נתיב העליון. ונחזור לענין כי ג״כ במשנה קרא אל התשמיש דיבור כמ״ש ראוה מדברת וכו׳ אמנם נמצא כי אותו החפירה שלה שהיא נקודת הרחם שבה נעשה לה מן הפה שלה בתחלה וזה נעשה בה ע״י או״א שהעלוה ובזה חזר הפה בבחינת רחם וז״ש בזוהר בפ׳ באר חפרוה שרים דא או״א, אמנם כ״ז סוד חפירה לבד אמנם עדיין צריך לסוד המ״נ אשר תוך חפירה ההיא וזהו נקרא כרי׳, אמנם זה נעשה ע״י ב׳ הידים של הבינה שהוא חו״ג שלה שבהם י׳ אצבעות והם סוד ה׳ אותיות מנצפ״ך כפולות והם ירדו למטה ונעשו בסוד מ״ן כמבואר בסוד פסוק ונתתם חמישית לפרעה וז״ש כרוה נדיבי העם אינון חו״ג, והנה אחר כ״ז התיקון אזי נכנסו נה״י דז״א במוחין אליה וז״ש במחוקק שהוא יסוד במשענותם שהם נו״ה אמנם לז״א הפ׳ תחלה עלי באר ענו לה פי׳ אתה הבאר ראוי לך שתעלה מ״ן וזהו עלי באר ענו לה ס״ת רי״ו והטעם כי הלא כבר נתקנת בסוד באר חפרוה שרים וא״כ עלי באר ענו לה: ״באר ״חפרוה ״שרים ״כרוה ר״ת בחש״ך כי הנה ענין חפירת הבאר הוא מ״ל בסוד נקודת ציון רחם דאתתא וכבר בארנו לך כי שם הוא מקום ה״ג מנצפ״ך והוא סוד החשך. ונלע״ד חיים, כי לכך נרמז בר״ת ב׳אר ח׳פרוה ש׳רים כ׳רוה נ׳דיבי ה׳עם כי ר״ת גי׳ (385) שכינה:

ספר **תפארת שלמה** על התורה - פרשת חוקת

אז ישיר ישראל את השירה הזאת עלי באר ענו לה. יל״ד כפל הלשון ענו לה אחרי אשר כבר נאמר אז ישיר ישראל את השירה הזאת. אכן הנראה לרמז בזה על מעלת הענוה שא״א להגיע אל שום מעלה ומדריגה אם לא תהי׳ הענוה מקודם לה. והוא ע״ד שא״א (בתפילת ערבית) משה ובנ״י לך ענו שירה זה אלי ענו ואמרו יל״ד למה אחז בכאן רק הפסוק של זה אלי מכל שירת הים שענו ואמרו משה ובנ״י. אך הרמוז במלת ענו היא על מדת הענוה שכן בתורה (במדבר יב, ג) והאיש משה ענו כתי׳ חסר. והכוונה בזה כי א״א לומר זה אלי אם לא יהיה עניו ושפל בעצמו כי (סוטה ה, א) מי שהוא מתגאה אין אני והוא יכולין לדור כאחד ובפסוק (שמות טו, ב) זה אלי ואנוהו הפי׳ שאעשה לו נוה לדור אצלי כפרש״י שם לכך עיקר אמירת זה אלי היה ע״י ענוה שבטלו בעצמם והמשיכו אלקותו ביניהם ולכך זכו ואמרו (שם יט) ה׳ ימלוך לעולם ועד שיכלו לקבל מלכותו עליהם. וכן משה ובנ״י לך ענו שירה כי בחי׳ השירה היא בחי׳ גבוה מאד ומשם להמשיך הארה א״א רק ע״י הענוה אז (ישעיה נז, טו) אני אשכון את דכא. וגם כאן עלי באר הנה ידוע ענין הבא״ר בכוונת האר״י ז״ל והעלאת מ״נ הזאת א״א רק שיתבטל בעצמו כאין ואפס וישלים את נפשו לקונו במס״נ כידוע בכוונת ק״ש שעל המטה. וזהו ענו לה׳ עבורה והבן. וזהו ג״כ (מל״א א, ה) ואדניהו בן חגית מתנשא לאמור אני

אמלוך כי אדניהו הוא השם אדנ״י יה״ו. ר״ל השם אד״ני הוא השוכן בתוך בנ״י כמ״ש בי אדנ״י אבל מי שמתנשא לאמור אני אמלוך הנה אין השם עמו כי אין אני והוא יכולין לדור. וזהו ואדניהו מתנשא השם אדני מתנשא ועולה מזה שאמר אני אמלוך : א״י אז ישיר ישראל. במד״ר משל לשלטון שעשה סעודה למלך אמר המלך אוהבי שם אמרו לו לא. אמר המלך אף אני איני הולך שם אף כך אמר הקב״ה הואיל ומשה איננו נזכר שם אף אני איני נזכר שם ע״כ. הנשמע מזה כי כל ת״ח שלומד תורה לשמה הנה נתעבר בו נשמת משרע״ה כמבו׳ בספרים לשמ״ה אותיות למש״ה הנה זה בוודאי הש״י עמו שם וכמבואר בתד״א הקב״ה יושב ושונה כנגדו ועיין בכתבי האר״י בפסוק (במדבר י, לה) ויהי בנסוע הארון ויאמר משה וגו׳ :

עץ חיים שער לב פרק ז׳ מ״ת

ונבאר ענין הפסוק של **אז ישיר ישראל** את השירה הזאת עלי באר ענו לה, כי הוא מדבר בענין תיקוני רחל מתחלת תיקונה עד סיומה והוא להביאה פב״פ עם ז״א הנקרא ישראל ונודע כי כאשר חוזרת פב״פ מתמעטת בסוד נקודה אחת קטנה תחת היסוד דז״א ואח״כ נגדלת מעט מעט עד שהיא עולה עמו להיות פב״פ עד למעלה וזהו ענין **עלי באר ענו לה** כי עתה בהיותה פב״פ נקרא באר כנ״ל והיא עולה עמו עלייה אחר עלייה ממטה למעלה עד שחוזרת עמו פב״פ.

עוד יש לפרש פירוש ב׳ בזה הפסוק ויתבאר למטה. ונבאר פסוק אחר **באר חפרוה שרים** וגו׳ ובאור באר חפרוה שרים יובן במה שנודע כי הנה הנוק׳ של ז״א הנקראת רחל בהיותה אבי״א עמו הנה הראש שלה היה מחצי ת״ת תחתון שלו נמצא כי סיום ת״ת של ז״א שהוא פי האמה שלו ממנו נעשה פי הנקבה אשר הוא בסיום ראש שלה וכאשר אח״כ חזרו להיותה פב״פ ועלתה כל שיעור קומת ז״א נמצא כי מה שבהיותה אב״א היה ראש שלה נתהווה עתה בחי׳ ת״ת שלה ואותו הבחי׳ שהיה תחלה מקום הפה העליון שלה חזר עתה להיות בחי׳ פי היסוד ורחם שלה נמצא יסוד שלה מכוון נגד יסוד שלו. וזה סוד היות בחינת התשמיש נקרא בלשון אכילה בכמה מקומות בתורה וכן לשון דיבור בפה במסכת כתובות פ״א במשנה **ראוה מדברת עם אחד אמרו לו מה טיבו של איש זה** וכו׳ ואמרו בגמ׳ מאי מדברת נבעלה. וכן בכתובות פרק אע״פ במשנה ואוכלת עמו מליל שבת מאי ואוכלת תשמיש וכו׳ ובתורה נקרא לשון אכילה בפה כמו שאמר **אכלו רעים** שהוא זווג עליון דאו״א כנזכר זוהר פרשת ויקרא וכן כתיב כן דרך אשה מנאפת אכלה ומחתה פיה וגו׳ ופירוש הפסוק יובן כמ״ש אצלינו על מה שאמר בזוהר באדרא ״יתיב על כורסיא דשביבין לאכפייא לון״ וכו׳ כי הוא סוד משארז״ל בא נחש על חוה פי׳ הענין כי יש שמות אלקים של קדושה ומשתלשלין למטה עד הקליפות אלקים אחרים בסוד מלך אלקים על גוים כנזכר בסבא דמשפטים וכאשר העון גורם הקליפות נכללין זה בזה ואלו באלו עד שאותן בחי׳ של שמות אלקים עליונים דקדושה נכנסים בנקודת ציון שבה בסוד הגבורות אשר שם ביסוד שלה וענין התכללות הזה של השמות אלקים הנ״ל ביחד נקרא בחינת ביאת נחש על חוה כי מה שתחלה בעת רצון היה הזווג עמה בבחי׳ היסוד והנתיב העליון הנקרא פלא כנודע הנה עתה היא מקבלת מהנתיב האחר החיצון של אלהים הנקרא ג״כ פלא הנרמז בר״ת ואמרה **לא פ**עלתי **א**ון לרמוז שהיא אומרת שלא קבלה שפע מפעולת הפלא החצונים ההוא אשר בו נכללו הקליפות הנקרא און רק מן הנתיב העליון הקדוש שהוא כולו פנים אשר אין הקליפות נכנסין שם ח״ו והרי הוא נתבאר איך הזווגים הוא נקרא דבור ובלשון אכילה והסבה הוא לטעם הנ״ל כי הפה שלה הראשון בהיותם אב״א נעשה לה עתה בהיותם פב״פ פה תחתון בית הרחם ממש ונודע כי בית הרחם שלה הוא עמוק דוגמת הבאר הנעשה ע״י חפירה ואינו בולט כמו יסוד הזכר.

וענין חפירת הבאר הזאת נרמז באברהם ויצחק שחפרו הבארות ההם ודי בזה וכמו שאמר בזוהר וילך דף רפ״ו וז״ל **עלי באר** ענו לה סק לאתרך להתחברא בבעלך **באר חפרוה שרים** דאולידו לה או״א לעילא **כרוה נדיבי העם** אלין אבהן (חג״ת) וכו׳. ופי׳ הענין כי חפירת הבאר הזאת לעשות לה בית הרחם נעשית ע״י שרים שהם או״א בסוד ויבן ה׳ אלקים את הצלע ויביאה אל האדם דא או״א שגדלוה והעלוה שוה בשוה בכל קומת ז״א פב״פ אשר ע״כ נעשה פה הראשון שלה בחינת היסוד כנ״ל וז״ש **באר חפרוה שרים** אלין אינון או״א. ואמנם הם לא עשו רק בחי׳ חפירת המקום ההוא בלבד ואח״כ **כרוה נדיבי העם** הוא בחי׳ נתינת בה המ״ן בתוך הבאר ההוא אשר בחינת ענין זה נקרא כרייה. והנה בחינת נתינת המ״ן אלו ביסוד שלה הם ע״י החו״ג של אימא שהם ב׳ הידים שלה שבהם ה׳ אצבעות שהם ה״ג מנצפ״ך כפולות אשר אלו ירדו למטה ונעשה בחי׳ מ״נ ביסוד נוקבא דז״א. וז״ס הפסוק **והיה בתבואות ונתתם חמישית לפרעה וארבע הידות** וגו׳ וענין אלו ידות נתבאר אצלינו בדרוש היחודים ושם תמצא יחוד אחד שכל אותן השות נעשה בסוד י״ד י״ד ע״ש. גם תעיין בדרוש מאמר ג׳ רישין אתגלפן בריש אדר״ז ושם יובן ענין זה. ואמנם סוד הענין הוא זה הנה ענין ב׳ זרועות דא״א נעשה בחי׳ מוחין דאו״א גם בחי׳ תרין עטרין גנזין דיהבי או״א לבתר לז״א בסוד דעת שלו כנודע אבל סוד ה׳ אצבעות שיש בכל יד מהם אין שם מקומן. והנה ב׳ ידות דא״א תרווייהו שקילי כחדא ונקרא יד א׳ בלבד ע״ד כל שאר בחי׳ של א״א שנאמר עליהם באדרא דקכ״ח דבעתיקא לית שמאלא דהאי עתיקא כולא ימינא ועד״ז כתיב הנה עין ה׳ אל יריאיו ולא כתיב עיני לשון רבים. ואמנם או״א כל א׳ מהם יש לו ב׳ ידים ונמצאו עתה כי באו״א ובאו״א יש ה׳ ידות והנה יד הה׳ שהיא אותה של א״א הכלולה מב׳ ידות אלא שנקרא יד כנ״ל עליה נאמר ונתתם חמישית לפרעה שהיא אמא עלאה הנקרא פרעה דתמן אתגלין ואתפרעין כל נהורין כזכר בזוהר. והענין (הוא) כי יד דא״א ירדה למטה ברחם יסוד אמא והנה ימין כלולה בשמאל ושמאל בימין וכמו שה׳ אצבעות יד שמאלי דא״א הם ה״ג כ ה׳ אצבעות יד ימין הם ה״ג והם סוד ה׳ אותיות מנצפ״ך שהם כפולות ואלו נתהו שם ברחם יסוד אמא ומהם נעשה הכלי של יסוד דאמא להעלות מ״נ שבהם אמנם ד׳ הידות האחרים של או״א יהיה לכם. והנה ע״ד שביארנו פסוק זה למעלה באמא יפורש ג״כ למטה בנוקבא דז״א כי הנה ה׳ ידות הם והם יד א׳ של אמא כלולה משתי ידות כאחד ונעשה כלי מ״ן של רחל נוקבא דז״א ע״ד הנ״ל ועוד יש ד׳ ידות אחרות שהם ב׳ הידים דז״א וב׳ ידים נוקבא ועליהם נאמר וארבע הידות יהיה לכם וגו׳. והנה העולה מזה כי אלו הידים כולם הם בחינת הגבורות וכאשר הדין מתגבר אז רואה דם בהם וז״ס **ידיכם דמים מלאו** והיותן שתי דמים הוא כמ״ש אצלינו בפסוק **שופך דם האדם באדם** והוא כי בז״א יש הוי״ה באלפי״ן גימטריא מ״ה ואות א׳ שבמילוי וא״ו הוא בחי׳ אהי״ה ברבוע כזה א׳ א״ה אה״י אהי״ה שהוא גימטריא ד״ם נמצא כי בהסתלק א׳ זו של מילוי וא״ו ועולה למעלה בבינה אז שם מ״ה נשאר מ״ד וא׳ זו ג״כ מ״ד כנ״ל הרי הם ב״פ ד״ם וזהו ג״כ ענין פסוק **שמרני מידי פ״ח יקשו לי** כי ב׳ ידים הנ״ל הם יקשו פ״ח לי שהן ב״פ ד״ם העולין גי׳ פ״ח כנ״ל.

ונחזור לענין כי הנה בחי׳ הבאר שהיא רחל היא בחי׳ נקודת ציון בית הרחם שבה ששם ה״ג מנצפ״ך שהם סוד הדין הנקרא חשך הרמוז בר״ת באר חפרוה שרים כרוה שהוא בחשך ואלו נעשו ע״י ב׳ הידים חו״ג דאמא ועליהם נאמר כרוה נדיבי העם אילן אינון אבהן. והנה אחר שנתקן כל תיקון זה ביסוד שלה כנ״ל שהוא ענין החפירה והכרייה כנ״ל אח״כ נכנסין בה ג״ר שהם המוחין שלה הנעשין מבחינת נה״י דז״א כנודע ואלו נרמז באמרו **במחוקק** דא יסוד **במשענותם** דא נ״ה ואז ראויה להזדווג עמו פב״פ.

שָׂרִים כָּרוּהָ נְדִיבֵי הָעָם בִּמְחֹקֵק בְּמִשְׁעֲנֹתָם וּמִמִּדְבָּר מַתָּנָה [36](יט) וּמִמַּתָּנָה נַחֲלִיאֵל וּמִנַּחֲלִיאֵל בָּמוֹת:(כ) וּמִבָּמוֹת הַגַּיְא אֲשֶׁר בִּשְׂדֵה מוֹאָב רֹאשׁ הַפִּסְגָּה וְנִשְׁקָפָה עַל פְּנֵי הַיְשִׁימֹן:

וז״ס תחלה **עלי באר ענו לה** כלומר סק לאתרך לאתחברא בבעלך פי׳ שזה הפסוק נאמר על מל׳ הנקרא רחל הנקרא באר ואומרים לה אתה הנקרא באר עלי ר״ל העלי מ״נ שלך למעלה בהזדווגך עם בעלך כי הרי נתקן היסוד שבך כמ״ש **באר חפרוה שרים** וא״כ עלי באר ענו לה הואיל והיא **באר חפרוה שרים**. והנה בחי׳ היסוד דאבא עצמו כבר נתבאר לעיל בחינותיו איך הם בג׳ גילגולי משה שהוא ר״ת משה שת הבל וע״ש והובא בדרוש תאומות יתירות וע״ש. גם בחי׳ משה ואהרן שהם ביסוד דאמא נתבאר בדרוש משה ואהרן וחטא נדב ואביהוא ע״ש׃

[36] מסכת עירובין דף נד ע״א

א. ״ואמר ר״א מאי דכתיב לחיו כערוגת הבושם אם משים אדם עצמו כערוגה זו שהכל דשין בה וכבושם זה שהכל מתבשמין בה תלמודו מתקיים ואם לאו אין תלמודו מתקיים״.

ב. שם, ״אמר רב מתנה מאי דכתיב וממדבר מתנה אם משים אדם עצמו כמדבר זה שהכל דשין בו תלמודו מתקיים בידו ואם לאו אין תלמודו מתקיים בידו״.

מסכת נדרים דף נה ע״א

שמע רבא (שרב יוסף הקפיד עליו) ואתא לקמיה במעלי יומא דכפורי (בא אליו בערב יום כיפורים כדי לפייסו) אשכחיה לשמעיה דהוה קא מזיג קמיה כסא דחמרא אמר ליה הב לי דאמזיג ליה אנא יהב ליה וקא מזיג איהו כסא דחמרא כי קא שתי אמר הדין מיזגא דמי למיזגא דרבא בריה דרב יוסף בר חמא אמר ליה הוא ניהו אמר ליה לא תיתיב אכרעך עד דאמרת לי פירושא דהדין מילתא מאי דכתיב **וממדבר מתנה וממתנה נחליאל ומנחליאל במות** אמר ליה כיון שעושה אדם את עצמו כמדבר שהוא מופקר לכל תורה ניתנה לו במתנה שנאמר וממדבר מתנה וכיון שניתנה לו במתנה נחלו אל שנאמר וממתנה נחליאל וכיון שנחלו אל עולה לגדולה שנאמר ומנחליאל במות ואם הגביה עצמו הקדוש ברוך הוא משפילו שנאמר ומבמות הגיא ולא עוד אלא ששוקעין אותו בקרקע שנאמר ונשקפה על פני הישימון ואם חוזר בו הקדוש ברוך הוא מגביהו שנאמר כל גיא ינשא.

מהרש״א על נדרים שם

גמ׳ עד דאמרת לי פירושא דהך מלתא מ״ד וממדבר מתנה גו׳. דלפי פשוטו כמו שפי׳ התרגום ומדאתייהיבת להו נחתת עמהון לנחליא כו׳ לא ה״ל למכתב **נחליאל** אלא ממתנה לנחל ומנחל לבמות כו׳, גם למה קרא הבאר מתנה טפי מן המן והענן דאמרינן ג׳ מתנות טובות נתנו כו׳. לכך דרשוהו על התורה כיון שעושה אדם עצמו כמדבר כו׳ דהיינו שתלמודו מתקיים בידו והכי מפורש בפ׳ כיצד מעברין וכמ״ש לעיל פ׳ אין בין המודר גבי משה שבתחלה היה לומד תורה ומשכחה עד שנתנה לו במתנה ואמר ומשנתנה לו בענין זה שנתקיימת בידו נחלו אל שהאדם שזוכה לכך נקרא נחלת ה׳ כמ״ש יעקב חבל נחלתו ימצאהו בארץ מדבר גו׳ ומשנחלו אל ונקרא נחלת ה׳ עולה לגדולה שנאמר ומנחליאל במות כמ״ש גם בענין ישאהו על אברתו גו׳ ירכבהו על במתי גו׳ ואמר ואם הגביה עצמו כו׳ במות קמא דבקרא פי׳ שהקב״ה מגביהו אבל ומבמות בתרא ע״כ קרא מוקים אנפשיה דבהכי איירי אם הגביה עצמו יותר מדאי הרי הגאי שהקב״ה משפילו ואמר ולא עוד אלא ששוקעין כו׳ הוא רמז על כפול הענין שאמרו בו מאד מאד הוי שפל רוח ובפרק כיצד מעברין הך מלתא ליתא.

ספר בניהו בן יהוידע על עירובין דף נד ע״א

שם אם משים אדם עצמו כמדבר זה שהכל דשים בו. י״ל מאי מוסיף בדרשה זו (אות ב) דמדבר על דרשה דערוגה שהכל דשים בה (אות א לעיל). ונראה לי בס״ד כאן יש רבותא טפי, כי בעל הערוגה לפעמים מונע בני אדם לדוש בה הרבה כדי שלא תתקלקל קרקע הערוגה, אבל במדבר אין שם מניעה מכל צד ואופן. והנה לפ״ד רש״י ז״ל בנדרים דף נ״ה ע״א דמפרש כמדבר שהוא מופקר לכל כן הוא מלמד תורה בחנם לכל יע״ש. נראה לי לכך נמצא יתרון בדמיון המדבר על דמיון הערוגה, כי בעל הערוגה אינו מניח לכל אדם לדוש בערוגתו אלא רק אותם הבאים לקנות ממנו שהוא נהנה מהם מה שאין כן המדבר הוא הפקר לכל אדם׃

והנה לפי פירוש רש״י ז״ל דהכא שפירש הדמיון על הענוה, י״ל למה הכתוב רמז על הענוה במדבר ולא רמזה בעפר שהכל דשים עליו, וכמ״ש ונפשי כעפר לכל תהיה. ונראה לי בס״ד כי יש עפר שאין הכל יכולים לדוש עליו, והוא עפר קרקע חצר המלך ששם לא ידישו אלא שרים וסגנים ונכבדים, וכן בענוה יש שאינו נכנע אלא לבני אדם שרים וגדולים ונכבדים דוקא, לכך דימה הענוה כמדבר שהוא מקום לדוש עליו הכל אפילו עניים ואפילו הבהמות כן העניו האמיתי נכנע לכל אדם, וחושב בעיניו שאפילו הבהמות הם טובים ממנו מפני שאין להם חטא׃

מדרש תנחומא חקת פרק כא

בעל היפה עינים בגמ׳ מפנה אותנו למדרש זה: ״כל אותן ימים שהיו ישראל במדבר כך היו משמשין בה לכך קלסו עליה **באר חפרוה שרים**.. **וממדבר מתנה** שנתנה להם מתנה במדבר לשמשן.

דבר אחר, למה נתנה במדבר שאלו נתנה להם בארץ היה שבטו שנתנה בתחומו מדיין ואומר אנו קודם בה לכך נתנה במדבר שיהו הכל שוין בה.

ועוד למה נתנה במדבר? כשם שמדבר לא נזרע ולא נעבד כך המקבל עליו דברי תורה פורקין ממנו עול גלות ועול דרך ארץ וכשם שמדבר אין מעלה ארנון כך בני תורה בני חורין בעה״ז.

דבר אחר, **ממדבר** מי מקיים את התורה מי שמשים עצמו כמדבר מפנה עצמו מן הכל וממתנה נחליאל ומנחליאל במות ג׳ מקומות אלו כנגד ג׳ בתי דינין שבירושלים שהיו מפרשין תורה לכל ישראל ממתנה נחליאל אלו סנהדרין שבהר הבית ומנחליאל במות אלו סנהדרין שבעזרה בצד המזבח ומבמות הגיא אשר בשדי מואב אלו סנהדרין שבלשכת הגזית בתחום אותה שבאתה משדי מואב שנאמר (רות ב) נערה מואביה היא השבה עם נעמי משדי מואב ונשקפה על פני הישימון שמשם יצא התורה לכל ישראל.

דבר אחר, **וממדבר מתנה** אמר משה רבש״ע אחר כל הנסים שעשית להם אני מת מתחת ידיהם מן המדבר נתן להם את התורה שנאמר **וממדבר מתנה** וע״י נחלו אותה שנאמר וממתנה נחליאל ומשנחלו אותה גזרת עלי מיתה ומנחליאל במות בא מות ומבמות הגיא אשר בשדה מואב וגו׳ זו קבורה שנאמר (דברים לד) ויקבור אותו בגיא בארץ מואב זהו שאמר איוב אשר לא נשא פני שרים ולא נכר שוע לפני דל כי מעשה ידיו כלם (איוב לד) **ונשקפה על פני הישמון** זה לענין באר שבאת עמהם עד שנגנזה לתוך ימה של טבריה והעומד על פני הישימון רואה בתוך הים כמלא פי תנור והוא הבאר הנשקף על פני הישימון.

מדרש תהלים מזמור ה דבר אחר וממתנה נחליאל, לא תאמר כך אלא ממתנה נחלתי לאל. בשביל הבאר שנתן להם הקב״ה היו אומרים שירה והיה להם המים [כנחל], שכל אשה שהיתה רוצה ללכת מבית אביה לבית בעלה היתה הולכת בספינה. וכן אמר דוד, (תהלים קה, מא) הלכו בציות נהר. אמרה כנסת ישראל, מתוך שהבאר נתן לי מתנה נחלתי אותו. וכן הוא אומר, (איכה ג, כד) חלקי ה׳ אמרה נפשי. אמר להן הקב״ה, אני חלקכם ואתם חלקי, שנאמר (דברים לב, ט) כי חלק ה׳ עמו. אמר דוד, הואיל וכן הוא אני מזמר על נחלתי. אל הנחלה אינו אומר, אלא אל הנחילות, על הנחלה שנחלתם אותי ועל הנחלה שנחלתי אתכם. ומנין אתה למד שמן המתנה נחלוהו, שעד שלא ישתו מן הבאר מה היו אומרים, (שמות יז, ז) היש ה׳ בקרבנו. מששתו אמרו, (שם כד, ז) כל אשר דבר ה׳ נעשה ונשמע. בשתי נחילות נחלנו אותך ונחלנו את התורה. וכן אמר דוד, (תהלים קיט, קיא) נחלתי עדותיך לעולם. וארץ צבי נחלתי, שנאמר (ירמיה ג, יט) ואתן לך ארץ חמדה נחלת צבי צבאות גוים. מהו צבאות, שהכל צובין בה. משל למלך שהיה יושב על שלחנו, והיה לו בנים הרבה והיה אוהב את הקטן והיה עושה לו מתנות והיה בה שדה אחת והיו הכל צובין בה. אמר להן, זה הוא שלי. וכן הוא אומר, (דברים לב, ח) בהנחל עליון גוים. ולמי נתן חלקו, לבנו הקטן. כך יעקב חבל נחלתו. וכתיב, (עמוס ז, ב) מי יקום יעקב כי קטון הוא. ואף בית המקדש נחלה, וכן הוא אומר, (במדבר כד, ה) מה טובו אהליך יעקב. ומה טובתן, כנחלים נטיו. מה הנחל הזה אדם יורד בו טמא ועולה טהור, אף בית המקדש נכנס בו בעוונות ויוצא בלא עוונות. וכן משה אומר, (דברים יב, ט) כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה. מנוחה, זו הארץ. נחלה, זו בית המקדש. אמר לו דוד, כל מה שנתת לנו טובים ונעימים הם, שנאמר (תהלים טז, ו) חבלים נפלו לי בנעימים. וכן הוא אומר, (מיכה ז, ח) אל תשמחי אויבתי לי כי נפלתי קמתי. אלולי שישבתי בחשך לא היה אור לי. אמר להם הקב״ה, הצדקתם עליכם את הדין אני קורא לכם, (ישעיה סא, ג) אילי הצדק מטע ה׳ להתפאר:

כתב האלשיך הקדוש ז״ל - ספר תורת משה על במדבר - פרק כא פסוק יג-כ

וממדבר מתנה וכו׳.

אמרו, מן המדבר ניתנה תורה לישראל. ולמה לא בארץ ישראל, כדי שלא יאמר השבט שניתנה בחלקו וכו׳. וכן אמרו וממתנה, העוסק במתנת התורה, ניחלו אל. ועל דרך זה דרשו כל זה על התורה. וקשה דקאי בבאר, ומדבר בתורה. ועוד על פי דרכנו נשית לב במאמרם ז״ל (קידושין ל ב עי״ש), על כן יאמר בספר מלחמות ה׳. שני תלמידי חכמים הלוחמים בדבר הלכה כאויבים, נעשים אוהבים בסוף. הה״ד בספר - שהיא תורה - מלחמות ה׳. את והב בסופה, אהבה בסופה. ואיך יוצא זה מאומרו משם נסעו ויחנו מעבר ארנון, שהוציא מזה נפקותא זו על כן יאמר וכו׳. והיכן הוזכר שם דבר הלכה. והנה עוד נשית לב לבא אל הענין, והוא, כי הנה ידוע כי את המן אכלו לחם רוחני שמלאכי השרת נהנים ממנו. ועל כן לא היה נרגש במעים, רק נבלע באיברים. ואיך יתכן אוכלי לחם רוחני, מזון לנפש, ישתו מי באר גשמי:

אמנם, הנה מאז רצה הקב״ה לזכות את ישראל בעולם הזה ובעולם הבא, ויתן לנו תורה שבכתב ותורה שבעל פה, ראה והנה היה מקום לדבר ולומר, לא ימנע, או תורה הוא מן השמים עיקרא נפשיית, או מן הארץ. אם היא מן הארץ, איך תאושר בה הנפש. ואם היא מן השמים איך יאושר בה גם הגוף. עוד שנית, מה שאמרו רבותינו ז״ל בתנחומא פרשת נח (ג) כי אמרו ישראל במתן תורה, שלא היו חפצים רק תורה שבכתב ולא תורה שבעל פה, כי לא יספיקו לקיים דקדוקיה הרבים. ושעל זה היה מה שכפה עליהם ההר כגיגית כו׳. על כן אמרתי, כי מה עשה הוא יתברך, נתן להם את המן בזכות משה, לעומת תורה שבכתב. כי רוחניות המן שהוא לחם אבירים, מבחינת רוחניות העליון אשר לתורה שבכתב. ורוחניות הבאר מבחינת שורש רוחניות תורה שבעל פה. והוא, כי התורה נקראת לחם ונקראת מים. תורה שבכתב, הוא הלחם. והתורה שבעל פה היא המים. כאשר יבא. והורה בו כי עם היותו רוחני מאכלו, מתדבק בנפש, עם כל זה מקיים הגוף. כן התורה עם היותה רוחנית ומתדבקת בנפש, תקיים גם הגוף:

וזה מאמר הכתוב ויענך וירעיבך כו׳ למען הודיעך וכו׳ (דברים ח ג) לומר, הנה לבל תאמרו איך דבר רוחני יזון ויקיים החומר. ונהפוך, כי בר ולחם ומזון הגשמיים זנין את החומר, ואגבו מתקיימת בו גם הנפש, אך לא יתהפך. על כן ויענך וירעיבך, באופן יעלה על רוחך, היה צריך דבר חומרי בעצם לישב החומר, ולא דבר רוחני המתדבק בנפש. ועוד יכנע החומר הנכנע ורעב. ואדרבא ויאכילך את המן אשר לא ידעת, להיותו רוחני מאד, שלא נראה כמוהו. למה כן, ולא נתן

לחם חטים להסעיד את הלב ולהחזיק הגוף מתאותו ומרעבתנותו. הלא הוא, למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו, כלומר בלי שם לווי, שהוא לחם חטה ושעורה הנקרא לחם סתם, בלי לווי כנודע, יחיה האדם:

כי על כל מוצא פי ה׳, שהוא דבר רוחני, כתורה, שראית את הקולות בסיני יוצאים מפי ה׳ יחיה האדם גוף ונפש. כי תלמוד מהמן, שהוא לחם שמים הדבק בנפש, ועל ידה נבלע באיברים, ומקיימת, כאשר איכותה גם היא בהם. והנה כאשר האכילם את המן, רוחני, מאיכות קדושה, משתלשלת מאיכות רוחניות, שורש תורה שבכתב למעלה. כן השקם יתברך מי באר, מים רוחניים, מאיכות משתלשל מרוחניות תורה שבעל פה למעלה. ומה גם לחכמי האמת היודעים מה הוא באר. והודיעם, כי כאשר אין המן, עם היותו רוחני ובעל ליחות מה ומקיימת דרך נס, עם כל זה לא היו חיים בלי מים. כן בתורה שבכתב לבדה, אי אפשר להתקיים. כי על כן שבכתב נקראת לחם, ושבעל פה מים. כי כאשר המים מבשלים ומתקנים המאכל כן בתורה שבכתב בלי תורה שבעל פה לא תסכון לנו. כי שבעל פה היא המפרשת ומבססת תורה שבכתב. ולמען ישכילו זאת, נמנע מהם הבאר בסילוק מרים, למען יראו, כי בלעדו יצמאו למים, ולא הספיק נס הזנת המן גם במקום מים. ובזה לא יפלא לכת אתם הבאר ממסע למסע, והמשיך אותה נשיאי ישראל במשענותם, מפי הבאר עד מקום כל שבט ושבט, ונעשה נחלים רבים ומתרחבים. כלומר, כל איש יכול למשוך מימיו לעצמו, ורבה ופורץ ומתרחב לעוסק בו:

וגם מה שאמרו שהיה מעלה דשאים ופירות רבים, הוא מעין היגע בתורה שבעל פה שמוליד חדושים אין מספר. וגם מה שהיה הולך ומעלה איברים מנחל ארנון, לא יפלא, כי כח רוחני חי וקיים הוא. ועל כן היטיבו אשר דברו חכמינו ז״ל שעל ידי פרק אחד או הלכה אחת יתן מימיו, ושזהו אומרו ודברתם אל הסלע כי הוא הדבר בעצמו. ועל כן על ידי המטה - כמדובר למעלה - החזיקו ארבע אמות את כל ישראל. והוא, כי במקום הבאר שמכח תורה שבעל פה, תוך ארבע אמות, שם הוא יתברך. כי אין לו להקב״ה בעולם הזה אלא ארבע אמות של הלכה. ובאותן ארבע אמות, ישנו פרק אחד או הלכה אחת. ועל ידי כן יתקיים מאמר הכתוב שנים שיושבין ויש ביניהם דברי תורה שכינה שרויה ביניהם שנאמר אז נדברו וכו׳. וזהו ודברתם אל הסלע פרק או הלכה, שידברו בין שניהם. אז כאשר על ידי עסק התורה למטה, ממשיך שפע שורש תורה שעוסקים בה למעלה. כן הבאר שהוא מרוחניות קדושת תורה שבעל פה, יוציא וימשיך מימיו על ידי שכינה השרויה מלמעלה ביניהם, ומתעורר ונפתח באר המים. כי היא בחינת תורה שבעל פה כנודע. והיה חפצו יתברך בזה, להשריש שורש האמונה בישראל. כי עין בעין יראו מעלת תורה שבעל פה. ושעל ידה יחיה האדם. ושאי אפשר בלתה. ושעל ידי העסק בה, שפע עליון מתרבה ונמשך אל האדם. ועל כן הקפיד כל כך הוא יתברך, ואמר, יען לא האמנתם בי וכו׳ לכן לא תביאו כו׳ אל הארץ כי איכות ארץ ישראל ואיכות הבאר אחד. הנה רמז אל שכינתו יתברך:

ובדרך הזה הטיבו אשר דברו רבותינו ז״ל (במדבר רבה יט טו) באומרם וממדבר מתנה וכו׳, שדרשו על התורה. כי היא הבאר. וכן במה שדרשו על פסוק בספר מלחמות ה׳ כו׳ כאשר יבא בס״ד. וזהו מרגלא בפומייהו דרבותינו ז״ל, בסלוק מרים נסתלק הבאר. ולא אמרו נתייבש הבאר. אך הוא, כי נסתלק רוחניותו למקומו למעלה בעולם העליון. ובזה יובן למבין, ענין מאמר חכמי האמת (עיין תיקוני זוהר תיקון כא) שאילו לא הכה משה את הבאר לא היו מחלוקות ומלחמות על דבר הלכה.

ובזה נבא אל תכונת מאמר הנ״ל, וז״ל, כשהנער קטן רבו מכה אותו ומלמדו. כיון שהגדיל, בדבור הוא מייסרו. כך אמר הקב״ה למשה כשהיה סלע זה קטן הכית אותו, והכית בצור. אבל עכשיו, ודברתם אל הסלע, שנה עליו פרק אחד כו׳ ע״כ:

והנה על הדרך שכתבנו בו למעלה, הערנו כמה הערות, אשר יתיישבו על הדרך הזה. בשום לב אל מה שבפרשה זו ובפרשת בשלח לא נאמר והכית בבאר, או ודברתם אל הבאר. כי אם צור וסלע. וגם השינוי, כי שם נקרא צור ופה סלע. ועל פי דרכנו נבין מאמר התנא באומרו כי פי הבאר נברא בין השמשות ולא אמרו הבאר. אך הוא כי הנה הבאר בעצמו הוא כח שכינה מאיכות רוחניות תורה שבעל פה כמדובר. ועל כן אין מבוא לו להיות לו פה מריק ומוציא בעולם הזה השפע הרוחני שלו, כי אם למעלה מעולם המלאכים. אך התלבשות כח נאות להריק בעולם הזה הוא הפה שנברא בין השמשות:

ונבא אל הענין. והוא, בהקדמה נודעת, כי כל עון ופשע אשר יחטיא איש או אנשים, נעשה כח טומאה, לפי חומר החטא החזק הוא הרפה, והכח הטמא ההוא, הוא נעשה מסך מבדיל בין כח המריק השפע ובין מקבלו. ונעשה כדלת סוגרת פי הבאר ודומה לו. והנה ברפידים שרפו ידיהם מן התורה מאליהם, למה שעדיין לא הורגלו בעול תורה, והוא עון גדול כנודע. כי על כן נחרב בית המקדש כמו שאמרו ז״ל (ירושלמי חגיגה פ״א ה״ז) ויתר הקב״ה על עבודה זרה ועל גילוי עריות ועל שפיכות דמים ולא ויתר על ביטול תורה. ועל כן, אותו עון נעשה כח קשה כצור החלמיש למראה עינים, סותם פי הבאר. כי היא קליפה המבדלת בלי ספק בין מימי התורה למבטלים. אך בקדש, אחרי סובלם עול תורה כמה שנים, ולא נתבטלו מרפיון ידים שרפו ידיהם בכונה. רק שעל סילוק מרים, שבזכותה היה הבאר להם, נסתלק גם הוא, והנה היה רצונו יתברך, כי בראותם כן שיחזיקו בתורה בעצם. כי אז ישובו המים לאיתנם. ואדרבא שמו לבם להתלונן ונתבטלו מהתורה. והנה הביטול תורה ההוא, לא היה קשה כראשון, כי היו כאנוסים. כי אין אדם נתפס על צערו. על כן הטומאה והקליפה שנעשה בעון ההוא, היתה בלתי קשה משל רפידים:

ולכן, אם שם נמשל לצור, פה נמשל לסלע, רפה ממנו. ועל כן אם שם הוצרך הכאת משה להכניע כח הקליפה הנקראת צור, הסותמות פי הבאר. פה לא היה צריך רק דבר שהוא לשנות פרק אחד וכו׳, ומיד נמחה מפני התורה, ונפתח הבאר. כי הוא הדבר אשר היה להם לעשות בסילוק הבאר, ולא היה נסתם, כאשר כתבנו, ועל כן לא נמצאו בהכאת הצור רק זקני ישראל הם חכמי הדור, אשר לא בטלו הם מן התורה כהמון העם. וזכותם עם זכות משה במטה האלהים ישברו כח הקליפה ההיא. ואל ההמון שרפו ידיהם מן התורה לא קרא. אך לדבר אל הסלע פה, קבץ את כלם. כי לא היה להמון עון גדול כמאז, לעכב. כי כאשר הם רפו ידם מתורה שבעל פה, גם היא עזבתם. וטוב טוב יבואו כלם ויכירו מעלתה. וגם כי זכותא דרבים עדיף:

ועל ידי כן לא נזכר בהכאת המטה, ולא פה בקדש, באר. רק צור. כי אין הכאה בבאר חלילה כי קדוש הוא לאלהיו. רק אל הצור, הכח הסותם. וגם פה הדבור אל הסלע להתיש כחו מלסתום, ולא אל הבאר, כי אין הבאר מעכב כי אם העון היה מבדיל, וזהו המתקת משלם, שאמר הקב״ה למשה כשהנער קטן רבו מכה אותו וכו׳. כי עון מה שרפו ידיהם מן התורה ברפידים, היה כנער קטן שכולו יצר הרע, ומתרפה לדעת בעצם מן התורה, כגועל בה. וצריך להכות ליצרו בעצם להתיש אותו כי כולו יצר הרע. אך כשהגדיל בתורה והוקדש והומס יצרו בה. כשמרפה ממנה, אינו מגועל נפשו,

רק מחמת צער מה. ועל כן בדבור מתייסר. ומה גם למה שכתב הרמב״ם ז״ל בהלכות גרושין (פרק ב הלכה כ) כי בהכות את הבלתי מקיים דברי תורה, את יצרו הם מכים. וכדבר הזה קרה לישראל, כי כח הטומאה שנמשל לצור, נעשה על ידי עון מה שרפו ידיהם מן התורה, מעין הנער הגועל בה מרצונו. כי נער ישראל בימים ההם, והיו קצים בעמלה, כנער. באופן היה הצור - הוא העון - ממש הסותם פי הבאר קשה. ובדברים לא יוסר כי אם בהכאה. אך בקדש כבר גדלו בעול תורה, ולא רפו מהתורה, כי אם מצער. על כן לדחות הסלע שהוא העון עצמו הרפה, בדבור מספיק. ועתה הרגיש, שאם כן שהסלע הוא העון, ולא הבאר נקרא סלע, אם כן איך יאמר ודברתם אל הסלע, שנראה שמדברים אל הסלע, ואומרים לו שיתן מימיו. והאם אל העון נאמר שיתן מימיו. על כן אמר שנה עליו פרק אחד. לומר, שאינו אומר לו תן מימיך. רק שנה עליו להתישו ונתן מימיו הבאר הידוע:

המהר״ל

בספרו נתיבות עולם א - נתיב התורה - פרק ב

בפרק הנודר (נדרים נ״ה ע״א) מ״ד וממדבר מתנה וממתנה נחליאל ומנחליאל במות כיון שעושה אדם את עצמו כמדבר שהוא מופקר לכל נתנה לו התורה במתנה שנאמר וממדבר מתנה וכיון שנתנה לו נחלו אל שנאמר וממתנה נחליאל וכיון שנחלו אל עולה לגדולה שנאמר ומנחליאל במות ואם הגביה את עצמו הקדוש ברוך הוא משפילו שנאמר ומבמות הגיא ולא עוד אלא ששוקפין אותו בקרקע שנאמר ונשקפה על פני הישימון ואם חוזר בו הקדוש ברוך הוא מגביהו שנאמר כל גיא ינשא. פירוש דבר זה כמו שהתבאר לפני זה, כי אין התורה שייכת רק אל מי שאין לו גאוה והכל שוה אצלו ולזה ראוי התורה. ועוד כי התורה גם כן היא הפקר לעולם, ולכך אין מתיחס אל התורה כי אם מי שהוא הפקר גם כן כמו שהיא התורה. ומה שהתורה היא הפקר, לפי שהתורה אינה מעולם הזה רק מעולם העליון, ולכך התורה היא אל הכל בשוה ואין לאחד חלק יותר מאחר, והכל הוא מצד הפשיטות שבתורה, ולפיכך כאשר הוא עושה עצמו הפקר לכל ויש בו מדת הפשיטות ראוי אליו התורה שהיא הפקר. ודבר זה בארו במדרש (במ״ר פ״א) התורה נתנה במדבר ובאש ובמים מה אלו הפקר לעולם כך התורה הפקר לעולם. ואמר כאשר מקבל התורה הוא חלק השם יתברך לפי שיוצא מן הגשמי להיות לו מדרגה השכלית ואז נחלו אל, והאדם מתעלה למעלה כאשר הוא חלק השם יתברך. וכאשר הוא מתגאה הקדוש ברוך הוא משפילו, כי השם יתברך הגביה אותו ומפני שהוא יתברך משפיל גאים משפיל אותו ביותר. וזה שאמר ולא עוד אלא ששוקפין אותו בקרקע, ר״ל שנדחה מן השם יתברך בכח, כי היה מעלה אותו השם יתברך ולא הגיע אל המעלה מצד עצמו ועתה הגיס דעתו לכך שוקפין אותו בכח, לא כמו שאר אדם שיש לו המעלה מצד עצמו אין שוקפין אותו בכח כי ראוי אל המעלה מצד עצמו, אבל זה שלא היה לו הגדולה מצד עצמו רק השם יתברך הגביה אותו וכך מפלתו בכח מן השם יתברך. והתבאר לך כי לקנין התורה השכלית צריך הכנה עד שיקבל התורה, ועיקר הוא הענוה כמו שבארנו למעלה, כי מדת ענוה יותר מכל המדות הכנה אל התורה:

דרשות המהר״ל - דרוש על התורה

אבל פירוש המאמר הזה, כי בא לומר שבשביל שהאדם הוא נחשב כמדבר זה החסר, ניתנה לו תורה מן השמים להשלימו, כי אין ראוי לבריאה כזאת מן השמים שתהיה חסירה. ואמרו המלאכים מה לילוד אשה בינינו, רצו בזה כי מה שייך ילוד אשה בין העליונים, אשר באין ספק מצד הוולדו מן האשה נמשך אחרי גדרה וענינה במה שהיא מושפעת ומקבלת, והעליונים למעלתם ומדריגתם המה משפיעים ואינם מקבלים, ולפיכך אין יחס ושייכות לילוד אשה בין המלאכים. כי כל ילוד אשה, בבחינתו זאת ודאי רוצה לקבל כאשה הזאת המיוחדת לקבלה אשר הוא ילוד מאתה, ואין קבלה בעליונים. בכן אם הוא רוצה לקבל דבר ראוי שיעמוד בין התחתונים הסגולים לקבלה לשפלותם. ומפני כי בודאי ידעו שעלייתו שם היתה לקבל דבר מה לכן אמרו מה לילוד אשה בינינו, כי אין העליונים בעלי קבלה כאמור. ואמר הש״י לקבל תורה בא, ולערך מעלת התורה שייך קבלה אף בעליונים, באשר לגודל מעלתה נבראת לפני המלאכים ולפני כל הנבראים, ולפי מעלתה העליונה על כל צריכין לקבלה העליונים גם הם, כי תמיד התחתון והפחות מקבל דבר שהוא עליון ממנו. ואז אמרו לו יתי, מאחר כי כל כך מעלתה עליונה עד שגם לעליונים שייכה בה קבלה, למה ועל מה אם כן אתה נותנה לבשר ודם. כי המלאכים בודאי היו יודעים כי בה ברא הוא יתי כל העולמות, ואם בנגלה שלה הם דברים פשוטים מכל מקום פנימיותה שהם סודי התורה ודאי הם דברים עליונים, אשר עליהם נאמר (איוב כ״ח) ונעלמה מעיני כל חי ומעוף השמים נסתרה, ומעוף השמים אלו המלאכים אשר כתיב בהם (ישעיה ו׳) ובשתים יעופף. וזהו אמרם תנה הודך על השמים רצו בזה שיודיע דרכו אשר בסתריה למלאכים:

עוד, בספרו **חדושי אגדות** – ח״ב עמוד כא - מסכת נדרים (נ״ה ע״א). מאי דכתיב **וממדבר מתנה וממתנה נחליאל** וכו׳, כיון שעושה עצמו כמדבר שהוא הפקר נתנה לו תורה במתנה. פי׳ דבר זה כי אין התורה שייכית אל מי שנפשו גשמית, כי איך יהיה עומדת התורה השכלית בגשמי שאינם מתחברים, ומי שעושה עצמו הפקר לכל שאין לו גאוה רק הכל שוה אצלו ובזה הוא הפקר לכל ראוי לו התורה, שהוא מדת משה רבינו ע״ה שנאמר בו (במדבר י״ב) והאיש משה עניו מאד. ומדת הענוה הוא מדת הפשיטת כמו שביארנו במקומו מה שיש במדה זאת הפשיטת הגמור, ומי שעושה עצמו הפקר דבר זה בפרט הוא מדת הפשיטת, ולכך נתנה התורה במדבר שהוא מקום הפקר, כי התורה יש בה הפשיטת שהיא שכל פשוט. ולכך אמר כאן כי מי שעושה עצמו הפקר ויש לו הפשיטת הגמור אליו נתנה התורה שהיא שכל פשוט, כמו שנתנה התורה במדבר בשביל פשיטת התורה, ואמר כאשר מקבל התורה הוא חלק הש״י, כי יוצא מן הגשמי להיות לו מדריגה השכלית ולפיכך נחלו אלו, ואז הוא מתעלה, כאשר יוצא מן הגשמי שהוא עולם הזה הוא מתעלה אל הש״י. וכאשר הוא מתגאה הקב״ה משפילו, מפני כי המתגאה הוא בעל גשם והש״י בלתי גשם משפיל אותו, כי הקדוש ברוך הוא משפיל גאים כמו שביארנו במסכת עירובין שכך מדת הש״י. ואמר ולא עוד אלא ששוקעין אותו בקרקע, וזה מפני שנדחה מן הש״י לכך נדחה בכח כי הש״י פעולתו בכח, ואם חוזר הקב״ה מגביהו וזה כי אחר שהיה ראוי למעלה מכח התורה מצד עצם התורה כמו שהבתאר, אם חוזר בו ראוי שיחזור בו למעלתו הראשונה ולא הפסיד מעלתו וחזקתו הראשונה כי מצד עצמה של תורה ראוי לו ההתעלות ואם מצד המקרה שהוא החטא הגיעו לו השפלות והוא חוזר בו אין ראוי שתתבטל בשביל זה מה שהוא ראוי לו מצד עצם התורה ומעלתה ודבר זה מבואר.

ספר **נועם אלימלך** - ליקוטי שושנה

וזהו וממדבר מתנה כו׳ דהיינו שצריך הצדיק לעשות עצמו כמדבר ואז ניתן לו התורה במתנה. וממתנה נחליאל רוצה לומר שמנחיל התורה לאל יתברך ומנחליאל במות רוצה לומר על ידי זה נותן השפעה למעלה בעולמות העליונים ומבמות הגיא פירוש שממשיך השפעה למטה.

ספר **אוהב ישראל** - פרשת חקת

והנה מכאן ואילך מרומז בהפסוקים איך להעלות את בחי׳ הבא״ר. א״ז, הוא הייחוד הוי״ה אדנ״י שמונה אותיות מספר א״ז. ישיר ישראל את השירה הזאת עלי באר ענו לה, להעלות את הבאר להעולמות העליונים. באר חפרוה שרים כרוה נדיבי העם. היינו אשר חפרוה החכמי ישראל שבכל דור על ידי מחשבותם הקדושים. וזהו במחקק, לשון מחשבה וחקיקה. במשענותם, לשון משען ומשענה. היינו תמכין דאורייתא אותן האנשים המחזיקים ידי לומדי התורה כי גם על ידם נתרבה התורה בישראל. וממדבר מתנה, אדם שמפקיר את עצמו בשביל התורה ומצותיה כמדבר הזה, אז נעשה לו התורה כמתנה, כי יש חילוק בין מכר למתנה, היינו כשמכר אחד ביתו לחבירו ומצא בו הלוקח אוצר טמיר וגנוז הגם שכתב לו בשטר המכר מתהום ארעא ועד רום רקיע עכ״ז לא קנה הלוקח את האוצר. ובמתנה קנה המקבל המתנה גם את האוצר כי נותן בעין יפה הוא נותן כידוע זה מהגמרא (ב״ב עא.) ומהפוסקים. ואדם כזה שמפקיר א״ע על התורה אז נעשית שלו בתורת מתנה וקנה גם את האוצר הטמיר וגנוז היינו הניצה״ק המובלעים בתוך הקליפות החיצונים להוציא בולעם מפיהם. וכמו שכותבין בשטר מתנה כתבוהו בשוקא וחתמוהו בברא, היינו מלשון חיצוניי כי היכי דלא ליהוי עוד מילתא דטמירתא רק שיעלו לשורשם הרמה בקודש. וממתנה, ומכיון שזכה כבר לבחי׳ מתנה וכנ״ל. נ״חלי אל, היינו יוכל להמשיך נחלי שפע טוב וברכה מהי״ג נהרות המושכין שמן אפרסמון אשר התחלתם הוא אל רחום וחנון גו׳. ומנחליאל במות, היינו מהי״ג נהרין כנ״ל. במות, היינו הי״ג נימין קדישין הנק׳ שבחא דעתיקא היוצאים מפסוק מי אל כמוך כו׳. ומבמות הגיא, היינו לעומק כזה אשר בשדה מואב, והוא סוד שער החמשים של הנו״ן שערי בינה, ראש הפסגה עד לבחי׳ ראש סוד גולגלתא. ונשקפה על פני הישימון היינו להעולמות עליונים אשר לית שום השגה של נאצל ונברא ונוצר ונעשה תפיסה בהו כלל. והוא ע״ד יוצר אור ובורא חושך (ישעיה מה, ז) מחמת כי עולם הבריאה הוא למעלה מעולם היצירה לכך נאמר בו חושך כי לית מחשבה תפיסא ביה וכדאיתא בכתבי האר״י הק׳ ז״ל. והמשכיל יבין כ״ז היטב:

הגר״א

בספרו אדרת אליהו על במדבר פרק כא פסוק יח

באר חפרוה שרים כרוה. בסוד או״א. דהוא באר ברא דבראשית. והם ט״ז אותיות ושית אותיות דבראשית. הם כ״ב אותיות. **כרוה נדיבי עם**. הם אבהן. נדיבי. חושבן ג׳ אותיות דשני שמות דשילוב, היינו יה״ו בשילוב אד״נ. ונאמר כאן ב׳ פעמים באר, הוא מ״ש בתיקונים אחרונים [תיקון ח׳ ט׳] תרין באר אינון, חד **באר חפרוה שרים** ויריבו עליה, תניינא **ולא רבו עליה**, בראשית ברא שית דאיסור והיתר כדקאמרן, **ויחפרו באר אחרת ולא רבו עליה**, הלכה למשה מסיני. וזהו **עלי באר ענו לה** הלכה למשה מסיני דלא רבו עליה. **באר חפרוה שרים**, היא באר דשית סטרין. **במחקק**. הוא יוסף. בו רמ״ח עלמין שהן רמ״ח מצות עשה שבו. **במשענתם**. זה משה ואהרן שעל ידם נתנה תורה שהיא משען לחם ומשען מים. וכמ״ש בסוף תיקוני זוהר אברהם תמך על דא, יצחק תמך על דא, ויעקב על שניהן, ויעקב נכלל במחוקק. ע״כ חשב ממעלה למטה, וכאן מתחיל ממטה למעלה. **מתנה**. הוא ח״י עלמין ח״י אותיות. ט״ט דטטפת. מתנה הוא מ״ה ת״ן:

בספרו קול אליהו על במדבר פרק כא פסוק יח

בפסוק (במדבר כא. יח - יט) באר חפרוה שרים כרוה נדיבי העם במחוקק במשענותם וממדבר מתנה וממתנה נחליאל ומנחליאל במות, ודרשו חז״ל בגמרא במס׳ נדרים (דף נ״ה) מאי דכתיב וממדבר מתנה כיון שהאדם עושה עצמו כמדבר שהוא מופקר לכל, תורה ניתנה לו במתנה, שנאמר וממדבר מתנה, וכיון שניתנה לו במתנה נחל אל, שנאמר וממתנה נחליאל, ועולה לגדולה שנאמר ומנחליאל במות וכו׳ ע״ש: (הגהה טז) בספר דבר אליהו מביא שם ע״ז בזה״ל דשאל תלמיד אחד מתלמידי הגאון זצ״ל את רבינו ז״ל הלא המאמר וממדבר מתנה הוא סוף הפסוק, ורישא דקרא מתחיל בענין אחר, באר חפרוה שרים וגו׳ ואיך יתפרש כל הפסוק עפ״י הדרש של הגמרא הנ״ל, וע״ז השיב מרן הגאון זצ״ל כמ״ש בפנים: ויש לפרש דגם תחלת הפסוק קאי על התורה, כי באר הוא התורה כמו שכתוב שתה מים מבורך ונוזלים מתוך בארך (משלי ה. טו) והנה מדת התורה כך הוא כי נאמר עליה (קהלת ז. יד) כי בצל החכמה בצל הכסף, ונאמר (משלי ג. יח) עץ חיים היא למחזיקים בה, שגם האיש שאין בכחו ללמוד בעצמו ומחזיק ביד אחרים שיוכלו ללמוד תורה, ג״כ שכרו אתו כמו הלומד בעצמו כי בצל החכמה בצל הכסף, וזהו שאמר באר היא התורה חפרוה שרים, ר״ל שרי התורה ולומדיה חופרים ומעמיקים בלמודיה ובמסתריה, כרוה נדיבי העם. ר״ל הנדיבים והעשירים אשר כל העסק שלהם במשא ומתן המה יקנו את התורה במחיר כספם, ומלת כרוה הוא לשון קנין כמו (בראשית נ. ה) בקברי אשר כריתי לי, וביאר עוד הפסוק ואמר כי אלו ואלו חלקם בתורה, אלו במחוקק שהם יחוקקו חוקי התורה, ואלו במשענותם במה שהמה תמכין דאורייתא. (דבר אליהו):

חתם סופר על במדבר פרק כא פסוק יח

באר חפרוה שרים כרוה נדיבי העם במחקק במשענותם וממדבר מתנה, יתפרש על באר התורה אשר שרי מעלה אדום וישמעאלים לא אבו קבלם כשהחזיר הקב״ה התורה עליהם, וזהו באר חפרוה שרים מלשון וחפרה הלבנה [ישעי׳ כ״ד] שהוא לשון כלימה, אותו הבאר שהשרים שלמעלה הכלימוהו וחפרוה ולא רצו לקבלו אותו, כרוה נדיבי העם הם ישראל בת נדיב, ומרמז על מחזיקי לומדי תורה המתנדבים בעם כמו שמפרש והולך במחקק במשענותם כאלו אמר כמחקק כמשענותם כמו כעם ככהן [שם] הכל חד המחקק והמשען שלו שהוא יששכר עם זבולן, וממדבר מתנה מי שעושה ביתו מדבר הפקר לכל לומדי תורה לזה ינתן לו תורה במתנה מאת ה׳ מן השמים ע״ד [שבת כ״ג ע״ב] דמוקר רבנן וכו׳ ודרחים רבנן וכו׳. [תק״ס, ועי׳ בדרח״ס כרך ב׳ דף ת״א טור א׳]:

בשירת הבאר נרמז עניין הורדת השפע - סדר הורדת השפע זו מבארת לנו את עניין עליית מ״ן והורדת מ״ד. כאשר יש ייחוד חתן וכלה **וּמִשָּׁם** ו=חתן כלומר תפארת שיש בה ו״ק, שם זו המלכות הנקראת שם והיא הנקראת באר **בְּאֵרָה** ולעיתים נקראת בארה כי היא גם ה׳ בתראה והיא נבנית מן הגבורות הבאים מיצחק כלומר ספירת הגבורה ולכן בארה גימ׳ יצחק. הנה למדנו עד כה שזו״ן התייחדו וקדם לכך ענין ״שמאלו תחת ראשי״ אלו הגבורות הקודמים לייחוד. ועוד קודמים לייחוד זה עניין המוחין שללא מוחין אין זיווג שלם וזה נרמז במילת **הִוא** היא כתיב היא קרי וכבר אמרנו שהבינה נקראת הוא וכאן הבינה מרכנת עצמה להשפיע לזו״ן כענין והאם רובצת על האפרוחים וכו׳ וכשהיא משפעת להם היא נקראת **הַבְּאֵר** ה׳ ראשונה המשפעת למלכות הנקראת באר והיא הנקראת **אֲשֶׁר** אשר בדרך כלל בינה והיא **אָמַר** בייחוד תדירי עם **יְדֻוָד** אבא כי אמירה רומזת לייחוד כידוע ומייחוד חו״ב נמשך **לְמִשֶּׁה** לבינה שפע והיא משפעת אותו לאֶ֫סֶ֥ף מלכות בה מתאסף הכל והיא הנקראת **אֶת** את ושם אחיזת **הָעָם** העם אלו בעלי הנפש **וְאֶתְּנָה** המשתוקקים **לָהֶם** לקבל **מָיִם** שפע.

ראשית יש להעלות בכוונה רבה את **אָז** המלכות שהיא אות א כי היא ראשונה בספירות ממטה למעלה אל הבינה זו האות ז והיא הנקראת לעתיד לבא כי הבינה היא העולם הבא והיא אם הבנים שהם הזו״ן שבהם ז׳ ספירות. וכאשר מלכות עולה לבינה אז **יָשִׁיר** מלשון שור והבטה של **יִשְׂרָאֵל** תפארת במלכות הנקראת **אֶת** וכן **הַשִּׁירָה** וכן **הַאֶ֫֫֫

הגדלות והיא כעת בייחוד עם אבא הנקראת במות כתרגומו ״רמתא״ שהוא רם כעין ״ירכיבהו על במתי ארץ״ ולהיכן יש עוד לעלות? **וּמִבָּמוֹת** מאבא אל **הַגַּיְא** ו״ק דכתר ומשם אל **אֲשֶׁר** בינה דכתר שהיא **בִּשְׂדֵה** מלכות **מוֹאָב** חכמה דכתר ומשם **רֹאשׁ הַפִּסְגָּה** כתר דכתר ומשם **וְנִשְׁקָפָה** מביטה **עַל פְּנֵי הַיְשִׁימֹן** מלכות דא״ק. צריך לדעת שעם מסלול העליה יש כלים ואורות. הכלים הם מלכות תפארת בינה חכמה וכתר ולהם אורות נפש רוח נשמה חיה ויחידה. כאשר אומרים שמלכות עולה היינו שהיא משיגה אורות. מלכות יכולה להיות עם אור הנפש בלבד והיא בקטנות. לאחר מכן יכולה לקבל את אור הרוח וזו גדלות ראשונה ולאחר מכן את הנשמה וזו גדלות שניה ואחר כך את אור החיה שזו כמעט שיא הגדלות ואור היחידה זו שלמות הכל.

מדבר - מלכות היא הנקראת ארץ. לארץ יש כל מיני שמות: ארקא, תבל, נשיה, ציה, חלד, ארץ, גיא. וגם בחינת ארץ יש בה כל מיני מצבים כגון שדה בעל שדה שלחין ניר שדה עבודה וכו׳. הגמרא אומרת שמדבר הכל דשין בו, מדבר זה הפקר לכל, למדבר אין בעלים מכאן שמדבר זו המלכות כשהיא בקטנות עם אור דנפש בלבד. במקום אחר נזכר שמלכות מאבדת כל ט׳ ספירות שלה והיא רק עם כתר שלה ובו אור הנפש.

מתנה - מצב מתנה מורה על נתינה. מי נותן? זה החתן היא נותן לה חסדים והיא מתמתקת. השבת נקראת מתנה, ״מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה״ שבת זו המלכות כשהיא בחיבור עם התפארת בסוד ש (אלו החג״ת **ש**לושה אבות) בת. אם כן מתנה זו מלכות עם אור הרוח.

נחליאל - הנחל רומז אל הו״ק כענין ״כל הנחלים הולכים אל הים״ נחל אלו הו״ק והים זו המלכות. חכמה בינה תפארת ומלכות אלו: מקור המעיין, המעיין, הנחל והים. נחליאל זו קומת הרוח בשלמות כי אל זה החסד שהוא הנחל הראשון.

במות - במות זה חו״ב כי במתי ארץ זו ארץ החיים זו הבינה שהיא בחיבור תדירי עם החכמה הנקרא חיים ובאורות זה נשמה וחיה.

הגיא - הגיא ענינו כתר. כתב בספר מגלה עמוקות שהגיא ירמוז על י״ג מכילן דרחמי״. כתבנו לעיל שמילת ״הגיא״ רומזת על ו״ק דכתר ולא על כל הכתר. כתב בספר הגירושין (ספר שכתב הרמ״ק בעת הליכה בשדות צפת. גירושין הכוונה מבית המדרש. כיום נקרא התבודדות) על הפסוק ״כי אלך בגיא צלמות״ כי מילת גיא רומזת על מלכות. ואומר אני הגיא גימ׳ חוה זו המלכות המגיעה לקומת ו״ק של אריך. ובמוחין אלו אורות רוח דיחידה.

ונשקפה על פני הישימון- אומר כאן הכתוב שחזה דאריך מקביל בגובה למלכות דא״ק.

הנה לפניך באורים נוספים:

באור הרקאנטי

פרשת חקת - **אז ישיר ישראל את השירה הזאת עלי באר ענו לה באר חפרוה שרים** וגו׳. כבר ידעת כי מלת באר רומזת לכנסת ישראל בפסוק והאבן גדולה על פי הבאר. ורמז כאן להעלותה בשם הגדול יתברך וזהו אמרו **את השירה הזאת** וידעת פירוש מלת זאת. ובעבור שלא אמר כאן את השירה הזאת ליי׳ כמו שאמר בשירת משה שרמז שם להעלותה בשם המיוחד על כן אמר **עלי באר ענו לה** כלומר שתתעלה למעלה. ואמר כי הבאר הנזכרת **חפרוה שרים** והרמז לזרועות עולם. (חו״ג) **כרוה נדיבי העם** הרמז לג׳ אבות העליונים (חג״ת)ולשון כרוה כדי לקבל השפע והברכה הנאצל עליה דרך צדיק יסוד עולם המקבל מן הנצחים שהם השוקים העליונים זהו **במחוקק במשענותם**. וכבר ידעת כי המחוקק רומז לצדיק שנאמר **ומחוקק מבין רגליו**, **ובמשענותם** רמז לנצח והוד והנה שסדר הכל מלמעלה למטה.

ואח״כ סדר הכל מלמטה למעלה באמרו **וממדבר מתנה וממתנה נחליאל**.

ובספר הבהיר מנלן דכל מדה ומדה מאלה השבעה איקרי נחל דכתיב וממתנה נחליאל אל תקרי נחליאל אלא נחלי אל. וכולן הששה הולכין על דרך אחד אל הים ומאי ניהו אותו דרך אחד מכריע בנתים דכתיב לפניו ילך דבר (חבקוק ג׳ ה׳) וכולן הולכין לאותו צינור ומאותו צינור אל הים והיינו דכתיב וממתנה נחליאל ממקום שנתן דהיינו המוח נחליאל ומנחליאל במות דמתרגמינן רמתא ומאי רמתא סגול״ה שאחר הזרקא. ומבמות הגיא אשר הוא מזומן ומאי הוא אותו אשר בשדה מואב אל תקרי מואב אלא מאב אותו אב שנאמר עליו עקב אשר שמע אברהם בקולי ומאי הוא אותו השדה אותו שהוא בראש הפסגה וגם נשקפה על פני הישימון ומתרגמינן שמייא ועל אותו צנור נאמר מעיין גנים באר מים חיים ונוזלים מן לבנון (שה״ש ד׳ טו׳) ומאי ניהו לבנון הוי אומר זה חכמה:

ספר הציוני

פרשת חקת - אז ישיר ישראל וגו׳. כתב הרי״ח זה הלל הגדול שאחר שניצולו מסיחון ועוג ועברו נחל ארנון נעשה זה השיר והיה כתוב בחנמש עד שבא דוד הע״ה והסיר מזמור דמשה וחברו בתהילים ותדע שכן הוא שנותן לחם לכל בשר כל״ח הודו לאל השמים כל״ח קאי על המטיר להם לחם מן השמים ובא יהושע ועשה מזמור שני שעומדים בבית ה׳ והוסיף רק חדוש אחד ולכל ממלכות כנען ר״ל ע״י נעשה נס זה וכשדוד כבש הוסיף גם הוא ברוך ה׳ מציון שוכן ירושלים הללויה. וזה היה דרכם בימים ההם כשהיו מתקנין השיר על הנס היו חוקרין אחר באר טוב שנאמר במקהלות ברכו ה׳ ממקור ישראל:

מנחליאל במות. איתא במדרש רנב״ה סוד גדול מנלן דכל מדה ומדה נקרא נחל שנאמר ממתנה נחליאל אל תקרי נחליאל אלא נחלי אל. וכל הששה על דרך אחד הולכים אל הים ומאי ניהו. אותו דרך אחד מכריע בנתים דכתיב לפניו ילך דבר ויצא רשף לרגליו וכולם הולכים דרך אותו צינור אל הים. והיינו דכתיב וממתנה נחליאל ממקור שניתן והיינו המוח לנחליאל ומנחליאל במות מאי במות כדמתרגם רמתי ומאי רמתי אותה סגו״לה שאחר הזרק״א. ומבמות הגיא אשר בשדה מואב אל

תקרי מואב אלא מאב אותו אב שנאמר עליו עקב אשר שמע אברהם בקולי. ומאי אותו שדה אותו שבראש הפסגה וגם נשקפה על פני השימון והוא הנקרא שדה של תפוחים וזהו סוד כריח שדה אשר ברכו השם מכלל שיש שדה אחרת מקולל והוא סביבות יסוד וזהו השדה מלאה רוצחין ומקטרגין והוא שדה של עשו וזהו שאמר ויבא עשו וגו׳ וזהו השדה שמגלין בו עריות שנאמר כי בשדה מצאה וזהו השדה שהרג בו קין להבל שנאמר ויהי בהיותם השדה. וז״ס על פני השדה בחלל חרב או במת או בעצם וגו׳:

הגעתי

(כא) וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים אֶל סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי לֵאמֹר׃(כב) אֶעְבְּרָה בְאַרְצֶךָ לֹא נַטֶּה בְּשָׂדֶה וּבְכֶרֶם לֹא נִשְׁתֶּה מֵי בְאֵר בְּדֶרֶךְ הַמֶּלֶךְ נֵלֵךְ עַד אֲשֶׁר נַעֲבֹר גְּבֻלֶךָ׃(כג) וְלֹא נָתַן סִיחֹן אֶת יִשְׂרָאֵל עֲבֹר בִּגְבֻלוֹ וַיֶּאֱסֹף סִיחֹן אֶת כָּל עַמּוֹ וַיֵּצֵא לִקְרַאת יִשְׂרָאֵל הַמִּדְבָּרָה וַיָּבֹא יָהְצָה וַיִּלָּחֶם בְּיִשְׂרָאֵל׃(כד) וַיַּכֵּהוּ יִשְׂרָאֵל לְפִי חָרֶב וַיִּירַשׁ אֶת אַרְצוֹ מֵאַרְנֹן עַד יַבֹּק עַד בְּנֵי עַמּוֹן כִּי עַז גְּבוּל בְּנֵי עַמּוֹן׃(כה) וַיִּקַּח יִשְׂרָאֵל אֵת כָּל הֶעָרִים הָאֵלֶּה וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּכָל עָרֵי הָאֱמֹרִי בְּחֶשְׁבּוֹן וּבְכָל בְּנֹתֶיהָ׃(כו) כִּי חֶשְׁבּוֹן עִיר סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי הִוא וְהוּא נִלְחַם בְּמֶלֶךְ מוֹאָב הָרִאשׁוֹן וַיִּקַּח אֶת כָּל אַרְצוֹ מִיָּדוֹ עַד אַרְנֹן׃(כז) עַל כֵּן יֹאמְרוּ הַמֹּשְׁלִים בֹּאוּ חֶשְׁבּוֹן תִּבָּנֶה וְתִכּוֹנֵן עִיר סִיחוֹן׃(כח) כִּי אֵשׁ יָצְאָה מֵחֶשְׁבּוֹן לֶהָבָה מִקִּרְיַת סִיחֹן אָכְלָה עָר מוֹאָב בַּעֲלֵי בָמוֹת אַרְנֹן׃(כט) אוֹי לְךָ מוֹאָב אָבַדְתָּ עַם כְּמוֹשׁ נָתַן בָּנָיו פְּלֵיטִם וּבְנֹתָיו בַּשְּׁבִית לְמֶלֶךְ אֱמֹרִי סִיחוֹן׃(ל) וַנִּירֶם אָבַד חֶשְׁבּוֹן עַד דִּיבֹן וַנַּשִּׁים עַד נֹפַח אֲשֶׁר עַד מֵידְבָא׃(לא) וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ הָאֱמֹרִי׃(לב) וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לְרַגֵּל אֶת יַעְזֵר וַיִּלְכְּדוּ בְּנֹתֶיהָ וַיֹּרֶשׁ \{וַיּוֹרֶשׁ\} אֶת הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר שָׁם׃(לג) וַיִּפְנוּ וַיַּעֲלוּ דֶּרֶךְ הַבָּשָׁן וַיֵּצֵא עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן לִקְרָאתָם הוּא וְכָל עַמּוֹ לַמִּלְחָמָה אֶדְרֶעִי׃(לד) וַיֹּאמֶר יְדֹוָד אֶל מֹשֶׁה אַל תִּירָא אֹתוֹ כִּי בְיָדְךָ נָתַתִּי אֹתוֹ וְאֶת כָּל עַמּוֹ וְאֶת אַרְצוֹ וְעָשִׂיתָ לּוֹ כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ לְסִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבּוֹן׃(לה) וַיַּכּוּ אֹתוֹ וְאֶת בָּנָיו וְאֶת כָּל עַמּוֹ עַד בְּלִתִּי הִשְׁאִיר לוֹ שָׂרִיד וַיִּירְשׁוּ אֶת אַרְצוֹ׃

פרק כב

(א) וַיִּסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ בְּעַרְבוֹת מוֹאָב מֵעֵבֶר לְיַרְדֵּן יְרֵחוֹ׃

בלק

(ב) וַיַּרְא בָּלָק בֶּן צִפּוֹר אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה יִשְׂרָאֵל לָאֱמֹרִי׃(ג) וַיָּגָר מוֹאָב מִפְּנֵי הָעָם מְאֹד כִּי רַב הוּא וַיָּקָץ מוֹאָב מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃(ד) וַיֹּאמֶר מוֹאָב אֶל זִקְנֵי מִדְיָן עַתָּה יְלַחֲכוּ הַקָּהָל אֶת כָּל סְבִיבֹתֵינוּ כִּלֵּךְ הַשּׁוֹר אֵת יֶרֶק הַשָּׂדֶה וּבָלָק בֶּן צִפּוֹר מֶלֶךְ לְמוֹאָב בָּעֵת הַהִוא׃(ה) וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל בִּלְעָם בֶּן בְּעוֹר פְּתוֹרָה אֲשֶׁר עַל הַנָּהָר אֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹ לִקְרֹא לוֹ לֵאמֹר הִנֵּה עַם יָצָא מִמִּצְרַיִם הִנֵּה כִסָּה אֶת עֵין הָאָרֶץ וְהוּא יֹשֵׁב מִמֻּלִי׃(ו) וְעַתָּה לְכָה נָּא אָרָה לִי אֶת הָעָם הַזֶּה כִּי עָצוּם הוּא מִמֶּנִּי אוּלַי אוּכַל נַכֶּה בּוֹ וַאֲגָרְשֶׁנּוּ מִן הָאָרֶץ כִּי יָדַעְתִּי אֵת אֲשֶׁר תְּבָרֵךְ מְבֹרָךְ וַאֲשֶׁר תָּאֹר יוּאָר׃(ז) וַיֵּלְכוּ זִקְנֵי מוֹאָב וְזִקְנֵי מִדְיָן וּקְסָמִים בְּיָדָם וַיָּבֹאוּ אֶל בִּלְעָם וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו דִּבְרֵי בָלָק׃(ח) וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לִינוּ פֹה הַלַּיְלָה וַהֲשִׁבֹתִי אֶתְכֶם דָּבָר כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר יְדֹוָד אֵלָי וַיֵּשְׁבוּ שָׂרֵי מוֹאָב עִם בִּלְעָם׃(ט) וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל בִּלְעָם וַיֹּאמֶר מִי הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה עִמָּךְ׃(י) וַיֹּאמֶר

בִּלְעָם אֶל הָאֱלֹהִים בָּלָק בֶּן צִפֹּר מֶלֶךְ מוֹאָב שָׁלַח אֵלָי:(יא) הִנֵּה הָעָם הַיֹּצֵא מִמִּצְרַיִם וַיְכַס אֶת עֵין הָאָרֶץ עַתָּה לְכָה קָבָה לִּי אֹתוֹ אוּלַי אוּכַל לְהִלָּחֶם בּוֹ וְגֵרַשְׁתִּיו:(יב) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל בִּלְעָם לֹא תֵלֵךְ עִמָּהֶם לֹא תָאֹר אֶת הָעָם כִּי בָרוּךְ הוּא:

הקדמה

בפרשה זו אנו נחשפים לעולם שהוא הפוך מעולם הקדושה. כאן הכללים שונים מבנה העולמות שונה וכן איכות הפרצופים ושמותם. אמנם כתוב בקהלת "כי גם את זה לעומת זה עשה האלקים" וניתן לטעות ולומר שיש דמיון בין שני הפכים אלו אולם יש הבדל רב. רצה המאציל לברוא את עולם ההפוך מהקדושה כדי ליצור מערכת של שכר ועונש. העונשים והחסרונות באים מהיפך הקדושה. רצה המאציל לתת שכר טוב לשומרי מצוותיו ולכן האציל יצר ברא ועשה מעכרת שלימה של כוחות המנוגדים לקדושה כדי שיפתו את האדם ואם יעמוד בפיתוי יקבל שכר.

משל בן המלך בספר הזוהר מסופר על מלך שרצה שלהטיב לבנו. רצה שהבן יקבל שכר ולא יבוש מלקבלו. אשר על כן שלחו למשימה מחוץ לכתלי הארמון ושם על אם הדרך הטמין לו זונה מבושמת. אם בן המלך לא יטעה אחריה ויקיים דברי אביו הנה שכרו איתו ופעולתו לפניו וכן ההיפך.

הנמשל מובן שהמלך הוא מלכו של עולם. בן המלך אלו בני ישראל. הזונה אלו כוחות ההפכיים לקדושה.

חקק המאציל כלל אל אחר אסתריס ולא עביד פירי כלומר אין ברכה בהפיך הקדושה וכל הדבק בהם דבק בחסרון ובהעדר. אשר על כן הם חפצים לינוק שפע מחטאים ומעוונות. כלל נוסף אין אצלם מושג של קו אמצעי ובלשוננו שם יש קוטביות. הקו האמצעי הינו התכללות הספירות אלו באלו ובלשוננו "כאשר מתקיים דיון ענייני מתקבלת תוצאה מאוזנת וטובה.

הקדמה נוספת

הרמ"ע מפאנו אומר שבלק ובלעם הם כנגד רחל ולאה. כתוב "כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל" יעקב מקביל לרחל וישראל מקביל ללאה. כנראה דבריו מבוססים על דברי רבי יוסי בזוהר בראשית (דף קסז/א) "...אמר רבי יוסי, נחש וקסם תרי זיני אינון, ובדרגא חד סלקין, וכד אתא בלעם, בקסם עבד לקבליהון דישראל, והיינו דכתיב (במדבר כב ז) וקסמים בידם, ולקבליה דיעקב אתא לבן בנחש, האי והאי לא סליקו בידייהו, הדא הוא דכתיב (שם כג כג) כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל, כי לא נחש ביעקב בקדמיתא ביומוי דלבן, ולא קסם בישראל לבתר ביומוי דבלעם". ומסביר הרב חיים ויטאל בשער הפסוקים - פרשת בלק: "ונלע"ד חיים, כי בזה יובן היות בלק כלול מקין והבל, וכן בלעם. כי הרי בשני העקבים דלאה, יש אור או"א. וכן בראש רחל. אלא שעיקר עקבים דלאה, מאורות דאימא. ועיקר כתר דרחל, מאורות דאבא, כנלע"ד. ובזה תבין, איך **בלק היה קוסם, ובלעם הוא נחש**, כנזכר בזוהר והטעם הוא, כי הנחש אין כחו אלא בפיו, וכן בלעם שעיקרו מן הבל כנז"ל,

והוא הבל הרע, היוצא מן הפה. אבל בלק עיקרו מן קין, שהוא מאימא, שהוא בחי' מעשה, כמו שידעת בענין ל"ב אלהי"ם דבראשית, דאבא אומר ואימא עושה. והקסם הוא ביד, וכמש"ה וקסמים בידם, כי בלק היה יותר בקי בהם מבלעם. ונלע"ד חיים ששמעתי ממורי ז"ל, כי בלע"ם בגימטריא קמ"ב, כמנין הוי"ה ואהי"ה, הוי"ה ואדנ"י, עם ד' כוללים שלהם. והוא ע"ש שהוא לוקח הארות ז"א, הנקרא הוי"ה, היוצאות ללאה, הנקרא אהי"ה. והארותיו של ז"א הנזכר, שהם שתי ההוי"ת, היוצאות אל רחל, הנקראת אדנ"י:

מי היה בלעם? כתב בספר קהלת יעקב - ערך בל - **בלעם** יונק מיסוד אמא שנקרא שדי, אך אינו שדי עצמו רק החילוף של בא"ת ב"ש בק"ם גימטריא בלעם, וזהו מחזה שדי יחזה ולא שדי הרב בליקוטי בלק:

בלעם הוא מהארות יסוד אבא שבוקע ביסוד אמא מאחורי הראש דזעיר ואותן הארות הן בלאה, ובלעם הוא מאותן האורות דיסוד אבא שבמקום הזה, ולבן היה שקול כמשה רבינו ע"ה הרב בליקוטים פרשת בלק, ומבואר שם באורך דדעת עליון הוא ביסוד אבא, ויסוד אבא גו יסוד אמא ושניהם בראש זעיר אנפין, ומשם בוקע הארתן לחוץ אחורי זעיר אנפין ושם הוא לאה בנודע, ומשם יורד ההארה עד רגלי לאה המובלעים בכתר רחל וזהו שורש בלעם, ולפי שעזא ועזאל הן גם כן מבחינת רגלי לאה הנ"ל (ליקוטי תורה בלק) לכך היה בלעם הולך אל עזא ועזאל ללמוד מהן שהן משורשו:

בלעם ראשי תיבות למפרע מובלעים עקבי לאה ברחל שמשם שורש בלעם כמו שכתבתי לעיל: בלעם היה מקומו באבא מקום בית הבליעה של הגרון עמק המלך שער קרית ארבע פרק ק"ו, והוא היה מצד הרע שבהבל שהוא בל (ליקוטי תורה בלק), ומשה היה מצד הטוב ה' דהבל הוא ה"א דמשה, ועל כן אמרו (במדבר רבה פרשה י"ד אות י"ט) באמות העולם קם ומנו בלעם, ועל כן משה כתב ספר בלעם (בבא בתרא ט"ו.) ששניהם משורש אחד, וגם הערב רב היה בניו של בלעם יונס ויומברוס ראשין עליהם (זוהר כי תשא קצ"א.) והכל היה מבחינת רע דהבל על כן קבלן משה, הנה ברך לקחתי ראשי תיבות הבל ברך שהיה מבחינת הבל, בלעם בא"ת ב"ש גימטריא שלה, וכבר אמרו רז"ל שלה זה משה כי בהתחלף ש' דשלה בא"ת ב"ש בב' הוא אותיות הבל, ומשה ובלעם שניהם מבחינת הבל:

ב' **בלעם** היה מבחינת הרע דנפש דהבל שהן הלב דהבל ולב דבלעם, ושת בנו של אדם היה מבחינת הטוב דנפש דהבל ובחינת רוח דהבל היה בנח ובחינת הנשמה דהבל במשה, גם היה מבחינת רע דקין שהוא עמלק, ועל כן יש בבלעם אותיות עמל דעמלק, נמצא בלעם היה כלול מרע דקין ומרע דהבל, אלא שעיקר בלעם מרע דהבל שהוא הלב דהבל, ועל כן לעומת משה שהיה מטוב דהבל כן כתב הרב בליקוטי תורה פרשת בלק:

ג׳ בלעם היה מבחינת סוגי דעת עליון דאבא שבזעיר אנפין, ומשה היה מבחינת פנימיות קדושת דעת עליון זה, ובלעם מבחינת הסיגים שבקליפה, ועל כן אמרו רז״ל באומות העולם קם ומנו בלעם, ועל כן אמר (במדבר כ״ד ט״ז) ויודע דעת עליון׃

ד׳ בלעם היה עיקר פעולת ועל ידי נחש שהוא בחינת דכורא דנוגה, ופעולה על ידי הסתכלות ועל ידי הדיבור זוהר (בחקותי קי״ב ע״ב)׃

ה׳ בלעם על ידי שחטא בפיו נתגלגל באבן דומם ואחר כך נתגלגל הנבל, ועל כן כתיב בנבל (שמואל א׳ כ״ה ל״ז) והוא היה לאבן שכבר היה הגלגול הקדום אבן (שער הגלגולים הקדמה כ״ב)׃

ו׳ בלעם היתה יניקתו משני בתי דינין קשה ורפה שהוא סוד גבורה ומלכות, וכן בלעם במילוי בי״ת למ״ד עי״ן מ״ם גימטריא קשה ורפה מגלה עמוקות אופן ל״ה, ונודע שגבורה יונק מבינה שהוא סוד ס״ג ומלכות הוא אדני, ס״ג אדני וי״ד אותיות גימטריא בלעם׃ בלעם יניקתו מנהירו דקיק שבקליפות נוגה, וזה סוד מן ארם ינחני בלק שנוגה נקרא ארם, מגלה עמוקות אופן ל״ה, ויש לומר בלעם במילואו גימטריא זה קליפת נוגה׃

בלעם נראה לי שסודו ממוחי עיבור שהן ב׳ אלם, עיין בערך אלם ובערך מוחין, ולפי מה שכתבתי שבלעם סוד הדעת עיין בערך מוחין שכתבנו שהרב מסתפק אם יש במוח הדעת דקטנות ב׳ אלהים, ואם נאמר שיש בו ב׳ אלהים הנה בדעת דעיבור ישו בו ב׳ אלם גימטריא בלעם, וכן בלעם ע׳ מתחלף בא׳ באותיות אחה״ע הרי בלעם ב׳ לאם ב׳ פעמים אותיות לאם, וזה סוד (בראשית כ״ה כ״ג) ושני לאומים ממעיך יפרדו, שכן בעיבור המוחין הן ב׳ פעמים לאם ולאם מלאם יאמץ, ב׳ פעמים לאם גימטריא יאמץ עם הכולל גימטריא בלעם, וכן בלעם ראשי תיבות למפרע מוחי עיבור לבושים בו׃

עוד, כתב הרב בספר ״קהלת יעקב״ כתב בספר קהלת יעקב - ערך בל - בלעם ובלק לפי מה שכתבתי דבלעם היה מבחינת רע דהבל ובלק מבחינת רע דקין נמצא בלעם בחינת מי דאלהים וקין בחינת אלה דאלהים, וזה שאמר בבלק (במדבר כ״ב ט״ו) ויוסף עוד בלק שלוח שרים רבים ונכבדים מאלה, רצה לומר מבחינת אלה דאלהים שמשם יניקתו, ומזה תבין דבלעם מבחינת נצח ובלק בחינת הוד, ובלעם יונק מב׳ דינין מ״פ דמנצפ״ך שהן בחוטם פה, ובלק יונק מן כנ״צ שבזרוע ויד ואצבעות, עיין כל זה בערך קין והבל ובערך נצח הוד ובערך אלהים, ועין בסמוך עוד מענין בלעם ובלק, בלעם בלק גימטריא רחל לאה שמשם שורשם כמו שכתבתי לעיל׃

בלעם ובלק לפי מה שכתבתי לעיל בשם הרב דבלעם הוא מבחינת אורות המובלעים בין רגלי לאה ובין ראש רחל, וגם בלק הוא מבחינה זו, צריך להבין מה ההבדל, ובאמת מלשון הרב בליקוטי דבלק הוא מרגלים עצמן אתי שפיר דבלק הוא מבחינת לאה סוד אלה דאלהים ובלעם הוא מאורות הבוקעים שם, והוא סוד יסוד אבא ויסוד אמא הבוקעים אחורי ראש זעיר אנפין, ועל כן הוא סוד מי דאלהים יוד אבא מם אמא, ויסכים זה למה שכתבתי לעיל דבלק בחינת אלה ובלעם בחינת מי, וזה

שאמר (במדבר כ״ב ט׳) ויבא אלהים אל בלעם ויאמר מי האנשים האלה עמך, רצה לומר ויבא אלהים אל בלעם שנשלם בחינת אלהים אל בלעם, ויאמר מי רצה לומר ויאמר שהוא בחינת מי והאנשים האלה דייקא שהן בחינת אלה מסטרא דבלק, על כן נקרא מואב כי אלה הוא סוד ו׳ קצוות ו׳ פעמים ו׳ גימטריא אלה, וגם העטרה הן ז׳ פעמים ז׳ גימטריא מואב, וזה שאמר ויאמר מי האנשים האלה שהן בחינת אלה הן עמך ובזה בא אלהים בשלימות אל בלעם שנצטרף מי באלה:

ב׳ אמנם מלשון עמק המלך שהבאתי לעיל דבלק היה גם כן מקומו בין רגלי לאה לראש רחל, נראה שהיא בחינה אחד עם בלעם, ונראה דבלעם היה מאורות היוצאים מרגל ימין דלאה המובלעים בחכמה דרחל, ובלק מרגל שמאל המובלע בבינת רחל, וזה סוד דבלעם בחינת נצח ובלק בחינת הוד כמו שכתבתי לעיל, ועל כן השיאו עצה על הזנות כי על ידי זנות פוגם בנצח הוד כמבואר בזוהר בשלח:

עוד, כתב בספר קהלת יעקב - ערך בל - **בלק** היה מקומו בקדושה למטה מרגלי לאה בין רגלי לאה לראש רחל מהרב ז״ל בליקוטי תורה בלק, אך לשון הרב שם שבלק הוא מסוד הרגלים עצמן דלאה ונקרא בלק על שם שבולקין ומבקעין אותן הרגלים תוך כתר רחל, והובא בעמק המלך שער קרית ארבע פרק ק״ל:

ב׳ בלק הוא הרע של קין ויתרו הטוב של קין כן כתב בחסד לאברהם עין משפט נהר כ״ה, וכן עמלק היה הרע של קין:

ג׳ אפשר לומר שבלק היה כלול הרע של קין וזה סוד ק׳ דבלק הוא ק׳ דקין הוא הרע של קין, ונ׳ דקין הוא הטוב שבו ועל כן הנ׳ דקין הוא דאהרן וכמו שכתבתי בערך אהרן, וי׳ דקין הוא יתרו, ואהרן ויתרו שניהם מבחינת טוב דקין שהוא י״נ סוד נ״י דאדני, ובלק הוא מק׳ דקין שהוא הרע שבקין, אמנם בל דבלק יש לומר שהוא הרע דהבל כמו בל דבלעם שהוא הרע דהבל כמו שכתבתי לעיל בערך בלעם, נמצא לפי זה היה בלק כלול מרע דקין והבל:

ד׳ בלק היה עיקר פעולתו על ידי קסם בחינת נוקבא דנוגה, ועיקר פעולת הקסם על ידי עובדו מעשה וזהו וקסמים בידם (זוהר בחקותי קי״ב ע״ב) והרח״ו בהגהותיו שם (אות ב׳):

ה׳ בלק היה בחינת עמלק כמו שכתבתי לעיל אות ב׳ וכן כתב הרב בליקוטי בלק, ונראה לי דהנה עמלק יש לו ק״ל מחנות כמו שכתבתי בערך עמלק כתבתי שהוא סוד ריבוע מ״ה, ועל כן עמלק גימטריא ר״מ ראשי תיבות ריבוע מה, וכן בלק רומז בו קל שיש בו ק״ל, וזה סוד מה שאמר בלעם מן ארם ינחני בלק, ארם ראשי תיבות אור ריבוע מה שמשם שורש עמלק ובלק:

ו׳ בלק הוא יונק מארבע מילואי הוי״ה וד׳ כוללים גימטריא בלק הרב בליקוטי בלק, שהן האורות דמוחין דזעיר אנפין ולאה ואינו יוצא משם אלא המילוי כנודע, כי השורש לזעיר אנפין והמילוי לנוקבא:

א״ה, ראיתי ב״מנחת יהודה״ להרב המקובל האלקי הרב יהודא פתיה זללה״ה שאמר שבלעם כאן הוא בלע בן בעור הנזכר בסוף פרשת וישלח והוא בחינת הדעת של המלכים שמתו.

וירא בלק – מה ראה? **וירא בלק בן צפור** כתוב בזוהר (במדבר דף קפד ע״ב) רבי שמעון אמר, **וירא**, מאי ראיה חמא, ראיה ממש, חמא במשקופא דחכמתא, וחמא בעינוי, חמא במשקופא דחכמתא, כמה דכתיב, (בראשית כו ח) וישקף אבימלך מלך פלשתים בעד החלון, מאי בעד החלון, כמה דאת אמר (שופטים ה כח) בעד החלון נשקפה ותיבב אם סיסרא, (אלא) דא (ס״א ודא) חלון דחכמתא, דזנבי שוליהון דכוכביא, ואינון חלוני דחכמתא, וחד חלון אית דכל חכמתא ביה שריא, ובה חמי מאן דחמי בעיקרא דחכמתא, אוף הכא וירא בלק, בחכמתא דיליה:

בן צפור, כמה דאמרו, אבל בן צפור ממש, דהא חרשוי הוו בכמה זינין דההוא צפור, נטיל צפור, מכשכש בעשבא, מפרח באוירא, עביד עובדין, ולחיש לחישי, וההוא צפור הוה אתי, וההוא עשבא בפומיה, (ס״א מפרח באוירא), מצפצפא קמיה, ואעיל ליה בכלוב חד, מקטר קטרתין קמיה, ואיהו אודע ליה כמה מלין. עביד חרשוי, ומצפצפא עופא, ופרח וטס לגבי גלוי עינים, ואודע ליה, ואיהו אתי, וכל מלוי בההוא צפור הוו.

יומא חד עבד עובדוי, ונטיל ההוא צפור, ופרח ואזיל, ואתעכב ולא אתא, הוה מצטער בנפשיה, עד דאתא, חמא חד שלהובא דאשא דטס אבתריה, ואוקיד גדפוי, כדין חמא מה דחמא, ודחיל מקמייהו דישראל: מה שמיה דההוא צפור, ידו״ע, וכל אינון דמשמשי וידעי לשמשא בההוא צפור, לא ידעין חרשוי, כמה דהוה ידע בלק:

וכל חכמתא דהוה ידע, בההוא צפור הוה ידע, והכי הוה עביד, גחין קמיה, וקטיר קטרתא, חפי רישיה וגחין, ואמר, איהו אמר העם, וציפרא אתיב ישראל, איהו אמר מאד, וציפרא אתיב רב, על שום רב עלאה דאזיל בהו, שבעין זמנין צפצפו דא ודא, איהו אמר דל, וציפרא אמר רב, כדין דחיל, דכתיב ויגר מואב מפני העם מאד כי רב הוא, רב הוא ודאי.

ובזיני חרשין דקסדיא״ל (נ״א דכשדיאל) קדמאה, אשכחן, דציפרא דא הוו עבדין ליה בזמנין ידיען, מכסף מעורב בדהבא, רישא דדהבא, פומא דכסף, גדפוי מנחשת קלל, מעורב בכספא, גופא דדהבא, נקודין דנוצי בכסף, רגלין דדהבא, ושויין בפומא לישן דההוא צפור ידו״ע:

ושוין להההוא ציפרא בחלון חד, ופתחין כוין לקבל שמשא, ובליליא פתחין כוין לסיהרא, מקטרין קטרתין, ועבדין חרשין, ואומאן לשמשא, ובליליא אומאן לסיהרא ודא עבדין שבעה יומין. מכאן ולהלאה ההוא לישנא מכשכשא בפומא דההוא ציפרא, נקדין להההוא לישנא במחטא דדהבא, והיא ממללא רברבן מגרמה, וכלא הוה ידע בלק בצפור דא (ודאי), על דא בן צפור, ובגין כך חמא מה דבר נש אחרא לא יכיל למנדע, ולא יכיל למחמי:

את הזוהר הזה באר הרמ״ז – ״מה ראיה חמא? כלומר למה טרח הכתוב להודיענו ראייתו מאי נפקא לן מינה. ותירץ דטובא קמל״ן גודל חכמתו שראה בחלון חכמתו, וגם בעיני מה שראה במעשה הצפור כדלקמן, שנתערבה ואחר כך ראה שלהבת דין הקשה שורפת בכנפיה. ומהרי״ץ כתב דבהכי דייקא **את כל אשר עשה**, דאי אפשר דרך הטבע לומר שראה את הכל והנסים והנפלאות שנעשו לישראל באותו פרק אם לא במשקופא דחכמתא, ונכון הוא:

מאי בעד החלון כד״א וכו׳, דוקא משם ראיה דאין חלון כמשמעו, שהנה סיסרא הלך להלחם עם ישראל חוץ מארצו ולא יצדק לומר שהיתה אמו נשקפה בעד חלון הבית להמתין לו שיבוא, כי זה לא יתכן אלא במי שהולך אל הרחוב וכיוצא שסתמו לבוא לשעה. ועוד ראיה מן ותיבב אם סיסרא, כי לפי הפשט למה סיבב על איחור מעט, אלא ודאי כי הוא חלון החכמה דזנבי שוליהון, נלע״ד שה״ס (מאמר הפסיעות. בנדמ״ח אות פז) בחינת יסוד, כי כל כוכב הוא פרצוף אחד דאין לך דבר פחות ממנו. וחד חלון אית וכו׳, ומצאתי להרמ״ק ז״ל (באור החמה) שהוא נוקבא דתהומא רבא, שהוא בחינת יסוד מלכות שבקליפות (ע״ח שמ״ח פ״ב). ועוד נלע״ד שה״ס הארה היוצא מבחינת התרפים (ע״ח של״ח פ״ג), שהוא הארת יסוד תבונה שבחזה זעיר היוצאת ומתערבת ברגלי לאה, ומשם שתי דמעות בעיני רחל בשעת הדין, וזה נודע מאד בסוד הרקיע ששם הכוכבים (ע״ח שם). והנה הארות אלו נמשכות לחיצונים דוקא דרך אחור ולכן קראם זנבי, והבן. וידוע (שער הפסוקים וליקוטי תורה) שבלק הוא בסיגי אותן ההארות של רגלי לאה הנזכר ופרטותו בצד שמאל. ונלע״ד שהיה משתמש באותה צפור שהיא נמשכת מאותן שני צפורין דפרשת ויחי רי״ז ב׳, וזו היתה של צד שמאל שהיא בינה דקליפה ששם שורש בלק. וגם לכן היה שולח את הצפור לגבי גלוי עינים דוקא, שפירש הרב (ע״ח שם) שהוא עזא״ל הנקרא כן, והוא מן העקב השמאלי דלאה, כי דשל ימין הוא עז״א שנקרא נופל לטעם שכתב הרב יא), באופן שהוא שלח הצפור להתייחד עם עזא״ל ולקבל כח משם.

[בגליון. בן צפור כמה דאמרו, נראה לי דלקמן קצ״ז א׳ שהיה בן יתרו (בלק מבני בנוי [דיתרו] הוה). אבל עכשיו בא ליתן טעם דלמה לא נאמר בן יתרו, ואם תאמר משום כבודו, אם כן למה לו לייחסו אחר אביו. ואני כתבתי בדרושי שיתרו נקרא צפור בגיותו, ולכן לא הזכירוהו רז״ל בהדי שבעה שמותיו (מכילתא יתרו), מכל שכל השבעה קראתם התורה וניתנו להדרש מה שאין כן זה שנקרא בגיותו. ונראה לי שאז היה גם יתרו מתעסק בחכמת הצפור ולמדו לבלק [בנו]:

אבל הוא אתעכב ולא אתא, וזה היה לאות שהיו מונעים אליו מלמעלה שלכן היה בלק בצער. וכל שכן כאשר ראה חד שלהובא דאשא וכו׳, שהוא כח גבורות היוצא ממלכות קדישא בסוד (ליקוטי תורה פרשת וירא בסוד עמון ומואב) (כא, כח) אש יצאה מחשבון להבה מקרית סיחון. ואוקיד גדפוי, ורמז לו בזה כי לא יהיה כח לצפור השמאלי לעלות לינק בלילה כאשר ידוע מדרוש תרין צפורין הנזכר. כדין

חמא וכו', ירצה אז השקיף בחלון חכמתו ונתיירא, וזהו וירא בלק בן צפור, פי' נצטרפו יחד לחכמתו בצפור וראיתו בחלון:

גחין קמיה וכו', כל כוונתו היתה להמשיך כח הדין, וגחין להמשיך כח לעלות. וקטיר, להתעלות עד לאה ששרשה באי' ששם סוד הקטורת (שער הפסוקים משלי סי' כז פ' שמן וקטורת). וחוזר וגחין, להמשיך השפע. איהו אמר העם וכו', בזה יתיישב הפסוק מכמה קושיות שיש בו, דהול"ל ויגר מואב מפני העם. ועוד דמה צורך לנתינת טעם כי רב הוא, דפשיטא דמחמת ריבוי הוא דפחדו. ועוד כי ויקץ מואב וגו' הוא כפל ענין. אבל במ"ש הכא אתי שפיר, כי בתחילה לא נתיירא מריבוי העם שהיה מאד כי חשב שיוכל להמעיטו בחכמתו, אבל העיקר למגורו היה מפני שרב הוא, הוא משה, רב שלהם ששרשו באבא (ע"ח של"ב פ"ב), שהוא המבטל כח מואב שהוא קליפת רחל כנזכר בליקוטי תורה (פרשת וירא) בענין בנות לוט. ובהאי ניחא נמי דפתח בבלק וסיים במואב, אלא נראה שבלק [לא] נתיירא כל כך מחמת עצמו כי הוא היה מסיגי קין שהוא מצד אי' והוא בסוד רגלי לאה, אבל מואב פחדו כשהודיעם בלק כל קורותיו עם הצפור, מפני שבהתגלות יסוד אבא מהחזה ולמטה אז מתבטל שורש מואב, ויתכן לקרות יסוד אבא בשם רב, לאפוקי יסוד אי' דאיהו קצר. ועוד כי ר"ב גי' ע"ב ק"ל, שה"ס יסוד אבא, כמ"ש הרב זלה"ה בפסוק (שה"פ ול"ת פרשת קרח פ' ויקהלו) (טז, ג) **רב לכם**. וכך הוא שיעור הפסוק, **ויגר מואב מפני העם**, המאד והמרובה ולא מפני מאודו, אלא כי רב הוא. ועוד היה טעם להצר לו והוא שהוא חשב אותו בבחינת העם, דהיינו מעורב עם הערב רב וכמ"ש בפרשת בשלח מ"ה ב', שאז נקרא בשם העם. והצפור השיבתו ישראל, ור"ל שלא היו אז מתחברים לערב רב אלא ישראל שוכן לשבטיו. ולעומת כן אמר ויקץ מואב מפני בני ישראל. ומזה לא אחזתו כל כך רעדה, כי אפשר שיהיו ישראל לבדם ולא תתבטל הארת שרשם, שהרי בימי האבות והשבטים נתקיימה, מה שאין כן עתה שהיה משה מאיר בהם. ולכן לעיל אמר ויגר שהוא יותר מן ויקץ.

ועוד חזר ואמר איהו אמר דל, פי' שמלת העם יאמר על המון המוני, אי נמי דלים במצוות, והצפור אמר רב, באופן שלשני דברים כיון במלת העם וכן במלת הרב. אמנם צריך להבין היטב לבוא לתכונת סוד ענין זה, כי אמר תחילה שבעין זמנין צפצפו וכו', ואחר כך לא פירש אלא מלה אחת, איהו אמר דל וצפרא אמר רב. אך נראה שיובן במ"ש הרב בסוד דור המדבר (ע"ח של"ב פ"א) שהיו מבחינת יעקב שמן החזה ולמטה, והוא ממש מקומה של רחל (ברמ"ז וארא עמ' לא. לבני דור המדבר לא היה שייכות עם רחל. ע"ע פרשת שלח עמ' קיז), אבל דור זה הוא מבאי הארץ כנודע. והנה בלק היה מכוין להגביר כח הדין וחשב שיוכל לעמוד נגד ישראל ולכן התחיל ואמר העם וכנז"ל, וכשענה הצפור שהיה ישראל לבדם חזר ואמר **מאד**, שר"ל שערב רב היה מרובה מאד על ישראל ויהיה נידון אחר רובו. וצפורא אתיב רב על שום וכו', והענין מובן במ"ש בליקוטי תורה פרשת מקץ, כי יש ערב רב וערב זעיר, והזעיר הוא מן היסוד והרב הוא מן הדע"ת וכמספר ער"ב ר"ב, ומשה רצה לתקנם

שהיו ניצוצות קדושות מתערבות בהם, וז״ש רב עלאה דאזיל בהו, שכולם ניצוצי משה:

אחר כך פנה לו לענין אחר יותר עמוק, והוא כי הנה בלק משתלשל מרגלי לאה, ר״ל מעקב השמאלי הנכנס בכתר רחל, וקליפת מואב היא יוצאת מרחל כי רות המואביה היתה ממילוי אדנות וכמ״ש הרב: (שה״פ ול״ת פרשת וירא), ודור זה באי הארץ היו אחוזים ברחל, והיא בסוד ד״ל, דהיינו מילוי המילוי של אדנ״י כזה, אל״ף למ״ד פ״ה דל״ת למ״ד ת״ו נו״ן ואי״ו נו״ן יו״ד ואי״ו דל״ת. וכמו כן יש בה שם אלקי״ם שהיא בהוד (ע״ח שמ״ב פ״ה), וגם מילוי מילואו הוא ד״ל כזה, אל״ף למ״ד פ״ה למ״ד מ״ם דל״ת ה״א אל״ף יו״ד ואי״ו דל״ת מ״ם מ״ם. ושתי בחינות ד״ל אלו רמוזות בשתי מלות העם, מאד, כי עם עניינו קיבוץ המון וכל כנסיה היא ברחל, וגם הוא לשון בזיון וכמ״ש פרשת שמות י״ז ב׳, רבי אחא אמר, בלק ארחא דקלנא נקט, הנה עם יצא ממצרים. וגם ע״ם במ׳ דאי״ק עולה תר״ע שה״ס אדנ״י מלא, והרי בחינה האחת במלת עם. והשניה במלת מאד, חדא כי כל הריבוי הוא מצד הדין, כי הוא מבדיל ומחלק (שבת פח, ב) (ירמיה כג, כט) כפטיש יפוצץ סלע. ולכן אומות העולם נקראים רבים, להיותם נמשכים מן הגבורות והדינים. וגם אמרו בפרשת יתרו ס״ח ב׳, מאד דא סטרא דשמאלא, כי מצד החסד הוא היחוד והאחדות. ועוד מא״ד גי׳ מ״ה, ומ״ם ה״א גי׳ אלקי״ם. ואם כן היתה כונת בלק לומר כי יש תקוה לשלוט על ישראל להיות שאינם כדור דעה שעיקרם מאבא, אלא הם בני רחל שהיתה אז בבחינת ד״ל משתי בחינות האמורות, ושהיו מואב יכולים להתגבר עליהם, ובפרט בהיותו עליהם למלך:

וציפרא אמר רב, הענין מבואר בהקדים מ״ש בדרוש בלק ובלעם (שה״פ ול״ת), כי אין מציאות אחיזה להארות שרשי בלק ובלעם אלא כשרחל היא אחור באחור עם ז״א, אבל כשחזרה פנים בפנים אז מתבטלת אותה אחיזה, וגם איתא בליקוטי תורה פרשת תרומה ק״ח (נמצא בשער הפסוקים פרשת שלח פ׳ ועתה יגדל), שרחל נקראת ד״ל כאשר חסר י׳ של מילוי ת״ו, אבל כשישנו אז היא לבנה במילואה, עי״ש בסוד (יד, יז) יגדל נא כח ה׳, בי׳ רבתי. וזה שהשיבה הצפור רב, פי׳ דל זה סוד גדול, ורב בכח החסדים המאירים בה, דהיינו ע״ב חסד, מאיר בק״ל הוא אחורים דמ״ה הניתנים לנקבה בבואה אל מול פני זעיר כנודע מסוד הנסירה (שה״כ ענין ר״ה דרוש ו באלקינו), ונודע ליודעים (ע״ח ש״כ פ״ט) כי אז מאיר בפניה אור יסוד אבא דאיהו רב, ועוד שאז מאירים בה שבעים חסדים כידוע שאין בהם אחיזה לבלק ולא למואב. ואם תוסיף ע׳ על בל״ק יהיה ר״ב, להורות שגודל כח ישראל על בלק הוא בסוד השבעים חסדים המאירים ברחל אמם. ולעומת כן שבעין זמנין צפצפו דא ודא. איהו אמר דל וכו׳, כלומר שהוא היה מקשה עורף להתחזק באותה הטענה של דל והיא משיבתו בשל רב. ואולי שהצפור היתה רומזת שאפילו בהאיר בחינת אחת משבעים חסדים יספיק להתגבר על קליפת מואב ובלק, והוא לא היה מודה עד שנפרטו כל השבעים בחינות כדין דחיל וכו׳, ואמר בלבו להשתתף עם בלעם שהיה מנגדו של משה. ונמצא כי שתי כוונות היו במלות העם מאד, האחת לנגד ערב רב והשניה לגבי

ישראל, ולשתיהן השיבה הצפור במלת רב כאמור, ולכן מזה בא למואב המורא הגדול. אבל התשובה הראשונה שהשיבה הצפור אל טענת העם שאמר ישראל, זו לא היתה תשובה ניצחת כל כך כי באו אחר טענת מאד, ולכן כתוב רק ויקץ מואב ולא נאמר ויגר, והוצרך לזה להפרש (נ״א להפרט) לעצמו יען תשובת רב הוא אין הענין אליו, ודוק׃

כתוב בגמ׳ מסכת בבא בתרא דף יד ע״ב ״משה כתב ספרו ופרשת בלעם ואיוב״.

עיין בהערה[37] להקת פרשנים על פרשת בלעם.

---

[37] מה היא פרשת בלעם?

הגר״א

כתב הרב בספרו באדרת אליהו ״שלכן אמרו משה כתב ספרו וספר איוב ופרשת בלעם. מן ארם וגו׳ מהררי קדם״.

הציוני

פרשת בלעם אבדה מאתנו כ״כ בספר הציוני על התורה - פרשת בלק ״איתא בגמ׳ בפ״ק דב״ב משה כתב ספרו ופרשת בלעם וספר איוב יטעון הטוען והלא פרשת בלעם בכלל התורה היא ומאי חדוש והלא דבר ידוע הוא שכל התורה. מבראשית עד לעיני כל ישראל מפיו של הקב״ה לאזנו של משה כענין שנאמר מפיו יקרא אלי את הדברים האלה ואני כותב על הספר בדיו אלא דע כי כתובים כאן בקוצר בענין בלעם ובנבואתו ולישראל לפי שעה. וגם קיצר הכתנב בענין חכמת קסמיו כמו שקיצר בעניין ע״ז של דור אנוש שלא ספר בו הכתוב כלל. וחיבר בו אברהם אע״ה ספר שהיו בו ת׳ פרקים וכן במלחמת מדין שהיה מפריח מלכי מדין באויר והוא פורח עמהם לולי ציץ הקדש שהפילם ונפלו חללים ונראה מדעת רז״ל כי מרע״ה חיבר ספר לבד מה שכתוב בתורה ולשם ספר כל הענין באורך ונאבד הספר ההוא כמו שנאבדו ספרים אחרים מכלל כ״ד ספר המקודשים מרוב אורך עול הגלות וטיט הצרות אשר טבענו בו אנחנו ואבותינו השם ברחמיו יוציאנו לרווחה במהרה בימינו אמן׃

ספר המפואר

מה מיוחד בפרשת בלעם? כתב בספר המפואר - דרוש על פרשת בהעלותך ״וגם אמרו רז״ל משה כתב ספרו ופרשת בלעם וספר איוב. קודם שנפרש מאמר, איוב, לא היה ולא נברא אומר שיש לראות למה כתב מרע״ה ספר איוב, כי מה התיחסות יש לספר איוב עם התורה לשיכתוב אותו הוא. ועוד למה אמר ופר׳ בלעם. פשיטא שבכלל ספרו נכלל גם כן פרשת בלעם. נאמר שבא להודיענו שלא נתמה איך כתב מרע״ה ספר איוב. ואמר שהסבה היא לפי שכבר היה כתוב בתורה פרשת בלעם והודיענו כי כמו שפרשת בלעם היא נכלל בהתורה כך ספר איוב הוא בכלל התורה. ולזה נכתבו אלו הנונין להודיענו שאע״פ שספר איוב הוא מבחוץ הוא בתוך התורה כפרשת בלעם. לפי שבבלעם ואיוב מפורש שבות ישראל וכל התוכחות והייסורים והנסיונות שעתידים להיות מיוסרים בהם ונוסים אחר גלות הם והארון ממקומם. ומה שאמר המאמר איוב לא היה ולא נברא אין הכוונה שלא היה בפועל שהרי איוב ובלעם יועצי פרעה היו. אבל הכוונה שהקב״ה ברא אותו להיות למשל מהדברים שיקרו לישראל׃

ולכן אמר איוב לא היה ולא נברא אלא משל היה. ולכן מתיחס ספרו עם פרשת בלעם. ותמצא שבכל הפעמים שמדבר בלעם מתחיל ״וישא משלו״ לרמוז כי בלעם ואיוב הם למשל לישראל. ומצד שספר איוב יש לו ההתיחסות שיש לפרשת בלעם עם התורה כתבו מרע״ה כתב ידו, ואע״פ שהוא מבחוץ הרי הוא כאילו היה בין שני נונין. וספר איוב מדבר בשני דברים במפלתו ובשבותו ושתיהם רמוזות באלו השני הפסוקים הנפילה בפסוק ראשון כמו שאמר ״קומה ה׳״. וידוע שאין אומרים קומה אלא למי שהוא נופל כמו שאמרנו. והשבות בשני כמ״ש ״ובנחה יאמר שובה ה׳״. ועתה תבין בפירוש המאמר שהתחלנו בו שאמר שהתורה נחלקת לשבעה ספרים שכונתו היא מה שאמרנו, אלא שרבותינו ז״ל לא רצו לגלות הדברים ולפרשם כמו שפירשנו כאן וכמו שנפרש עוד להלן בעזרת ה׳. ועתה תבין סודות גדולות שיש באיוב ופרשת בלעם, על שבות ישראל. אמר בלעם ״מה טובו אהליך יעקב״ וגו׳ שמדבר בטובות ישראל. ״אל מוציאו ממצרים כתועפות ראם לו יאכל גוים צריו״ וגו׳. זה הפסוק מדבר על משיח בן אפרים שנאמר עליו ״וקרני ראם קרניו בהם עמים ינגח״ וגו׳ שזה ג״כ מה שאמר כאן ״יאכל גוים צריו״ וגו׳ ובאמצעות זה ״וירם מאגג מלכתו״ וגו׳׃

ומה היא הסבה שיקום משיח בן אפרים בעולם היא בשביל חטאת שהיה ביהודה שנאמר ״כרע שכב כארי וכלביא מי יקימנו״ ואין תקומה בשבט יהודה עד שיבא משיח בן דוד כמו שאמרנו בקונטרס ראשון על פסוק ״לא יסור שבט מיהודה״. ופירושו עתה בלעם באיזה אופן יתחיל הטוב לישראל. ואמר ״אראנו ולא עתה״. ירצה שהיה רואה טובתן של ישראל אבל לא בזמן נבואתו, לפי שהטוב שהיה אז רואה לא היה מתקיים בידם שתכלית שלימות ישראל הזאת אחר ביאת משיח בן דוד, ומצד שהיה רואה אורך גלותינו אמר ״אשורנו ולא קרוב״. אבל תדע באיזה אופן יתחיל זה הטוב ״דרך כוכב מיעקב וקם שבט מישראל״. דרך הוא לשון עבר, ירצה שזה הכוכב היא דרוכה לו ולזרעו קודם שירדו אבותינו במצרים מיום שמכרו אותו אחיו. כמו שאמרנו בקונטרס ראשון על פסוק ״נחש ינחש איש אשר כמוני״ וגו׳. ובזה הכוכב יקום שבט מישראל שהוא משיח בן אפרים ״ומחץ פאתי מואב״ וגו׳. שכן נתן לו בברכתו ״בהם עמים ינגח יחדו״ וגו׳. ונתן סימן מה יקרה קודם זה הוא ״והיה אדום ירשה והיה ירשה שעיר אויביו״. ירצה שהרבה מארצות אדום יהיו ירושות ועמם כח שעיר שהיא ששם הוא כח שרו של אדום וממי תהיה ירשה מאויביו שהם ישמעאל, ומיד ״וישראל עושה חיל״ לאבד ולהחרים כל האומות שמזכיר למטה ובתוכם תמצא הקני שנפרש להלן׃

ומי הוא זה ואי זה הוא שיחיה באותו הזמן כמו שאמר ״אוי מי יחיה משומו אל״. שהכוונה כשישים השם יתׄ צרות רבות ורעות על יושבי הארץ ויכלם ועמהם פושעי ישראל אותם שלא ישובו בתשובה, כי עת צרה היא להיות נענה יעקב

ועל זה נאמר ״יענך ה׳ ביום צרה״ והענייה תהיה עם משיח בן אפרים בלבד, שעדיין באותה שעה לא הגיע עת ישועת הקב״ה שיעשה על ידי משיח בן דוד, כמו שתמצא בסוף המזמור ״ה׳ הושיעה המלך יעננו ביום קראנו״:

מגלה עמוקות

כתב בספר מגלה עמוקות על ואתחנן - אופן קיח ״אמרו בגמרא בפרק קמא דב״ב (י״ד ע״ב) משה כתב ספרו וספר איוב ופרשת בלעם. חזרנו על כל המקומות ולא מצינו רמז בתורה על זה שיהיה משה הסופר של איוב, וקב״ה כל מילין סתימין דעבד לן אעיל לן באורייתא קדישא, והא היכי רמיזא. גם בענין פרשת בלעם כתבו הקדמונים שהם י״ח פסוקים שבפ׳ יהושע שבהם מלחמות מדין והריגת בלעם, אבל בזוהר פרשת (וזאת הברכה עמוד ע״א [זוהר ח״ג רצ״ט ע״ב]) משמע שם ע״א בספרא דבלעם. ולדעתי נרמז ענין זה בראשי אתוון ואתחנן אל ה׳ בעת, ר״ת איוב, בעת ההיא, ר״ל באותו עת ממש שכתב משה ה׳ חומשי תורה, ההוא כתיב, באותו עת ממש מתעסק משה בענין ההוא קאי על ענין איוב, ואמר לאמר לדורות, עד שאמרו בגמרא (מסכת ב״ב דף ט״ו [ע״א]) איוב לא היה ולא נברא אלא משל היה, שכתוב במורה נבוכים פירושו של דבר שלא היה ולא נברא, אלא בשביל משל שילמדו ממנו בני אדם, והיה למשל לקבל ממנו יסורין באהבה. וזה נרמז במלת ההוא לאמר, כמ״ש גבי איוב והאיש ההוא היה לו צאן ובקר (איוב א׳ [ג]), שאיש ההוא לא נברא אלא לאמר למשל לדורות. ובמלת בע״ת, בגימטריא בלע״ם ב״ן בעו״ר, שהוא על ספרא דבלעם שכתב גם כן באותו פרק.

הארי הקדוש

כתב הרב בספר הליקוטים - פרשת בהעלותך - פרק יא ״ובזה תבין מאמר רז״ל ולא קם נביא עוד בישראל כמשה, בישראל לא קם אבל באומות העולם קם, ומנו בלעם. לפי שכלם הם משורש אחד, **זה מצד הטוב וזה מצד הרע**. ובזה תבין למה מרע״ה כתב ספרו וספר איוב ו**פרשת בלעם**. וג״כ תבין מאמר רז״ל כי ראויים היו הברכות שינתנו ע״י משה, וניתנו ע״י בלעם, כדי שמלאך רע יענה בעל כרחו אמן:

ובזה תבין שאיך זכה בלעם לנבואה זו, אלא הכוונה כמו שאמרנו, להיות שניהם משורש הבל, משה מצד הטוב של הבל, ובלעם מצד הרע, לזה משה כתב ספרו. וג״כ באומות העולם קם, ומ״ש מלאך רע יענה וכו׳, ר״ל, כדי שיצה״ר של בלעם יכנע. וזמ״ש (במדבר כ״ד ד׳) אשר מחזה שדי יחזה, ר״ל, השיג שדי ע״י מסך, ולא שדי עצמו. וזמ״ש בלעם ״הנה ״ברך ״לקחתי, ר״ת הב״ל. שכל כוונתו של בלעם היתה ליקח הה׳ של הבל, שהוא הצד הטוב, להכניעו אל הרע ולהתגבר על הטוב. עוד על מ״ש אשר מחזה שדי יחזה, לרמוז, כי שד״י באתב״ש בק״ם, שעולה בגימטריא בלע״ם. ר״ל, שהשיג ע״י מסך, כנזכר:

גם דע, כי בלק היה מקומו למטה בין רגלי לאה לראש רחל, מקום עז״ה ועזא״ל, אבל בלעם הרשע, מקומו למעלה באבא, מקום בית הבליעה בגרון. ולכן תמצא, שאמר ״שדי ״יחזה ״נופל, ר״ת שי״ן, מקום שי״ן של תפילין, הוא מקום מוחי אבא ועזה ועזאל, הה׳ של עזה בג׳ מלויין, יוד״ין ההי״ן אלפי״ן, עולה כמנין א״ל של עזא״ל. לומר כי עז״ה ועזא״ל, שניהם משורש אחד, מבין רגלי לאה לראש רחל. עז״ה מצד רגל ימין, שהאור יותר חזק ואין כ״כ כח בקליפות, ועזא״ל מצד שמאל יש לו יותר כח, וצריך להכניעו שם, וכל הגוים מצד בלעם. וזהו שנאמר, ב״ל אומי״ם, פירוש, בי״ת למד של בלעם, פירוש מהרע של הבל. וזהו ג״כ בלב״ת א״ש, פירוש בת׳ שנה שישבו ישראל במצרים, נתקנו ל״ב של הבל, ר״ל צד הרע של הבל:

השלה הקדוש

כתב הרב בספרו פרשת בלק תורה אור (ב) ״אך נראה בעיני להעמק בענין הזה שאמרו אבל באומות קם, שיהיו הדברים כפשוטן ויבואו על נכון. ובזה יהיה מבואר גם כן מה שאמרו פרק השותפין (יד, ב), משה כתב ספרו ופרשת בלעם, ותימה, וכי יש אות אחד בתורה שאינו תורה, הלא פרשת בלעם כתובה בתורה ואם כן מהו זה שאמר כתב ספרו ופרשת בלעם. ? ורש״י כתב וזה לשונו, נבואותיו ומשליו אף על פי שאינן צרכי משה ותורתו וסדר מעשיו, עד כאן לשונו. ולא זכיתי להבין דברי הרב פה קדוש, הלא כל הסיפורים שבתורה כמו הריגת קין להבל וכיוצא בהן, אינם לכאורה צורך התורה וסדר מעשיו, אבל כולם תורת ה׳ תמימה. כמו שאמרו ותמנע היתה פלגש וגו׳ (בראשית לו, יב) הוא תורת ה׳ כמו שמע ישראל וגו׳. ואם דבר רק הוא לכאורה, באמת לא הוא רק רק הוא ממנו:

ומקודם אציע הקדמה קטנה, הגם כי יש ב׳ דרכים המתנגדים, סטרא דימינא קודש הוא לה׳, וסטרא דשמאלא טמא טמא יקרא, מכל מקום למעלה מצטרפים יחד בשורש העליון. והענין הוא כמו ב׳ דרכים המתחלקים זה לכאן וזה לכאן, ויוצאים ממקום אחד אשר משם פרשת דרכים, ולמטה מתפרדים, אבל כל למעלה ולמעלה יותר מתקדש, עד שבשרשם נכנס הכל לשורש הקדושה. ומשה רבינו ע״ה נכנס בדרך הטוב והישר הוא סטרא דימינא, כי מוליך לימין משה, ונכנס למעלה למעלה עד השורש שהוא גבוה מאוד מכל מעלות הנביאים. ובלעם היה בסטרא דמסאבא, היה קוסם ומנחש, מכל מקום עלה למעלה עד שהגיע להשורש ?, אבל ירד גם כן וטימא את עצמו בקסמים ובנחשים. נמצא בבחינה זו בלעם קם כמשה, אבל בהתהפשטות רחוק רחוק הוא, משה רבינו ע״ה טהור, ובלעם טמא. ומאחר שבהשורש מתאחד, היה משה רבינו ע״ה משיג גם כן מה שהשיג בלעם, אבל בלעם לא השיג מה שהשיג משה רבינו ע״ה, כי תמיד מתרחק והולך. ובזה יתבאר מה שאמרו כתב ספרו ופרשת בלעם, שלא תאמר שהגיע למשה רבינו ענין בלעם מצד כי הקב״ה הגיד לו, והוא כמו שאנו לומדים ספרי הנבואה מפי רבי ואנחנו יודעים דבריהם, אבל אין אנחנו נביאים ולא בני נביאים, ואין אנחנו משיגים מה שהשיגו הם, רק שאנחנו מבינים דבריהם מפי מלמד שלמד אותנו דבריהם. לא כך, אלא משה רבינו ע״ה השיג מה שהשיג בלעם בענין נבואה על העתיד לישראל וכל הברכות, זהו ענין כמו שכתב כל התורה מצד השגת נבואתו, כך ענין פרשת בלעם. וראויה היתה פרשה זו לומר על ידי משה רבינו בלי אמצעית בלעם, רק צריך להיות הקטיגור סניגור וכמו שכתבתי. ודבר זה דווקא על ידי בלעם, כי הוא קם באומות כמשה רבינו ע״ה ?. והכל שתתייחד הקללה בברכה בהשורש, ואז הדם נתהפך לחלב, וכולו הפך לבן וטהור הוא. כי למעלה בהשורש מתייחדים השני דרכים, ומשה רבינו ע״ה ראש ישראל, ובלעם ראש האומות. והזדככות ישראל על ידי האומות כמו שכתבתי, והיה מההכרח שיצאו הברכות מפי בלעם, והיה מזכירם בדרך קללה כי הקללה סיבת הברכה:

הרמ״א

כתב הרב בספר **תורת העולה** - חלק ג - פרק עז "הנה מצאנו ראינו הראשונים ז"ל שהעלו פרשת בלעם, עד שאמרו (ב"ב י"ד ע"ב) משה כתב ספרו ופרשת בלעם וספר איוב ואמרו (במ"ר י"ד כ') לא קם בישראל כמשה עוד (דברים ל"ד י') אבל באומות העולם קם ומנו בלעם, ואף שיש למדרש זה כוונות רבות, מכל מקום מורה לנו על רוב ידיעתו וחכמתו, ואף שדרשו (יל"ש בלק תשס"ה) מן ארם ינחני (במדבר כ"ג ז') מן הרמים הייתי וגו', וגם שאר מדרשות רבות המורים על מעלתו, וכמו שהעיד על עצמו (שם כ"ד ד') שומע אמרי אל ויודע דעת עליון, ועל כן בודאי כל ענינו היו חכמות וערמומיות להוציא מחשבתו אל הפועל ולא עשה שום דבר במקרה רק לתכלית מה, ועל כן עלינו לבאר ענינו ומתוכו יתבאר לנו גודל חסדי יי" אשר לא אבה לשמוע אל בלעם:

והנה בפירוש הפרשה לא אאריך כי אין ענייני מענין זה המאמר, גם כי דברו בו הראשונים ז"ל באופן מספיק, אך בענין קרבנותיו ושינוי מקומות המזבחות ומספריהן ושינוי העובדים בו. כי בפעם הראשון נאמר שהקריב בלעם ובלק, ופעם שני לא נזכר מי הוא המקריב, ונראה שהקריב בלעם שהוא היה העיקר בדבר, ובפעם שלישי נאמר כי הקריב בלק, וכל זה מבאר לנו ענין מחשבתן הרעה, וכמו שנאמר (מיכה ו' ה') זכר נא מה יעץ וגו', גם טעם שהקריב בשלשה מקומות, וטעם שנטתה האתון מן הדרך שלשה פעמים, עד שאמרו רבותינו ז"ל על זה (תנחומא בלק ח') סימני אבות הראה לו. ונראה כי מאחר שרצון בלעם היה לקלל ישראל בקש צדדים וערמומית באולי ימצא להם מקום לקללם, ולזה בא אליהם בשבעה מזבחות והקריב על כל אחד פר ואיל, וכבר דרשו (במ"ר פ"כ י"ח) שאלו שבעה מזבחות שבנה היה כוונתו להתדמות לאבות ישראל שבנו שבעה מזבחות, אך רצה להתגדר בהן ולהיות מוסיף עליהם במה שהם לא הקריבו עליו קרבן רק שעסקו בבנין המזבחות והוא הקריב עליו קרבן, וכבר נתבאר למעלה הטעם שלא הקריבו קרבנות כאשר לא עמדו עדיין על אמונת הפסד העולם הנרמז בהקרבת הקרבן, רק בנו המזבחות המורה על חדוש העולם כאשר נתבאר כל זה בארוכה פרק חמשה ושבעים, ואין זה מן התימה כאשר הם היו המתחילין באמונות וכמו שנתבאר על כן בלעם בא עליהם בקרבנות לומר שזכות אמונה יספיק לו לבטל זכות אבות, ולזה העלה פר ואיל במזבח ועשאום עולות, והם קרבנות שהקריב נח במזבח שהיו גם כן עולות, כמו שנתבאר בפרק חמשה ושבעים חלק שלישי, ולכן אמר לבלק (במדבר כ"ג ג') התיצב על עולתך וגו', רצה לומר שיחזיק באמונה זו ועל ידי זה יקרה אליו אלהים:

אמנם לא הקריב רק פר ואיל ולא כבש ושעיר במה שבא אליהם בקטרוגו, כי חשב שישראל מצד עצמן אינן ראויין שיושגחו מלמעלה ושלא יקללם, רק שזכות אבותם עומדת להם, ולכן בא לבטל זכות אבות בענין קרבנותיו ולזה הקריב פר ואיל. וכבר דרשו רבותינו ז"ל (תנחומא אמור י"ב) שהפר שהיה נקרב בכל מקום נגד אברהם והאיל נגד יצחק וכמו שכתבתי מדרשם בזה חלק שני פרק רביעי, לזה הקריב נגד אברהם ויצחק, ולא כבשים נגד יעקב ולא שעיר עזים שבא נגד יוסף כמו שמפורש בפרק הנזכר, כי חשב שמצד אברהם ויצחק ימצא להם מקום פרוץ לקללם, כי מאברהם יצא ישמעאל ומיצחק עשו, וכן דרשו רבותינו ז"ל (במ"ר כ' י"ד) בענין נטיית האתון מני דרך, ולזה הקריב פר ואיל לומר שינכה גם כן מזכות האבות הראשונים גם כן לעשו וישמעאל ולא יעמוד דוקא לישראל, ומצד זה יקללם:

מעשה השם

כתב בספר מעשי השם - חלק מעשי תורה - פרק מ "ועל פי דרכנו זה יצדק מאד מה שאמרנו שמה שאמרו רז"ל (ב"ב טו, ב) שמשה כתב ספרו וספר איוב שבשירה הזאת, מלבד שתירץ קושיותיו של איוב, הנה ג"כ אמר כל הרעות העתידים לבוא על האומה ישראלית, וגם אמר הטובות העתידים לבוא באחרית הכל, וכן אמרו רז"ל (שם) שכתב משה פרשת בלעם גם היא בשירה הזאת, שבלעם ג"כ נתנבא על כל הגלות החיל הזה, במה שאמר (במדבר כד, כג) אוי מי יחיה משמו אל, ועם כל זה אמר (שם כג, י) ותהי אחריתי כמוהו, אם כן היטיבו לומר שמשה בשירה הזאת כתב ספרו, שהשירה הזאת כתבה לכל ישראל ונכללת בה כל התורה. וכבר אמרנו במה שנאמר (שמות לב, לב) מחני נא מספרך, רצה לומר כל מה שנכתב בתורה קודם שנראה בסנה למשה נקרא ספרו של השם יתברך שסיפר למשה מה שהיה, אבל אחר מראה הסנה היא סיפורו של משה, וכאן בשירת האזינו איננה רק קיצור אזהרה לתורה שנתן משה, א"כ היטיבו ז"ל לומר שמשה כתב ספרו בשירה הזאת וגם ספר איוב ופרשת בלעם. ועל פי דרכנו זה נתיישבו המקראות הללו על נכון, ויותר מהמה כאשר תראה מה שאמרו בהם רודפי הפשט וכל שכן המדרשים, עוד תשקול במאזני השכל ותבחר ותקרב דרכנו זה:

האלשיך הקדוש

כתב הרב בספרו **תורת משה** ויקרא - פרק יד פסוק א-ג "אמנם הנה למדונו רבותינו ז"ל (שמות רבה א ט), כי יתרו איוב ובלעם היו שלושה חכמי יועצי פרעה ויתפרדו איש מעל אחיו. ונבא אל הענין, והוא, כי בראות איוב כי רעיו יבזו מיליו ומחזיקים אותו לבועט בקונו חלילה, על כן אמר מי יתן וכו'. לומר, הנה ידעתי כי אחר זמן יכתבון מלי, כי נביא היה. והוא כי היה עתיד משה לכותבו, כמו שאמרו ז"ל (בבא בתרא יד ב) משה כתב ספרו ופרשת בלעם וספר איוב. אך מי יתן ולא יאחר מליכתב, כי אם שעתה יכתבון. וזהו איפה ויכתבון. כי אז תראו ותבושו. כי אילו רעות היו אמרי לפניו יתברך לא היה משפיע רוח קדשו לכותבם. והנה זאת תאותו אחת היא. אך עוד תאוה כפולה מזו. והיא, כי גם שידעתי שיכתבון מילי, מי יתן בספר ויוחקו:

המהר"ל בחדושי אגדות

כתב בספרו חדושי אגדות חלק שלישי עמוד סח - מסכת בבא בתרא "(שם). משה כתב ספרו ופרשת בלעם. משה כתב ספרו ופרשת בלעם וקשה והלא פרשת בלעם בכלל תורת משה הוא. ויראה לי שבא לומר כי משה בנבואתו הסכים על כל נבואות בלעם. שכך היה לו מפי הקב"ה, ולא תאמר שכתב משה בתורה שכך אמר בלעם אבל לא הסכים משה בנבואה, שכך נאמר לבלעם מפי הש"י. ולכך אמר שכתב פרשת בלעם שכך נאמר לבלעם מפי הש"י. ועוד שלא תאמר אע"ג שכתב מרע"ה נבואת בלעם בתורה, כיון שהיא נבואת בלעם אין זה תורה, כי מה ענין נבואת בלעם לתורה שהיא נבואת מרע"ה, ועל זה אמר משה כתב ספרו ופרשת בלעם וכמו שספרו תורה כך פרשת נבואת בלעם תורה והכל אחד, כך יראה:

בינה לעיתים

כתב בספר בינה לעיתים - חלק ב - דרוש ד לשבועות דרוש ד׳ לחג השבועות משה כתב חמשה ספרי תורה וחזר וכתב פרשת בלק ופרשת בלעם וכתב ספרו של איוב: כל פרטי הדברים אשר נמצאו ונזכרו במעמד הקדוש והנבחר היו ענינים נפלאים מיוסדים על כוונות עמוקות ועליונות, לא יהרוס השכל האנושי להעלות על דעתו יבא עד תכונת השגתם באמתות, אך לא בעבור זה יתרשל בהחלט מלהשתדל לחקור ולדרוש בהם כפי מה שיוכל במה שהורשה, אם יוכל לדעת איזה מהתכליות אשר היו שם, וכדברי המשורר ע״ה - גדולים מעשי ה׳ דרושים לכל חפציהם (תהלים קיא ב), כאילו יאמר עם היות מעשי ה׳ רבתה מאד גדולתם, לא בעבור זה נסגר הפתח מלדרוש בענין המכוון בהם אבל הם דרושים לכל חפציהם, יש בהם מקום להיותם נדרשים ונחקרים לכל החפצים והכוונות שנמצאו בהם, ואם ישיג האמת הנה מה טוב ואם לאו לא הפסיד כלום:

ע״כ שמתי פני על שני סוגי מופתים ופלאים היו בעת ובעונה הזאת של מ״ת, בהם נכללו כל המינים והפרטים שבאו בפרשה, האי כל מה שהוא מובט אל חוש הראות והבי כל מה שהוא מובט אל חוש השמע, כי אל מה שנוגע לחוש הראות היו ברקים אש וענן ועשן וכיוצא, ולחוש השמע היו קולות וקול שופר. וראינו כי בקול השופר הפליג לומר חזק מאד כאשר בא בנושא, שמורה היה כחו גדול בערכו יותר ממה שהיה כח מובט הראות בערכו, וכל זה מעורר אל התבוננות:

ונאמר כי הוא ידוע שתורתנו הקדושה תכלול בי חלקים, חלק מה שיקיף בדעות ואמונות וחלק מה שיקיף מצות מעשיות. ואמנם במה שנוגע אל האמונות, אין ספק כי החקירה בהן בטענות שכליות לא תזיק כלל, אדרבא תועיל מאד להשגת האמת יען הן כלם דעות מוכרחות ומחוייבות מכח הטענות אשר אין המלט מהן, ומתוכם יבא האדם להאמין בהכרח כל העיקרים והיסודות. כי כשיחקרו לא יוכל להכחיש מציאות סבה ראשונה, וממנה אל שלילת הגשמות ומשם אל ההשגחה, וכן לכל שאר הפינות התוריות שכלן נתאמתו בטענות מופתיות, ואדרבא המסרב מלחקור בהם נופל ברשת האפיקורסת. והוא מה שכיון הכתוב אצלי במאמרו - על מה נאץ רשע אלהים אמר בלבו לא תדרוש (שם י יג). כי אם אמרו לא תדרוש לנוכח, מדבר עמו יתברך, הילי״ל לא ידרוש כמו שאמר ג״כ - אמר בלבו שכח אל (שם יא). אבל לדעתי עם עצמו ידבר, והכוונה שאומר דוד ע״ה על מה היה זה שהרשע הוא מנאץ האלהים בי״ה ומואס בו ולא יפחד מגדולתו, הלא הוא כי תמיד הוא אומר אל עצמו בתוך לבו, לא תדרוש, לא תבא לידי דרישה וחקירה לדעת אם יש מציאות אלוה שליט ואדון וכו׳. ומתוך המנעו מדרישה זאת אינו בא לכלל ידיעת והשגת מציאותו, שאלו היה דורש וחוקר, על כרחו השכל מחייבו להאמין בו ובכל השרשים הנתלים בזה. ובצרוף אל החקירה הזאת מה שתסכים בה התורה שתתעלה במה שהשרישתנו באלו הדעות, שאינם מנגדים השכל אלא אדרבא הם מחוייבים ממנו, תהיה אז האמונה בהם שרירא וקיימת, כי ימצא בתורה ממש קיום מה שהשיג בהקש המדעי:

הלא תראה אמונת ההשגחה האלהיות בפרטי האישים אשר תכלול כל עיקרי ושרשי הדת, נמצא בבאור לקדושי עליון באו לעמוד על השגתה בדרך טענות ומופתים. כאשר נתבונן על מאמרנו אשר לכאורה יש בו מהקושי, כיון שכבר כתב מרע״ה כל חמשה ספרי תורה למה הוצרך לחזור ולכתוב פרשת בלק ופרשת בלעם הנכללים בתורה, כי אפי׳ זה יהיה ספר בפני עצמו בהרחבה יתירה כדברי רש״י והריטב״א ז״ל מכל מקום ראוי לדעת למה יצא ספור זה מכלל יתר ספורי התורה העצומים והגדולים כעין מלחמת עמלק וכיוצא, ולמה לא עשה ממנו ומן הדומה לו ספר רחב בפני עצמו. אמנם לאשר היתה השרשה אמונת ההשגחה בלבות עם בני ישראל דבר הכרחי מאד לקיום כל התורה כאמור, לכן השתדל הרועה הנאמן משה רבינו ע״ה להעמידנו על ידיעת אמתת הפינה הזאת בכל מיני אופני הצדדים אשר תושלם בהם כל ידיעה והשגה:

נתבארה לנו על פי דבריהם ז״ל על פסוק - הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד (ישעיה נב יג), ירום מאברהם ונשא ממשה וגבה ממלאכי השרת וכו׳. ועם היות המאמר ארוך בראיות לא אומר בו אלא תמצית הכוונה המובנת לי מדבריו. כי לדעתי הם הרגישו בכתוב אם אלו הדברים הנזכרים בו הם יעודים לטובה יהיו למלך משיחנו בימינו יגלה או לכנסת ישראל ומספרם ארבעה, ישכיל ירום נשא וגבה, יקשה למה הפסיק ביניהם במלת עבדי, הוי ליה לכללם יחד ולומר הנה עבדי ישכיל ירום ונשא וגבה. ועוד למה תחסר וי״ו העטוף במלת ירום, כיון שבאה במלת וגבה. על כן פירשו כי כוונת הכתוב בהודיענו מה שישפיע הש״י מהפלגת החכמה וההשכלה למלכנו המשיח עד שיהיה לו יתרון בה על כל זולתו, כי כן יאות לו כיון שרוח מבינתו יחלוף על כל העולם כלו ולעמים רבים לקרא כלם בשם ה׳. וזהו הנה ישכיל עבדי, ירצה המעלה הגדולה אשר תהיה לעבדי צמח הלא היא שישכיל במוחלט, תהיה לו השכלה וידיעה מופלגת אשר יאמר עליו היותו משכיל בשלמות, וזה כי יתעלה על כל זולתו בג׳ מיני ההשגות המפורסמים שהם מצד החקירה הקבלה ומצד המוחש:

וכבר נודע כי ראש החוקרים היה אבינו אברהם ע״ה שע״י שכלו וחקירתו בא לכלל ידיעה והכרת בוראו יתי אשר לא למדוהו אבותיו, וע״ז אמר כי מלך המשיח ישתלם כ״כ בעניני החקירה והעיון עד שירום בה יותר מאברהם, ועל צד הסמך הביאו פי הרימותי וגו׳. וראש הקבלה ושרשה היה אדוננו משה ע״ה וממנו נשתלשלה לבאים אחריו, ובו התחיל התנא ע״ה לומר משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע וכו׳, וע״ז אמר כי משיחנו יפליא השכלתו גם מצד המקובלות יותר ממרע״ה. ואולם השגת המלאכים הוא דבר מבואר שאין אצלם שום מין חקירה עיונית, וגם אין אצלם סדר קבלה מראשונים לאחרונים, כי מה שנא׳ בהם ומקבלין דין מן דין הוא ענין אחר נתבאר במקומו. אבל כל מה שישיגו הוא מה שיזדמן להם בההיא שעתא שהיא בהשגה חושיית במראה העין, ועליהם נאמר - וגבותם מלאות עינים סביב (יחזקאל א יח) שהוא הפסוק שמביאים לראיה, דהיינו שכל השגתם וידיעתם הוא מה שיזדמן לעיניהם מכל צד, וגם בזה יגבה המלך המשיח מהם, וא״כ יהיה מושלם בתכלית אופני ההשגה, ויצדק עליו לומר בשלוח הנה ישכיל עבדי:

והנה תורתנו הקדושה דרך כלל היא מושגת ונודעה לאומה הנבחרת ויחידיה בכל הצדדים האלה השלשה. והוא מה שבאר המשורר ע״ה באמרו - תורת ה׳ תמימה משיבת נפש עדות ה׳ נאמנה מחכימת פתי (תהלים יט ח). ירצה כי עם בני ישראל אשר תורתו יתברך בלבם יוכלו לשוש ולשמוח במה שזכו להיות להם התורה הקדושה הזאת, יען נשתלמו בה בשלשת האופנים הנזכרים. והתחיל מן המקובלת באמרו תורת ה׳ תמימה וגו׳, היא משיבה ונותנת שובה ונחת רוח והשקט הרעיון למחזיק בה. יען עדות ה׳ נאמנה מחכימת פתי, מה שבא בה מהעדות שהוא המקובל, כי המקובל הוא מה שמעיד האחד לאחר וזה יקבלוהו ממנו, הנה עדות זה בריא לו שהיא נאמנה בלי תערובת שקר להעיד במה שאינו, כי הקבלה היא אמתית איש מפי איש. וכן נשתמשו בלשון זה במסכת עדיות, העיד רבי פלוני וכו׳ על עצם הקבלה והמקבלים אומרים לחוזק האמינם בה קבלנו עדותכם וכו׳. ועל המוחשות אמר פקודי ה׳ ישרים משמחי לב, הם גורמים שמחה לבב, יען בא האות עליהם מהחוש וראית העין, כי מצות ה׳ ברה מאירת עינים, כנודע ממעמד הר סיני באופן שלא יפול שום ספק במה שראינו בעינינו. ועל המושג בעיון וחקירה אמר יראת ה׳ טהורה, תהיה נצחית ותעמוד

בלב העוסקים בה לעולמי עד. וזה כי משפטי ה׳ אמת צדקו יחדו, בהעמיק העיון בהם ובדרוש בם על צד החקירה, אשר אינה דבר אחר כ״א בקשת האמת בהבחנת הצודק מהבלתי צודק, ימצא כי המשפטים האלה הם האמת בעצמה והם מצודקים אצל השכל ואינם יוצאים מגדר הצדק:

מעתה כיון שהתורה כלה תשתלם בשלשת העניינים האלה, ראה אדוננו משה ע״ה כי גם אמונת ההשגחה אשר היא שרש ועקר כל הדת, תתאמת גם היא אצלנו בשלשת מיני ההשגה, הכל למען תשאר חקוקה בקרבנו במסמרות נטועים. אם מצד המקובל, כתב חמשה חומשי תורה, אשר הם מלאים על כל גדותם מעידים ומגידים בכל עבר ופינה מפרטות השגחתו יתברך בענינים אין מספר. ואם מצד המוחש, באה ההרחבה לכתוב בפני עצמו כל ענין בלק ובלעם, אשר אז עינינו ראו ולא זר נפלאות תמים דעים בהשגחתו הנוראה להגן על עמו בחירו ולהציל אותן מכל הסכנות, ולרסן פי בלעם להכריחו להביא עליו ברכה ולא קללה, וכן בפרוע לו מדה כנגד מדה להפילו בחרב, כאשר בלי ספק נתבאר כל הספור ההוא עם כמה ענינים אחרים באורך באותה הפרשה שכתב לבדה. ואם מצד החקירה והעיון, כתב ספר איוב אשר נודע מענינו היותו כלי ויכוח מחקריי על ענין ההשגחה, בהצעת הטענות בכמה חלקי הסותר, עד שנתבאר אמתתה מהכרח העיון הצודק, אשר בהתחבר שלשת הספרים האלה נשלמה האמונה בדרוש ההצלחה בסלוק כל ספק:

והסתכל עד היכן הגיעה גסות הרוח של השוטה בלעם הרשע הזה שהיה מתפאר ומשתבח בעצמו על שלשת הדברים האלה, לומר שהיו אצלו ביתר שאת מכל אשר זולתו. כשנשא משלו אמר נאם שומע אמרי אל ויודע דעת עליון מחזה שדי יחזה נופל וגלוי עינים (במדבר כד טז), הגזים הבליעל בעניניו שהמקובלות אצלו אינם מבו״ד אלא ממנו יתברך כי הוא שומע אמרי אל וממנו מקבל, והידיעה המושגת לו במדע שכלי ומחקרי אינו דעת אנושי כאחד מבני האדם, אבל הוא יודע דעת עליון, ומוחשיו ע״י חוש הראות אינם דברים חמריים וגשמיים, אלא מחזה שדי יחזה בהגלות עיניו. תיפח רוחו, כי מגובה לב אמר דברים אשר לא כן. ואינו מן התימה, כיון שידענו זדון רשעו ושנאתו העצמית לישראל יותר מבלק, כאשר הורה כשיעצו להפקיר בנות מואב להרחיק השגחתו יתׄ מעל ישראל, כמו שדרשו ז״ל על פסוק ועתה הנני הולך לעמי לכה איעצך אשר יעשה העם הזה לעמך באחרית הימים (שם יד):

ואני משער בכוונת בלעם, כי בתחלת הפרשה אמר וירא בלק וגו׳ ויגר מואב וגו׳, יאמר שבלק שהיה ממדין הומלך על מואב ועמו, ולפי שעתה ראה בלק כל מה שעשה ישראל לאמורי ושהוא קרוב לעשות כן למואבים, ועכ״ז עמד בלק מנגד ולא עשה שום מין התעוררות להגין על מלכותו, נכנסו בחששא שהוא אינו חושש עליהם כלל. ולפיכך ויגר מואב, נכנס מגור בלבם ושלחו דברי תרעומתם לזקני מדין עמו של בלק לאמר עתה ילחכו הקהל וגו׳, כלומר עתה שהמלכנו מלך מביניכם אנו בצרה הזאת שאינו חס עלינו, כי אלו היה מבני עמנו כאשר בתחלה אולי לא היינו בסכנה זאת. ובאר הכתוב הטעם למה אמרו עתה, והוא לפי שבלק בן צפור מלך למואב בעת ההיא, וזו היא סבת תלונתם. אז הוכרח בלק לשלוח מלאכים אל בלעם, ובאר לו כוונתו כי אינו חפץ בכליון עם בני ישראל, אלא שלפי שעה באותו העת בלבד יקללם בעודו מלך שלא יתרעמו ממנו. וזה הוא ועתה לכה נא ארה לי וגו׳, לעת כזאת, אולי אוכל לגרשו מן הארץ בעודני מלך, כי לא איכפת לי במה שיהיה אחרי. ובלעם ברוע לבו אמר לו ואגרשנו לגמרי, כדבריהם ז״ל. ועבר מה שעבר ממה שמנעו ה׳ לקלל עד עכשו, שנשלמו הנבואות, ובא להשיאו עצה ואמר לו הנני הולך אל עמי, כי אפי׳ בדרך עצה לא אוכל לומר לך מאומה במקום הזה אלא במקומי. ולכן גם אתה לכה אל המקום אשר אלך שם ואז אתן לך עצה, באופן שיצא מכוונך לפועל שמה שיעשה העם הזה לעמך לא יהיה עתה בזמן הזה, עודך מלך עליהם, אלא באחרית הימים, ורק שלום ואמת יהיה בימיך. והיא עצת הזמה, כי בזה יסלק הוא יתׄ שכינתו מישראל ולא יוכלו עתה להלחם נגדך. וכן היה, כי וישב בלעם למקומו וגם בלק הלך לדרכו, פירוש גם בלק עצמו הלך לדרכו של בלעם לקבל עצתו, ותכף שקבלה וישב העם וגו׳, שצרפה למעשה לולא רחמיו יתׄ ע״י פנחס ז״ל:

ונמצינו למדים מכל האמור כי במה שנוגע אל חלק הדעות והאמונות, תאות החקירה השכלית לא יגיע ממנה שום נזק. ואולם בענין המצות המעשיות אין הדבר כן, כי אחר אשר אין לשכל מבוא במציאותן, שאינן מחוייבות מכח ההקש והטענות, לפיכך צריך להסכים בשמירתן בהחלט מצד השתעבדות אל צווי התורה המסודרת ממנו יתׄ. ואחרי מונח זה אם אולי ירצה להזדרז בהשתדלות לדרוש ולבקש איזה טעם אל המצות לא הפסיד כלום, כי אפילו אם לא ימצאהו ולא ישיג בשכלו מאומה לא יניח בעבור זה מלשמור ולקיים כל מצות ה׳ אשר צוהו:

הוא מאמר דוד המלך ע״ה לכל קהל ישראל בד״ה (א כח ח) - ועתה לעיני כל ישראל קהל ה׳ ובאזני אלהינו שמרו ודרשו כל מצות ה׳ אלהיכם למען תירשו את הארץ הטובה וגו׳, אמר להם שבענין המצות תהיה תחלה השמירה ואח״כ הדרישה, מה שאין כן בענין האמונה שאף אם תקדם הדרישה אין בכך כלום: וכן אני מבין מ״ש דוד המלך ע״ה - דרך אמונה בחרתי משפטיך שויתי (תהלים קיט ל), ירצה כשבאתי למה שנוגע אל האמונה אני בעצמי בחרתי בבחירה מה שהוא דרך האמונה והדעת האמתי, שהוא לבחור הצודק מהבלתי צודק ע״פ הטענות המחוייבות מהשכל, כי בזה בלי ספק יסכים ג״כ אל האמונה המושרשת בתורה, כי אין בה אמונה אשר לא יבחרנה השכל. אבל במשפטי ה׳, אין הדבר כן. משפטיך שויתי, כל המשפטים והמצות שלך כלן אני משוה אותן יחד מבלי שאבחר במשפט זולת משפט, לומר זה מחייבו השכל וזה אינו מחייבו, כי כבר אמרנו שאין לרובן מבוא לשכל בהם ואפילו אותם שהם שכליים שהאדם היה עושה אותם מעצמו אני משוה אותם לאחדים, לשמרם מצד המצוה אותם יתׄ, ולא מצד האנושית: ואמנם לבא לכלל השגת המצות לשמרן על מתכונתן רצה יתברך יהיה על שני דרכים גם יחד, יתבארו בהבנת מ״ש הנביא ישעיה ע״ה - לך ואמרת לעם זה שמעו שמוע ואל תבינו וראו ראו ואל תדעו השמן לב העם הזה וגו׳ (ישעיה ו ט). והם פסוקים מבוארי הקושי, אם ממה שהוא נגד מורגל, איך יכביד לבם למנוע מהם הרצון אל התשובה כי לא יתייחד בזה הוא יתׄ, ואם שנראה סותר את עצמו, כי תחלה צוה שמעו שמוע וראו ראו, שרוצה בשמיעה ובראיה, ואח״כ אמר אזניו הכבד ועיניו השע פן יראה וכו׳, שיורה היותו חפץ שלא יראו ולא ישמעו. ואם אומר אזניו הכבד ועיניו השע איך יצוה שמעו וראו, ואין זה שוה אל הלב כי בו תצדק השלילה שאמר אל תבינו ואל תדעו כי לזה אמר השמן לב העם הזה, אבל באזן ובעין הדבר קשה. וידוקדק כפל שמעו שמוע וראה ראו. וכן שבענין הראיה אמר פן יראה בעיניו באות הבי״ת, וגם בשמיעה ובאזניו ישמע, אבל בהבנה אמר ולבבו יבין, ולא אמר ובלבבו יבין לא בא זה בהזדמנות:

ויראה כי בשמירת המצות היתה כוונתו יתׄ לבלתי ירצה האדם להתחכם בהם כפי סברת שכלו ושלא לשמור מה שלא יגזרהו ההקש חלילה, אבל רצה שישתעבד בהם לשני מלמדים, והם התורה שבכתב והתורה שבע״פ אשר לשניהם ישתמש בשני חושים, חוש הראות וחוש השמע. חוש הראות לראות מה שכתוב בתורה משטחיות עצמות המצוה, וחוש השמע לשמוע מפי המקבלים האמת בפירושיה ודקדוקיה איש מפי איש עד מרע״ה שקבל מהמלמד הראשון יתׄ שמו.

באור הפרשה

וירא כל ראיה היא השגת חכמה כמו "ולבי ראה הרבה חכמה" או "רואה אני דברי אדמון" וכן "דבריך נראים לי" כאן בלק משיג בחכמת הכישוף שלו כמו זקנו שהיה מתייעץ עם התרפים כן הוא היה מתייעץ עם ציפור כסף שהיתה טסה בעולם, אם נרצה, מזל"ט, וענין ראיה זו נזכרת כבר בתורה על "וישקף אבימלך בעד החלון" או "בעד החלון נשקפה ותיבב אם סיסרא" וכו' **בלק** בלק הרוחני הוא בגובה של לאה באחוריים ואחוריים של שם אהיה דאלפין הוא כזה: אלף, אלף הא, אלף הא יוד, אלף הא יוד הא גימ' 508 כמנין שמות בלק ציפור=508 ואמר **בן** שהוא דין ולכן נזכר כאן ענין בן ושם **צפור** תבין מצפיר העזים כי העזים מורים על דינים. לעומת אומות העולם לישראל יש תכנית וקישוריות בין הפרצופים ולכן אמר **את** זו המלכות **כל** זה היסוד הנקרא כל **אשר** זו הבינה הנקראת אשר ומכח בינה יסוד ומלכות (בלשון אחרת חשיבה אסטרטגית, בינה, תאום כוחות, יסוד, וביצוע מדויק, מלכות) **עשה** היכה **ישראל** צד הקדושה **לאמרי** צד ההפוך כנראה שאמרי אחוז במלכות דקלי' כי ענין האמרה ידוע.

ויגר מלשון מגור ופחד כי כך דרכם הכל באימה רתת זיע **מואב** מילוי שם ע"ב שהוא באבא עולה "מו" וכל מילוי הוא דין כי מילוי גימ' אלקים **מפני העם מאד** האחוריים של בני ישראל הם העם ואחוריים מתירא מאחוריים **כי רב הוא** אחוריים דקדושה הם לאין ערך לעומת אחוריים של הקלי' כקוף מול אדם ולכן **ויקץ** קץ בחייו כמו "קצתי בחיי" וכן "קץ כל בשר בא לפני" הוא המחשיך פני בני אדם **מואב מפני בני ישראל** כי פני בני ישראל עולה על פני העם ולכן כשאמר פני העם הזכיר מגור ועל פני בני ישראל אמר "ויקץ" כאמור.

ויאמר אמרנו שכל ענין ויאמר הוא עניין של עליה. מואב מבין שכדי לבטל את כח ישראל צריך לגייס סיוע **ומואב** שזה בחינת מילוי אבא הוא עולה **אל זקני מדין** כתר כי הזקן מורה על הכתר ושם מדין מורה על דין ומדנים ומדין הוא ב' פעמים בן

ובמה שיראה כתוב בה ובמה שישמע מפי המקבלים פירושה, לא יתחכם בהקשים וטענות שכליות לנגד ולחלוק על נקודה קטנה, כי באמת עם שיש הרבה דברים שאינם מחוייבים ולא מושגים בהשכל, מ"מ אינם סותרים המושכלות הראשונות ואין בהם מההמנעות כלל, שזה ודאי לא נכנס בגדר שיתכן לסובלו ולא בחר ה' באלה. אבל בהיותם בלתי מושכלים וידועים בסבותם לא יסבב זה מניעת שמירתם, כאלו כב"י היה הוא יתי' מדבר עמנו והמציא הוא יתי'. כי אחרי אשר נתן לישראל אלו החושים לכן כל עוד שיהיה בהם כח השמיעה וכח הראות ישתמש מהם לטוב לשמוע אל דברי המלמדים ולראות בספר התורה לעשות ככל הכתוב בם, ולא שירצו להיות הם מבינים מעצמם ויודעים מדעתם מה שיראה להם. וזה הוא שמעו שמוע ואל תבינו בהיות לכם שמיעה, שכח השמע הוא במקומו, שמעו מפי המורים מה שהם יורו אתכם בקבלתם כפי מה שהיה רצוני, ולא תבינו אתם מבינתכם ככל העולה על וחכם. וראו ראו בהיות לכם כח הראות, ראו מתוך הספר מה שכתוב בו, ולא תרצו אתם לידע בידיעתכם מה שבא אצליכם לכלל מדע. וכיון שבהיות לכם כח השמיעה אתם מצווים לשמוע ובהיות לכם כח הראות אתם מצווים לראות, ואינכם עושים כן, שאינכם משתמשים באלו החושים כפי תכליתן, אלא אתם משתדלים לשום שכל ולהבין מלבכם באופן שהלב והשכל לבד עושה פעולתו, ולא העינים והאזנים, א"כ יותר טוב הוא לכם שתהיו נעדרי הכח מהראות והשמיעה כי בזה תקל אשמתכם, וגם יוסר מכם כח ההשכלה לבלתי תחטאו לבקש רפואתכם כפי שכלכם ובינתכם. וזה הוא השמן לב העם הזה ואזניו הכבד ועיניו השע, שיהיו נעדרים וחסרים בכל האברים האלו מכחות פעולתם. כ"א לא אעשה כן אלא אניחם כמות שהם תכבד אשמתם. פן יראה בעיניו, לא אמר יראו עיניו כי היה מובנו שיעשו ממש פועל הראיה וזה היה נרצה אצלו, אבל יראה בעיניו ירצה שהעין שלו יש בו ראיה שיראה בה אם ירצה, וכן באזניו יש כח השמיעה שישמע בם אם ירצה אבל הוא לא יפעל בהם. אלא מה שיפעל ממש הוא הלב, שבלבבו יבין כפי שכלו, והוא ישוב ורפא לו, ר"ל הוא ירצה לרפאות את עצמו כפי מחשבות לבו, ולא כפי ההשתעבדות אל מאמרי התורה וחכמיה:

להראות את תוקף הדינים **עתה** זו המלכות שהיא מגינה עליהם בחסדים כי עתה רומז למלכות הנקראת עת והיא גם כן ה׳ בתראה ובכחה הבא לה מד׳ הנקרא השם המיוחד וזה **ילחכו** אותיות חיל כו וקרא להם **הקהל** פתח בעם המשיך לבני ישראל וכאן קראם ״הקהל״ כי קהל גימ׳ ע״ב ס״ג מוחין דאו״א והם הנותנים חילם לזו״ן **את כל סביבתינו** זו פגיעה באור מקיף דקלי׳ **כלחך השור** שור רומז לדין כי הוא נבנה משמות אלקים. אלקים מלא כזה: אלף למד הי יוד מם גימ׳ ש, וכזה: א אל אלה אלהי אלהים גימ׳ ר ושם אלקים יש בו ה׳ אותיות וכללותם גימ׳ ו׳ **את ירק** ירק אותיות קרי שכל ענינם טומאה ופגיעה בשם **השדה** שד״י גימ׳ השדה. ומסיים **ובלק בן צפור** בחינת אחוריי הבינה עומדת **מלך** מול מלכות **למואב** של אבא **בעת ההוא** בקומה שווה ולכן יש כאן היא קרי והוא כתיב כי היא רומזת על מלכות דבינה והוא מלכות דחכמה.

וישלח מלאכים אלו זקני מדין וזקני מואב כתרים של חו״ב דקלי׳ **אל בלעם בן בעור** הוא בלע בן בעור הנזכר בפרשת וישלח והוא בחינת דעת של עולם התוהו כמפורש בספר אוצרות חיים שער הנקודים פרק ד׳. בלעם בן בעור עם כולל דתיבות גימ׳ 475 כמנין דעת ע״ה, ושם עירו דנהבה כמו דין הבה (מגיד מישרים) כלומר תן דינים כך ענינם רק דינים. בעור מורה על טומאה ונגעים כי הנגעים נראיה בעור. עוד, עור לשון ערוה. וחכמים אמרו שבא על בעירו. **פתורה** יובן מפורת והם סברו שהיות ובלעם הרשע הוא בחינת הדעת והוא מלקט אורות קסא קנא קמג עב סג מה בן גימ׳ פתור ע״ה לכן הוא יוכל להכניע ח״ו את בנ״י. ואמר **אשר על הנהר** הנהר הידוע שזו בחינת הבינה ואמר שהדעת כאן מעל הבינה **ארץ בני עמו** ארץ של דינים **לקרא לו** ליקר אותו **ולאמר** לרומם אותו **הנה** מורה על המהירות **עם יצא ממצרים** מהר **הנה כסה את עין הארץ** מהר **והוא ישב ממלי** והוא רוצה לבטל כוחי כי כוחי בא משמות אלקים ויש ק״כ צירופים העולים כמנין ״ממלי״. הנה כסה את עין הארץ יובן שארץ היא שם אלקים דאלפין כזה: אלף למד הא יוד מם. עין גימ׳ ה״פ הוי״ה כלומר ה׳ הויות שלהם, כיסה, גוברות על שם אלקים שלי. כסה ע״ה גימ׳ אלקים מלשון גבורות.

יש הבדל גדול בין מילת עתה ומילת ועתה אמרו חכמים על מילת **ועתה** אין ועתה אלא תשובה כלומר אתה בלעם ממקומך הגבוה שהיא הבינה והדעת משם תכה את **לכה** המלכות הנקראת כלה והיא **נא** בחינת שם בן כי **נא** ע״ה גימ׳ בן **ארה** מלשון ארור אבל רמז יש כאן שיעשה זאת בראיה שיתן בהם עין רעה ר״ל. ואמר **לי** עבורי כי אני אחוריים של הבינה ומתייראו מכוחם שהרי יש בהם האחוזים ב**את** מלכות הנקראת את והם בעלי הנפש והם הנקראים **העם** ויש בהם בעלי רוח **הזה** שמקומו בתפארת וביסוד **כי עצום הוא** כוחם גדול מכוחי או כוחם בא מכוחי וזה אומרו **ממני** אבל רמז יש כאן שבזכות תפילתם המעלה מ״ן הם גוברים על הכל **אולי אוכל נכה בו ואגרשנו מן הארץ** ארץ זו מלכות דאצילות והגירוש הוא לכתר דבריאה ממצב של זנב לאריות להיות ראש לשועלים. כי ידעתי את אשר תברך מברך ואשר תאר יואר.

וילכו זקני מואב וזקני מדין היינו כתרים של חו״ב דקלי׳ וכוחם מאחוריים דלאה וזה אומרו **וקסמים** כי קסם גימ׳ ר׳ כמו שם אלקים דאחור כזה: א אל אלה אלהי אלהים אי נמי לאה מליאה כזה למד אלף הי גימ׳ קסם (מהרמ״ע מפאנו) **בידם** כי הקוסם צריך מעשה בעוד שהנחש הוא בדיבור **ויבאו אל בלעם וידברו אליו דברי בלק**

בלעם חש בחשיבות וכבעל גאוה (**בלעם** קרי ביה **עם ל״ב** ול״ב זו גאוה כזה: ג גא גאו גאוה, היינו גאוה פסולה ביותר) הוא **ויאמר** מעלה את ערכו והוא אומר להם אני חשוב ומעולה מכם כי אני אחוז בבינה **אליהם** הנקראת לאה ונקראת מי מי +לאה = אליהם. אי נמי, אומר להם אתם דין שהרי אליהם אותיות אלהים ואמר להם היות ואתם דינים **לינו** גימ׳ אלקים וי׳ יתירה אלו י׳ ספירות **פה** גימ׳ אלקים ע״ה **הלילה** דין ואני ממקומי שזו הבינה והדעת **והשבתי** מלשון תשובה, אמשיך אליכם שאתם דין ומלכות **אתכם** את זו המלכות הנקראת **דבר** ואמר **כאשר** כ=כתר אשר=בינה **ידבר** גימ׳ גבורה אלו הגבורות הנמשכות אליו מאת **ידוד** כי ידוד גימ׳ כו ומילוי כו הוא פו כי אם נכתוב כף וו הרי ס״ת פו (מאת בעל שערי אורה) **אלי** גימ׳ אם זו הבינה ושם מקומו באחוריים שלה **וישבו שרי מואב** אלו הכתרים שירדו למדרגת שרים כי אחורי נה״י שלהם נשרו ונפגמו כי הם כעת **עם בלעם**.

ויבא אלהים בלעם התפאר שידוד ידבר איתו ברם בכל הפרשה לא מצאנו רק פעם אחת שיוד דיבר איתו וזה היה לכבודם של ישראל. לפי הזוהר אין זה אלקים דקדושה אלא אחד מן השרים ואחד מק״כ צירופים שבשם אלקים **אל בלעם ויאמר** וזו חשיבות לבלעם שאלקים בא אליו לפי רצונו. אומרים שבלעם הוא נביא הגויים ושקול כמשה ברם הבדל גדול ביניהם כי הנבואה שורה על משה ברצון ד׳ וכאן הנבואה שורה על בלעם לפי רצונו וזה נחשב חוצפה של בלעם כמו ״ותתפשהו בבגדו לאמר שכבה עמי״. **מי** בינה **האנשים האלה עמך** כאן ירדו משרים לאנשים וכל חשיבותם שהם ״עמך״.

ויאמר בלעם כדלעיל, שערכו עלה בעיני עצמו, **אל האלהים** גבורה בלק בן צפר שהוא בחינת אחוריים דבינה ואחוז **מלך** במלכות שבה כי מינה דינין מתערין, ובטמירו דנוק׳ דבינה יש את **מואב** שזה מילוי שם ע״ב הוא ״מו״ דאבא וזה ״אב״ שלח אלי.

הנה כל הנה מורה על מהירות וקרא אותם בלשון גנאי **העם** ואמר **היצא ממצרים** כביכול מאליו ללא אותות ומופתים **ויכס את עין הארץ** הוא מונה אורות דחכמה מן המלכות וברמז אם תסיר עין מארץ תקבל קס״א כלומר אורות אמא לא נמשכים למלכות ולכן **עתה** זו המלכות הנקראת עת והיא ה׳ בתראה והיא **לכה** כלה **קבה** קב אלו ג׳ מילויים של שמות ע״ב ס״ג מ״ה הנמשכים למלכות שהיא ה׳ אחרונה בסוד הידוע הקיטע יוצא בקב שלו **לי אתו אולי אוכל להלחם בו וגרשתיו**

ויאמר אלהים אל בלעם אין לך רשות לקלל אותם **לא תלך** בני ישראל הם בקומת אדם י״פ אדם גימ׳ תלך ותואר אדם **עמהם** ועוד **לא תאר את העם** כאמור תואר אדם להם **כי ברוך הוא**

ספר במדבר פרק כב - (ט) **וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל בִּלְעָם וַיֹּאמֶר מִי הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה עִמָּךְ׃(י) וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל הָאֱלֹהִים בָּלָק בֶּן צִפֹּר מֶלֶךְ מוֹאָב שָׁלַח אֵלָי׃(יא) הִנֵּה הָעָם הַיֹּצֵא מִמִּצְרַיִם וַיְכַס אֶת עֵין הָאָרֶץ עַתָּה לְכָה קָבָה לִּי אֻלַּי אוּכַל לְהִלָּחֶם בּוֹ וְגֵרַשְׁתִּיו׃(יב) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל בִּלְעָם לֹא תֵלֵךְ עִמָּהֶם לֹא תָאֹר אֶת הָעָם כִּי בָרוּךְ הוּא׃(יג) וַיָּקָם בִּלְעָם בַּבֹּקֶר וַיֹּאמֶר אֶל שָׂרֵי בָלָק לְכוּ אֶל אַרְצְכֶם כִּי מֵאֵן יְדֹוָד לְתִתִּי לַהֲלֹךְ עִמָּכֶם׃(יד) וַיָּקוּמוּ שָׂרֵי מוֹאָב וַיָּבֹאוּ אֶל בָּלָק וַיֹּאמְרוּ מֵאֵן בִּלְעָם הָלֹךְ עִמָּנוּ׃(טו) וַיֹּסֶף עוֹד בָּלָק שְׁלֹחַ שָׂרִים רַבִּים וְנִכְבָּדִים מֵאֵלֶּה׃(טז) וַיָּבֹאוּ אֶל בִּלְעָם וַיֹּאמְרוּ לוֹ כֹּה אָמַר בָּלָק בֶּן צִפֹּור אַל נָא תִּמָּנַע מֵהֲלֹךְ אֵלָי׃(יז) כִּי כַבֵּד אֲכַבֶּדְךָ מְאֹד וְכֹל אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵלַי אֶעֱשֶׂה וּלְכָה נָּא קָבָה לִּי אֶת הָעָם הַזֶּה׃(יח) וַיַּעַן בִּלְעָם וַיֹּאמֶר אֶל עַבְדֵי בָלָק אִם יִתֶּן לִי בָלָק מְלֹא בֵיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב לֹא אוּכַל לַעֲבֹר אֶת פִּי יְדֹוָד אֱלֹהָי לַעֲשׂוֹת קְטַנָּה אוֹ גְדוֹלָה׃(יט) וְעַתָּה שְׁבוּ נָא בָזֶה גַּם אַתֶּם הַלָּיְלָה וְאֵדְעָה מַה יֹּסֶף יְדֹוָד דַּבֵּר עִמִּי׃**

ויבא אלהים לפי הזוה״ק לקמן אין זה אלקים מצד הקדושה אלא היה זה אחד מכוחות הדין של השמאל היוצאים משם אלקים והוא נקרא על שם מקורו **אל בלעם ויאמר מי האנשים האלה עמך** אמר לו **עמך** כמוך הם.

כתוב בזוהר (במדבר דף ר ע״א) ״בההוא ליליא ההוא רשע לחיש לחישין, ועביד בלטין, ואמשיך עליה רוחא מלעילא, מיד ויבא אלהים אל בלעם, אלהים סתם, דרגא דיליה מסטרא אחרא דשמאלא׃

ויאמר מי האנשים האלה עמך, דרגא דיליה מסטרא אחרא דשמאלא הוה, דקא אצטריך למשאל, ואף על גב דחברייא אתערו בדא בגוונא אחרא, ואינון אמרי דקודשא בריך הוא (עבד ביה) נסיונא עבד ליה במלוי, תלתא הוו, חד חזקיה, וחד יחזקאל, וחד בלעם, תרין לא קיימו כדקא יאות, וחד קאים, ומנו יחזקאל, דכתיב (יחזקאל לז ג) התחיינה העצמות האלה, ואיהו תב ואמר, ויאמר יהו״ה אלהי״ם אתה ידעת. חזקיהו אמר (מ״ב כ יד) מארץ רחוקה באו אלי מבבל. בלעם אמר, בלק בן צפור מלך מואב שלח אלי, חשיב אנא בעיני מלכין ושליטין, וקודשא בריך הוא שאיל ליה למטעי ליה, דכתיב (איוב יב כג) משגיא לגוים ויאבדם, ואוקמוה׃

חד כותי שאיל לרבי אלעזר, אמר ליה, חילא תקיפא חמינא ביה בבלעם יתיר ממשה, דאילו במשה כתיב (ויקרא א א) ויקרא אל משה, ובבלעם כתיב, ויקר אלהי״ם אל בלעם, וכתיב ויבא אלהי״ם אל בלעם׃

אמר ליה, (**משל**) למלכא דיתיב בהיכליה על כרסייא, חד סגיר קרא לתרעא, אמר, מאן הוא דבטש לתרעא, אמרו, סגיר פלן, אמר, לא ייעול הכא ולא יטנף היכלא, ידענא דאי בשליחא אימא ליה לא חייש, וייזיל ברי ויסתאב ויקרב בהדיה, אבל אנא איזיל ואגזים ביה, דירחק ארחיה ממותבא דברי, ולא יסאב ליה, אקדים מלכא ואתא לגביה, ואגזים, ואמר ליה, סגיר סגיר, מנע רגלך מארחא דברי שארי תמן, ואי לאו, אומינא, דחתיכין יעבדון גופך בני שפחותי׃

רחימא דמלכא קרי לדשא, אמר מלכא, מאן הוא, אמרו, רחימך פלניא, אמר רחימא חביבא דנפשאי, לא יקרי ליה קלא אחרא אלא אנא, צווח מלכא ואמר פלניא פלניא, עול חביבא דנפשאי רחימא דילי, אתקינו היכלין למללא עמיה:

נמשל כך בלעם, איהו סגיר (מצורע) רחיקא מבני נשא, קרא לתרעא דמלכא, שמע מלכא, אמר סגיר מסאבא, לא ייעול ולא יטנף היכלא דילי, אנא אצטריך למיזל לאגזמא ליה, דלא יקרב לגבי תרעא דברי, ולא יסאב ליה, ועל דא **ויבא אלהי״ם אל בלעם** וגו׳, אמר ליה סגיר סגיר, **לא תלך עמהם לא תאור את העם כי ברוך הוא**, לא תקרב לגבי דברי, הן לטב הן לביש, מסאב אנת בכלא.

אבל במשה כתיב, **ויקרא אל משה**, קלא דמלכא, ולא על ידא שליחא אחרא, **מאהל מועד**, מהיכלא קדישא, מהיכלא מתקנא, מהיכלא יקירא, דעלאין ותתאין תאיבין לגביה, ולא יכלין למקרב לגביה.

התחיל בלעם משתבח **ויאמר בלעם אל האלהים בלק בן צפר מלך מואב שלח אלי** כתוב בזוהר (במדבר דף ר ע״ב) ״ויאמר בלעם אל האלהי״ם בלק בן צפור, **והוא אמר** מלך מואב, **מלכא חשיבא שלח אלי, מלך מואב, חמו גאותא דההוא רשע, (דאפילו ליה לבלק לא חשיב כלום), דכתיב מלך מואב, ולא אמר למואב, מכלל גברא דלא אתחזי למלכא, והא אתעביד מלכא, למואב קדמאה מה כתיב ביה, (במדבר כא כו) והוא נלחם במלך מואב הראשון, מלכא בר מלכא, חשיבא בר חשיבא, אבל דא מלך למואב כתיב, קרא אסהיד מלך למואב, והא אתערנא דאתכוון הוא לגאותא לבא, רב כל מלכין דעלמא שלחין לגבאי שלוחיהון.**

(ס״א ויאמר בלעם אל האלהי״ם בלק בן צפור מלך מואב שלח אלי, חמו גאוותא דההוא רשע, דאמר מלך מואב, ולא אמר מלך למואב, במלכא דמואב קדמאה מה כתיב ביה, והוא נלחם במלך מואב הראשון, מלכא בר מלכא, חשיבא בר חשיבא, אבל דא מלך למואב כתיב, וקרא אסהיד עליה מלך למואב בעת ההיא, גברא דלא אתחזי למלכא, והא אתעביד מלכא, והא אתערנא, דמתכוון לגאותא דלבא, רב דכל מלכין דעלמא שלח לגבאי שלוחיה, וחשיבנא גביה) (וחשיבנא לגבייהו).

הנה העם היצא ממצרים ויכס את עין הארץ. כתוב בזוהר (במדבר דף שד ע״א – תוספת) ״לאמר הנה עם יצא ממצרים **אי תימא דהא צריך לנטלא פיפוסין ויוחסין דלהון לא אצטריך אלא אורח כלל דכתיב** הנה עם יצא **מ״ט משום דהכי קרא לון פטרונא דלהון כמה זמנין וע״ד לא תטעי דכתיב** שלח את עמי **בכל זמן ועוד כד נטלת עיטא עלייהו עם פרעה בלישנא דא יכלת להו דכתיב** הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו **אוף השתא דכתיב** הנה עם יצא ממצרים **ולא אפיק לון אחרא אלא איהו מגרמיה נפק ובג״כ תיכול לאבאשא לון.**

הנה כסה את עין הארץ אית דאמרי סיחון ועוג דקטלי לון ישראל דהוו עינא דארעא, אלא כד אייתי קב״ה ארבה על ארעא דמצרים כתיב **ויכס את עין כל הארץ ותחשך הארץ** אמאי בגין דכל חרשין וקסמין דעלמא לא יכלין למעבד חרשין אלא מלה חדא בדרגא חדא בזמנא חדא, ועמא דא אייתי ערוב מבולבל מכמה זינין

מבולבלין אלין באלין עד דלא יכלי כל חרשין וקסמין למיקם קמייהו ודא הוא **ויכס את עין כל הארץ** והכא כתיב **ויכס את עין הארץ** והכי הוא ודאי.

א״ר אבא, בלק ובלעם לא הוה בעלמא חרשין וקסמין כוותייהו (בלעם) חיליה ותוקפיה הוה בפומיה ועיניה. בלק חיליה ותוקפיה הוה בעובדא דידין ודא אצטריך לדא דהא כל זיני חרשין דעלמא בפומא ועובדא הוא ובהו תליין. בלעם הוה ליה לישן ולא ידין, בלק ידין ולא לישן הוה ליה.

עתה לכה קבה לי אתו אולי אוכל להלחם בו וגרשתיו מה בין קבה לארה? לפי הפשט ארה מלשון ארירה ברם לפי הזוהר מלשון אריה כמו ״אריתי מורי עם בשמי״ וכך כתוב בזוהר (חלק ג דף קצח ע״ב) ״ארה לי, מאי ארה לי, אמר רבי אבא, ההוא רשע בתרי לישני קאמר לבלעם, חד אמר ארה לי, וחד אמר קבה לי, מה בין האי להאי, אלא אמר ליה, **ארה לי** עשבין וחרשין דרישי דחויין, ושוי לון בקדרה דחרשיא, כיון דחמא דחיליה יתיר בפומא, תב ואמר, ולכה נא קבה לי. ואפילו הכי ההוא רשע דבלק לא שבק חרשוי, אלא לקיט כל זיני עשבין, חרשי דרישי דחויין, ונטיל קדרה דחרשין, ונעיץ לה תחות ארעא אלף וחמש מאה אמין, וגניז לה לסוף יומין. כיון דאתא דוד, כרא בתהומא אלף וחמש מאה אמין, (על אלף וחמש מאה אמין), ואפיק מיא מן תהומא, ונסיך על מדבחא, בההוא שעתא אמר, אנא אסחי ההיא קדרה, (תהלים ס י) מואב סיר רחצי, סיר רחצי ודאי וכו׳ עי״ש.

ויאמר אלהים אל בלעם לא תלך עמהם לא תאר את העם כי ברוך הוא היינו אותו כח מכחות השמאל הנקרא אלקים אומר לבלעם לא תלך וכו׳.

ויקם בלעם בבקר ויאמר אל שרי בלק לכו אל ארצכם כי מאן ידוד לתתי להלך עמכם רשע זה משתבח ואומר שד׳ דיבר איתו בעוד שהיה זה אלקים וכדלעיל.

ויקומו שרי מואב ויבאו אל בלק ויאמרו מאן בלעם הלך עמנו, ויסף עוד בלק שלח שרים רבים ונכבדים מאלה כדי שיתאימו לנפשו הרחבה. **ויבאו אל בלעם ויאמרו לו כה אמר בלק בן צפור אל נא תמנע מהלך אלי**

כי כבד אכבדך מאד וכל אשר תאמר אלי אעשה ולכה נא קבה לי את העם הזה

ויען בלעם ויאמר אל עבדי בלק אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבר את פי ידוד אלהי לעשות קטנה או גדולה. ואמר **ועתה שבו נא בזה גם אתם הלילה ואדעה מה יסף ידוד דבר עמי** רשע זה היה משתבח ששם הוי״ה היה נגלה אליו אך אליבא דאמת בכל הפרשה ראינו ששם אלקים שהוא כח דין אחד מכחות השמאל נגלה אליו. אמנם פעם אחת כתוב שם ד׳ (במדבר פרק כב, לא) ״(לא) וַיְגַל יְדוָד אֶת עֵינֵי בִלְעָם וַיַּרְא אֶת מַלְאַךְ יְדוָד נִצָּב בַּדָּרֶךְ וְחַרְבּוֹ שְׁלֻפָה בְּיָדוֹ וַיִּקֹּד וַיִּשְׁתַּחוּ לְאַפָּיו״ ומיד בפסוק לב׳ מבואר שזה מלאך ד׳ ״וַיֹּאמֶר אֵלָיו מַלְאַךְ יְדוָד עַל מָה הִכִּיתָ אֶת אֲתֹנְךָ זֶה שָׁלוֹשׁ רְגָלִים הִנֵּה אָנֹכִי יָצָאתִי לְשָׂטָן כִּי יָרַט הַדֶּרֶךְ לְנֶגְדִּי. ונאמר (במדבר פרק כג, טז) ״וַיִּקָּר יְדוָד אֶל בִּלְעָם וַיָּשֶׂם דָּבָר בְּפִיו וַיֹּאמֶר שׁוּב אֶל בָּלָק וְכֹה תְדַבֵּר״. זו הפעם היחידה שמצאנו שד׳ דיבא עימו וגם זה במילת **ויקר**.

מי הרג את בלעם?

לפי הגמ' בתלמוד הבבלי פנחס הרגו שכך כתוב בגמ' מסכת סנהדרין דף קו/ב "אמר ליה ההוא מינא לרבי חנינא מי שמיע לך בלעם בר כמה הוה אמר ליה מיכתב לא כתיב אלא מדכתיב אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם בר תלתין ותלת שנין או בר תלתין וארבע אמר ליה שפיר קאמרת לדידי חזי לי פנקסיה דבלעם והוה כתיב ביה בר תלתין ותלת שנין בלעם חגירא כד קטיל יתיה פנחס ליסטאה".

לפי הזוהר פ' בלק צליה בן דן הרגו לפי הוראת פנחס וכך כתוב בזוהר (בלק דף קצד ע"א) "אלא ההוא רשע (בלעם) , כל חרשין דעלמא הוה ידע, ונטל אוף הכי חרשין דבנוי דהוו רגילין בהו, ובהו טאס ואסתלק. פנחס חמא ליה דהוה בר נש חד טס באויר, והוה מסתלק באוירא מעינא, רמא קלא לבני חילא, אמר אית מאן דידע למפרח אבתריה דההוא רשע, דהא בלעם איהו, חמו ליה דהוה טאס. צליה בריה דשבטא דדן קם, ונטל שלטנו דשליט על חרשין, ופרח בתריה, כיון דחמא ליה ההוא רשע, עבד ארחא אוחרא באוירא, ובקע חמש אוירין בההוא ארח, ואסתלק ואתכסי מעינא, כדין אסתכן צליה בההיא שעתא, והוה בצערא, דלא הוה ידע מה יעביד. רמא ליה קלא פנחס, ואמר **טולא דתנינייא, דרבעין על כל חויין, הפוך במזייך**, מיד ידע וגלי ההוא ארחא, ועאל לגביה, מיד אתגלי, ונחתו תרוויהו קמיה דפנחס....כיון דנחת ההוא רשע לקמי פנחס, אמר ליה, רשע, כמה גלגולין בישין עבדת על עמא קדישא, אמר ליה לצליה, תא וקטליה, ולא בשמא, דלא אתחזי האי לאדכרא עליה קדושה עלאה, בגין דלא תפוק נשמתיה ותתכליל במלין דדרגין קדישין, ותתקיים ביה מה דאמר תמות נפשי מות ישרים:

בההוא שעתא עבד ביה כמה זיני מותא, ולא מית, עד דנטל חרבא דהוה תקין (ס"א חקיק) עלוי חויא מהאי סטרא וחויא מהאי סטרא, אמר ליה פנחס, בדיליה טול (נ"א קטול ליה), ובדיליה ימות, כדין קטל ליה ויכיל ליה. דכד ארחוי דההוא סטרא, מאן דאזל אבתרהא, בה ימות ובה תפוק נשמתיה, ובה תתכליל, והכי מית בלעם, ודייני ליה בדינין בההוא עלמא, ולא אתקביר לעלמין, וגרמוי כלהו אתרקבו, ואתעבידו כמה חויין מזוהמין, מנזקי שאר בריין, ואפילו תולעתין דהוו אכלי בשריה, אתהדרו חויין:

ילקוט ראובני על התורה - פרשת ויחי כתוב **יהי דן נחש עלי דרך שפיפון עלי ארח** וגו'. **יהי דן נחש עלי דרך** זה שמשון, **שפיפון עלי ארח** זה צליה בן דן שטס באויר אחר בלעם בכחו של נחש **הנושך עקבי סוס** דא עירי היאירי שהיה עם דוד דכתיב ויקח דוד את כל הרכב **ויפול רכבו אחור** דא שריה שיבא עם משיח בן יוסף וכולהו ארבעה שמשון צליה עירה שריה מדן קא אתי:

[עריכה] מגלה עמוקות פ' בלק

ויאמר מואב אל מדין עתה ילחכו הקהל הזה על ערב רב שהם אינם עומדין בתפקידו של הקב"ה כלחו"ד השור כמו שחטאו ישראל בענין עשיית העגל מזה הי' מתייראו

מואב ועוד אחרת היו מתייראי׳ שראו מה שעשו ישראל לאמורי שעמון ומואב טהרו בסיחון לכן היו מתייראים מואב ואמרו לפניו מאחר שבלק בן צפור מלך למואב בעת ההוא ובלק הוא ממדין ולא מעמון ומואב מש״ה הם נחשבים לעם אחד והטעם שלקחו בלק למלך לפי שמואב הם משמאל ובלק הוא מימין שהיו ב׳ סטרין ביחד ובאו לכלול ימינא בשמאל׳ תרין סיטרין בסיטרא אחרא לפי שמואב הוא פני שמאל מאביהן לוט שהלך לשמאל תמן פני שור לכן אמרו עתה ילחכו כלחוך השור לכן לקחו בלק שהוא מימין מסיטרא דחמור ונעשה מלך למואב בעת ההוא לכן שלח בלק אחר בלעם כי בלעם הוא לבן מסיטרא דחמור ימין הלך למלוך בארץ אדום שמאל לשתף ב׳ סטרין יחד לכן אמר נעשה שותפות ביחד ולפי זה אויה לי כי גרתי משך על בלק ומואב שכנתי עם אהלי קדר על בלעם ואפשר ע״ד אני שלום מי שרוצה לדבר שלום רק כשהוא פותח בשלום לפני בעל ריבו הוא חושב והוא רואה שהוא נכנע לפניו ואז מתחיל הוא במלחמה וכן מואב הוא לעולם שונאים זה את זה רק שעתה עבור ישראל משל לשני כלבים וגו׳ עשו שלום ועכ״פ הראה מואב את עצמו שהוא אינו ירא בפני ישראל להודיע למדין שהם חזקים ואין להם שום מורא בפניהם רק עתה ילחכו הקהל סביבותינו ולפי שראה בלק את כל אשר עשה יעקב לעשו שכל ענייננו הי׳ על אתחברותא דסיטרא אחרא לכן לקח סיר וחפר בנוקבא דתהומא רבא והוצרך אח״כ דוד להעלות (סוכה נג) ט״ו מעלות עם ט״ו שיר המעלות וזה סוד שראה יעקב גם כן אתחברותא בה בשעה שהי׳ בבית לבן וחיבר ט״ו שיר המעלות לבטל עינא בישא דא בתחלת חיבורו ט״ו מזמורים על ט״ו מעלות כל א׳ כלול מאה רמז רשע זה ב״צרתה ל״י ק״ראתי ר״ת בלק גם ה״צילה נ״פשי מ״שפת ר״ת המ״ן שנתכווין להוריד פ״ר דינים וכן הם נתחברו לזה או לפי שבלק הי׳ מבני בניו של יתרו שהוא חבר הקני נפרד מקין ובלק נשאר בקנא דמסאבותא רע של קין ובלעם הוא מן רע של הבל כמ״ש לקמן ה״נה ב״רך ל״קחתי אתחברו תרין אילין בעיטא חדא וע״פ הזוהר שדרש על שמות של רשעים הללו שאמר בלק עמלק נלחם עם ישראל לפי שרא׳ שמו עם לקה והנה שמי בא לקה ושמו של בלעם בל עם לית עמא ולית רעיא שמא דילן גרים והקב״ה חשיב ובלבל שמם לקח בל מן בלק בל מן בלעם ונעשו בלבל עמק בלבל עומקא דמחשבא דלהון דלא ישלטון בעלמא כוונת העמק הזה שבלבל אותם היינו מ״ש ר׳ שמעון אלעזר יאות אמרת אבל ההוא רשע אמר דור הפלגה אשתדלו ולא יכולו דחסר מיניהו פומא דלישניהון איתבלבל וכו׳ הרי שכוונתו שאותו עמק של בקעת שנער בלבל אותם דעבדו שותפא בפומא ובעובדא ועז״א בלק ועתה לכה נא ארה לי ר״ל שיש לי קסם בעובדא ולית אנא חסר רק הדיבור אולי אוכל אני בעצמי ספק אם יועילו מעשי אבל עתה כשתבא נוכל בוודאי ולכן אמר בלעם להקב״ה בלק בן צפור מלך מואב שלח אלי קבה כי באמת בקש בלק מבלעם מילולא שהוא קבה מלשון (ויקרא כד) נוקב שם י״י בדיבור והקב״ה השיב לבלעם לא תלך עמהם להיות לכם שותפות בתרין סיטרין דהיינו שאתה קבה ובלק ארה לכן לא תלך עמהם שיהי׳ ב׳ סיטרין ביחד לא תאור את העם ובלק חשיב שלכך לא בא בלעם לפי שהוא תלה עובדין בידיה ולא ביד בלעם ובאמת גם במעש׳ הי׳ לו לכן אמר וכל ביד בלעם ובאמת גם במעש׳ הי׳ לו לכן אמר וכל אשר

תדבר אעשה כי גם המעש' יהי' נקרא על שמך ולכה קבה או ענין עמק שבלבל אותם שראו שישראל חטאו בג' עניינים סימנם עמ"ק ע"גל מ"רגלים ק"רח ז"ש בלק הן עם יצא ממצרים ועשו עגל מה אלו ע"ז אף אלו ע"ז ועל מרגלים אמר וכיסה את עין הארץ שגידפו וחירפו באומרן כי חזק הוא ממנו כביכול אפי' בעל הבית אינו יוצא להוציא כליו משם (ד"ה ב) עיני י"י המה משוטטות בכל הארץ והם כיסו וכפרו בעיקר בהקב"ה שהוא עין הארץ ועל קרח שעד היום לא נפקו שמש (נדרים ח) וירח עד דמחו בהו גירא שהם ענין הדינים שיורדים לעולם מן מעש' קרח ז"ש והוא יושב ממולי שראה במשקופא דחכמתא קרח יושב בגיהנם שמה מואב (ע"ז יא) ושריה שמה אדום ומלכיה גם הוא יושב שם ממול היכלא ואותו עמק בלבל אותם שבא לקלל את ישראל ז"ש בלק ועתה לכה נא אין ועתה אלא תשוב' כ"ש רז"ל ע"פ ועתה (דברים י) פן ישלח ידו שאדה"ר עשה תשוב' כמ"ש ועתה ישראל מה ה' שואל מעמך והטעם שמלת ועתה מורה תשוב' כ"ש ר"א לתלמידיו (שבת קנו) שוב יום א' לפני מיתתך שנמצא כל ימיו בתשוב' לכן נקרא ועתה ברגע א' יש קונה עולמו בתשוב' ולפי שהי' בלק מתייראי שמא יעשו ישראל תשוב' לכן אמר ועתה ר"ל שיכולים לעשות תשוב' ע"כ לכה נא אין נא אלא עתה עכשיו מיד תבא ולא תדחה כי השתא קיימא שעתא ואפשר שה"ק הן עם יצא ממצרים וא"ת מי הוא זה שמלא לבו לקלל בניו של מלך (הושע יא) ואנכי תרגלתי אפרים קחם על זרועותי לז"א שהרי הקב"ה מסכים לזה שהרי עד הנה היו יושבים תחת עננ' כבוד ז"ש וכסה את עין הארץ תחת עננ' כבוד ועתה יושב ממולי שנסתלקו עננ' כבוד הרי שהקב"ה רוצה בקללתן ועז"א וירא בלק את כל אשר עשה ישראל לאמורי שהוא עשו הוא עמלק כמ"ש וישמע הכנעני מלך ערד שהי' עמלק שינה (ר"ה ג) כסות ולשון ובא עליהם ואז נסתלקו העננים בשעת מיתתו של אהרן וישב ממני שבי אותו אור שהי' להם מכל שרי מעל' נסתלק בשעת עשיית העגל ונשאר עוד קצת אור אצלם והוא שבי שלהם (תהלים סח) שבית שבי לקחת מתנות באדם ואותו שבי נטל עמלק ואפ"ה אח"ז ויקרא שם המקום ההוא חרמ"ה בטעם מחה אמחה את זכר עמלק בגי' ר"ב החוב"ל שהוא גר"ן האטד סמא"ל מסט"ן עם תלת גולייריו דיליה שהיו במדרש נ"חש ש"רף ע"קרב וע"ברתו (עמוס א) ש"מרה נ"צח שעשו הבאיק בזה עם יעקב ע"כ שלח אחר בלעם שכל עניינו לבטל קין הבל כמו שבלעם הי' מן בל של הבל כן הי' בלק רק שהי' ג"כ ק' של קין רק שנשתיירו ג' אתוון י"ן ה' שהוא סוד אדנ"י י"ן מן אדני בדכורא ה' בנוקבא בלעם עשה עניינו על שני חדשים גם א"ה זה לעומת זה עשה אלקים א"ת הגוים יש להם ב' חדשים ת"מוז א"ב ז"ש (אסתר ג) הרצים יצאו דחופים והעיר שושן נבוכה וישראל יש להם ב' חד"שים א"לול ת"שרי (שם ח) הרצים יצאו דחופים והעיר שושן צהלה ושמחה לכן שלח הקב"ה מלאך והעמידו בג' מקומות שהראה לו שכבר הקב"ה מאריך אפו וגבה דיליה ונגד ג' עבירות אלו יהי' ג' גליות פעם ראשון עמד המלאך בדרך ותעמוד בשדה כי ציון שדה תחרש ופעם ב' על גלות שני גדר מזה וגדר מזה וירושלים (מיכה ג) לעים תהי' ופעם ג' על אריכות זה הגלות ויעמוד במקום צר שאין לנטות ימין ושמאל שישראל מכל צד אין להם מנוחה לא מימין ולא משמאל לכן אמר בבלעם וילך שפ"י שראה בלעם ש"לשה פ"שעי י"שראל והם עתה

ש״מיטת פ״חד י״צחק לכן הביא מ״ב קרבנות ש״לשה פ״עמים י״ד שהם ג׳ ידות (תהלים מה) חגור חרבך על ירך גבור חזקה גדול׳ רמה ג׳ פעמים י״ד בגי׳ מ״ב מסיטרא דגבורה בגימ׳ אריה שרצה לנכות והקב״ה ש״ומר פ״תאים י״י ועשה מזה ג׳ גליות שהם (ירמי׳ ג) ש״ה פ״זורה י״שראל שחלק העונש על ג׳ חלקים ש״מר פ״תחי ישראל ש״די פ״תח י״מין ש״לשה פ״תחי י״שראל הן הן ג׳ צורות של ה׳ וו״ו ד״י ד״ו בגימ׳ מ״ב ונתהפך הענין ש״לשה פ״עמים י״ברך שא״ו מרום עיניכם ש״ערים א״רבעים ו״שנים ומזה הטעם העמיד בלק לבלעם על ג׳ מקומות ובכל פעם שבירך הוא מעין אותו עין שרצה לקלל אותם הפעם הראשון אמר מן ארם ינחני בלק לכה ארה לי יעקב הם הערב רב שעשו עגל ולכה זועמה ישראל על כלל ישראל מה אק״ב להוריד עליהם ק״ג דינים מסיטרא דדינא עבור עגל שעשו בשעת מנחה ברזא חדא לא קבה אל כי א״ל הוא מעשר מן י״ש שהוא נחלק לג׳ פעמים ק״ג א׳ נוצר חסד הב׳ מצד דין הג׳ מצד רחמים כדדריש ההוא רביא בפרשת תרומ׳ ע״פ ותורה אור ע״ש והנה אף בשעה שהיו ראוין לקללם בשעה שעשו עגל לא קבה א״ל רק אמר למשה (שמות לב) הניחה לי וכי תופס הי׳ בו אלא נתן לו מקום להתפלל בעדם והנה שם אל ושם י״י הם עומדים לפני שם של אלקים כי בטל יחיד במיעוטו ומה אזעום אף בשעה שהיו ראוים לא זעם י״י רק אמר (בראשית מט) ארור אפם׃

[עריכה] מי גדול משה או בלעם

אין בסיס לשאלה, בודאי שמשה גדול מבלעם. אם כן מדוע נאמר (ספרי ברכה לט) ״ולא קם בישראל״ אבל באומות העולם קם ומי הוא בלעם?! וכתב על זה

[עריכה] **הרמב״ן**

בחומש במדבר פרק כג פסוק כג ״ואמר (שם) אשר מחזה שדי יחזה, כי ראה עתה באיספקלריא המאירה, כנביאים הראשונים שאמר בהם (שמות ו ג) וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי, או במדרגה למטה מהם, כי מחזה שדי איננו שדי, והנה הם יראו באל שדי והוא יחזה במחזה של שדי והנה היו שתי מדרגות למטה מהם, וע״כ קרא עצמו ״גלוי עינים״ שהיא מדרגת בני הנביאים, כמו שנאמר (מ״ב ו כ) ה׳ פקח את עיני וגו׳ וכבר נאמר כן בבלעם עצמו בראיית המלאך (לעיל כב לא), ויגל ה׳ את עיני בלעם ולא תחשוב בזה זולת מה שפירשנו מפני מאמר רבותינו שאמרו בספרי (ברכה לט), ולא קם נביא עוד בישראל כמשה, בישראל לא קם אבל באומות העולם קם, ואיזה זה בלעם אלא הפרש יש בין נבואת משה לנבואת בלעם, משה לא היה יודע מה מדבר עמו, ובלעם היה יודע מה מדבר עמו שנאמר נאום שומע אמרי אל, משה לא היה יודע מתי מדבר עמו שנאמר (לעיל ז פט) מדבר אליו, ובלעם היה יודע מתי מדבר עמו שנאמר ויודע דעת עליון, משה היה מדבר עמו מעומד שנאמר (דברים ה כח) ואתה פה עמוד עמדי, ובלעם היה מדבר עמו שהוא נופל שנאמר נופל וגלוי עינים **משל לטבחו של מלך** יודע כמה הוצאות יוצאות למלך על שולחנו.

וביאור ענין הברייתא הזו, מפני שאמר הכתוב (שם לד י) לא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו ה׳ פנים אל פנים, ודרשו רבותינו שאינו בא לספר במעלה אשר לנבואת משה על נבואת שאר הנביאים, שכבר הודיע אותנו מעלתו עליהם בשני מקומות, בפסוק וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי ה׳ לא נודעתי להם (שמות ו ג), ובפסוק אם יהיה נביאכם וגו׳ (לעיל יב ו) אבל עתה לא דבר על משה שידע הוא את השם כענין שנאמר (שמות לג יג) הודיעני נא את דרכיך ואדעך, שלא אמר הכתוב ״אשר ידע את השם פנים אל פנים״, אבל אמר ״אשר ידעו״ כי ידבר על ביאור הנבואה יאמר כי למשה רבינו תבא מבוארת כמדבר אל חברו פנים אל פנים, שמודיעו דבריו וכוונתו עד שיכיר בפניו שהבין דבריו וכוונתו באמירה ובהכרת רצונו בפניו, ואמרו כי לבלעם היה זה בעת שנבא לכבוד ישראל שעמד על דברי ה׳ ועל רצונו וחפצו בכל הענין העתיד לבא לישראל:

ואף על פי כן יש הפרש בין נבואת משה לבלעם - כי משה לא היה יודע מה מדבר עמו, באיזה ענין באיזה מצוה יצונו, אבל היה הוא מוכן בכל עת לדבור והיה הקב״ה מצוה אותו כפי הרצון לפניו, אבל בלעם היה מכוין ומחשב בדבר ההוא שהוא חפץ בו והולך ומתבודד ומכין נפשו להיות עליו הרוח אולי יקרה ה׳ לקראתו כאשר הוא מפורש בכאן, ויודע שאם יחול עליו בענין ההוא אשר חשב ידבר עמו לא בענין אחר ומשה לא היה יודע מתי ידבר עמו, כי לא היה אליו עת קבוע לדבור, אבל בכל עת שיחפוץ משה ויכוין לבו לדבור היה מדבר עמו כמו שאמר (לעיל ט ח) עמדו ואשמעה מה יצוה ה׳, וכן בכל עת שיהיה לפניו יתעלה הרצון להיות מצוה אותו מאהל מועד וישמע את הקול מדבר אליו, אבל בלעם היה מכוין את השעה שיהיה לו הדבור ולא תנוח עליו הרוח אלא באותה השעה אולי היא השעה יזכירו רבותינו במסכת ברכות (ז) ובמסכת סנהדרין (קה:) שהיה מקלל בה, ובה היה חל עליו הרוח לא בעת אחרת לעולם:

וכן ענין העמידה מעלה למשה, והנפילה בבלעם פחיתות שלא יסבול נבואה, כענין שנאמר (דברים ה כב כד) אם יוספים אנחנו לשמוע את קול ה׳ אלהינו עוד ומתנו וגו׳, קרב אתה ושמע ואמרו משל לטבחו של מלך, על המדה הראשונה, וכוונתם לאמר שהטבח יודע בהוצאת שולחנו של מלך והשר שלו שהוא נאמן בכל ביתו ועומד בסודו לא ידע בהוצאת השולחן, והמשל הזה יורה שדעת החכמים לומר שהיה בלעם יודע מעצמו אחרי כוונתו שהשם יאמר לו מה אקוב לא קבה אל (לעיל כג ח) וכל הענין, ואחר כן ישמע הדבור במלות ההם אשר חשב בלבו וזה מה שהזכרתי, כי היה קוסם ותבואנה העתידות בלבו ועתה בשביל ישראל ישמע בהם גם הדיבור, ולפיכך היה מתפאר בעצמו עתה לומר נאם שומע אמרי אל:

וראיתי הענין הזה השנוי בסיפרי, שאמרו בסיגנון אחר בהגדה של במדבר סיני רבה (כ א), ואין לי להאריך והכלל כי כוונתם לומר שנבואת בלעם תבוא אליו במלות מבוארות לו, מן הטעם שאמרו שלא יהא פתחון פה לאומות העולם לומר אלו היה לנו נביא כמשה היינו עובדים להקב״ה, אבל מדרגת נבואתו למטה משאר הנביאים שהיא במחזה שדי כמו שביארנו וכן אמרו בויקרא רבה (א יג), אין הקב״ה נגלה על

נביאי אומות העולם אלא בחצי דבור היך כמה דתימר ויקר אלהים אל בלעם, אבל לנביאי ישראל בדבור שלם שנאמר ויקרא אל משה, וחצי הדבור תבין עניינו ממה שבארנו:

במדבר פרק כב - (כ) **וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל בִּלְעָם לַיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ אִם לִקְרֹא לְךָ בָּאוּ הָאֲנָשִׁים קוּם לֵךְ אִתָּם וְאַךְ אֶת הַדָּבָר אֲשֶׁר אֲדַבֵּר אֵלֶיךָ אֹתוֹ תַּעֲשֶׂה:(כא) וַיָּקָם בִּלְעָם בַּבֹּקֶר וַיַּחֲבֹשׁ אֶת אֲתֹנוֹ וַיֵּלֶךְ עִם שָׂרֵי מוֹאָב:(כב) וַיִּחַר אַף אֱלֹהִים כִּי הוֹלֵךְ הוּא וַיִּתְיַצֵּב מַלְאַךְ יְדוָד בַּדֶּרֶךְ לְשָׂטָן לוֹ וְהוּא רֹכֵב עַל אֲתֹנוֹ וּשְׁנֵי נְעָרָיו עִמּוֹ:(כג) וַתֵּרֶא הָאָתוֹן אֶת מַלְאַךְ יְדוָד נִצָּב בַּדֶּרֶךְ וְחַרְבּוֹ שְׁלוּפָה בְּיָדוֹ וַתֵּט הָאָתוֹן מִן הַדֶּרֶךְ וַתֵּלֶךְ בַּשָּׂדֶה וַיַּךְ בִּלְעָם אֶת הָאָתוֹן לְהַטֹּתָהּ הַדָּרֶךְ:(כד) וַיַּעֲמֹד מַלְאַךְ יְדוָד בְּמִשְׁעוֹל הַכְּרָמִים גָּדֵר מִזֶּה וְגָדֵר מִזֶּה:(כה) וַתֵּרֶא הָאָתוֹן אֶת מַלְאַךְ יְדוָד וַתִּלָּחֵץ אֶל הַקִּיר וַתִּלְחַץ אֶת רֶגֶל בִּלְעָם אֶל הַקִּיר וַיֹּסֶף לְהַכֹּתָהּ:(כו) וַיּוֹסֶף מַלְאַךְ יְדוָד עֲבוֹר וַיַּעֲמֹד בְּמָקוֹם צָר אֲשֶׁר אֵין דֶּרֶךְ לִנְטוֹת יָמִין וּשְׂמֹאול:(כז) וַתֵּרֶא הָאָתוֹן אֶת מַלְאַךְ יְדוָד וַתִּרְבַּץ תַּחַת בִּלְעָם וַיִּחַר אַף בִּלְעָם וַיַּךְ אֶת הָאָתוֹן בַּמַּקֵּל:(כח) וַיִּפְתַּח יְדוָד אֶת פִּי הָאָתוֹן וַתֹּאמֶר לְבִלְעָם מֶה עָשִׂיתִי לְךָ כִּי הִכִּיתָנִי זֶה שָׁלֹשׁ רְגָלִים:(כט) וַיֹּאמֶר בִּלְעָם לָאָתוֹן כִּי הִתְעַלַּלְתְּ בִּי לוּ יֶשׁ חֶרֶב בְּיָדִי כִּי עַתָּה הֲרַגְתִּיךְ:(ל) וַתֹּאמֶר הָאָתוֹן אֶל בִּלְעָם הֲלוֹא אָנֹכִי אֲתֹנְךָ אֲשֶׁר רָכַבְתָּ עָלַי מֵעוֹדְךָ עַד הַיּוֹם הַזֶּה הַהַסְכֵּן הִסְכַּנְתִּי לַעֲשׂוֹת לְךָ כֹּה וַיֹּאמֶר לֹא:**

להלן באור קל לפי קטעי הזוהר לקמן

ויבא אלהים עיין מי האנשים האלה עמך שם קבע הזוהר שזה כח מכחות הדין שמצד שמאל **אל בלעם לילה ויאמר לו אם לקרא לך באו האנשים קום לך אתם** הזוהר (לקמן) שואל והרי כבר נאמר לו "לא תלך עמהם" מה השתנה? ומתרץ שכיון שראו שהוא רוצה לילך נתנו לו רשות שבדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו ברם **ואך את הדבר אשר אדבר אליך אתו תעשה** דבר זה חרה לו לבלעם שאין הוא ברשות עצמו. חיפש כל הלילה דרך מילוט ולא מצא רק על ידי האתון. באתון עשה מעשה אישות בחלק הראשון של הלילה והיא היתה מודיעה לו את העתידות ועל ידה רצה להשיג את מבוקשו. ולכן **ויקם בלעם בבקר ויחבש את אתנו וילך עם שרי מואב** אבל **ויחר אף אלהים כי הולך הוא** מדוע יש חרון אף על בלעם הרי קבל רשות? אלא, החרון היה על ש**הולך הוא** מתוך רצון להמלט מהשגחת ד' מיד **ויתיצב מלאך ידוד** מלאך של רחמים היה ושינה ממנהגו והפך להיות תקיף ומלא חימה עליו ולכן נאמר **ויתיצב**. עמד המלאך **בדרך לשטן לו והוא רכב על אתנו ושני נעריו עמו** והתורה מספרת לנו **ותרא האתון את מלאך ידוד נצב בדרך וחרבו שלופה בידו** ובלעם מה ראה? לא ראה דבר אין זה כבוד לאיש טמא ומשוקץ שיראה בכבוד השכינה **ותט האתון מן הדרך ותלך בשדה ויך בלעם את האתון להטתה הדרך** מיד **ויעמד מלאך ידוד** מלאך של רחמים להגן על ישראל **במשעול הכרמים גדר מזה וגדר מזה** כיצד מלאך שהוא רוחני יכול לעצור דבר גשמי? אלא שהשכינה סייעה למלאך והם מנעו מהרשע ואתנו להתקדם **ותרא האתון את מלאך ידוד ותלחץ אל הקיר ותלחץ את רגל בלעם אל הקיר ויסף להכתה, ויוסף מלאך ידוד עבור ויעמד במקום**

צר אשר אין דרך לנטות ימין ושמאול, ותרא האתון את מלאך ידוד ותרבץ תחת בלעם ויחר אף בלעם ויך את האתון במקל. **ויפתח ידוד את פי האתון** היה כאן נס שאתון יכולה לדבר ונס זה הוכן כבר בערב שבת בן השמשות ככתוב במסכת אבות ומאותו כח נאמר (שמואל א ו, יב) "וישרנה הפרות בדרך" והיא הוכיחה את בלעם **ותאמר לבלעם מה עשיתי לך כי הכיתני זה שלש רגלים, ויאמר בלעם לאתון כי התעללת בי לו יש חרב בידי כי עתה הרגתיך** כאן כל הפמליא ראתה שבלעם אינו אלא שוטה, בא להרוג אומה שלימה בפיו וכדי להרוג את אתונו הוא נזקק לחרב. **ותאמר האתון אל בלעם הלוא אנכי אתנך אשר רכבת עלי מעודך עד היום הזה ההסכן הסכנתי לעשות לך כה ויאמר לא** התחיל בלעם לספר לנוכחים שיש לו סוס טוב סתרה האתון את דבריו ואמרה לו **הלא אנכי אתנך אשר רכבת עלי מעודך עד היום הזה** ולבסוף בעל כרחו הודה על כל דבריה.

מראה מקומות

[עריכה] **זוהר ח"ג דף רז ע"א**

כיון דהוה אתי ההוא ממנא, בלעם הוה אתי לגבי אתניה, ועבד עובדיה, ואמר מלי, וכדין אתנא אודעא ליה, ואיהו אחזי עובדא למשרי עלוי ההוא רוחא, ומאי אחזי, הוא הוה ידע דחמרי שטאן ושראן בקדמיתא דלילא, כדין אחזי עובדא, וקאים לאתניה באתר מתתקן, ועבד עובדוי וסדר מלוי, וכדין הוה אתי מאן דאתי, ואודע ליה על ידא דההיא אתון:

כיון דלילא חד אמר ליה, **לא תלך עמהם**, מאי טעמא תב תניינות להאי, אלא אינון ברשותא דלעילא קיימי, והא תנינן, בדרך שאדם רוצה ללכת בה מוליכין וכו', בקדמיתא כתיב, לא תלך עמהם, כיון דחמא קודשא בריך הוא דרעותיה הוה למיהך, אמר ליה, **קום לך אתם, ואך את הדבר** וגו':

מה עבד בלעם, כל ההוא ליליא הוה מהרהר ואמר, ומה, אן הוא יקרא דילי, אי בקטורא אחרא אתקטרנא, אשגח כל ההוא ליליא בחרשוי, ולא אשכח סטרא דיהא הוא ברשותיה, אלא מסטרא דאתניה. והיינו דאמר רבי יצחק אמר רבי יהודה, באלין כתרין תתאין אית ימינא ואית שמאלא, מסטרא דימינא חמרי, כמה דאוקימנא, ומסטרא דשמאלי אתני. ותאנא, עשרה אינון לימינא, ועשרה לשמאלא, ודא הוא דאמר רבי יוסי, יוסף כד אתפרש מאבוי, ידע בחכמתא דלעילא, ברזא דכתרין קדישין עלאין, כיון דהוה במצרים, אוליף בההיא חכמתא דלהון, באינון כתרין תתאין, היך אחידן אינון דימינא ואינון דשמאלא, עשרה דימינא ועשרה דשמאלא, חמרי ואתני, ובגין כך רמז לאבוי ממה דאוליף תמן, דכתיב (בראשית מה כג) ולאביו שלח כזאת עשרה חמורים וגו':

אמר רבי יוסי, אינון דימינא כלילן כלהו בחד דאקרי חמו"ר, והאי הוא ההוא חמור דכתיב (דברים כב י) לא תחרוש בשור ובחמו"ר יחדיו, והאי הוא חמור דזמין מלכא משיחא למשלט עליה, כמה דאוקימנא, ואינון דשמאלא כלילן כלהו בחד דאקרי

אתון, דהא מסטרהא נפיק עירה קטרוגא דדרדקי, כמה דאוקימנא, והיינו דכתיב (זכריה ט ט) עני ורוכב על חמור ועל עיר בן אתונות, אתנת חסר, עשרה דכלילן כחד׃

ודא הוא דאמר רבי שמעון, מאי דכתיב (בראשית מט יא) אסרי לגפן עירה, אסרי לגפן, זמין קודשא בריך הוא לקשרא בגיניהון דישראל דאקרון גפן, עירה, דאיהו קטיגורא דילהון, ובגין דאקרון שורק, דכתיב (ירמיה ב כא) ואנכי נטעתיך שורק, בני אתנו, ההוא דנפיק מסטרא דהאי אתון, והני עשרה מימינא ועשרה משמאלא, ואתכלילן בהני תרי כלא׃

ואינון משתכחי בקס״ם, ואית עשרה אחרנין דימינא ועשרה דשמאלא דמשתכחי בנח״ש, ועל דא כתיב כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל, מאי טעמא, בגין כי יהו״ה אלהי״ו עמו. מסטרא דנח״ש נפק שו״ר, מסטרא דקס״ם נפק חמו״ר, ודא הוא שור וחמור. ועל דא בלעם כיון דידע דאתקשר ברשותא אחרא, ואמר ליה, אך את הדבר וגו׳, אבאיש ליה, ואמר, ומה, אן היא יקרא דילי, מיד אסתכל בחרשוי, ולא אשכח דיהא ברשותיה, אלא האי אתון׃

מיד **ויקם בלעם בבקר ויחבוש את אתונו**, למעבד רעותיה בה ורעותא דבלק, ועל דא ויחר אף אלהי״ם כי הולך הוא, הוא דייקא, דאפיק גרמיה מרשותיה, ממה דאמר ליה, ואך את הדבר וגו׳׃

תא חזי דהכי הוא, דהא בקדמיתא יהב ליה רשותא, ואמר **קום לך אתם**, השתא דהוה אזיל, אמאי **ויחר אף אלהי״ם**, אלא בגין דהולך הוא, הוא ברשותיה דיליה, לנפקא מההוא דאמר ליה, **ואך את הדבר**.

אמר ליה קודשא בריך הוא, רשע, את מתקן ומזרז זיינך לנפקא מן רשותי, חייך אנת ואתנך ברשותי תהוון, מיד **ויתיצב מלאך יהו״ה**. מאי **ויתיצב**, אמר רבי אבא, נפק וקאים באומנותא אחרא מאומנותא דיליה, דהאי מלאכא דרחמי הוה, והיינו דאמר רבי שמעון, חייביא מהפכי רחמי לדינא, לשטן לו, דהא לא אומנותא דיליה הוה׃

אמר רבי אלעזר, לא שני מלאכא, ולא נפק מאומנותא דיליה, אלא בגין דהוה האי מלאכא מסטרא דרחמי, וקאים לקבליה, סתיר חכמתא דיליה, וקלקל רעותיה, הדא הוא דכתיב, לשטן לו, לו הוה שטן, ואשתכח שטן, אבל לאחרא לא הוה שטן׃

תאנא, אמר רבי שמעון, כמה חכים הוה בלעם בחרשוי על כל בני עלמא, דהא בשעתא דאשגח לאשכחא עיטא לנפקא מרשותיה דקודשא בריך הוא, מההיא מלה דכתיב ואך את הדבר וגו׳, אסתכל בחרשוי, ולא אשכח בר ההיא אתון, מה כתיב ויחבוש את אתונו, אטעין לה בכל חרשין ובכל קסמין דהוה ידע, ואעיל בה ואכליל לה מכלהו, בגין למילט להו לישראל, מיד ויחר אף אלהי״ם כי הולך הוא, הוא דייקא, כמה דאתמר, מה עבד קודשא בריך הוא, אקדים למלאכא דרחמי לקיימא לקבליה, ויסתיר חרשוי וקסמוי׃

ותא חזי, דעד השתא לא כתיב יהו״ה, ולא אתחזי בקסמוי וחרשוי, והא אוקמוה, והשתא כיון דאתקין אתניה וזרזה בתקוני חרשוי בסטרא דדינא למילט לישראל,

אקדים קודשא בריך הוא למלאכא דרחמי לקבליה, ובשמא דרחמי, בגין לסתור חכמתא דיליה, ולאסטאה לאתניה מההוא ארחא, כמה דכתיב **ותט האתון מן הדרך**, מן הדרך דייקא, ועל דא לא כתיב ויתיצב מלאך האלהי״ם, ויעמוד מלאך האלהי״ם, אלא מלאך יהו״ה דרחמי. אמר קודשא בריך הוא, רשע, את אטענת לאתנך בחרשך בכמה סטרי דדיני לקבל בני, אנא אעבר טעונך, ויהפך מארחא דא, מיד אקדים מלאכא דרחמי לשטן לו, לו דייקא, כמה דאתמר:

ותרא האתון את מלאך יהו״ה וגו׳, אמר רבי יצחק, וכי אמאי חמאת היא, ובלעם דהוה חכים כל כך לא חמא, אמר רבי יוסי, חס ושלום דההוא רשע יסתכל בחיזו קדישא, אמר ליה, אי הכי הא כתיב **נופל וגלוי עינים**, אמר ליה לא שמענא בהא מידי ולא אימא, אמר ליה, אנא שמענא, דכד הוה אצטריך לאסתכלא, הוה נפיל וחמי והשתא לא אצטריך לאסתכלא:

אמר ליה, אי הכי בדרגא עלאה יתיר הוה על כל נביאי מהימנותא, דאיהו **גלוי עינים**, חמי ואסתכל ביקרא דקודשא בריך הוא, והא רבי שמעון אמר בלעם בחרשוי הוה ידע באינון כתרין תתאין דלתתא, כמה דכתיב (יהושע יג כב) ואת בלעם בן בעור הקוסם, קוסם קרייה קרא, דטנופא דטנופי היך יסתכל ביקרא דמאריה?, ועוד, הא אמר רבי שמעון, בחיזו חד דחזא לפום שעתא, דכתיב **ויגל יהו״ה את עיני בלעם**, אתעקימו עינוי, ואת אמרת דהוה חמי בגלוי דעיינין, ואסתכל ביקרא דקודשא בריך הוא.....(כאן נכנס הזוהר למקור ההרשאה של בלעם שהם המלאכים הנקראים עז״א ועזא״ל) ...אח״כ מסכם הרשב״י את הדיון בזוהר שם דף רח ע״ב: ״אמר רבי שמעון, כמה זמנין אמינא מלה דא, ולא מסתכלי חברייא, דהא קודשא בריך הוא לא שריא שכינתא אלא באתר קדישא, באתר דאתחזי לשריא עלוי, וכן קודשא בריך הוא מכריז ואמר, (דברים יח י) לא ימצא בך מעביר בנו וגו׳, והוא דאתי (ס״א אתי) לאתערבא בהדייהו. אלא זכאה חולקיהון דישראל, דקודשא בריך הוא קדיש לון לשריא בינייהו, והיינו דכתיב (שם כג טו) כי יהו״ה אלהי״ך מתהלך בקרב מחניך וגו׳, ובגין דהוא מתהלך בקרב מחניך, כתיב והיה מחניך קדוש וגו׳, וכתיב (ויקרא כ כו) והייתם קדושים וגו׳, וכתיב (שם יח כד) אל תטמאו בכל אלה וגו׳, וכתיב (שם כ כג) ואקץ בם וגו׳, דלא יכילנא לקרבא גבייהו, ושרו לי לבר, זכאה חולקהון דישראל, וזכאה חולקיהון דנביאי מהימני קדישי, דאינון קדישין, ואית לון חולקא לאשתמשא בקדושה עלאה:

[עריכה] **זוהר שם רט ע״ב**

כד חמא ההוא מלאכא, דהא בלעם אסטי לאתון להההוא שבילא, דכתיב להטותה הדרך, מיד ויעמוד מלאך יהו״ה במשעול הכרמים, לאסתמא שבילא, דלא יסתייעון ביה אינון שאר עמין, ואינון כתרין תתאין: ואזלא הא, כהא דאמר רבי יצחק, כתיב (שיר א ו) שמוני נוטרה וגו׳, לנטרא ולברכא לשאר עמין בגלותא, וישראל דאינון כרמי שלי, לא נטרתי, בגין דאינון בגלותא, ולא מתברכין כדקא חזי:

גדר מזה וגדר מזה, אמר רבי אבא, היך יכיל ההוא מלאכא לאסתמא ההוא שבילא, אלא בגין דסיועא אחרא הוה ליה, קודשא בריך הוא וכנסת ישראל. רבי יהודה אמר, אורייתא מסייעא ליה, דכתיב (שמות לב טו) מזה ומזה הם כתובים:

בההיא שעתא מה כתיב, **ותרא האתון וגו', ותלחץ אל הקיר**, מאי ותלחץ אל הקיר, כמה דאת אמר (ישעיה כב ה) מקרקר קיר וגו', קיר פטרונא, ההוא דשלטא עלייהו. ותלחץ את רגל בלעם אל הקיר, היא לא יהבא ליה סיועא כלל, ובעקותא אשדת (ס"א אשדרת) ליה להההוא קיר, ורמזא ליה האי, כדין ויוסף להכותה בהאי סטרא:

ויוסף מלאך יהו"ה עבור ויעמוד במקום צר וגו', בההיא שעתא אסתים לה כל ארחין וכל סיועין, דלא אשתכח בה מכל סטרא דעלמא סיועא, כדין ותרבץ תחת בלעם, כד חמא בלעם דלא הוה יכיל, מה כתיב, ויחר אף בלעם ויך את האתון במקל, כמה דאתמר דאטען לה ואלבש לה בזירוזי דינא קשיא תקיפא:

ויפתח יהו"ה את פי האתון וגו', היינו חד מאינון מלין דאתבריאו ערב שבת בין השמשות, אמר רבי יצחק, מאי סגי האי לבלעם או לאתון או לישראל בהני מלין, אמר רבי יוסי, דחייכין ביה אינון רברבין דהוו עמיה, וכד מטו לבלק, אמרו ליה, וכי להאי שטיא שדרת ליקרא, לא תשכח ביה ממשות ולא במלוי, ובאינון מלה דאתנא אתבזא מן יקריה:

בההיא שעתא מה כתיב, **ותרא האתון וגו', ותלחץ אל הקיר**, מאי ותלחץ אל הקיר, כמה דאת אמר (ישעיה כב ה) מקרקר קיר וגו', קיר פטרונא, ההוא דשלטא עלייהו. **ותלחץ את רגל בלעם אל הקיר**, היא לא יהבא ליה סיועא כלל, ובעקותא אשדת (ס"א אשדרת) ליה להההוא קיר, ורמזא ליה האי, כדין ויוסף להכותה בהאי סטרא:

רבי יהודה אמר, אסתכלנא בפרשתא דא ובאלין מלין, ואתחזיין דלאו מלין דצריכין אינון, וכי מאחר דכתיב **ויפתח יהו"ה את פי האתון**, בעיין למהוי אינון מלין מלי מעלייתא מלי דחכמתא, ואי כמה דאתערו חברנא, דאיהו משתבח דסוסיא דיליה רעי ברטיבא, והיא תבת ואמרת **הלא אנכי אתונך**, מהכא הוה לה למפתח, והיא לא פתחה, אלא מה עשיתי לך, ואי הכי אמאי קא טרח קודשא בריך הוא למפתח פומה להני מלין:

אמר רבי אבא, ודאי באלין מלין אוליפנא דעתא דבלעם, דלאו כדאי הוא למשרי עליה רוח קודשא, ואוליפנא דהא לית יכילו באתניה לאבאשא או (דף ר"א) לאוטבא, ואוליפנא מהאי אתון, דהא לית חילא בבעירי לאשראה עלייהו דעתא שלים. תא חזי, בלעם בההיא מלה דאתניה, ובההוא דעתא טפשא לא יכיל למיקם, בדעתא עלאה על אחת כמה וכמה. ותאמר לבלעם **מה עשיתי לך**, וכי ברשותי הוה למעבד טב ובישׁ? לאו, דהא בעירי לא מתנהגן אלא במה דנהגו לון, ואף על גב דההיא אתנא בעמיקתא (ס"א בעקתא) יתיר, לאו ברשותה היא, דהא הוא אטעין לה בחרשוי, וברשותיה קיימא:

ויאמר בלעם לאתון כי התעללת בי, הוה ליה לחייכא מינה, והוא אתיב לקבלה טפשותא דמלהא, כדין חייכו מניה ואתקליל בעינייהו, וידעו דאיהו שטיא, ומה אמר, **כי התעללת בי, לו יש חרב בידי**, אמרו, שטיא דא איהו יכיל לשיצאה עמין בפומיה, היך לא יכיל לשיצאה לאתניה, והוא בעי חרבא:

ואוליפנא, דלית חילא בבעירי לאשראה עלייהו רוחא אחרא, דאי יימרון בני נשא אי ימללון בעירי כמה דעתא שלים יפקון לעלמא, פוק ואוליף מהאי אתנא, דהא קודשא בריך הוא אפתח פומה חמי מלוי, (מצאתי כתוב בהעתקות חסר כאן):

[עריכה] **ותרא האתון – מה ראתה**

כתב הציוני בפרשה "ותרא האתון את מלאך ה' וגומר. כתב הרב הגדול (הרמב"ן) ידוע תדע כי מלאכי אלקים שהם שכלים הנפרדים לא יראו לחוש עינים כי אינם גוף נתפשים במראה וכאשר נראו לנביאים או לאנשי רוח הקודש כמו דניאל וחבריו ישיגו אותם במראות הנפש המשכלת כאשר תגיע למעלת הנבואה או מדרגה אשר תחתיה. אבל שיושגו לבשר בהמה זה אי אפשר א"כ תוכל לפרש ותרא האתון כי הרגישה בדבר מפחיד. והוא כענין ולבי ראה הרבה חכמה ודעת שיאמר על ההשגחה לא על הראות וכאשר אירע בה הנס אמר אל בלעם ההסכן הסכנתי אבל לא ידעה למה עשתה כן לפיכך לא אמר לו הנה מלאך ד' נצב לנגדי. כי לא עלה השגתה לדעת זה כלל. ואם נאמר שהמלאכים הנראים במדות צורה אנושית גם הם יושגו לנפש בהמות א"כ למה לא ראה בלעם. יתכן שהוסיף השם יתי יותר בהשגת עיניה כמו ששם בה הדבור ומה שלא הזכיר הכתוב ויגל ה' את עיני האתון כמו גבי בלעם הענ"ן כולו באתון נס גדול בבריאה חדשה כשאר הנבראים ע"ש בין השמשות לא נקראת גלוי עינים לבד. אבל רז"ל לא הזכירו בנס רק פתיחת פה וכו' עכ"ל.

העיר על זה הרקאנטי: "ואנו לא נוכל להכחיש דברים הנוראים הנראים לעין תמיד וגם רבותינו ז"ל אמרו (ב"ק דף ס ע"ב) **מלאך המות בא לעיר כלבים צועקים**.

[עריכה] **גדר מזה**

כתב כאן הציוני: "גדר מזה וגדר מזה. **פי' רש"י סתם גדר של אבנים לפי דעת המקובלים שאומרים שגם הרשעים יתגלגלו בפסוק עד הגל סודו מובן מיעקב ולבן עדות ה' נאמנה. יד העדים תהיה בו בראשונה. דוגמת חולדה ובור בפרק קמא דתענית:**

[עריכה] **ההסכן הסכנתי**

כתב כאן הציוני: "עוד נשאר עלי מאמר חז"ל שאמרו שהאתון היתה נרבעת לבלעם הרשע ממאמר **הסכנתי** וז"ס שבלעם הרשע נידון בש"ז רותחת (עיין גמ' גיטין נז ע"א) והוא פעולה אחת שיעשו בעלי ניגרמצי"א כי תכף אחר יציאת הזרע יקטירו אותו לרוחות או לשדים בהשבעותיהם ובשמותיהם השייכים לזה ואז חדול עליהם רוח טומאה ודומה לזה באחיזת עינים אמרו המעברו מיני זכור. על עיניו. ובו נדון מדה כנגד מדה. למבין ינעם:

פי האתון - רבנו בחיי על במדבר פרק כב פסוק כח

ויפתח ה׳ את פי האתון. על דרך הפשט דיבור האתון נס גדול וחוץ מדרך הטבע והיה זה לכבוד ישראל, כי הקב״ה הפליא לעשות ורצה לשנות סדרי בראשית בדיבור הבהמה לומר שאפילו הבהמה תכיר ותדע שאין השליחות הזה ראוי להעשות, והנה זה כאדם שאומר להרים שיכסוהו ולגבעות שיפלו עליו, ואין צריך לומר המין האנושי שהוא משכיל, כי אפילו הבהמה שאין לה שכל תשכיל שאין ראוי להסכים בקללת עם כי ברוך הוא:

ואם תשכיל בנסתר בענין הפרשה תמצא כי דיבור האתון כדיבור הנחש, וזה וזה לא מדעת עצמן כי אין בהם נפש מדברת, וטעם זה סמך לויפתח ה׳ את פי האתון ויגל ה׳ את עיני בלעם וירא את מלאך ה׳, כי תיכף שדיברה ומתה נגלה לו המלאך ודיבר עמו, ולכך הזכיר בפרשה שלש פעמים ותרא האתון את מלאך ה׳, כי נטיתה מן הדרך ולחיצת הרגל והרביצה שהם שלושה סימנים כל אחד ואחד היה מצד המלאך, ואין צריך לומר הסימן הרביעי שהוא הדיבור: והסתכל בדיבור המלאך שאמר לו על מה הכית את אתונך זה שלש רגלים, הושוה עם הדיבור של אתון שאמר לו מה עשיתי לך כי הכיתני זה שלש רגלים. ותשכיל בכאן שלושה אנשים נצבים שהיו אנשים ממש והיו מלאכים ממש, וזה תבין בדברי המלאך שהזכיר לו יצאתי, והיה יכול לומר הנה אנכי לשטן, אבל אמר יצאתי כלומר אחר דיבור האתון יצאתי אני לדבר לך ולהשטין לך, וזהו מבואר:

רבנו בחיי על שמות פרק יד פסוק כז ועוד דרשו חז״ל (אבות ה, ו) עשרה דברים נבראו בין השמשות ואלו הם, פתיחת פי הארץ, פי הבאר, פי האתון, הקשת, המן, המטה, השמיר, הכתב, המכתב, והלוחות. וראוי להתעורר במה שייחד עשרה דברים אלו לבין השמשות ושאר הנסים כולן הושמו בטבעי הדברים שנעשו בששה ימים הקודמים: והעולה לנו מזה כי מששת ימי בראשית ואילך אין שום שינוי טבע מחדש כי בעת שנברא אותו הדבר הושם בטבעו שיהיה כך וכך בחפץ ה׳ יתברך, וזהו לשון נבראו שהזכירו החכמים כי הטבע היוצא מן החפץ הקדמון יקראוהו בריאה ותנאי, והוא אצל החפץ הקדמון טבע ולעיני הרואים שינוי טבע, וכאשר הגיע זמן השתנות הטבע לעיני הרואים לא יהיה בזה שינוי רצון מאת ה׳ יתברך שירצה בו עתה מה שלא רצהו תחילה כי כן היה ברצונו הקדום שישתנה הטבע בזמנו לעיני הרואים על ידי הצדיקים שבדורות:

[עריכה] זוהר חלק ג דף רא ע״ב

השתא אית לגלאה, חברייא שמעו, פי האתון דאברי ערב שבת בין השמשות, סלקא בדעתייכו דפומא הוה פתיחא מההוא זמנא, או תנאי דאתני קודשא בריך הוא מההוא זמנא, לאו הכי, ורזא הכא, דאתמסר לחכימי דלא משגחן לטפשו דליבא, פי

האתון, דרגא דאתני, ההוא עלאה דסטר נוקבי, ההוא הוה דשריא על ההוא אתון ומליל עלה, וכד ברא קודשא בריך הוא להאי דרגא דאקרי פי האתון, סתם ליה בגו (האתון) נוקבא דתהומא רבא, ואסתים עליה עד ההוא זמנא, כד מטא ההוא זמנא, פתח ההוא נוקבא, ונפק ושרא עלה ומלילת׃

כגוונא דא, (במדבר טז לב) ותפתח הארץ את פיה, את לאסגאה דומי״ה, דאיהו פי הארץ, את פי האתון, לאסגאה קמריא״ל דאקרי פי האתון׃

פי הבאר כגוונא דא, מאן פי הבאר, ההוא דרגא דהוה ממנא עליה לתתא, ואיהו תחות פי יהו״ה, ומאן איהו, יהדריא״ל שמיה׃

תלת פומין אלין אתבריאו ערב שבת בין השמשות, בשעתא דקדש יומא סלקא פה דממנא על כל שאר פומין, ומאן איהו, ההוא יומא דאסתלק ואתקדש בכלא, ההוא דאקרי פי יהו״ה, ערב שבת בין השמשות אברון שאר פומין, אתקדש יומא סליק פומא דשליט על כלא, פי יהו״ה׃

במדבר פרק כב - (לא) **וַיְגַל יְדֹוָד אֶת עֵינֵי בִלְעָם וַיַּרְא אֶת מַלְאַךְ יְדֹוָד נִצָּב בַּדֶּרֶךְ וְחַרְבּוֹ שְׁלֻפָה בְּיָדוֹ וַיִּקֹּד וַיִּשְׁתַּחוּ לְאַפָּיו׃(לב) וַיֹּאמֶר אֵלָיו מַלְאַךְ יְדֹוָד עַל מָה הִכִּיתָ אֶת אֲתֹנְךָ זֶה שָׁלוֹשׁ רְגָלִים הִנֵּה אָנֹכִי יָצָאתִי לְשָׂטָן כִּי יָרַט הַדֶּרֶךְ לְנֶגְדִּי׃(לג) וַתִּרְאַנִי הָאָתוֹן וַתֵּט לְפָנַי זֶה שָׁלֹשׁ רְגָלִים אוּלַי נָטְתָה מִפָּנַי כִּי עַתָּה גַּם אֹתְכָה הָרַגְתִּי וְאוֹתָהּ הֶחֱיִיתִי׃(לד) וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל מַלְאַךְ יְדֹוָד חָטָאתִי כִּי לֹא יָדַעְתִּי כִּי אַתָּה נִצָּב לִקְרָאתִי בַּדָּרֶךְ וְעַתָּה אִם רַע בְּעֵינֶיךָ אָשׁוּבָה לִי׃(לה) וַיֹּאמֶר מַלְאַךְ יְדֹוָד אֶל בִּלְעָם לֵךְ עִם הָאֲנָשִׁים וְאֶפֶס אֶת הַדָּבָר אֲשֶׁר אֲדַבֵּר אֵלֶיךָ אֹתוֹ תְדַבֵּר וַיֵּלֶךְ בִּלְעָם עִם שָׂרֵי בָלָק׃(לו) וַיִּשְׁמַע בָּלָק כִּי בָא בִלְעָם וַיֵּצֵא לִקְרָאתוֹ אֶל עִיר מוֹאָב אֲשֶׁר עַל גְּבוּל אַרְנֹן אֲשֶׁר בִּקְצֵה הַגְּבוּל׃(לז) וַיֹּאמֶר בָּלָק אֶל בִּלְעָם הֲלֹא שָׁלֹחַ שָׁלַחְתִּי אֵלֶיךָ לִקְרֹא לָךְ לָמָּה לֹא הָלַכְתָּ אֵלָי הַאָמְנָם לֹא אוּכַל כַּבֶּדֶךָּ׃(לח) וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל בָּלָק הִנֵּה בָאתִי אֵלֶיךָ עַתָּה הֲיָכֹל אוּכַל דַּבֵּר מְאוּמָה הַדָּבָר אֲשֶׁר יָשִׂים אֱלֹהִים בְּפִי אֹתוֹ אֲדַבֵּר׃(לט) וַיֵּלֶךְ בִּלְעָם עִם בָּלָק וַיָּבֹאוּ קִרְיַת חֻצוֹת׃(מ) וַיִּזְבַּח בָּלָק בָּקָר וָצֹאן וַיִּשְׁלַח לְבִלְעָם וְלַשָּׂרִים אֲשֶׁר אִתּוֹ׃(מא) וַיְהִי בַּבֹּקֶר וַיִּקַּח בָּלָק אֶת בִּלְעָם וַיַּעֲלֵהוּ בָּמוֹת בָּעַל וַיַּרְא מִשָּׁם קְצֵה הָעָם׃**

צרור המור

ויגל ה׳ את עיני בלעם, שיראה שאין העינים ברשותו. **ויאמר אליו על מה הכית את אתונך** וכי דינה של אתון בא המלאך לבקש מידו. ומשל הדיוט אומר, כי אדם אחד היה הולך עם חמורו בדרך רע בטיט היון, ונפל החמור והכה אותו הרבה. וראה אותו שר אחד ואמר לו על מה אתה מכה חמורך, אדם כפריי. והשיב לו, לא הייתי יודע שחמורי היה לו אדם קרוב כמוך בדרך זה. וכן בכאן אמר בלעם **לא ידעתי שאתה נצב לקראתי בדרך** (פס׳ לד), להליץ בעבור אתוני. ולכן אם רע בעיניך אשובה לי. אבל כל זה היה לזכות ישראל כמאמרם ז״ל, וכך אמר לו, ומה האתון אשר אין לה זכות ולא ברית אבות, נצטויתי לתבוע עלבונה מידך, אומה שלימה שאתה מבקש

לעקור עאכ״ו (במ״ר כ, יג), ורמז לו בזה כי ברוב חמדתו ותאותו לקלל את ישראל, נסתמו עיניו כמי שאינו רואה. והאתון במיעוט חכמתה וראייתה נטתה מפני, ואתה לא ראית כי אנכי יצאתי לשטן (פס׳ לב), ואז אמר חטאתי (פס׳ לד), והודה על חטאתו ואמר חטאתי, לפי שידע שהאומר חטאתי אינו נמסר לדונו לשום מלאך אלא לה׳ לבדו. וכשראה תאותו שאמר אם רע בעיניך אשובה לי (פס׳ לד), אמר לו **לך עם האנשים**, כי לא היה רע בעיני אלא לטובתך. וכל זה היה לי לעשות כדי שתהא מותרה ועומד שלשה פעמים:

והנה כל זה רמז לאדם החוטא, שהקב״ה מתרה בו פעם שלש עם גבר. ואמר לו **ראה נתתי לפניך את החיים** וכו׳ ובחרת בחיים (דברים ל, טו-יט), ואם אינו רוצה, בדרך שהוא רוצה לילך מוליכין אותו. ומדרך השכל נוכל להוציא כל זה מזאת הפרשה, לפי שיש בה רמיזות רבות. כי מה צורך לומר בבלעם **ויחבוש את אתונו** (לעיל כא), ולמה שינה וכתב בכאן אתונו, ובאברהם **חמורו** (בראשית כב, ג), ועוד, מה זה כי מיד הלך המלאך לשדה, ואח״כ במשעול הכרמים, ואח״כ במקום צר. ועוד, מה טעם כתב בשלישית (לעיל כז) **ויך את האתון במקל**, ולא בראשונה, ומה לנו אם הכה אותה במקל או ביד. ולכן נראה כמו שאמרתי, כי בלעם הוא רמז לאיש הבליעל, הבולע תענוגי העולם ההולך אחריהם, ומניח חיי עולם בשביל חיי שעה. ואע״פ שהשם מתרה בו להלוך בדרך טובה, ונתן בו נשמת רוח חיים להדריכו בדרך ישרה, אינו מביט ומשגיח בה. ונפתה אחר נחש הנחשת, ומשעבד נפשו ורוחו ורומסה תחת כפות רגליו. וע״ז אמר **ויחבוש את אתונו** (לעיל כא), שזה רמז על נפשו הפנימית היושבת בהיכל המלך פנימה. ולכן תמצא שתרגם אונקלוס ולשורקה בני אתונו עמא דיבנון היכליה (בראשית מט, יא), עשה אתונו כמין שער האיתון. וכן בכאן בזה הרשע הבלען, הולך אחר תאוותיו ומענה נפשו, וזהו **ויחבוש את אתונו**. אבל באברהם אמר **ויחבוש את חמורו** (בראשית כב, ג), ואמרו רז״ל משנברא העולם לא היה אדם שחבש חמורו כאברהם. כי זה רמז על מה שאמר ואת הנפש אשר עשו בחרן (שם יב, ה), לפי שאברהם היה הראשון שנדבק עם השם, וגומל נפשו איש חסד ושעבד גופו ותאוותו בשביל כבוד השם, כאומרם ז״ל יש אחד (קהלת ד, ח), זה אברהם, דכתיב אחד היה אברהם (יחזקאל לג, כד), גם בן ואח אין לו, כשנאמר לו (בראשית כב, ב) קח נא את בנך וכו׳:

אבל בלעם היה להפך, ויחבוש את אתונו (פס׳ כא-לה), לשעבד נפשו ולגבר גופו. ועל זה **ויחר אף אלהים כי הולך הוא**, בדרך רעה. ושולח לו מלאך ה׳ מלאך של רחמים, שלא יחטא ויאבד, ולא שת לבו גם לזאת. אבל **הוא רוכב על אתונו**, ומשעבדה בכל מיני קושי.**ושני נעריו עמו**, זה רמז על כחותיו הגופניות ההולכות עמו והמנגדות לנפשו, לפי שהן מונעות מן המצות. **ותרא האתון את מלאך ה׳ נצב בדרך**, להורות לאדם הדרך הישר ולהתרות בו שישוב מדרכו הרעה. ובסבת זה נטתה הנפש מן הדרך הרעה, ותלך בשדה, הוא השדה אשר ברכו ה׳. וכשראה זה הרשע, ויך את האתון, להטותה מן הדרך הטובה אל הדרך הרעה. וכשראה שלא הועיל לו, ויעמוד במשעול הכרמים. הרמז בזה כי האדם יש לו ג׳ עולמות. האחד בימי הנערות, שאז

אדם הולך אחר הבלי העולם. והשני בימי הבחרות, שאז כבר יש לו עול אשה ובנים, ואין ראוי לו לילך אחר הבלי העולם כבראשונה. והשלישי בימי הזקנה, שכבר ספו תמו כחותיו, וראוי לשוב אל ה׳ ולהיות דבק בו. והנה הרשע כל ימיו מכאובים, ויוסף לחטוא בימי הזקנה מבימי הנערות. ולכן כנגד הזמן שהאדם הולך אחר תאוותו, וכובש נפשו ומשעבדה בתאוותיו, אמר ויקם בלעם בבקר, בימי הנערות. ויחבוש אתונו, רמז על נפשו. ואז ויתיצב מלאך ה׳ לשטן לו, שלא ילך בדרך רע. וזה רמז על מאמרם ז״ל, שאחר שלש עשרה שנה חל עליו יצר הטוב המדריך האדם בדרך טובה. והוא רוכב על אתונו, כמו שפירשתי למעלה. אח״כ אמר ויעמוד מלאך ה׳ במשעול הכרמים, זה רמז על זמן הבחרות, שאז האדם הולך גם כן אחר התענוגים. ולפי שהוא עומד בין זמן הנערות והזקנה, אמר גדר מזה וגדר מזה. וכשרואה הנשמה מלאך ה׳ המתרה בה, רצתה למנוע האדם מלכת בדרך רעה, עד שנדבקת אל הכותל כדי שלא לפעול פעולת יצר הרע. **ויוסף להכותה**, כי האדם חושב כי אז העולם שלו, אחר שיש לו כר נרחב. **ויוסף מלאך ה׳ עבור ויעמוד במקום צר**, שזה רמז על זמן הזקנה, שכבר האדם מוצא עצמו דחוק מאד מצד הזקנה ואפיסת כחותיו. ובאותו זמן אין דרך לנטות ימין ושמאל, שכבר עבר זמן הנערות והבחרות. **ותרא האתון את מלאך ה׳** , כי אף בזמן הזקנה נגלה אל האדם מלאך ה׳ להתרות בו, ושלא ילך בדרך הראשון. וכשראתה הנשמה שהרשע מתחזק ברשעו מבראשונה, **ותרבץ תחת בלעם**, שכבר היא חלושה ואין לה כח כי קרוב לבא עתה. וכשראה הרשע כן, **ויחר אף בלעם**, כי אז מתחזק מבראשונה לילך בדרכו הרעה. וזה **ויך את האתון במקל**, מה שלא אמר בראשונה אלא **ויוסף להכותה** (לעיל כה), אבל כאן מכה אותה במקל יד וברומח להטותה אל הדרך הרעה. ואז **ויפתח ה׳ את פי האתון**, לפי שעכשיו הרגישה יותר מבראשונה. ושאלה לו **מה עשיתי לך כי הכיתני זה שלש פעמים**. **ויאמר בלעם אל האתון כי התעללת בי**, בזה אמר אמת, כי האדם בזקנותו רואה איך הזמן משחק בו, ורואה שעברו ימיו ושנותיו בבהלה. ועם כל זה אינו מתחרט, אלא שאומר **לו יש חרב בידי**. **ותאמר האתון הלא אנכי אתונך** וגו׳, ויש לך לראות כי לא לחנם עשיתי זה. ואז **ויגל ה׳ את עיני בלעם**, שעד עכשיו היו סתומים בהבלי הזמן. **וירא את מלאך ה׳ נצב בדרך**, כי הנפש אינה מתעוררת אלא בהערה של מעלה. ולעת הזקנה רואה מה שלא ראה עד עכשיו, כאומרם תוסף רוחם יגועון, וזהו **ויגל ה׳ את עיני בלעם**. ובאותו זמן כשרואה אדם עצמו תש ונלאה, על כרחו עונה אמן ואומר חטאתי. ולכן השיבו המלאך אין אני מכריח לך כי הבחירה בידך, ולכן **לך עם האנשים ואפס את הדבר** וגו׳.

[עריכה] הגר״א

כתב הרב ב**אדרת אליהו** (מהדורא תליתאה) **ויגל ה׳ את עיני בלעם, וירא את מלאך ה׳ נצב בדרך** וגו׳. הנה האתון ראתה אותו ג׳ פעמים, בדרך ובמשעול הכרמים ובמקום צר, שהוא נגד אברהם יצחק ויעקב וכמו שכתבתי לעיל. ובלעם ראה אותו בדרך שהוא דרגא קדמאה שבו חותמין כל השלשה אבות. וכן בפרשה לך לך (יב, ב. ונדרש בפסחים קיז, ב) ואעשך לגוי גדול זה כנגד אברהם, ואברכך זה שאומרים

אלהי יצחק, ואגדלה שמך נגד יעקב, יכול יהיו חותמין בכולם תלמוד לומר והיה ברכה בך חותמין. וכן בקריאת שמע כתיב ג׳ דברים בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך, ודרשו בספרי (ואתחנן ו, ה) נגד אברהם שכתוב בו (נחמיה ט, ח) ומצאת את לבבו נאמן, ונגד יצחק שמסר נפשו על קדושת השם, ונגד יעקב שנתן כל ממונו בשביל ארץ ישראל וכמו שנאמר (בראשית נ, ה) אשר כריתי לי, ואף על פי כן אינו חותם אלא והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך שהוא נגד אברהם. ג׳ פעמים הראשונים כתיב באות ב׳ ובפעם הד׳ כתיב באות ע׳ על לבבך, וכן כתיב (דברים ד, לט) בשמים ממעל ועל הארץ מתחת, כאן ב׳ וכאן ע׳, וכן כתיב (שם כב, ו) בכל עץ או על הארץ. ולכך נראה לו המלאך גם כן בדרך שהוא נגד אברהם שבו חותמין בכל מקום.

פרק כג

(א) וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל בָּלָק בְּנֵה לִי בָזֶה שִׁבְעָה מִזְבְּחֹת וְהָכֵן לִי בָּזֶה שִׁבְעָה פָרִים וְשִׁבְעָה אֵילִים:(ב) וַיַּעַשׂ בָּלָק כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר בִּלְעָם וַיַּעַל בָּלָק וּבִלְעָם פָּר וָאַיִל בַּמִּזְבֵּחַ:(ג) וַיֹּאמֶר בִּלְעָם לְבָלָק הִתְיַצֵּב עַל עֹלָתֶךָ וְאֵלְכָה אוּלַי יִקָּרֶה יְדֹוָד לִקְרָאתִי וּדְבַר מַה יַרְאֵנִי וְהִגַּדְתִּי לָךְ וַיֵּלֶךְ שֶׁפִי:(ד) וַיִּקָּר אֱלֹהִים אֶל בִּלְעָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֶת שִׁבְעַת הַמִּזְבְּחֹת עָרַכְתִּי וָאַעַל פָּר וָאַיִל בַּמִּזְבֵּחַ:(ה) וַיָּשֶׂם יְדֹוָד דָּבָר בְּפִי בִלְעָם וַיֹּאמֶר שׁוּב אֶל בָּלָק וְכֹה תְדַבֵּר:(ו) וַיָּשָׁב אֵלָיו וְהִנֵּה נִצָּב עַל עֹלָתוֹ הוּא וְכָל שָׂרֵי מוֹאָב:(ז) וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר מִן אֲרָם יַנְחֵנִי בָלָק מֶלֶךְ מוֹאָב מֵהָרֵרֵי קֶדֶם לְכָה אָרָה לִי יַעֲקֹב וּלְכָה זֹעֲמָה יִשְׂרָאֵל:(ח) מָה אֶקֹּב לֹא קָבָה אֵל וּמָה אֶזְעֹם לֹא זָעַם יְדֹוָד:(ט) כִּי מֵרֹאשׁ צֻרִים אֶרְאֶנּוּ וּמִגְבָעוֹת אֲשׁוּרֶנּוּ הֶן עָם לְבָדָד יִשְׁכֹּן וּבַגּוֹיִם לֹא יִתְחַשָּׁב:(י) מִי מָנָה עֲפַר יַעֲקֹב וּמִסְפָּר אֶת רُבַע יִשְׂרָאֵל תָּמֹת נַפְשִׁי מוֹת יְשָׁרִים וּתְהִי אַחֲרִיתִי כָּמֹהוּ:(יא) וַיֹּאמֶר בָּלָק אֶל בִּלְעָם מֶה עָשִׂיתָ לִי לָקֹב אֹיְבַי לְקַחְתִּיךָ וְהִנֵּה בֵּרַכְתָּ בָרֵךְ:(יב) וַיַּעַן וַיֹּאמַר הֲלֹא אֵת אֲשֶׁר יָשִׂים יְדֹוָד בְּפִי אֹתוֹ אִשָּׁמֵר לְדַבֵּר:(יג) וַיֹּאמֶר אֵלָיו בָּלָק לְךָ נָא אִתִּי אֶל מָקוֹם אַחֵר אֲשֶׁר תִּרְאֶנּוּ מִשָּׁם אֶפֶס קָצֵהוּ תִרְאֶה וְכֻלּוֹ לֹא תִרְאֶה וְקָבְנוֹ לִי מִשָּׁם:(יד) וַיִּקָּחֵהוּ שְׂדֵה צֹפִים אֶל רֹאשׁ הַפִּסְגָּה וַיִּבֶן שִׁבְעָה מִזְבְּחֹת וַיַּעַל פָּר וָאַיִל בַּמִּזְבֵּחַ:(טו) וַיֹּאמֶר אֶל בָּלָק הִתְיַצֵּב פֹּה עַל עֹלָתֶךָ וְאָנֹכִי אִקָּרֶה פֹּה:(טז) וַיִּקָּר יְדֹוָד אֶל בִּלְעָם וַיָּשֶׂם דָּבָר בְּפִיו וַיֹּאמֶר שׁוּב אֶל בָּלָק וְכֹה תְדַבֵּר:(יז) וַיָּבֹא אֵלָיו וְהִנּוֹ נִצָּב עַל עֹלָתוֹ וְשָׂרֵי מוֹאָב אִתּוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ בָּלָק מַה דִּבֶּר יְדֹוָד:(יח) וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר קוּם בָּלָק וּשְׁמָע הַאֲזִינָה עָדַי בְּנוֹ צִפֹּר:(יט) לֹא אִישׁ אֵל וִיכַזֵּב וּבֶן אָדָם וְיִתְנֶחָם הֲהוּא אָמַר וְלֹא יַעֲשֶׂה וְדִבֶּר וְלֹא יְקִימֶנָּה:(כ) הִנֵּה בָרֵךְ לָקָחְתִּי וּבֵרַךְ וְלֹא אֲשִׁיבֶנָּה:(כא) לֹא הִבִּיט אָוֶן בְּיַעֲקֹב וְלֹא רָאָה עָמָל בְּיִשְׂרָאֵל יְדֹוָד אֱלֹהָיו עִמּוֹ וּתְרוּעַת מֶלֶךְ בּוֹ:(כב) אֵל מוֹצִיאָם מִמִּצְרַיִם כְּתוֹעֲפֹת רְאֵם לוֹ:(כג) כִּי לֹא נַחַשׁ בְּיַעֲקֹב וְלֹא קֶסֶם בְּיִשְׂרָאֵל כָּעֵת יֵאָמֵר לְיַעֲקֹב וּלְיִשְׂרָאֵל מַה פָּעַל אֵל:(כד) הֶן עָם כְּלָבִיא יָקוּם וְכַאֲרִי יִתְנַשָּׂא לֹא יִשְׁכַּב עַד יֹאכַל טֶרֶף וְדַם חֲלָלִים יִשְׁתֶּה:(כה) וַיֹּאמֶר בָּלָק אֶל בִּלְעָם גַּם קֹב לֹא תְקֳבֶנּוּ גַּם בָּרֵךְ לֹא תְבָרְכֶנּוּ:(כו) וַיַּעַן בִּלְעָם וַיֹּאמֶר אֶל בָּלָק הֲלֹא דִבַּרְתִּי אֵלֶיךָ לֵאמֹר כֹּל אֲשֶׁר יְדַבֵּר יְדֹוָד אֹתוֹ אֶעֱשֶׂה:(כז) וַיֹּאמֶר בָּלָק אֶל בִּלְעָם לְכָה נָּא אֶקָּחֲךָ אֶל מָקוֹם אַחֵר אוּלַי יִישַׁר בְּעֵינֵי הָאֱלֹהִים וְקַבֹּתוֹ לִי מִשָּׁם:(כח) וַיִּקַּח בָּלָק אֶת בִּלְעָם רֹאשׁ הַפְּעוֹר הַנִּשְׁקָף עַל פְּנֵי הַיְשִׁימֹן:(כט) וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל בָּלָק בְּנֵה לִי בָזֶה שִׁבְעָה מִזְבְּחֹת וְהָכֵן לִי בָּזֶה שִׁבְעָה פָרִים וְשִׁבְעָה אֵילִם:(ל) וַיַּעַשׂ בָּלָק כַּאֲשֶׁר אָמַר בִּלְעָם וַיַּעַל פָּר וָאַיִל בַּמִּזְבֵּחַ:

פרק כד

(א) וַיַּרְא בִּלְעָם כִּי טוֹב בְּעֵינֵי יְדֹוָד לְבָרֵךְ אֶת יִשְׂרָאֵל וְלֹא הָלַךְ כְּפַעַם בְּפַעַם לִקְרַאת נְחָשִׁים וַיָּשֶׁת אֶל הַמִּדְבָּר פָּנָיו:(ב) וַיִּשָּׂא בִלְעָם אֶת עֵינָיו וַיַּרְא אֶת יִשְׂרָאֵל שֹׁכֵן לִשְׁבָטָיו וַתְּהִי עָלָיו רוּחַ אֱלֹהִים:(ג) וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר נְאֻם בִּלְעָם בְּנוֹ בְעֹר וּנְאֻם הַגֶּבֶר שְׁתֻם הָעָיִן:(ד) נְאֻם שֹׁמֵעַ אִמְרֵי אֵל אֲשֶׁר מַחֲזֵה שַׁדַּי יֶחֱזֶה נֹפֵל וּגְלוּי עֵינָיִם:(ה) מַה טֹּבוּ אֹהָלֶיךָ יַעֲקֹב מִשְׁכְּנֹתֶיךָ יִשְׂרָאֵל:(ו) כִּנְחָלִים נִטָּיוּ כְּגַנַּת עֲלֵי נָהָר כַּאֲהָלִים נָטַע יְדֹוָד כַּאֲרָזִים עֲלֵי מָיִם:(ז) יִזַּל מַיִם מִדָּלָיו וְזַרְעוֹ בְּמַיִם רַבִּים וְיָרֹם מֵאֲגַג מַלְכּוֹ וְתִנַּשֵּׂא מַלְכֻתוֹ:(ח) אֵל מוֹצִיאוֹ מִמִּצְרַיִם כְּתוֹעֲפֹת רְאֵם לוֹ יֹאכַל גּוֹיִם צָרָיו וְעַצְמֹתֵיהֶם יְגָרֵם וְחִצָּיו יִמְחָץ:(ט) כָּרַע שָׁכַב כַּאֲרִי וּכְלָבִיא מִי יְקִימֶנּוּ מְבָרֲכֶיךָ בָרוּךְ וְאֹרְרֶיךָ אָרוּר:(י) וַיִּחַר אַף בָּלָק אֶל בִּלְעָם וַיִּסְפֹּק אֶת כַּפָּיו וַיֹּאמֶר בָּלָק אֶל בִּלְעָם לָקֹב אֹיְבַי קְרָאתִיךָ וְהִנֵּה בֵּרַכְתָּ בָרֵךְ זֶה שָׁלֹשׁ פְּעָמִים:(יא) וְעַתָּה בְּרַח לְךָ אֶל מְקוֹמֶךָ אָמַרְתִּי כַּבֵּד אֲכַבֶּדְךָ וְהִנֵּה מְנָעֲךָ יְדֹוָד מִכָּבוֹד:(יב) וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל בָּלָק הֲלֹא גַם אֶל מַלְאָכֶיךָ אֲשֶׁר שָׁלַחְתָּ אֵלַי דִּבַּרְתִּי לֵאמֹר:(יג) אִם יִתֶּן לִי בָּלָק מְלֹא בֵיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב לֹא אוּכַל לַעֲבֹר אֶת פִּי יְדֹוָד לַעֲשׂוֹת טוֹבָה אוֹ רָעָה מִלִּבִּי אֲשֶׁר יְדַבֵּר יְדֹוָד אֹתוֹ אֲדַבֵּר:(יד) וְעַתָּה הִנְנִי הוֹלֵךְ לְעַמִּי לְכָה אִיעָצְךָ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָעָם הַזֶּה לְעַמְּךָ בְּאַחֲרִית הַיָּמִים:(טו) וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר נְאֻם בִּלְעָם בְּנוֹ בְעֹר וּנְאֻם הַגֶּבֶר שְׁתֻם הָעָיִן:(טז) נְאֻם שֹׁמֵעַ אִמְרֵי אֵל וְיֹדֵעַ דַּעַת עֶלְיוֹן מַחֲזֵה שַׁדַּי יֶחֱזֶה נֹפֵל וּגְלוּי עֵינָיִם:(יז) אֶרְאֶנּוּ וְלֹא עַתָּה אֲשׁוּרֶנּוּ וְלֹא קָרוֹב דָּרַךְ כּוֹכָב מִיַּעֲקֹב וְקָם שֵׁבֶט מִיִּשְׂרָאֵל וּמָחַץ פַּאֲתֵי מוֹאָב וְקַרְקַר כָּל בְּנֵי שֵׁת:(יח) וְהָיָה אֱדוֹם יְרֵשָׁה וְהָיָה יְרֵשָׁה שֵׂעִיר אֹיְבָיו וְיִשְׂרָאֵל עֹשֶׂה חָיִל:(יט) וְיֵרֵד מִיַּעֲקֹב וְהֶאֱבִיד שָׂרִיד מֵעִיר:(כ) וַיַּרְא אֶת עֲמָלֵק וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר רֵאשִׁית גּוֹיִם עֲמָלֵק וְאַחֲרִיתוֹ עֲדֵי אֹבֵד:(כא) וַיַּרְא אֶת הַקֵּינִי וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר אֵיתָן מוֹשָׁבֶךָ וְשִׂים בַּסֶּלַע קִנֶּךָ:(כב) כִּי אִם יִהְיֶה לְבָעֵר קָיִן עַד מָה אַשּׁוּר תִּשְׁבְּךָ:(כג) וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר אוֹי מִי יִחְיֶה מִשָּׂמוֹ אֵל:(כד) וְצִים מִיַּד כִּתִּים וְעִנּוּ אַשּׁוּר וְעִנּוּ עֵבֶר וְגַם הוּא עֲדֵי אֹבֵד:(כה) וַיָּקָם בִּלְעָם וַיֵּלֶךְ וַיָּשָׁב לִמְקֹמוֹ וְגַם בָּלָק הָלַךְ לְדַרְכּוֹ:

פרק כה

(א) וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בַּשִּׁטִּים וַיָּחֶל הָעָם לִזְנוֹת אֶל בְּנוֹת מוֹאָב:(ב) וַתִּקְרֶאן לָעָם לְזִבְחֵי אֱלֹהֵיהֶן וַיֹּאכַל הָעָם וַיִּשְׁתַּחֲווּ לֵאלֹהֵיהֶן:(ג) וַיִּצָּמֶד יִשְׂרָאֵל לְבַעַל פְּעוֹר וַיִּחַר אַף יְדֹוָד בְּיִשְׂרָאֵל:(ד) וַיֹּאמֶר יְדֹוָד אֶל מֹשֶׁה קַח אֶת כָּל רָאשֵׁי הָעָם וְהוֹקַע אוֹתָם לַידֹוָד נֶגֶד הַשָּׁמֶשׁ וְיָשֹׁב חֲרוֹן אַף יְדֹוָד מִיִּשְׂרָאֵל:(ה) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל שֹׁפְטֵי יִשְׂרָאֵל הִרְגוּ אִישׁ אֲנָשָׁיו הַנִּצְמָדִים לְבַעַל פְּעוֹר:(ו) וְהִנֵּה אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּא וַיַּקְרֵב אֶל אֶחָיו אֶת הַמִּדְיָנִית לְעֵינֵי מֹשֶׁה וּלְעֵינֵי כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהֵמָּה בֹכִים פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:(ז) וַיַּרְא פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן וַיָּקָם מִתּוֹךְ הָעֵדָה וַיִּקַּח רֹמַח בְּיָדוֹ:(ח) וַיָּבֹא אַחַר אִישׁ יִשְׂרָאֵל אֶל הַקֻּבָּה וַיִּדְקֹר אֶת שְׁנֵיהֶם אֵת אִישׁ יִשְׂרָאֵל וְאֶת הָאִשָּׁה אֶל קֻבָּתָהּ וַתֵּעָצַר הַמַּגֵּפָה מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:(ט) וַיִּהְיוּ הַמֵּתִים בַּמַּגֵּפָה אַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים אָלֶף:

במדבר פרק כה **(י) וַיְדַבֵּר יְדוָד אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (יא) פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן הֵשִׁיב אֶת חֲמָתִי מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקַנְאוֹ אֶת קִנְאָתִי בְּתוֹכָם וְלֹא כִלִּיתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאָתִי: (יב) לָכֵן אֱמֹר הִנְנִי נֹתֵן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שָׁלוֹם: (יג) וְהָיְתָה לּוֹ וּלְזַרְעוֹ אַחֲרָיו בְּרִית כְּהֻנַּת עוֹלָם תַּחַת אֲשֶׁר קִנֵּא לֵאלֹהָיו וַיְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (יד) וְשֵׁם אִישׁ יִשְׂרָאֵל הַמֻּכֶּה אֲשֶׁר הֻכָּה אֶת הַמִּדְיָנִית זִמְרִי בֶּן סָלוּא נְשִׂיא בֵּית אָב לַשִּׁמְעֹנִי: (טו) וְשֵׁם הָאִשָּׁה הַמֻּכָּה הַמִּדְיָנִית כָּזְבִּי בַת צוּר רֹאשׁ אֻמּוֹת בֵּית אָב בְּמִדְיָן הוּא:**

וידבר חו״ג **דידוד** אבא נמשכים **אל משה** הבינה והיא **לאמר** עולה אליו **פינחס** שעשה מעשה גבורה נוספה לו כאן אות י׳ משם י׳ וכעת הוא גימ׳ יצחק לרמוז על גבורתו ואמרו שפינחס הוא אליהו שנשמתו התעברה (כ״כ הרקאנטי פ׳ פינחס) באליהו הנביא נאמר כאן בקנאו את קנאתי ונאמר שם קנא קנאתי לד׳ ואליהו הוא ב״פ הוי״ה ופינחס ח״פ הוי״ה סה״כ י״פ הוי״ה ואמר **בן** גימ׳ אליהו וגם רמז לשכינה שיש בה שם בן **אלעזר** חסד דנוק׳ **בן אהרן** חסד דז״א **הכהן** איש החסד **השיב את חמתי** כתב כאן הזוהר ברע״מ שמלאך ששמו חימה טס לעשות נקמה בישראל ופינחס במעשה הקנאה השיב אותו וזה אומרו ״השיב את חמתי״ כאשר טס **מעל בני ישראל** על ידי **בקנאו** קנאה גימ׳ יוסף **את קנאתי** רמז לנקודת ציון שהיא שוכנת **בתוכם** ולכן **ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי** ואמר **לכן** לשון שבועה **אמר** לו **הנני נתן לו את בריתי שלום** ברית שהשלום דבק בה (רמב״ן) ונ״ל בס״ד ברית היינו מלכות ושלום יסוד ועוד שלים כתיב נוטריקון שלא מת **והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהנת עולם** כיון שהכהונה ניתנה לאהרן ולבניו החיים לא נתנה לפינחס כעת ניתנה לו כהונה **תחת אשר קנא לאלהיו** רמז לשם קנא שהוא בבינה הנקראת אלקים (מאירת עיניים) **ויכפר על בני ישראל** המתיק את הדין בשורשו. **ושם איש ישראל המכה אשר הכה את המדינית זמרי בן סלוא נשיא בית אב לשמעני** לא מצאנו שם זה שנית הגמ׳ מזהה אותו כשלומיאל בן צורישדי ושאול בן הכנענית **ושם האשה המכה המדינית כזבי בת צור ראש אמות בית אב במדין הוא** כזבי מלשון כזב ושקר. זמרי גימ׳ חרן שהגביר חרון אף על ישראל וגם חרן גימ׳ ג״פ שם אלקים כנגד ג׳ מחנות אף משחית וחימה שרצו לכלות את בני ישראל.

בקנאו את קנאתי – מדוע כפל הלשון? כתב בספר מגיד מישרים - פרשת פנחס - אבל רזא דמילתא איהו דכד חבו ישראל בההוא עובדא אתפשט מסאבותא בעלמא ולהכי הוו משה ואהרן בכאן (בוכים) פתח אהל מועד דאיהו כנסת ישראל לתקנא בההיא בכיה מאי דפגמי בה הנהו רשיעייא. וירא פנחס וגו׳ כלומר חזא דלא מתקן פגימותא בההיא בכיה דהא פגימותא הוו עבדי בעובדא ממש ובכיה אע״ג דאית בה קצת עובדא דהא מתעקמי בה אנפין ואיכא למי״ד עקימת שפתיו הוי מעשה מ״מ לאו עובדא שלימא איהו ומ״ה (ומשום הכי) בעא לתקנא פגימותא בעובדא ממש. **ויקח רומח בידו׳ *למעבד עובדא ביד ממש כדהוו עבדי הנהו דפגמי ממש ביד וקם פנחס למעבד הכי משום דאמר אהרן כהן גדול אלעזר סגן אנא משוח מלחמה וכיון דאבא***

דאבא ואבא לא אתמסר להון קרבא כלל לית עליהון לאגחא האי קרבא אבל אנא דאנא משוח מלחמה לי אתמסר לאגח האי מלחמת מצוה ומשום הכי ייחס ליה בתר אלעזר ואהרן למימר דחזא דאינון רברבין מיניה לא אתמסר להו האי מלתא אלא ליה מטעמי דאמרן ומשום דעד דאתא פנחס ועבד ההוא עובדא לא הוה מותא כלל דהכי אורחיה דההוא סטרא לאבטחא לאינון דמרגיזין קמי קב״ה עד די תתקפון בחוביהון ויתפשט מסאבותא טובא בעלמא ובתר יתפרע מניהון וכדאחז״ל יורד ומשטין עולה וכו׳ וכיון דלא הוה מותנא מקמי ההוא עובדא לא ארגישו ישראל טיבו דאתי להון על ידי ההוא עובדא דפנחס להכי בעא קב״ה לאודעא לון דפנחס עבד לון טיבו סגי *דהשיב את חמתי וגומ׳.* ***ואי תימא היכי*** *השיב את חמתי* ***ואנן חזינן דמיתו כ״ד אלפי להכי קאמר*** *ולא כליתי* ***כלומר דאי לא אתא פנחס הוה מבטח לון והוה מתפשט מסאבותא בעלמא ובתר הכי הוה משני לון והשתא בהאי עובדא השיב את חמתי אל נדנה אלא דמשום דלא אפשר לה למיהדר ברקניא ברזא ד״אם יש עליו מלאך מליץ וגומר מצאתי כופר״ מיתו הנהו כ״ד אלף ״בקנאו את קנאתי״ כלומר בההוא חובא הוה פגים בברית דמשפע בבת אל נכר והאי איהו קנאה וכדאז״ל אין אשה מתקנאת אלא בירך וכו׳. והכא כיון דשפעא דחזי לה הוו משפעי בבת אל נכר ושפחה כי תירש גבירתה והאי איהו קנאה בודאי דמקנאה מטרוניתא ופנחס קני ההיא קנאה משום דאתלבש במלכות וקני קנאה דידה ממש והיינו*** *בתוכם* כלומר אתלבש בתוך מי״ם דאיהי מלכות ולהכי קני קנאה דיליה ממש דהא מי״ם רמיז למלכות אי משום דאיהי אות קדמאה דילה ותו דמי״ם סתימא איהי נקודה בהיכלי׳ והיא רזא דמ׳ סאה שהאשה טובלת. **לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום והיתה לו ולזרעו** וגומ׳ כלומר פנחס בהאי עובדא עבד תרין מילין טבין חד דאחית רוגזא דקב״ה מעל בני ישראל ואשתכח דאעל שלמא בין קב״ה ובין ישראל. תניינא דקני קנאה דקב״ה ולהכי שלם לי׳ קב״ה על תרוייהו לקבל דאעיל שלמא בין ישראל לאביהם שבשמים קאמר **הנני נותן לו את בריתי שלום** דיהב ליה מדת ברית דהיא מדת שלום ולקבל דקני קנאה דקב״ה אמר והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם וגו׳ דיהון צדיקים כוותיה. ותו אבטח ליה דיהא זרעו קיים ולא יכלה בכל שמדות וגליות שיהיו בעולם והאי רמיז במאי דאמר **ולזרעו אחריו ברית כהנת עולם** כלומר לעד לעולם יהא זרעו קיים. ותו אבטח ליה דכהנים גדולים יקומון מיניה תדיר והכי הוה דבבית ראשון הוו כהנים גדולים מזרעיה וכן לעתיד לבא ביומי משיחא כהנים גדולים יהון מזרעיה והאי רמיז במאי דאמר ברית כהנת עולם. **תחת אשר קנא לאלהיו** כלומר איבעי לאחזוקי טיבו לפנחס בגין האי עובדא דעבד משום דאיהו אחיד במדת חסד דהא איהו כהן וחסד אל אקרי והיינו דקאמר תחת אשר קנא לאלהיו כלומר חלף דשני זיניה דאיהו אחיד באל דאיהו מדת החסד ושביק להה׳ מדה ונסיב מדת קנאה על מילתיה דקב״ה והאי איהו טעמא למאי דסליק מיניה **והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהנת עולם** דכיון דאיהו שני זיניה משום קנאה דקב״ה דין הוא שיזכה בזיניה בשלימו סגי והדר יהב טעמא למאי דפתח בי׳ **הנני נותן לו את בריתי שלום** וקאמר דטעמא דהאי אגרא היינו משום דבהאי עובדא כפר על בני ישראל ואעיל שלמא בין ישראל לקב״ה דין הוא דיהוי אומנותי׳ ואומנות

זרעיה לאעלא שלמא בינייהו על ידי קרבנא דמקרב והיינו דכתיב **ויכפר על בני ישראל** ומשום דקשיא אמאי יהב כל כך אגרא לפנחס ומאי רבותיה דקטל חד גברא וחד אתתא להכי אמר **ושם האיש המוכה ושם האשה המוכה** כלומר תדע דמילת׳ רבא עבד בקטולא דידהו דהא גברא נשיאה הוה בית אב לשמעוני וכיון שכן לכלהו שבטא מטא עלבונא מקטילו דידיה ולהכי חשיב כאילו קטל לכוליה שבטא וכן שם האשה המוכה וגומ׳ ראש אומות במדין הוא וכיון שכן הוה ליה כאילו קטל למדין כוליה דהא לכולהו מטי עלבונה מקטילו דילה וכיון דחשיב כאילו קטל חד שבטא וחד אומה בגין קנאה דקודשא בריך הוא מילתא רבתא עבד וכדאי היא לאתבא חימתא דקב״ה וכן נמי דין הוא לשלומי ליה אגר שלים דנא הוא רזא דמילתא ואתה שלום וגו׳:

ספר ליקוטי תורה להארי הקדוש: בקנאו את קנאתי: דע, כי שם אלהים ואדני הוא קנ״א, ואהיה דההי״ן קנ״א ושם אהי״ה בריבוע אפ״א הפ״ה יפ״י הפ״ה קנ״א הרי ג׳ קנאות הנזכר כאן בפנחס בקנאו את קנאתי ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי, ועי׳ בשער תקון עונות:

וכ״כ בספר ערכי הכינויים לרבי משה זכות ז״ל - אות כף – סעיף [רכ] **כעס** נעשה משני שמות אלהי״ם אדנ״י, דינא קשיא ורפיא, משניהם הוא הכעס כשמתחברים זה עם זה. ושרשם משם אהי״ה דההי״ן שג״כ גימ׳ כע״ס. גם נמשך משם אהי״ה בהכאה א פעם א׳, ה פעם ה׳, י פעם י׳, ה פעם ה׳ גימ׳ כע״ס. הרי [נתבארו] ג׳ פעם קנ״א וז״ס ״בקנאו את קנאתי וכו׳ ...את בני ישראל בקנאתי.

במדבר פרק כו (נב) **וַיְדַבֵּר יְדֹוָד אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃(נג) לָאֵלֶּה תֵּחָלֵק הָאָרֶץ בְּנַחֲלָה בְּמִסְפַּר שֵׁמוֹת׃(נד) לָרַב תַּרְבֶּה נַחֲלָתוֹ וְלַמְעַט תַּמְעִיט נַחֲלָתוֹ אִישׁ לְפִי פְקֻדָיו יֵתַּן נַחֲלָתוֹ׃(נה) אַךְ בְּגוֹרָל יֵחָלֵק אֶת הָאָרֶץ לִשְׁמוֹת מַטּוֹת אֲבֹתָם יִנְחָלוּ׃(נו) עַל פִּי הַגּוֹרָל תֵּחָלֵק נַחֲלָתוֹ בֵּין רַב לִמְעָט**.

חלוקת הארץ

[עריכה] **מחלוקת תנאים**

בתלמוד הבבלי מסכת בבא בתרא דף קיז/א – ״תניא **רבי יאשיה** אומר ליוצאי מצרים נתחלקה הארץ שנאמר לשמות מטות אבותם ינחלו אלא מה אני מקיים לאלה תחלק הארץ בנחלה לאלה כאלה להוציא את הטפלים. **רבי יונתן** אומר לבאי הארץ נתחלקה הארץ שנאמר לאלה תחלק הארץ בנחלה אלא מה אני מקיים לשמות מטות אבותם ינחלו משונה נחלה זו מכל נחלות שבעולם שכל נחלות שבעולם חיין יורשין מתים וכאן מתים יורשין חיין אמר רבי אמשול לך משל למה הדבר דומה לשני אחין כהנים שהיו בעיר אחת לאחד יש לו בן אחד ואחד יש לו שני בנים והלכו לגורן זה שיש לו בן אחד נוטל חלק אחד וזה שיש לו שני בנים נוטל שני חלקים ומחזירין אצל אביהן וחוזרין וחולקין בשוה. **רבי שמעון בן אלעזר** אומר לאלו ולאלו נתחלקה הארץ כדי לקיים שני מקראות הללו הא כיצד היה מיוצאי

מצרים נוטל חלקו עם יוצאי מצרים היה מבאי הארץ נוטל חלקו עם באי הארץ מכאן ומכאן נוטל חלקו מכאן ומכאן מרגלים יהושע וכלב נטלו חלקם מתלוננים ועדת קרח לא היה להם חלק בארץ הבנים נטלו בזכות אבי אביהן ובזכות אבי אמותיהן מאי משמע דהאי לשמות מטות אבותם ביוצאי מצרים כתיב דלמא לשבטים קאמר לה דכתיב ונתתי אותה לכם מורשה אני ה׳ ירושה היא לכם מאבותיכם וליוצאי מצרים קאמר להו.

[עריכה] **שיטת רש״י**

רש״י כאן בפסוק נה: ״לשמות מטות אבותם ינחלו, נוטה אחרי דברי יונתן והנה לשונו: ״אלו יוצאי מצרים שינה הכ׳ נחלה זו מכל הנחלות שבתורה שכל הנחלות החיים יורשים את המתים וכאן מתים יורשים את החיים. כיצד שני אחים מיוצאי מצרים שהיו להם בנים בבאי הארץ לזה אחד ולזה שלשה האחד נטל חלק אחד והשלשה נטלו שלשה שנאמר לאלה תחלק הארץ חזרה נחלתן אצל אבי אביהן וחלקו הכל בשוה. וזהו שנאמר לשמות מטות אבותם ינחלו. שאחר שנטלו הבנים חלקוה לפי האבות שיצאו ממצרים ואלו מתחלה חלקוה למנין יוצאי מצרים לא היו נוטלין אלו הד׳ אלא שני חלקים עכשיו נטלו ד׳ חלקים״. ועל פי סוד נ״ל בס״ד כי יוצאי מצרים אחוזים בארץ החיים היא הבינה ובאי הארץ אחוזים בארץ היא כנ״י המלכות.

[עריכה] **דברי בעל אור החיים הקדוש**

כתב בעל אור החיים הקדוש כאן בפסוק נג: לאלה תחלק הארץ וגו׳ אומרו לאלה, נחלקו רבותינו ז״ל בפרק יש נוחלין (דף קיז) וז״ל ר׳ יאשיה אמר ליוצאי מצרים נתחלקה הארץ שנאמר לשמות מטות אבותם ינחלו, אלא מה אני מקיים לאלה וגו׳, לאלה וכו׳ להוציא את הטפלים, פירוש שלא יחלק אלא ליוצאי מצרים מבן עשרים, ור׳ יונתן אומר לבאי הארץ נתחלקה, שנאמר לאלה תחלק הארץ בנחלה, אלא מה אני מקיים לשמות מטות אבותם ינחלו משונה נחלה זו וכו׳, וכאן מתים יורשים החיים וכו׳, עד כאן:

לדברי ר׳ יונתן אומרו לאלה להוציא דברי ר׳ יאשיה במשמעות פסוק לשמות מטות וגו׳, וראיתי ברייתא אחת וז״ל לאלה בני כשרים וקדושים להוציא רשעים שבהם, שלא היה להם חלק ונחלה, והוכיחו הדברים מבני המרגלים ומתלוננים, וסברא זו הולכת לדרכו של ר׳ יאשיה שאמר ליוצאי מצרים נתחלקה, ולזה כשאמר לאלה כאלה, שהיו צדיקים כולם מיעט הרשעים, שהיו ביוצאי מצרים שהם המרגלים, שלא נטלו בניהם חלקם: ונראה שאין דרשה זו דלמעט רשעים דוחקת דרשתינו דלמעט יוצאי מצרים פחות מבן עשרים ולא להיפך, כי כולן נשמעים יחד ממאמר כאלה כל שאינו כאלה בין במספר בין בצדקות אינו בכלל החלוקה: וראיתי לרש״י ז״ל (כאן) שפירש לאלה על באי הארץ כסברת ר׳ יונתן, ואמר וז״ל לאלה וגו׳ ולא לפחותים מבן עשרים אף על פי שבאו לכלל עשרים בטרם חלוק הארץ וכו׳, עד כאן: וקשה הלא לר׳ יונתן צריך לאלה להשמיענו שהארץ נחלקה לבאי הארץ, וכמו

שדקדק ר׳ יונתן באומרו לבאי הארץ נתחלקה הארץ שנאמר לאלה וגו׳ ומה אני מקיים לשמות וגו׳, עד כאן, הא למדת שלא הוכרח לומר לבאי הארץ אלא מאומרו לאלה, ומכח זה הוצרך לחפש במה יקיים מאמר לשמות וגו׳, הא למדת שצריך לומר לאלה להודיענו שתחלק הארץ לבאיה: והן אמת כי בעיקרן של דברים שאומר רש״י שלא תחלק אלא לבן עשרים, אין אני מכריע לחלוק, הגם שלא נאמר בדברי רבי יונתן, עם כל זה יכול להיות נכלל בתיבת לאלה, ויסבול שני הדרשות, אלא שאין הכרח לדבר זה דלמא לא בא אלא לשלול ליוצאי מצרים והדבר שקול, אלא דצריך עיון למה לא פירש רש״י כאמיתתן של דברים אליבא דרבי יונתן: וראיתי לרא״ם שפירש דברי רש״י שדייק תיבת לאלה, ולא יצא ידי חובת עיונו הזך אפילו בענין הקושיא שיש על רש״י מהברייתא, ואני אומר כי רש״י ז״ל לא נעלם ממנו כוונת דברי ר׳ יונתן, אלא שנראה לדעתו הזכה מוכרע מתיבת לאלה שלא נתחלקה הארץ אלא לאותם שהיו אז, ודווקא אותם שהיו מבן עשרים באותו מספר, ודבר חידוש זה הוא שבא להשמיענו, והדבר מובן הוא מעצמו שנתחלקה לבאי הארץ:

במספר שמות - פירוש שתהיה החלוקה למספר השמות האמורות שהם חמשים ושבע משפחות, הכוונה שיחלקו הארץ לנ״ז משפחות וכל משפחה כפי מה שהיא, ודרך זה אינו אלא לרבי יונתן, דלרבי יאשיה שסובר ליוצאי מצרים אין לחלק לנ״ז משפחות, שהרי צריך לחלק גם לששה משפחות שנחסרו מיוצאי מצרים כאמור בדבריהם ז״ל (במדב״ר כא ח), ויטלו חלקם השבט שממנו נחסרו במשפט הנחלה, ואפשר שגם ר׳ יאשיה יצדיק לומר במספר שמות על המשפחות של יוצאי מצרים:

בן איש חיל דרשות

לאלה תחלק הארץ בנחלה במספר שמות לרב תרבו נחלתו נראה לי בס״ד דידוע שהתורה נקראת טוב דכתיב כי לקח טוב נתתי לכם וכמה טעמים נאמרו בזה, וכתבנו במקום אחר הטעם שנקראת טוב מפני כי שכר התורה בעולם הזה ישתלשל על ידי שם אהו״ה שמספרו עולה טוב מפני כי שם אהו״ה הוא סוד גושפנקא דחתים ביה שמיא וארעא ולכן נרמז בראשי תיבות א׳ת ה׳שמים ו׳את ה׳ארץ שהיא ראשי תיבות אהו״ה, וידוע דעל ידי עסק התורה קיימים השמים והארץ, כמו שאמרו רז״ל על פסוק **אם** לא בריתי (התורה) יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי, **ולכן שפע שכר התורה ישתלשל** על ידי שם אהו״ה שהוא מספר טוב, ולכך התורה נקראת בשם טוב, וידוע ששם זה של אהו״ה הוא בדעת ולכן כתיב (משלי) ״בדעת חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים״ והנה ידוע כי כל שם יש בו צנורות כפי מספר אותיות שלו , ולכן שם אהו״ה שהוא בדעת צריך שיהיה בו י״ז צנורות כמנין טוב וכמנין השם הזה, וחקרנו במקום אחר אלו הצנורות והחדרים של השם הזה שהוא בדעת שהם עולים מספר י״ז כמנין אותיות השם הזה איך יחלקו אותם הנפש והגוף ששניהם עוסקים בתורה, אם נאמר הנפש תיקח מחצה והגוף מחצה הנה אין מספר הי״ז נחלק לחצאין כי ידוע דאין הצינור נחלק למחצה אלא צריך שיהיה האחד היתר כולו אצל הנפש או כולו אצל הגוף, ומי יקח זה היתר דאי אפשר לומר שיקחו

הנפש שמונה וחצי והגוף שמונה והצי דאין חולקין הספירה והצנור לחצאין וכמו שכתב רבינו ז״ל בשער טעמי המצות בפרשת לך בעניין שתות ואונאה וכו׳ עיין שם ואם נאמר שתקח הנפש שני שלישים והגוף שליש גם בזה אי אפשר שיתחלק מספר הי״ו לשלשים בשווה כי ישאר שנים יתרים ומי יקח הנותר? ואם נאמר תיקח הנפש שלשה רבעים והגוף רביע גם כן אי אפשר להיות כן כי ישאר אחד יתר ומי יקח היתר, גם אם נאמר הגוף לא יקח כלום והנפש תקח הכל גם כן לא יתיישב הדבר הזה לנכון יען כי ידוע כי הנר״ן בכל אחד מהם יש ג׳ חלוקות של נר״ן ולכן אפילו אדם שיש לו נפש בלבד מוכרח שיהיה בנפשו ג׳ מדרגות והם מדרגה התחתונה נקראת נפש דנפש והעליונה ממנה נקראת רוח דנפש והעליונה על כולם נקראת נשמה דנפש ואלו אי אפשר שיקחו השכר בשווה אלא הגדול לפי גודלו והקטן לפי קטנו ואם כן חזרה הקושיא לדוכתא איך שלשה אלה יחלקו את י״ז הצנורות והחדרים הנזכרים כיון דמספר הי״ז אי אפשר להתחלק.

וליישב הדבר הזה בס״ד אזכיר **משל** אחד: ערבי יש לו שלושה בנים והנחיל לבניו שבעה עשר גמלים וצווה בעת מיתתו שלא ימכרו את גמליו אלא יחלקו אותם כמו שהן בחלוקה זו שהבכור יברר תחלה ויקח לעצמו מחציתם והשני יברר אחריו ויקח שליש והבן השלישי יקח הלק תשיעית כך הייתה הצוואה שלו ואחר שמת טען הצעיר שצוואה וו היא בטלה יען כי מספר השבעה עשר אי אפשר שיתחלק למחצית ולשליש ולתשיעית יען שהם אינם רשאים למכור גמלים שנים או שלש ויחלקו המעות כי כן ציווה אביהם שיחלקו הגמלים חיים כמו שהן וזה אי אפשר להיות במספר השבעה עשר בדעתו ואין ממש בצוואה זו ובטילה היא ויחלקו הגמלים בשווה. והבכור טוען צריך לקיים דברי הצוואה כי ראו הכל שהיה שפוי בדעתו היטב בעת הצוואה עד רגע מותו ובעודם נבוכים בדבר זה אומר ככה וזה אומר ככה בא ערבי אחד אצלם רוכב על גמל ויאמר להם זה הגמל של אביהם הוא ונתנו לו בחייו על תנאי שאחר מותו יביאנו לבניו וישתמשו בו עם שאר הגמלים שבידם וככה יעשו הבן הבכור יקח כל הגמלים וגם הגמל זה וישתמש בהם לבדו חודש ימים, ואחר חודש יברור חלקו ויקח מן הגמלים כפי מה שכתוב בצוואה וימסור שאר הגמלים כולם ביד אחיו השני וגם כן הוא ישתמש בכולם חודש ימים ואחר כך יברור מן הגמלים חלקו המפורש בצוואה וימסור השאר ביד אחיו השלישי וישתמש בהם חודש ימים ואז יבא הוא ויקח מן בן השלישי את הגמל הזה וילך לו וישאר ביד הבן גמל אחד דווקא ואז ראו לעת עתה כי צוואת אביהן כהוגן כיון דנוסף על השבעה עשר זה הגמל ונעשו שמונה עשר לקח הבכור המחצה שהם תשעה גמלים וכשלקח השני התשעה הנשארים לקח אחר חודש ימים ששה שהם שליש הי״ח שהוא עזבון אביהם ונשאר שנים שהם תשיעית הי״ח ולקחם בן השלישי ובזה נשלמה הצוואה כהוגן ואחר חודש בא זה האורח ולקח את זה הגמל הנוסף כי מוכרח שזה הנוסף נשאר אצל הבן השלישי כי הבכור והשני כשבררו להם חלקם לא רצו ליקח בחלקם

זה הגמל הנוסף כי ידעו שזה סופו לחזור אצל האורח שהביאו על פי הצוואה שציווה אותו אביהם.

והנמשל וכן הענין כאן כי הנה אף על פי שהשם הקדוש הנקרא אהו״ה מספרו טוב כנגד י״ז צינורות וחדרים שיש לו כאמור לעיל שכל שם קדוש יש לו צינורות כמספר אותיות השם בעצמו עם כל זה נודע הוא כי כל שם שבקדושה יש לו מספר אחד יתר על מספר אותיותיו וזה המספר נקרא בפי המקובלים ז״ל בשם כולל ולכן אף על פי שאותיות שם אהו״ה עולים מספר י״ז הנה עם הכולל של שם זה נעשה מספרו י״ח דאז נמצא בו י״ח צינורות שהם י״ז כנגד אותיות השם העקרים וצנור אחד כנגד מספר הכולל אך ודאי צנור זה שהוא כנגד מספר הכולל שהוא צינור הי״ח אינו חזק וגדול כאותם י״ז צינורות שהם כנגד מספר אותיות העקריים ודבר זה השכל מחייבו ואיך שיהיה הנה עם מספר הכולל נעשה בשם זה י״ח צינורות וחדרים

ועתה בא נבא לענין החלוקה של הנר״ן העוסקים בתורה איך יחלקו את הצינורות ההם ליקח השפע המשתלשל בהם והנה בודאי האמת הוא כי דבר זה הוא גלוי לפני השי״ת איך תהיה החלוקה על פי רצונו הפשוט אך ניתן רשות לחכמים לדבר בעניינים אלה וכיוצא בהם על פי אשר תחייב הסברה משורת הדין בדיני אדם ואף על פי שהשי״ת גוזר בדיני שמים באופן אחר ניתן ללומדי תורה לפלפל כמו שנותן השכל בזה, ועל זה וכיוצא בזה אמרו קוב״ה חדי בפלפולא דאורייתא יגדיל תורה ויאדיר.

על כן ברשות קבה״ו אדבר בזה על פי עיון השכל לפום דינא כי כלל גדול יש בתורה יד המוחזק על העליונה ולכן נאמר מאחר דהנר״ן הם שלשה מדרגות זו למעלה מזו והעליונה היא הנשמה שנחשבת אם לחלקי הרוח והנפש שהם בסוד תפארת ומלכות הא ודאי היא תקח בתחלה שפע כל הצנורות של שם אהו״ה כיון שהיא עליונה ומאחר שהכל בידה והיא מוחזקת בכל הצנורות יש לה טענה על פי הדין שתקח לעצמה המחצה ואף על פי ששלשתם נתעסקו ביחד יען דאמרו רז״ל (יומא יז ע״ב, ב״ב קמ״ג ע״א) על פסוק ונתתם אותה לאהרן ולבניו מחצה לאהרן ומחצה לבניו וכן דרש רבי עקיבא בממון שנתן קטיעא בר שלום לרבי עקיבה וחביריו וכן כאן הנשמה שהיא אם לרוח ונפש תקח מחצה לעצמה ומחצה ישאר לבניה ועוד יש לה טענה כי לפי איכותה ותוקף כחה היא נותנת כח בעסק התורה כנגד שתיהם וכיון דהיא מוחזקת בכל הצנורות היא לוקחת המחצה לעצמה והמחצה הנשאר תיתן לחלקי הרוח והנפש דקיימא לן בכל מקום המוחזק ידו על העליונה וכאן יש בידה טענה נכונה. אמנם ידוע דחלק הרוח הוא עליון מחלק הנפש כי הם בערך בעל ואשתו ועל כן מוכרח שהוא מקבל בתחלה כל המחצה שהשאירה הנשמה דהבעל שהוא הרוח מקבל מה ששייך לו ומה ששייך לאשתו שהיא הנפש כיון שהוא תופס הכל יש לו לטעון שורת הדין מחייבת שהנר״ן דין שותפים יש להם ששלשתם עוסקים ביחד בתורה ולכך ראוי שיהיו שוים בשכר שכל אחד יקח שליש ואם הנשמה עשתה דין לעצמה ולקחה מחצה שהוא יותר משליש אני לא אפסיד זכותי אלא אקח לחשבוני סך המגיע לי כפי הדין וכיון דהשארית שהשאירה הנשמה הכל הוא בידי אני אקח

השליש המגיע לחשבוני ממה שיש בידי כי אני המוחזק בכל השארית שהשאירה הנשמה ושורת הדין מחייבת דהמוחזק ידו על העליונה ואת השאר אתן לנפש שגם לטענתו יש לה טעם נכון על פי הדין להיות חולקים בשווה בריוח אף על פי שהנשמה נתנה כח יותר והנה הוא מוחזק בכל המחצה הנה בי כן מחמת דין המוחזק שידו על העליונה הנה כי כן מחמת דין המוחזק שידו על העליונה שורת הדין מחייבת מן הצינורות של שם אהו״ה שמספרו העיקרי הוא **טוב** תיקח מחצה והרוח שליש והנפש תשיעית החלוקה נרמזה באותיות **טוב** דהיינו לוקחת תשעה צנורות והרוח וא״ו והנפש ב׳ צנורות ובזה מובן הטעם התורה בשם טוב אך סדר החלוקה הזאת אפשר להיות אלא אם כן יצטרף עם צינורות העקרים צינור אחד יתר שהוא מספר הכולל של השם וכאמור לעיל דאז יהיו י״ח צינורות ויפול בהם סדר חלוקה שהם מחצית שליש תשיעית ואמרנו דודאי צינור זה שהוא כנגד מספר הכולל קטן מן צנורות שהם כנגד מספר העיקרי טו״ב ומוכרח דהנשמה והרוח יקחו חלקם צנורות הגדולים שהם כנגד מספר העיקרי מוכרח שזה הצנור הקטן ינתן לנפש עם אחד גדול הנשאר לה כל שתים הנשארים הם אחד גדול שהוא מכלל י״ז צנורות העקרים ואחד קטן שהוא כנגד מספר הנוסף על מספר העיקר וגם זה הקטן לא בידה אלא תיקח אותו נפש אחרת התחתונה הנקראת כח הגוף אשר הנר״ן מתלבשים בה ואי אפשר לנר״ן לעשות פועל טוב בתורה ומצות אלא רק על ידי התלבשותם בזו הנפש התחתונה הנקראת כח הגוף וכנז׳ בדברי רבינו ז״ל בעץ חיים וכן כתב ב**ספר הברית** ח״ג דף ע״ה שהנפש העליונה תתלבש בנפש התחתונה שנקראת כח הגוף עיין שם ולכן היא תקח את צינור הקטן הזה שהוא כנגד מספר היתרון שהוא שספר הכולל וזה הוא כנגד הגמל של האורח נוסף על הגמלים שלבסוף בא זה האורח ולקחו ונמצא שלא נשאר אצל הנפש העיקרית אלא רק צינור אחד שהוא מן הצינורות הגדולים העקרים.

והנה אופן החלוקה הזאה אשר עשינו שהוא מחצה ושליש ותשיעית הוא נכון על פי שורת הדין וכדאמרן אך האמת הוא גלוי לפניו יתברך איך תהיה החלוקה אם באופן זה או באופן אחר, ורק אופן זה שעשינו הוא מגיע על פי שורת הדין היוצא מדין המוחזק וקב״ה חדי בפלפולא.

ובזה יובן בס״ד רמז הכתוב כאן שבא לרמוז על חלוקה המתחייבת להיות על פי שורת והדין יאמר

לאלה תחלק הארץ בנחלה במספר שמות **והכוונה** אלה **רמז לנר״ן והיינו א׳לף נשמה** שהוא סוד בינה וכנזכר בקהלת יעקב ואות למ״ד רוח שהוא סוד תפארת הנקרא עד למ״ד מלא (כלומר גימ׳ של אותיות למד הם עד) ואות ה׳ היא הנפש (כלומר אות ה׳ אחרונה שבשם הוי״ה היא בחינת הנפש, אות ו׳ רוח, אות ה׳ ראשונה נשמה אות י׳ יחידה)

תחלק הארץ שכר התורה (כלומר תורה שבעל פה) הנקראת ארץ ושפע שכר שלה הוא בשם אהו״ה שהוא גושפנקא דחתים ביה שמים וארץ ורמוז בראשי תיבות את השמים ואת הארץ.

בנחלה במספר שמות אותיות המבטא שמת שהם ראשי תיבות ש׳ליש מ׳חצה ת׳שיעית אך

לרב הוא חלק הנשמה שהוא רב ועליון על חלקי רוח ונפש

תרבה נחלתו שייקח מחצה שהוא יותר משליש

ולמעט הוא חלק הנפש שהוא תחתון

תמעיט נחלתו שיקח תשיעית שהוא פחות משליש ולא עוד אלא סוף דבר גם חלק התשיעית לא ישאר ביד זה חלק שלם כי נפש התחתונה הנקראת כח גוף תקח ממנו אחד

איש כפי פקודיו רוצה לומר כפי מדרגות הפקידים שלו שהם נר״ן

יותן נחלתו בשכר תורה ומצות

באור הפרשה

וידבר חו״ג **דידוד** אבא נמשכים **אל משה** בינה והיא **לאמר** עולה אליו ראשי תיבות של פסוק זה ואל מי. כתב כאן הרקאנאטי ״אמנם במנין שני כתיב **לאלה תחלק הארץ** ועל כן נכתב בהם שם יה הרומז לכנסת ישראל של מעלה שהיא ארץ החיים״. ונ״ל בס״ד כוונת הרב על הבינה ולא על המלכות. לעיל הובאה המחלוקת האם לבאי הארץ נחלקה או ליוצאי מצרים נחלקה. נראה לי שיוצאי מצרים אחוזים בבינה ובאי הארץ במלכות. יוצאי מצרים חיו שלא על פי הטבע הגם שמילת מצרימה גימ׳ שכינה ואילו באי הארץ אחוזים במלכות וזה פשוט. ולפי הבנה זו נבא אל באור המילים, **לאלה** ,אלה יוצאי מצרים, האחוזים בלאה שהיא בחינת הבינה והם י״ב שבטים ולהם **תחלק הארץ** הארץ זו המלכות שיש בה י״ב גבולי אלכסון זו בחינת הפה שיש בו י״ב תיקוני דיקנא ועם עצמו זה י״ג תיקונים, ואמר **בנחלה** רמז ליסוד אמא נח לה נח זה היסוד לה ע״ה גימ׳ לאה **במספר שמות** יש כאן סוד גדול כי מספר מורה על דעת המתפשט עד המלכות וזהו מספר שמו׳ת כי שם לעולם במלכות. מספר גימ׳ מצרים כלומר לפי מספר יוצאי מצרים מחלקים את הארץ אבל ״שמות״ אלו באי הארץ.

לרב תרבה נחלתו רב ומעט זה באורות. רב מורה על בינה ואור נשמה ומעט מורה על מלכות ואור נפש. אי נמי, לרב גימ׳ עסמ״ב. **ולמעט תמעיט נחלתו** מעט כאמור מורה על נפש. מעט ע״ה גימ׳ 120 כמנין צרופי שם אלקים. יתכן שגם מעט מורה בינה בסוד ״ותחסרהו מעט מאלקים״ הנאמר על משה שהשיג מ״ט שערי בינה. **איש לפי פקדיו יתן נחלתו** פקידה במלכות עיין ערך פקד. ברם במילת פקד סוד הגאולה

ממצרים כפי שמסר להם יוסף ״פקד יפקד״ וכן אמר להם משה ״פקד פקדתי״ וגם מורה על שורש נשמת יוצאי מצרים שהם מאחוריים של אבא גימ׳ פקד כזה: יוד, יוד הי, יוד הי ויו, יוד הי ויו הי. הרי שגם כשחלקו את הארץ)מלכות(חלקו אותה לפי יוצאי מצרים (בינה).

אך זו הבינה שיש בה שם אהיה גם מספר באלב״ם גימ׳ אהיה, **בגורל** גורל זו רחל כי גורל גימ׳ רחל ע״ה, **יחלק את הארץ** זו המלכות הנקראת ארץ ונקראת אלקים לפעמים ושם אלקים במילוי אלפין כזה: אלף למד הא יוד מם גימ׳ ארץ. ארץ ישראל זה זו״ן וארץ כאמור זה שם אלקים ולכן אלקים+ארץ ישראל גימ׳ שמות וזה אומרו **לשמות** ואמר **מטות** מטה זו המלכות **אבתם** זו הבינה שהיא אב לאיש תם הוא יעקב **ינחלו** יקבלו מיסוד אמא.

על פי גימ׳ קץ זו המלכות **הגורל** גורל כאמור גימ׳ רחל ע״ה שזו המלכות **תחלק נחלתו בין רב למעט**.

סיכום

ראינו שבכל באור הפסוקים יש מעבר מבינה למלכות וההפך. קשה להכריע כיצד נחלקה הארץ להלכה ולמעשה. במישור הקבלי מלכות מקבלת מבינה את אור הנשמה ובכך מתבטלים ממנה הדינים. ניתן לאמר כי הבינה סייעה למלכות בחלוקת הארץ. דרך משל לאמא שמבקרת את ביתה ורואה שהיא במצוקה והאם יועצת לביתה ומחלצת אותה מהמצוקה.

פרק כז

(א) וַתִּקְרַבְנָה בְּנוֹת צְלָפְחָד בֶּן חֵפֶר בֶּן גִּלְעָד בֶּן מָכִיר בֶּן מְנַשֶּׁה לְמִשְׁפְּחֹת מְנַשֶּׁה בֶן יוֹסֵף וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֹתָיו מַחְלָה נֹעָה וְחָגְלָה וּמִלְכָּה וְתִרְצָה:(ב) וַתַּעֲמֹדְנָה לִפְנֵי מֹשֶׁה וְלִפְנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְלִפְנֵי הַנְּשִׂיאִם וְכָל הָעֵדָה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֵאמֹר:(ג) אָבִינוּ מֵת בַּמִּדְבָּר וְהוּא לֹא הָיָה בְּתוֹךְ הָעֵדָה הַנּוֹעָדִים עַל יְדֹוָד בַּעֲדַת קֹרַח כִּי בְחֶטְאוֹ מֵת וּבָנִים לֹא הָיוּ לוֹ:(ד) לָמָּה יִגָּרַע שֵׁם אָבִינוּ מִתּוֹךְ מִשְׁפַּחְתּוֹ כִּי אֵין לוֹ בֵּן תְּנָה לָנוּ אֲחֻזָּה בְּתוֹךְ אֲחֵי אָבִינוּ:(ה) וַיַּקְרֵב מֹשֶׁה אֶת מִשְׁפָּטָן לִפְנֵי יְדֹוָד:(ו) וַיֹּאמֶר יְדֹוָד אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:(ז) כֵּן בְּנוֹת צְלָפְחָד דֹּבְרֹת נָתֹן תִּתֵּן לָהֶם אֲחֻזַּת נַחֲלָה בְּתוֹךְ אֲחֵי אֲבִיהֶם וְהַעֲבַרְתָּ אֶת נַחֲלַת אֲבִיהֶן לָהֶן:(ח) וְאֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר אִישׁ כִּי יָמוּת וּבֵן אֵין לוֹ וְהַעֲבַרְתֶּם אֶת נַחֲלָתוֹ לְבִתּוֹ:(ט) וְאִם אֵין לוֹ בַּת וּנְתַתֶּם אֶת נַחֲלָתוֹ לְאֶחָיו:(י) וְאִם אֵין לוֹ אַחִים וּנְתַתֶּם אֶת נַחֲלָתוֹ לַאֲחֵי אָבִיו:(יא) וְאִם אֵין אַחִים לְאָבִיו וּנְתַתֶּם אֶת נַחֲלָתוֹ לִשְׁאֵרוֹ הַקָּרֹב אֵלָיו מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ וְיָרַשׁ אֹתָהּ וְהָיְתָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְחֻקַּת מִשְׁפָּט כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְדֹוָד אֶת מֹשֶׁה.

מי היה צלפחד?

כתב בספר קהלת יעקב - ערך צל - **צלפחד** שהיה מקושש עצים, לפי שהוקשה לו למה שבת שקדוש מכל הימים יהיה במלכות, וכל ימי החול יהיה בו' קצוות, ודוד אמר על זה עדותיך נאמנו מאד, ולא קשה קושית צלפחד כי לביתך שהיא המלכות נאוה קודש קדושת שבת, לפי שרגליה יורדת מות, ולולא קדושת השבת היה יונקים ממנה הרבה, אבל הוי"ה שהוא ו' דזעיר לאורך ימים הן ימי החול, שממנו אין יכולים לינק כל כך, כן כתב בכסא מלך בתיקונים י"א ע"ב:

כתב בספר ליקוטי הש"ס - מסכת שבת - מעשה באדם אחד שיצא בשבת וראה פרצה בשדהו ונמלך וגו' דע כי החסיד זה הוא ר' יהודא ב"ר אילעי ואז נתנוצץ בו נשמת צלפחד הצדיק אשר חטא בענין קשישת עצים בשבת כדברי רע"ק ז"ל ועתה תיקן אותו חסיד בחסידות זה ומעשיהו וז"ס שארז"ל שיצא לו צלף חד וממנו הי' פרנסתו ופרנסת ביתו כי **צלף חד** היינו **צלפחד** והיתה מזה פרנסתו כי הוא תיקן מה שקילקל מקודם והזדונות נעשה לו כזכיות בתשובה מעליותא כי האי. גם זה מהרב זלה"ה:

כתב בספר **ערכי הכינויים** לרבי משה זכות ז"ל - אות צ

[שנז] צלפחד הוא שלש [מ]הגבורות של פחד שהם ה' בנותיו. ודע כי אין גבורות אלו הולכות ממש אל הנקבה, רק הם נשארות ביסוד ז"א ומשם מאירות. ולכן היה להם חלק בא"י. כי (גם) [למרות] שהם גבורות, מכל מקום אחוזות בזכר. ומחלה ונועה הם השתי [גבורות] בלתי נמתקות, והג' אחרות הם הנמתקות וסודם מבואר ב"ליקוטי תורה", פ' פנחס.

פרשת בנות צלפחד

ותקרבנה יש כאן התקרבות והעלאת מ"ן של **בנות** אלו הב"ן היינו ה' בנות **צלפחד** צל פחד כלומר גבורה. גם צלפחד גימ' יצחק עם ד' אותיות של יצחק. **בן** שהיא בחינת בן ובחינת **חפר** רפ"ח ניצוצין **בן גלעד בן מכיר בן מנשה למשפחת מנשה בן יוסף ואלה שמות בנתיו** גילה לנו כאן הארי הקדוש בשער הפסוקים - פרשת פנחס – "דע, כי צלפח"ד הוא שורש הגבורות, ולכן יש בו אותיות צ"ל פח"ד. וה' בנותיו, הם הה' גבורות. ואלו הם אותם הה' גבורות הנשארות ביסוד דז"א, ואינם הולכות אל המלכות, אבל באות גבורות אחרות מחדש, וניתנים אל המלכות, כנודע. ולכן היה מרע"ה מסופק, אם היה להם חלק ונחלה בארץ, שהיא המלכות. והשיב לו הקב"ה, שכיון שהם מאירות במלכות, ראויות הם ליטול חלק בארץ. והנה ה' גבורות האלה השלשה מהם הם נמתקות ע"י החסדים. והשנים אינם נמתקות כנודע. והנה הג' הנמתקות, הם חגלה מלכה תרצה. כי חגלה פי' חג לה לפי שהיא מתוקה, גם מלכה שמה מורה עליה. גם תרצה מלשון רצון וחסד והשנים שאינם נמתקות הם מחלה ונועה. מחלה כמו מ"ח ל"ה, מלשון (בראשית ז' כ"ג) וימח את כל היקום. נועה, מלשון (ישעיה כ"ד י"ז) נוע תנוע ארץ. ע"כ. ה"ג נחלקות לשנים: אלו שאינן נמתקות

והנמתקות. **מחלה נעה** אלו שאינן נמתקות **וחגלה ומלכה ותרצה** אלו הנמתקות וכדברי הארי הקדוש. בפסוק זה נזכר חמש פעמים "בן" רמז לחמש בנות צלפחד שהן בחינת ה"ג גם ה"פ בן גימ' י"פ הוי"ה להראות שהן קומה שלימה.

ותעמדנה עניין העמידה מורה על קומה שלימה בכלים ואורות ועוד תפילת עמידה נחשבת זכר לעומת תפילה בישיבה הנחשת נקבה וכאן בנות צלפחד עמדו כזכרים לתבוע ירושתן בארץ ישראל. **לפני משה** הן השוו קומה עד ג"ר דבינה שאלו הן פני משה **ולפני אלעזר הכהן** ג"ר דחסד דנוק' **ולפני הנשיאם** שהם ג"ר דמלכות **וכל העדה** מלכות וזה היה **פתח אהל מועד** מלכות כי באו לתבוע חלקן בארץ ישראל שהיא המלכות **לאמר** והיה כאן עליית עולמות שהמלכות עלתה לתפארת כמו לעתיד לבוא שאור הלבנה יהיה כאור החמה.

אבינו המייצג את ספירת הגבורה שהיא דינים ולכן **מת** מחמת תוקף הדינים **במדבר** שאינו מיושב והא מקום חורב גימ' גבורה ושממה **והוא לא היה בתוך העדה הנועדים על ידוד בעדת קרח כי בחטאו מת** אמרו בחטאו חטא ו' שהקיש עצים והשווה את ז"א לנוק' **ובנים לא היו לו** בנים אלו חסדים לעומת בנות שהן גבורות ואמרו שהיו לו חמש גבורות.

למה יגרע שם אבינו שם זו בחינת המלכות כי עתה באו לתבוע חלקן בארץ ישראל שהיא בחינת שם של ישראל **מתוך משפחתו כי אין לו בן תנה לנו אחזה בתוך אחי אבינו.**

ויקרב משה את משפטן לפני ידוד במה הסתפק משה? כתב כאן הארי הקדוש בספר לקוטי תורה - פרשת פנחס - ענין בנות צלפחד הם סוד הגבורו' והם ה"ג לכן היו ה', צלפחד פי' צל פחד שהוא שורש הגבורות וזהו צלפחד ואלו הן אותן ה"ג שנשארו ביסוד דז"א ואינם יורדות אל הנוקבא רק באים אחרים חדשים וניתנין בנוקבא כנודע לכן היה משה מסופק אם יש להם חלק בנחלת א"י שהיא המלכות.

ויאמר ידוד אל משה לאמר כן בנות צלפחד דברת תרגום "כן" יאות כלומר הן דורשות דבר הראוי להן **נתן תתן** כפל הלשון מורה על שתי נחלות והפסוק מבאר שצריך לתת **להם אחזת נחלה בתוך אחי אביהם** זה חלק אחד **והעברת את נחלת אביהן להן** זה חלקו כיוצא ממצרים.

פרשת נחלות

בעניין הירושה אנו רואים שבן קודם לבת וזה על פי הסוד הירושה כי תפארת קודם למלכות. **ואל בני ישראל תדבר לאמר** פרשה זו באה לרומם אותם **איש** תפארת **כי ימות** נשברים כליו ואורות עולים לבינה שהיא העולם הבא **ובן אין לו** שלא השאיר רשימו **והעברתם את נחלתו לבתו** מלכות. **ואם אין לו בת** מלכות דז"א **ונתתם את נחלתו לאחיו** ו"ק. **ואם אין לו אחים** שנשברו כל הו"ק או לא נאצלו **ונתתם את נחלתו לאחי אביו** אביו היינו חכמה ואחי אביו זו הבינה וחלקיה כי היא אומרת "מי

יתנך כאח לי״ **ואם אין אחים לאביו** שגם הבינה נגנזה במעי אבא **ונתתם את נחלתו לשארו** שאר היינם בחינת מלכות של החכמה או הכתר לפי העניין **הקרב אליו ממשפחתו וירש אתה** הירושה לא אובדת אלא מגיעה למקומה הראוי. עיון במילת ירושה מורה על דינים כי אלו אותיות ריו ש ה. ריו גימ׳ גבורה ש אלקים מלא כזה: אלף למד הי יוד מם ואות ה אלו ה׳ אותיות אלקים.

והיתה לבני ישראל לחקת חקת היינו מלכות **משפט** עמודא דאמציעתא היינו תפארת כי הירושה היא לבן או לבת **כאשר צוה ידוד את משה**.

סוד הירושה

סוד הירושה מבואר ברקאנאטי על התורה - פרשת פינחס - ואל בני ישראל תדבר לאמר איש כי ימות ובן אין לו. כבר הודעתיך כי אפילו מצות הדינין והנחלות תלויין במרכבה עליונה ומשם השתלשלותם ואצילותם וידעת כי תפארת ישראל ושכינת עוזו נקראים בן ובת ויורשים נחלת החכמה והבינה הנקראים אב ואם בסוד ארבע אותיות של שם הגדול הרומז לאב ואם ובן ובת ולפי זה תוכל להבין כי **הבן קודם לבת בירושת אביו ואמו** והוא חייב לזון הבת מנכסי אביו כמו שאמרו רבותינו ז״ל הבנים ירשו והבנות יזונו וכן אמרו רבותינו ז״ל בספר הזוהר [אדרא זוטא רצ״א א׳] כי אם לבינה תקרא לתבונה תתן קולך. <תרגום - ״כי אם לבינה תקרא לתבונה תתן קולך״ (משלי ב׳ ג׳)>. כיון דאמר לבינה אמאי אמר לתבונה. <כיון שאמר כי אם לבינה תקרא למה כתוב אחר כך לתבונה תתן קולך>. אלא כולא כמה דאמינא. <אלא הכל הוא כמו שאמרתי (אשר בזמן שבינה מנקת לבן ובת נקראת תבונה)>. הי מינייהו עילאה. <ואיזה מהן עליונה>. בינה עילאה מתבונה בינה אב ואם ובן. <ומשיב בינה היא עליונה מתבונה בינה היא אב ואם ובן>. אב י׳ אם ה׳ בן בגוויהו. <י׳ אב ה׳ אם ובן ביניהם>. תבונה כללא דבנין בן ובת ו׳ ה׳. <תבונה היא כולה כלל של הבנים בן ה׳ ובת ו׳>. ולא אשתכח אב ואם אלא [בבינה ובתבונה] דאימא רביעא עלייהו ולא אתגלייא. <כי לא נמצא אב ואם שהם י״ה אלא בבינה ובתבונה אימא רובצת על הבנים ואינה מגולה>. אשתכח דכללא דתרין בנין איקרי תבונה. <נמצא שכלל ב׳ בנים שהם ז״א ומלכות נקרא תבונה>. וכללא דאב ואם ובן חכמה בינה ודעת. <והכלל של אב ואם ובן הם חכמה בינה ודעת>. בגין דהאי בן נטיל סימנין דאבוי ואימיה ואמאי איקרי דעת. <משום שזה הבן שהוא ז״א כשלוקח הסימנים של אביו ואמו הוא נקרא דעת>. דהוא סהדותא דתרווייהו. <שהיא לשון עדות שהיא עדות על שניהם>. והאי בן איקרי בוכרא דכתיב בני בכורי ישראל. <והבן הזה שהוא הדעת נקרא בכור שכתוב ״בני בכורי ישראל״>. ובגין דאיקרי בוכרא נטיל תרין חולקין. <ומשום שנקרא בכור לוקח שני חלקים (מאבא ואמא)>. וכד איתרבי בעטרוי נטיל תלתא חולקין. <וכשהוא מתגדל בעטרותיו לוקח שלשה חלקים>. ובין כך ובין כך תרין חולקין ותלת חולקין. <ובין כל ובין כך שני חלקים ושלשה חלקים>. כלא חד מלה ודאי הכי הוי ירותא דאבוי ואימיה ירית. <הכל הוא דבר אחד ודאי זה ירושת אביו ואמו יורש>. מאי ירותא דא. <ומהי הירושה הזו היא ירושת אביו ואמו החכמה ובינה>. עטרין דהוו גניזין בגווייהו ואחסינו לבן דא. <עטרות שהיו גנוזים בתוכה והורישו לבן הזה>. מסטרא דאבוי הוה גניז בגביה חד עטרה דאקרי חסד. <מצד אביו היתה גנוזה בתוכו בדעת עטרה אחת שנקראת

חסד>. ומסטרא דאמא חד עטרה דאקרי גבורה. <ומצד אמא עטרה אחת שנקראת גבורה>. וכולהו מתעטרין ברישיה ואחיד לון. <וכולם מתעטרים בראש ז״א ואוחז אותם>. וכד נהירין אלין אב ואם עלייהו כלהו אקרון תפילין דרישא. <וכשמאירים אלו אבא ואמא עליו נקראים כולם תפלין של ראש>. וכולא ירית בן דא ונטיל כולא. <והכל יורש זה הבן ולוקח הכל>. והאי יהיב לברתא וברתא מיניה איתזן. <והוא נותן לבת והבת ממנו ניזונת>. ועכ״פ ברא ירית לאבוי ואמיה ולא ברתא. <ועל כל פנים נשמע מכאן שהבן יורש את אביו ואמו ולא הבת>. ומניה איתזן ברתא כדכתיב ומזון לכולא ביה. <וממנו ניזונת הבת כמו שכתוב ומזון לכלא ביה>. והבן כל זה המאמר היטב גם על רמז בינה ותבונה כי אותיות בינה בן י״ה והרמז לתפארת ישראל הנקרא בן לי״ה הרומז לחכמה ובינה אמנם אותיות תבונה הן בן בת וה׳ והרמז לתפארת ישראל ושכינת עוזו הנקראים בן ובת והן נרמזים בחצי השם האחרון שהוא ו״ה׃

(יב) וַיֹּאמֶר יְדֻוָד אֶל מֹשֶׁה עֲלֵה אֶל הַר הָעֲבָרִים הַזֶּה וּרְאֵה אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃(יג) וְרָאִיתָה אֹתָהּ וְנֶאֱסַפְתָּ אֶל עַמֶּיךָ גַּם אָתָּה כַּאֲשֶׁר נֶאֱסַף אַהֲרֹן אָחִיךָ׃(יד) כַּאֲשֶׁר מְרִיתֶם פִּי בְּמִדְבַּר צִן בִּמְרִיבַת הָעֵדָה לְהַקְדִּישֵׁנִי בַּמַּיִם לְעֵינֵיהֶם הֵם מֵי מְרִיבַת קָדֵשׁ מִדְבַּר צִן׃

ספר במדבר פרק כז ׃ **(טו) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל יְדֻוָד לֵאמֹר׃(טז) יִפְקֹד יְדֻוָד אֱלֹהֵי הָרוֹחֹת לְכָל בָּשָׂר אִישׁ עַל הָעֵדָה׃(יז) אֲשֶׁר יֵצֵא לִפְנֵיהֶם וַאֲשֶׁר יָבֹא לִפְנֵיהֶם וַאֲשֶׁר יוֹצִיאֵם וַאֲשֶׁר יְבִיאֵם וְלֹא תִהְיֶה עֲדַת יְדֻוָד כַּצֹּאן אֲשֶׁר אֵין לָהֶם רֹעֶה׃(יח) וַיֹּאמֶר יְדֻוָד אֶל מֹשֶׁה קַח לְךָ אֶת יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ וְסָמַכְתָּ אֶת יָדְךָ עָלָיו׃(יט) וְהַעֲמַדְתָּ אֹתוֹ לִפְנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְלִפְנֵי כָּל הָעֵדָה וְצִוִּיתָה אֹתוֹ לְעֵינֵיהֶם׃(כ) וְנָתַתָּה מֵהוֹדְךָ עָלָיו לְמַעַן יִשְׁמְעוּ כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃(כא) וְלִפְנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן יַעֲמֹד וְשָׁאַל לוֹ בְּמִשְׁפַּט הָאוּרִים לִפְנֵי יְדֻוָד עַל פִּיו יֵצְאוּ וְעַל פִּיו יָבֹאוּ הוּא וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִתּוֹ וְכָל הָעֵדָה׃(כב) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְדֻוָד אֹתוֹ וַיִּקַּח אֶת יְהוֹשֻׁעַ וַיַּעֲמִדֵהוּ לִפְנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְלִפְנֵי כָּל הָעֵדָה׃(כג) וַיִּסְמֹךְ אֶת יָדָיו עָלָיו וַיְצַוֵּהוּ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְדֻוָד בְּיַד מֹשֶׁה.**

בקשת משה

וידבר משה יש כאן העלאת מ״ן מהבינה **אל ידוד** אל החכמה **לאמר** והכתר. ומן הכתר נמשך מ״ד אל חו״ב ות״ת **יפקד ידוד** ז״א שהוא **אלהי הרוחת** היסוד הנקרא **לכל** השולט על הנוק׳ הנקראת **בשר** והפקידה תהיה שימצא **איש** תפארת המשפיע **על העדה** המלכות והוא יהיה נשפע מהבינה הנקראת **אשר יצא לפניהם ואשר יבא לפניהם ואשר יוציאם ואשר יביאם** כדי **ולא תהיה עדת ידוד** זו״ן **כצאן** מלכות **אשר אין להם** ללא **רעה** תפארת.

ציווי ד׳

ויאמר ידוד שפע חכמה וחסדים נמשכים **אל משה** אל הבינה **קח לך את יהושע** יסוד **בן נון** בן הבינה בה יש נש״ב **איש** ת״ת **אשר** בינה **רוח בו** יש בו אור הרוח **וסמכת את ידך** חו״ג דבינה משפעים לזרועות עולם ומשם נשפע **עליו**. ואמר **והעמדת אתו לפני אלעזר הכהן** לפני חסד דז״א **ולפני כל העדה** האחוזים במלכות **וצויתה אתו לעיניהם** מלשון חיבור וייחוד של יסוד ומלכות **ונתתה מהודך** מהוד דבינה נמשך שפע לגבורה דז״א עד להוד דז״א **עליו** יסוד ז״א **למען ישמעו** מאחר ויש בו משפע הבינה הם ישמעו לו **כל עדת בני ישראל** האחוזים במלכות. **ולפני אלעזר הכהן יעמד** לפני חסד דז״א יתעלה ויתרומם **ושאל לו במשפט האורים לפני ידוד על פיו יצאו ועל פיו יבאו הוא וכל בני ישראל אתו וכל העדה**

[עריכה] ביצוע

ניתן לומר בס״ד, הסמיכה היא מהבינה כידוע ממאמר אותיות דרב המנונא סבא, כאן מרע״ה ממשיך שפע מנה״י דאימא לנה״י דז״א ומשם לכח״ב דנוק׳ מקומו של יהושע וזה רמוז בתיבות כך: **ויעש משה כאשר** אשר זו הבינה והוא ממשיך ממנה לתו״מ וזה הוא **צוה ידוד אתו** אתו אלו תו״מ את זו המלכות ואות ו׳ תפארת. כדי להשפיע ליהושע שהוא במלכות, כמ״ש פני יהושע כפני לבנה, **ויקח את יהושע ויעמדהו לפני אלעזר הכהן אלעזר** הכהן הוא חסד דנוק׳ ויהושע עומד לפני דהיינו בג״ר דנוק׳ כדי לקבל את השפע הבא מהבינה והתפארת **ולפני כל העדה** שהם במלכות **ויסמך את ידיו עליו** הנה הסמיכה שזו המשכה מנה״י דאמא לכח״ב דז״א **ויצוהו כאשר דבר ידוד ביד משה.**

פירוש נוסף, **וידבר** חו״ג **דמשה** בינה עולים **אל ידוד** אבא והוא **לאמר** עולה לאריך. שונה פסוק זה משאר הפסוקים בהם יש ירידת שפע אבא לאמא וכאן בינה מעוררת לאבא והענין כי הבינה חפצה בתיקון המלכות אלו עדת בני ישראל ולכן שהיא קשורה יותר מאבא למלכות היא מעוררת את אבא.

יפקד סוד פקד כאן הוא באבא **ידוד** והוא משפיע ל**אלהי** בינה המשפיעה לתפארת **הרוחת** שם סוד הרוח והיא המשפיעה **לכל** ליסוד הנקרא כל וזה משפיע למלכות הנקראת **בשר** בסוד ״בשר מבשרי״ אי נמי ״לכל בשר״ היינו תפארת והיא הנקראת **איש** והיא משפעה שפעה **על העדה** המלכות. הרי שבחירת המנהיג תלויה בהכרזה של מעלה.

אשר ידוע שמילת אשר היא בבינה. וזכר כאן ה״פ אשר לרמוז על הבינה שיש בה נש״ב. והכוונה שהמנהיג יהיה בתשובה תדירית וממצב זה ינהיג את העם והוא **יצא לפניהם** סוד פנים הוא בג״ר והכוונה שהוא ירומם את רוח העם יתווה להם דרך יעמיד חזון ובלשוננו יקבע יעדים, **ואשר יבא לפניהם** והוא ידריך אותם בכל המשימות המעותדות **ואשר יוציאם ואשר יביאם** קשה, והלא כבר אמר אשר יצא לפניהם וכו׳? אלא כאן לא נקט לפניהם אלא אמר יוציאם והכוונה שידבר בלשון העם ולא בלשונו בבחינת ״גחין ולחיש״ להם. המנהיג צריך לכפוף קומתו כשבא

להשפיע להם מתבונתו. **ולא** ואם אין הדבר כך הרי ש**תהיה עדת ידוד כצאן אשר אין להם רעה** ומרעה אל רעה ילכו.

מיד מגיע הדיבור **ויאמר ידוד** אמירה בנחת וכאן נמשך שפע אבא **אל משה** אל הבינה ומעורר אותה. ויאמר רומז על גבורות אמא כי תיבת ויאמר קרי ביה ריו אם ריו=גבורה אם=בינה. אמנם גבורות אמא הם דינים חלושים וכפויים לשליטת החסדים ולכן אמירה זה בנחת. **קח לך את יהושע בן נון** מנהיג ומכניס לארץ **איש אשר רוח בו** מנהיג החוזר בתשובה תמיד **וסמכת את ידך עליו** חו"ג דבינה משפיעים לתפארת. ואל תקשה מאמרם יהושע פני לבנה והיינו מלכות כי יהושע מול משה נערך כלבנה מול חמה אבל יהושע הוא סוד חסד דזעיר. ואמר "קח לך" גימ' ביוסף רמז למה שאמרו (רמ"ע מפאנו בספר גילגולי הנשמות) שיהושע גילגול יוסף כלומר ב יוסף כלומר יוסף השני. ולפי שלא חטא באשת פוטיפר זכה לקחת את רחב. לפי דעת בעל המגלה עמוקות השיג יהושע מה שלא השיג משה וזה שער הנון ולכן נקראת "בן נון".

והעמדת אתו כי הוא היה נער לא ימיש בבחינת נפש וכעת בבואו להנהיג צריך העמדה והיינו מדרגת רוח וזה המילה "אתו" את ו היינו תפארת ומלכות וזה הוא בדיוק **לפני אלעזר הכהן** שסודו בחסד דז"א שזו הקומה של יהושע **ולפני כל העדה** מלכות **וצויתה אתו לעיניהם** שיראו ויבינו שכעת הוא המנהיג.

ואמר **ונתתה מהודך** ממידת הוד דבינה נשפע אור הנשמה לכתר דז"א ולכן אמר **עליו** שזה רישא דז"א **למען ישמעו כל עדת בני ישראל** כי מהבינה יש את התשובה ושם השמיעה.

ולפני אלעזר הכהן יעמד ושאל לו במשפט האורים לפני ידוד סוד האורים ותומים הוא בזו"ן **על פיו יצאו** למלחמה **ועל פיו יבאו** ישובו **הוא** האחוז בבינה **וכל בני ישראל** תפארת בסוד "ישראל אשר בך אתפאר" **אתו** זו"ן **וכל העדה** מלכות.

ויעש משה כאשר צוה ידוד אתו ויקח את יהושע ויעמדהו לפני אלעזר הכהן ולפני כל העדה כדלעיל.

ויסמך את ידיו חו"ג דבינה משפעים לחסד דז"א ונותנים לו סמיכה מאות סמך של הבינה הנקראת אפרסמון והיא עזקא דכיא ושפע זה בא **עליו** לרישא דז"א **ויצוהו כאשר דבר ידוד ביד משה**.

פרק כח

(א) וַיְדַבֵּר יְדוָד אֶל משֶׁה לֵאמֹר׃(ב) צַו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֶת קָרְבָּנִי לַחְמִי לְאִשַּׁי רֵיחַ נִיחֹחִי תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֲדוֹ׃(ג) וְאָמַרְתָּ לָהֶם זֶה הָאִשֶּׁה אֲשֶׁר תַּקְרִיבוּ לַידוָד כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִם שְׁנַיִם לַיּוֹם עֹלָה תָּמִיד׃(ד) אֶת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַּבֹּקֶר וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם׃(ה) וַעֲשִׂירִית הָאֵיפָה סֹלֶת

לִמְנָחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן כְּתִית רְבִיעִת הַהִין:(ו) עֹלַת תָּמִיד הָעֲשִׂיָה בְּהַר סִינַי לְרֵיחַ נִיחֹחַ אִשֶּׁה לַידוָד:(ז) וְנִסְכּוֹ רְבִיעִת הַהִין לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד בַּקֹּדֶשׁ הַסֵּךְ נֶסֶךְ שֵׁכָר לַידוָד:(ח) וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם כְּמִנְחַת הַבֹּקֶר וּכְנִסְכּוֹ תַּעֲשֶׂה אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַידוָד:(ט) וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת שְׁנֵי כְבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִם וּשְׁנֵי עֶשְׂנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן וְנִסְכּוֹ:(י) עֹלַת שַׁבַּת בְּשַׁבַּתּוֹ עַל עֹלַת הַתָּמִיד וְנִסְכָּהּ:(יא) וּבְרָאשֵׁי חָדְשֵׁיכֶם תַּקְרִיבוּ עֹלָה לַידוָד פָּרִים בְּנֵי בָקָר שְׁנָיִם וְאַיִל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם:(יב) וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן לַפָּר הָאֶחָד וּשְׁנֵי עֶשְׂנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן לָאַיִל הָאֶחָד:(יג) וְעִשָּׂרוֹן עִשָּׂרוֹן סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד עֹלָה רֵיחַ נִיחֹחַ אִשֶּׁה לַידוָד:(יד) וְנִסְכֵּיהֶם חֲצִי הַהִין יִהְיֶה לַפָּר וּשְׁלִישִׁת הַהִין לָאַיִל וּרְבִיעִת הַהִין לַכֶּבֶשׂ יָיִן זֹאת עֹלַת חֹדֶשׁ בְּחָדְשׁוֹ לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה:(טו) וּשְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת לַידוָד עַל עֹלַת הַתָּמִיד יֵעָשֶׂה וְנִסְכּוֹ.

הקדמה כללית

ראה ערך תורת העולה בו הסברנו שקרבן עולה הוא כנגד המלכות לפי דברי הרשב״י.

ציווי על קרבן התמיד

וידבר חו״ג **דידוד** נמשכים אל **אל משה** בינה והיא **לאמר** עולה אליו. ר״ת של פסוק זה ואל מי.ובא הדיבור **צו** שהבינה תתחבר בצותא עם המלכות הנקראת **את** ועם **בני ישראל** התפארת **ואמרת** והיא תעלה אותם **אלהם** אליה לבינה הנקראת לאה והיא ם סתומה. ובא הציווי **את** זו המלכות הנקראת את יש לקרב אל התפארת ולכן נקרא **קרבני** קרבן שיש בכוחו לקרב את הבן והיא **לחמי** בסוד ״כי אם הלחם אשר הוא אוכל״ והיא **לאשי** הנוק׳ של ז״א והיא מעלה אליו **ריח ניחחי** מ״ן והיא **תשמרו** בחינת השמירה והיא עולה אליו **להקריב** ומתקרבת **לי** אליו **במועדו** ביסוד הנקרא אהל מועד גימ׳ יוסף ועוד מועדו היינו מועד ו׳ המועד של התפארת ועוד יש כאן רמז למוחין דאבא הבאים ממילוי שם ע״ב שהם ״מו״ ונמשכים עד היסוד הנקרא עד.

ואמרת להם אמרה זו המלכות העולה ליסוד הנקרא **זה** והוא מעלה אליו את המלכות שהיא **האשה** ה׳ בתראה והיא הנקראת אשה והיסוד מעלה את המלכות אל הבינה הנקראת **אשר** ומטרת הקרבן כאמור להעלות את המלכות **תקריבו לידוד** לתפארת **כבשים** אלו נצח והוד **בני שנה** שכל אחד מהם מנצח והוד הוא ספירה בתפארת **תמימם** שזו הספירה של יעקב הנקרא איש תם **שנים** שני ספירות אלו הם חלק מספירת התפארת הנקראת **ליום** יום והיא **עלה** עולה אליו ומתייחדת איתו וזה באור מילת **תמיד** אותיות **תם** זה יעקב איש תם ואותיות **יד** של תמיד גימ׳ דוד שזו מדרגת המלכות.

עולת התמיד של הבקר

את הכבש אחד תעשה בבקר בבקר זו מידתו של אברהם אבינו ואז שולטת מידת החסד שממנה נמשך הנצח **ואת הכבש השני תעשה בין הערבים** זו מידתו של יצחק אבינו ובעת הזו יש התעוררות מידת הדין וכנגד זה מקריבים את הקרבן שהוא כנגד

ההוד. קרבן התמיד הוא תיקון למלכות ולכן **ועשירית האיפה** זו כנסת ישראל כך כתוב בזוהר ובתיקונים והיא **סלת** סולת גימ' מלכות והיא נקראת **למנחה** כאשר היא בין חסד וגבורה והקרבנות הם מסייעים להעלותה לשם **בלולה בשמן** רמז למוחין דאבא **כתית** הנמשכים ליסוד ומשם אל המלכות היא הנקראת **רביעת ההין** כלומר היא רגל רביעית למרכבה בסוד רביעית לאבות או פירוש נוסף היא כנגד עולם העשיה שהוא רביעי לעולמות. **עלת תמיד** זו כאמור המלכות העולה תמיד אליו **העשיה בהר סיני** כלומר המלכות נבנית ונעשית במקום זה הנקרא הר סיני שם כתר רחל עומד מול תפארת דז"א ושם יסוד אמא משפיע למלכות והיא מעלה **לריח ניחח** מ"ן **אשה** ממנה **ללידוד** לתפארת. לאחר המשכת החסדים יש את המשכת הגבורות **ונסכו** נסכי היין באים גם הם לתיקון המלכות היא הנקראת **רביעת ההין** כמבואר לעיל **לכבש האחד** שמידתו נצח. הגבורות נמשכות מאבא הנקרא **בקדש** אל המלכות **הסך** ע"ה גימ' אלקים **נסך** אלו ה"ג שכל אחד מהם הוא הוי"ה גימ' 130 כמנין **נסך** וכעת המלכות נבנית מחסדים וגבורות והיא הנקראת בן מתמלאת בעשר פעמים בן גימ' 520 כמנין **שכר** והיא מוכנה לייחוד עם **לידוד**.

עולת התמיד של בן הערביים

ואת הכבש השני שהוא כנגד ההוד **תעשה בין הערבים** בזמן הראוי לו **כמנחת הבקר וכנסכו תעשה אשה ריח ניחח לידוד** כפי שהתבאר לעיל הקרבן בונה את המלכות ומביא אותה פנים בפנים מול התפארת.

עולת התמיד ביום שבת

בשלושה רגלים וכן בראש חודש בראש השנה ויום הכיפורים יש שבעה ככשים מלבד עולת התמיד ואילו בשבת לא מצאנו שבעה כבשים. הטעם לכך אומר רבנו אור החיים הקדוש מפני שהשבת היא סוד השבע. **וביום השבת שני כבשים בני שנה תמימם** כמו בכל יום אולם **ושני עשרנים** כי כל מעשי השבת כפולים: לחם משנה, את שבתותי וכו', ובדרך סוד נראה כי השבת היא במלכות וביסוד כפי שכתב בספר שערי אורה וכנגד שתי בחינות אלו יש לנו זכור ושמור ולכן הצטוינו על שני עשרונים לתיקון ה**סלת** סולת גימ' מלכות והיא עולה בין זרועותיו ונקראת **מנחה** כשהיא מתוקנת **בלולה בשמן** מחסדים **ונסכו** וגבורות. **עלת שבת** זו המלכות בסוד ש בת והיא בחינת ליל שבת ובחינת שמור **בשבתו** זו בחינת יום שבת קרי כאן שבת ו שבת של ו' וזו בחינת יום שבת וזו בחינת הזכור **על** בנוסף ל**עלת התמיד ונסכה**.

עולת ראש חודש

ראש חודש הוא ראש השנה של החודש. ביום זה נהגו לשמוח וכיום לובשים בו בגדי שבת ועוד מנהגים לנשים. **ובראשי חדשיכם** גם ביום זה מתקנים את המלכות ולכן **תקריבו** את המלכות כדי שהיא תהיה **עלה לידוד** לז"א וזאת על ידי **פרים בני בקר שנים** פר הוא מצד הגבורות וכן **ואיל אחד** ואילו **כבשים בני שנה** אלו החסדים **שבעה תמימם**. יתכן גם איל כנגד הכתר פרים אלו חו"ב וכבשים ז"ת. וגם כאן

מתקנים את המלכות מצד החסדים על ידי השמן ומצד הגבורות על ידי היין. ושלשה עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן לפר האחד ושני עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן לאיל האחד. ועשרן עשרון סלת מנחה בלולה בשמן לכבש האחד עלה ריח ניחח אשה לידוד. ונסכיהם חצי ההין יהיה לפר ושלישת ההין לאיל ורביעת ההין לכבש יין זאת עלת חדש בחדשו לחדשי השנה.

שעיר ראש חדש

בראש חודש הלבנה נעלמת. אמר הקב"ה "הביאו עלי כפרה על שמיעטתי את הלבנה וזה אומרו **ושעיר עזים אחד לחטאת לידוד** דייקא **על** מלבד **עלת התמיד יעשה ונסכו**. עיין בפרדס שער מיעוט הירח.

במדבר פרק כח : **(טז) וּבַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ פֶּסַח לַיהוָה׃(יז) וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה חָג שִׁבְעַת יָמִים מַצּוֹת יֵאָכֵל׃(יח) בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא קֹדֶשׁ כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ׃(יט) וְהִקְרַבְתֶּם אִשֶּׁה עֹלָה לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי בָקָר שְׁנַיִם וְאַיִל אֶחָד וְשִׁבְעָה כְבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִם יִהְיוּ לָכֶם׃(כ) וּמִנְחָתָם סֹלֶת בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂנִים לַפָּר וּשְׁנֵי עֶשְׂנִים לָאָיִל תַּעֲשׂוּ׃(כא) עִשָּׂרוֹן עִשָּׂרוֹן תַּעֲשֶׂה לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכְּבָשִׂים׃(כב) וּשְׂעִיר חַטָּאת אֶחָד לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם׃(כג) מִלְבַד עֹלַת הַבֹּקֶר אֲשֶׁר לְעֹלַת הַתָּמִיד תַּעֲשׂוּ אֶת אֵלֶּה׃(כד) כָּאֵלֶּה תַּעֲשׂוּ לַיּוֹם שִׁבְעַת יָמִים לֶחֶם אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה עַל עוֹלַת הַתָּמִיד יֵעָשֶׂה וְנִסְכּוֹ׃(כה) וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ**.

במדבר פרק כח :**(כו) וּבְיוֹם הַבִּכּוּרִים בְּהַקְרִיבְכֶם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַיהוָה בְּשָׁבֻעֹתֵיכֶם מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ׃(כז) וְהִקְרַבְתֶּם עוֹלָה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי בָקָר שְׁנַיִם אַיִל אֶחָד שִׁבְעָה כְבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה׃(כח) וּמִנְחָתָם סֹלֶת בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂנִים לַפָּר הָאֶחָד שְׁנֵי עֶשְׂנִים לָאַיִל הָאֶחָד׃(כט) עִשָּׂרוֹן עִשָּׂרוֹן לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכְּבָשִׂים׃(ל) שְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם׃(לא) מִלְבַד עֹלַת הַתָּמִיד וּמִנְחָתוֹ תַּעֲשׂוּ תְּמִימִם יִהְיוּ לָכֶם וְנִסְכֵּיהֶם**.

וביום הבכורים

מדוע נקרא החג בתורה יום הבכורים? נראה שזה הוא יום של הבכורים של ישראל הנקרא "בני בכורי ישראל" וזו ספירת התפארת וזו תורה שבכתב וספירה זו נקראת יום. ביום חג השבועות מתחברים ספירת תפארת עם המלכות (ראה שערי צדק לקמן) ואז נקראת **מנחה חדשה** כי היא עולה להיות בין זרועותיו היינו בין חסד (פסח) וגבורה (סכות) וחג השבועות הוא כנגד יעקב.

בהקריבכם מנחה חדשה

מה היא המנחה החדשה? עיין מנחה וכתב בספר קהלת יעקב - ערך מן שמצא ברעיא מהימנא (פינחס רמ"ז.) פירוש כשהמלכות בין ב' זרועות נקרא מנחה חדשה. ע"כ.

והרב הרקאנטי פ׳ פנחס – ״וביום הבכורים בהקריבכם מנחה חדשה. מנחה חדשה היא שתי הלחם ונקראת מנחה חדשה כי באים להתיר החדש במקדש כאשר העומר מתיר במדינה. והרמז כדי שתטול מדת הדין חלקה בתחלת הקרבנות שנאמר והקריב את אשר לחטאת ראשונה. ונראה לי כי הוא סוד היותם חמץ והרמז למדת הדין החמוצה והקשה וכבר כתבתי טעם אחר בזה וזה חדשתי מלבי״.

והנה בזוהר (בראשית דף רס ע״ב – השמטות) ״וביום הבכורים בהקריבכם מנחה חדשה. לקבל דרגא דיעקב דהא כדין אשתלים עלמא ואתחדש ואנן מנינן שבע שבועין בגין לחברא כלא ביובלא עלאה דיהבא להאי ברא בוכרא עטרה דאורייתא דאתכלילת במ״ט אנפין ונפקא מחכמה עלאה באינון חמשין שערי בינה ואתייהיבת להאי ברא בוכרא ע״י דמשה דאחיד נמי בהאי דרגא הה״ד צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה במלכא דשלמא כלא דיליה דהא אוקימנא דהאי דרגא שלים מכל סטרין ושלים אקרי ברזא דמהימנותא דכתיב ויעקב איש תם. ביום חתונתו דא כד אתייהיבת. וביום שמחת לבו. כד אתבני בי מקדשא תא חזי כתיב בחדש השלישי דאתחבר האי דרגא דאקרי שלישי בחדש והיא חתונתו ע״ד כתיב ויחן שם ישראל נגד ההר. האי דרגא ברא בוכרא. נגד ההר לקבל ההוא הר דאתיידע דאיהו זעיר מכל טוריא דלעילא דאיהו רם ונשא כד אתחבר לעילא ואקרי הר סיני דהא ז׳ טורין וז׳ יומין וז׳ ארצות ברא קב״ה לעלמא דאינון לקבל ז׳ יומין עלאין ולא בחר מכלהו למיהב אורייתא אלא בהר סיני דאיהו רזא דכנסת ישראל בים כנרת נמי דאתי מתמן תכלת דדמי לכסא הכבוד כנסת ישראל. כנרת דא צדי״ק והאי ים דכנרת הוא כדאוקמוה חבריא כנור היה תלוי למעלה ממטתו של דוד. ובשעה שרוח צפונית מנשבת בו מנגן מאליו. ודוד קם למלעי באורייתא חצות לילה לאתחברא בכנסת ישראל. ובארץ ישראל שביעאה דכלא נקודה אמצעיתא דארעא תתאה בחר קב״ה דאיהו לקבל נקודה עלאה. מ״ט ביה בהר סיני דלעילא למיהב ביה אורייתא שבכתב וסימניך בהאי ארון למיהב ביה ברית בגין דבהאי ארון מונחין כל גניזין טבין. ותורה שבכתב דאקרי ברית ביה מונחא. וכל מאני קרבא דמלכא בידיה אתמסרו וכלהו עלמין דלתתא מנה ינקין. זכו ישראל למיטר אורייתא כדין יהבת לון כל טיבו דעלמא ואי לא כדין יסרת לון הה״ד ויסרתי אתכם אף אני דא כ״י וכד תחבר באנ״י דל״ת דילה אקרי אלקים ודיינא לעלמא. בג״כ כתיב זאת התורה אשר שם משה. בזאת אתייהיבת אורייתא:

לידוד היינו שהמלכות עולה לת״ת **בשבעתיכם** אלו שבע שבתות תמימות היינו זו״ן **מקרא קדש יהיה לכם** והם עולים לחו״ב הנקראים קדש ולכן **כל מלאכת עבדה לא תעשו** יום זה אסור במלאכה כי היא מצד מטט׳.

והקרבתם עולה עיין קרבן עולה כי המלכות עולה לתפארת ומשם עוד עולה **לריח ניחח** היינו חו״ב **ולידוד** ולעתיק והיינו **פרים בני בקר שנים** כנגד חו״ב **איל אחד** כנגד הכתר **שבעה כבשים** כנגד זו״ן **בני שנה** כל קרבן הינו כנגד ספירה אחרת ואמרנו שמילת שנה גימ׳ ספירה.

ומנחתם סלת סולת גימ׳ מלכות **בלולה בשמן** אלו מוחין דחכמה **שלשה עשרנים לפר האחד** עיין עשרון שאלו ג״ר וחב״ד של חו״ב **שני עשרנים** אלו ג״ר וחב״ד **לאיל האחד** של עתיק ואריך. בסה״כ י״ה עשרונים רמז לחו״ב והדעת כלולה מהם. **עשרון עשרון לכבש האחד לשבעת הכבשים.**

שעיר עזים אחד לכפר עליכם קרבן הבא להגן מפני מידת הדין העזה.

מלבד עלת התמיד ומנחתו שאלו קרבנות תמידים כנגד קיום העולמות **תעשו** כשאתם מקריבים אותם אתם עושים אותם **תמימם יהיו לכם ונסכיהם**.

העמקה

ספר שערי צדק

והמדה הזאת (המלכות) נקראת - שמיני עצרת והנני פותח לפניך שערים גדולים פקח עיניך והט אזניך ותראה מושכלות מושגות במורגשות כתוב בפסח ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת לי״י אלה״יך יאמרו כי שביעי של פסח הוא עצרת אבל הוא לי״י ולא לישראל ובחג הסוכות אומר ביום השמיני עצרת תהיה לכם אומר כי ביום שמיני עצרת והיא שלנו ממש ועתה התבונן כי השביעי עצרת וביום שלו הוא כי הוא הצדיק יסוד עולם והוא שביעי והוא מכלל תשע אספקלריאות העליונות המאירות ובחג הסוכות אומר כי השמיני עצרת שלנו וזו היא מלכות שהיא שכינה השרויה בישראל והיא ב״ת שבע שהיא שמינית ממש הרי עצרת של פסח שלו ועצרת של סוכות שלנו ודע כי עצרת שלו שביעי שלנו ביום קודם שנתנה תורה נתאחדה למעלה ולמטה אחר מתן תורה שמיני חג עצרת שלנו ושמור עיקר מאוד ותמצא כי לשון עצרת מוא לשון מלכות שנאמר זה יעצור בעמי ודע כי עצרת של פסח ושל סוכות שניהם מתאחדים על ידי השבת זכור ושמור זכור ליום ושמור ללילה ולפיכך שבת אין לה בן זוג וכנסת ישראל היא בת זוגו וסוד חג שבועות שמתאחדים במתן תורה עצרת עליונה עם התחתונה כלומר יסו״ד עם מלכו״ת פקח עיניך וראה סוד הטעמים שבתיבות שבתורה כי כל תיבה שיש לה שני טעמים על ידי הפסוק הוא סוד חיבור שני דברים כאחד וכתיב וביום הביכורים במקריבכם מנחה חדשה לי״י בשבעותיכם בכאן הכל מפורש שלו ושלנו מתאחדים כאחד שנאמר ביום חתונתו וביום שמחת לבו זה בניין בית המקדש ביום חתונתו זה מתן תורה ובדרך זה ותאמרנה כי אתך נשוב לעמך והאחת עיקר והשנייה טפלה וכן ותען רחל ולאה ותאמרנה לו ובדרך זה כל מקום שתמצא תיבה מתחלקת לשני טעמים על דרך זה **והבן זה כי בחג השבועות נתנה התורה ונתאחדו תפארת עם מלכות** ביום חתונתו וקודם מתן תורה שהוא הפסח וביום השביעי עצרת לי״י אלה״יך בסוכות שהוא אחר מתן תורה עצרת תהיה לכם הרי שלו ושלנו הכל שלנו ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם וכבר אמרו משל למלך שהיתה לו בת יחידה והשיאה וחזר המלך לדור עמה כך ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם מאחר שנתן להם השם יתברך שמיני חג עצרת שהיא ב״ת שבע בא לדור עמנו והרי שביעי של פסח גם שלנו כשהוא מתאחד עם מלכות שהיא מדה הנתונה לנו ושמור זה העיקר הגדול ותמצא כח המועדים והחגים

כמה הוא גדול אמנם יש לנו לעוררך ענין גדול על מה שאמרו כי שמיני חג עצרת הוא רגל בפני עצמו באמת הפסח הוא רגל אברהם שבועות רגל יצחק סוכות רגל יעקב שמיני חג עצרת רגל בפני עצמו והוא רגל ד׳ והוא של דוד וזה סוד מגן דוד ושמור זה עיקר הגדול׃

פרק כט

במדבר פרק כט ׃ **(א) וּבַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם׃(ב) וַעֲשִׂיתֶם עֹלָה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פַּר בֶּן בָּקָר אֶחָד אַיִל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם׃(ג) וּמִנְחָתָם סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים לַפָּר שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לָאָיִל׃(ד) וְעִשָּׂרוֹן אֶחָד לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכְּבָשִׂים׃(ה) וּשְׂעִיר עִזִּים אֶחָד חַטָּאת לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם׃(ו) מִלְּבַד עֹלַת הַחֹדֶשׁ וּמִנְחָתָהּ וְעֹלַת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֵּיהֶם כְּמִשְׁפָּטָם לְרֵיחַ נִיחֹחַ אִשֶּׁה לַיהוָה.**

ובחדש השביעי שהוא סוד ספירת המלכות שהיא שביעית לבנים **באחד לחדש** שהוא ראש השנה וראש החודש שהוא בחינת הכתר בימים והכתר בחודשים **מקרא קדש** אתם נקראים אל הקדש שהם חו״ב **יהיה לכם כל מלאכת עבדה לא תעשו** ואמר **יום תרועה יהיה לכם** כל תרועה היא דין וחודשי תשרי הוא דין. **ועשיתם עלה** קרבן עולה הוא במלכות העולה לת״ת **לריח ניחח לידוד** זו העלאת מ״ן המל׳ אל ז״א **פר** אלו פר דינים העולים בסוד אור חוזר מהמלכות אל התפארת **בן בקר אחד** איל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימם׃(ג) ומנחתם סלת בלולה בשמן שלשה עשרנים לפר שני עשרנים לאיל׃(ד) ועשרון אחד לכבש האחד לשבעת הכבשים׃(ה) ושעיר עזים אחד חטאת לכפר עליכם׃(ו) מלבד עלת החדש ומנחתה ועלת התמיד ומנחתה ונסכיהם כמשפטם לריח ניחח אשה לידוד.

שפתי כהן

כתב בעל ה**שפתי כהן** כאן ׃ **ובחודש השביעי**. הוא יום ראש השנה יום דין. ונבחר חודש זה להיות יום דין, לפי שבחודש זה הוא מזל מאזנים, ואומר (תהלים ס״ב, י׳) במאזנים לעלות, שכולם עולים לפניו לדין, וצריכין הכל שיכינו עצמן ויזיינו עצמן בכלי זיין שהם תשובה ומעשים טובים, לזה הוא חודש ז׳ זיין, עוד נבחר יום זה לדין, לפי שבתשרי נברא העולם, וקשה דהא העולם נברא בכ״ה באלול, אלא מה שאמרו שבתשרי נברא העולם הוא על האדם שנברא ביום ששי שהוא נקרא עולם, שסיבת בריאת העולם הוא בשבילו, בראשית אותיות א׳ בתשרי, ואותו יום נצטווה ולא עמד בציוויו ונידון ויצא בדימוס, ואמר לו זה סימן לבניך, כשם שיצאת ביום זה בדימוס, כן בניך יוצאים מלפני בדימוס, ולזה נקרא תשרי, תשרי ותשבוק לחובין, זהו מקרא קודש יהיה לכם, היו בטוחים בו ועשו אותו יום טוב, אבל לכם לבד, כמו שאמר (שם ט׳, ט׳) והוא ישפוט תבל בצדק, אלו ישראל שנידונין תחילה מיקמי

דליפוש חרון אף, שביום זה דן כל העולם. ועם כל זה יום תרועה יהיה לכם, לא תמשכו באכילה ושתיה כל כך כי הוא יום דין:

ובזוהר פרשת תצוה (קפ״ד.) אמר טעם אחר על דרך הסוד למה נבחר יום זה לדין וזה לשונו, אמאי אתער דינא ביומא דא אלא כל רזין וכל קידושין יקירין כולהו תליין בשביעאה וההיא שביעאה עילאה עלמא דאתי איקרי ומיניה נהרין כל בוצינין וכל קידושין וכל ברכאן, וכד ייתי זימנא לחדותי ברכאן וקידושין לאנהרא בעא לאשגחא בכל תיקוני דעלמין כולהו וכל אינון תיקונין לאתקיימא כולא סלקין מגו תתאה אי אינון כשראן ואי לא כשראן כדין קיימא דלא נהירא עד דאתפרשן חייבין מגו זכאין כדין אתער דינא, ומהאי דינא אתתקף סיטרא אחרא ואשתכח מקטרגא בעלמא בגין דינתנון אינון חייביא בידיה, בגין דעליה כתיב (איוב כ״ח, ג׳) ולכל תכלית הוא חוקר, וחפיא לסיהרא, אמאי בגין דלית תיאובתיה דקודשא בריך הוא לאובדא לעובדי ידוי, וההוא סיטרא אחרא קיימא בקליפה תקיפא דלא יכיל לאתברא בר מההוא עיטא דקודשא בריך הוא יהיב לישראל דכתיב (תהלים פ״א, ד׳) תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו, בגין לתברא ההוא כסה דאתחפיא סיהרא ולא נהיר, וכד מתערי ישראל לתתא בשופר בההוא קלא דנפיק משופר בטש באוירא ובקע רקיעין עד דסלקא לגבי ההוא טינרא תקיפא דחפיא לסיהרא אשגח ואשכח אתערותא דרחמי דסליק וקיימא לעילא אתערבב, כדין ההוא קלא קיימא ואעבר ההוא דינא כיון דלתתא אתערו רחמי הכי נמי לעילא אתער שופרא אחרא עילאה ואפיק קלא דאיהו רחמי ואתערעו קלא בקלא רחמי ברחמי ובאתערותא דלתתא אתער הכי נמי לעילא, עד כאן. זהו באחד לחודש, בא אחד שהיא הבינה, ששלוש עליונות נקראים כולם אחת ואחת כמו שאמר אחת אחת ואחת, אם כן בא אחד לחודש כמו שאחד מטי זימנא לחדותי ברכאן וקידושין (ספרים אחרים וחידושין), לזה ראש של שנה היא כנסת ישראל:

ובמדרש (ילקוט רמז תשפ״ב) ובחודש השביעי, חודש שהוא שבע במצוות, שופר בו, כיפור בו, סוכה בו, לולב בו, ראיה בו, וכו׳. דבר אחר השביעי, רבי ברכיה קרי ליה ירחא דשבועתא, שכן נשבע הקב״ה לאברהם ואמר לו בי נשבעתי, ומה היה צורך לשבועה זו, אמר אברהם אבינו לפני הקב״ה רבון העולמים גלוי וידוע לפניך שבשעה שאמרת לי קח נא את בנך את יחידך שהיה בלבי מה להשיבך וכבשתי את יצרי ולא השיבותיך, כך כשיהיו בניו של יצחק באים לידי עבירה ומעשים רעים, תזכור להם עקידת יצחק אביהם ותמלא עליהם רחמים ותרחם עליהם ותקום מכסא דין לכסא רחמים, אימתי בחודש השביעי, עד כאן:

עוד באחד לחודש, משל לבן מלך שהיה לו דין לפני אביו, אמר לו המלך אם אתה מבקש לזכות לפני בדין מנה לך אפטרון פלוני והוא זוכה לך בדין, כך אמר הקב״ה לישראל אם אתם מבקשים לזכות לפני בדין תהיו מזכירין לפני זכות אבותיכם. באחד זה אברהם שנאמר (יחזקאל ל״ג, כ״ד) אחד היה אברהם, זכרון תרועה זה יצחק שנאמר (בראשית כ״ב, י״ג) והנה איל אחר. מקרא קודש, זה יעקב שנאמר

(ישעיה מ״ח, י״ב) שמע אלי יעקב וגו׳ וישראל מקוראי, אימתי אתם מזכירים זכות אבות ואתם זוכים לפני בדין, בחודש השביעי:

מצאתי כתוב בספר **הרוקח** וזה לשונו, מנין לנו שבראש השנה באים לדין שנאמר (תהלים קי״ט, צ״א) למשפטיך עמדו היום. בפרשת אמור בכל הרגלים כתיב יום לבד מראש השנה, בפסח כתיב יום, ובחמישה עשר יום לחודש, ובעצרת כתיב וביום הביכורים בהקריבכם מנחה וגו׳, וביום הכפורים כתיב וקראתם בעצם היום הזה וגו׳ כי יום כפורים הוא, בסוכות כתיב ביום הראשון וביום השביעי, אבל בראש השנה אמר זכרון תרועה ולא הזכיר יום, זהו ימים יוצרו ולא אחד בהם (שם קל״ט, ט״ז), ולו קרי, לומר ימים יוצרו ולו להקב״ה אחד בהם שלא כתב בו יום. ועל ספרך כולם יכתבו, וסמיך ליה (שם) ולי מה יקרו רעיך אל מה עצמו ראשיהם, לומר שצדיקים גמורים נכתבים לחיים. אם תקטול אלוה רשע רשעים נכתבים למיתה. אם דרך עוצב בי ונחני בדרך עולם, בינונים תלוים ועומדים עד יום הכפורים. מכאן אסמכתא למאי דאמר רבי כרוספדאי אמר רבי יוחנן שלושה ספרים נפתחים בראש השנה, ואמרינן אדם נידון בראש השנה ונגמר דינו ביום הכפורים (ראש השנה ט״ז ע״ב). ולא אחד בהם, סופי תיבות אדם, לכך אנו מתפללים זכרנו לחיים וכו׳. לכך בפרשת ראש השנה שבסדרא זו יש תיבות כמנין חיים. ומנין שביום הכפורים נחתם, שהרי בסדרא זו בחול ובשבת ובפסח ובעצרת ובראש השנה ובסוכות כתיב יום בפרשת המוספים, אבל לא ביום הכפורים, זהו ימים יוצרו ולו אחד בגימטריא שנ״ד כמנין שנת הלבנה, ולו אחד, להקב״ה יום הכפורים. ולו קרי, ולא כתיב, אין שטן מקטרג על עבירות שנעשו אותו היום, כדאיתא בפרק קמא דיומא (כ׳.). אם כן ולו אחד, יום אחד שהוא יום הכפורים, אין לו בו קטרוג. יום אחד, בגימטריא הדין. ולפי שבפרשת אמור אין כתיב יום בראש השנה, לפי שבא בראש חודש, ומקדשין את החודש על ידי הלבנה, ואין כבודה אלא בלילה, שנאמר (בראשית א׳, ט״ז) את המאור הקטן לממשלת הלילה, וראש חודש תלוי בבית דין ובעדים, ופעמים שאין רואין אותו בזמנו, ופעמים בא בארוכה ואין רואין אותו ביום שראוי לו להיות בו ראש חודש, לכך אין יום בפרשת ובראשי חודשיכם, שאין מברכין ברכת הלבנה אלא בלילה, ולכך אין יום בפרשת אמור בפרשת ראש השנה, עד כאן:

ובתיקון שתיקנו ז״ל שלוש פעמים חיים, שאומר זכרנו לחיים אל מלך חפץ בחיים כתבנו בספר החיים, כנגד שלושה ספרים, כנגד ספר צדיקים אומר זכרנו לחיים, שזכירה היא בצדיקים שנאמר (משלי י׳, ז׳) זכר צדיק לברכה, אל מלך חפץ בחיים כנגד רשעים, שנאמר (יחזקאל י״ח, ל״ב) כי לא אחפוץ במות המת, כתבנו בספר חיים כנגד בינונים שהם תלוים ועומדים לכתיבה. אם כן יהיה פירוש באחד לחודש על זה הדרך, בא אחד, בא יום שממתין לו השטן שהוא יום ראש השנה יום דין, כי ליום זה הוא ממתין, כמו שאמר ולא אחד כתיב, ולו קרי, יום ראש השנה, ולהקב״ה יום כיפור, לזה נתן הקב״ה עצה לישראל ואמר להם יום תרועה שתערבבו השטן, ויהיה גם כן לכם יום תרועה, יום שברון, כמו תרועם בשבט ברזל (תהלים ב׳, ט׳), ולזה יום תרועה מוטעם טרחא, שחוזר לכאן ולכאן. ע״כ.

במדבר פרק כט : (ז) **וּבֶעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם כָּל מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ:(ח) וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה לַיהוָה רֵיחַ נִיחֹחַ פַּר בֶּן בָּקָר אֶחָד אַיִל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם יִהְיוּ לָכֶם:(ט) וּמִנְחָתָם סֹלֶת בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים לַפָּר שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לָאַיִל הָאֶחָד:(י) עִשָּׂרוֹן עִשָּׂרוֹן לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד לִשְׁבַּעַת הַכְּבָשִׂים:(יא) שְׂעִיר עִזִּים אֶחָד חַטָּאת מִלְּבַד חַטַּאת הַכִּפֻּרִים וְעֹלַת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֵּיהֶם:**.

ובעשור לחדש השביעי מאי קא מיירי? הכתוב בא ללמדנו על המלכות שהיא עשור והיא שביעית ברם כעת ביום הכיפורים היא עלתה עד לבינה ולכן, כך כתב בספר שערי אורה נקרא יום הכיפורים ולא יום כיפור כי האם והבת טורחים כעת לתקן את הבנים **הזה** רמז ליסוד אבא המשפיע לאמא והיא הבינה **מקרא קדש** אורחת של אבא הנקרא קדש וכל המעמד העצום הזה **יהיה לכם** בשבילכם. כדי לזכות לאורות הגבוהים של יום הכיפורים צריך **ועניתם את נפשתיכם** תיקון הנפש **כל מלאכה לא תעשו** העלאת העשיה לבריאה.

קרבנות יום הכיפורים

עליכם לתקן את המלכות **והקרבתם** ולקרב אותה כדי שתהיה **עלה לידוד** לז״א או לתקן את הבינה שתעלה לאבא ושני הפירושים אמת וזה כדי להעלות **ריח ניחח** מ״ן ולתקן אותה **פר בן בקר אחד** מצד הגבורות **איל אחד** וגם האיל מצד הגבורה **כבשים בני שנה שבעה** תיקון החסדים **תמימם יהיו לכם**. וכן ממשיכים לה חו״ג ע״י שמן ויין **ומנחתם סלת בלולה בשמן שלשה עשרנים לפר שני עשרנים לאיל האחד: עשרון עשרון לכבש האחד לשבעת הכבשים.**

שעיר עזים אחד חטאת מלבד חטאת הכפרים ועלת התמיד ומנחתה ונסכיהם.

במדבר פרק כט : (יב) **וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ וְחַגֹּתֶם חַג לַיהוָה שִׁבְעַת יָמִים:(יג) וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי בָקָר שְׁלֹשָׁה עָשָׂר אֵילִם שְׁנָיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם יִהְיוּ:(יד) וּמִנְחָתָם סֹלֶת בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים לַפָּר הָאֶחָד לִשְׁלֹשָׁה עָשָׂר פָּרִים שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לָאַיִל הָאֶחָד לִשְׁנֵי הָאֵילִם:(טו) וְעִשָּׂרוֹן עִשָּׂרוֹן לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד לְאַרְבָּעָה עָשָׂר כְּבָשִׂים:(טז) וּשְׂעִיר עִזִּים אֶחָד חַטָּאת מִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ:(יז) וּבַיּוֹם הַשֵּׁנִי פָּרִים בְּנֵי בָקָר שְׁנֵיִם עָשָׂר אֵילִם שְׁנָיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם:(יח) וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לַפָּרִים לָאֵילִם וְלַכְּבָשִׂים בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט:(יט) וּשְׂעִיר עִזִּים אֶחָד חַטָּאת מִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֵּיהֶם.**

תיקון המלכות בזמנים

ובחמשה עשר יום כתב בזוהר שמות דף רטו ע״א: ״כד אתרשימת סיהרא באשלמותא חדא בינייהו, אקרי בחמשה עשר, דהא ה׳ אתחברת ואתחקקת בינייהו,

ורזא דא י״ה״ כלומר כאשר המלכות הנקראת לבנה והיא בקומה שלימה בעשר ספירותיה. שהרי ביום הכיפורים נשלמה הנסירה ובחמשת הימים עד חג הסוכות היא מקבלת הארת חסדים ואז היא בין אבא ואמא ובמצב זה היא נקראת בחמישה עשר בסוד י״ה שאות יוד רומזת לאבא ואות ה לאמא והיא המלכות **לחדש השביעי** היא שביעית לבנים היא **מקרא קדש יהיה לכם** היא בחינת מקראי קדש שהרי אבא הוא קדש והמלכות היא האורחת שלו. וכל זה באצילות ולכן **כל מלאכת עבדה לא תעשו** כי העבודה היא במטט **וחגתם חג** והיא מקיפה את **לידוד** ז״א בכל **שבעת ימים** הז״ת שלו.

[עריכה] תיקון המלכות בקרבנות

והקרבתם עלה סוד תורת העולה ידוע שהוא במלכות היא הנקראת **אשה** והיא מעלה **ריח ניחח** מ״ן **לידוד** לז״א **פרים בני בקר שלשה עשר** הפרים הם כנגד המלכות וכאן הקרבו י״ג פרים כנגד י״ב פרצופים שהם: עתיק ונוק׳ אריך ונוק׳ חכמה וי״ס בינה ותבונה ישראל ולאה יעקב ורחל וכללותם (נעיר שלפי דעת הרב יוסף קארו כפי שכתוב במגיד מישרים יש את המטרוניתא שהיא כנגד הפר הי״ג) **אילם שנים** האיל רומז לגבורה ומקרבים שנים כנגד גבורה והוד **כבשים בני שנה ארבעה עשר** כנגד ז״ת דאור ישר וז״ת דאור חוזר ואמר **תמימם יהיו** גימ׳ מלכות אדנות לרמוז שהכל תיקון למלכות הנקראת סוכת דוד.

[עריכה] תיקון המלכות במנחה

ומנחתם סלת סולת גימ׳ מלכות וגם מנחה ע״ה גימ׳ ב״פ בן ואמר **בלולה בשמן** הרומז להמשכת מוחין דאבא הוא המיסד את הברתא **שלשה עשרנים לפר האחד** עשרון כאן זה עשירית ההין הין גימ׳ אדנות ורומז למלכות וכך **לשלשה עשר פרים** כי כל פר מתקן פרצוף מלכות אחד כדלעיל. שלש עשרנים גימ׳ 1300 רמז ל 13 פרים.

[עריכה] תיקון המלכות באילים

---

*שני עשרנים לאיל האחד **איל** כאמור הוא בגבורה ובהוד ושני* גימ׳ ש״ס שהוא גימ׳ שין שהוא ש׳ של אלקים מלא כזה: אלף למד הי יוד מם **לשני האילם** גבורה והוד.

ועשרון עשרון עשרון רומז על מילוי שד״י העולה ת״ק הנשפע למלכות כשהיא במצב אחוריים ואז היא כזה: א אד אדנ אדנ-י גימ׳ קכו גימ׳ עשרון **לכבש האחד** לכל אחד מספירות זו״ן דאור ישר ואור חוזר **לארבעה עשר כבשים** המתקנים את המלכות היא מלכות דוד ודוד גימ׳ 14 וסודו ודוד מנגן ביד.

ושעיר עזים אחד חטאת למיתוק מידת הדין הקשה בחינת מלכות דמלכות

מלבד עלת התמיד עולת התמיד שאינה קשורה לזמנים והיא שייכת לעיגולים ולהיכלות **מנחתה ונסכה** מנחה אלו החסדים ונסכה אלו הגבורות הבונים את המלכות.

(כ) וּבַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי פָּרִים עַשְׁתֵּי עָשָׂר אֵילִם שְׁנָיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם:(כא) וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לַפָּרִים לָאֵילִם וְלַכְּבָשִׂים בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט:(כב) וּשְׂעִיר חַטָּאת אֶחָד מִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ:(כג) וּבַיּוֹם הָרְבִיעִי פָּרִים עֲשָׂרָה אֵילִם שְׁנָיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם:(כד) מִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לַפָּרִים לָאֵילִם וְלַכְּבָשִׂים בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט:(כה) וּשְׂעִיר עִזִּים אֶחָד חַטָּאת מִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ:(כו) וּבַיּוֹם הַחֲמִישִׁי פָּרִים תִּשְׁעָה אֵילִם שְׁנָיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם:(כז) וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לַפָּרִים לָאֵילִם וְלַכְּבָשִׂים בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט:(כח) וּשְׂעִיר חַטָּאת אֶחָד מִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ:(כט) וּבַיּוֹם הַשִּׁשִּׁי פָּרִים שְׁמֹנָה אֵילִם שְׁנָיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם:(ל) וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לַפָּרִים לָאֵילִם וְלַכְּבָשִׂים בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט:(לא) וּשְׂעִיר חַטָּאת אֶחָד מִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד מִנְחָתָהּ וְנִסְכֶּיהָ:(לב) וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי פָּרִים שִׁבְעָה אֵילִם שְׁנָיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם:(לג) וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לַפָּרִים לָאֵילִם וְלַכְּבָשִׂים בְּמִסְפָּרָם כְּמִשְׁפָּטָם:(לד) וּשְׂעִיר חַטָּאת אֶחָד מִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ:(לה) בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:(לו) וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פַּר אֶחָד אַיִל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם:(לז) מִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לַפָּר לָאַיִל וְלַכְּבָשִׂים בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט:(לח) וּשְׂעִיר חַטָּאת אֶחָד מִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ:

רבי אבא בזוהר הקדוש מסביר שמקראי קדש אלו הקרואים של הקודש. קדש זה אבא ומקראי קודש בבינה המשווה קומה לחכמה. **ביום השמיני** שזו הבינה **עצרת** כתרגומו כנישו היינו עצירת הטיפה **תהיה** גימ׳ כ׳ פעמים שם אהי״ה שזו הבינה **לכם** אותיות מלך רמז לז״א **וכל** היסוד שעימו. אתם נמצאים במדרגת מקראי קדש ואין לכם עסק כעת בעולמות בי״ע ולכן **כל מלאכת עבדה** מקום של מט״ט **לא תעשו**.

והקרבתם עלה זו המלכות הנקראת **אשה** היא מעלה **ריח** מי״ן ליסוד כי יסוד גימ׳ 80 וכן **ניחח** עם ד׳ אותיותיו ומשם אל **לידוד** ז״א. **פר** מלכות **אחד** גימ׳ י״ג בה נאספים כל י״ג תיקוני דיקנא **איל אחד** גבורה **כבשים בני שנה שבעה** זו״ן **תמימם**.

מנחתם אלו החסדים הנמשכים ליסוד **ונסכיהם** אלו הגבורות הנמשכות **לפר** מספירת **לאיל** הגבורה וכן נמשכים חסדים אלו **ולכבשים** הכבש שצבעו לבן והם מתפשטים על פני כל **במספרם כמשפט** זו״ן.

ושעיר השעיר הוא דין קשה הבא לתקן את הדינים הקשים **חטאת** שבמלכות ובגלל שהם מועטים די בשעיר **אחד** ומסיים שקרבנות אלו הם **מלבד עלת התמיד ומנחתה ונסכה**.

(לט) אֵלֶּה תַּעֲשׂוּ לַיהוָה בְּמוֹעֲדֵיכֶם לְבַד מִנִּדְרֵיכֶם וְנִדְבֹתֵיכֶם לְעֹלֹתֵיכֶם וּלְמִנְחֹתֵיכֶם וּלְנִסְכֵּיכֶם וּלְשַׁלְמֵיכֶם: (א) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה

(ב) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל רָאשֵׁי הַמַּטּוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְדֹוָד: מדוע נסמכה פרשת נדרים לרגלים? כתב הרחיד״א זללה״ה בספרו ״חומת אנ״ך״ לרמוז שלא יאחר נדרו יתר על ג׳ רגלים (מפרשים). בספר ״שפתי כהן״ ו״צרור המור״ אמרו שמא מתוך שמחת החג הרבה באכילה ותקפו יצרו לכן ידור ויתן סייג ואכילתו תהיה לש״ש.

והביאור הפנימי: **וידבר** חו״ג דאבא נמשכים ל**משה** בינה ומשם **אל ראשי המטות לבני ישראל** ג״ר דנוק׳ **לאמר** והמלכות עולה ליסוד הנקרא **זה** והיא נקראת **הדבר** היינו ה׳ דבר, המלכות הנקראת דיבור והא אחרונה עלתה ליסוד והתפארת וכעת מקבלת מהבינה הנקראת **אשר** ויש לה ייחוד עם ז״א וזה הוא **צוה ידוד:(ג) אִישׁ כִּי יִדֹּר נֶדֶר לַידֹוָד אוֹ הִשָּׁבַע שְׁבֻעָה לֶאְסֹר אִסָּר עַל נַפְשׁוֹ לֹא יַחֵל דְּבָרוֹ כְּכָל הַיֹּצֵא מִפִּיו יַעֲשֶׂה:**

מה הוא הנדר? בהערו[38] הבאנו אסופת מקורות המורים כי הנדרים בבינה ויי״א במלכות ויי״א בבינה דמלכות. הרב מנחם רקאנטי זללה״ה נתן סימן נדר נ דר. אפשר

---

[38] הנדרים –

רוב ככל חכמי הקבלה ייחסו את ה**נדר** ל**ספירת המלכות**. הרב ה**מנחם רקאנטי** בספרו על התורה אמר סימן לדבר נדר נ דר כלומר הנדר דר בנון שערי בינה. **האר״י הקדוש** סובר בשער רוח הקודש שה**נדר** הוא ב**ספירת הבינה** של **ספירת המלכות**. **השל״ה** הקדוש מאיר עיניים בדברי חז״ל שאמרו שלשון נדר זה ״הרי עלי וכו״ לרמוז על ה**בינה** שהיא מעל האדם כביכול. וכן אמרו ״מה בין נדרים לשבועות? שבועה נשבע במלך, נדרים נודר בחיי מלך״. הרי שה**נדר** ב**בינה** וה**שבועה** ב**מלכות**. לפי זה נבין מדוע **נדר** חל על **תורה** ו**שבועה** לא חלה כי ה**תורה** ב**ספירת התפארת** מתחת ל**ספירת** ה**בינה** ומעל ל**ספירת** ה**מלכות**.

כתב בפירוש ה**רקאנאטי** על התורה - פרשת מטות - ״איש כי ידור נדר ליי׳ או השבע שבועה וגו׳. כבר ידעת כי האדם נבנה בצורה העליונה וכל אחד מאבריו הוא ענף אחד מהאילן העליון והפה שברא הקדוש ברוך הוא באדם לא בראו רק לספר שבחו וגדלו והוא כלי מוכן להשתמש בו למלך הכבוד והוא שנאמר תהלת יי׳ ידבר פי (תהלים קמה׳ כא׳) ולפיכך ״כל היוצא מפיו יעשה״ והנה המקיים נדריו פותח הפה העליון לדבר טובה על ישראל וההפך הפך. אף כי על דרך הקבלה כבר ביארנו סוד הנדרים והשבועות בסוף וירא. ודע כי העובר על השבועה אין לו שורש וקיום במרכבה העליונה כי נעקר מכל השביעיות שהרי כלם נסתלקו ממנו בכפרו בהם ונטלו חייו מן העולם ולפיכך נקראת מדה זו חי העולמים.

וכתב הרב הגדול ז״ל (הוא הרמב״ן) וטעם כי ידור נדר ליי׳ אינו כמו אשר נשבע ליי׳ (תהלים קלב) כי הוא כמו וישבע לו שנשבע אליו לצרכו. אבל בשבועות נאמר ובשמו תשבע (דברים ו׳ יג׳) ואשביעך ביי (בראשית כד׳ ג׳) השבעה לי באלהים (בראשית כא׳ כג׳). אבל בנדרים לא נאמר ידור ביי׳ אלא ליי׳ וכבר זכרו חכמים טעם הדבר בספרי אמרו ״מה הפרש בין נדרים לשבועות? בנדרים כנודר בחיי המלך בשבועות כנשבע במלך עצמו ואע״פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר חי יי׳ וחי נפשך (מלכים ב׳ ל׳ ד׳). והסוד כי השבועה מלשון שבעה כי ״בנתה ביתה חצבה עמודיה שבעה״ (משלי ט׳ א׳). והנדר ב**תבונה** ״ראשית דרכו קדם מפעליו מאז (משלי ח׳ כב׳). נמצא שהנדרים על גבי תורה עולים ולפיכך חלים על דבר מצוה כדבר הרשות והנה כל נדר ליי׳ וכל נשבע ביי׳ עכ״ל ז״ל. ולשון נדר יש מפרשים נ׳ דרים כלומר שהם מכוונים לנ׳ שערי בינה. כוונת הרב ז״ל כי חיי המלך רומז לבינה והמלך לתפארת. ועוד נמצא בנימוקי הרב הנזכר בלשון הזה ופירוש מה בין נדרים לשבועות יש לו סוד שהנדר לבנין יסוד והשבועה בו׳ והה״א אחרונה בשם ברורה וידועה בהיותה משששה גרועה. נמצא שהנדרים על גבי תורה עולים לכן לבטל את המצוה חלים ואין כן השבועות יען כי פריהן מאותן נטיעות. ואני אומר באולי כי זה הטעם בנדרי הבאי ולנדרים שאין בהם ממש וזירוזין שאין הנדר חל עד יחקור ויאזין כי מאשר בינה ממנו נעלמה נדר ולא ידע מה ואדון הכל אשר בידו הכל יודיענו בסתום החכמה. עכ״ל ז״ל.

והבן אמרו חי יי׳ וחי נפשך כי אין דרך הנשבע להקדים המרובה למועט. ומכאן תבין לשון הרי עלי האמור בנדר ונדריה עליה. והנה החוטא בנדר ועובר בבל תאחר הוא חוטא בחיי המלך היא ״אם הבנים שמחה״ שנאמר ״כי אם לבינה תקראי״ (משלי ב׳ ג׳) זהו מאמרם ״בעון נדרים בנים מתים״. אמנם החוטא בשבועה הוא מפריד בין המדות ויותר באחרונה הנקראת שבע שנאמר ויקרא אותה שבעה והרי הנשבע לשקר כאילו מפרידה מן הבנין כמה דאת אמר ובפשעכם שולחה אמכם (ישעיה נ׳ א׳) ויש מפרשים כי המלך היא הבינה הנקראת מלך וחיי המלך החכמה סימן לדבר והחכמה תחיה בעליה (קהלת ז׳ יב׳).

כתב בספר **פרדס רמונים** - שער כג פרק יד - **נדר** המוסכם בכל המקומות כי נדר הוא ב**בינה** ואמר (הרשב״י בר״מ משפטים דף קטו קטז.) כי מפני זה תקנו בי״ה שהוא הבינה כל נדרי. ולכן אמרו אין שבועה חלה אלא על דבר שיש בו ממש. מפני שהשבועה הוא במלכות והשבועה עצמה [נסמכת] ביסוד כדכתיב (רות ג יג) חי ה׳ שכבי עד הבקר ר״ל יסוד. והנה חלה על דבר שיש בו ממש דהיינו היסוד שבו נסמך המלכות. ומצדו נקר׳ שבועה שכל המדות נקראות בו שביעיות כמו שנבאר בערך שבועה. ונחזור לענייננו כי הנדר חל על הדבר שאינו נתלה בממש אלא אדרב׳ כל ימי ההקף ניזונים ממנה. ולכן אמרו נדרים על גבי שבועות עולים שכן היא [צא] עולה על כל שבע ספי׳ והיא רובצת עליהם וחופפת עליהם כאם על הבנים. וכן אמרו היתר נדרים פורחים באוי״ר ובארנו בערכו כי אויר נקרא גם התפארת והבינה פורחת עליו

כל זה ביאר הרשב״י ע״ה. ועוד פירש רבי משה שמפני כן הנדר בלשון הרי עלי לרמוז על שהיא חופפת על שבעה ימים. וכן פי ר׳ משה כי לשון נדר מלשון דירה שהיא דרה על ההיקף. וכן גם כן לשון דרור וחפשיות. ולהיות סוככת על הבנים אמר כאלו נודר בחיי המלך. פירוש מלך תפארת. חי הבינה הסוככת עליו ומחייהו. וברעיא מהימנ׳ [פנחס דף רנ״ה.) יש פירוש אחר בכל זה הדרוש ונראה משם לפי שטתו כי הנדר בחכמה וצריך ביאור. וזהו המוסכם בפי כל כי הנדר בבינה.

כתב בספר קהלת יעקב - ערך נד - **נדר** בחינת תפארת אויר, היתר נדרים פורחין באויר (חגיגה י. נזיר ס״ב.), וכל הנודר בתפארת כאלו נודר בחיי המלך חכמה, רעיא מהימנא פנחס רנ״ה ע״א:

ב׳ בחינת בינה נדר כאלו נודר בחיי המלך בינה חיי זעיר זוהר יתרו (משפטים קט״ו ע״ב), ובעץ חיים שער הכללים פרק ז׳, ולכך נדרים חלין על מצוה שהן למעלה מהן, ולכך נדרים על גבי שבועות עולין, שהשבועה הוא בחינת מלכות, ומה שהשבועה חמורה מנדר הוא מטעם שהנדר שהוא בינה אין החיצונים יכולין להתאחז, מה שאין כן בשבועה שהוא מלכות, על כן הפגם גדול יותר ע״ב שם:

ג׳ סוד הנדר שעל ידי הנדר ממשיך נצח הוד יסוד דבינה ונעשין מוחין לזעיר, ומזעיר נמשכין ונעשין ג׳ מוחין דמלכות, והנה במלכות יש רמ״ח שייפין והיא מקבלת ג׳ מוחין דזעיר לג׳ מוחין דידה הרי ו׳, וג׳ מוחין דזעיר מקבלים בג׳ מוחין דבמצחא דאריך הרי ו׳ סך הכל י״ב, ועם רמ״ח גימטריא נודר, כל זה מתבאר ברעיא מהימנא יתרו דף צ״א ע״ב, ובפירוש המקדש מלך שם, ובפרדס כתב שברעיא מהימנא משמע כי הנדר בחכמה, נדר ראשי תיבות נוקבא דתהומא רבא, שהיא בחינת בינה דבריאה דקליפה, לרמוז מי שעובר על הנדר נופל לשם, כי זה לעומת זה עשה אלהים:

זוה״ק סוף הקסה״ז דף צא ע״ב

פקודא י״ב, לאומאה בשמיה בארח קשוט, ומאן דאומי שבועה, הוא כליל גרמיה באינון שבע דרגין עלאין, דשמא דקודשא בריך הוא אתכליל בהו, והא שיתא אינון, ההוא בר נש דאומי אומאה דקשוט על פי בית דין, כליל גרמיה בהו והוא שביעאה, לקיימא שמא קדישא בדוכתיה, ועל דא כתיב (דברים ו יד) ובשמו תשבע, ומאן דאומי אומאה למגנא ולשקרא, גרים להההוא אתר דלא יתקיים בדוכתיה. אומאה לקיימא פקודא דמאריה, דא איהו שבועה דקשוט, כד ההוא יצר הרע מקטרג לבר נש, ומפתה ליה למעבר על פקודא דמאריה, דא איהו אומאה דמאריה אשתבח בה, ואצטריך ליה לבר נש לאומאה במאריה על דא, ואיהו שבחא דיליה, וקודשא בריך הוא משתבח ביה, כגון בועז דכתיב (רות ג יג) חי יהו״ה שכבי עד הבקר, דהא יצר הרע הוה מקטרג ביה, ואומי על דא. נדר איהו לעילא, ואינון חיי מלכא, רזא דרמ״ח שייפין ותריסר קטיריז כחושבן ונד״ר, ועל דא חמיר משבועה. חיי דמלכא אלין, דיהיב חיין לכל אלין שייפין, ואקרון הכי בגין דאינון חיין נחתין מעילא לתתא להההוא מקורא דחיין, ומההוא מקורא נחתין לתתא לכל אינון שייפין. שבועה, לקיימא דרגא דלתתא רזא דשמא קדישא, ודא אקרי מלך עצמו, דרוחא עלאה, וגופא דיליה, למשרי בגויה ולדיירא ביה, כרוחא דשארי גו גופא, ועל דא אקרי מלך עצמו, דרוחא עילאה תאיבא דיליה למשרי בגויה, עצמו דההוא דסתיר לעילא, ובגין כך מאן דאומי בקשוט, הוא מקיים להההוא אתר, וכד קאי האי אתר מקויים, מקיים כל עלמא. נדר שריא על כלא, על מצוה ועל רשות, דלאו הכי בשבועה, והכי אוקמוה חברייא.

זוהר שמות קטו ע״ב

אמר ליה בוצינא קדישא, שבועת יהו״ה איהי שכינתא בת יחידה, ולא למגנא תקינו תלת בני נשא למפטר ליה, אלא ש׳ דשבת תלת ענפי אבהן, בת יחידה, שבועה דאשתתפת (ס״א בה כורסייא ודאי) בהו. בודאי שבועה לא חלה אלא על דבר שיש בו ממש, נדר חל אפילו על דבר שאין בו ממש, והא אוקמוה במתניתין, ולא עוד אלא יתיר אמרו, נדרים על גבי שבועות עולין, וכל הנשבע כאלו נשבע במלך עצמו, וכל הנודר כאילו נודר בחיי המלך.

תיקו״ז קמג ע״א

קם רבי שמעון על רגלוי, וסליק ידוי לגבי עילא, ושבח למארי עלמא, ואמר, רבון עלמא עביד בגין שכינתא דאיהי בגלותא, ואם איהי באומאה הא אבא ואמא דאינון חכמה ובינה יכלין למעבד התרה, הדא הוא דכתיב (ישעיה י״ד) ה׳ צבאו״ת יעץ ומי יפר, אם התלמיד אומי הרב יכיל למעבד התרה, ואם נדר או נשבע בן דאיהו ו׳ דלא יפרוק לה אלא דתהי בגלותא עד זמנא ידיעא, ונדר או שבועה איהו בי״ה דאינון חכמה ובינה, ואיהו אתחרט, הא תלת בני נשא יכילן למפטר ליה, ואינון תלת אבהן לעילא לקבלייהו, ואם לא תתחרט, אנא בעינא מנך, ומכל אינון דמתיבתא דלעילא ותתא, דתעביד בגין רעיא מהימנא דלא זז משכינתא בכל אתר, ואיהו עאל שלם בינך ובינה זמנין:

ספר מערכת האלקות - פרק עשירי

ונתבאר למשכיל כי הנדר איסור חפציו כלומר שאוסר דבר על עצמו. והשבועה איסור גברא שאוסר עצמו על הדבר. ואמרו בספרי מה בין נדרים לשבועות. נדרים כנשבע בחיי המלך שבועות במלך עצמו. ואף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר חי ה׳ וחי נפשך (מלכים ב ד) רמזו למלך לתפארת שבו השבועה. וחי המלך הוא השלישית המשפעת לבנין. ונתנו סימן לדבר חי ה׳ כמו שבועה שהיא בשם. וחי נפשך בצירי כלומר חיי הנפש וחיי הנפש הוא השלישית כי מהשלישית נשתלשלה הנפש וגם הבנין כאשר זכרנו למעלה. ולשון הרב ז״ל בחדושי שבועות שלו ופירוש מה בין נדרים לשבועות יש לו סוד שהנדר לבנין יסוד. (הגהה, רמז כי החכם יכול להפר גם הנדר מפני כי חכמה היא למעלה מבינה והיא נקדה סתימא) והשבעה בו׳ ה׳ האחרונה ידועה וברורה בהיותה משששה גרועה. ואין כן בשבועות יען כי פרייהם מאותם נטיעות. ואני אומר באולי שזה הטעם בנדרי הבאי ובדברים שאין בהם ממש וזרוזין שאין הנדר חל עד יחקור הנודר ויאזין המקום מאשר הבינה נעלמה אבל זה נדר ובל ידע מה ואדון הכל אשר בידו הכל יודיענו בסתום חכמה אמן עד כאן לשונו:

ודבריו מתוקים מדבש מובנים למשכיל בענין נדרים ושבועות. ופירוש בהיותה מששה גרועה רוצה לומר כי כל שבעה חסר ו׳ ותורה המלה על כל הבנין שהוא שבעה ועקרים הו׳ והה׳ הכוללים התורה והמצוות. ומפני שהתורה והמצוות הם בבנין כמו שזכרנו בהריסה הנדר חל על המצוה מפני שהוא למעלה ממנה אבל השבועות אינן חלות על המצוות כי האדם הכלול בבנין הוא מושבע. אם כן הוא והמצוות משועבדים לאדון הכל ליוצר בראשית ולא יכול לבטל אותם. ולפיכך אמר אין שבועה חלה על דבר שבועה (סא על מצוה) כי אין דבר מבטל את עצמו אלא דבר אשר חוצה לו וגבוה ממנו למשול בו׃

ויש להתבונן בענין השבועה שהזכיר בה הכתוב לא תשא (שמות כ) ולא אמר תשבע. אבל הטעם כי ענין השבועה להעלות הה׳ בו׳ היות שבעה מחוברים ומוסכמים לדבריו וכענין עתה ארומם עתה אנשא (ישעיהו לג) (הגהה, והוא לשון נשואין) וכשאדם נושאה בלא בעלה (סא לבטלה) ראוי שתפגע בו הה׳ שלא תנקהו הו׳ ודומה אל קרוב ברכה לבטלה. וכאשר נזכיר בסוף השער אלא שהשבועה הוא להעלות הה׳ בו׳ והברכה היא המשכת הו׳ בה׳ וצריך להתבונן כי החכם עוקר הנדר מעקרו מפני כי החכמה מאין תמצא ואי זה מקום בינה׃ ויתבונן מזה כי הבעל מפר נדרי אשתו בדברים שבינו לבינה כדרך והוא ימשל בך (בראשית ג) אמנם ביום שמעו שאז הוא עומד בממשלתו אם ירצה להסכים על ידה ואולי שאין נזקקין לאלקי ישראל כי אמונה אומן אלא שאין תופסין הדין הזה להלכה הנה מבואר כי האדם כולל הכל ובו ראוי קיום הכל׃

ואמר כי מנין תרי״ג מצות נרמזים באברי האדם ובגידיו רמ״ח אברים כנגד רמ״ח מצות עשה המשתלשלים מן התפארת באהבה ושס״ה גידים כנגד שס״ה מצות לא תעשה המשתלשלים מן העטרת דרך הפחד ועוד תראה כי צורתו הנכבדת שזכרתי כלולה בי׳ ספירות כי בראשו החכמה והתבונה שמשכנם במוח כנגד השניה והשלישית. והראש מקבל אותם בזרועות הפרושות למעלה ולכן נעשה האדם כנגד עשר ספירות. עשר אצבעות ידיו ועשר אצבעות רגליו לזכרון׃

וממה שזכרתי בצורת האדם יתבונן על דרך האמת מה שהזכירו ז״ל בסנהדרין כי קללת אלקים תלוי (דברים כא) משל לשני אחים תאומים וכו׳. ומפני שהענין כן מתטמאת האדמה וארץ ישראל כאשר אבאר ענינה ושרשה למטה בענין החלול והטמאה ויגרום העניין להפסד אויר התחתון והוא קללת הארץ והוא ענין כל הטמאות והנאופים׃

ספר שושן סודות - אות שעד - סוד אי אפשר באשה נדרנית

סוד אי אפשי באשה נדרנית׃ דע שהנדרים בבינה והשבועה בכנסת ישראל ולכן השבועה חסרה ו׳. והוא מגזרת שבעה. והעוברת על נדרים ושבועות האם והבת שהם שורש וענף יקחו ממנה נקמתם ומוליכין אותה לעשות רצונה בהתר ומתגלגלת בגוים שאין להם לא נדר ולא שבועה. ובאיש העובר הדבר הפוך כי הוא מתגלגל באשה יהודית כי לא יכופר עונו עד שיתגלגל באשה כי עברותיה רבו מהאיש ודע זה. ועוד תשמע בסוד העבור דברים נפלאים בע״ה. ודע שכל הדברים שהם משום דת משה וישראל כולם תחת כלל זה שהדברים פוגעין בתורה העליונה ודע זה׃

ספר שערי אורה - השער השני - הספירה התשיעית

ודע כי על יסוד הספירה הזאת נתייסדה בתורה לשון שבועה. והנני מפרש. דע כי כל שבועה שאדם נשבע תלויה במידה זאת הנקראת אל ח״י. והטעם, לפי שכל לשון שבוע״ה היא מלשון שבעה, וסוד העניין הוא מה שאמר אברהם אבינו לאבימלך; כי את שבע כבשות תקח מידי בעבור תהיה לי לעדה כי חפרתי את הבאר הזאת על כן קרא למקום ההוא באר שבע כי שם נשבעו שניהם (שם כא, ל). הלא תראה ג׳ לשונות שהזכיר במקום הזה, כל אחד מהן לשון נופל על הלשון. אמר בתחילה ׳כי את שבע כבשות תקח מידי לעדה על הבאר׳, ואמר אחריו ׳על כן קרא למקום ההוא באר שבע׳, ומה כתיב אחריו? ׳כי שם נשבעו שניהם׳. ופירוש הדבר הרי ג׳ לשונות שבע׃ כבשות, באר שבע, ושם נשבעו, כל אלו ג׳ לשונות נתאחדו באותה השבועה. ולפיכך אמר׃ על כן קרא למקום ההוא באר שבע. מאי על כן? כלומר, על טעם שבע כבשות והשבועה. כי על שני טעמים קרא אותו באר שבע, על שבע כבשות והשבועה. ובמקום אחר כתיב׃ ויקרא אותה שבעה על כן שם העיר באר שבע (שם כו, לג). הלא תראה כי על שם שבעה קרא שם העיר באר שבע ולא הזכיר בכאן שבועה, והסוד העיקר תלוי בסוד שבעה, ומקום הבאר תלוי בשבועה. ועכשיו יש לנו לברר. דע כי כל הנשבע הוא נשבע בסוד שבע הספירות, שהם סוד שבעת ימי עולם, והכול תלוי במידת אל ח״י שהוא השבת, שהוא יום השביעי, וכל שבועה תלויה בשביעי, והסוד׃ וביום השביעי שבת וינפש (שמות לא, יז). ולפיכך הנשבע, נשבע בנפש ונשבע בחיים כשהוא אומר נשבע בשם י״י י׳, והסוד; חי י״י וחי נפשך (שמואל, כה, כו). כי סוד ׳חי נפשך׳ הוא סוד אל חי, שממנו נמשכים החיים וכל הנפשות הפורחות מארץ אדנ״י, כאמרו׃ תוצא הארץ נפש חיה למינה (בראשית א, כד) והוא סוד השבת שהוא יום השביעי שממנו נמשכים חיי הנפש, כאמרו׃ וביום השביעי שבת וינפש. הרי חיי הנפש תלויים בשביעי, שהוא סוד השבועה. וכל הכופר בשבועתו כאילו כופר באל חי ובו׳ ספירות, שהם סוד שבעת ימי עולם. ואם ברב פשעו וכחשו כפר בשביעיות, מאין לו חיים וטובה? שהרי לא נברא העולם אלא על ידי אלו שבע ספירות ובהן מתקיימים כל הנבראים, ז׳ ימים בסוד ז׳ ספירות, בסוד שבועה. ואם חס ושלום ישקר אדם בשבועתו הרי הוא נעקר מאלו שבע הספירות שהם סוד קיומו, ונמצא נעקר מן העולם. נמצאת למד כי השבועה היא באל חי שהוא סוד השביעי, שהוא סוד השבת, שהוא סוד חיי נפש, שהוא סוד ׳שבת וינפש׳. ולפי שהשבועה היא באל חי אומר בעניין׃ וירם ימינו ושמאלו אל השמים וישבע בחי העולם (דניאל יב, ז). הלא תראה השבועה שהיא בחי העולם, שהוא אל חי. ובשאר מקומות׃ חי י״י אשר עמדתי לפניו (מלכים, יז, א). חי י״י וחי נפשך אם אעזבך, חי נפשר אדנ״י (מלכים, ב; שמואל, א). ולפיכך אמרו רז״ל׃ שבועה כנשבע במלך, לפיכך אין נשבעין לבטל את התורה או אחת ממצוותיה, ואם ישבע לוקה ומקיים את המצווה, שאין שבועה חלה לבטל דברי תורה, שהרי הם סוד שבעה קולות יצאו משבע ספירות במתן תורה, ואין אדם נשבע לבטל דברי תורה וכל שבועה, בי״י, וכל נדר, לי״י, וסוד נדר לי״י עדיין נפרש אותו במקומו בעזרת השם, כי הנדר הוא סוד השבת הגדול, שהיא סוד השביעית העליונה. ואם תמצא כתוב אשר נשבע לה׳ (תהלים קלב, ב) ולא אמר נשבע בי״י, פי׳ הפסוק כן הוא׃ שדוד המלך עליו השלום נשבע לעשות דבר זה לי״י, כלומר שלא ישקוט וינוח עד אשר ימצא מקום מנוחה לשכינה לבנות בו בית המקדש. נמצאת אומר כי כל הכופר בשבועתו נעשים לו שבעת ימי בראשית, שהם סוד כל ימי העולם, כמו אויבים ומבקשי רעתו, שהרי כשכפר בשבועה, כפר בשבעה; וכשכפר בשבעת ימי בראשית, נמצא כל יום ויום משבעת הימים אצלו כאויב, וכל יום ויום מקלל לזה הכופר.

בסימן זה להעמיס את כל הדיעות כי נ׳ זו כנסת ישראל כידוע ממילת נ׳פלה לא תוסיף והיא דרה בבינה הנקראת דרור, אי נמי, הנדר דר בנון היינו נש״ב. אנו נלך בפשטות שהנדרים בבינה וזו מערכת שמעל הנהגת ז״א. ובזה נבא בס״ד אל ביאור הפסוקים:

(ד) וְאִשָּׁה כִּי תִדֹּר נֶדֶר לַידוָד וְאָסְרָה אִסָּר בְּבֵית אָבִיהָ בִּנְעֲרֶיהָ:(ה) וְשָׁמַע אָבִיהָ אֶת נִדְרָהּ וֶאֱסָרָהּ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל נַפְשָׁהּ וְהֶחֱרִישׁ לָהּ אָבִיהָ וְקָמוּ כָּל נְדָרֶיהָ וְכָל אִסָּר אָסְרָה עַל נַפְשָׁהּ יָקוּם:(ו) וְאִם הֵנִיא אָבִיהָ אֹתָהּ בְּיוֹם שָׁמְעוֹ כָּל נְדָרֶיהָ וֶאֱסָרֶיהָ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל נַפְשָׁהּ לֹא יָקוּם וַידוָד יִסְלַח לָהּ כִּי הֵנִיא אָבִיהָ אֹתָהּ:(ז) וְאִם הָיוֹ תִהְיֶה לְאִישׁ וּנְדָרֶיהָ עָלֶיהָ אוֹ מִבְטָא שְׂפָתֶיהָ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל נַפְשָׁהּ:(ח) וְשָׁמַע אִישָׁהּ בְּיוֹם שָׁמְעוֹ וְהֶחֱרִישׁ לָהּ וְקָמוּ נְדָרֶיהָ וֶאֱסָרֶהָ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל נַפְשָׁהּ יָקֻמוּ:(ט) וְאִם בְּיוֹם שָׁמַע אִישָׁהּ יָנִיא אוֹתָהּ וְהֵפֵר אֶת נִדְרָהּ אֲשֶׁר עָלֶיהָ וְאֵת מִבְטָא שְׂפָתֶיהָ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל נַפְשָׁהּ וַידוָד יִסְלַח לָהּ:(י) וְנֵדֶר אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה כֹּל אֲשֶׁר אָסְרָה עַל נַפְשָׁהּ יָקוּם עָלֶיהָ:(יא) וְאִם בֵּית אִישָׁהּ נָדָרָה אוֹ אָסְרָה אִסָּר עַל נַפְשָׁהּ בִּשְׁבֻעָה:(יב) וְשָׁמַע אִישָׁהּ וְהֶחֱרִשׁ לָהּ לֹא הֵנִיא אֹתָהּ וְקָמוּ כָּל נְדָרֶיהָ וְכָל אִסָּר אֲשֶׁר אָסְרָה עַל נַפְשָׁהּ יָקוּם:(יג) וְאִם הָפֵר יָפֵר אֹתָם אִישָׁהּ בְּיוֹם שָׁמְעוֹ כָּל מוֹצָא שְׂפָתֶיהָ לִנְדָרֶיהָ וּלְאִסַּר נַפְשָׁהּ לֹא יָקוּם אִישָׁהּ הֲפֵרָם וַידוָד יִסְלַח לָהּ:(יד) כָּל נֵדֶר וְכָל שְׁבֻעַת אִסָּר לְעַנֹּת נָפֶשׁ אִישָׁהּ יְקִימֶנּוּ וְאִישָׁהּ יְפֵרֶנּוּ:(טו) וְאִם הַחֲרֵשׁ יַחֲרִישׁ לָהּ אִישָׁהּ מִיּוֹם אֶל יוֹם וְהֵקִים אֶת כָּל נְדָרֶיהָ אוֹ אֶת כָּל אֱסָרֶיהָ אֲשֶׁר עָלֶיהָ הֵקִים אֹתָם כִּי הֶחֱרִשׁ לָהּ בְּיוֹם שָׁמְעוֹ:(טז) וְאִם הָפֵר יָפֵר אֹתָם אַחֲרֵי שָׁמְעוֹ וְנָשָׂא אֶת עֲוֹנָהּ:(יז) אֵלֶּה הַחֻקִּים אֲשֶׁר צִוָּה יְדוָד אֶת מֹשֶׁה בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ בֵּין אָב לְבִתּוֹ בִּנְעֻרֶיהָ בֵּית אָבִיהָ:

פרק לא

(א) וַיְדַבֵּר יְדוָד אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:(ב) נְקֹם נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמִּדְיָנִים אַחַר תֵּאָסֵף אֶל עַמֶּיךָ:(ג) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל הָעָם לֵאמֹר הֵחָלְצוּ מֵאִתְּכֶם אֲנָשִׁים לַצָּבָא וְיִהְיוּ עַל מִדְיָן לָתֵת נִקְמַת יְדוָד בְּמִדְיָן:(ד) אֶלֶף לַמַּטֶּה אֶלֶף לַמַּטֶּה לְכֹל מַטּוֹת יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלְחוּ לַצָּבָא:(ה) וַיִּמָּסְרוּ מֵאַלְפֵי יִשְׂרָאֵל אֶלֶף לַמַּטֶּה שְׁנֵים עָשָׂר אֶלֶף חֲלוּצֵי צָבָא:(ו)

ולפיכך כל הנשבע בארץ ישבע באלהי אמן (ישעיהו סה, טז), ויש להיזהר מאמונת אלהי אמן. ועונש השבועה כבר גילו אותה במסכת שבועות כאמרם ז״ל:

ספר פרדס רמונים - שער כג פרק יד

נדר המוסכם בכל המקומות כי נדר הוא בבינה ואמר (הרשב״י בר״מ משפטים דף קטו קטז.) כי מפני זה תקנו בי״ה שהוא הבינה כל נדרי. ולכן אמרו אין שבועה חלה אלא על דבר שיש בו ממש. מפני שהשבועה הוא במלכות והשבועה עצמה [נסמכת] ביסוד כדכתיב (רות ג יג) חי ה׳ שכבי עד הבקר ר״ל יסוד. והנה חלה על דבר שיש בו ממש דהיינו היסוד שבו נסמך המלכות. ומצדו נקר׳ שבועה שכל המדות נקראות בו שביעיות כמו שנבאר בערך שבועה. ונחזור לענייננו כי הנדר חל על הדבר שאינו נתלה בממש אלא אדרב׳ כל ימי ההקף ניזונים ממנה. ולכן אמרו נדרים על גבי שבועות עולים שכן היא [צא] עולה על כל שבע ספי׳ והיא רובצת עליהם וחופפת עליהם כאם על הבנים. וכן אמרו היתר נדרים פורחים באוי״ר ובארנו בערכו כי אויר נקרא גם התפארת והבינה פורחת עליו כל זה ביאר הרשב״י ע״ה. ועוד פירש רבי משה שמפני כן הנדר בלשון הרי עלי לרמוז על שהיא חופפת על שבעה ימים. וכן פי ר׳ משה כי לשון נדר מלשון דירה שהיא דרה על ההיקף. וכן גם כן לשון דרור וחפשיות. ולהיות סוככת על הבנים אמר כאלו נודר בחיי המלך. פירוש מלך תפארת. חי הבינה הסוככת עליו ומחייהו. וברעיא מהימנ׳ [פנחס דף רנ״ה.) יש פירוש אחר בכל זה הדרוש ונראה משם לפי שטתו כי הנדר בחכמה וצריך ביאור. וזהו המוסכם בפי כל כי הנדר בבינה:

וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה אֶלֶף לַמַּטֶּה לַצָּבָא אֹתָם וְאֶת פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן לַצָּבָא וּכְלֵי הַקֹּדֶשׁ וַחֲצֹצְרוֹת הַתְּרוּעָה בְּיָדוֹ׃(ז) וַיִּצְבְּאוּ עַל מִדְיָן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְדֹוָד אֶת מֹשֶׁה וַיַּהַרְגוּ כָּל זָכָר׃(ח) וְאֶת מַלְכֵי מִדְיָן הָרְגוּ עַל חַלְלֵיהֶם אֶת אֱוִי וְאֶת רֶקֶם וְאֶת צוּר וְאֶת חוּר וְאֶת רֶבַע חֲמֵשֶׁת מַלְכֵי מִדְיָן וְאֶת בִּלְעָם בֶּן בְּעוֹר הָרְגוּ בֶּחָרֶב׃(ט) וַיִּשְׁבּוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת נְשֵׁי מִדְיָן וְאֶת טַפָּם וְאֶת כָּל בְּהֶמְתָּם וְאֶת כָּל מִקְנֵהֶם וְאֶת כָּל חֵילָם בָּזָזוּ׃(י) וְאֶת כָּל עָרֵיהֶם בְּמוֹשְׁבֹתָם וְאֶת כָּל טִירֹתָם שָׂרְפוּ בָּאֵשׁ׃(יא) וַיִּקְחוּ אֶת כָּל הַשָּׁלָל וְאֶת כָּל הַמַּלְקוֹחַ בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה׃(יב) וַיָּבִאוּ אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְאֶל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁבְי וְאֶת הַמַּלְקוֹחַ וְאֶת הַשָּׁלָל אֶל הַמַּחֲנֶה אֶל עַרְבֹת מוֹאָב אֲשֶׁר עַל יַרְדֵּן יְרֵחוֹ׃(יג) וַיֵּצְאוּ מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְכָל נְשִׂיאֵי הָעֵדָה לִקְרָאתָם אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה׃(יד) וַיִּקְצֹף מֹשֶׁה עַל פְּקוּדֵי הֶחָיִל שָׂרֵי הָאֲלָפִים וְשָׂרֵי הַמֵּאוֹת הַבָּאִים מִצְבָא הַמִּלְחָמָה׃(טו) וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מֹשֶׁה הַחִיִּיתֶם כָּל נְקֵבָה׃(טז) הֵן הֵנָּה הָיוּ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל בִּדְבַר בִּלְעָם לִמְסָר מַעַל בַּידֹוָד עַל דְּבַר פְּעוֹר וַתְּהִי הַמַּגֵּפָה בַּעֲדַת יְדֹוָד׃(יז) וְעַתָּה הִרְגוּ כָל זָכָר בַּטָּף וְכָל אִשָּׁה יֹדַעַת אִישׁ לְמִשְׁכַּב זָכָר הָרֹגוּ׃(יח) וְכָל הַטַּף בַּנָּשִׁים אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ מִשְׁכַּב זָכָר הַחֲיוּ לָכֶם׃(יט) וְאַתֶּם חֲנוּ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה שִׁבְעַת יָמִים כֹּל הֹרֵג נֶפֶשׁ וְכֹל נֹגֵעַ בֶּחָלָל תִּתְחַטְּאוּ בַּיּוֹם הַשְּׁלִשִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי אַתֶּם וּשְׁבִיכֶם׃(כ) וְכָל בֶּגֶד וְכָל כְּלִי עוֹר וְכָל מַעֲשֵׂה עִזִּים וְכָל כְּלִי עֵץ תִּתְחַטָּאוּ׃(כא) וַיֹּאמֶר אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶל אַנְשֵׁי הַצָּבָא הַבָּאִים לַמִּלְחָמָה זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה יְדֹוָד אֶת מֹשֶׁה׃(כב) אַךְ אֶת הַזָּהָב וְאֶת הַכֶּסֶף אֶת הַנְּחֹשֶׁת אֶת הַבַּרְזֶל אֶת הַבְּדִיל וְאֶת הָעֹפָרֶת׃(כג) כָּל דָּבָר אֲשֶׁר יָבֹא בָאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בָאֵשׁ וְטָהֵר אַךְ בְּמֵי נִדָּה יִתְחַטָּא וְכֹל אֲשֶׁר לֹא יָבֹא בָּאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בַּמָּיִם׃(כד) וְכִבַּסְתֶּם בִּגְדֵיכֶם בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וּטְהַרְתֶּם וְאַחַר תָּבֹאוּ אֶל הַמַּחֲנֶה׃(כה) וַיֹּאמֶר יְדֹוָד אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר׃(כו) שָׂא אֵת רֹאשׁ מַלְקוֹחַ הַשְּׁבִי בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה אַתָּה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְרָאשֵׁי אֲבוֹת הָעֵדָה׃(כז) וְחָצִיתָ אֶת הַמַּלְקוֹחַ בֵּין תֹּפְשֵׂי הַמִּלְחָמָה הַיֹּצְאִים לַצָּבָא וּבֵין כָּל הָעֵדָה׃(כח) וַהֲרֵמֹתָ מֶכֶס לַידֹוָד מֵאֵת אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה הַיֹּצְאִים לַצָּבָא אֶחָד נֶפֶשׁ מֵחֲמֵשׁ הַמֵּאוֹת מִן הָאָדָם וּמִן הַבָּקָר וּמִן הַחֲמֹרִים וּמִן הַצֹּאן׃(כט) מִמַּחֲצִיתָם תִּקָּחוּ וְנָתַתָּה לְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן תְּרוּמַת יְדֹוָד׃(ל) וּמִמַּחֲצִת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּקַּח אֶחָד אָחֻז מִן הַחֲמִשִּׁים מִן הָאָדָם מִן הַבָּקָר מִן הַחֲמֹרִים וּמִן הַצֹּאן מִכָּל הַבְּהֵמָה וְנָתַתָּה אֹתָם לַלְוִיִּם שֹׁמְרֵי מִשְׁמֶרֶת מִשְׁכַּן יְדֹוָד׃(לא) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְדֹוָד אֶת מֹשֶׁה׃(לב) וַיְהִי הַמַּלְקוֹחַ יֶתֶר הַבַּז אֲשֶׁר בָּזְזוּ עַם הַצָּבָא צֹאן שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וְשִׁבְעִים אָלֶף וַחֲמִשֶּׁת אֲלָפִים׃(לג) וּבָקָר שְׁנַיִם וְשִׁבְעִים אָלֶף׃(לד) וַחֲמֹרִים אֶחָד וְשִׁשִּׁים אָלֶף׃(לה) וְנֶפֶשׁ אָדָם מִן הַנָּשִׁים אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ מִשְׁכַּב זָכָר כָּל נֶפֶשׁ שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים אָלֶף׃(לו) וַתְּהִי הַמֶּחֱצָה חֵלֶק הַיֹּצְאִים בַּצָּבָא מִסְפַּר הַצֹּאן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשִׁים אָלֶף וְשִׁבְעַת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃(לז) וַיְהִי הַמֶּכֶס לַידֹוָד מִן הַצֹּאן שֵׁשׁ מֵאוֹת חָמֵשׁ וְשִׁבְעִים׃(לח) וְהַבָּקָר שִׁשָּׁה וּשְׁלֹשִׁים אָלֶף וּמִכְסָם לַידֹוָד שְׁנַיִם וְשִׁבְעִים׃(לט) וַחֲמֹרִים שְׁלֹשִׁים אָלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וּמִכְסָם לַידֹוָד אֶחָד וְשִׁשִּׁים׃(מ) וְנֶפֶשׁ אָדָם שִׁשָּׁה עָשָׂר אָלֶף וּמִכְסָם לַידֹוָד שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים נָפֶשׁ׃(מא) וַיִּתֵּן מֹשֶׁה אֶת מֶכֶס תְּרוּמַת יְדֹוָד לְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְדֹוָד אֶת מֹשֶׁה׃(מב) וּמִמַּחֲצִית בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר חָצָה מֹשֶׁה מִן הָאֲנָשִׁים הַצֹּבְאִים׃(מג) וַתְּהִי מֶחֱצַת הָעֵדָה מִן הַצֹּאן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשִׁים אָלֶף שִׁבְעַת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃(מד) וּבָקָר שִׁשָּׁה

וּשְׁלֹשִׁים אָלֶף׃(מה) וַחֲמֻרִים שְׁלֹשִׁים אָלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃(מו) וְנֶפֶשׁ אָדָם שִׁשָּׁה עָשָׂר אָלֶף׃ (מז) וַיִּקַּח מֹשֶׁה מִמַּחֲצַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הָאֶחָז אֶחָד מִן הַחֲמִשִּׁים מִן הָאָדָם וּמִן הַבְּהֵמָה וַיִּתֵּן אֹתָם לַלְוִיִּם שֹׁמְרֵי מִשְׁמֶרֶת מִשְׁכַּן יְדֹוָד כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְדֹוָד אֶת מֹשֶׁה׃(מח) וַיִּקְרְבוּ אֶל מֹשֶׁה הַפְּקֻדִים אֲשֶׁר לְאַלְפֵי הַצָּבָא שָׂרֵי הָאֲלָפִים וְשָׂרֵי הַמֵּאוֹת׃(מט) וַיֹּאמְרוּ אֶל מֹשֶׁה עֲבָדֶיךָ נָשְׂאוּ אֶת רֹאשׁ אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה אֲשֶׁר בְּיָדֵנוּ וְלֹא נִפְקַד מִמֶּנּוּ אִישׁ׃(נ) וַנַּקְרֵב אֶת קָרְבַּן יְדֹוָד אִישׁ אֲשֶׁר מָצָא כְלִי זָהָב אֶצְעָדָה וְצָמִיד טַבַּעַת עָגִיל וְכוּמָז לְכַפֵּר עַל נַפְשֹׁתֵינוּ לִפְנֵי יְדֹוָד׃(נא) וַיִּקַּח מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶת הַזָּהָב מֵאִתָּם כֹּל כְּלִי מַעֲשֶׂה׃(נב) וַיְהִי כָּל זְהַב הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר הֵרִימוּ לַידֹוָד שִׁשָּׁה עָשָׂר אֶלֶף שְׁבַע מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים שֶׁקֶל מֵאֵת שָׂרֵי הָאֲלָפִים וּמֵאֵת שָׂרֵי הַמֵּאוֹת׃(נג) אַנְשֵׁי הַצָּבָא בָּזְזוּ אִישׁ לוֹ׃(נד) וַיִּקַּח מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶת הַזָּהָב מֵאֵת שָׂרֵי הָאֲלָפִים וְהַמֵּאוֹת וַיָּבִאוּ אֹתוֹ אֶל אֹהֶל מוֹעֵד זִכָּרוֹן לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי יְדֹוָד׃

לבאור פסוקים אלו נעזרתי במגלה עמוקות הרמח״ל בעל קהלת יעקב ומאמרי הזוהר. **וַיְדַבֵּר** חו״ג **דיְדֹוָד** אבא נמשכים **אֶל מֹשֶׁה** בינה והיא **לֵאמֹר** עולה אליו. ובא הדיבור **נְקֹם** כי הנקמה היא בלאה שהיא בחינת הבינה, לאה מלאה כזה: למד אלף הה גימ׳ נקמה וזו **נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל** נקמה של זו״ן **מֵאֵת הַמִּדְיָנִים** כי מדין הם בחינת קלי׳ אבא המתפשטת בארבעה פרצופים חו״ב תו״מ ולכן מדין גימ׳ ד׳ הויות ועוד אמר המדינים הוסיף למילת מדין אותיות הים גימ׳ אדנות ששם תוקף הדין וזה הוא אשת מדנים ולכן מדין ר״ת ניצוץ ד׳וד מ׳לך י׳שראל ששורשו במלכות ואמר **אַחַר תֵּאָסֵף אֶל עַמֶּיךָ** כדי לסתום פי המקטרגים הוצרך מרע״ה להפטר מן העולם ובאור נוסף (מתוך ספר יין המשומר) כי מרע״ה היה ממשיך לבני ישראל אורות או״א וחשש שעם פטירתו לא יתאפשר להמשיך יותר מאורות אלו מריבוי עוצם קליפת מדין ולכן נאמר לו שיש להכות אותם ובכך להחליש את תוקף הקליפה.

וידבר חו״ג **דמשה** בינה נמשכים **אל העם** מלכות והיא **לאמר** עולה ומעלה **החלצו מאתכם** מ״ן אל **אנשים** ת״ת **לצבא** וליסוד אימא כי אות ל תרמוז על הבינה וצבא ר״ת א׳ות ב׳רית צ׳דיק **ויהיו על מדין** להכניע קליפת מדין **לתת נקמת ידוד במדין** כי כל התערותא דלתתא מעוררת התערותא דלעילא, בתחילה אמר נקמת בני ישראל וזה גורם לנקמת ד׳.

אלף למטה היכו אותם במידת הדין באחוריים של שם אלקים דההין כזה: אלף, אלף למד, אלף למד הה, אלף למד הה יוד, אלף למד הה יוד מם גימ׳ 1001 **אלף למטה לכל מטות ישראל תשלחו לצבא** פסוק זה פותח באף ומסיים באלף ונזכר בו פעמיים אֶלֶף לרמוז על אבא שנתן מאורו הגדול להרחיק את הקלי׳ שהרי מדין קלי׳ אבא.

וימסרו בעל כרחם כי לא רצו שמרע״ה יסתלק מהם **מאלפי ישראל** כי ראשי אלפי ישראל הם בחינת הכתר (דרחל) ושם סוד **אלף למטה** האלפים **שנים עשר אלף חלוצי צבא** מכל י״ב גבולי אלכסון שבמלכות.

וישלח אתם משה כביכול הלך איתם והכוונה שנתן להם כח מבחינת משה שזה כח הבינה **אלף למטה לצבא** וגם כח החכמה מצד היותם אלף מכל שבט **אתם** אותיות אמת וגם כח התפארת וגם את כח המלכות הנקראת **ואת** את וכשהיא באחדות עם התפארת תקרא **ואת** כי אמרנו שקליפת מדין התפשטה מאבא עד המלכות **פינחס** זה כח הגבורה כי הוא גימ' יצחק **בן** ד"פ בן = פינחס כי הוא בא להכניע את הקלי' שהתפשטה על ד' פרצופי חו"ב ותו"מ כאמור יחד עם עז רלא הרמוזים בתיבת **אלעזר** כי רלא גימ' עסמ"ב (שורות אלו נכתבו ביום הסתלקות רבי אלעזר אביחצירא לחיי עולם ויהיו לעילוי נשמתו) **הכהן** גימ' יסוד כי פינחס לבש קנאה גימ' יוסף שהוא ביסוד וכעת **לצבא** לאה התפשטה על פני כל זו"ן כי תיבת לצבא גימ' לאה הוי"ה אדנ-י ויחד עם **וכלי הקדש** מצד אבא **וחצצרות התרועה** מצד אמא **בידו** עם ד' אותיות גימ' הוי"ה להורות שכל הכחות הרוחניים התיצבו לימין פנחס כדי לנקום את נקמת ד' במדין.

עיון: **וכלי הקדש** מצד אבא ברם יש כאן את אורות אבא ואחוריים דאורות אבא שהם מכניעים את קליפת מדין הנמצאת באחוריים דאבא וכיצד זה רמוז? ידוע שקדש זה אבא שאר האותיות **וכלי ה** עם הכולל גימ' 72 כמנין שם פשוט י"ה שמלא שלו הוא יוד הא 26 ואחוריו : יוד יוד הא 46 הם 72 והם אחוריים דשם הוי"ה כזה: י יה יהו יהו-ה גימ' 72 וגם שם הוי"ה במילוי יודין כזה: יוד הי ויו הי והם ב"פ לאה שהיא הארת משה וכשהיא מלאה כזה: למד אלף הה גימ' נקמה וזה הוא נקם נקמת היינו שתי נקמות וזה הרמז "תהילים פרק צד : "אֵל נְקָמוֹת יְדֹוָד אֵל נְקָמוֹת הוֹפִיעַ" שתי נקמות.

וחצצרות התרועה מצד אמא כי אמא בינה ודינין מתערין מינה ותרועה היינו גבורה כידוע. ותיבת **וחצצרות** רומז לתבונה שהיא בחינת מלכות דבינה והיא הנקראת אלהי-ם ולכן **וחצצרות** ע"ה גימ' מלכות + שה באופן ש**שה** זה שם אלהי-ם מלא כזה: אלף למד הי יוד מם גימ' ש' וה' אותיותיו הרי **שה**.

ויצבאו על מדין כל ענין צבאות הוא בנצח והוד הם הרגלים שעליהם אמר דוד המלך בתהילים (פרק יח פסוקים לד-לה) "מְשַׁוֶּה רַגְלַי כָּאַיָּלוֹת וְעַל בָּמֹתַי יַעֲמִידֵנִי, מְלַמֵּד יָדַי לַמִּלְחָמָה וְנִחֲתָה קֶשֶׁת נְחוּשָׁה זְרוֹעֹתָי", וכן (פרק יח לח-לט) "אֶרְדּוֹף אוֹיְבַי וְאַשִּׂיגֵם וְלֹא אָשׁוּב עַד כַּלּוֹתָם, אֶמְחָצֵם וְלֹא יֻכְלוּ קוּם יִפְּלוּ תַּחַת רַגְלָי" וזה בכח ה**כאשר** הבינה הנקראת אשר בהיותה עם אור ה**כתר צוה** המחובר ל**ידוד** חכמה ו**את משה** לבינה עצמה ומכח זה **ויהרגו כל זכר**.

ואת מלכי מדין זו בחינת המלכות של קליפת מדין הנקראת אשת מדנים **הרגו על חלליהם** וידוע שהנוק' נקראת את ויש כאן חמש מלכים כנגד ה' פרצופים כח"ב תו"מ **את אוי** בחינת כתר בסוד (משלי פרק כג פסוק כט) "לְמִי אוֹי לְמִי אֲבוֹי לְמִי כתיב מְדָנִים קרי מְדָיָנִים לְמִי שִׂיחַ לְמִי פְּצָעִים חִנָּם לְמִי חַכְלִלוּת עֵינָיִם" אוי אבוי כנגד עתיק ואריך דקלי', מדינים חכמה, שיח בינה, פצעים תפארת, חכלילות עיניים מלכות. **ואת רקם** חכמה בסוד כל הכתמים הבאים מרקם טהורים **ואת צור** בינה כי

צור גימ׳ אלהים דההין ע״ה **ואת חור** תפארת שיש בה את החסד שגוון שלו לבן חיור **ואת רבע** מלכות שם הרביעה אלו הם **חמשת מלכי מדין** ה׳ פרצופי קלי׳ מדין הפרוסה מאחורי אבא ועד המלכות **ואת בלעם בן בעור** הוא בדעת דקלי׳ בסוד ״וידע דעת עליון״ **הרגו בחרב** וסימן לשמותם ארי״ץ חר״ב (בספר מפתח הספירות) ומי הרגו? בזוהר (ח״ג דף קצד) נאמר שצליה בן דן בהוראת פנחס הסתכן בנפשו והפילו ארצה ובגמרא (סנהדרין קו ע״ב) נאמר שפינחס הרגו בחרב **בחרב** עם ד׳ אותיות גימ׳ גבורה מידת פינחס שהוא גימ׳ יצחק כאמור.

וישבו בני ישראל את נשי מדין דווקא את ראש הפתנים החיו ולכן קצף עליהם משה. הנשים זו בחינת הנוק׳ **ואת טפם** זו״ן עם אור נפש בלבד **ואת כל בהמתם** בחינת בן מלכות **ואת כל מקנהם ואת כל חילם** ממונם **בזזו**.

ואת כל עריהם עיר זו המלכות **במושבתם** כשהיא מחוברת לתפארת תקרא עיר מושב **ואת כל טירתם** דירתם ד וט מתחלפות שזו גם כן בחינת המלכות **שרפו באש** אש זו מלכות דקדושה העושה נקמות ובמצב זה היא נקראת אלהים ולכן כשהיא מלאה כזה: אלף למד הה יוד מם גימ׳ ש ועם המילה עצמה הרי **אש**.

ויקחו את כל השלל באשת חיל נאמר ושלל לא יחסר השלל אלו הם ברורי הנוק׳ העולים לרישא דז״א והיא כאמור נקראת אש ש מלאה כזה ״שין״ גימ׳ שלל ויתכן שכאן הכוונה לבינה שממנה השלל **ואת כל המלקוח באדם** זה שלל התפארת **ובבהמה** זה שלל המלכות כי אדם ובהמה סודם ידוע.

ויבאו אל משה בינה **ואל אלעזר הכהן** חסד דז״א וכאן הוא מייצג את התפארת כי הכהן גימ׳ יסוד והכהן הוא בחסד הרי שהוא מייצג את שני הקצוות של התפארת **ואל עדת בני ישראל** המלכות **את השבי** מלכות **ואת המלקוח** תפארת **ואת השלל** בינה הביאו אותם **אל המחנה** מלכות דקדושה **אל ערבת מואב אשר על ירדן ירחו**.

ויצאו משה בינה **ואלעזר הכהן** תפארת **וכל נשיאי העדה** כתר דנוק׳ **לקראתם אל מחוץ למחנה** בעולם הבריאה.

ויקצף הקצף בא מספירת ההוד כי קצף באי״ת ב״ש הוד שם מקום הקנאה ועד שם התפשטות הבינה שזה **משה על פקודי החיל שרי האלפים** מצד החכמה **ושרי המאות** מצד הבינה **הבאים מצבא המלחמה**.

ויאמר אמר להם משה טעיתם. אתם רואים מצד המלכות אני רואה מצד הבינה הנקראת **אליהם** אלהי-ם וכן הבינה נקראת מי ויש בה בחינת לאה וזו מדרגת **משה** ושאלם כיצד יתכן ש**החייתם כל נקבה**?

הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם למסר מעל בידוד על דבר פעור ותהי המגפה בעדת ידוד הרי שהנשים היו המכשול ומהן נפרצה פרצה בבני ישראל.

היות ואתם במלכות ועליכם להגיע לבינה ששם התשובה עליכם לעשות תשובה ואמרו אין **ועתה** אלא תשובה וכשתהיו בתשובה **הרגו כל זכר בטף וכל אשה ידעת**

איש למשכב זכר הרגו ואין הכוונה שלא היו צדיקים שהרי הכתוב מעיד עליהם שלא נכשלו אלא שהיו באור נפש ולא הגיעו לאור נשמה.

וכל הטף בנשים אשר לא ידעו משכב זכר החיו לכם שאין קלקולן גדול.

ואתם חנו מחוץ למחנה היו בעולם הבריאה **שבעת ימים** כדי להטהר **כל הרג נפש וכל נגע בחלל תתחטאו ביום השלישי וביום השביעי אתם ושביכם** מטומאת מת.

וכל בגד וכל כלי עור וכל מעשה עזים וכל כלי עץ תתחטאו גם על הכלים צריך להזות שלישי ושביעי כדי להטהר ולהיות ראוי להכנס למלכות דאצילות היא עיר מושב.

ויאמר אלעזר הכהן סוד תורה שבכתב **אל אנשי הצבא הבאים למלחמה** בחינת המלכות והיא הנקראת **זאת חקת התורה** והיא נאצלת מן הבינה הנקראת **אשר** והיא **בצוה** צותא חדא עם **ידוד** אבא עם **את משה** בינה.

אך גימ' אהיה זו הבינה המטהרת והיא הנקראת מי היא סוד המקוה כי "מי מטהר אתכם" והבינה היא אם הבנים היא עומדת לטהר את התפארת שיש בה שש קצוות: **את הזהב** גבורה **ואת הכסף** חסד **את הנחשת** תפארת **את הברזל** יסוד את הבדיל נצח ואת העפרת הוד. ברזל בדרך כלל מלכות והיסוד הוא כספית הנקרא כסף חי אולם כאן מייצג את היסוד הברזל כי המלכות עלתה ליסוד. בסוד **כל דבר**.

כל יסוד **דבר** מלכות **אשר** בינה יבא באש תעבירו באש וטהר אך במי נדה יתחטא וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים:(כד) וכבסתם בגדיכם ביום השביעי וטהרתם ואחר תבאו אל המחנה:

ויאמר ידוד אל משה לאמר ר"ת ואל מי. **שא את ראש מלקוח השבי** היינו ברור ניה"ק בשלל **באדם** מצד מ"ה **ובבהמה** מצד ב"ן והברור נעשה בג"ר והיינו **אתה** בינה **ואלעזר הכהן** חכמה **וראשי אבות העדה** היינו כתר, אי נמי אתה בינה אלעזר חסד וראשי אבות העדה מלכות. **וחצית את המלקוח בין תפשי המלחמה היצאים לצבא ובין כל העדה** ואמר **והרמת מכס** ענין המכס התבאר בספר **חמדת ימים** "היסוד הוא נקרא גבאי צדקה, והוא בעל המכס מכל הק"ד צירופי דאלהי"ם המתחילים להתפשט מזעיר דבריאה עד מלכות דעשיה. וממה שהם לוקחים שלל מהקליפות להעלות למעלה לאצילות, הוא לוקח מתחלה מכס מהם למיין דוכרין ולמ"נ שלו עם נוקבתו, שכך מכ"ס גימטריא ק"ד צירופי אלקים" וזה הוא **לידוד** ת"ת **מאת אנשי המלחמה** זו הנוק' לה המלחמות **היצאים לצבא אחד נפש מחמש המאות מן האדם ומן הבקר ומן החמרים ומן הצאן**:(כט) ממחציתם תקחו ונתתה לאלעזר הכהן תרומת ידוד:(ל) וממחצת בני ישראל תקח אחד אחז מן החמשים מן האדם מן הבקר מן החמרים ומן הצאן מכל הבהמה ונתתה אתם ללוים שמרי משמרת משכן ידוד:(לא) ויעש משה ואלעזר הכהן כאשר צוה ידוד את משה:(לב) ויהי המלקוח יתר הבז אשר בזזו עם הצבא צאן שש מאות אלף ושבעים אלף וחמשת אלפים:(לג) ובקר שנים ושבעים אלף:(לד) וחמרים אחד וששים אלף:(לה) ונפש אדם מן הנשים אשר

לא ידעו משכב זכר כל נפש שנים ושלשים אלף׃(לו) ותהי המחצה חלק היצאים בצבא מספר הצאן שלש מאות אלף ושלשים אלף ושבעת אלפים וחמש מאות׃(לז) ויהי המכס לידוד מן הצאן שש מאות חמש ושבעים׃(לח) והבקר ששה ושלשים אלף ומכסם לידוד שנים ושבעים׃(לט) וחמרים שלשים אלף וחמש מאות ומכסם לידוד אחד וששים׃(מ) ונפש אדם ששה עשר אלף ומכסם לידוד שנים ושלשים נפש׃(מא) ויתן משה את מכס תרומת ידוד לאלעזר הכהן כאשר צוה ידוד את משה׃(מב) וממחצית בני ישראל אשר חצה משה מן האנשים הצבאים׃(מג) ותהי מחצת העדה מן הצאן שלש מאות אלף ושלשים אלף שבעת אלפים וחמש מאות׃(מד) ובקר ששה ושלשים אלף׃(מה) וחמרים שלשים אלף וחמש מאות׃(מו) ונפש אדם ששה עשר אלף׃ (מז) ויקח משה ממחצת בני ישראל את האחז אחד מן החמשים מן האדם ומן הבהמה ויתן אתם ללוים שמרי משמרת משכן ידוד כאשר צוה ידוד את משה׃(מח) ויקרבו אל משה הפקדים אשר לאלפי הצבא שרי האלפים ושרי המאות׃(מט) ויאמרו אל משה עבדיך נשאו את ראש אנשי המלחמה אשר בידנו ולא נפקד ממנו איש׃(נ) ונקרב את קרבן ידוד איש אשר מצא כלי זהב אצעדה וצמיד טבעת עגיל וכומז לכפר על נפשתינו לפני ידוד׃(נא) ויקח משה ואלעזר הכהן את הזהב מאתם כל כלי מעשה׃(נב) ויהי כל זהב התרומה אשר הרימו לידוד ששה עשר אלף שבע מאות וחמשים שקל מאת שרי האלפים ומאת שרי המאות׃(נג) אנשי הצבא בזזו איש לו׃(נד) ויקח משה ואלעזר הכהן את הזהב מאת שרי האלפים והמאות ויבאו אתו אל אהל מועד זכרון לבני ישראל לפני ידוד׃

[עריכה] הרמ״ע מפאנו

כתב הרב במאמר מאה קשיטה - סימן צ ״עתה נשוב לבזת מדין כי הנה הפסוק מתרץ לעצמו כשאמר וממחצית בני ישראל וכו׳ מן האדם ומן הבקר וכו׳ מכל הבהמה שהוא מיותר אחרי שהזכיר עדר עדר לבדו אלא ה״ק מה שאמרתי נפש אדם לאו דוקא דכתיב אדם אתם אלא לגבי הנך יצדק לומר כן אע״ג דלקושטא דמילתא לאו הכי אלא כל אפייא שוין וסיפא דייקא ואחרים תירצו שמכל הבהמה פירושו למעט א׳ אחוז מן החמשים שלא נעשה כן רק בנפש אדם ולא מסתברא מלתייהו דמאי שנא ועוד שהטעמים מכבידים עלינו המליצה הזאת שאינה מתיישבת אצלם הואיל ונראה מהם שמלת אחוז נמשכת לכל המינים ובמעשה נמי מפורש אחוז בכלם והנה במכס הניתן לכהנים לא כתיב אחוז שמשמעו כי מתרמי אלא במכס בעינן כל חלב לה׳ ובשביל זה חזר ואמר ממחציתם תקחו שנראה כפל אלא לבחור המיטב שבכל אותה המחצית ואעפ״י שהמכס ממועט שהוא א׳ מעשרה במנת הלוים (והים) [והיה] ראוי להרים אותו ממחצית בני ישראל כי מעט אשר היה מגיע לכל א׳ וא׳ מ״מ חלק גבוה ראוי שיהא מורם מן המגיע לאנשים הצובאים הואיל וקיימו מצוה בגופם וכתיב וימסרו פירוש בכל לבבם ובכל נפשם לקיים המצוה לא לתכלית הבזה זה וזה גורם דלא איכפל קרא להזכיר סכום חלקם של מנת הלוים בפי׳ והתימה כי אין לאתמר חלק מפורש בבזת מדין לא במכס שמספרו אחדים במנין האלפים והוא כעין תרומה גדולה הקודמת למעשר ולא בחלק הלוים ואפילו נאמר

שאלעזר נתן לו מן המכס עכ״ז לא יספיק להשקיט התמיהא שאני אומר מתנה בעלמא הוא דקיהיב ליה הואיל ולא נצטוה בכך ואלי לסבה זו לא נתן לו מאומה כשגם יודע הוא כי לא היה איתמר מקבל לקיים בעצמו ושונא מתנות יחיה אחשוב שאיתמר היה נשיא נשיאי הלוי אחרי שנכנס אלעזר לשמש בכהונה גדולה ואפי׳ תימא שפנחס ממלא בנשיאות זו מקום אביו אחרי שנתמנה להיות כ״ג כבר היה איתמר מעקרא פקיד על משמרתם של גרשון ומררי וקרוב לשמוע שגם הוא נטל בכאן חלקו עם הלוים ולא פורש לפי שנאמר ברכת ה׳ היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה אבל כאן עתידים היו כהני נוב בני בניו של איתמר ללקות בגופם ובממונם מאיש ועד אשה מעולל ועד יונק ושור וחמור ושה לפי חרב. והוא רחום יכפר וזה יותר נכון מכל מה שנאמר בו מן המפרשים שלפניו וחלק הלוים גם הוא עשרות כמנין האלפים וכלם לשמירת היחס במספרים הללו ורמיזותיהן הנסתרות לה׳ אלקינו והנגלות לנו. ומשה איש האלקים ודאי בבזה לא שלח ידו מהטעם המפורש לנו במקום אחר כי לא תוכל הארץ להכיל את כבודו ואת גדלו ואין לו תפיסת יד כלל בקניינים המדומים אבל בניו יקראו על שבט הלוי בשם משפחת העמרמי כמ״ש למעלה והם ודאי יקחו חלקם בלבד׃

ובסימן צא כתב׃ ״גם על הזהב שהובא אל אהל מועד מאת שרי האלפים והמאות פקחנו עינינו ולא אמר שרי המאות כי הם לא נתעוררו מעצמם בדבר הנדבה רק נגררים אחרי שרי האלפים והכי דייק מ״ד מעקרא ויקרבו אל משה הפקודים אשר לאלפי הצבא ומשקל כל הזהב של תכשיטי נשים סרסורא דחטאה היה י״ו אלף ותש״ן שקלי זהב וכל שקל שוה מאה דינרין של כסף ושש מעה כסף דינר והמעה ל״ב פרוטות דע כי כל שר אלף שקול ככל האלף וכ״ש בהצטרף זכות שרי המאות שלו והשרים עצמם מן המנין כי שרי עשרות הם ט׳ והוא וכן כלם והוא טעם הפקודים אשר לאלפי הצבא האמורים כאן דאי לא מהאי טעמא הפקידים מבעי ליה והשתא דאתינן להכי אף קרואי העדה מורה החשיבות שלהם כמו פקידים וקרואי בוי״ו מורה בהם פעולת הקריאה עצמה לפיכך בריש פ׳ במדבר כתיב בנשיאים קריאי ביוד בשביל חשיבותם כי לעולם המסורת עיקר והיא הכתיבה ולהוראת הפעולה קרינן קרואי אבל בפ׳ פנחס כתיב בדתן ואבירם קרואי העדה כי בהם הפעולה עיקר וקרינן קריאי לגאותם שהיא תשפילם וסימן הקריאה ברוך פרי בטנך פירוש בפרשת במדבר הריש בשורק הרי ברוך ובפרשת פנחס הריש בחירק הרי פרי וממילא כי הכתיבה בהפך ואמנם למצוא דברי חפץ על זהב התרומה אשר הרימו השרים נתבונן תחלה מקרא שכתוב אנשי הצבא בזזו איש לו כי שבח הוא להם להגיד ישרם שככה התנו בזה בלבד אבל בכל יתר הבז באמונה עשו למסור הכל לזקנים ולחלקם במצותם והיה זה תחבולה נפלאה שבהיות כל א׳ בוזז לעצמו לא יחוסו על בנות מדין להניח עליהם שום תכשיט בעולם כדי שתתגנה כל אחת בעיניהם ולא יחמדו יופיין בלבם ח״ו. וידוע כי האלף שקולים ככל השבט שכלם היו צדיקים וכתיב אלף למטה נמצאו שרי האלפים והמאות יחד שקולים ככל ישראל וממילא שהפגם שלהם אם איתא

צריך להסירו מעל כל ישראל לפיכך כתיב בהבאה זו זכרון לבני ישראל וכתיב לכפר על נפשותינו ופירשו חכמים אם ידי עבירה יצאנו ידי הרהור לא יצאנו והנה הזהב הזה היה שוה לכל ס׳ רבוא מישראל תקל״ו פרוטות לכל א׳ וא׳ והוא בגי׳ הרהר עון וכמהו בתוכחות האחרונות בחרחר חסר ו׳ כתיב וכאן נמי היה הרהור חלוש מאד לצדקתם כמו שהעידו יונתן ב״ע ורעהו המתרגם הירושלמי והמספר הזה הוא ג״כ בגי׳ ישראל בהסיר האותיות וזהו חסרון שההרהור נכרי גורם אליו שכן כשהרהר ר׳ יוסי במלין דעלמא בזהר פ׳ ויקהל א״ל רשב״י יוסי קום דאת חד חסר בך כי כפי חשיבותו של ר׳ יוסי בשבח מקומו ושעתו שהיו חבריו עוסקים באלקיות הנה ההרהור בישובו של עולם לבנות לו בית או לזרוע שדהו לפרנסת ביתו נכרי יחשב לו באותו פרק ואז האיר בו ר״ש מנין רל״ב בגי׳ יוסי קום וחזרה האות למקומה. אף כאן אמר קרא זכרון לבני ישראל כיוצא בו ויבא אחר איש ישראל יש כאן בס״ת ישראל חסר יוד לחומר העון וזאת היו״ד אחרי שהחזירה פינחס למקומה כטעם השיב את חמתי מעל בני ישראל נתישבה ג״כ בשמו של פינחס ודי בזה׃

פרק לב

במדבר פרק לב - (א) **וּמִקְנֶה רַב הָיָה לִבְנֵי רְאוּבֵן וְלִבְנֵי גָד עָצוּם מְאֹד וַיִּרְאוּ אֶת אֶרֶץ יַעְזֵר וְאֶת אֶרֶץ גִּלְעָד וְהִנֵּה הַמָּקוֹם מְקוֹם מִקְנֶה׃(ב) וַיָּבֹאוּ בְנֵי גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן וַיֹּאמְרוּ אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְאֶל נְשִׂיאֵי הָעֵדָה לֵאמֹר׃(ג) עָטָרוֹת וְדִיבֹן וְיַעְזֵר וְנִמְרָה וְחֶשְׁבּוֹן וְאֶלְעָלֵה וּשְׂבָם וּנְבוֹ וּבְעֹן׃(ד) הָאָרֶץ אֲשֶׁר הִכָּה יְדֹוָד לִפְנֵי עֲדַת יִשְׂרָאֵל אֶרֶץ מִקְנֶה הִוא וְלַעֲבָדֶיךָ מִקְנֶה׃(ה) וַיֹּאמְרוּ אִם מָצָאנוּ חֵן בְּעֵינֶיךָ יֻתַּן אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת לַעֲבָדֶיךָ לַאֲחֻזָּה אַל תַּעֲבִרֵנוּ אֶת הַיַּרְדֵּן׃**

ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד עצום מאד ויראו את ארץ יעזר ואת ארץ גלעד והנה המקום מקום מקנה כתב בספר **צרור המור** אחר כך אמר ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד, ויאמרו הארץ אשר הכה ה׳ ארץ מקנה היא ולעבדיך מקנה. יותן את הארץ הזאת לעבדיך לאחוזה (פס׳ ד-ה), הנה שאלתם היתה רעה כנגד רצון השם ורצון משה, כי **מאסו בארץ חמדה**, ורצו לשבת בארץ טמאה מלאה גלולים ורוח הטומאה. עד שאמרו בסתרי התורה שכמו שיש צד ימין בעשר ספירות קדושות, כן יש לצד שמאל עשר ספירות טמאות, כאומרו זה לעומת זה עשה האלהים (קהלת ז, יד), והם רמוזות בזה הפסוק כאומרו עטרות ודיבון ויעזר ונמרה וחשבון ואלעלה ושבם ונבו ובעון (פס׳ ג), שהם תשעה תיבות ועטרותיהם שנים, הרי כאן עשר במקום עשר. והם לא ראו זאת הטומאה והכיעור, אבל ראו ארץ יעזר שנראה להם שעוזרת אותם. וזהו **ויראו את ארץ יעזר**, ולא ראו קדושת ישראל וחבתם. ולכן אמר ויאמרו אל משה (פס׳ ב), ולפי שמשה חרה לו על זה והראה להם פנים זועפות, חזרו לומר ויאמרו אם מצאנו חן בעיניך יותן את הארץ הזאת לעבדיך אל תעבירנו (פס׳ ה), כי

בידך הכל ואתה הראש, ואע״פ שדברנו לכולם ביחד, אל יחר אפך בעבדך כי אתה הנותן ולא אחר, כי אולי חשבו שעל זה חרה אפו׃

כתב בספר **שפתי כהן** ומקנה רב היה לבני ראובן וגו׳. שמעתי שמה שהיה לראובן ריבוי המקנה יותר משאר אחיו, לפי שהוא מצא הדודאים והיה מראה להם למקנה והיו פרים ורבים, ובני גד חנו בחנייתו תימנה, ושבט שמעון היו גם כן שרויים בחנייתם, ולפי שהיה בידם עוון זמרי לא היו רוצים להשאילם הדודאים, ולזה בחרו להם ארץ סיחון, כי כוונתם להתרחק מהם, ופחדו שמא כשיבואו לארץ ישראל שמא יבוא גם כן הגורל של שמעון בשכונתם, ואוי לרשע אוי לשכנו, ונתיסר ממה שאירע לו מצד שכונתו של קרח.

ויבאו בני גד ובני ראובן ויאמרו אל משה ואל אלעזר הכהן ואל נשיאי העדה לאמר, עטרות ודיבן ויעזר ונמרה וחשבון ואלעלה ושבם ונבו ובעון בפסוק א הקדים את בני ראובן לבני גד וכאן הפך. וההסבר, הפרשה פותחת בסיפור ולכן מביאה את בני הגבירה קודם אולם בני גד הם היו בעלי העיצה ולכן הקדימם כאן. וכ״כ הרמב״ן ״הקדים הכתוב בני ראובן בפסוק הראשון ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד כמשפט, כי הוא הבכור ובן הגבירה, וכן כשיספר הכתוב המעשה הזה יאמר (דברים ג, טז) ולראובני ולגדי נתתי אבל בכל הפרשה הזו יקדים בני גד, כי הם נתנו העצה הזאת והם היו המדברים תחלה למשה בנחלה הזאת, והם היו גבורים יותר מבני ראובן כמו שנאמר (שם לג כ) וטרף זרוע אף קדקד, ולפיכך לא היו יראים לשבת לבדם בארץ הזאת מפני יושבי הארץ והנה משה חשד אותם כי יאמרו כן מפחד אנשי ארץ כנען שאמרו בהם המרגלים (לעיל יג לא) לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו, ולכן אמר להם שאינם בוטחים בה׳ כאבותם, ויסף עוד להענישם כהם להניחם במדבר ולכך ענו אותו, חלילה שנירא מהם, אבל נעבור חלוצים למלחמה ונהיה מהירים וראשונים לפני העם להלחם באויבי ה׳ כי לחמנו הם׃

הארץ אשר הכה ידוד לפני עדת ישראל ארץ מקנה הוא ולעבדיך מקנה׃(ה) ויאמרו אם מצאנו חן בעיניך יתן את הארץ הזאת לעבדיך לאחזה אל תעברנו את הירדן
אמרו, לפי שמאסו בארץ חמדה היו בראש הגולים.

(ו) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לִבְנֵי גָד וְלִבְנֵי רְאוּבֵן הַאֲחֵיכֶם יָבֹאוּ לַמִּלְחָמָה וְאַתֶּם תֵּשְׁבוּ פֹּה׃(ז) וְלָמָּה תְנִיאוּן \{תְּנִיאוּן\} אֶת לֵב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵעָבֹר אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם יְדוָד׃(ח) כֹּה עָשׂוּ אֲבֹתֵיכֶם בְּשָׁלְחִי אֹתָם מִקָּדֵשׁ בַּרְנֵעַ לִרְאוֹת אֶת הָאָרֶץ׃(ט) וַיַּעֲלוּ עַד נַחַל אֶשְׁכּוֹל וַיִּרְאוּ אֶת הָאָרֶץ וַיָּנִיאוּ אֶת לֵב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְבִלְתִּי בֹּא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם יְדוָד׃(י) וַיִּחַר אַף יְדוָד בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּשָּׁבַע לֵאמֹר׃(יא) אִם יִרְאוּ הָאֲנָשִׁים הָעֹלִים מִמִּצְרַיִם מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה אֶת הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב כִּי לֹא מִלְאוּ אַחֲרָי׃(יב) בִּלְתִּי כָּלֵב בֶּן יְפֻנֶּה הַקְּנִזִּי וִיהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן כִּי מִלְאוּ אַחֲרֵי יְדוָד׃(יג) וַיִּחַר אַף יְדוָד בְּיִשְׂרָאֵל וַיְנִעֵם בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה עַד תֹּם כָּל הַדּוֹר הָעֹשֶׂה הָרָע בְּעֵינֵי יְדוָד׃(יד) וְהִנֵּה קַמְתֶּם תַּחַת אֲבֹתֵיכֶם תַּרְבּוּת אֲנָשִׁים חַטָּאִים לְסִפּוֹת עוֹד עַל חֲרוֹן אַף יְדוָד אֶל יִשְׂרָאֵל׃(טו) כִּי תְשׁוּבֻן מֵאַחֲרָיו וְיָסַף עוֹד לְהַנִּיחוֹ בַּמִּדְבָּר וְשִׁחַתֶּם לְכָל הָעָם הַזֶּה׃(טז) וַיִּגְּשׁוּ אֵלָיו וַיֹּאמְרוּ גְּדֵרֹת צֹאן נִבְנֶה לְמִקְנֵנוּ פֹּה וְעָרִים לְטַפֵּנוּ׃(יז) וַאֲנַחְנוּ נֵחָלֵץ חֲשִׁים לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַד אֲשֶׁר אִם הֲבִיאֹנֵם אֶל

מִקוֹמָם וְיָשַׁב טַפֵּנוּ בְּעָרֵי הַמִּבְצָר מִפְּנֵי יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ׃(יח) לֹא נָשׁוּב אֶל בָּתֵּינוּ עַד הִתְנַחֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ נַחֲלָתוֹ׃(יט) כִּי לֹא נִנְחַל אִתָּם מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן וָהָלְאָה כִּי בָאָה נַחֲלָתֵנוּ אֵלֵינוּ מֵעֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרָחָה׃(כ) וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מֹשֶׁה אִם תַּעֲשׂוּן אֶת הַדָּבָר הַזֶּה אִם תֵּחָלְצוּ לִפְנֵי יְדֹוָד לַמִּלְחָמָה׃(כא) וְעָבַר לָכֶם כָּל חָלוּץ אֶת הַיַּרְדֵּן לִפְנֵי יְדֹוָד עַד הוֹרִישׁוֹ אֶת אֹיְבָיו מִפָּנָיו׃(כב) וְנִכְבְּשָׁה הָאָרֶץ לִפְנֵי יְדֹוָד וְאַחַר תָּשֻׁבוּ וְהְיִיתֶם נְקִיִּם מֵיְדֹוָד וּמִיִּשְׂרָאֵל וְהָיְתָה הָאָרֶץ הַזֹּאת לָכֶם לַאֲחֻזָּה לִפְנֵי יְדֹוָד׃(כג) וְאִם לֹא תַעֲשׂוּן כֵּן הִנֵּה חֲטָאתֶם לַידֹוָד וּדְעוּ חַטַּאתְכֶם אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶתְכֶם׃(כד) בְּנוּ לָכֶם עָרִים לְטַפְּכֶם וּגְדֵרֹת לְצֹנַאכֶם וְהַיֹּצֵא מִפִּיכֶם תַּעֲשׂוּ׃(כה) וַיֹּאמֶר בְּנֵי גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר עֲבָדֶיךָ יַעֲשׂוּ כַּאֲשֶׁר אֲדֹנִי מְצַוֶּה׃(כו) טַפֵּנוּ נָשֵׁינוּ מִקְנֵנוּ וְכָל בְּהֶמְתֵּנוּ יִהְיוּ שָׁם בְּעָרֵי הַגִּלְעָד׃(כז) וַעֲבָדֶיךָ יַעַבְרוּ כָּל חָלוּץ צָבָא לִפְנֵי יְדֹוָד לַמִּלְחָמָה כַּאֲשֶׁר אֲדֹנִי דֹּבֵר׃(כח) וַיְצַו לָהֶם מֹשֶׁה אֵת אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְאֵת יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן וְאֶת רָאשֵׁי אֲבוֹת הַמַּטּוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃(כט) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם אִם יַעַבְרוּ בְנֵי גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן אִתְּכֶם אֶת הַיַּרְדֵּן כָּל חָלוּץ לַמִּלְחָמָה לִפְנֵי יְדֹוָד וְנִכְבְּשָׁה הָאָרֶץ לִפְנֵיכֶם וּנְתַתֶּם לָהֶם אֶת אֶרֶץ הַגִּלְעָד לַאֲחֻזָּה׃(ל) וְאִם לֹא יַעַבְרוּ חֲלוּצִים אִתְּכֶם וְנֶאֶחֱזוּ בְּתֹכְכֶם בְּאֶרֶץ כְּנָעַן׃(לא) וַיַּעֲנוּ בְנֵי גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן לֵאמֹר אֵת אֲשֶׁר דִּבֶּר יְדֹוָד אֶל עֲבָדֶיךָ כֵּן נַעֲשֶׂה׃(לב) נַחְנוּ נַעֲבֹר חֲלוּצִים לִפְנֵי יְדֹוָד אֶרֶץ כְּנָעַן וְאִתָּנוּ אֲחֻזַּת נַחֲלָתֵנוּ מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן׃(לג) וַיִּתֵּן לָהֶם מֹשֶׁה לִבְנֵי גָד וְלִבְנֵי רְאוּבֵן וְלַחֲצִי שֵׁבֶט מְנַשֶּׁה בֶּן יוֹסֵף אֶת מַמְלְכֻת סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי וְאֶת מַמְלֶכֶת עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן הָאָרֶץ לְעָרֶיהָ בִּגְבֻלֹת עָרֵי הָאָרֶץ סָבִיב׃(לד) וַיִּבְנוּ בְנֵי גָד אֶת דִּיבֹן וְאֶת עָטָרֹת וְאֶת עֲרֹעֵר׃(לה) וְאֶת עָטְרֹת שׁוֹפָן וְאֶת יַעְזֵר וְיָגְבְּהָה׃(לו) וְאֶת בֵּית נִמְרָה וְאֶת בֵּית הָרָן עָרֵי מִבְצָר וְגִדְרֹת צֹאן׃(לז) וּבְנֵי רְאוּבֵן בָּנוּ אֶת חֶשְׁבּוֹן וְאֶת אֶלְעָלֵא וְאֶת קִרְיָתָיִם׃(לח) וְאֶת נְבוֹ וְאֶת בַּעַל מְעוֹן מוּסַּבֹת שֵׁם וְאֶת שִׂבְמָה וַיִּקְרְאוּ בְשֵׁמֹת אֶת שְׁמוֹת הֶעָרִים אֲשֶׁר בָּנוּ׃(לט) וַיֵּלְכוּ בְּנֵי מָכִיר בֶּן מְנַשֶּׁה גִּלְעָדָה וַיִּלְכְּדֶהָ וַיּוֹרֶשׁ אֶת הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר בָּהּ׃(מ) וַיִּתֵּן מֹשֶׁה אֶת הַגִּלְעָד לְמָכִיר בֶּן מְנַשֶּׁה וַיֵּשֶׁב בָּהּ׃(מא) וְיָאִיר בֶּן מְנַשֶּׁה הָלַךְ וַיִּלְכֹּד אֶת חַוֹּתֵיהֶם וַיִּקְרָא אֹתָהֶן חַוֹּת יָאִיר׃(מב) וְנֹבַח הָלַךְ וַיִּלְכֹּד אֶת קְנָת וְאֶת בְּנֹתֶיהָ וַיִּקְרָא לָהּ נֹבַח בִּשְׁמוֹ׃

מסעי

פרק לג

(א) אֵלֶּה מַסְעֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָצְאוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְצִבְאֹתָם בְּיַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן׃(ב) וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת מוֹצָאֵיהֶם לְמַסְעֵיהֶם עַל פִּי יְדֹוָד וְאֵלֶּה מַסְעֵיהֶם לְמוֹצָאֵיהֶם׃(ג) וַיִּסְעוּ מֵרַעְמְסֵס בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן מִמָּחֳרַת הַפֶּסַח יָצְאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּיָד רָמָה לְעֵינֵי כָּל מִצְרָיִם׃(ד) וּמִצְרַיִם מְקַבְּרִים אֵת אֲשֶׁר הִכָּה יְדֹוָד בָּהֶם כָּל בְּכוֹר וּבֵאלֹהֵיהֶם עָשָׂה יְדֹוָד שְׁפָטִים׃(ה) וַיִּסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מֵרַעְמְסֵס וַיַּחֲנוּ בְּסֻכֹּת׃(ו) וַיִּסְעוּ מִסֻּכֹּת וַיַּחֲנוּ בְאֵתָם אֲשֶׁר בִּקְצֵה הַמִּדְבָּר׃(ז) וַיִּסְעוּ מֵאֵתָם וַיָּשָׁב עַל פִּי הַחִירֹת אֲשֶׁר עַל פְּנֵי בַּעַל צְפוֹן וַיַּחֲנוּ לִפְנֵי מִגְדֹּל׃(ח) וַיִּסְעוּ מִפְּנֵי הַחִירֹת וַיַּעַבְרוּ בְתוֹךְ הַיָּם הַמִּדְבָּרָה וַיֵּלְכוּ דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בְּמִדְבַּר אֵתָם וַיַּחֲנוּ בְמָרָה׃(ט) וַיִּסְעוּ מִמָּרָה וַיָּבֹאוּ אֵילִמָה וּבְאֵילִם שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה עֵינֹת מַיִם וְשִׁבְעִים תְּמָרִים וַיַּחֲנוּ שָׁם׃(י) וַיִּסְעוּ מֵאֵילִם וַיַּחֲנוּ עַל יַם סוּף׃(יא) וַיִּסְעוּ מִיַּם סוּף וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַּר סִין׃(יב) וַיִּסְעוּ מִמִּדְבַּר סִין וַיַּחֲנוּ בְּדָפְקָה׃(יג) וַיִּסְעוּ מִדָּפְקָה וַיַּחֲנוּ בְּאָלוּשׁ׃(יד) וַיִּסְעוּ מֵאָלוּשׁ וַיַּחֲנוּ בִּרְפִידִם וְלֹא הָיָה שָׁם מַיִם לָעָם לִשְׁתּוֹת׃(טו) וַיִּסְעוּ מֵרִפִידִם וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַּר סִינָי׃(טז) וַיִּסְעוּ מִמִּדְבַּר סִינָי וַיַּחֲנוּ בְּקִבְרֹת הַתַּאֲוָה׃(יז) וַיִּסְעוּ מִקִּבְרֹת הַתַּאֲוָה וַיַּחֲנוּ בַּחֲצֵרֹת׃(יח) וַיִּסְעוּ מֵחֲצֵרֹת וַיַּחֲנוּ בְּרִתְמָה׃(יט) וַיִּסְעוּ מֵרִתְמָה וַיַּחֲנוּ בְּרִמֹּן פָּרֶץ׃(כ)

וַיִּסְעוּ מֵרִמֹּן פָּרֶץ וַיַּחֲנוּ בְּלִבְנָה:(כא) וַיִּסְעוּ מִלִּבְנָה וַיַּחֲנוּ בְּרִסָּה:(כב) וַיִּסְעוּ מֵרִסָּה
וַיַּחֲנוּ בְּקְהֵלָתָה:(כג) וַיִּסְעוּ מִקְּהֵלָתָה וַיַּחֲנוּ בְּהַר שָׁפֶר:(כד) וַיִּסְעוּ מֵהַר שָׁפֶר וַיַּחֲנוּ
בַּחֲרָדָה:(כה) וַיִּסְעוּ מֵחֲרָדָה וַיַּחֲנוּ בְּמַקְהֵלֹת:(כו) וַיִּסְעוּ מִמַּקְהֵלֹת וַיַּחֲנוּ בְּתָחַת:(כז)
וַיִּסְעוּ מִתָּחַת וַיַּחֲנוּ בְּתָרַח:(כח) וַיִּסְעוּ מִתָּרַח וַיַּחֲנוּ בְּמִתְקָה:(כט) וַיִּסְעוּ מִמִּתְקָה
וַיַּחֲנוּ בְּחַשְׁמֹנָה:(ל) וַיִּסְעוּ מֵחַשְׁמֹנָה וַיַּחֲנוּ בְּמֹסֵרוֹת:(לא) וַיִּסְעוּ מִמֹּסֵרוֹת וַיַּחֲנוּ בִּבְנֵי
יַעֲקָן:(לב) וַיִּסְעוּ מִבְּנֵי יַעֲקָן וַיַּחֲנוּ בְּחֹר הַגִּדְגָּד:(לג) וַיִּסְעוּ מֵחֹר הַגִּדְגָּד וַיַּחֲנוּ
בְּיָטְבָתָה:(לד) וַיִּסְעוּ מִיָּטְבָתָה וַיַּחֲנוּ בְּעַבְרֹנָה:(לה) וַיִּסְעוּ מֵעַבְרֹנָה וַיַּחֲנוּ בְּעֶצְיֹן
גָּבֶר:(לו) וַיִּסְעוּ מֵעֶצְיֹן גָּבֶר וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַּר צִן הִוא קָדֵשׁ:(לז) וַיִּסְעוּ מִקָּדֵשׁ וַיַּחֲנוּ בְּהֹר
הָהָר בִּקְצֵה אֶרֶץ אֱדוֹם:(לח) וַיַּעַל אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אֶל הֹר הָהָר עַל פִּי יְדוָד וַיָּמָת שָׁם
בִּשְׁנַת הָאַרְבָּעִים לְצֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ:(לט)
וְאַהֲרֹן בֶּן שָׁלֹשׁ וְעֶשְׂרִים וּמְאַת שָׁנָה בְּמֹתוֹ בְּהֹר הָהָר:(מ) וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ עֲרָד
וְהוּא יֹשֵׁב בַּנֶּגֶב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן בְּבֹא בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:(מא) וַיִּסְעוּ מֵהֹר הָהָר וַיַּחֲנוּ
בְּצַלְמֹנָה:(מב) וַיִּסְעוּ מִצַּלְמֹנָה וַיַּחֲנוּ בְּפוּנֹן:(מג) וַיִּסְעוּ מִפּוּנֹן וַיַּחֲנוּ בְּאֹבֹת:(מד) וַיִּסְעוּ
מֵאֹבֹת וַיַּחֲנוּ בְּעִיֵּי הָעֲבָרִים בִּגְבוּל מוֹאָב:(מה) וַיִּסְעוּ מֵעִיִּים וַיַּחֲנוּ בְּדִיבֹן גָּד:(מו)
וַיִּסְעוּ מִדִּיבֹן גָּד וַיַּחֲנוּ בְּעַלְמֹן דִּבְלָתָיְמָה:(מז) וַיִּסְעוּ מֵעַלְמֹן דִּבְלָתָיְמָה וַיַּחֲנוּ בְּהָרֵי
הָעֲבָרִים לִפְנֵי נְבוֹ:(מח) וַיִּסְעוּ מֵהָרֵי הָעֲבָרִים וַיַּחֲנוּ בְּעַרְבֹת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יְרֵחוֹ:(מט)
וַיַּחֲנוּ עַל הַיַּרְדֵּן מִבֵּית הַיְשִׁמֹת עַד אָבֵל הַשִּׁטִּים בְּעַרְבֹת מוֹאָב:(נ) וַיְדַבֵּר יְדוָד אֶל
מֹשֶׁה בְּעַרְבֹת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יְרֵחוֹ לֵאמֹר:(נא) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי
אַתֶּם עֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן אֶל אֶרֶץ כְּנָעַן:(נב) וְהוֹרַשְׁתֶּם אֶת כָּל יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם
וְאִבַּדְתֶּם אֶת כָּל מַשְׂכִּיֹּתָם וְאֶת כָּל צַלְמֵי מַסֵּכֹתָם תְּאַבֵּדוּ וְאֵת כָּל בָּמוֹתָם
תַּשְׁמִידוּ:(נג) וְהוֹרַשְׁתֶּם אֶת הָאָרֶץ וישַׁבְתֶּם בָּהּ כִּי לָכֶם נָתַתִּי אֶת הָאָרֶץ לָרֶשֶׁת
אֹתָהּ:(נד) וְהִתְנַחַלְתֶּם אֶת הָאָרֶץ בְּגוֹרָל לְמִשְׁפְּחֹתֵיכֶם לָרַב תַּרְבּוּ אֶת נַחֲלָתוֹ וְלַמְעַט
תַּמְעִיט אֶת נַחֲלָתוֹ אֶל אֲשֶׁר יֵצֵא לוֹ שָׁמָּה הַגּוֹרָל לוֹ יִהְיֶה לְמַטּוֹת אֲבֹתֵיכֶם
תִּתְנָחָלוּ:(נה) וְאִם לֹא תוֹרִישׁוּ אֶת יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם וְהָיָה אֲשֶׁר תּוֹתִירוּ מֵהֶם
לְשִׂכִּים בְּעֵינֵיכֶם וְלִצְנִינִם בְּצִדֵּיכֶם וְצָרְרוּ אֶתְכֶם עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים בָּהּ:(נו)
וְהָיָה כַּאֲשֶׁר דָּמִיתִי לַעֲשׂוֹת לָהֶם אֶעֱשֶׂה לָכֶם:

פרק לד

(א) וַיְדַבֵּר יְדוָד אֶל מֹשֶׁה בְּעַרְבֹת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יְרֵחוֹ לֵאמֹר:(ב) צַו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְנָתַתָּ לַלְוִיִּם מִנַּחֲלַת אֲחֻזָּתָם עָרִים לָשָׁבֶת וּמִגְרָשׁ לֶעָרִים סָבִיב תִּתְּנוּ לַלְוִיִּם:(ג)
וְהָיוּ הֶעָרִים לָהֶם לָשָׁבֶת וּמִגְרְשֵׁיהֶם יִהְיוּ לִבְהֶמְתָּם וְלִרְכֻשָׁם וּלְכֹל חַיָּתָם:(ד) וּמִגְרְשֵׁי
הֶעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לַלְוִיִּם מִקִּיר הָעִיר וָחוּצָה אֶלֶף אַמָּה סָבִיב:(ה) וּמַדֹּתֶם מִחוּץ לָעִיר
אֶת פְּאַת קֵדְמָה אַלְפַּיִם בָּאַמָּה וְאֶת פְּאַת נֶגֶב אַלְפַּיִם בָּאַמָּה וְאֶת פְּאַת יָם אַלְפַּיִם
בָּאַמָּה וְאֶת פְּאַת צָפוֹן אַלְפַּיִם בָּאַמָּה וְהָעִיר בַּתָּוֶךְ זֶה יִהְיֶה לָהֶם מִגְרְשֵׁי הֶעָרִים:(ו)
וְאֶת הֶעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לַלְוִיִּם אֵת שֵׁשׁ עָרֵי הַמִּקְלָט אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לָנֻס שָׁמָּה הָרֹצֵחַ
וְעֲלֵיהֶם תִּתְּנוּ אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם עִיר:(ז) כָּל הֶעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לַלְוִיִּם אַרְבָּעִים וּשְׁמֹנֶה
עִיר אֹתָהֶן וְאֶת מִגְרְשֵׁיהֶן:(ח) וְהֶעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ מֵאֲחֻזַּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הָרַב תַּרְבּוּ
וּמֵאֵת הַמְעַט תַּמְעִיטוּ אִישׁ כְּפִי נַחֲלָתוֹ אֲשֶׁר יִנְחָלוּ יִתֵּן מֵעָרָיו לַלְוִיִּם:(ט) וַיְדַבֵּר יְדוָד
אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:(י) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי אַתֶּם עֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן
אַרְצָה כְּנָעַן:(יא) וְהִקְרִיתֶם לָכֶם עָרִים עָרֵי מִקְלָט תִּהְיֶינָה לָכֶם וְנָס שָׁמָּה רֹצֵחַ מַכֵּה
נֶפֶשׁ בִּשְׁגָגָה:(יב) וְהָיוּ לָכֶם הֶעָרִים לְמִקְלָט מִגֹּאֵל וְלֹא יָמוּת הָרֹצֵחַ עַד עָמְדוֹ לִפְנֵי
הָעֵדָה לַמִּשְׁפָּט:(יג) וְהֶעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ שֵׁשׁ עָרֵי מִקְלָט תִּהְיֶינָה לָכֶם:(יד) אֵת שְׁלֹשׁ

הֶעָרִים תִּתְּנוּ מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן וְאֵת שְׁלֹשׁ הֶעָרִים תִּתְּנוּ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן עָרֵי מִקְלָט תִּהְיֶינָה:(טו) לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר וְלַתּוֹשָׁב בְּתוֹכָם תִּהְיֶינָה שֵׁשׁ הֶעָרִים הָאֵלֶּה לְמִקְלָט לָנוּס שָׁמָּה כָּל מַכֵּה נֶפֶשׁ בִּשְׁגָגָה:(טז) וְאִם בִּכְלִי בַרְזֶל הִכָּהוּ וַיָּמֹת ס רֹצֵחַ הוּא מוֹת יוּמַת הָרֹצֵחַ:(יז) וְאִם בְּאֶבֶן יָד אֲשֶׁר יָמוּת בָּהּ הִכָּהוּ וַיָּמֹת ס רֹצֵחַ הוּא מוֹת יוּמַת הָרֹצֵחַ:(יח) אוֹ בִּכְלִי עֵץ יָד אֲשֶׁר יָמוּת בּוֹ הִכָּהוּ וַיָּמֹת ס רֹצֵחַ הוּא מוֹת יוּמַת הָרֹצֵחַ:(יט) גֹּאֵל הַדָּם הוּא יָמִית אֶת הָרֹצֵחַ בְּפִגְעוֹ בוֹ הוּא יְמִתֶנּוּ:(כ) וְאִם בְּשִׂנְאָה יֶהְדֳּפֶנּוּ אוֹ הִשְׁלִיךְ עָלָיו בְּצָדְיָה וַיָּמֹת:(כא) אוֹ בְאֵיבָה הִכָּהוּ בְיָדוֹ וַיָּמֹת מוֹת יוּמַת הַמַּכֶּה ס רֹצֵחַ הוּא גֹּאֵל הַדָּם יָמִית אֶת הָרֹצֵחַ בְּפִגְעוֹ בוֹ:(כב) וְאִם בְּפֶתַע בְּלֹא אֵיבָה הֲדָפוֹ אוֹ הִשְׁלִיךְ עָלָיו כָּל כְּלִי בְּלֹא צְדִיָּה:(כג) אוֹ בְכָל אֶבֶן אֲשֶׁר יָמוּת בָּהּ בְּלֹא רְאוֹת וַיַּפֵּל עָלָיו וַיָּמֹת וְהוּא לֹא אוֹיֵב לוֹ וְלֹא מְבַקֵּשׁ רָעָתוֹ:(כד) וְשָׁפְטוּ הָעֵדָה בֵּין הַמַּכֶּה וּבֵין גֹּאֵל הַדָּם עַל הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה:(כה) וְהִצִּילוּ הָעֵדָה אֶת הָרֹצֵחַ מִיַּד גֹּאֵל הַדָּם וְהֵשִׁיבוּ אֹתוֹ הָעֵדָה אֶל עִיר מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר נָס שָׁמָּה וְיָשַׁב בָּהּ עַד מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל אֲשֶׁר מָשַׁח אֹתוֹ בְּשֶׁמֶן הַקֹּדֶשׁ:(כו) וְאִם יָצֹא יֵצֵא הָרֹצֵחַ אֶת גְּבוּל עִיר מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר יָנוּס שָׁמָּה:(כז) וּמָצָא אֹתוֹ גֹּאֵל הַדָּם מִחוּץ לִגְבוּל עִיר מִקְלָטוֹ וְרָצַח גֹּאֵל הַדָּם אֶת הָרֹצֵחַ אֵין לוֹ דָּם:(כח) כִּי בְעִיר מִקְלָטוֹ יֵשֵׁב עַד מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל וְאַחֲרֵי מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל יָשׁוּב הָרֹצֵחַ אֶל אֶרֶץ אֲחֻזָּתוֹ:(כט) וְהָיוּ אֵלֶּה לָכֶם לְחֻקַּת מִשְׁפָּט לְ ס תֵיכֶם בְּכֹל מוֹשְׁ ס תֵיכֶם:(ל) כָּל מַכֵּה נֶפֶשׁ לְפִי עֵדִים יִרְצַח אֶת הָרֹצֵחַ וְעֵד אֶחָד לֹא יַעֲנֶה בְנֶפֶשׁ לָמוּת:(לא) וְלֹא תִקְחוּ ס פֶר לְנֶפֶשׁ ס רֹצֵחַ אֲשֶׁר הוּא רָשָׁע לָמוּת כִּי מוֹת יוּמָת:(לב) וְלֹא תִקְחוּ ס פֶר לָנוּס אֶל עִיר מִקְלָטוֹ לָשׁוּב לָשֶׁבֶת בָּאָרֶץ עַד מוֹת הַכֹּהֵן:(לג) וְלֹא תַחֲנִיפוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם בָּהּ כִּי הַדָּם הוּא יַחֲנִיף אֶת הָאָרֶץ וְלָאָרֶץ לֹא יְכֻפַּר לַדָּם אֲשֶׁר שֻׁפַּךְ בָּהּ כִּי אִם בְּדַם שֹׁפְכוֹ:(לד) וְלֹא תְטַמֵּא אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים בָּהּ אֲשֶׁר אֲנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָהּ כִּי אֲנִי יְדֹוָד שֹׁכֵן בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

פרק לו

(א) וַיִּקְרְבוּ רָאשֵׁי הָאָבוֹת לְמִשְׁפַּחַת בְּנֵי גִלְעָד בֶּן מָכִיר בֶּן מְנַשֶּׁה מִמִּשְׁ ס פְּחֹת בְּנֵי יוֹסֵף וַיְדַבְּרוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וְלִפְנֵי הַנְּשִׂאִים רָאשֵׁי אָבוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל:(ב) וַיֹּאמְרוּ אֶת אֲ ס דֹנִי צִוָּה יְדֹוָד לָתֵת אֶת הָאָרֶץ בְּנַחֲלָה בְּגוֹרָל לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וַאדֹנִי צֻוָּה בַידֹוָד לָתֵת אֶת נַחֲלַת צְלָפְחָד אָחִינוּ לִבְ ס תֹתָיו:(ג) וְהָיוּ לְאֶחָד מִבְּנֵי שִׁבְטֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְנָשִׁים וְנִגְרְעָה נַחֲלָתָן מִנַּחֲלַת אֲ ס בֹתֵינוּ וְנוֹסַף עַל נַחֲלַת הַמַּטֶּה אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה לָהֶם וּמִגֹּרַל נַחֲלָתֵנוּ יִגָּרַע:(ד) וְאִם יִהְיֶה הַיֹּבֵל לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְנוֹסְפָה נַחֲלָתָן עַל נַחֲלַת הַמַּטֶּה אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה לָהֶם וּמִנַּחֲלַת מַטֵּה אֲ ס בֹתֵינוּ יִגָּרַע נַחֲלָתָן:(ה) וַיְצַו מֹשֶׁה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל פִּי יְדֹוָד לֵאמֹר כֵּן מַטֵּה בְנֵי יוֹסֵף ס דֹּבְרִים:(ו) זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְדֹוָד לִבְנוֹת צְלָפְחָד לֵאמֹר לַטּוֹב בְּעֵינֵיהֶם תִּהְיֶינָה לְנָשִׁים אַךְ לְמִשְׁפַּחַת מַטֵּה אֲבִיהֶם תִּהְיֶינָה לְנָשִׁים:(ז) וְלֹא תִסֹּב נַחֲלָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִמַּטֶּה אֶל מַטֶּה כִּי אִישׁ בְּנַחֲלַת מַטֵּה אֲבֹתָיו יִדְבְּקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:(ח) וְכָל בַּת ס יֹרֶשֶׁת נַחֲלָה מִמַּטּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְאֶחָד מִמִּשְׁפַּחַת מַטֵּה אָבִיהָ תִּהְיֶה לְאִשָּׁה לְמַעַן יִירְשׁוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ נַחֲלַת אֲבֹתָיו:(ט) וְלֹא תִסֹּב נַחֲלָה מִמַּטֶּה לְמַטֶּה אַחֵר כִּי אִישׁ בְּנַחֲלָתוֹ יִדְבְּקוּ מַטּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:(י) כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְדֹוָד אֶת מֹשֶׁה כֵּן עָשׂוּ בְּנוֹת צְלָפְחָד:(יא) וַתִּהְיֶינָה מַחְלָה תִּרְצָה וְחָגְלָה וּמִלְכָּה וְנֹעָה בְּנוֹת צְלָפְחָד לִבְנֵי ס דֵיהֶן לְנָשִׁים:(יב) מִמִּשְׁ ס פְּחֹת בְּנֵי מְנַשֶּׁה בֶּן יוֹסֵף הָיוּ לְנָשִׁים וַתְּהִי נַחֲלָתָן עַל מַטֵּה מִשְׁפַּחַת אֲבִיהֶן:(יג) אֵלֶּה הַמִּצְוֹת וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה יְדֹוָד בְּיַד מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעַרְ ס בֹת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יְרֵחוֹ:

חזק